

GUIDO CERVO

SEMNLUL LUI ATTILA

Tabloul grandios al unei batalii care a schimbat istoria Europei

POLIROM

Guido Cervo, *Il segno di Attila*
Copyright © 2005 Edizioni Piemme Spa
Via Galeotto del Carretto, 10
15033 Casale Monferrato (AL) – Italy

© 2008 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4, P.O. Box 266, 700506
București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, P.O. Box 1-728, 030174

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

CERVO, GUIDO

Semnul lui Attila/ Guido Cervo ; trad. de Vasile Mitu. – Iași :
Polirom, 2008

ISBN 978-973-46-0774-7

I. Mitu, Vasile (trad.)

821.131.1-31=135.1

Printed in ROMANIA

GUIDO CERVO

SEMNUL LUI

ATILA

Traducere din limba italiană și note
de Vasile Mitu

POLIROM
2008

Guido Cervo, profesor de drept și istorie, trăiește și scrie la Bergamo. Este cunoscut pentru seria sa de romane istorice, printre care menționăm *L'Onore di Roma*, *Il legato romano* și *La legione invincibile*.

Semnul lui Attila este un impresionant thriller istoric, a cărui acțiune se petrece în perioada când declinul Imperiului Roman de Apus devenise o realitate imposibil de evitat. 451 d.Hr: după un lung și sângeros război în Galia, armata romană, alături de aliații săi, vizigoții, se află în fața celei mai mari amenințări ce a planat vreodată asupra Cetății celor șapte coline. Sute de mii de soldați se înfruntă pe Campi Catalaunici, într-o bătălie ce va marca pe vecie istoria Europei. Două armate imense, doi mari conducători capabili de a-și însufleți soldații și de a-i face să-și dea viața fără nici o ezitare, doi bărbați pe care îi unește același simț al onoarei, dar îi despart războiul și frumosul chip al unei femei temerare și misterioase. Un roman istoric ce redă cu un uimitor realism atmosfera acelei epoci apocaliptice care a marcat începutul declinului pentru odinioară mărețul Imperiu Roman.

Introducere

Când, în primăvara anului 451, armatele lui Attila au trecut Rinul și au invadat Galiile, aceste regiuni, în mare parte, ieșiseră deja de multe decenii de sub dominația romană. Într-adevăr, frontiera renană fusese călcată de barbari încă din 406 : vandalii, alanii și alemanii năvăliseră în provinciile romane, ajungând chiar până în Peninsula Iberică și Africa Septentrională, devastând totul în calea lor și marcând astfel începutul perioadei din urmă – și cea mai tristă – a Imperiului de Apus. Roma însăși, jefuită de goți în 410, își pierduse de mult rolul de capitală, rol încredințat acum Ravenei, o cetate mai bine apărată.

Întrucât nu dispuneau de forța militară necesară pentru a-i izgoni pe barbari din provinciile invadate, împărații ce au urmat la tron în aceste decenii zbuciumate s-au străduit să le înglobeze așezările și să le supună legilor lor, încheind cu conducătorii acestora tratate menite să garanteze, pe de o parte, supraviețuirea în acele teritorii a unei administrații și influențe romane minimale, iar pe de altă parte, alianța cu Ravena a acelor neamuri războinice ; au reușit astfel, atunci când a fost nevoie, să le facă să se lupte unele împotriva altora în interesul romanilor. Toate comunitățile barbare ce se așezaseră pe teritoriul roman aveau conducere proprie, însă doar cele mai puternice – cum era cazul vizigoților, așezați în Aquitania – erau capabile să-și sustragă cu totul teritoriile ocupate puterii romane. O situație mai aparte au avut-o burgunzii : acest popor de origine scandinavă se așezase pe malul stâng al Rinului în secolul al IV-lea, lărgindu-și

teritoriul în dauna alemanilor; mai târziu, în 413, ei au trecut fluviul odată cu alte neamuri barbare. Stabiliți în Renania de astăzi, burgunzii au încercat, în 434, să se extindă spre Belgica, dar au fost înfrânți de către *Magister militum*¹ Flavius Etius, ce beneficia din belșug de serviciile mercenarilor huni. Odată pacea încheiată, ei s-au întors pe teritoriul lor, dar au fost atacați mișelește de huni, probabil fără autorizarea explicită din partea lui Etius, însă având fără îndoială consimțământul său. Pe de altă parte, chiar Etius a fost acela care i-a salvat de exterminarea completă, dându-le adăpost în Sapaudia² și oferindu-le pământuri, sclavi și pășuni luate cu forța de la populația din zonele în cauză, în schimbul convertirii lor la creștinism (produsă, de altfel, în varianta ariană) și al angajamentului lor de a guverna, în interesul Ravenei, acea zonă de mare importanță strategică. În anii ce au urmat, în vreme ce puterea hunilor creștea și amenința tot mai evident linia Rinului, burgunzii au stabilit relații dintre cele mai bune cu populațiile pe care le guvernau și au devenit aliați prețioși ai romanilor, ajungând să joace un rol important în cumplitul război pe care Attila l-a declanșat în 451. Întâmplările înfățișate în acest roman încep în primăvara acelui an, într-un luminiș din Munții Pădurea Neagră, nu departe de Rin.

-
1. Titlu în armata romană acordat de însuși împăratul Romei celor care erau împuterniciți să guverneze în numele Imperiului Roman.
 2. Sapaudia cuprinde teritoriul istoric al Genevei (Savoia de Sus, o parte din Ain și orașul Geneva) și pe cele care i s-au adăugat (Nyon și posesiunile din Avenches până la Rin).

Notă asupra numelor

Pentru a păstra coerența cadrului istoric, în roman apar numele latine ale localităților. În lista de mai jos prezentăm numele moderne ale principalelor orașe.

Andematunum	Langres
Arelate	Arles
Argentoratum	Strasbourg
Augusta Rauricorum	Augst
Augustodunum	Autun
Avaricum	Bourges
Brixia	Brescia
Caesarodunum	Tours
Cenabum Aureliana	Orléans
Divodorum	Metz
Genava	Geneva
Lugdunum	Lyon
Lutetia Parisiorum	Paris
Massilia	Marseille
Noviodunum	Nyon
Vesontio	Besançon

Partea întâi

Soarele era la apus, când Balamber și prietenii săi, ieșind călare de pe cărarea întortocheată pe care o urmaseră tăind pădurea, zăriră cocioaba lui Audbert, marcomanul¹. Dindărăt, ducând de căpăstru un catâr cocoșat sub o încărcătură greoaie, li se alătură tânărul Kayuk. Imediat ce Balamber trase de frâul calului său, ceilalți se opriră și ei și veniră lângă el ca să scruteze rariștea întinsă. Ochii lor atenți cercetară fără grabă micul regat al marcomanului : gospodăria, cu orătăniile scurmând prin bătătură, șura, cam desfăcută din încheieturi, dar bine burdușită, grajdul și cocina, lipite de construcția principală ; puțin mai departe, grădina de zarzavat și, ceva mai întins decât ea, câmpul semănat, cu o sperietoare de ciori învelită în zdrențe ce veghea în singurătate arătura în care curând avea să încolțească grâul. Pretutindeni domnea liniștea. Însă nu peste mult timp din casă ieși în fugă un câine de rasă incertă, cu puțin mai mare decât un cățel, care, lătrând, se năpusti în bătătură către nou-veniți ; se opri la un pas de cai și, imediat, cu o vitejie caraghioasă, începu să alerge înainte și înapoi pe lângă ei, continuându-și conștiincios lătratul subțire. Fără să-l bage în seamă, Odolgan făcu un semn cu capul înspre marginea unui pâlț de fagi, unde păștea o mică turmă de porci păzită de un tânăr care, cu o bătă lungă, împingea către grajd animalele îndărătnice – o scroafă și trei godaci –, croindu-i din când în când pe spinare.

1. Numele mai multor triburi germanice vechi, stabilite pe teritoriul actualei Bavarii.

— Ne-a văzut, observă Odolgan râzând. Uite-l cum se grăbește să-și pună la adăpost animalele.

— Chiar așa, îi răspunse Khaba scărpinându-și cicatricea lungă ce-i străbătea toată partea stângă a feței. Îmi vine să-l ușurez de o pereche de porci, numai așa, în glumă.

— Nu pentru asta suntem aici, i-o reteză Balamber împungându-și calul cu călcâiele.

Călărind la pas, se apropiară de casă, prin al cărei acoperiș de paie se strecura, răsucindu-se firav, fumul unei vetre. Când ajunseră la douăzeci de pași, figura masivă a unui bărbos în haine de țăran apăru în golul întunecat al ușii și zăbovi o clipă să-i cerceteze pe nou-veniți. Înțelese cu groază că erau din poporul cel mai sălbatic ce există dintre toate neamurile războinice: obrazul închis la culoare, fețele late, cu nasul turtit și obrazul însemnat de cicatrici încă de la naștere ca să-i scape de barba sâcăitoare, ochii alungiți și înguști, enigmatici, precum și armele ce le purtau pe caii lor scunzi, spătoși, nemaipomenit de robuști nu lăsau nici o îndoială; cu siguranță că era vizita cea mai puțin plăcută pe care o putea primi. La drept vorbind, nu aveau un aer amenințător, dar Audbert știa că în privința lor nu puteai fi sigur de nimic. Totuși, când se apropiară și mai mult, îl recunoscuseră pe cel care îi conducea și se simți oarecum mai liniștit, căci printre hunii pe care îi cunoștea Balamber nu era unul dintre cei mai răi. Își strigă tare câinele și înaintă către cei patru cu un mers iute, dar stăpânit, urmărindu-le atent fiecare mișcare. Ochii i se opriră pentru o clipă la catârul pe care cel mai tânăr dintre vizitatori îl trăgea după sine: era împovărat până la refuz, dar încărcătura era acoperită cu totul de o pânză mare și aspră de in. Se întoarse din nou să-și cheme câinele, fiindcă agitația lui furioasă irita caii – dar fără nici un rezultat. Din fericire, fiica sa, Grethe, o fetiță cam de șapte ani cu părul de culoarea spicului adunat în cozi lungi, ieși în bătătură și alergă să-l prindă, trăgându-l apoi către casă. Dinăuntru se auzea plânsul unui copil și vocea aspră și alarmată a unei femei ce încerca în zadar să-l potolească.

— Te salut, Balamber! spuse omul chinuindu-se să zâmbească și oprindu-se la un pas de cei patru călăreți.

Știa că neașteptatul vizitator îi înțelegea dialectul. Balamber însă nu-i răspunse la salut. În schimb, își lăsă o mână pe coapsa îmbrăcată în pantalonul aspru din piele de oaie și, cu o figură severă, rosti pe un ton inchizitorial :

— Știu că ai o familie mare, Audbert, și totuși îl zăresc numai pe unul dintre fiii tăi acolo, lângă cocină. Bagă animalele în adăpost și se face că nu ne-a văzut.

O sclipire de neliniște trecu prin ochii marcomanului, dar își reveni imediat ; nu se întoarse spre fiul său, ci răspunse pe un ton amabil și învăluitoare :

— Sunt sigur că nu și-a dat seama că ați venit. Ziua e pe sfârșite și nu e înțelept să lași animalele pe-afară după apus. Le poate ataca vreun lup.

— Lupi, spui ?

— Întocmai. De la o vreme, s-a umplut ținutul de ei, din păcate.

Dându-și seama că vorbele lui ar fi putut să fie înțelese și altfel, omul se pierdu, tăcu pentru un moment și își mușcă buzele.

— În sfârșit, reluă el, nu e înțelept... și gata.

Scormonind cu ochii în privirea celui care-i vorbea, hunul surâse cu o expresie batjocoritoare. Îi înțelesese perfect stân-jeneala, dar nu făcu nimic ca să-l ajute și nici să destindă atmosfera : pur și simplu, pentru el era o plăcere să-i vadă pe oamenii aceia mândri zdrobiți sub jugul neamului Hiung-nu. Oricum, țăranul căută imediat să schimbe vorba. Aruncă o privire iute către prietenii lui Balamber și echipamentul lor, apoi întreabă cu o îngrijorare prost mascată :

— E aproape un an de când nu te-am mai văzut prin părțile astea. Sunteți în trecere ? Ori ați pornit la vânătoare ?

— Am venit pentru tine, Audbert.

La un pas de casă, câinele îi scăpase fetei și, cu toate că ea îl striga neîncetat, se repezise lătrând și mârâind lângă stăpânul său, care, fără să-și dezlipească privirea de la hun, căuta acum în zadar să-l potolească. Audbert înghiți în sec.

— Pentru mine ? Și cum aş putea să-ți fiu de folos ?

Într-o clipă, descălecând cu agilitate peste gâtul calului, Balamber fu jos, în fața lui.

— Înainte de toate, dându-ne de mâncare ! îi răspunse poruncitor, în vreme ce tovarășii săi descălecau și ei.

Erau toți înarmați cu săbii sau securi și fiecare își luase cu sine arcul și tolba. Câinele, alarmat, se trase și mai mult înapoi, dezvelindu-și colții ; fetița înaintă ca să-l țină, dar tatăl o împinse îndărăt. Străduindu-se să-și ascundă nemulțumirea pentru pretențiile hunului, înclină capul și răspunse imediat, căutând să acopere cu glasul său lătratul câinelui.

— Casa mea e mereu deschisă pentru tine, dar va trebui să te mulțumești cu ce avem : câțiva crapi, pe care unul dintre fiii mei i-a prins într-o baltă de pe aici, și fiertură de grâu. Înțelegi... nu te așteptam și...

Cât ai clipi, răsucindu-se pe loc, Odolgan îi trase câinelui un picior în coaste, trimițându-l de-a berbeleacul, printre schelălăituri, până în iarba de pe marginea drumului. Copila tipă și fugi să-l ajute, dar hunul o împinse la o parte brutal, trântind-o la pământ, și își apucă securea, cu gândul să termine cu el. Fulgerător, Balamber îl înșfăcă de încheietură.

— Stai liniștit ! îi ordonă tăios, în vreme ce fetița se grăbea să îmbrățișeze animalul.

— Răule ! Ai vrut să-l omori ! Ești un rău ! Ești un rău ! strigă printre lacrimi.

— Voiam doar să fac rost de carne, spuse Odolgan râzând, dar își agăță din nou arma la brâu.

Balamber îl avertiză pe marcoman :

— Ai un câine idiot. Riști să-l pierzi curând.

Audbert, alb la față, oftă resemnat, dar și ușurat.

— Veniți, zise el, îi spun nevastei să taie un porc. Dar o să trebuiască să mai așteptați puțin.

Încrețindu-și buzele pe sub mustața lungă și neagră, Balamber consimți ; își îndreptă apoi spinarea, își aranjă pe talie brâul verde cu auriu — culorile ce desemnau din vremuri străvechi clanul său —, îi făcu, în sfârșit, semn marcomanului să se dea la o parte și încheie :

— Bine, o să așteptăm.

În timp ce se îndreptau spre casă, copila îi urmărea printre lacrimi și îl mângâia încă tremurând pe micul ei prieten.

Audbert mai avea trei copii, toți băieți : unul de șaisprezece ani, unul de treisprezece, iar cel mai mic încă nu împlinise trei. Cei mai mari mâncară împreună cu el în seara aceea, într-o tăcere mohorâtă, înghițindu-și furia și urmărindu-i pe furiș pe cei patru huni ce ședeau cu ei în jurul mesei largi și simple, din scânduri masive de stejar îmbinate. Pe când soția țăranului, o burgundă sub patruzeci de ani, dar îmbătrânită înainte de vreme de numeroasele nașteri, trebuia rumenind purcelul deasupra vetrei, oaspeții își treceau vremea bând din berea stăpânului casei și înfulecând niște pește ; când cina fu gata, mâncară cu poftă, vorbind mai mult între ei, fără ca gazdele să-i înțeleagă, bând la fel de mult și râzând zgomotos.

În timp ce-și sorbea fiertura ori întetea focul, Audbert îi urmărea cu o teamă tot mai mare. Îl îngrijora mai ales cel mai înalt dintre ei, cu fața fioroasă, cel căruia Balamber îi spunea Odolgan : nu-i trebuise mult ca să se îmbete, și acum râsul său dezmățat și respingător îi dădea fiori, mai ales atunci când era însoțit de priviri mai mult decât grăitoare pe care le arunca insistent nevastei lui. Fu nevoit să aștepte destul de mult până când Balamber se hotărî să-i spună adevăratul motiv al vizitei – sau, mai degrabă, al invaziei – sale neașteptate. Se întreba neliniștit dacă nu cumva stârnise în ultimele săptămâni furia acelor suflete pline de răutate, dar, oricât și-ar fi scotocit prin minte, nu reușea să găsească ceva să-și reproșeze. După lunile lungi de iarnă, le dusesese tributul la ultima adunare din an, doar cu zece zile în urmă, la prima lună nouă din martie, așa cum făcuse întotdeauna până

atunci : un porc de un an, patru urcioare de grâu și un braț bun de piei de castor ; nici fiii săi nu părea să fi avut ceva de împărțit cu hunii. În plus, Balamber se găsea la o distanță bună de câmpul lui. Ultima oară venise prin părțile acelea în urmă cu vreo zece luni, pentru a conduce un trimis al lui Attila către suabii¹ din Munții Pădurea Neagră. De altfel, mărimea bagajului pe care îl ducea cu sine te ducea cu gândul la o misiune asemănătoare. Cercetându-l pe sub sprâncene, Audbert își spunea că doar un motiv important l-ar fi putut face să se întoarcă acum în acele ținuturi, dar nu-și putea închipui ce altceva ar fi putut dori de la el decât o cină caldă, un culcuș peste noapte și cel mult compania înghețată a nevestei sale ; cu toate acestea, hunul îi spusese el însuși ceva mai devreme că popasul său acolo nu era o simplă întâmplare. Știind cât sunt de irascibili și de schimbători oamenii aceia, se abținea să-i întrebe direct și se străduia să se arate o gazdă prietenoasă și destinsă. Îi ținea însă sub ochi pe fiii săi, gata să le taie orice vorbă, orice gest care ar fi putut să fie înțeles de către stăpânii aceia îngrozitori ca un acces de mândrie ; și tocmai de aceea, imediat ce terminară de mâncat, îi trimise pe cei mai mari să se culce în pod, lăsând-o pe nevestă să-i adoarmă pe cei mici. Fruntea sa încruntată, privirea atentă și totodată alunecoasă ce o trimitea oaspeților lăsau să se întrevadă totuși starea în care se găsea ; însă aceștia nu se simțiră deloc îndemnați să-l liniștească. Balamber mai ales se bucura vizibil de temerile lui, iar când îi spunea câte ceva, ocolea mereu subiectul. Dar asta numai până termină de ronțait ultima pulpă de purcel și o azvârli câinelui, care, în seara aceea, contrar obiceiurilor sale, se ținea la o distanță prudentă de masă. Străpungându-l cu ochii săi înguști și pătrunzători pe stăpânul casei, hunul se lăsă pe masă încrucișând brațele.

— Zi-i să mai aducă niște bere, spuse arătând către nevestă. Avem de vorbit.

— Am hidromel², dacă vrei.

-
1. Populație germanică așezată, în cea mai mare parte, pe malul drept al Rinului până la începutul secolului al V-lea.
 2. Băutură alcoolică obținută prin fermentația mierii de albine cu apă.

— Nu, porcăria aia v-o lăsăm vouă, ăstorlalți. Bere am spus!

Chemată de soțul ei, femeia luă carafa de pe masă și se îndepărtă, pentru a reveni apoi imediat cu ea plină. O puse pe masă și se întoarse din nou la treburile ei istovitoare, dar Odolgan, care era mai aproape, îi arse o palmă răsunătoare peste fund. Femeia o primi ferindu-se ușor și se îndepărtă fără să spună un cuvânt, însă prin ochii lui Audbert trecu un fulger de alarmă — cu siguranță nu din pricina vreunei izbucniri de gelozie, ci fiindcă acel gest demonstra o totală lipsă de respect față de el. Cu mirare, îl văzu pe Balamber cum se ridică dintr-odată, se întinde peste masă și îi trage câteva palme tovarășului său; acesta tresări, se apără cu mâinile, dar nu reacționează, mulțumindu-se să-l privească pe comandantul său mai mult uimit decât revoltat.

— Ține-ți mâinile la locul lor! îi strigă Balamber în dialectul lor mongol. Ai băut prea mult. V-am avertizat să vă purtați cum se cuvine! Ai uitat că avem nevoie de el?

Kayuk, care rămăsese încremenit cu mâna plină de terci de grâu lângă gură, urmărea acel schimb de cuvinte cu un aer nehotărât, pe jumătate îngrijorat, pe jumătate amuzat. Odolgan ridică din umeri și răspunse cu vocea încleiată din pricina nenumăratelor pocale de bere:

— Dar ăsta e un nimeni! Femeia aia...

O altă serie de scatoalce îl reduseră la tăcere.

— Ți-am spus să termini. Ține-ți gura, ai priceput? Trebuie să vorbesc cu omul ăsta. Iar tu — se întoarse spre Khaba — nu vezi că ăsta e terminat? Mergi cu el în grajd și pune-l să doarmă, pe urmă vezi de cai, să aibă tot ce le trebuie, și întoarce-te aici.

Corpulentul său prieten, care nu se îmbătase absolut deloc, se ridică să-l ajute pe Odolgan — mut de uimire însă — să se ridice de pe bancă. Apoi, sprijinindu-l, se îndreptă cu el către ușă. După ce-i văzu pe cei doi afară, Balamber, cu o privire fugară, vru să-și liniștească gazda, care, într-adevăr, din cauza neputinței sale, de care era perfect conștientă, era stăpânită mai degrabă de teamă decât de mânie. Hunul turnă bere pentru amândoi. Era încruntat și își luase un aer gânditor.

Trase cu ochiul la femeie, care, aparent fără să le dea atenție, se așezase pe un scăunel lângă foc și începuse să coasă cu un ac mare și cu fâșii subțiri de piele niște piei de castor ; apoi încuviință, vorbind ca pentru sine :

— După ce ți s-a născut ultimul fiu, nevasta ta nu mai e ca la început, dar, fără îndoială, încă e o femeie frumoasă.

Audbert ridică din umeri și privi drept în ochii migdalați ai celui cu care vorbea.

— Important e că își face bine treburile și nu mă sâcăie. Dacă vrei, în seara asta ți-o trimit să-ți încălzească așternutul.

Balamber surâse :

— Cunosoc ospitalitatea ta și îți mulțumesc. Știi, și lui Attila îi plac tare mult femeile burgunde.

Se întrerupse pe neașteptate și râse scurt. Apoi, scuturând din cap, continuă :

— Știi, nu e numai un mare conducător, e și un bărbat adevărat. În casa lui mare din Panonia are câteva zeci de țiitoare. E trecut de cincizeci de ani, dar se spune că încă e un taur. Pe Sfânta Sabie !

— Dar tu ? îndrăzni Audbert, în vreme ce hunul ridica din nou paharul de lut.

— Ce-i cu mine ?

— Ți-ai luat nevastă ? Sau ai o țiitoare ?

Balamber își încreți fruntea strângând din buze, se foi puțin pe bancă, pe urmă, cu paharul încă sus, ridică din umeri și răspunse :

— Balamber nu-și ia nevastă ! Cât despre țiitoare... Dacă ai una numai a ta e mai rău decât dacă te însori.

Audbert ridică din umeri.

— De acord, dar, dacă nu greșesc, ai deja treizeci de ani și sunt sigur că...

— Firește ! Atunci când vreau o femeie, îmi iau una, o țin o vreme și pe urmă, cine știe, o dau la schimb pentru un cal, poate doi, dacă merită. Și trebuie să mă crezi : numărul cailor mei crește continuu. Nu-ți vine să crezi câți imbecili sunt pe lumea asta care ar da un cal bun pentru o femeie. Ptiu !

— Atunci, Attila ?

— Ce-are a face Attila ? Măsoară-ți cuvintele, marcomanule !

Privind fix în paharul de lemn pe care îl învârtea în mâini, Audbert lămuri :

— Ei, nu ! Ziceam asta fiindcă mi-ai spus chiar tu odată că regele tău...

— E și regele *tău*, nu uita asta.

— Așa e. Așadar, o să-ți spun că regele nostru de câteva ori a plătit ceva mai multișor decât un cal pentru o nouă țiuțoare.

— Dacă erau hune. Ori dacă erau de rang și veneau dintr-un popor aliat cu noi : ostrogoții, de pildă, sau gepizii, chiar și turingienii. Însă își alege și din stirpe mai joasă, iar pe acelea cu siguranță nu le plătește.

— Pune să le răpească.

— Ce tot vorbești ? Bineînțeles că nu. De obicei, capi satelor prin care trece i le dăruiesc ori le încredințează trimișilor lui. Și pentru că veni vorba... chiar într-o afacere despre femei am venit la tine.

O tresărire de îngrijorare apărură pe chipul marcomanului ; totuși nu spuse nimic. Balamber izbucni în râs :

— Ce ți-ai închipuit, că venim pentru nevasta ta ? Nu-ți face griji, nu așa o să scapi de ea.

De data asta, Kayuk râse cu poftă, nerușinat, iar Balamber, de parcă abia atunci își dăduse seama de prezența lui, îl goni cu răutate :

— Și tu ce mai cauți aici ? Hai, șterge-o, cară-te !

În vreme ce băiatul se îndepărta cu pas ușor, Audbert oftă. Cu siguranță nu pentru nevasta lui își făcea griji ; simțea însă că Balamber avea să-l vâre în cine știe ce bucluc. Era, oricum, obosit să se joace de-a v-ați ascunselea. Îndepărtând paharul pe care hunul i-l umpluse din nou și i-l împinse în față, spuse cu o nerăbdare prost ascunsă :

— Spune-mi ce vrei de la mine, Balamber. S-a făcut târziu, și azi mi-am rupt spatele toată ziua pe câmp.

Hunul îl bătu vesel cu mâna pe braț.

— Bravo ! Ești un bun gospodar. Am spus-o dintotdeauna și mereu ți-am luat apărarea, chiar și atunci când cineva, la ultima adunare, a avut câte ceva de zis despre tributul tău.

Audbert se întunecă. Și pentru ca teama să-i fie și mai mare, Khaba s-a întors și s-a așezat iarăși pe bancă, dar de data asta lângă el.

— Dar de ce? Tributul era același dintotdeauna și...

— Bine ai zis dintotdeauna, interveni apăsător Khaba.

— Da, tocmai asta e baiul. Au fost unii care au zis că ai fi putut să dai mult mai mult.

Audbert își trase îndărăt pieptul și deschise larg brațele într-un semn de neputință, privindu-i pe huni cu aerul celui cărui i se face o gravă nedreptate :

— Bine, dar... pământul de aici dă roadă din ce în ce mai puțină, a fost un an prost ; și pe urmă, știi și tu : anul trecut a murit de friguri fiul meu cel mai mare, care mă ajuta cel mai mult la lucru. Ceilalți sunt doar ceva mai mari decât niște cățeluși, iar eu...

Balamber îl întrerupse plesnind aerul de parcă ar fi strivit o insectă :

— Dar eu toate astea le știu, ce-ți închipui tu ? Și i le-am spus și lui Utrigúr, cum să nu ! Trebuie să mă crezi : ți-am luat apărarea, cum altfel !

La auzul aceluia nume, Audbert simți cum îl trece un fior.

— Utrigúr !... Utrigúr *acela* ? se bâlbâi el.

— Chiar așa, el însuși : Utrigúr Onegesius¹. Știi că vine totdeauna la adunare ca să controleze tributurile, nu ?

— Păi... m-au lăsat să mă întorc fără să-mi spună nimic. Nu înțeleg...

— Sigur că nu ți-au zis nimic, dar numai fiindcă am intervenit eu. Imediat ce am priceput despre cine era vorba, am spus despre tine tot ce știam mai bun, cu mai multă măiestrie decât un senator roman. I-am asigurat că ești un supus fidel și un plătitor conștiincios și am garantat pentru tine. Dacă nu mă crezi, poți să-l întrebi pe prietenul meu Khaba. E adevărat, Khaba ? Spune-i tu : e adevărat sau nu că l-am apărat cum nu se putea mai bine ?

Khaba consimți cu gravitate.

1. Nobil de origine hună sau scitică, unul dintre principalii consilieri ai regelui hun Attila.

— Cum nu se putea mai bine, încuviință el.

— Aha! M-ai apărat. Îți mulțumesc și... dacă îmi stă în putință...

Ochii lui Balamber sclipiră de satisfacție. În sfârșit, îl adusese pe țărănoiul ăsta încăpățânat unde voia. Era momentul să pună degetul pe rană.

— Bineînțeleș! îi întoarse vorba.

După care, întinzându-se de-a curmezișul mesei, adăugă :

— Și o să ai și toate foloasele din asta, te asigur.

— Ei bine? Vorbește, atunci.

— Uite în câteva cuvinte despre ce e vorba : regelui meu i-a ajuns la urechi cum că Gundovek are o fată foarte frumoasă.

— Griselde! încuviință Audbert.

— Bravo! Se pare că acea Griselde ar fi lumina ochilor lui. Ar avea cam paisprezece-cincisprezece ani.

— Da, așa mi-au spus și mie. Dar ce-are a face...

— Ai răbdare! Tu știi că Attila e deja în dușmănie cu alemanii. După ce o să-i radă de pe fața pământului, o să ajungă la Rin cu o armată uriașă și o să-i privească pe romani în ochi. Războiul cu Roma începe cât de curând. Și gândește-te puțin : dacă Hiung-nu și romanii se vor război, asta o să se întâmple din cauza unei femei! Sigur că da : Onoria, sora Împăratului de la Ravena. Totul a pornit de la ea : împăratul Valentinian a închis-o la Bizanț din cauza unor intrigi puse la cale cu un scrib, iar ea, ca să scape, i-a trimis lui Attila un mesaj în care îi cere să o ia de soție. Ca zestre, i-a promis întreaga Galie cu tot cu vizigoți, care de ani de zile s-au așezat acolo, într-o provincie numită Aquitania – de altfel, o treabă foarte dreaptă, fiindcă vizigoții ne plăteau tribut pe vremuri și, prin urmare, sunt încă sub autoritatea lui Attila. Însă, după câte se pare, Împăratul și Flavius Etius – da, chiar el, *Magister militum* – nu sunt de acord, și înțelegi că... Nu, văd că nu înțelegi absolut nimic. Cert e că povestea asta e prea lungă, așa că mai bine ne întoarcem la ce ne interesează pe noi. Iar ce ne interesează e asta : dacă e să fie un război, Attila i-ar vrea pe burgunzii lui Gundovek mai degrabă aliați sau măcar neutri decât dușmani. Din păcate însă, acest Gundovek, cel puțin până acum, a refuzat orice

propunere de prietenie : în urmă cu șase luni, chiar a respins solia lui Attila, gonind cu răutate pe câțiva dintre principii care o alcătuiau.

Audbert își reținu cu greu un surâs răutăcios ; știa bine cum se petrecuseră lucrurile : delegații huni fuseseră alungați de la Genava în șuturi și urmăriți o bună bucată de drum de către femei și copii, care îi bombardaseră cu pietre și bulgări de bălegar. Însă a preferat să nu-i amintească asta interlocutorului său. Spuse în schimb :

— Cred că am înțeles unde bați. Burgunzii controlează drumurile ce duc spre punctele de intrare în Italia.

— Bine ai zis : burgunzii sunt problema ; și care dintre ei este cel mai mare și mai experimentat războinic ?

— Waldomar ! Toți știu asta ! răspunse Audbert îndreptându-se pe banca lui.

— Bravo ! Marele Waldomar, Invincibilul. Așa i se spune, nu ?

— Da, și pe bună dreptate. Waldomar e cu adevărat un mare luptător, chiar dacă acum, desigur, nu mai e tânăr.

— Se spune că ar avea o anumită influență asupra lui Gundovek, nu ?

— Da, e prietenul său cel mai credincios.

Balamber se încruntă :

— Mi s-a spus că tu îl cunoști personal pe acest Waldomar, e adevărat ?

— Desigur ! Nevasta mea e rudă cu el, iar cu ani în urmă am fost oaspetele lui.

Balamber încuviință gânditor, apoi reluă :

— Spui că e un os greu de ros, dar trebuie să fii de acord că nu-i nimeni pe lume care să-i poată rezista lui Attila ; nici chiar lui Utrigúr, așa spune. Cert e că Attila se grăbește : nu vrea să-și piardă vremea cu un război lung, de aceea s-a gândit să încerce din nou să-l convingă pe Gundovek. Mă înțelegi ?

— Și... cum anume ? întrebă Audbert.

— Oferindu-i prietenia și alianța lui și pe lângă asta mari teritorii smulse romanilor.

Audbert era în încurcătură : pentru ce oare – se întreba – Balamber îl făcea pe el părtaș la atâtea secrete importante ?

— Hm! Nu cred că-i va fi ușor să-l convingă. În plus, chiar dacă Gundovek ar consimți, ce garanții ar avea Attila că o să-și țină cuvântul?

Balamber se întinse din nou peste masă și îi prinse mâinile într-o strânsoare de fier. Ochii îi sclipiră.

— Ai dreptate, dar pentru asta nimic nu e mai potrivit decât o frumoasă căsătorie, nu?

— Attila vrea...

— Nu! Ce-ți trece prin minte! Ura dintre Hiung-nu și burgunzi e prea adâncă, regele nostru nu se poate căsători cu o femeie din neamul lor, oricât ar fi de frumoasă Griselde. Mulți n-ar înțelege. Și pe urmă ți-am spus că s-a înțeles cu Onoria aceea, nu? Însă un preacredincios al său – Utrigúr, vreau să zic – ar putea s-o facă pentru el, pricepi?

— Dar fata are cincisprezece ani, iar Utrigúr are aproape șaizeci! Cu tot respectul...

Balamber ridică din umeri.

— Ei, și? Sigur, sunt de acord cu tine: Utrigúr nu mai e tânăr și nu e chiar ceea ce s-ar numi un bărbat frumos; e șchiop și are mai puțini dinți în gură decât fiul tău cel mai mic, dar ce contează asta? E un mare conducător, are sute de cai, mii de oi, trei soții, o jumătate de duzină de țiitoare și cam cincizeci de copii. Un semn numai dacă ar face, și zece mii din neamul Hiung-nu vor alerга sub steagul lui. În afară de asta, nu uita că e vărul lui Attila și că i-a fost tovarăș în toate incursiunile militare încă de când erau copii. A fost dintotdeauna brațul său drept, iar regele îi urmează deseori sfaturile.

— Așa o fi, dar dacă îți închipui că asta va fi de-ajuns ca să-l convingi pe Gundovek, îți garantez că te înșeli.

— Ei, nu, așteaptă: am adus cu mine daruri scumpe pentru el, lucruri care, te asigur, îți taie răsufarea; și sunt numai o parte din ce va primi Gundovek, dacă va consimți la căsătorie. Și apoi... să zicem că am să-i fac niște propuneri care sigur or să-l intereseze.

— Așadar spre Genova ați pornit! Dar cine v-a spus că n-o să fiți tratați ca și cei dinaintea voastră sau chiar mai rău?

— Ei, tocmai aici e problema. De asta nu ne ducem direct la Genova. Misiunea noastră e secretă – sau va rămâne așa pentru

o bună bucată de drum. Trebuie să ajungem mai întâi de toate la lacul Lemman, la un nobil burgund care e deja în cunoștință de cauză și... cum să spun... pregătește terenul pentru noi, înțelegi? Dacă totul o să meargă cum ar trebui, el va fi cel care ne va însoți după aceea la Gundovek cu toate onorurile.

Audbert se încruntă:

— Despre cine e vorba?

Balamber făcu un semn vag cu mâna.

— Nu-ți bate capul. O să afli la momentul potrivit. Însă la acest mijlocitor trebuie să ajungem fără să fim observați, asta e important, fiindcă, altfel, burgunzii din toate satele de pe drum ne-ar sări în spinare ca niște câini și riscăm să nu mai ajungem deloc. Așa că tu vei fi călăuza noastră.

Exact de asta se temea Audbert. Desfăcu brațele într-un gest de perplexitate și totodată de consternare.

— Dar... de ce tocmai eu?

— Pentru că ai o nevastă burgundă, le cunoști bine dialectul și...

Audbert ridică din umeri.

— Dialectul lor nu e mult diferit de cel al goșilor, pe care tu, dacă nu mă înșel, îl vorbești perfect.

— De acord, dar tu ai fost de mai multe ori prin părțile acelea și cunoști bine regiunea. Și în afară de asta...

— În afară de asta?

— Ei bine, rudenia nevestei tale cu Waldomar a ajuns la urechile lui Utrigúr; prin urmare...

Căindu-se că se lăudase cu această rudenie, Audbert obiectă:

— Dar sunt doar veri! Poate că el nici nu-și mai aduce aminte. Uite, nici eu nu l-am mai văzut de ani de zile. De mulți ani! Și pe urmă... dacă vin cu tine, cine o să mai vadă de treburi pe-aici? Scroafa stă să fete. Fiii mei...

Balamber i-o tăie scurt, pe un ton dur:

— Scroafa ta o să fete și fără tine, iar fiii tăi mai mari or să poată face câteva zile și partea ta de muncă.

— Câteva zile, spui?

Hunul își îndreptă spinarea.

— Bineînțeles, nu mai mult de douăzeci! Cât să ducem solia la Gundovek și să primim răspunsul lui.

— Tu ai vorbit de o solie secretă. Dar trei huni ca tine... și mai e și băiatul... În sfârșit, sunteți prea ușor de recunoscut și nu-mi închipui cum nădăjduiți să...

— Ei, bravo ! Tocmai pentru asta am venit la tine : dacă e cineva care să ne ducă pe ascuns până acolo, acela ești tu.

— E o călătorie foarte periculoasă : ca să ajungem la Genava, trebuie să străbatem pentru cel puțin o zi întreagă ținutul alemanilor, care sunt în război cu voi.

Din nou, Balamber îl opri cu un semn :

— Depinde de tine să ne ferești de întâlniri neplăcute. De altfel, ei au altele la care să se gândească acum : aliații noștri, gepizii, îi toacă mărunț pe râul Albis.

Văzând că Audbert încă stătea pe gânduri îngrijorat, Balamber îl liniști :

— Nu te teme, o să primești o răsplată frumoasă.

— Chiar așa ? îl întrebă marcomanul înălțând din sprânceană și scărpinându-și gânditor barba deasă. Ce anume ?

— O să fii scutit pentru totdeauna de tribut.

— Și... dacă zic nu ?

Balamber se întunecă.

— Dacă zici nuuu ? ! prelungi el prefăcându-se indignat ; își plesni tare coapsa cu palma și îi aruncă lui Khaba o privire în care sclipea un râs abia reținut. Dacă zici nu, poți să fii sigur că Utrigúr îți va tripla tributul și nu e sigur că o să se mulțumească doar cu atât : ți-ar putea trimite aici pe vreunul dintre oamenii lui să te lege cu frânghia de gât și să te tragă câteva mile legat de calul în galop. Ca să nu mai vorbim despre ce le-ar putea face nevestei și copiilor tăi. Mai pune la socoteală că, în schimb, dacă afacerea se încheie cu bine, aproape sigur o să reușesc să obțin pentru tine un dar frumos din partea lui : poate chiar un cal și vreo doi servitori care să te ajute la muncă. Ce zici de asta ?

Audbert, încruntându-se, întinse mâna spre urciul cu bere. Își turnă în pahar berea rămasă și o dădu pe gât sub privirea atentă a hunului. Pe urmă, punând jos cu zgomot paharul gol, întrebă :

— Plecăm mâine ?

Plecară din casa lui Audbert a doua zi, la primele licăriri ale zorilor. Capătul călătoriei era departe, iar hunii îi lăsaseră marcomanului doar un scurt răgaz ca să-și ia rămas-bun de la nevastă și copii. De altfel, nici el nu era chiar omul care să lungească vorba la despărțire, drept pentru care, odată încărcat puținul ce-i făcea trebuință pe singurul cal pe care-l mai avea – un frizian de tracțiune bătrân, dar robust –, își salută fără prea multă tandrețe femeia, care în acea noapte suportase mângâierile brutale ale lui Balamber, și le lăsă câteva indicații severe celor doi fii mai mari, după care urcă în șa ; apoi, fără să se întoarcă, se puse în coada șirului, alăturându-se celor ce urmau să-i fie tovarăși de călătorie. Foarte curând însă trebui să se așeze el în fruntea micului cortegiu, întrucât nimeni nu cunoștea mai bine drumul cel mai scurt și cel mai sigur până la Rin. Încă de la prima cotitură, Balamber îi adusese din nou aminte că acea călătorie trebuia să rămână cât se poate de secretă, măcar până ar fi ajuns la destinație, astfel încât nu puteau să urmeze nici măcar pe porțiuni mici vechiul drum roman – construit aproape în linie dreaptă – ce ducea la Augusta Rauricorum și, de acolo, la ținuturile burgunzilor. Așadar, îi conduse pe huni printr-o pădure foarte deasă – nici el nu cunoștea decât câteva cărări –, ce părea să le dea războinicilor, obișnuiți cu spațiile largi, cu câmpiile întinse, un soi de neliniște ciudată. El se feri cât putu să le arate că băgase de seamă, dar se bucura în ascuns de privirile pline de îngrijorare pe care ceilalți le aruncau mereu în jur.

Lui Balamber pădurile chiar nu-i plăceau deloc. Erau întunecoase, umede, apăsătoare și ostile. În spatele fiecărui copac, al fiecărui tufiș se putea ascunde un pericol pentru el și pentru tovarășii lui ; astfel că foșnetul frunzișului, stârnit brusc, ori chiar numai zgomotele mici, neașteptate pe care animale nevăzute le făceau din când în când pe sub așternutul de frunze îl făceau să stea în permanență într-o stare de alertă. Nu pentru că nu s-ar fi încrezut în Audbert : țărănoiul ăsta încăpățânat se temea în mod cert prea tare ca să le joace vreo festă. Oricum ar fi fost, în ceasurile de dinaintea plecării, Balamber își luase măsurile lui de precauție : în timpul nopții, fără a-i da prea multe explicații, îl obligase să doarmă și el în grajd, de teamă că, dacă ar fi rămas lângă nevasta lui, ar fi putut pune la cale cu ea sau îndemnat de ea cine știe ce trădare. Pe urmă, Khaba, mereu neîncrezător, veghease noaptea întreagă la intrare, asigurându-se că nimeni nu se îndepărtează de casă.

După câte se părea, marcomanul îi înghițise povestea și avea aerul că vrea să-și facă treaba cum se cuvine până la capăt. Cu atât mai bine, fiindcă ar fi fost enervant să fie nevoit să-i spună tot adevărul, pentru a obține apoi pe altă cale același rezultat. Pentru că atunci Audbert, care nu era un neghiob, ar fi venit oricum, conștient că anumite secrete, odată ce ți s-au încredințat, nu le poți ignora pur și simplu ; el însă ar fi fost obligat să-l țină permanent sub ochi, pentru a-l împiedica să le facă vreo figură – cine știe, să dispară pe furiș la burgunzi și să le dezvăluie lucruri periculoase.

Merseră ziua întreagă fără a scoate vreun cuvânt, traversară pădurea și ajunseră să vadă Rinul numai către apus, în punctul în care se găsea vadul bătrânului Fergal. Era însă prea târziu pentru a traversa, iar Balamber preferă să-și instaleze tabăra pe o mică înălțime, de pe care, pe deasupra copacilor, puteau ține sub observație vadul și cocioaba lui Fergal fără să fie văzuți. După ce legară și hrăniră caii, mâncară în tăcere câteva îmbucături din carnea de porc sărată pe care Audbert o luase la el. În timp ce mesteca, Odolgan îl întrebă pe Balamber într-un curat dialect hun, de neînțeles pentru marcoman :

— Ai încredere în bărbosul ăsta ?

Balamber îi răspunse fără să se tulbure :

— Da, e un țăran și, prin urmare, nu se gândește decât la pământ și la familie. Poți dormi liniștit, n-o să ne facă nici o figură.

— Și după aia ?

— Am hotărât deja, nu ?

Odolgan surâse prietenos către Audbert, care, mâncând, urmărea fără să poată înțelege nimic din ceea ce-și spuneau cei doi, dar fără îndoială că se întreba dacă nu cumva vorbeau chiar despre el. Apoi, fără grijă, insistă :

— Și nevestei lui ce o să-i spui ?

Balamber ridică din umeri.

— Nimic. Absolut nimic. De altfel, la întoarcere o să-i ocolim casa.

— Păcat, femeia aia nu-i deloc rea, la urma urmelor. Nădărduiam să-i fac o vizită la întoarcere și să mă ocup mai bine de treaba asta. Ieri te-ai bucurat de ea fără să te gândești la prietenii tăi.

— Mi-a trimis-o ca gest de ospitalitate, după cum se obișnuiește. Dacă ți-aș fi dat-o și ție, l-aș fi jignit.

Mestecând, Khaba interveni :

— Are și animale frumoase. Le-am putea lua noi, nu ?

Întinzând marcomanului burduful cu bere, dar continuând să vorbească în dialect hun, Balamber își îndreptă umerii și i-o reteză :

— Nu te teme, Utrigúr o să-ți dea ca răsplată mai mult decât o pereche de porci.

Cum cei doi păreau că și-au spus totul, Audbert i se adresă lui Balamber :

— Dacă vrei să treceți Rinul fără să fiți observați, mâine va trebui să coborâm la vad înainte să se lumineze de ziuă. Cu ce te gândești să-l plătim pe luntraș ? E un pungaș bătrân și, dacă vrei să treceți în secret, nu o să fie mulțumit cu o bucată de stofă.

Hunul surâse și încuviință. Apoi se ridică brusc și, din câțiva pași, ajunse la încărcătura de bagaje, pe care Kayuk o pusese pe jos, lângă animale ; se aplecă să scotocească într-o

traistă și scoase de acolo un mic săculeț din piele de căprioară. Se întoarse, cântărindu-l în palmă.

— Uite, spuse dându-i-l marcomanului. E praf de aur. Ține-l tu.

Tovarășii săi schimbă o privire perplexă și se uitară apoi la conducătorul lor. Acesta ridică din umeri și, deschizând cu un gest teatral palmele spre cer, strigă :

— Asta înseamnă încredere, nu ?

Odolgan râse cu poftă, în vreme ce Khaba scutură din cap și mormăi.

La sfârșitul acelei cine frugale, se culcă fără multă vorbă. Primul schimb de pază îi reveni lui Khaba. Poziția lunii pe cerul înstelat i-ar fi arătat când să-l trezească pe Odolgan ca să continue veghea. După ce-și prinsese bine săculețul la centură, lui Audbert îi veni greu să adoarmă. Urmărind figura impunătoare a lui Khaba la marginea luminișului și pe ceilalți trei întinși sub mantiile de oaie, aceleași pe care le puneau împăturite sub șei, se întreba ce-i ascundeau. Privirile pe care le schimbaseră în timpul cinei nu-i plăcuseră deloc și nici râsul lor nu-l liniștea cu nimic : hunii erau un neam primejdios chiar și atunci când râdeau. Cine era misteriosul mijlocitor pe care trebuiau să-l întâlnească ? Se gândeau cu adevărat să-l îmbuneze pe Gundovek ? Ce daruri îi duceau ? Încă de la începutul călătoriei, deslușise sub bucata aspră de învelea încărcătura catărului două sipe, iar atunci când Odolgan ușurase animalele de încărcătură, putuse chiar să le vadă și să observe că hunul le ducea cu greu în brațe. Dar, în definitiv, nu asta era principala lui grijă ; ba mai mult, dacă stătea să se gândească bine, nu-i păsa câtuși de puțin, după cum nu-i păsa câtuși de puțin de Waldomar, de Attila, de frecăturile lui cu Etius și de târfa aceea de neam nobil, care, de la Ravena sau de cine știe unde, stârnise totul. În schimb, se gândea cu îngrijorare la gospodăria sa : la grăpatul câmpului de grâu din care trebuise să se oprească, la scroafa ce stătea să fete, la cositul, uscatul și strânsul fânului care aveau să înceapă curând. Un lup urlă de undeva dintre munți, iar altul îi răspunse imediat ca un ecou. Răsu-cindu-se sub învelitoarea de lână, Odolgan căscă și trase un

vânt zgomotos. Zilele erau deja destul de calde pentru jumătatea lui martie, iar primăvara se anunța foarte timpurie ; noaptea însă temperatura scădea mult, iar aerul umed ce urca dinspre râu nu era nicidecum remediul cel mai potrivit pentru reumatismul lui Audbert. Înfășurându-se în învelitoare, închise ochii și hotărî că nu avea nici un rost să se mai frământa ; mai bine să doarmă : urma o zi lungă și istovitoare.

Ceea ce localnicii numeau „luntrea lui Fergal“ nu era, de fapt, decât o plută mare, veche, folosită înainte la transportul sării și căreia de câțiva ani bătrânul mattiac¹ – obosit să se tot plimbe în sus și în jos pe fluviu, pe care navigația nu mai era sigură – preferase să-i dea altă destinație: transportul de persoane și mărfuri de pe un mal pe celălalt. Pentru cine nu voia să fie observat, reprezenta o alternativă valabilă la podul care, câteva mile mai la vale, traversa Rinul în dreptul cetății Augusta Rauricorum. Fergal era ajutat de cei trei fii ai săi: băieți robuști ca și el și care, chiar dacă nu erau prea ageri la minte, aveau în schimb brațe viguroase și spinări puternice și, atunci când era nevoie, știau să proptească zdravăn prăjina de fundul râului și să biruie curentul.

Audbert îi conduse pe cei patru huni la punctul de îmbarcare mult înainte de ivirea zorilor; bătu la ușa cocioabei lui Fergal și îl convinse, aruncându-i săculețul cu praf de aur, să facă traversarea în semiîntuneric. În acel punct, apele fluviului curgeau mai puțin vijelios, dar soluția cea mai bună era tot aceea de a urma curentul: pe malul celălalt existau mai multe puncte de debarcare, iar cel mai adăpostit se găsea ceva mai la vale, unde fluviul întâlnea o cărare întortocheată, dar foarte bătută, care se îndepărta de apă pierzându-se în

1. Trib de germanici aflat într-o relație mai aparte cu romanii: primiseră o insulă pe Rin în schimbul serviciilor militare pe care le făceau imperiului atunci când acesta îi chema la luptă ca aliați.

desişuri. Aşadar, Fergal îi debarcă fără să pună întrebări, după care îşi cufundă prăjina din nou în apă şi, împreună cu cei doi fii mai mari ce traversaseră cu el, împinse ambarcaţiunea către malul opus ; acolo îi aştepta, cu o pereche de cai de tracţiune robuşti, fiul cel mai mic, încă adolescent, ca să o lege cu o funie şi să o remorcheze înapoi.

Ajuns dincolo de fluviu, grupul îşi continuă marşul către miazăzi, iar cărările, tot mai aspre şi mai abrupte, se pierdeau în văi împădurite, unde primăvara deja îmbrăcase primele ramuri ale copacilor. Însă atunci când străbăteau zone deschise, puteau vedea luciul alburii al zăpezii ce încă stăruia pe înălţimile muntoase. Întrucât erau nevoiţi să ocolească satele şi fortificaţiile – adesea nişte simple incinte în care militari încartiruiţi acolo erau protejaţi de palisade –, Audbert, ce se afla mereu la douăzeci de paşi înaintea grupului, era deseori constrâns să schimbe traseul ; mai mult, în acea zi trebui în două rânduri să-i oprească brusc pe cei patru huni şi să-i împingă la adăpostul unor copaci, ascunzându-i, cu încărcătură şi animale cu tot, pentru a nu fi observaţi de câţiva călători în trecere pe acolo. Cu toate precauţiile, în ziua următoare, în primele ceasuri ale după-amiezii, întâlniră bagauzii¹.

Întâlnirea s-a produs în mijlocul unui platou întins, pe când străbăteau o rarişte înconjurată de o centură întunecată de brazi. Când îi văzu ieşind pe neaşteptate din desişul de copaci, Audbert se opri cu o smucitură, dar era prea târziu ca să mai schimbe direcţia. Cei pe care îi văzu imediat erau trei, toţi călare. Înaintau încet, strângând în mâini armele : o sulită, o secure şi un arc cu săgeata pregătită. Căutând să nu lase să se vadă tensiunea în care se afla, aruncă o privire în jur şi desluşi atunci şi alţii, răsfiraţi ici şi colo în liziera pădurii. Nu erau pe cai, dar aveau cu toţii arme : nişte oameni slabi şi îndobitociţi de o viaţă în mizerie, cu ochii licărind de foame. Unii dintre ei purtau tunici vechi, zdrenţuite, alţii erau aproape

1. Nume dat în vremea Imperiului Roman unor bande înarmate formate din briganzi, soldaţi dezertori sau ţărani fără pământ, care cutreierau, între secolele al II-lea şi al IV-lea, partea de nord-est a Galiei.

goi, iar claia de păr răvășită și barba nerasă le dădeau o înfățișare și mai sălbatică. Aveau un aer amenințător, dar marcat și de o anumită precauție, fiindcă înaintau prin iarba înaltă cu suspiciunea unei haite de șacali ce au de-a face cu o pradă foarte dorită, dar periculoasă. Cu inima bătând să-i spargă pieptul, Audbert se răsuci în șa și îl privi alarmat pe Balamber, care se apropie fără grabă, urmat de Odolgan și de Kayuk alături de catârul său. Khaba, în schimb, care ar fi trebuit să se afle la capătul șirului, nu se vedea; probabil că rămăsese în urmă. În sfârșit, Balamber ajunse lângă el.

— Cine sunt câinii ăștia râioși? îl întrebă cu aparentă dezinvoltură ținându-și calul, dar trăgând între timp cu coada ochiului împrejur, pentru a-și număra posibili adversari.

— Bagauzi. Oameni răi, cu care totuși se poate cădea la învoială, cu condiția să fiți dispuși să le dăruiți ceva.

Arătă spre un om înalt și osos, cu umeri largi, care înainta în fața celorlalți pe un roib nervos, cu o secure de tăiat lemne pusă de-a curmezișul șei :

— Acela trebuie să fie căpetenia.

Bagaudul ajunsese deja la nu mai mult de zece pași distanță de ei. Calm și hotărât, Balamber împunse calul cu călcăiele și porni înainte, oprindu-se în fața sa. Pentru o clipă, se măsurară din priviri, cântărindu-se unul pe celălalt. Hunul fu izbit nu atât de figura impunătoare a celui cu care se înfrunta, cât mai degrabă de mărimea nasului său acvilin și de inelele mari de argint pe care le purta în urechi; observă că avea pielea aspră și atât de arsă de soare, încât aproape că l-ar fi crezut dintr-un popor oriental. După o scurtă tăcere, timp în care se auzi asurzitor doar sfârâitul lăcustelor, bagaudul, după ce controlase fulgerător dintr-o ochire dispunerea tovarășilor săi, își lăți gura sub barba deasă și neagră în ceea ce s-ar fi dorit un zâmbet și îl salută într-o latină ce avea accentul trăgănat al alobrogilor¹ :

1. Populație celtică din Galia, așezată între Ron și lacul Geneva, într-o zonă care mai târziu s-a împărțit în regiunile cunoscute astăzi ca Savoia, Dauphiné și Vivarais. Capitala alobrogilor era Viena de astăzi.

— Salutare, prietene.

Sprijinit cu o mână de oblâncul șeii, Balamber, care vorbea destul de bine galo-romana, îi răspunse cu zâmbetul cel mai prietenos cu putință :

— Salutare. La drept vorbind, nu credeam că locurile astea sunt atât de populate.

Celălalt râse scurt, dezvelindu-și dinții stricați.

— Ei, da, spuse. Cred și eu. Mă cheamă Gomer și sunt conducătorul acestor oameni. Pe aici nu trece nimeni fără să ne dea socoteală, iar voi nu sunteți de prin părțile astea. Vânători ?

Închipuindu-și că nu lipsea mult până când bagaudul ar fi pretins să percheziționeze încărcătura catârului, Balamber socoti că e inutil să mintă și speră că, dimpotrivă, va ieși din impas sau cel puțin va câștiga timp apelând la nume răsunătoare.

— Nu, suntem soli. Mergem în valea Ronului cu un mesaj de la Attila pentru Gundovek.

— Gundovek, regele burgunzilor ?

— Chiar așa. El însuși.

Omul își scărpină gânditor barba.

— Ia te uită ce ți-e dat să vezi prin părțile astea : soli huni pentru Gundovek !

Acum cercul bagauzilor se strânsese și mai mult. Cei doi care îl escortau pe Gomer veniseră până aproape de ei ; cel mai tânăr, care poate încă nu împlinise douăzeci de ani, ținea arcul pregătit, cu săgeata îndreptată spre Balamber ; celălalt, masiv, cu mustați blonde și stufoase, avea un ochi stâlcit, traversat în diagonală de o cicatrice adâncă, ce pornea de la frunte și mergea, tăind pometul în întregime, până aproape de gât. El îi luă căpeteniei sale vorba din gură :

— Măi, să fie ! E ciudat. Dar solii nu călătoresc niciodată cu mâinile goale.

Gomer încuviință și, întinzându-se ca să tragă cu ochiul la catâr, observă :

— Aici Ulf are dreptate : dacă mergeți la Gundovek, cu siguranță îi duceți daruri.

— Firește. Acum ți le și arăt, răspunse hunul pe un ton amabil, apoi se întoarse cu naturalețe și, chemându-l pe Kayuk, care se oprise la câțiva pași distanță, îi făcu semn cu mâna să se apropie.

Băiatul înaintă, trăgând de căpăstru catârul cu încărcătura lui, iar Gomer, trecând pe lângă Balamber fără să se oprească, le veni în întâmpinare. Audbert, care nu-i scăpa din ochi pe bagauzii din jur, rămase uimit, nu fără un dram de ușurare, văzând cât de conciliant era Balamber. Prin urmare, hunul, cântărind raportul de forțe, luase hotărârea înțeleaptă să fie conciliant și poate că așa vor reuși să se salveze cu toții. Nu-și lua ochii de la Kayuk, care se apropia cu catârul, astfel că nu putu să vadă ce se întâmpla în acea clipă. Auzi doar niște zgomote, urmate repede de strigăte: un șuierat sinistru și, imediat, un nechezat și un strigăt răgușit, apoi fluieratul unei lame în aer și o bufnitură surdă. Răsucindu-se, îl văzu pe bagaudul mai tânăr ducându-și mâinile la gâtul străpuns de o săgeată, în vreme ce calul său se năpusti deodată înainte. După câteva momente, băiatul cădea în iarbă la marginea cărării. O clipă mai târziu, camaradul său mai vârstnic era mort și el: trupul decapitat fu susținut scurtă vreme de grumazul calului, dar căzu la pământ imediat ce animalul o rupse la fugă, speriat de strigăte și de mirosul sângelui. Balamber, răsucindu-se cu o mișcare rapidă, se aruncă asupra lui Gomer. Bagaudul își biciui calul, în încercarea de a scăpa; se aplecă pe grumazul animalului, ferindu-se astfel de sabia pe care Balamber i-o aruncase în spate și care îi trecu pe deasupra cu un șuier; nu reuși totuși să se salveze, fiindcă hunul îl ajunsese în câteva clipe, îl prinse de păr și, trăgându-l către sine, îl smulse din șaua calului. Totul se petrecuse atât de iute, încât Audbert nu reușise să înțeleagă nici cine trăsese săgeata, nici cum de putuse Balamber să-și ia prin surprindere adversarii cu atâta ușurință. Îl auzi din spate pe Odolgan scoțând urlete ca de fiară sălbatică, dar nu se întoarse. Se îngriji în schimb de propria persoană: desluși o spărtură în cercul bagauzilor, ce păreau încă paralizați de uimire, strigă în urechea calului și porni către primul șir de brazi. Goana sa nu fu însă prea lungă, căci animalul, lovit în coastă de o

suliță, se prăbuși într-o parte cu un nechezat și îl dădu de-a berbeleacul. Audbert se izbi tare de pământ, dar își veni pe loc în fire și se rostogoli în iarbă ; apoi însă se ridică repede în picioare și, mânat de groază, o zbughi către copaci. După câțiva pași pe pământul ușor înclinat, se împiedică și căzu iarăși. Când se ridică și se întoarse să privească spre luminiș, rămase încremenit. Alți doi bagauzi zăceau în iarbă străpunși de săgețile lui Khaba, iar Odolgan, strigând și râzând, se năpustea cu securea însângerată către un al treilea, deja înmărmurit ; iar Kayuk se străduia să țină catârul, ce răgea zvârlind din copite. Bagauzii ce rămăseseră în viață se retrăseseră în grup la marginea luminișului ; de acolo, fără să mai poată reacționa, aruncau priviri îngrozite spre Balamber ; acesta, în șaua calului, îl ținea zdravăn pe comandantul lor de păr, obligându-l, din cauza mișcărilor animalului, să execute un soi de dans grotesc îndărăt, din care bagaudul, cu toate că se zbătea din răspuțeri, nu reușea să se elibereze. În sfârșit, hunul opri calul și, trăgând fulgerător din cizmă un cuțit lung, cu o singură și rapidă mișcare, străpunse gâtul bărbatului, care căzu în iarbă zvârcolindu-se în chinurile morții. Cu un strigăt de triumf, Balamber se ridică atunci din șa și, culegând securea adversarului său, îi reteză capul dintr-o singură mișcare. Când ridică în aer macabrul trofeu și îl arată bagauzilor ce mai rămăseseră, aceștia, plini de groază, le întoarseră spatele și se topiră în pădure. Ultimul abia avu timp să dispară după un brad : o clipă mai târziu, în scoarța acestuia se înfipse vibrând ultima săgeată a lui Khaba.

Clătinându-se și cu picioarele încă tremurând, Audbert înaintă către Balamber. Hunul, în picioare lângă trupul lui Gomer, îi lăsase capul să cadă și își curăța sabia cu o mână de iarbă. Văzându-l că sosește, zâmbi sarcastic.

— Mulțumesc pentru ajutor ! îi spuse pe un ton batjocoritor.

Instinctiv, marcomanul căută capul căpeteniei bagauzilor și îl găsi într-o brazdă plină de sânge, lângă cel al chiorului, al cărui singur ochi părea să-l fixeze mut, întrebător. Trupul bărbatului zăcea acum în iarbă la câțiva pași distanță. Audbert era stupefiat.

— După câte văd, nu aveai nevoie, reuși să îngaime.

Odolgan se apropie rânjind.

— Prea ușor ! tună el. Nu erau buni de nimic. Iar tu, adăugă întorcându-se către Audbert, ai făcut pe tine de frică.

— Câțiva au scăpat și ar putea să se întoarcă aici cu prietenii lor.

— Aaa ! Stai liniștit, pe ăștia n-o să-i mai vezi.

Khaba se apropia și el cu pași mari ; își ducea calul de căpăstru și strângea arcul în mână. Din ochi îi țâșneau fulgere. Veni direct către marcoman și, imediat ce ajunsese în fața lui, lăsă frâul calului și îi trase o palmă cumplită :

— Grozavă călăuză mai ești ! Dacă ar fi fost după tine, la ora asta eram morți cu toții. Și încă ai mai și fugit !

Audbert, cu obrazul în flăcări, nu reacționează.

— V-am spus doar, zise făcând un pas înapoi, că e greu să trecem neobservați prin asemenea locuri.

Khaba nici nu mai voia să asculte. Își aruncă arcul și se năpusti spre el apucându-l de piept, iar de astă dată Audbert fu nevoit să se apere. Câteva clipe se încleștară, gâfâind și împingându-se înainte și înapoi, ca doi cerbi în călduri. Apoi Balamber se aruncă între ei și, printre înjurături, reuși în cele din urmă să-i despartă.

— Terminați odată ! strigă el. Mai bine hai să ne mișcăm. Mai avem două ore de lumină și ar fi bine să dispărem de aici cât mai degrabă.

Sosi și Kayuk ; între timp, îi scotocise pe morți cu nădejdea că va găsi ceva care să-i folosească, iar acum se întorcea cu un medalion de aur, cu inelele de argint ale lui Gomer și cu o veche sabie romană, pe jumătate ruginită, înfiptă la centură. Audbert își pierduse calul, dar rezolvă problema – și încă într-un mod avantajos –, luându-l pe cel care fusese al lui Gomer. Își reluară călătoria și meraseră până la lăsarea serii, pentru a se opri în cele din urmă pe un mic platou ierbos, aplecat deasupra unui torent spumegător. Pentru a nu atrage atenția bagauzilor sau a vreunei patrule burgunde, se lipsiră de foc și mâncară doar carne uscată și sărată. Încă zguduit de spectacolul sângeros la care asistase, Audbert nu spuse nici o vorbă, până când Balamber, în vreme ce se pregătea să se culce învelit în mantaua sa de oaie, îl întreabă :

— Reușim să ajungem până mâine ?

— Nu, veni răspunsul. Mâine va trebui să urcăm la pas și abia dacă o să vedem Ronul din depărtare. Ai văzut bine că drumurile prin munți sunt mai lungi decât ai crede, mai ales dacă vrei să te ții departe de drumeagurile și cărările mai umblate. Dacă ne ajută vremea, o să ajungem poimâine.

Khaba adulmecă în aer.

— Vântul e umed, observă el. Aduce miros de ploaie.

Audbert ridică din umeri și spuse doar atât :

— O să vedem.

Se înveli apoi cu pătura, închise ochii și îi întoarse lumii spatele.

A doua zi, la puțină vreme după prânz, deasupra munților începură să se îngrămădească nori mari, cenușii, purtați de un vânt ce sufla cu putere, culcând iarba de pe pășuni și suierând sinistru printre pâlcurile de brazi. Nu dură mult și, după vârfurile înalte, ascunse de nori groși și grei de ploaie, începu să răsunе înăbușit huruitul tunetului, care îi neli-niștea tare pe huni, deloc obișnuiți cu vremea schimbătoare de la munte. Pe când cădeau primele picături, grupul mergea în șir indian pe teren deschis, pe o cărare ce unduia pe la jumătatea pantei, de-a lungul coastei acoperite cu iarbă a muntelui ; se deplasau pe jos, ținând de căpăstru caii tot mai nervoși ; ultimul venea Kayuk cu catărul. Foarte curând, rafale violente de ploaie biciuira valea, iar cărările deveniră imediat alunecoase. Aveau nevoie urgentă să găsească un adăpost, iar când Audbert, aflat ca de obicei în avangardă, se întoarse ca să se consulte cu Balamber, care îl urma la circa zece pași distanță, putu să recunoască pe chipul acestuia, deși însemnat – și parcă pietrificat – de numeroase cicatrici, că îl frământa o mare neliniște.

— Marcoman afurisit ! îi strigă hunul prin rafalele de vânt ținându-și strâns de zăbală calul îndărătnic. Unde ne duci ?

— E o grotă la o jumătate de milă mai în față ! îi răspunse Audbert strigând la rândul său.

Balamber, ajungând lângă el, scutură capul cu putere și îi arată în fundul văii largi o căsuță din piatră ce abia se vedea dintr-un pâlc de carpeni încovoiați de vânt.

— Ce ai, ești chior ? Uite jos, strigă. Casa, n-o vezi ?

Audbert se uită și se întoarce imediat spre el.

— E mai bine s-o ținem drept : acolo stă Malaberga !

Fără să-l asculte, hunul sări pe cal și, biciuindu-l și împunându-l fără milă cu pintenii, îl obligă să coboare pe pantă, prin iarba înaltă, lovită de suflul necruțător al vântului. Tovarășii săi împreună cu Audbert îl urmară, deși Kayuk a trebuit să trudească binișor ca să tragă catârul în jos pe coasta aceea sub plesnetele ploii. Ajunseră aproape de căsuță, dar nu găsiră alt adăpost pentru animale decât sub coroanele răvășite ale copacilor ; era totuși mai bine decât nimic. În vreme ce tovarășii săi legau hățurile de arbuști cât puteau de zdravăn, Balamber izbi cu piciorul în ușă dând-o de perete. Într-o clipă, mintea sa înregistră zidurile de piatră goală, vasele pentru gătit din colț, coasa mare și ruginită sprijinită de un perete, masa masivă din mijlocul încăperii și, în spatele ei, femeia care, stând în picioare lângă foc, îi privea nemișcată cu vătraiul în mână. Se studiară o vreme, fără ca vreunul din ei să spună ceva. Femeia era înaltă, osoasă, dar cu umeri largi ce o făceau să pară cumva mai impunătoare ; te izbea însă faptul că era incredibil de slabă, iar tunica lungă din lână cenușie, singura îmbrăcăminte pe care o avea, arăta acest lucru din plin. Chipul femeii, încadrat de o chică sură, deasă și răvășită, era alungit și viguros ; ochii îi erau mari și neliniștiți, cu privirea pătrunzătoare, accentuată de albastrul foarte deschis, de nuanța cerului. Avea nasul lung, ascuțit și obraznic, iar gura cu buze subțiri și-o ținea închisă strâns și întinsă într-un început de zâmbet.

Tovarășii lui Balamber îl ajunseră sporovăind în pragul ușii, nerăbdători să se adăpostească de ploaia ce asalta vîind frunzișul răvășit al copacilor și acoperișul de ardezie. Balamber, până în acel moment incapabil să se miște, se trezi împins câțiva pași înainte, până se atinse de masă. Aproape în aceeași clipă însă tovarășii săi tăcură, subjugați de privirea femeii, deși ea, la drept vorbind, continua să-l fixeze doar pe conducătorul lor. Acesta din urmă o privi nemișcat, cu fălcile încheștate ; Audbert, care știa bine cât de imprudent era să o privești prea multă vreme în ochi pe Malaberga, îl observă o clipă și văzu că respira greu și prea repede ; în plus, mâna sa

strângea mânerul sabiei frământându-l, fără să o scoată însă din teacă. Ceilalți huni, strânși și ei unul în altul ca în fața unei primejdii de moarte, își încleștasera mâinile pe arme, dar privirile lor erau lipsite de orice expresie și aproape fără viață. Audbert înțelese că trebuie să destindă atmosfera. Ștergându-și cu mișcări stângace mâinile ude de haina scurtă din piele de lup, își dresă vocea, ridică privirea către femeie și o salută, căutând să-și păstreze fermitatea glasului :

— Trebuie să ne ierți, Malaberga, că am dat buzna așa. Afară zeii s-au mâniat : e un vânt teribil, toarnă cu găleata, iar cărările sunt acum niște râuri de noroi.

Tuși din nou stânjenit.

— În sfârșit, nu era cu putință să mergem mai departe — și nicidecum cu caii. Prietenul meu a văzut casa de pe cărăruia de sus, a crezut că e părăsită și s-a gândit că e bine să coboare iute să caute adăpost sub acoperișul tău. Nădăjduiesc că n-o să ne refuzi găzduirea pentru scurtă vreme ; vom ști să o răsplătim.

Încet, privirea femeii se mută de la ochii lui Balamber la cei ai marcomanului, trecând mai întâi, cu o privire scurtă, dar cuprinzătoare, peste fețele celorlalți, rămași ca trăsniți. Ca eliberat dintr-o strânsoare, Balamber își umflă pieptul într-un lung suspin. Cu voce tăioasă și puțin răgușită, Malaberga se adresa tuturor, de parcă ar fi vorbit unui grup de copii de școală :

— Atunci ce stați în ușă ca niște proști ? Intrați și închideți, până nu-mi stinge vântul focul.

Audbert se supuse ascultător, iar femeia făcu un gest scurt, dar grăitor, arătându-le masa :

— Ședeți și tăceți din gură, acum am treabă, spuse sau mai degrabă porunci, după care le întoarse liniștită spatele ca să se ocupe de foc, deasupra cărăuia stătea atârnată o oală de fier.

Lăsând la o parte vătraiul, se duse în colțul din dreapta al peretelui din fund și începu să scotocească într-o ladă mare.

— Acum trebuie să lungesc fiertura, bolborosi nemulțumită.

Oaspeții săi se așezaseră în tăcere pe băncile puse de o parte și de alta a mesei — o masă veche, lungă și cu scândurile

desfăcute. Balamber încă se străduia să-și revină din tulburare. Întunecat, nu-și dezlipea privirea de la Malaberga, acum aplecată deasupra flăcărilor : îi cerceta cu interes fiecare mișcare, iar mâna dreaptă încă îi zăbovea pe mânerul sabiei. Audbert, care știa cât e de impulsiv, nu-l scăpa din ochi, temându-se să nu facă vreun gest neașteptat și violent, cu consecințe imprevizibile. Ceilalți își strângeau degetele pe amulete și se uitau în jur neliniștiți, cercetând lada descoperită, micul spălător cu o găleată de metal lângă el, vreascurile uscate, sacii cu cereale și așternutul, nimic altceva decât o împletitură din trestie cu o piele de berbec veche și zdrențuită întinsă peste ea ; în sfârșit, pe niște etajere lungi și strâmbe de lemn se vedeau, într-o dezordine de necrezut, vase pentru gătit, cutii, amfore și recipiente din sticlă de toate mărimile și pline cu lichide suspecte, plante puse în tot felul de soluții, pulberi în cele mai diferite culori. Și coasa aceea mare, acoperită de rugină, bătută în cuie între pietrele peretelui netencuit.

Nimeni nu vorbea. În vreme ce afară ploia biciuia valea, în căsuță singurele zgomote erau pașii târșâiți ai femeii și clinchetul vaselor de sticlă din care Malaberga turna în oală substanțe misterioase ; iar din fiertură ieșeau mirosuri înțepătoare și aburi unduitori. Sălașul sărăcăcios părea stăpânit de o atmosferă apăsătoare și aproape paralizantă, pe care cu siguranță o răspândea descântătoarea. La un moment dat, toți se porniră să urmărească năuci mișcările unui gândac de bucătărie care, după ce zăbovise o vreme îndelungată pe marginea mesei, părea hotărât să traverseze tăblia în diagonală. Nu avu totuși o călătorie prea lungă, căci Kayuk, ieșind din nemișcarea sa, se întinse iute peste tăblie și îl strivi cu mâna desfăcută. Imediat, cu palma întoarsă pentru a arăta ce mai rămăsese din insectă, ridică privirea căutând aprobarea tovarășilor, care, la acel zgomot sec, păreau că s-au trezit dintr-un somn și se priveau unul pe altul năuci. Întreruptă din ocupația ei, Malaberga se ridicase și îi cerceta acum pe sub sprâncene. Îl măsură câteva clipe pe băiat, care, cu o lumină de plăcere copilărească în privire, râzând din ochi, încă ținea cotul pe masă și își arăta victima din palmă,

apoi izbucni într-un râs lung, tăcut, care îi uimi pe toți. În sfârșit, roșie la față, scutură din cap și, vânturându-și o mână prin aer, spuse :

— Tu trebuie să fii cel mai neghiob dintre toți !

După care se răsuci, întorcându-se la oala sa.

În culmea uimirii, bărbății se priviră unul pe altul. Ca amețiți, dar eliberați acum de starea lor vecină cu hipnoza, intrară iarăși în plină realitate și atmosfera se destinse. În vreme ce Kayuk își curăța palma ștergând-o de marginea mesei, Audbert se gândi că ar putea face un pic de conversație, acum, că gheața fusese spartă.

— Nu e puțin prea devreme să pregătești cina ? întrebă arătând jovial către ceaunul de pe foc.

Malaberga îl privi mirată.

— Cina ? Ești nebun ? Asta e o fiertură pentru o femeie din sat.

— O gravidă care vrea să avorteze ?

Ea, cu mâinile pe șoldurile slabe, îl fixă un moment :

— Da, chiar așa : o femeie gravidă... Are deja șapte copii și un soț mai prost ca un bou. Măritișul cu un asemenea om e lucrul cel mai groaznic ce i se poate întâmpla unei femei, iar...

Se întrerupse și, scuturând din cap, făcu un gest nelămurit cu mâna, ca și cum ar fi vrut să-l îndepărteze :

— Las-o baltă, vezi-ți de treburile tale că e mai bine.

După aceea, se apropie de masă, se așază cu picioarele desfăcute chiar în fața lui Balamber și se aplecă puțin înainte peste tăblie, încrucișând brațele. Ochii îi râdeau acum, plini de lumina unei bucurii tinerești, într-un ciudat contrast cu părul sur. Și-i aținti din nou în cei ai hunului.

— Păi ? întrebă cu vocea sa răgușită. N-aveți de băut ?

Odolgan fu cel care răspunse :

— Sigur, *kumis* !

— Ce e asta ? întrebă femeia cu o figură neîncrezătoare.

— E o băutură hună : lapte de iapă fermentat. E foarte tare.

Întrucât descântătoarea nu părea prea convinsă, Audbert îi veni în ajutor.

— Eu am hidromel. Ce alegi ?

Îndreptându-și spinarea, Malaberga răspunse hotărâtă :

— Hidromel, mai e vorbă ? Și să nădăjduim că-i bun !

— Din cel mai bun ! o asigură marcomanul repezindu-se spre ușă ca să se ducă la bagajele încă legate pe spatele animalelor.

Când ajunse afară, constată că ploaia se mai potolise. Către apus, dincolo de culmile verzui ce închideau valea, soarele începea să-și arate sfios fața din spatele păturii involburate de nori. Audbert se întoarse în casă aproape imediat cu plosca de hidromel și umplu paharul de lemn al femeii, cornul său gol pe care îl luase din traista atârnată de șa și cănile de lut pe care între timp cei patru huni le desprinseseră de la centură, unde le purtau după obiceiul neamului lor. Odolgan întrebă pentru cine să închine.

— Pentru cine ne îndrăgește ! propuse Audbert ridicând cornul plin și străduindu-se să se arate degajat.

Malaberga strânse din buze :

— Eu nu-i sunt dragă nimănui. Mai bine să închinăm... pentru aceia doi dintre voi care după șase luni vor mai fi în viață.

Se lăsă o tăcere împietrită.

— Doi dintre noi ai zis ? o întrebă Khaba.

Ridicându-și paharul, ea încuviință cu privirea fixată asupra lui Balamber.

— Da, dintre voi, întări. Cei doi care vor supraviețui.

Audbert se albi la față. Odolgan, care deja dusesse la buze pocalul plin ochi, se opri :

— Ce vrei să zici, vrăjitoareo ? Și de ce chiar șase luni ?

Malaberga, întunecându-se la față, lăsă paharul și îi privi cu un aer impasibil. Spuse apoi cu gravitate :

— Am primit multe semne în ultimele zile : din cer, din ape și din pământ ! Iar oasele pentru ghicit mi-au vorbit lămurit : vor urma șase luni de sânge și foc și vor muri mulți, foarte mulți oameni.

Dintre toți, Audbert era cu siguranță cel mai puțin dispus să moară. Scărpinându-și barba, îngână :

— În șase luni, spui... Dar care dintre noi...

Balamber, dându-i un cot, îl întrerupse :

— Fie cum zici tu, femeie : în sănătatea celor doi care vor supraviețui ! propuse cu vioiciune și hotărâre.

Băură cu toții. Apoi, schimbând vorba, Balamber o întrebă dacă nu-i era teamă să trăiască singură în valea aceea mică.

Ea ridică din umeri.

— Alții trebuie să se teamă de mine, fii sigur ! spuse.

Odolgan interveni mijind ochii :

— Vrei să spui... că nu ți-e frică de noi ?

Ea râse și ridică din umeri :

— N-a venit încă vremea mea. Totuși... dacă vrei să mă violezi, încă poți s-o faci.

Se lăsă înapoi și își deschise brațele ca o invitație, iar tunica i se întinse pe sânii ce-i atârnavă veștejiți :

— Vino, comoara mea ! Sunt câțiva ani buni de când n-am mai avut un bărbătel ca tine !

Odolgan refuză invitația îngrozit, cu gesturi teatrale și râseră din nou cu toții. Își umplură din nou cănila, pălăvrăgind și glumind cu tot mai multă intimitate. Hidromelul le dezlegase limbile și degajase atmosfera ; nici unul nu părea să-și dea seama că ploaia se oprise între timp. Afară, printre brazi, ciorile începuseră din nou să scoată strigătele lor răgușite și o lumină aurie ce venea prin singura fereastră deschisă bătea acum pe peretele din fund abia atingând-o pe Malaberga, dar conturând cu claritate fiecare dintre pietrele ce îi încadrau în spate umerii. Balamber era uimit de faptul că nu se găsea în acea femeie energică nici cel mai mic semn de feminitate : ședea cu picioarele depărtate, bea, vorbea, râdea și înjura ca un bărbat. Nu reușea nici măcar să-i ghicească vârsta : să fi avut șazeci ? Sau peste ? Dar mai mult decât orice îl impresionau ochii ei de culoarea cerului, vioi și atenți, cu pupilele ce păreau să strălucească, scormonind de-a dreptul în mintea celui cu care stătea de vorbă. Cercetând-o pe sub pleoape, nu putea să nu se întrebe dacă acei ochi se închiseră vreodată de plăcere. Ei da, sigur că da ! Și totuși... Era ciudat cum încă de la început nu arătase nici un fel de teamă la vederea războinicilor cu o înfățișare nicidecum liniștitoare care dăduseră buzna în sălașul ei : nici fețele lor crunte, nici armele, nici măcar stropii de sânge rămași pe haine după

scurta înfruntare de cu o zi înainte cu bagauzii n-aveau darul s-o impresioneze. Mai mult, după cum vedea bine, ținea perfect sub control situația. Ca și tovarășii săi, simțise încă de la început o forță uriașă, imposibil de redat în cuvinte, o încărcătură de energie gata să izbucnească în mod primejdios și de necontrolat. Într-adevăr, îi stârnise curiozitatea. La un moment dat, în vreme ce râsetele lor se stingeau, el deveni serios, își lăsă cana pe masă și, încrucișând brațele pe tăblie, o întrebă :

— Tu vorbești cu spiritele ?

Ea răspunse netulburată, liniștită, înălțând din sprânceană :

— Câteodată. De ce ?

— Ceva mai devreme spuneai că poți cunoaște viitorul.

— Pot să-l cunosc, așa e. Vrei să-l cunoști pe-al tău ?

Întrucât el întârzia să răspundă, adăugă :

— Bagă de seamă, s-ar putea să nu-ți placă.

— Spune-mi numai atât : o să am ce-mi doresc ?

Ea surâse :

— Dar ce-ți dorești ? Bogăție ? Putere ? Sau poate o femeie ?

Balamber rosti :

— Să îndeplinesc o sarcină foarte însemnată. Ceva cu adevărat important, mă înțelegi ? Îmi doresc ca regele meu să mă laude, iar poporul meu să-mi dea onoruri.

— Numai atât ? Întrebă Malaberga.

— Cum numai atât ? Dar... ai înțeles ce-am zis ? Vreau să împlinesc ceva pentru care poporul meu să-și amintească întotdeauna de mine, ceva care să-mi obțină favorurile regelui meu și despre care să se vorbească peste veacuri seara, în jurul focurilor de tabără.

Ea reflectă încrețindu-și fruntea :

— Asta nu depinde de nimeni altcineva decât de tine.

Balamber dădu din mână nerăbdător :

— Nu-mi vorbi în șarade. O să reușesc sau nu ?

— Ca să aflu, va trebui să întreb spiritele pădurii. Mai târziu, dacă vrei...

— Nu, nu putem rămâne prea mult. Acum nu mai plouă și în curând o să plecăm.

— Atunci nu pot să-ți spun decât atât : dacă poți, fă cale întoarsă.

— Dar... ai înnebunit? Ce-ți închipui, c-am nimerit aici din întâmplare?

Malaberga dădu din cap cu gravitate:

— Sigur că nu! Un vis îmi vestise sosirea voastră prin părțile astea.

Neîncrezător, Balamber o întrebă:

— Și... știi și cu ce scop am venit?

— Da. Să-i aduceți cuiva moartea.

Audbert, care ședea în capul mesei și nu pierdea o vorbă, încremeni.

— Moartea? întrebă el. Ce înseamnă asta? Te înșeli; e o solie de nuntă și...

Balamber îi acoperi vorbele, poruncindu-i lui Kayuk să se ducă afară și să aducă burduful de *kumis*.

— Ptiu! izbucni Malaberga. Nu vreau, nu-mi trebuie așa ceva! Și pe urmă, acum o fi caldă ca urina de catâr!

Îi vorbi direct băiatului:

— Mergi pe drumul dintre copaci cam douăzeci de pași. O să găsești un puț de piatră. Jos e un izvor, iar în apă am lăsat două amfore cu vin de Mosela. Dă la o parte găleata, lasă frânghia în jos și agață una cu cârligul.

În vreme ce băiatul se îndepărta alergând, îi explică lui Balamber:

— Mi le-a lăsat un negustor din Augusta.

Khaba, care până atunci nu vorbise deloc, întrebă:

— Vin mulți să te vadă?

Malaberga strânse buzele într-o grimasă:

— Cei cărora le îngădui, firește. Oricum, dacă ai fi de prin părțile astea, ai fi auzit deja vorbindu-se despre mine, fii sigur!

Balamber reluă discuția:

— Ziceai ceva de un vis? Mi-l povestești?

Ea ridică din umeri:

— Nu-s multe de povestit: o femeie cu părul lung îl chema la ea pe un războinic; el își omora calul cu o lovitură de sabie și alerga spre ea.

— Și pe urmă?...

— Pe urmă, ea se îndepărta și intra într-o pădure în flăcări, iar el o urma.

— O femeie, ai spus. Și cum era femeia asta ? Frumoasă ? Bălaie sau brunetă ? Era din neamul meu ?

Malaberga ridică din umeri.

— Nu, n-aș zice că era chiar hună. Frumoasă era, asta-i sigur, dar nu era nici bălaie, nici brunetă. Avea un păr lung și curgător ; castaniu, aș zice. Oricum, în vis vă vedeam numai de departe.

— Și războinicul acela eram eu ?

— Dacă nu erai tu, era un frate geamăn de-al tău.

Kayuk se întoarse cu amfora și Balamber îi porunci imediat să toarne de băut la toți.

— Dar de ce visul ăsta ar trebui să vestească ceva rău ? întrebă el. Ai spus că ar trebui să fac cale întoarsă.

Ea își luă paharul și începu să-l clatine încet, strângându-și buzele și privind vinul cu un aer gânditor.

— Poate nu e chiar rău, dar pentru tine vestește o schimbare importantă, definitivă chiar.

Odolgan îi trase un cot comandantului său :

— O schimbare importantă, hai ? Cred și eu : după serviciul pe care o să i-l facem, Utrigúr o să...

Balamber nu-l lăasă să continue :

— Dar ce poate să însemne uciderea calului ? o mai întrebă pe Malaberga.

— E limpede : o alegere, o hotărâre de neînlăturat, fără drum de întoarcere.

— Ptiu ! făcu Khaba. După mine, toate astea sunt baliverne. Vrajitoarea asta are limba prea lungă. Hotărâri definitive ! Alegeri de neînlăturat ! Ce vorbe mari ! Gogoșile astea să le vinzi țărănoilor de prin părțile voastre, babă neghioabă !

Malaberga se aprinse și șuieră spre el ca o viperă :

— Mânca-ți-ar furnicile creierul ! Tu-mi spui mie babă ? Neghioabă ? Țeastă de hun !

Porni să se ridice, dar își pierdu echilibrul și căzu greoi înapoi pe bancă. Râseră cu toții, iar la urmă ea mai tare decât toți.

— Câți ani ai, vrajitoareo ? o întrebă Odolgan pe un ton de batjocură.

Ea își întinse arătătorul descărnăt către el :

— Doar de trei ori pe câți ai tu, rahat în ploaie ce ești, dar trebuie să mai trăiesc încă pe-atât până să dau ortu' popii ; o să-i îngrop înainte și pe copiii tăi, dacă o să ai vreunul.

Râseră din nou, apoi se încinseră iarăși și din nou se ciondăniră, golind între timp amfora cu vin ; dar căzură la urmă cu toții, rând pe rând, amețiți bine, chiar și descântătoarea — un somn lung și nesănătos, care, legănat de cântecul păsărilor de afară, se prelungi până la lăsarea întunericului. Prima care își reveni fu Malaberga. Sprijinindu-se de scândurile mesei, se ridică greoi ; ba mai mult, se rostogoli pe jos de-a binelea când încercă să încalece peste bancă, dar fu repede iarăși în picioare. Ștergându-și gura cu dosul mâinii lungi și uscate, îi cercetă pe cei cinci oaspeți abandonați pe locurile unde erau, neajutorați ca niște copii. Pe urmă, fără să le mai dea atenție, desprinse ceaunul de pe furca vetrei stinse acum și îi turnă conținutul într-o ploscă scobită dintr-un dovleac ; și-o prinse bine la brâu și azvârli oala într-un colț peste o grămadă de butuci, făcând-o să scoată un sunet metalic, surd. Bolborosind cu glas scăzut, își desprinse toiagul de pe perete. Apoi, deschizând ușa mică și desfăcută din încheieturi, ieși în liniștea umedă a serii. Cerul se întuneca, iar aerul, după ploaie, devenise rece și înțepător. Cu pas hotărât, deși puțin clătinat, încercând din când în când terenul cu toiagul, dar fără să se teamă de întuneric, descântătoarea porni către fundul văii.

Puțin după aceea, ușa, care nu fusese bine închisă, se deschise cu un scârțâit. Înăuntru, totul era cufundat în întuneric. Khaba sforăia tare, scuturându-se când și când, apăsător de greutatea capului lui Odolgan, care îi atârna pe umăr. Balamber și Kayuk dormeau lungiți pe masă. Audbert se trezi ; făcu un efort uriaș ca să se dezmeticească. Reuși să se ridice de pe bancă, însă, după câțiva pași, căzu lângă vatră. Încercă din toate puterile să se ridice din nou, dar în zadar.

— Vrajitoare blestemată ! mormăi pentru sine.

De ce spusese lucrurile acelea ? Da, vorbise despre șase luni de sânge și spusese că numai doi dintre ei urmau să supraviețuiască. Într-adevăr, războiul era gata să înceapă, dar nu prea era de crezut că va ajunge și prin părțile lui. Și

atunci ? Ce avea el de-a face cu hunii ? Trebuia să i-o spună, trebuia să o întrebe care urma să fie soarta lui și... dar unde se ascunsese ? Ușa era deschisă. Ar fi vrut acum să fi fost acolo și să-i zică vreo două de la obraz. Ce-i venise cu profeția asta neagră ? Acum, el... Da, acum... Nu, mai bine după, mai târziu...

Afară cânta o bufniță. Din acoperișul spart încă picura regulat și monoton apa rămasă de la ploaie, lățindu-se încet într-o băltoacă pe podeaua de pământ bătătorit.

Așezați în jurul focului mare ce ardea în mijlocul casei de întâlniri, capii familiilor ascultau în tăcere istorisirile bătrânului Ademar, cel mai în vârstă conducător al satului. Cei mai mulți erau bărbați trecuți de prima tinerețe și purtau în trăsăturile feței semnele săpate de truda muncii la câmp, precum și cicatricile căpătate în multe bătălii; așa cum era obiceiul la un popor de războinici, fiecare dintre cei veniți la întâlnire își luase cu sine armele și le ținea la îndemână, gata să le folosească pentru a-și apăra părerile. Flacăra năștea puzderii de scântei, aruncând reflexe mișcătoare pe chipurile cu trăsături parcă sculptate ale bărbaților și pe pereții din piatră din spatele lor; un ușor miros de fum se simțea peste tot în încăpere, deși deschizătura din tavan asigura un tiraj aproape perfect. Două burdufuri cu hidromel treceau din mână în mână, dar cu toții ascultau cu cea mai mare atenție vorbitorii ce luau cuvântul rând pe rând în fața adunării.

Ademar evoca din nou vechi întâmplări, împrejurări tragice petrecute cu aproape douăzeci de ani în urmă, amestecându-le, iar cuvintele sale făceau să se deschidă iarăși în inimile celor ce-l ascultau răni adânci, niciodată vindecate cu totul.

— Da, prieteni. Acea a fost o vreme de mare glorie pentru poporul nostru, dar și de nesfârșită disperare. Câți războinici neasemuiți n-au văzut atunci moartea! Câte femei nu și-au plâns atunci fiii! Astăzi, după atâția ani, trebuie să recunoaștem că războiul pe care l-a purtat Gundikar împotriva romanilor din Belgica a fost o treabă nesăbuită. Avându-i pe huni atât de aproape tot timpul și amenințatori, burgunzii

ar fi făcut mai bine să caute să se alieze cu Etius, nicidecum să-l provoace și să-l împingă să-i dezlănțuie împotriva lor pe monștrii aceia sângeroși. Astăzi, când suntem și mai puțini la număr, prietenia și protecția Romei sunt și mai importante pentru noi. Cel puțin, asta e părerea mea.

Un războinic în vârstă, dar vânjos, complet chel, așezat în fața lui îl ascultase întunecat pe bătrânul conducător al satului, răsucindu-și nervos mustățile blonde și dese. Imediat ce acesta termină de vorbit, izbucni nerăbdător și plin de mânie :

— Tu ai fost un mare războinic, Ademar, și eu te respect, dar, dacă nu ai avea părul alb, te-aș face să-ți înghiți vorbele. Gundikar a fost un conducător măreț : i-a înfrânt în mai multe rânduri pe huni și le-a ținut piept multă vreme romanilor, iar faptele sale vor fi cu siguranță întotdeauna amintite de barzi. El dorea libertatea și mărirea poporului său, dar n-a avut noroc, asta-i tot. Să caute alianța cu romanii ar fi fost un lucru inutil, fiindcă ei nu ar fi fost în stare să ne apere de huni, care pe atunci erau aliații lor. Eu vă zic : am avea mai mult de câștigat dacă am profita de războiul ce bate la ușă ca să le-o tragem pe coajă romanilor, în loc să ne lăsăm uciși pentru ei. Ne ajunge ; ar trebui să ne întoarcem la zeii noștri de demult și să ne desprindem de Dumnezeuul creștin, să-l lăsăm în seama acelor neputincioși care preferă să defileze în procesiuni și să cânte psalmi, în loc să pună mâna pe arme și să înalțe cântece de război !

În murmurul cu care ascultătorii îi primiră vorbele, vocile care îl aprobau se confundară cu cele care îi erau împotriva și cu strigătele de consternare.

— Așa e ! Gualfard are dreptate ! strigă o namilă de om, bărbos, ridicându-se în picioare.

Ținea un burduf de hidromel agățat de un mic șnur și îl sprijinea răsturnat pe antebraț ; se opri să bea din burduf pentru o clipă, apoi își dezlipi buzele de gura lui, se șterse cu dosul celeilalte mâini și, clătinându-se pe picioare, arătă cu degetul către omul ce ședea alături de Ademar, singurul dintre cei prezenți care nu purta armă.

— Numai blestemații ăștia de diaconi sunt de vină. Nu fac decât să semene șovăială și frică. Ptiu ! Palavrele lor

despre un Dumnezeu care nu dădea doi bani pe el și s-a lăsat răstignit pe cruce le tâmpesc pe femeile noastre și fac din tinerii noștri niște idioți. Și vă spun eu că... Vă spun eu că...

Se întrerupse și, în aceeași clipă, privirea feroce pe care o avusese când luase cuvântul lăsă locul unei expresii pierdute, a celui care și-a pierdut șirul vorbelor.

— Ia mai ține-ți gura ! interveni răsând cineva de lângă el, apoi, ridicând piciorul, îl lovi în scobitura genunchiului, făcându-l să cadă greoi la locul lui, în râsetele tovarășilor ; în cădere însă, el reuși să țină în sus burduful, din care se apucă imediat să guste, fără să se arate prea supărat de întâmplare.

Dar râsetele și strigătele de batjocură încetară dintr-odată, fiindcă omul pe care îl arătase se ridică la rândul său în picioare. Avea pielea închisă și era nu prea înalt, mai curând robust, în vârstă cam de patruzeci de ani. Purta doar o rasă simplă, cu glugă și legată peste mijloc cu un brâu de stofă, pantaloni strânși pe picior cu șireturi din același material și niște încălțări de iarnă germanice, întru totul asemănătoare cu ale tovarășilor săi. Ca toți ceilalți, avea barbă, însă părul îi era tăiat uniform, lăsând goală partea din mijloc a capului ; ochii săi străluceau de o vie inteligență. Întunecat, aruncă grupului prezent o privire severă ; apoi, cu un gest lent, solemn, își făcu pe frunte semnul crucii, urmat imediat de mulți dintre cei prezenți. După care luă cuvântul pe un ton liniștit, dar ferm :

— Dacă tot am ajuns aici, Olegar a băut mai mult decât poate duce și cred că numai asta l-ar putea justifica în fața Celui Preaînalt pentru cuvintele lui blasfematoare.

Se întrerupse o clipă încrucișând mâinile și, în vreme ce în jur toți își țineau răsuflarea, își întoarse ochii spre Gualfard și ridică degetul amenințător :

— Domnul a fost cu adevărat prea generos cu tine, Gualfard ; tu și cu fratele tău aveți mult pământ, slujitori și vite, și totuși nu-i purtați respect. Regii noștri s-au lepădat de ceva vreme de demonii cărora strămoșii noștri le ofereau jertfe ; și sunt sigur că Gundovek nu ar aproba nici un cuvântel din ce ai spus mai înainte.

Gualfard, ascunzându-și cu greu nemulțumirea, își îndreptă umerii.

— Gundovek ! izbucni el. Un viclean și jumătate, Haribert. Voi, diaconii creștini, îi faceți pe plac numai ca să-i liniștiți pe romani.

Cu mâinile în șolduri, celălalt scutură din cap cu un aer de milă.

— Cum poți să vorbești așa ? Eu cred cu adevărat că trebuie să-i fim recunoscători Domnului nostru pentru Providența lui. Numai îmbrățișarea adevăratei credințe i-a ajutat pe cei ce mai rămăseseră din poporul nostru să obțină pacea și protecția din partea romanilor după războiul acela care ne-a adus numai nenorociri și să găsească adăpost pe meleagurile astea.

Gualfard, conducător al unui clan însemnat, nu era omul care să se lase tratat astfel de un diacon și cu atât mai puțin o putea îngădui impulsivul său frate, Geremar, așezat alături de el ; de fapt, acesta fu cel care răspunse iute. Cu o grimasă de dispreț pe chip, făcu un gest tăios cu mâna :

— Daaa ! S-o facem pe păstorii ! Să ne batem cu porcii romanilor pentru ghindele din pădure ! Vandalii și goții au cucerit fortărețe și orașe bogate, i-au forțat pe romani să le recunoască autoritatea asupra unor provincii întregi ; iar nouă, nouă ce ne-a mai rămas să facem ? Ne-au închis între munții ăștia și și-au amintit de noi numai acum, când hunii, sătui să le mai slujească, îi amenință. Din partea mea, n-au decât să-și salveze singuri pielea sau poate împreună cu prietenii lor, goții !

— Nu putem trăda alianța noastră cu Ravena. Cu ani în urmă, în schimbul acestor pământuri pe care tu le disprețuiești și care, în schimb, ne dau cele de trebuință traiului, noi ne-am dat cuvântul. Oare ai uitat ? Împăratul...

Un bărbat robust și cu trăsături hotărâte ce stătea în ultimele rânduri îl întrerupse cu vehemență :

— Ravena, spui ? Și unde e, mă rog, Ravena ? Ai văzut-o tu vreodată, Haribert ? Sau tu, Ademar ? Ați fost vreodată acolo ? L-ați văzut vreodată pe împăratul ăsta ? Nu, bineînțeles ! Dar poate că n-ați pierdut nimic, fiindcă toți zic că e

un neghiob. Etius, vreau să zic ! Numai lui Gundovek și-a dat cuvântul : lui, cel care și-a călcat cuvântul dat lui Gundikar cu un an înainte, în ziua încheierii tratatului. Păi cum, ați uitat cu toții ? Noi ne-am respectat înțelegerea. De-abia ne întorseserăm pe pământurile noastre de pe Rin, când ne-au atacat hunii lui.

— Nu avem dovezi că el ni i-a trimis pe cap.

— Povești ! Au făcut treaba asta din ordinul lui, fii sigur ! Iar acum ar trebui să crăpăm pentru el ? Asta vreți ? Și pe urmă, dacă refuzăm să-l ajutăm, ce-o să mai poată face împotriva noastră ? Fără huni, care acum li s-au întors împotriva, nu are de fapt o armată. Și ca să spun până la capăt, nu mi-ar părea rău — ba dimpotrivă — să simtă și romanii pe pielea lor ce înseamnă să ai de-a face cu bestiile alea.

Vorbele sale fură primite cu un murmur de aprobare. Diaconul se pregăti să răspundă din nou, însă un bărbat înalt și suplu, de vreo cincizeci de ani, ce stătea lângă el sări cu o mișcare agilă și îl împiedică, ținându-l de braț.

— În ceea ce s-a zis despre romani, spuse el, e mult adevăr, iar neîncrederea în privința lor o împărtășim cu toții ; dar lăsați-mă să spun că, în momentul acesta, trebuie să fim practici. Nu ne ajută cu nimic să ne tot amintim clipele glorioase din trecut ; pe de altă parte, dacă-l jignim pe Dumnezeuul nostru sau îl facem mereu vinovat pentru necazurile prin care a trecut poporul nostru, cu asta n-o să ne fie mai ușor să luăm o hotărâre. În ceea ce mă privește, dacă mă uit la cum suntem noi astăzi și apoi la disperarea în care am văzut poporul nostru sub călcâiul hunilor, nu pot decât să mă consider norocos, de vreme ce acum — și cu siguranță nu sunt singurul de aici, dintre cei de față — am mult mai mult decât avea tatăl meu acolo, lângă Rin. Dar, așa cum am zis, toate astea sunt vorbe goale și e vremea să ajungem la o concluzie. Peste puține zile, trimișii lui Etius vor fi la Gundovek, iar noi trebuie să ne alegem delegații și să le spunem ce veste vor duce acolo. Așadar, nu putem continua să ne tot păruim astfel.

Se întrerupse o clipă, părând că se concentrează ca să-și exprime cât se poate de bine gândul.

— Ca să ne întoarcem la ce vorbeam mai înainte, reluă el, iată părerea mea : e adevărat că romanii sunt oameni răi și vicleni, care preferă să-i lase pe alții să lupte în locul lor. Când sunt atacați, se ascund ba după scutul francului, ba după al vizigotului, ba după al alanului, cum le pică mai bine. Sunt neîntrecuți în a-i dezbină pe dușmanii lor, ațâțând discordia între popoare care, dacă ar fi unite, i-ar putea zdrobi. Îi plătesc pe cei care îi apără, e adevărat, dar am văzut de multe ori popoare cu oameni valoroși care s-au bătut pentru ei fără să primească nimic în schimb sau au primit ceva ce deja aveau ori ceva ce oricum cu greu li s-ar fi putut lua. Așadar, astăzi se pare că ne-a venit și nouă rândul și e de înțeles că unii dintre noi se întreabă de ce oare ar trebui să mergem la război pentru ei.

Multe voci se ridicară să aprobe cele spuse de el, însă bărbatul, cu un gest energic, întinse mâinile către adunare cerând atenție.

— Dar chiar aici e problema, continuă el. În realitate, nu pentru ei suntem chemați să ne luptăm, ci pentru noi înșine. Într-adevăr, nu văd ce folos am putea trage dacă i-am lăsa pe huni să se facă stăpâni în ținuturile Galiilor. Doar îi cunoaștem prea bine, nu-i așa ? E cu putință să fi uitat deja de ce sunt în stare ? Dacă Attila îl învinge pe Etius, poporul nostru se va afla în mare, mare primejdie ; iar asta și fiindcă...

Se întrerupse un moment, apoi își puse mâinile în șolduri și, aruncând peste mulțimea celor care îl ascultau o privire atât de aprinsă, încât părea să străpungă pe fiecare în parte, continuă :

— Asta și fiindcă nimeni nu ne garantează că hunii, odată ce au trecut Rinul, nu se vor îndrepta chiar către părțile acestea ca să ajungă în Italia ; și ce-o să facem atunci ? Vă gândiți cumva să le lăsați cale liberă, trădând cuvântul pe care l-am dat, ca să ne târâm pe urmă pe lângă tronul lui Attila și pe lângă bestiile feroce care-l înconjoară ? Dacă așa v-ați gândit, nu contați pe mine, fiindcă eu n-o să mă supun niciodată hunilor. Ați uitat în ce disperare trăiesc frații noștri rămași în robie dincolo de Rin ? Vreți să ajungeți mâine ca ei ?

— Asta niciodată ! izbucni bărbatul care îl făcuse pe Olegar să cadă, iar alții i se alăturară strigând.

— Prin urmare, vedeți bine că, așa stând lucrurile, nu avem de ales : trebuie să ridicăm poporul și să-l înarmăm ; dacă e nevoie, chiar și pe slujitori și pe romanii dispuși să se lupte.

— Deci, pentru tine, Waldomar, războiul e inevitabil !

Cel care trăsesese concluzia era un bărbat înalt, de vreo șaizeci de ani, cu ochii pătrunzători și cu fața ascuțită, care urmărise discuția atent, cu brațele încrucișate, rezemat cu spatele de perete.

— Da, Reinwalt, sunt convins că oricum o să fim târați în război și că e mai bine să-i înfruntăm pe huni împreună cu romanii și cu alte popoare aliate cu ei, decât să așteptăm să fim striviți fără să facem nimic.

Bărbatul solid care vorbise puțin mai înainte obiectă :

— Împreună cu romanii, spui ? Dar cine ne asigură că într-adevăr se vor lupta ?

Ademar interveni :

— Flavius Etius a promis că ajunge aici cu o armată până la sfârșitul lunii, ai uitat ?

La cuvintele acelea, în sală se ridică un cor de exclamații sceptice. Atunci Waldomar luă din nou cuvântul pentru a spune doar că, de data aceasta, romanii se vor lupta și observând că, oricum, adunarea pe care Gundovek o convocase în Pretoriul din Genova ar fi fost locul cel mai nimerit pentru a hotărî cât de mult ar fi trebuit să se încreadă în vorbele romanilor, întrucât acolo urma să fie de față însuși comandantul forțelor trimise de *Magister militum*. Încheindu-și intervenția, Waldomar se așază liniștit la locul său. În vreme ce în sală vocile care îi încuviințau vorbele acopereau glasurile – puține, de altfel – ale celor încă neîncrezători, Ademar se ridică în picioare și întinse mâinile către toți cei prezenți.

— Eu cred, spuse el strigând pentru a se face auzit, că, după cele spuse de Waldomar, e inutil să mai continuăm discuția. Propun deci să ne hotărâm pentru sau împotriva propunerii sale.

Reinwalt, desprinzându-se de peretele de care se rezemase, rosti către adunare :

— Sunt de acord, iar dacă propunerea lui Waldomar va fi pe placul majorității, eu spun ca el să fie cel care va vorbi pentru noi în adunarea de la Genava și, dacă va fi nevoie, să ne conducă în bătălie. Sunt sigur că ne va conduce încă o dată către victorie.

Vorbele sale fură primite cu un cor de voci aprobatoare, cele mai animate fiind acelea din jurul său ; Reinwalt se apropie de Waldomar. Îi strânse mâna surăzător, pentru a-i arăta că îl sprijină până la capăt. Fără să mai zăbovească, Ademar îi chemă pe capii familiilor, dintre care mulți erau deja în picioare, să voteze ridicând mâna. În mod surprinzător, punctul de vedere al Invincibilului fu aprobat de toți, chiar și de Gualfard și de fratele său, cu toate că ei fură mai reținuți în a-și ridica mâinile. Adunarea se risipi imediat și, pe când cei prezenți să îndreptau în grupuri spre ieșire, lui Waldomar i se alătură fiul său, un tânăr înalt ce te privea drept în față, cu părul de un castaniu deschis. Pe chipul tânărului cu trăsături frumoase străluceau entuziasmul și admirația pe care le simțea în clipele acelea pentru părintele său.

— Ai fost minunat, tată. I-ai convins pe toți. Război, așadar ! Nu aștept decât clipa când o să-i ciomăgesc cum se cuvine pe blestemații ăia !

Vorbise tare, ca să se facă auzit printre sporovăielile capilor de familie ce părăseau sala încă discutând cu însuflețire. Waldomar încuviință, dar își privi fiul cu îngrijorare.

— Nu avem de ales, Waltan ! Va trebui să vedem și ce hotărâsc celelalte comunități.

Diaconul, care se găsea aproape de ei și îi auzise cuvintele, îl bătu prietenește pe braț :

— Bine ai spus, Waldomar ! Nu avem de ales, dar pentru o clipă m-am temut că n-o să răzbim. Și de data asta poziția lui Reinwalt a fost hotărâtoare. Dacă el e cu tine, vor fi și celelalte comunități burgunde dintre Ron și Rin. Oricum, cred că și în celelalte adunări vor fi luate asemenea hotărâri. Gundovek are ultimul cuvânt, dar sunt sigur că nu va lăsa ca burgunzii să fie striviți pentru a doua oară de lupii aceia păgâni.

Waltan îi vorbi din nou tatălui său :

— O să mă iei cu tine la Genava, nu-i așa ? Dacă se vor hotărî pentru război...

Dând aprobator din cap, Waldomar îl luă de braț și, salutându-l pe Haribert, se îndreptă cu el spre ieșire. Anunță surâzător :

— O luăm cu noi și pe Frediana. De câteva săptămâni nu-mi spune altceva decât că vrea să cumpere câte ceva de prin prăvăliile din Genava. Și pe urmă, în ultimul său mesaj, Gundovek m-a anunțat că soția lui insistă să o revadă.

— Într-adevăr, o îndrăgește mult.

— Ca și pe mama sa. Erau prietene nedespărțite. Iar Fredianeii, care e atât de sălbatică, îi va face bine să stea în mijlocul oamenilor, să lege niște prietenii. Și, cine știe, poate o să-și găsească până la urmă și un soț.

Waltan râse :

— Unul care să o suporte ? Cu greu.

Veniră apoi și alții să-l felicite pe tatăl său, în vreme ce, de la intrare, Ademar îi saluta pe cei care plecau, ieșind din sala cea mare pentru a intra în lumina strălucitoare a unui apus deja primăvăratic. Pe chipul bătrânului războinic se citea o tristețe adâncă. Atunci când Waldomar ajunse în dreptul său, Ademar îi luă mâinile cu un gest încet și solemn și i le strânse puternic, privind fix în ochii săi albaștri.

— Sunt mulțumit că tu ai fost cel ales, spuse el.

Waldomar surâse :

— Tu și cu Reinwalt m-ați ales, Ademar, și mi-ați pus astfel o povară grea pe umeri. Sper să reușesc să o duc.

Bătrânul scutură din cap :

— Sunt sigur că o să reușești. Ca și până acum, tu o să fii conducătorul cel mai potrivit pentru oamenii din vale, fiindcă ești fără îndoială cel mai vrednic.

Ajuns în punctul cel mai înalt al trecătorii, Audbert contemplă preț de câteva clipe priveliștea ce i se oferea privirilor : marele lac – atât de întins, încât ochiul nu reușea să-l cuprindă în întregime – înconjurat de munți împăduriți care, în dimineața aceea cu cerul curățit de ploaie, se oglindeau cu o extraordinară claritate în apele sale cristaline, străbătute ici și colo de felurite ambarcațiuni. La poalele lor, ceva mai la dreapta se distingea limpede pământul Genavei, cu vechiul *castrum* roman, devenit acum un punct militar întărit al burgunzilor. Acolo unde fusese Pretoriul locuia Gundovek cu cei din suita lui. Mergând cu privirea mai departe către apus, marcomanul putea vedea panglica lucitoare a Ronului, ce părăsea adâncitura lacului, șerpuind, flancat de vechiul drum consular, peste înălțimi îmbrăcate în păduri. Două *villa* aparținând cu siguranță aristocraților romani puteau fi văzute odihnindu-se în splendida văioagă mărginită de coline înverzite. La miazăzi, orizontul era închis de lanțuri înalte de munți, iar pe lângă aceștia munții pe care el împreună cu periculoșii săi tovarăși de drum îi traversaseră până atunci păreau de-a dreptul neînsemnați. Trase adânc în piept aerul ușor ce îi mângâia fața, aducându-i mirosul înțepător al pinilor și al ierbii înalte de pe pășuni. Într-adevăr, izbutise s-o scoată la capăt în opt zile ! Dar când urma să se încheie aventura asta ? Zgomotul cuiva care alunecase într-un punct accidentat al drumului pietros îl avertiză că Balamber se apropia din spate. Omul acela era un coșmar pentru el, mai ales după ce îl văzuse dezlănțuindu-se asupra bagauzilor ;

era cu totul absorbit de misiunea lui și nimic nu părea să-l îngrijoreze, nimic nu l-ar fi oprit. Popasul neprevăzut la Malaberga fusese riscant, i-ar fi putut face să piardă jumătate de zi, însă a doua zi el le impusese tuturor, încă de la primele licăriri ale zorilor, un marș forțat printre munți, reușind astfel să recupereze o bună parte din timpul pierdut, astfel că, după alte cinci zile, ajunseseră în sfârșit la jumătatea drumului – ori aproape de jumătate. Așteptă ca hunul să-l ajungă și, când fu alături, se întoarse spre el, făcând semn cu bărbia păroasă înspre valea de dedesubt :

— Frumoasă priveliște, nu ?

Balamber parcurse peisajul cu un ochi atent. Își aținti apoi privirea asupra orașului aflat în dreapta lor.

— Genava ? întrebă.

— Întocmai. Ai văzut ce mare e lacul ?

Audbert se căi pe loc că pusese întrebarea aceea prostească : hunul nu era, desigur, omul care să-și piardă vremea contemplând priveliștile. Într-adevăr, acesta se mulțumi să ridice din umeri :

— Nu e cel mai mare pe care l-am văzut.

Între timp, li se alătură și Odolgan. Își aduse calul lângă Audbert și aruncă doar o privire scurtă în jos, apoi, întorcându-se către Balamber, întrebă simplu :

— Ajungem la întâlnire cum am plănuit ?

— Întreabă-l pe el, răspunse celălalt arătându-l pe marcoman.

Cu toate că vorbiseră în dialectul lor, Audbert intuise ce își spusese și îi răspunse lui Balamber :

— La apusul soarelui vom fi la piscul despre care mi-ai vorbit. Îl poți vedea și de aici – e acolo, îl vezi ?

Întinse degetul înspre o stâncă abruptă ce se ivea deasupra pădurii, în vecinătatea lacului. Hunul privi printre pleoape, cu mâna streășină la ochi, după care încuviință cu o strâmbătură de satisfacție fără să spună nimic. Audbert dădu din cap înghițindu-și nemulțumirea și spunându-și că era în zadar să aștepte de la acele bestii un cuvânt de apreciere. Resemnât, adăugă :

— Curând însă va trebui să părăsim drumul : am văzut în câteva locuri urme de cai, iar dacă vreți să ne ferim și mai

mult de întâlniri, e mai bine să o luăm pe drumuri mai puțin bătute.

— Bine. S-o luăm din loc, atunci.

Începură coborâșul în șir indian, urmând încă pentru o bucată bună cotiturile cărării ierboase pe care merseseră până atunci. Apoi marcomanul o apucă pe un traseu ce se afunda într-un desiș de carpeni, iar hunii ținură aproape. Deși copacii nu erau încă acoperiți cu totul de frunze, ramurile lor alcătuiau o boltă naturală care, pe unele porțiuni de drum, ferea grupul de privirile celor care s-ar fi putut afla prin preajmă, chiar dacă aceștia se aflau mai la înălțime. Totuși, călătoria cu caii pe o cărare atât de strâmtă, invadată în mai multe locuri de măracini ce ieșeau din tufărișul crescut printre copaci, se dovedi mai dificilă decât prevăzuseră. Pe când soarele apunea, Audbert și cei patru huni ieșiră într-o mică poiană ce se deschidea chiar la picioarele pintenului stâncos pe care îl luaseră ca reper. Un gâlgâit surd indica prezența unui izvor prin preajmă.

Oprindu-și calul la liziera pădurii, marcomanul așteptă ca Balamber să vină din urmă și îi anunță că ajunseseră la destinație. Cu un ton șovăitor, adăugă :

— Totuși, nu e nimeni aici. Ești sigur că ăsta e locul de întâlnire cu mijlocitorul tău ?

Liniștit, hunul răspunse :

— O să vină mâine-dimineață.

După aceea, își îndemnă calul cu călcâiele și, ținându-l la pas, intră în luminiș. În spatele lui, Audbert simți cum se naște în el din nou acea neliniște ce îl chinuise încă de la începutul aventurii : după câte înțelesese până atunci din spusele laconice ale lui Balamber, omul pe care se pregăteau să-l aștepte trebuia să fie un personaj de seamă din cercul lui Gundovek. Dar de ce, se întreba el, fusese ales un asemenea loc de întâlnire ? Nu ar fi fost mai logic să se ducă direct la omul acela, în satul lui, la casa lui, eventual sub protecția unei escorte ?

Ceva nu se potrivea. Locul din pădure, sălbatic și greu de găsit, îi dădea fiori, hrănindu-i, după prezicerile funeste făcute de Malaberga, presimțiri întunecate, temeri pe care

Balamber nu făcea nimic ca să i le risipească. Văzându-l că descalecă lângă pâraiașul ce șerpuia de-a curmezișul întinderii de iarbă, nu se putu abține și îl întrebă dacă într-adevăr voia să poposească acolo.

— Sigur, unde altundeva ? fu răspunsul bărbatului. Aici e apă, pășune pentru cai și mai ales liniște.

Tovarășii săi descălecaseră și ei de pe cai, iar acum îi ușurau cu totul de încărcătură. Resemnat, Audbert descălecă la rândul său și, după ce legă bine frâul calului de un rug de mure, îi ceru lui Balamber să-i împrumute securea, cu intenția să o pornească printre copaci în căutare de crengi pentru foc. Balamber însă dădu din cap.

— Fără foc.

Doar atât spuse în timp ce scotea șaua de pe cal.

Cu naivitate prefăcută, marcomanul întrebă :

— Nici măcar în seara asta ? Acum suntem la loc sigur. Bagauzii...

Cu un ton dur, hunul întări :

— Fără foc, am zis !

— Dar... e a cincea zi de când mâncăm hrană rece. Mă gândeam că acum...

— Fără foc !

De data aceasta, tonul lui Balamber nu admitea replică. Audbert deschise gura să mai pună niște întrebări, apoi însă renunță și, cu capul plecat, se duse la calul său să-și ia lucrurile. Poate fiindcă îi citise pe față nesiguranța și teama, Balamber adăugă :

— Nu face mutra aia. La urma urmei, până acum te-ai purtat bine. Mănâncă fără grijă ce se găsește, gândește-te la răsplată și dormi liniștit.

În vreme ce își lua traista de pe cal, Audbert se mulțumi să-i răspundă mormăind ceva, prea puțin convins ; burduful de apă îi scăpă din mână și, pe când se întoarse să-l culeagă de pe jos, îl văzu pe Odolgan zâmbind cu răutate și schimbând cu Balamber o privire ce nu-i plăcu deloc. Se gândi că avea să urmeze o noapte lungă.

În noaptea aceea, Audbert nu închise un ochi. Deși, din motive lesne de înțeles, hunii îl scutiseră de paza nocturnă, el a vegheat fără încetare, răsucindu-se iar și iar sub învelitoare, scormonind cu privirea întunericul, atent la orice zgomot, la orice foșnet de frunze. Zorile îl aflară, așadar, răvășit, cu ochii umflați și cu o față de câine bătut. Dacă până atunci semnalul de trezire i-l dăduseră ghionții lui Balamber, în dimineața aceea însă, hunul, care făcea întotdeauna ultimul tur de pază, îl văzu ridicându-se în capul oaselor la primul cântat al privighetorii. Înjurând printre dinți, Audbert aruncă învelitoarea, își frecă pleoapele îngreunate și, în fine, își roti privirea piezișă de jur-împrejur, oprind-o asupra bărbatului care era izvorul tuturor spaimelor sale. Așezat cu picioarele încrucișate, cu blana de oaie pe umeri și cu sulita culcată pe coapse, Balamber îl fixă câteva clipe fără să rostească un cuvânt, fără cel mai mic semn de prietenie, apoi își înfipse privirea cercetătoare în desișul copacilor. Cu un oftat, Audbert se ridică, cercetă pentru un moment cerul străbătut de ghemo-toace leneșe de nori albi, iar la urmă se îndreptă către pârâu. Își cufundă ușurat mâinile în apa rece și își udă fața. Se întoarse apoi din nou spre nesuferiții tovarăși de călătorie : Odolgan și Kayuk încă dormeau ; Khaba, în schimb, își făcea de lucru pe lângă cai. Scuturându-și mâinile ude, se apropie de Balamber, rămas încremenit în poziția în care îl lăsase ceva mai devreme. Se opri la un pas lângă el, cercetându-l atent.

— Cine e mijlocitorul ? Acum poți să-mi spui.

Balamber îi răspunse fără să-l privească :

— Gualfard.

— Gualfard cel Crud ? *Acel* Gualfard ?

Hunul încuviință din cap.

— Da. Așa cred că i se spune.

Audbert fu uimit peste măsură. Era cu puțință ca însuși Gualfard să fi fost ales pentru a escorta solia de nuntă a lui Utrigúr ? În toate acele zile se întrebaseră de nenumărate ori cine putea fi omul de legătură, dar niciodată acest nume nu-i venise în minte ; alți conducători, mai importanți și mai apropiați de Gundovek, îi păreau mai potriviți cu acest scop. Într-adevăr, era o situație ciudată. Cu toate acestea, nu lăsa să se vadă cât era de surprins și, întorcându-se, se duse la traistă să ia ceva de îmbucat. Mestecând o bucată de caș, nu îi scăpă totuși nici o clipă din ochi pe huni. Puțin mai târziu, îi văzu pe toți treji și constată cu surprindere că își dăduseră jos de pe ei cămășile lungi de in ori de piele și mantalele de oaie, iar acum se îmbrăcau foarte liniștiți cu niște haine mult mai de preț, pe care le scotea fiecare din bagajul său : cămăși din mătase de Damasc, centuri cu cataramă de aur, pantaloni largi, cu o croială cum nu mai văzuse, cizme cu vârfurile ușor ridicate, cât se poate de lustruite. Balamber mai ales strălucea într-o cămașă lungă, cu mâneci largi, dintr-o țesătură albă cu broderie roșie ; își pusese pantaloni negri, strânși sub genunchi în jambiere lucioase din piele tare. Panglica verde îi încingea talia, cu capătul atârând de-a lungul piciorului, în franjuri lungi aurite. Audbert nu-și crezu ochilor când văzu că avea de gând să-și aranjeze părul cu un pieptene de os, uns cu o pomadă.

Așteptarea fu destul de lungă, căci Gualfard, anunțat de stolurile de păsări ce se înălțau mereu deasupra desişului, sosi abia către prânz. Kayuk, care supraveghea cărarea din rămurișul înalt al unui stejar, sări îndată ca o pisică și se repezi să-și anunțe prietenii. Din precauție, burgundul își trimise înainte doi tovarăși, iar aceștia, odată ieșiți de pe cărare, apărură în lumină să se convingă că erau feriți de surprize. Călăreau pe cai întru totul deosebiți și purtau un splendid echipament de luptă, alcătuit din armură cu solzi și coifuri ce le ascundeau aproape în întregime fețele. Văzându-i

cum înaintau la pas, Audbert, care încă stătea lângă foc, se ridică instinctiv, iar cei patru huni îl imitară, însă cu un calm desăvârșit, schimbând priviri furișe de satisfacție. Cu toate acestea, marcomanul observă că Odolgan și Khaba strângeau arcurile în mâini fără să se ferească, iar tolbele și le țineau la îndemână. Balamber înaintă către mijlocul grupului și așteptă cu brațele încrucișate ca nou-veniții să se apropie.

— Tu ești Balamber? îl întreabă unul dintre cei doi.

— Da. Gualfard?...

— Sosește imediat.

Bărbatul făcu un semn către tovarășul său, iar acesta, întorcându-și calul, se răsuci către liziera pădurii, după care, vorbind cu cineva aflat în așteptare pe cărăruie, făcu o mișcare largă cu mâna. Imediat, de după ultimii lăstari ai desișului, răsună un tropot de copite și, câteva clipe mai târziu, un grup de călăreți își făcură apariția în goană în luminiș. Audbert nu-l cunoscuse niciodată până atunci pe Gualfard cel Crud; totuși, după câte îi povestiseră în mai multe rânduri nevasta sa burgundă și alți negustori, nu-i trebui mult până să înțeleagă că era vorba despre bărbatul solid și chel ce se găsea în fruntea micului cortegiu și își oprea în momentul acela calul în fața lui Balamber. Curios să afle în sfârșit adevăratele motive ale acelei călătorii, dădu să se apropie, însă Khaba, care îi prinsese cotul într-o strânsoare de fier, îl opri. Odolgan se afla și el acum alături.

— Du-te la cai și rămâi acolo cu Kayuk, îi porunci cu glas scăzut.

Vorbise pe un ton care nu admitea replică, iar Audbert nu putu decât să se supună. Se duse deci lângă băiat, alături de bagaje și de animale; Balamber își luase toate precauțiile: caii erau deja înșeuăți și despiedicați. Când privi spre cort, văzu că cei trei războinici huni, Gualfard și un om din suita lui se așezaseră în jurul focului și discutau deja. Își închipui că bărbatul ce stătea lângă Gualfard – înalt și masiv ca și el, însă mult mai tânăr, cu păr lung ce-i cobora pe spate – era fratele său vitreg, Geremar. Ceilalți descălecaseră, dar rămăseseră lângă animalele lor, aruncând împrejur priviri oarecum temătoare. Cu toții erau înarmați ca pentru o bătălie. De

unde se găsea, Audbert nu putea prinde aproape nimic din ce își spuneau cei cinci ; instinctiv, cerând ajutor, privi spre Kayuk. Băiatul era în picioare la câțiva pași de el lângă cele două cufere și urmărea atent fiecare mișcare a tovarășilor săi. Audbert fu ispitit să ceară explicații, dar renunță, știind deja că n-ar fi primit nici un răspuns.

Constată că din partea hunilor vorbea doar Balamber și că acesta folosea un ton scăzut și cuceritor ; în schimb, burgunzii îi răspundeau însuflețiți, vorbind uneori unul peste altul ; se simțea o anumită tensiune între cei cinci, cu toate că, încă de la început, în micul grup pornise să circule un burduf cu hidromel adus de oamenii din escortă. Gualfard mai ales era negru la față și nimic din gesturile sale, din tonul sau cuvintele sale n-ar fi lăsat impresia că lua parte la o simplă discuție cu o solie de nuntă. Veni chiar un moment în care burgunzii, gesticulând și scuturând energic capetele, izbucniră în exclamații puternice, iar Geremar porni chiar să se ridice ; Gualfard însă îl opri și îl constrânse să se așeze la loc. Mai târziu totuși, lucrurile părură că s-au liniștit ; Balamber, întorcându-se către Kayuk, îi făcu semn să se apropie. Băiatul se supuse imediat, strigându-l la rândul său pe marcoman.

— Ajută-mă ! îi porunci el, apoi se întoarse către cufere.

Audbert veni imediat și se aplecă să-l ridice pe primul, dar băiatul îl opri cu un gest al mâinii, vrând cu orice preț să-l ajute. Cufărul era într-adevăr greu, însă Audbert înțelese că băiatul voia să lase impresia că era de fapt și mai greu. Aduseră împreună cel dintâi cufăr înaintea lui Gualfard, apoi pe celălalt, după care Balamber îi îndepărtă făcând un gest cu mâna. Întors la locul său, Audbert îl văzu pe hun cum deschide larg capacul cuferelelor în fața ochilor plini de interes ai celor doi interlocutori. Gualfard își cufundă mâinile într-unul dintre ele și le scoase încărcate cu bijuterii din aur și cu tot felul de obiecte strălucitoare ; schimbă apoi o privire plină de înțelesuri cu fratele său, dădu din cap cu putere încuviințând și, după ce puse la loc toate acele minunății, îi spuse câteva cuvinte lui Balamber. Răspunsul acestuia din urmă îi făcu pe toți să râdă, iar marcomanului îi fu limpede că orice tensiune dintre cei cinci bărbați dispăruse. După câte se părea, tratativele se încheiaseră cu bine.

Obosit să tot stea, Audbert întrebă :

— De fapt, acum ce mai așteptăm ?

Khaba îi răspunse sec :

— Taci din gură și nu te mișca.

Ascuns în spatele desișului de copaci, marcomanul supraveghea cu teamă drumul carelor, aflat ceva mai jos — nimic altceva decât o cărare ceva mai largă și prăfoasă —, ce șerpuia în fundul văii. Când și când însă, îi privea cu neîncredere pe Khaba și pe Odolgan, aflați alături de el, și mai ales pe Balamber ; acesta cerceta locurile, spionând printre tufișuri, la câțiva pași de ei. Toți trei își lepădaseră veșmintele elegante și își puseseră platoșele. Băiatul dispăruse fără urmă — pesemne fusese lăsat de pază la cai. Își blestemă încă o dată ghinionul. Din prima zi, de când sosise Gualfard cu ceata sa, hunii începuseră să-l trateze cu și mai multă duritate și nu-l pierdeau nici o clipă din ochi. De altfel, unde ar fi putut să se ducă ? Chiar dacă ar fi reușit să fugă, știa prea bine că ei nu ar fi uitat unde se găsea gospodăria sa și, prin urmare, întreaga familie, tot ce avea. Atenția lor neîncetată putea fi explicată doar de teama de a nu scăpa un martor primejdios care asistase la tot ceea ce puneau la cale împreună cu burgunzii. Fiindcă era limpede acum că misiunea lui Balamber nu era, cu siguranță, aceea de pețitor. Dar dacă așa stăteau lucrurile, de ce îl lăsau încă în viață ? Ceea ce urma să se întâmple — simțea asta cu groază — avea să-i hotărască soarta.

Era o zi posomorâtă, cu nori ca de cerneală, grei de ploaie, ce traversau cerul cu încetineală. Adieri slabe de vânt umed

veneau din când în când, făcând să tremure frunzișul arbuștilor. Pretutindeni se lăsase o tăcere neliniștitoare, spartă doar de croncănitul îndepărtat al vreunei ciori. Burgunzii se ascunseseră în pădurile ce îmbrăcau versanții văii, iar după număr și poziție era limpede că puneau la cale o ambuscadă — și nu pentru o singură persoană. Erau cam douăzeci, cei mai mulți înarmați cu sulită, scut și sabie, dar cu o zi înainte Audbert observase printre ei și arcași. Cei care nu aveau coifuri care să-i ferească să fie recunoscuți își acopereau partea de jos a feței cu eșarfe lungi. De unde se afla, putea să-i zărească doar pe unii dintre ei, însă la câțiva pași mai în jos îi recunoscuse pe Gualfard și pe fratele său ascunși după un bolovan uriaș de granit și stând cu ochii țintă la cotitura cărării. Apoi Odolgan anunță:

— Uite-i!

Apărură mai întâi doi războinici purtând sulită și scut ce înaintau la trap ușor, rotindu-și mereu privirile ca să cerceteze pădurea. După ei, la o distanță de circa patruzeci de lungimi de cal, apăru pe cărare întregul grup, în fruntea căruia se găsea un om cu o înfățișare autoritară, flancat de un tânăr sub douăzeci de ani. În spatele lor, mânat de un vizitiu în vârstă, venea un car pe două roți nu foarte mare, dar elegant, acoperit de un coviltir de culoare violacee, cu incrustații în aur; imediat după el apăru escorta — o jumătate de duzină de soldați cu sulite lungi și îmbrăcați cu scurte simple din piele. Audbert îndepărtă automat cu o mână o creangă ce îi venea pe frunte și își reținu cu greu un strigăt de surpriză. Fără îndoială, acela era Waldomar! Waldomar cu fiul său! Făcu spontan un gest de protest, dând să se întoarcă spre Balamber, dar lama rece a unei săbii ce îi înțepă gâtul în dreptul carotidei îl imobiliză.

— Ssst! făcu Khaba ducându-și un deget la buze și împungându-l cu arma.

Aflat în imposibilitatea de a se mișca, Audbert nu putu decât să se supună și continuă să privească printre arbuști. Cei doi soldați din avangardă continuară să înainteze o bucată de drum; la un moment dat, bănuitori probabil din cauza liniștii ciudate dimprejur, își încetiniră mai întâi caii, apoi se

opriră de tot. În vreme ce unul dintre ei scormonea neliniștit cu privirea printre copaci, celălalt se întoarse și făcu semn cu mâinile către cei care se apropiau, căutând parcă să-i facă să se oprească.

— Prea târziu, strecură Odolgan printre dinți. De-acum sunt ai noștri.

Trăgând adânc în piept aerul rece al dimineții, Waltan încerca să nu se lase copleșit de apăsarea pe care începutul sumbru al acelei zile căuta să le-o strecoare în suflet lui și tovarășilor săi. Întunecat, cu privirea ținută înainte, Waldomar se legăna alături pe spinarea armăsarului alb spaniol al său. De când urcaseră în șa nu schimbaseră decât câteva cuvinte. Tatăl său era în mod clar îngrijorat – și avea toate motivele. Războinic încercat, nu îmbrățișase bucuros ideea unui alt război cu hunii, iar acum, când se îndrepta către Genova ca să-l înștiințeze pe Gundovek despre hotărârile adunării căpeteniilor din Sapaudia apuseană, nu o făcea cu inima ușoară. În schimb, fiul era nerăbdător să ajungă, fiindcă acolo putea găsi mulți prieteni, toți din familii de vază ca și el, cu care să petreacă puțin prin oraș – și cu siguranță puteau conta pe indulgența cu care cei din familiile înalte își privesc întotdeauna fiii atunci când aceștia mai sar calul. Ba mai mult, iminența războiului ar fi dat o savoare și mai mare oricărei libertăți pe care ar fi vrut să și-o ia, iar în mod cert birtașii din tavernele orașului, femeile ușoare din bordeluri și poate chiar vreo fetișcană prea încrezătoare și-ar fi amintit mai târziu de trupa veselă ce urma să se reunească în curând pentru a-și face de cap din nou pe străzile nobilei capitale a helveților. Dar ce se întâmpla? De ce se opriseră cei doi care mergeau în față?

— Atenție! Ceva nu e în regulă, îi avertiză bătrânul Ricarius, scutierul tatălui său.

Luând seama la comportamentul ciudat al celor doi războinici care făceau semne în mijlocul drumului, Waldomar

își ascuți privirea și încetini imediat pasul calului. Între timp, Waltan pusese deja mâna pe mânerul sabiei. Unul din cercetași se întoarse și în câteva clipe fu în fața căpeteniei sale. Cu un gest al mâinii, Waldomar opri micul cortegiu. În tăcerea tensionată ce se lăsase deodată între ei, dinăuntrul carului răsună ciudat râsul zgomotos și neprefăcut al Frediane, cucerită de povestirile malițioase ale tinerei sale servitoare Gudrun.

— Ei, ce e ? îl întreabă mânios Waldomar pe soldat.

— Edilbert zice că e prea multă liniște pe-aici. Și mai zice...

— Ce mai zice ?

Omul părea încurcat.

— Păi... Zice că simte mirosul mai multor cai.

Waltan râse scurt.

— Or fi ai noștri, nu ?

Însă ochiul sever al tatălui îl reduse la tăcere. Îl văzu cum schimbă o privire cu Ricarius.

— Ce spui ? De fapt, locul ăsta pare făcut pentru o ambuscadă.

Frământându-și barba deasă și roșcată, scutierul încuviință :

— Edilbert are nas bun. Și pe urmă, a trăit toată viața printre cai. Dacă îi simte acolo, în față, înseamnă că e adevărat.

Waltan trase sabia din teacă :

— Dar cine ar putea fi ? întreabă făcând ochii roată.

Ricarius începuse să-și tragă încet securea din oblâncul șei.

— Poate bagauzii.

Prin deschizătura coviltirului, în spatele vizitiului ce aștepta ordinele privind în jur cu îngrijorare își făcu apariția chipul frumos al Frediane, aureolat de părul lung, castaniu și încă luminat de veselia râsului.

— Ce se întâmplă, tată ? De ce ne-am oprit ?

Waldomar se răsti la ea, spunând doar atât :

— Taci și întoarce-te înapoi.

Mai mult surprinsă decât speriată, Frediana își opri pentru o clipă ochii întunecoși, adâncindu-și privirea asupra chipului fratelui său, pe care citi teamă și îngrijorare. Se retrase imediat după coviltir. În aceeași clipă, Waldomar se hotărî și trase de frâul calului, cu gând să-l întoarcă.

— Mai bine schimbăm drumul. Dacă ne așteaptă, sunt cu siguranță mai mulți decât noi și...

Răsună un nechezat disperat, apoi strigătul războinicului rămas ceva mai înainte și care acum se rostogolea la pământ împreună cu calul său :

— Fugi, Waldomar ! E o cursă. Salvează-te ! Salvează-te !

Dar nu avu timp să facă nimic. O ploaie de săgeți fulgerătoare izbi grupul ca tot atâtea bice din toate părțile ; două gărzii din suită, lovite, alunecară din șa și căzură la pământ. Calul lui Waltan, atins în grumaz de o săgeată, se cabră dintr-odată și se lăsă pe o parte, răsturnându-și stăpânul în praful drumului. În câteva clipe, pădurea prinse viață : în jur de douăzeci de războinici se iviră din frunzișul bogat și năvăliră strigând și agitându-și armele asupra lui Waldomar și a gărzilor sale care mai erau încă în stare să se bată. Ricarius, strigând ca ieșit din minți, se strădui să acopere coasta neapărată de scut a lui Waldomar, însă căpetenia burgundă fu iute zvârlită din șa de o lovitură de sulită. Waltan, după ce-și recuperă sabia, încercă să-i vină în ajutor, dar își văzu drumul barat de o bestie înaltă de peste șase picioare, din al cărui chip nu putea să vadă, în locul rămas liber între eșarfă și coif, decât ochii lucind de furia dorinței de a ucide. Războinicul izbea cu sabia cu forța unui baros, iar Waltan, ce reușea doar cu mare greutate să pareze loviturile, se văzu obligat să se retragă către liziera pădurii. Bărbatul, protejat de cămașa de zale și de un scut mare de formă alungită, îl hărțuia fără încetare cu loviturile sale, iar tânărul se și vedea pierdut, când, deodată, celălalt încremeni, toată ființa lui se încordă și căzu apoi greoi cu fața în iarbă. Din spatele lui, Waltan văzu apărând una dintre gărzile tatălui său. Trăgându-și înapoi sabia scaldată în sânge, bărbatul îi strigă :

— Fugi, tinere Waltan, fugi în pădure !

O clipă mai târziu, cădea și el sub loviturile a doi adversari. Waltan nu ținu seama de îndemnul bravului soldat și căută din nou să ajungă la tatăl său. Rutilan, minunatul cal al lui Waldomar, sălta în două picioare furios și izbea cu copitele, de parcă ar fi vrut să-și ajute stăpânul ce zăcea acum la pământ, în vreme ce Ricarius își rotea securea cu

două tăişuri, abătând-o cu forţă, neobosit împotriva atacatorilor, care însă îl încercuiau din ce în ce mai strâns.

— Tată ! Tată ! strigă Waltan repezindu-se în ajutorul lui, însă un alt războinic mascat îi închise drumul.

Tânărul îl doborî din două lovituri şi alergă spre car. În spaţiul ce se deschise dintr-odată înaintea lui printre luptători, îl văzu pe tatăl său plin de sânge, primind o nouă lovitură de sulită, care îi străpunse zalele sub un umăr. În spatele lui, Ricarius, rănit şi el, se apleca sub loviturile duşmanilor. În acelaşi timp, vizitiul fusese dat jos din car, iar acesta ţâşnea înainte, tras de caii îngroziţi într-o goană sălbatică, spulberând tot ce le stătea în cale. Privirea căpeteniei burgunde căzută în genunchi se fixă în ochii fiului.

— Fugi ! îi strigă. Du-te de-aici !... Du-te !... Salveaz-o pe Frediana !

Un războinic apăru între cei doi şi îl atacă pe Waltan, fandând cu iuţeală. Băiatul făcu o eschivă şi se dădu înapoi, dar când încercă să pareze următoarea lovitură, una năprasnică, aplicată de sus, se trezi dezarmat. Nu încercă să-şi recupereze arma, nici nu rămase să aştepte lovitura de graţie, ci se răsuci în direcţia opusă, căutând o cale de scăpare. Găsi atunci grumazul mare şi puternic al lui Rutilan brăzdat de sângele tatălui său. Instinctiv, întinse braţele spre şa şi se agăţă de mânerul ei. Imediat ce-i sări în spinare, calul ţâşni înainte, sparse cercul atacatorilor şi o luă la goană pe cărare într-un galop nebun. În primele momente, Waltan se gândi doar să-l îndemne şi mai tare fără să privească în urmă. Când însă se întoarse, văzu vălmăşagul de oameni – departe acum – prinşi în lupta aceea inegală. Ochii i se opriră atunci asupra carului, care, în faţa sa, sălta zgâlţâit în toate părţile într-un nor de praf. Coviltirul, sfâşiat pe o latură, se zbătea în aer ca un stindard uriaş, lăsând să se vadă două figuri feminine cuprinse de panică. Frediana se găsea în mare pericol, fiindcă, fără cineva care să-l conducă şi având o viteză nebună pe drumul acela plin de hârtoape, vehiculul s-ar fi putut răsturna dintr-o clipă într-alta. Continuând să strige în urechile calului, Waltan îl împunse sălbatic cu pintenii şi se năpusti pe urmele carului.

Balamber văzu carul gonind, urmat la scurtă distanță de tânărul burgund și înjură furios :

— Ce neghiobi ! Nu-s buni de nimic !

I-ar fi fost imposibil să ajungă la cal în timp util, ca să coboare drumul și să-l oprească pe fugar. Pe lângă asta, renunțase să-și mai folosească arcul, cu toate că-l ținea lângă el, de teamă ca nu cumva, dacă din nefericire ar fi greșit ținta, săgețile sale hune să fie găsite de cineva care ar fi căutat să afle ce s-a întâmplat ; astfel că se vedea obligat să depindă de arcașii burgunzi. Așadar, se întoarse furios către cei de alături și, întinzând brațul, le arată fugarul :

— Băiatul ăla ! Ucideți-l !

Mai multe săgeți zburară către tânăr, dar nu-l atinse nici una. Balamber, peste măsură de furios, își luă arcul, scoase o săgeată din tolba arcașului celui mai apropiat și coborî iute cărarea ce ducea până jos ; după ce găsi spațiul de tragere, încordă arcul și slobozi săgeata. Văzu limpede cum ținta sa tresare în șa și rămase mulțumit de propria-i măiestrie, mai ales că, la urma urmei, folosise o săgeată burgundă. Tânărul își continuă totuși galopul și ieși repede din bătaia arcului său. De la locul conflictului venea însă în goană un grup de războinici de-ai lui Gualfard porniți în urmărirea tânărului. Balamber îi privi pe când treceau într-un huruit ca de tunet învăluiți în nori de praf și-și spuse că, în fond, era treaba lor să ducă lucrurile la bun sfârșit. Le cântări într-o clipă șansele : erau bine înfipti în șa, reflectă el, dar prea îngreunați de arme și nu putea fi sigur că-l vor prinde pe

fugar — doar dacă tânărul nu ar fi făcut cumva greșeala să se oprească să-i ajute pe cei din car ; oricum, era sigur că-l lovise și se gândi că foarte probabil nu ar fi ajuns departe. Lupta era de-acum încheiată ; un lucru însă mai era de lămurit imediat. Porunci tovarășilor săi să-l urmeze împreună cu marcomanul, apoi coborî cu pas iute cărarea până la drum. Îl găsi pe Gualfard în mijlocul alor săi, adunați în jurul unui trup ce zăcea în praf. Zărindu-l, Geremar îi veni în întâmpinare încă strângând în mână sabia însângerată. Făcu un semn cu capul către trupul bărbatului și anunță triumfător :
— Waldomar !

Gualfard părea la fel de încins, aproape euforic. Balamber își făcu loc printre burgunzi și cercetă cu atenție cadavrul în jurul căruia se lățea o baltă consistentă de un roșu aprins. Se întoarse apoi către Audbert, pe care Khaba și Odolgan îl împinseseră între timp către el.

— El e ? întrebă.

Marcomanul, cuprins de groază, nu era în stare să-și ia ochii de la sinistrul spectacol ce i se oferea privirilor.

— El e ? insistă Balamber. E Waldomar ?

Tresărind înfiorat, Audbert încuviință frenetic.

— Da... da. El e, da, bâigui.

Gualfard păru jignit.

— Bineînțeles că e Waldomar ! Ce-ți închipuiai, hunule ? Că-ți pun în brațe un mort oarecare ?

— Vrei să-l vezi mai bine ? spuse Geremar și, imediat, luând o secure de la unul dintre oamenii săi, dădu să reteze capul cadavrului.

Gualfard îl opri cu mâna :

— Stai ! îi porunci. Trebuie să pară o cursă întinsă de un grup de bagauzi, de tâlhari.

Balamber îl fixa încruntat. Pe chipul său nu se citea nici cel mai mic semn de satisfacție ori de cordialitate.

— Oricum, băiatul a scăpat. Era fiul lui, așa-i ? Și în car cine era ?

În ochii vicleni ai burgundului se aprinse o scânteie de îngrijorare. Ridică din umeri și schiță un surâs forțat :

— Carul nu era prevăzut, dar oamenii mei vor face tot ce se poate ca să-l oprească și să-l verifice. Cât despre băiat, mi se pare că era rănit, așa că n-o să ajungă nici el prea departe.

— Asta sper și eu, fu răspunsul sec al hunului. Altfel s-ar putea să avem necazuri.

Audbert ajunsese să înțeleagă în sfârșit rostul său acolo : nici Balamber, nici tovarășii lui nu-l cunoscuseră înainte pe Waldomar și deci nu i-ar fi putut recunoaște cadavrul. Știa că el putea să o facă și avuseseră nevoie de ajutorul său ca să fie siguri că l-au eliminat pe acel dușman de moarte al lui Attila. Nu încăpea nici o îndoială, acela era motivul. Dar dacă era așa... o întrebare începu să i se învârtă în minte : acum, că-și făcuse datoria, nu cumva se pregăteau să-l ucidă și pe el ? Probabil, de vreme ce devenise un martor incomod. Și ceea ce-i întărea bănuiala era faptul că nici Gualfard, nici Geremar nu păreau să se intereseze absolut deloc de prezența sa. Așadar soarta lui era pecetluită — ba mai mult, fusese așa de la bun început. În vreme ce încă fixa ochii acum sticloși ai lui Waldomar, un fior lung îi străbătu șira spinării. Se întrebă până când asasinii care îl înconjurau îi vor mai îngădui să rămână în viață. Începu să tragă cu ochiul împrejur, căutând febril o cale de scăpare. Khaba și Odolgan se aflau la un pas de el, însă atenția le era atrasă de discuția vie ce se încinsese între Balamber și Gualfard ; soldații acestuia din urmă se foiau încoace și încolo, ocupați să îngrijească răniții și să dezbrace morții. Prin urmare, nimeni nu-i dădea vreo atenție. Însă, când încercă să dea un pas înapoi și să se facă nevăzut, Khaba se răsucii și îl ținut pe loc cu o privire amenințătoare, cu mâna deja pe mânerul sabiei.

— Așază-te acolo și stai liniștit ! îi porunci arătându-i un pietroi de la marginea drumului.

Ascultător, Audbert se îndreptă într-acolo, simțind cum încep să-i tremure picioarele și având senzația că sângele i se face apă. Aproape sufocat de groaza care îl strângea de gât, blestemă pentru a nu știu câta oară soarta nenorocită pe care o avea ; dar de ce — se întreba el cu capul în mâini și cu coatele pe genunchi — coșmarul ăsta trebuia să i se întâmple tocmai lui ? Era cu puțință să nu i se dea nici o cale de

scăpare? Era cu adevărat sortit să fie sacrificat ca un miel nevinovat în jocul de neînțeleas al celor puternici?

În vreme ce se lăsa astfel cuprins de disperare, văzu strălucind în iarbă foarte aproape de piciorul său stâng lama unui pumnal. După câteva clipe de teribilă nehotărâre, aruncă în jur o privire iute și, cu o mișcare imperceptibilă, acoperi lama cu talpa, apoi se aplecă prefăcându-se că-și aranjează legăturile încălțărilor și, fulgerător, puse mâna pe el, strecurându-l între călcâi și căpută. Gestul acela – absolut inutil, de vreme ce era înconjurat de cei care intenționau să-l omoare și, practic, îl considerau deja mort – reuși totuși să-l facă să treacă bariera dintre resemnarea inertă și hotărârea de neclintit. Trebuia să fugă, să scape de bestiile acelea asasine! Din clipa aceea, cu inima bubuindu-i în piept, își adună toate simțurile, nădăjduind că soarta îi dădea o șansă la viață.

Pornit în urmărirea calului, Waltan căuta să reziste durerii pe care i-o cauza rana. Săgeata îl lovise în marginea omoplatului stâng și îi ieșise cu vârful prin piept găurindu-i osul brațului, astfel că mâna îi atârna inertă ; totuși, la fiecare mișcare a calului, simțea în braț junghiuri înfiorătoare. Observase deja în urma lui norul de praf ridicat de urmăritorii săi, iar acum nu se mai uita îndărăt și pentru că durerea cauzată de rană nu-i mai dădea voie. Îl îmboldea în schimb mai departe pe Rutilan, reușind să câștige teren și să se apropie tot mai mult de car ; acesta își continua cursa nebună, cu coviltirul aproape sfâșiat zbatându-se în aer. Prin învolburarea prafului zări fluturând părul castaniu al Fredianeii, care, în mod cert, încerca să oprească goana cailor. Din fericire, viteza vehiculului începu să scadă, iar când îl ajunse se oprise aproape de tot. Întrezări pe capră figura surorii sale și o auzi strigând :

— Hooo ! Bravo, așa ! Cuminiți, cuminiți !

Își opri repede animalul, în vreme ce ea, mușcându-și buzele agitată și întunecată la față, ținea puternic de hățuri caii înspumați. Imediat ce-l văzu, chipul ei cuprins de groază se luminează pentru o clipă :

— Waltan ! Trăiești ! Și tata ?...

El îi răspunse cu greutate :

— L-au ucis ! Vino repede !

Frediana șovăia ; se uită în spate către trupul neînsuflețit al slujitoarei sale răsturnat într-un colț al carului peste

bagajele învălmășite, cu capul într-o poziție nefirească. Nu era vreme de pierdut.

— Las-o ! îi porunci Waltan gâfâind. Are gâtul rupt... Și haide odată, cei din spate nu sunt de-ai noștri !

Pe când își apropia calul de car ca să o ajute să urce, privi în lungul drumului și constată că ceata urmăritorilor se apropiase deja binișor. Doar atunci Frediana observă vârful săgeții.

— Ești rănit ! strigă ea.

— Mișcă-te, îți spun, sau or să ne ajungă !

Fata își sfâșie cu un gest hotărât poalele rochiei lungi de culoare ocru tivită cu purpură despicând-o până deasupra genunchilor, apoi coborî din car și încăleacă bărbătește în fața lui Waltan, care imediat îl făcu pe Rutilan să se întoarcă și îi dădu pinteni strigându-i tare în urechi. Frediana îi înconjură pieptul cu brațele și se lipi de el, străduindu-se pe cât putea să nu zgândărească săgeata ce stătea înfiptă în umărul său. Văzu cu oroare, în vreme ce Rutilan își reîncepuse galopul, că scurta de piele a lui Waltan era îmbibată de sânge și foarte curând i se păru chiar că el rămăsese în șa doar fiindcă ea îl ținea în brațe. Se întoarse și îi fu de-ajuns o privire ca să înțeleagă că nu aveau nici o șansă.

— Ne ajung ! îi strigă.

Waltan era disperat. Privirea i se încețoșa, iar goana calului, cu zguduirile ei, făcea durerea insuportabilă. Simțea cum îl lasă puterile și cum crește în el o teribilă senzație de greață. Urmă o cotitură și, imediat după ea, intrară în galop pe un pod de lemn deasupra unui pârâu ; din acel punct, drumul urmărea firul apei, când apropiindu-se, când îndepărtându-se de ea. Între primele două cotituri, pe porțiunea scurtă de drum drept, când deja auzeau în spate huruitul produs de caii urmăritorilor pe puntea de lemn, vocea precipitată a Frediane i ajunse la urechi ca din altă lume.

— Pădurea ! E o cărare. Aici, la dreapta ! În pădure ! În pădure ! o auzi strigând.

Tânărul desluși cu greu capătul unei cărări strâmte printre carpeni. Cu o sfortare supraomenească trase violent de frâul lui Rutilan, apoi, îmboldindu-l cu furie, îl îndreptă în acea

direcție aruncându-se cu capul înainte în desiș. Nu mai înțelegea nimic ; durerile cauzate de săgeată continuau să-l sfâșie la fiecare mișcare, crengile îi biciuiau fața, strânsoarea Frediane i se părea că e gata să-l sufocă. Apoi, calul se afundă într-o adâncitură, iar Waltan văzu frunzișul învârtelindu-se în jurul său. Ultimul lucru pe care îl auzi fu strigătul surorii sale peste nechezatul lui Rutilan, în vreme ce pământul acoperit cu iarbă și coroanele copacilor se năpusteau asupra lui legănându-se în toate părțile. Urmă o izbitură groaznică și își pierdu cunoștința.

În schimb, Frediana rămase stăpână pe sine. Deși suferise lovituri în mai multe părți ale trupului, sări aproape imediat în picioare odată cu calul, care fornăi puternic. Nu era vreme să vadă în ce stare se găsea Waltan, care zăcea nemișcat lângă ea. Primul său gând fu să-l ajungă pe Rutilan și să-l țină, pentru a nu-i da de gol. Ascunsă printre copaci, mângâind botul animalului ca să-l liniștească, privi ceata urmărilor cum trecea în galop. Iuți ca vântul, săgetară desișul și dispărură după prima cotitură a drumului lăsând în urmă un nor de praf și ecourile tropotelor. Burțile cailor aproape că atingeau în goană pământul – și aveau să mai alerge așa o bucată : nu-și dăduseră seama că fuseseră trași pe sfoară. Nu încă.

Când soldații trimiși de Gualfard în urmărirea tânărului Waltan se întoarseră mărturisind încurcați că-i pierduseră urma, iritarea lui Balamber se transformă într-o furie nestăvilită. Îl luă imediat la rost pe burgund :

— Unde i-ai găsit pe tâmpiții ăștia ? Au stricat totul.

Livid la față, Gualfard își luă ochii de la el și începu să-i bruftuluiască pe cercetași, acoperindu-i de ocări și blesteme. Unul dintre ei, ridicând mâinile ca să se apere, reuși să îngaime :

— Probabil că au luat-o pe un drum lăturalnic ; sunt o mulțime pe-aici. Noi eram doar patru, iar...

Depart de a se potoli, furia lui Gualfard atinse culmea.

— Sunteți niște idioți ! tăbări el asupra soldatului pălmundu-l. Nu se poate să dispară așa doi copilandri și un cal. Știți foarte bine că nu putem rămâne prea mult aici.

Balamber se apropie cu pas hotărât. Cu o smucitură, îi opri brațul ce se ridicase gata să lovească din nou și i-l împinse înapoi.

— N-are nici un rost să mai urli acum, îi spuse privindu-l cu duritate. Nu trebuia să-l lăsați să scape. Sunteți niște neputincioși !

Discuția se transformă în ceartă. Odolgan nu putu să nu-și arate disprețul față de burgunzi, ceea ce-i stârni cumplit pe soldații lui Gualfard și mai ales pe unul dintre ei, care îl înfruntă cu duritate pe hun ; Khaba interveni ca să-i despartă, însă, la rândul său, fu înconjurat de burgunzii cu inima înveninată și de aici se iscă o adevărată încăierare.

Văzând că prietenii lui Balamber, care până atunci îl ținuseră sub ochi, nu se mai ocupau de el, Audbert începu să se gândească iute la treburile lui. Se scursese ceva vreme de când îl duseseră până lângă trupul lipsit de viață al lui Waldomar ; nu știa cât, dar pentru el fusese o veșnicie. Așezat pe pietroiul din apropierea drumului, pe când oamenii lui Gualfard îi dezbrăcau pe cei căzuți și își luau de acolo morții ca să-i îngroape ceva mai departe, se temuse că urma să fie ucis dintr-o clipă într-alta și chiar rămase surprins văzând că nu se întâmpla nimic. Pe când aștepta plin de neliniște și teamă, îl văzuse pe Odolgan apropiindu-se de Balamber spunându-i ceva și arătând înspre el ; nu reuși să înțeleagă ce anume și nu reuși să prindă nici răspunsul celuiilalt, dat cu jumătate de gură. Oricum, treaba asta nu-i plăcuse deloc. Mânat de gândurile pe care i le dădea frica, din discuția aceea scurtă trase concluzia condamnării sale la moarte, înțelegând totodată că execuția, din cine știe ce motive, fusese doar amânată, nu suspendată. Acum, pe neașteptate, i se oferise ocazia mult dorită. Ridicându-se de pe piatra sa, căută în jur cu prefăcută indiferență și, constatând că în acel moment nimeni nu-l supraveghea, își spuse că venise clipa : acum ori niciodată. Făcu un pas înapoi cu mare grijă, apoi încă unul și încă unul. Mintea îi lucra febril ; după câte își amintea, capătul cărării pe care coborâse cu cei doi paznici trebuia să se afle cam îndărătul său. Ar fi fost deci suficient doar puțin noroc. Odată ce ar fi ajuns pe cărare, ar fi putut să urce în fugă și, profitând de camuflajul tufișurilor, să ajungă la micul luminiș unde se găseau caii, după care și l-ar fi luat pe al său și ar fi șters-o salutându-i... Nu. La cai stătea Kayuk ; era foarte tânăr, dar suficient de viguros, iar dacă s-ar fi luptat cu el, chiar având pumnalul, ar fi riscat să piardă timp prețios. Și pe urmă, fiind obligat să nu o ia pe drum, unde ar fi putut ajunge deplasându-se călare prin pădure ? Poate că era mai bine să dispară printre copaci și să-și piardă urma mergând pe jos. Iar cu un pic de noroc chiar ar fi putut să facă asta. Întoarcerea ar fi fost mai lungă, mai obositoare, dar mai sigură. Dar de fapt unde să se întoarcă ? Hunii cunoșteau drumul spre casa lui, știau cum

să-l găsească. Pentru moment însă important era să scape, și încă imediat, înainte ca ceilalți să-și aducă aminte de el. Hunii încă se mai certau cu burgunzii, dar glasul lui Balamber și cel al lui Gualfard se ridicau poruncitoare, căutând să reinstaureze calmul. Cu inima bătându-i nebunește, Audbert se dădu și mai înapoi, până se trezi la marginea pădurii. Nimeni nu-i dădea atenție. N-ar mai fi avut o ocazie ca asta. Hotărât să încerce totul cu orice preț, dispăru printre arbuști, după care, întorcând asasinilor spatele, porni într-o goană disperată prin desiș.

Între timp, conflictul se stinsese. Geremar căuta acum să-l liniștească pe Balamber :

— Haide ! Dacă într-adevăr l-ai rănit, băiatul ăla n-o să poată ajunge prea departe. Și pe urmă o are cu el pe soră-sa, care nu face decât să-l încurce. Sunt sigur că...

Fără măcar să-l privească, Balamber îi spuse lui Gualfard :

— Acum singurul lucru pe care-l mai putem face e să ne despărțim în grupuri și să cercetăm fiecare desiș de pe-aici. Și încă în mare grabă, pentru că ziua e pe sfârșite și se văd limpede semne de ploaie.

— Sigur, fu de acord burgundul, acum e tot ce mai putem face.

— O să-i căutăm și noi. Dă-mi doi oameni care știu bine zona și răspândește-i pe ceilalți împrejur. Ne întâlnim la apusul soarelui la poalele stâncii, unde ne-am întâlnit ieri.

Cu fața întunecată, Gualfard încuviință și, întorcându-se către oamenii săi, începu să le strige repede niște ordine. Odolgan, ștergându-și cu degetul o rană mică de la buză, se întoarse spre Balamber și spuse :

— Burgunzii ăștia nu sunt buni de nimic. Era mai bine dacă veneam cu un detașament de huni.

— Am fi fost observați imediat. Chiar, Audbert unde e ?

Prietenii săi tresăriră și se întoarseră toți deodată către locul unde se aflase marcomanul cu câteva momente înainte. Făcură câțiva pași încoace și încolo căutând în zadar în jur și scrutând pădurea. Se priviră apoi pierduți, în vreme ce chipul lui Balamber luă o expresie cumplită la vedere.

— Dar... era aici acum o clipă ! zise Odolgan deschizând brațele și privind-l cu un aer vinovat.

Balamber era furibund. Și avea încă un motiv să fie așa : ceva mai înainte, văzând complicațiile neprevăzute, i se păruse potrivit să amâne uciderea lui Audbert. Se gândise că ar fi putut să le fie de folos în cazul în care, după fuga copiilor lui Waldomar, situația ar fi luat repede o întorsătură urâtă, obligându-i pe el și pe tovarășii săi să părăsească ținutul acela necunoscut ; ori poate că pur și simplu amânarea venea din faptul că marcomanul acela amărât și necioplit începuse să-i fie simpatic. Oricum ar fi fost, acum se căia amarnic pentru hotărârea pe care o luase. După ce aruncă o privire prudentă în spatele său, se apropie de cei doi prieteni îndepărtându-se puțin de burgunzi, care nu înțeleseseră nimic.

— Din lac în puț ! mârâi. În cine dintre cei de aici mai pot să mă încred ? Și acum ce mai așteptați ? Nu se poate să fi ajuns departe. Găsiți-l și omorâți-l. Imediat !

Din câteva salturi, Odolgan și Khaba se repeziră în urmărire, apucând-o pe aceeași cărare pe care Audbert urca în clipa aceea dealul. Din cauza agitației pe care goana lor istovitoare o stârnea printre lăstarii tufărișurilor, marcomanului nu-i trebui mult să-și dea seama că-i avea pe urme și, răsucindu-se, putu chiar să întrezărească sub el, mișcându-se repede printre coroanele copacilor, bluza portocalie a lui Odolgan. Avantajul său era neînsemnat, dar avea mai multă experiență în a se mișca prin pădure. Gâfâi din greu urcând coasta abruptă, care era calea cea mai rapidă, dar ajunse în sfârșit pe creastă și își dădu drumul la vale pe celălalt versant mai repede chiar, fiindcă în mai multe rânduri căzu și se rostogoli prin mărăcinișul prăfos. Apoi, doi dintre urmăritori îl zăriră traversând un mic platou acoperit de tufărișuri. Frica îi dădea aripi, ajutându-l să treacă în salturi uriașe peste orice obstacol, peste orice denivelare a terenului, fără să se mai îngrijoreze pentru zgomotul pe care îl făcea printre arbuștii răvășiți. Pentru început, nu-și pusese problema încotro să se îndrepte ; se gândea doar să scape de cei care îl voiau mort. Peisajul ce-l înconjura nu era totuși nou pentru el și înțelese dintr-odată cu groază că alerga spre prăpastie, căci, după câte își amintea, platoul pe care cobora se termina într-o surplombă deasupra Ronului, la ceva mai mult de o milă de locul în care acesta

ieșea din Lemanus. Într-adevăr, întinderea muntoasă dinaintea lui se deschidea tot mai mult cu fiecare pas, lăsându-l să intuiască foarte aproape în fața sa un gol ce se căsca între pământul pe care călca acum și munții împăduriți din față. Se răsuci să verifice distanța ce-l despărțea de urmăritorii săi și-și dădu seama că era aceeași — nu mai mult de două sute de pași. Sufla din greu, începea să simtă oboseala; la urma urmei, nu mai era un băiețandru, iar munca la câmp, chiar dacă îi făcuse trupul mai robust, nu-i dădea multe ocazii să se antreneze la fugă. Totuși, continua să alerge cu plămânii stând să i se spargă și încercând să se gândească la o altă cale de scăpare; frica și oboseala, precum și teama de a nu rămâne prins în capcana vegetației încâlcite în cazul că ar fi părăsit cărarea erau însă atât de mari încât nu reușea să găsească o soluție. Se îndepărta așadar de moarte continuând să gonească spre prăpastie. În sfârșit, se văzu dincolo de marginea pădurii, pe terasa largă, acoperită de iarbă și în scurt timp ajunse la buza ei pietroasă. De acolo, nu fără să simtă o ușoară amețală, scrută gâfâind golul ce se căsca sub el: o stâncărie presărată cu tufișuri ce cobora cu cel puțin cincizeci de picioare, iar la fundul ei se zărea Ronul întunecat și vijelios, scoțând un fel de huruit ce nu prevestea nimic bun. În față avea mantia înverzită a pădurilor ce îmbrăcau malul celălalt urcând până la vârfurile munților, deasupra cărora se îngrămădeau nori de furtună. Întorcându-se, îl văzu pe Odolgan cum se apropia cu repeziciune și-și scotea deja o săgeată din tolă; în spatele lui venea Khaba cel masiv ca un bivol strângând în mână un buzdugan. Începu să alerge febril pe buza abruptă căutând un drum care să-i permită să ajungă mai în adâncime și i se păru că întrevede o ieșire într-o îngrămădire de stânci și arbuști spinoși. Își luă avânt și se aruncă într-acolo, reușind să coboare până la un mic loc cu iarbă, iar de acolo, prăvălindu-se printre pietre și arbuști, pe terasa următoare, ultima. Cu un șuielat sinistru, săgeata lui Odolgan îi trecu la un deget de cap și se pierdu în golul de dedesubt, precipitându-se către râul de culoarea ardeziei. Privind spre buza stâncăriei, îl văzu pe hun scoțând o altă săgeată din tolă și potrivit-o în arc cu un calm

desăvârșit. Cărarea cotită și pietroasă pe care venise se sfârșea acolo ; nu-l mai aștepta acum decât moartea sau o săritură de cel puțin treizeci de picioare. Dar el nu accepta să moară — oricum, nu acolo, în locul acela pierdut de lume, unde nu avea nimic al lui. Își dorea să-și ia zborul departe de acel coșmar, să uite, să șteargă totul cu un gest definitiv ; după asta, s-ar fi întors la viața sa dintotdeauna și totul ar fi fost ca la început. Atât de mult își dorea să se întâmple asta, încât își învinse frica și repulsia pe care i le provoca râul umflat și învolburat, își luă puțin avânt și se azvârli în gol.

Nu avu timp să i se facă frică de apă, pentru că râul îl primi în îmbrățișarea sa înghețată, biciuitoare. Izbitura îl făcu aproape să-și piardă cunoștința ; se scufundă până atinse fundul mâlos, dar apoi apa îl readuse la suprafață într-un vârtej de bule de aer. Ieși zbătându-se și imediat se scufundă iarăși, apoi ieși din nou ; începu să înoate fără pricepere, cum învățase în copilărie când mergea să facă baie cu prietenii săi în torentele înspumate ce străbăteau Selva Nera. Ronul însă era altfel. Pricepu repede că nu putea face altceva decât să încerce să plutească și să se lase dus de curent, care-l purta vijelios printre malurile abrupte, acoperite de o vegetație abundentă. Începură să-l părăsească puterile, când își dădu seama că râul, învârtejindu-se printre stânci și lespezi cenușii și netede, făcea un arc, cotind către stânga. Ocoli ca prin minune câteva vârtejuri primejdioase și un pinten de piatră ; se trezi apoi împins într-o învolburare de spume, printre ramurile aplecate ale unei sălcii mari. Izbuti să se agațe și, de la acel reazem nesigur, să treacă la o creangă mai solidă, care, prietenoasă, îl ajută să ajungă la un loc sigur. Ud learcă și stors de vlagă, ieși din apă, făcu câțiva pași printre copaci și se prăbuși ca o zdreanță în iarbă. Trebui să treacă o vreme până să-și recapete suflul regulat și doar atunci înțelese cu adevărat că se afla pe același mal de pe care se aruncase în apă. Nu-și putea îngădui prea mult timp de odihnă ; era posibil ca hunii, căutându-l, să fi început cercetarea temeinică a malului. Așadar, pericolul nici vorbă să fi trecut, ba dimpotrivă ; în momentul acela, simplul fapt că era în viață însemna foarte mult.

Gualfard își împărți oamenii în patru grupe, trimițându-i să controleze fiecare palmă de loc, toate cărările care tăiau drumul. Pentru a satisface dorința lui Balamber de a lua parte la căutări, îi dădu cinci războinici experimentați care să-l ajute să se orienteze în zona aceea necunoscută lui. Vânătoarea începu imediat, iar hunul fu primul care găsi urme: pete de sânge pe frunzele arbuștilor de la capătul unei cărări prăfuite și adâncituri imprimare în noroi de copitele unui cal. Porniră hotărâți pe cărare, dar descoperiră repede că se bifurca; doi dintre burgunzi o luară la stânga, însă fără prea multă convingere, întrucât drumul se dovedi foarte abrupt și, cel puțin pe porțiunea de început, părea prea strâmt ca să poată trece un cal. Balamber și ceilalți trei o luară la dreapta, afundându-se într-o vale laterală, unde găsiră alte urme și din nou pete de sânge pe frunziș. Nu după mult timp, ajunseră la malul unui torent aproape sec. Războinicul ce mergea înaintea grupului se numea Rutger. Un om tăcut, cu înfățișare respingătoare, de vreo patruzeci de ani, nu prea încântat de sarcina lui. Când ieșiră din desiș, își opri calul, care avea deja copitele din spate în apă, și așteptă să sosească Balamber. Îi aruncă apoi o privire întrebătoare:

— Mergem înainte?

— Bineînțeles.

Traversară repede torentul și continuară prin pădure, urcând valea. Nori negri se strânseseră între timp deasupra; păsările zburau jos și, din când în când, câte o suflare rece de

vânt înfiora pe neașteptate iarba, stârnind frunzișul. Cercul era străbătut de huruituri înfundate.

Merseră astfel cam o sută de pași, urmând cărarea din ce în ce mai strâmtă și mai accidentată fără să găsească nimic. Balamber, care își dăduse jos platoșa, se uita în jur tot mai încruntat. În sfârșit, se convinse că nu avea nici un rost să meargă mai departe.

— Ne întoarcem, porunci el.

— Vrei să renunți? întrebă Rutger.

— Nu, mă gândesc la altceva. E limpede că au preferat să țină calul tot prin apă ca să nu lase urme. Băiatul acela nu e prost.

— Atunci ar trebui să ne despărțim.

— Bineînțeles. Noi doi o să urcăm din nou torentul, iar tovarășii tăi o vor lua pe cealaltă parte.

— Nu mai avem prea multă lumină acum și suntem puțini.

— Știu. Oricum, n-o fi greu să punem mâna pe un băiețandru rănit și pe o copilă.

— Trebuie să-i ucidem, așa-i?

— Da. N-ar avea nici un rost să-i târâm după noi. Firește că va trebui să-i ducem lui Gualfard capetele lor. Ne întâlnim din nou la apusul soarelui, pe urmă mergem până la drum și ne întoarcem la stânca cea mare.

Rutger aruncă o privire îngrijorată către cerul plumburiu.

— Dar începe să plouă.

— Un motiv în plus ca să ne grăbim, i-o tăie hunul.

La scurtă vreme după aceea, cei doi înaintau singuri printre stânci, cu caii la pas prin apa gălgâitoare. Nu schimbau nici un cuvânt; fiecare își ținea ochii ațintiți către malul cel mai apropiat, scormonind cu privirea printre copaci, cu nădejdea că va găsi o cărare pe care ar fi putut să o apuce fugarii. În două rânduri, Balamber pătrunse printre arbori, însă nu întârzie mult să cerceteze și se întoarse la albia torentului; soarele era cu totul acoperit de cenușiul norilor, astfel încât apa curgea fără reflexe, lăsând să se vadă limpede pietrele rotunde și pietrișul mărunț de pe fund. Trecuse destulă vreme, când Rutger, fără să spună nimic, urcă din nou malul jos din partea lui și o porni pe o cărare ce mergea în sus, printre

tufele de soc, către un ținac împădurit. Balamber se mulțumi să se uite cum dispărea printre copaci, dar nu-l urmă, ci începu din nou să cerceteze latura care îi revenea. Însă ecoul unui strigăt îl făcu să-și oprească animalul. Fusese fără îndoială strigătul unei femei venit de pe malul celălalt. Ciuli urechea și i se păru că aude un nechezat și încă un țipăt ascuțit de femeie. Trase atunci de frâu, se întoarse, traversă torentul și împinse calul către celălalt mal; ajunse iute la cărarea pe care dispăruse Rutger și își îmboldi animalul, parcurgând în întregime traseul abrupt și întortocheat, aplecându-se atent din când în când ca să se ferească de ramuri. În vreme ce urca, îl auzi pe Rutger vorbind pe un ton scăzut și căutând parcă să fie convingător, însă nu-i fu cu putință să înțeleagă ce spunea. Totuși, ceea ce-l aștepta la capătul urcușului nu era tocmai ce se așteptase să vadă. Într-un luminiș, o copilă îl înfrunta pe burgund strângând în mână un pumnal; Rutger descălecă și acum stătea cu picioarele depărtate înaintea fetei, aplecat puțin în față, cu brațele deschise, gata să o prindă; părea pe punctul de a sări asupra ei, dar nu se atingea de sabie — era limpede că se distra. Fata avea trăsături nobile și în același timp hotărâte, iar Balamber le găsi foarte frumoase. În ochi i se putea citi mai mult hotărâre decât frică; stătea în gardă gâfâind, în poziția în care ar fi stat orice războinic cu experiență: aplecată în față, întindea ambele brațe către adversar, ținându-le însă puțin îndoite; se legăna ușor pe picioarele bine înfipite în iarbă și depărtate pe cât îi dădea voie rochia elegantă, dar toată sfâșiată. Urmărea fiecare mișcare a burgundului și schimba mereu poziția pumnalului. Ochiul avid al lui Balamber observă într-o clipă colierul de aur, de care atârna o cruce bătută cu rubine și care se legăna peste marginea veșmântului, pe pielea ei dezgolită și albă. Abia după aceea îl zări pe tânărul ce stătea rezemat de un bloc de travertin, cu bustul gol, cu umărul și brațul strânse într-o legătură improvizată; sprijinindu-se în mâini și scormonind cu picioarele pământul, căuta în zadar să se ridice.

— Las-o! îl auzi gemând furios spre Rutger. Blestematele, porc ucigaș!

Ceva mai încolo, Balamber zări minunatul cal, încă înșeuat, cu veșmântul de pe el pătat de sânge, pe care câteva ore mai înainte îl văzuse purtându-l în goană pe tânăr ; animalul nu era împiedicat și păștea în apropierea unui pâlț de arbuști. Nevoind să piardă sfârșitul înfruntării dintre Rutger și fată, își opri calul la circa zece pași distanță, distrându-se cu scena la care asista.

— Haide, haide ! mârâi printre dinți războinicul către fată. Pune jos pumnalul ăla. Oricum nu-ți folosește la nimic. Și pe urmă, ai văzut ? adăugă arătând cu capul înspre hun. Acuma suntem doi.

Fata îl privi doar o clipită pe Balamber, apoi, cu un fel de geamăt plin de mânie, sări dintr-odată înainte. Burgundul abia avu timp să sară îndărăt și să se ferească de lovitură. Dar nu de tot : blestemând, își trecu palma peste obraz și o retrase murdară de sânge. O privi scurt cu coada ochiului, după care începu din nou să înainteze spre tânără.

— Ei, gata acum ! se răsti. O să fii a mea oricum.

Chipul Frediane se strâmbă amenințător.

— Vino ! Vino aici ! Încearcă numai să te apropii, că...

Cu o agilitate pe care nu ai fi bănuțit-o la un om atât de corpulent, Rutger se azvârli înainte ; făcu o fentă la dreapta, ca și cum ar fi vrut să o apuce pe fată de păr, apoi un atac în partea cealaltă și o prinse de încheietura mâinii, strângând-o până o făcu să lase pumnalul. Căzură încheștați în iarbă, unde lupta continuă. Tânăra se zbătea strigând sub trupul războinicului și strângea genunchii, rezistând încercărilor lui de a-i depărta picioarele. În sfârșit, Rutger o palmui cu putere, iar ea, sfârșită, gâfâind, scoase ultimul țipăt de disperare și, renunțând să mai reziste, rămase zăcând sub el. Nu mai striga. Ținea ochii strânși, iar pieptul i se ridica și cobora tumultuos. Părul bogat, castaniu și unduitor se răsfirase prin iarbă. Rămăsese inertă ; trupul îi era scuturat de mâinile brutale ale burgundului, care, respirând greu deasupra ei, îi ridica rochia și se pregătea să o pătrundă. Văzând scena aceea, care sigur nu era nouă pentru el, Balamber, deja tulburat de frumusețea tinerei fete, se simți inundat de o căldură pe care o cunoștea bine, căldură ce preceda întotdeauna o crudă și nestăvilită excitație. O arteră prinse să-i pulseze la gât.

— Aşa ! bolborosea Rutger triumfător ținând într-o strânsoare de fier încheieturile copilei sub privirile îngrozite și neputincioase ale tânărului Waltan, care încerca în zadar să se ridice să o ajute.

— Aşaaa, bravo ! Ai văzut că până la urmă am câştigat eu ?

Acum, că reuşise să depărteze picioarele tinerei fete, se lungi din nou deasupra ei, cu o mână îi ridică pe dedesubt bazinul și, după câteva smucituri, o pătrunse, împingând din șale iar și iar de câteva ori. Ea scoase un strigăt, deschise ochii mari și, cu un răcnet, își eliberă o mână și îi înfipse unghiile în față. În vreme ce lupta celor doi reîncepea, Balamber veni mai aproape cu calul, astfel că, o clipă, ea se uită la el pentru a doua oară : privirea încărcată de furie și, în același timp, de insuportabila suferință a unor ochi întunecați și inteligenți, adânci și totuși plini de lumină – ochii unei zeițe pângărite. În ei putu citi o indignare neputincioasă, dar, surprinzător, și un mut, aproape poruncitor strigăt de ajutor. Totul dură doar un moment, căci privirea aceea, disperată acum, se îndreptă în altă parte ; însă acel moment fu de ajuns pentru ca în sufletul lui să se miște ceva. Se scutură : luase hotărârea. Își desprinsе securea de la șa, sări agil de pe cal și, cu pas iute, se apropie de cei doi.

Frediana, din nou imobilizată, se lăsase în voia burgundului, cu ochii închiși și gura strânsă într-o strâmbătură de dezgust. Nici un geamăt, nici un vaiet, doar lacrimile ce i se prelingeau pe obraz vorbeau de la sine. Rutger, gâfâind răgușit, o pătrundea iar și iar cu smucituri violente, care o zgâlțâiau toată. Îl simți, mai degrabă decât să-l vadă, pe Balamber în picioare lângă el și se opri pentru un moment, aruncându-i acestuia o privire piezișă, încărcată de răutate, ca a unui lup care, pornit să-și sfâșie prada, se întoarce amenințător împotriva celui care-l deranjează. Făcu chiar și un gest cu mâna, cu intenția să-l îndepărteze.

— Tu mai așteaptă ! La urmă o să-ți rămână și ție.

Deja se întorcea către victima sa, când Balamber îl izbi cu toată forța în cap ; o singură dată, cu latul securii – nu voia să sară prea mult sânge împrejur.

Balamber înșfăcă trupul lui Rutger de o gleznă și-l târî la câțiva pași mai încolo, eliberând astfel fata de povara lui. Rece, hotărât, îi aranjă sumar pantalonii, amânând momentul când va trebui să găsească o scuză convingătoare pentru moartea sa. Când se întoarse spre Frediana, văzu că-și revenise oarecum și se trăgea înapoi pe coate, fixându-l înspăimântată și uimită ; tunica i se sfâșiasse și era murdară de pământ, iar pe pânțele, de mici pete de sânge. Retrăgându-se astfel, se apropia de fratele ei, care, imobilizat lângă stâncă, îl fixa pe Balamber cu ochii ieșiți din orbite, arzând de febră. Luându-și privirea de la copilă, hunul se apropie de el și, apucându-l brutal de mână cu care căuta să-l îndepărteze, se aplecă asupra lui și se apucă să-i cerceteze chipul palid și umflat. Tânărul îl privi cu dispreț, iar fața i se strânse de la durerile cauzate de rană.

— Ce vrei, blestematul ? protestă el. Du-te de-aici, lasă-ne să plecăm !

Balamber constată dezamăgit că săgeata sa nu provocase o rană mortală ; în schimb, observă că băiatul trebuia să fi pierdut mult sânge. În plus, respira greu și era pradă unor dureri vii ori de câte ori încerca să se ridice ; presupuse deci că, în urma căderii, avea vreo coastă ruptă și poate plămânul perforat. Cercetându-i bandajul, văzu că era făcut sumar, însă cu o anumită abilitate ; era limpede că îl legase chiar fata, folosind probabil fâșii din poalele rochiei. Tânăra, ridicată în genunchi, îl privea acum cu precauție. Încă se întreba cine era el și la ce trebuia să se aștepte din partea lui. Ridicându-se

brusc, Balamber își puse mâinile în șolduri și își aținti privirea în ochii ei. Făcând un semn cu capul către băiat, o întrebă :

— E prințul Waltan, nu-i așa ? Iar tu ești, desigur, sora lui. Te cheamă Frediana, mi se pare.

Ea nu răspunse ; continua să-l fixeze atentă și bănuitoare, în vreme ce un huruit surd răsună printre nori, iar primele picături leneșe se opriră pe frunzele arbuștilor din jur. Încruntat, Balamber gândea febril. Se întoarse spre tânăr observând :

— Te ostenești degeaba ; n-o să reușească.

— Nu-i adevărat ! îi răspunse ea repede lipindu-se și mai tare de fratele ei și strângându-i cu căldură mâna inertă. E foarte robust și sunt sigură că s-ar vindeca, dacă ar primi ajutor.

— Ajutor ? Și unde-ai vrea să-l duci ?

Ea râse scurt, sarcastic.

— Doar n-o să-ți spun, mă crezi proastă ?

Tonul ei se îndulci însă imediat, deveni aproape rugător :

— Ajută-mă să-l pun din nou în șa și lasă-ne să plecăm ; o să facem noi cumva.

Balamber își dădu seama că pierdea vremea ; subjugat de privirea vie și sfredelitoare a fetei, ce părea să-l ținuiască pe loc, nu făcea altceva decât să tragă de timp pentru a amâna inevitabilul. Îi aruncă rănitului din nou o privire și se hotărî. Mâna i se duse repede la sabia scurtă ce-i atârna la șold. Cu arma în mână, dădu să se aplece deasupra băiatului, dar Frediana, cu un strigăt, sări în picioare și se azvârli asupra lui, obligându-l să facă un pas înapoi. Chipul său frumos era răvășit.

— Nu ! imploră ea desfăcând brațele ca să-și protejeze fratele. Nu-l omori !

Balamber nu mai era dispus s-o asculte, hotărât să-și ducă până la capăt misiunea. Prinzând-o brutal de umăr cu o mână, o dădu la o parte, însă ea, strigând cu putere, se strecură iute între el și băiat. În ochii săi întunecați, dar cu o expresie vie, se citea cât de mult se temea pentru viața fratelui său ; nu se găsea în schimb nici un pic de teamă pentru propria viață.

— Ce fel de războinic oi fi tu ? îl întrebă cu o vehemență care lăsa să i se vadă tot disprețul. Ești hun, nu ? Așa se luptă hunii ? Ucigând răniții fără apărare ?

— La o parte ! îi porunci el. La o parte, că altfel...

— Ba nu ! Dacă vrei să-l ucizi pe el, o să trebuiască să mă ucizi mai întâi pe mine !

Se înfruntară astfel preț de o clipă. Și din nou, sub privirea ei tulburătoare, Balamber simți că se pierde. În același timp însă, intuiția îi spunea că trebuie să se sustragă magnetismului ei, astfel că reacționează din instinct, cu violență, hotărât să pună capăt acelei situații absurde. Mâna lui o înșfăcă brutal de păr.

— Ascultă bine ! îi strigă trăgând-o cu forță spre el și privind-o cu expresia cea mai feroce cu putință. Tu ești a mea acum, încă n-ai priceput ? Ești a mea și pot să fac orice vreau cu tine. Iar de el nu-mi pasă deloc. Deloc, pricepi ? Trebuie să moară !

Ochii Frediane se împăienjeniră de lacrimi. Apucându-l de încheietura mâinii și rezistând durerii pe care i-o producea strânsoarea lui, înghiți și reuși să-i spună printre dinți :

— Dar... de ce ? Ce ți-a făcut ? Lasă-l să plece, te rog.

Reușise să o înspăimânte. Vocea ei era frântă, tonul i se făcuse implorator. Balamber o zgâlțâi încă o dată cu violență.

— Să vă las să plecați ? Tu în schimb o să vii cu mine. Și o să faci tot ce-ți spun eu. Ai înțeles ?

O împinse înapoi cu brutalitate. Dar numai pentru un moment. Își puse sabia la loc în teacă, o apucă imediat de mâini și o târî către cal ; în vreme ce Waltan încerca în zadar să se ridice, o azvârli în genunchi aproape între picioarele animalului. Ploaia se întetise. Sub rafalele tot mai violente aduse de vântul ce scutura sălbatic coroanele copacilor, Balamber tăie o bucată lungă din sfoara ce o purta la șa ; o obligă pe tânăra fată să țină mâinile la spate și i le legă din câteva mișcări rapide. Ea, printre lacrimi, îl ruga mai departe să nu-i ucidă fratele, strigând ca să i se audă glasul prin vijelie. Părul său lung, muiat deja de la ploaie, i se lipise de cap, iar tunica learcă i se strânsese pe trup, lăsând să se vadă forma lungă, perfectă a picioarelor și sânii cruzi încă, ridicați și

ascuțiți. Surd la rugămințile sale, imediat ce termină, Balamber apucă sabia și se îndreptă din nou către tânărul Waltan. Era o treabă, își zicea el, pe care trebuia să o facă și o va face, și încă fără întârziere. De altfel, nu era vorba decât despre o ultimă lovitură, fiindcă prințul se găsea deja la un pas de moarte. Cât despre fată, acum hotărâse ce avea să facă : o va duce cu el dincolo de Rin, ca un fel de pradă a sa câștigată în misiune, fără să-i pese că Gualfard o să protesteze probabil. Aruncându-se la picioarele lui în iarba ce băltea deja, Frediana făcu o ultimă încercare de a-l opri.

— Nu ! Nu, te rog ! N-o face ! Nu-l ucide ! îl rugă printre lacrimi.

Cu un mârâit de nerăbdare înfundat, Balamber o apucă de subsuori și o târî prin iarba udă, azvârlind-o apoi cu brutalitate înspre o salcie, după care își apucă din nou sabia și se năpusti asupra tânărului ce îl fixa cu o expresie de ură și total dispreț prin vâlul lichid al ploii torențiale. Apucă iute trupul lui Rutger, îl întoarse și, trăgându-l după el, trecu pe lângă un ulm înalt, cu frunzișul răvășit de furtună. Chiar acolo îl lovi trăsnetul. Cu un bubuit îngrozitor, un fulger orbitor izbucni deasupra sa și împrejurul său, în vreme ce o energie extraordinar de puternică îi luă în stăpânire trupul ; zguduindu-l și străbătându-i cu fierbințeala focului fiecare fibră, îl proiectă într-o clipită la câțiva pași distanță. Inima i se opri, iar lumina lăsă imediat locul întunericului.

Când Balamber își veni în simțiri, furtuna încetase. Deschizând ochii, constată că privirea îi era încetoșată. La început, îi veni greu să limpezească imaginea fâșiilor de nori albăstrui ce alergau pe deasupra sa către răsărit scăldați în lumina portocalie a unui nemaivăzut apus; sub mângâierea vântului, frunzișul primăvăratic, proaspăt al copacilor tremura, lăsând să picure stropi de ploaie. Îl durea capul, își simțea fața arzând, dar în același timp trupul îi era străbătut de frisoane intense. Scurta și pantalonii i se înmuiaseră de ploaie și se lipeau de el. Se ridică pe coate și privi în jur. „Ce... ce mi s-a întâmplat?“, se întrebă, dar nu auzi decât foarte slab sunetul propriei voci și nu-l recunosc.

Văzu că se găsea în fața trunchiului ars al copacului; trăsnetul îl carbonizase și îl despicasă în două, până aproape de rădăcină. Din coroana sa bogată nu rămăseseră decât câteva cioturi înnegrite, iar de jur-împrejur iarba dispăruse, lăsând locul unui disc negricios ce se întindea până la el. Își aduse aminte atunci de fulgerul orbitor, simți din nou căldura și cutremurul ce-i străbătuseră trupul, îi veni în minte senzația cumplită că era pulverizat și azvârlit în hău. Între el și copac întrezări un obiect diform și pe jumătate carbonizat, în care cu greu îl recunosc pe Rutger. Îi veniră în clipa aceea în minte Frediana și tânărul burgund și îi căută cu privirea în jur. Zadarnic: nu mai era acolo nici măcar calul cel alb.

Când se sprijini în mâini ca să se ridice, o arsură puternică îi săgetă brațul drept; privindu-l, îl văzu umflat și plin de bășici. Din fericire, datorită ploii, arsura fusese mai puțin

intensă, însă acum, când își recăpăta simțurile, durerea îl cotopea insuportabilă, urcând de-a lungul brațului până aproape de umăr. Se sprijini în celălalt braț și, gemând, se ridică din nou; sunetul geamătului îi ajunsese la urechi ca învelit în vată, nenatural. Privindu-și în iarbă picioarele, zări o bucată contorsionată de fier, în care își recunosc cu greu sabia topită de căldură. După aceea, simți pe gât o atingere neplăcută, umedă; se întoarse și dădu peste botul calului său. Nu-l auzise apropiindu-se. Încremenit, se agăță pentru o clipă cu mâna sănătoasă de gâtul animalului și rămase așa pentru puțină vreme, căutând să-și revină. I se învârtea capul, îl încerca o senzație de greață. Se gândi că ar fi trebuit să reacționeze la acea stare de tulburare: trebuia să se miște. Se hotărî să lase calul și, clătinându-se, făcu câțiva pași prin luminiș fără o direcție anume.

Arsura de la mână era acum atât de puternică, încât îi cotopea mintea cu totul. Căută instinctiv să ajungă la apă. Parcă era un torent prin apropiere... După alți câțiva pași la fel de nesiguri, își recăpătă echilibrul; ținându-și brațul cu arsuri, își făcu loc printre arbuști, regăsind cărarea abruptă pe care urcase până la Rutger. Îneebunit de durere, se năpusti spre apă împiedicându-se și ridicându-se în mai multe rânduri. Ajunse la mal aproape în patru labe, se bălăci câțiva pași și căzu în genunchi pe pietrișul de pe fundul apei. O clipă mai târziu, scufundă brațul până la cot în apa curgătoare. Contactul neașteptat cu apa rece ca gheața îi dădu senzația că un cuțit i se înfipse în creier, dar își înăbuși strigătul, transformându-l într-un muget prelung. Își scoase de mai multe ori brațul suferind din apă și tot de atâtea ori îl afundă la loc, găsind astfel, încet-încet, puțină alinare. Bău apoi îndelung și își scufundă capul în torent, ca să stingă fierbințeala ce o simțea pe față; când o făcu pentru ultima oară, auzi din nou, în sfârșit, gâlgăitul apei printre pietre; își dădu seama astfel că începea să-și recapete auzul normal. Distinse chiar și chemarea insistentă și stridentă a unei păpălude. De undeva din pădure răzbătu ca un ecou ultimul salut al unui pițigoi-cu-capul-negru ce anunța sfârșitul zilei.

Nu fără greutate, în lumina aceea abia prefirată a zilei, Balamber distinsese propria imagine reflectată în apa limpede și abia se recunoscuse : părul i se zbârlise, sprâncenele aproape lipseau, iar pe fața opărită gura i se umflase. Se ridică de acolo cu un geamăt și, întorcând spatele torentului, o porni din nou pe coastă în sus. Ajuns la calul său, scotoci febril în sacul de merinde pe care îl ținea îndărătul șeii, căutând ceva cu care să-și bandajeze mâna. Găsi o eșarfă de mătase pe care o purta la ocazii mari și, ținându-i un capăt între dinți, se strădui să obțină ceva ce semăna cu un bandaj ; totuși, operațiunea fu dureroasă și îi luă mult timp, mai ales că, după ce termină, se lăsase deja întunericul. Când încheie operațiunea, se simți epuizat, cu totul demoralizat. Nu înțelegea cum de se putuse elibera fata, chiar dacă, recunoscuse el, o legase în grabă și cam sumar. Era limpede că, în vreme ce el își pierduse cunoștința, reușise să-și desfacă frânghia și să-l urce în șa pe fratele ei, după care, urcându-se probabil în spatele său pentru a-l sprijini, fugise împreună cu el, căutând să profite de ultimele licăriri ale zilei. Își spunea că ar fi trebuit să-i urmărească, profitând de faptul că Frediana, crezând poate că era mort, îi lăsase calul, împreună cu cel al lui Rutger. În același timp, își dădea seama că ar fi făcut mai bine să se depărteze de acel loc blestemat și să-și regăsească tovarășii pentru a le cere ajutorul, dar se simțea obosit, prea obosit. Și pe urmă, i se făcuse frig. Amână așadar orice hotărâre. După ce slăbise șaua, reuși să dea jos pătura de pe cal și să și-o pună pe umeri, apoi se lăsă să cadă în iarba încă umedă. Sfârșit, alunecă într-un somn adânc.

Lumina zilei îl găsi pe Balamber închircit și înfășurat în pătură ca un copil. Trezirea, salutată de cântecul melodios al unei privighetori, nu fu însă deloc plăcută, fiindcă aproape imediat mâna rănită începu iarăși să-l doară, retrezindu-i amintirea neplăcută a tot ceea ce i se întâmplase cu o zi în urmă. Pentru câteva clipe, acea amintire oribilă puse stăpânire pe el : ca și în seara precedentă, revăzu lumina ce îl orbise, îi veni în minte fierbințeala insuportabilă, apoi bubuitul și izbitura înspăimântătoare care mai întâi îl ridicase, apoi îl țintuise la pământ. Scutură din cap pentru a izgoni acele senzații și, înjurând, se ridică în genunchi. Cu o privire atentă, cercetă luminișul și își aminti pe loc de fuga celor doi tineri captivi. Cu siguranță că un zeu puternic veghea asupra lor, căci mesajul care îi fusese trimis prin acel trăsnet – fenomen, de altfel, destul de rar în acel anotimp și, prin urmare, de două ori mai grăitor – era cât se poate de limpede. Gândindu-se din nou la fată, reconstituindu-i din memorie trăsăturile chipului, regăsi și prețioasa bijuterie pe care i-o văzuse la gât : acea cruce bătută cu rubine. Așadar, puternicul zeu protector care îl lovise nu fusese teribilul Thor, „tunătorul“ cu barbă roșcată, zeul focului și al ciocanului, și nici puternicul Wodan, fiul furtunii, zeul tuturor zeilor, de care germanicii vorbeau cu un amestec de respect și teamă, ci Dumnezeu creștin, la care burgunzii – dar nu și Gualfard și ai săi – se convertiseră de curând. De la el venise trăsnetul, în care Balamber deslușea fără nici o umbră de îndoială focul despre care Malaberga le spusese că îl visase.

Hotărât lucru, misiunea sa nu se desfășura după cele mai optimiste așteptări : scopul său principal, adică uciderea lui Waldomar, fusese atins. Dar dacă cei doi fiți ai marelui războinic supraviețuiseră, ei au povestit cu siguranță că văzuseră un trimis hun printre ucigașii tatălui lor și, prin urmare, amestecul lui Attila – care ar fi trebuit să rămână doar un inevitabil suspect – ar fi devenit pentru toți o certitudine, punându-i în mare dificultate pe partizanii săi la apropiata adunare a principilor burgunzi. Balamber știa – întrucât aflase de la Utrigúr – că, în cazul în care burgunzii ar fi ales să rămână fideli alianței cu Roma, regele său pregătise o a doua soluție, cu care nici Gualfard nu era la curent, dar, cu toate acestea, era de-a dreptul indispus de fetele pe care i le juca soarta, căci pentru reușita misiunii sale își pusese în joc propriul viitor. Și pe urmă era vorba și despre Audbert : cine știe dacă Odolgan și Khaba reușiseră să-i dea de urmă...

Iritat, se ridică dintr-odată și hotărî să se gândească mai înainte de toate la problemele lui. Coborî până la torent cu pas iute și își răcori fața ; apoi, fără să-și scoată bandajul, cufundă din nou mâna în apă și o ținu acolo o vreme căutând să-și ușureze suferința. Întrucât începuse să-l roadă foamea, se duse la calul său și, scoțând din traistă o bucată de carne sărată de porc, mușcă din ea cu lăcomie. Se așeză să mănânce pe o piatră mare, nu departe de bolovanul de care stătuse rezemat prințul Waltan. Mestecând cu fruntea încruntată, porni să reflecteze adânc la ce avea de făcut. Probabil că prietenii săi, negăsindu-l cu o seară înainte la locul de întâlnire, se gândeau că el și Rutger, poate fiindcă se duseseră prea departe și fuseseră apoi surprinși de furtună, au găsit adăpost pe undeva peste noapte. La ora aceea însă erau cu siguranță pe urmele lor, poate împreună cu toți ceilalți membri ai grupului, și, prin urmare, urmau să ajungă acolo în scurtă vreme. Chiar dacă era foarte puțin probabil să fi fost recunoscuți de cei doi tineri, Gualfard și Geremar, plini de furie, s-ar fi grăbit probabil să vină, aflând de fuga lor. Timpul îi presa, iar Gualfard trebuia să ajungă iute la Genova ca să plângă soarta lui Waldomar și a fiilor săi și să se străduiască din răspuțeri să susțină în adunarea principilor planurile lui

Attila. Cât despre el și tovarășii săi, ei trebuiau să părăsească ținutul cât mai curând și să aducă la cunoștința lui Onegesius îndeplinirea misiunii. Până acum câteva zile, se gândea cu nerăbdare la întoarcere – Utrigúr îi promisesese că îl va răsplăti cu generozitate pentru ducerea la îndeplinire a însărcinării pe care o primise, ceea ce, de altfel, nu l-ar fi costat nimic, dat fiind că bunurile de care s-ar fi lipsit nu îi aparțineau : sclavii și animalele, caii și țiitoarele urmau să vină cu siguranță din partea reșilor, a turingienilor și a panonicilor. Ceea ce-l preocupa mai tare însă era ca Onegesius să-și țină promisiunea de a-l ajuta să obțină de la Attila comanda unei părți a armatei în războiul ce urma curând : onoarea, așadar, apoi, desigur, victoria și prada ce ar fi urmat. Și mai ales prestigiul în fața poporului Hiung-nu, spaimă și un mare respect din partea dușmanilor înfrânți și umiliți. Toate aceste aspirații ale sale erau acum puse sub semnul întrebării de voința încăpățânată de a trăi a celor doi tineri abia ieșiți din adolescență și a puternicului lor zeu protector. Cu toate acestea, nici măcar nu reușea să dorească într-adevăr să moară. Moartea Frediane mai ales o înlăturase din minte încă din prima clipă, când o văzuse luptându-se cu Rutger. Iar acum se întreba care fusese motivul. Ce forță simțise emanând din ea ? Care era motivul, se întreba el, pentru care îl omorâse cu o zi înainte pe Rutger ? Nu veniseră oare până acolo ca să-i ucidă pe Frediana și pe fratele său ? Nu ar fi trebuit oare să nu-i pese absolut deloc dacă burgundul își satisfăcea mai întâi cu ea propria plăcere ? Mai mult chiar : el însuși ar fi putut să facă același lucru și să încheie apoi imediat afacerea. Alegeri fără drum de întoarcere, spusese Malaberga. Ce impuls, ce forță misterioasă lucrase în el în clipa aceea ? Crucea de aur îi veni din nou în minte ca un răspuns. De altfel, încă din primul moment de când o văzuse pe fată, ea îi apăruse ca învăluită într-o aură de sfințenie, astfel că agresiunea lui Rutger căpătase în ochii săi semnificația unei intolerabile profanări. Acum mintea sa superstițioasă avea cele mai bune motive să se teamă de zeul copilei, căci experiența prin care trecuse fusese mult prea oribilă, mai presus de puterile celui mai valoros dintre războinici ; în același timp însă, se simțea mai mult ca oricând

tras de Frediana și de ceea ce el considera a fi puterea ei : puterea trăsnetului !

Deodată, prin aerul înțepător al dimineții, îi ajunse la urechi, odată cu gâlgâitul torentului și ciripitul păsărilor din pădurea trezită acum, un ecou îndepărtat de voci omenеști. Deși nu deslușea cuvintele, recunoscă vocea puțin stridentă a lui Odolgan și fu imediat în picioare. Din câțiva pași, ajunse la calul său și, apucându-l de hățuri, se îndreptă hotărât către torent, ca să-și regăsească prietenii.

Ducându-și calul de hățuri, Balamber ieși din pădurice și coborî pe fundul pietros al torentului. Își zări imediat prietenii, care, cam la treizeci de pași distanță, mergeau pe celălalt mal în șir indian, în fruntea grupului pornit în căutare. Khaba, primul în rând, își opri calul și, încruntându-se, îl cercetă din cap până în picioare. Pe fața arogantă a lui Odolgan, care venea în spatele lui, apăru o expresie de mare uimire :

— Pe Sfânta Sabie ! exclamă.

Gualfard se opri și el și îl cerceta curios. În scurt timp, întregul grup traversă torentul și se adună în jurul lui Balamber. Îl studiau și unii, și alții din toate părțile, cu un soi de silă amestecată cu teamă, de parcă le-ar fi apărut înaintea o creatură monstruoasă, dacă nu chiar un demon. El se zburli :

— Ei ! La ce vă holbați ?

Odolgan, cu un gest nesigur, întinse mâna arătând spre el :

— Dar... ce... ți s-a întâmplat ? Mâna aia bandajată... Și pe urmă, ești umflat tot și negru ca o bucată de turbă !

— Trăsnetul... trăsnetul ne-a lovit pe mine și pe Rutger ieri după-amiază.

— Și Rutger unde e ? întreabă Gualfard.

Balamber făcu un semn cu capul înapoi.

— E mort, anunță simplu.

Imediat, Gualfard plecă de lângă el. Urmărit de Geremar și de un alt războinic, dând câțiva piteni, urcă iute cărarea ce ducea la luminiș și se pierdu printre arbuști. Ceilalți burgunzi, rămași pe prundiș, comentau între ei cu exclamații

de uimire experiența hunului și nu puteau să-și dezlipească ochii de la el. Khaba arată spre bandaj :

— Ce ai pățit acolo ?

— Am mâna arsă.

Balamber se aplecă să-și dezlege, destul de chinuit, chinga seii și vorbește către Odolgan :

— În loc să faci mutra aia de idiot, mai bine ajută-mă să încălesc. Cu brațul ăsta nu reușesc.

Odolgan sări agil din șa, își împreună palmele și își ajută prietenul să se ridice ca să urce pe cal, dar nu conținu să-l cerceteze în culmea uimirii :

— Ai supraviețuit trăsnetului ! Din câte știu, nu prea se întâmplă așa ceva, chiar n-am mai auzit.

Balamber nu-i răspunse. Observase prezența lui Kayuk, ce stătea puțin afară din rând pe spinarea catârului său. Și, printr-o ciudată asociere, își aminti de Audbert.

— Și marcomanul ? L-ați găsit ? Întrebă cu glas scăzut, ca să nu fie auzit de gărzile lui Gualfard, fiindcă nimic nu-i garanta că printre ei n-ar fi fost vreunul care-i înțelegea limba.

Prietenii săi schimbă între ei o privire, sperând fiecare că poate celălalt îi va răspunde.

— Nu-mi spuneți că v-a scăpat ! insistă Balamber șuierând printre dinți.

Odolgan fu cel care vorbește pentru amândoi :

— Nu... s-a aruncat în Ron de pe un vârf de stâncă. Nu l-am văzut apărând la suprafață, așa că sigur s-a înecat.

Khaba preciză în șoaptă :

— Oricum, lui Gualfard i-am spus că l-am ucis.

— Foarte bine, îi răspunse Balamber privind pieziș în jur.

— Oricum ar fi, chiar dacă a reușit să se salveze, nu va vorbi : se teme prea tare pentru el și pentru familia lui și încă și mai mult pentru scroafa lui.

— Să se salveze, izbucni Odolgan. Chiar nu cred. Râul era umflat, curentul era vijelios, nu avea nici o speranță.

Gualfard reapăru pe buza povârnișului și, împungându-și calul, coborî iute către torent. Geremar îl urmă în scurt timp. Într-o clipă, nobilul burgund ajunsese lângă huni.

— Chiar ai avut noroc, n-am ce să zic, făcu el către Balamber.

— Cum să nu, spuse sentențios Odolgan, care știa câteva vorbe în dialectul germanic al burgundului.

— E pentru prima oară când aud că scapă cineva de trăsnet.

— În schimb, observă Gualfard cu un ton insinuant, bietul Rutger nu a avut același noroc ; are țeasta sfărâmată.

— De la trăsnet : ne-a izbit de copaci și l-a adus în halul ăsta.

— Și caili cum de n-au pățit nimic ?

Tonul burgundului devenise în mod vizibil inchizitorial, mult dincolo de ceea ce Balamber ar fi tolerat în mod obișnuit ; cu toate acestea, știu să se controleze.

— Erau la câțiva pași distanță : descălecaserăm ca s-o terminăm cu cei doi, însă...

Gualfard tresări.

— I-ați prins ? întreabă stupefiat.

Vizibil nemulțumit, Balamber încuviință.

— Da, îi aveam în mână, dar ne-a lovit trăsnetul.

Un murmur de stupoare îi străbătu pe burgunzi. Gualfard, care făcea eforturi ca să-și revină după ceea ce aflase, oftă adânc pe un ton răgușit, încărcat de mânie :

— Așadar, trăsnetul v-a lovit numai pe voi.

Hunul răspunse ridicând din umeri.

— E limpede, spuse schițând un zâmbet resemnat. Zeul creștin îi ocrotește.

— Și de bucata asta de frânghie ce ai să-mi spui ?

Gualfard ridică brațul și îl întinse înainte, lăsând să se lege înaintea ochilor săi sfoara cu care fusese legată Frediana. Balamber își stăpâni cât putu de bine surpriza și îl privi amenințător.

— Absolut nimic. Ce vrei să-ți spun ?

— Par bucăți dintr-o frânghie de-a hunilor, insistă Gualfard uitându-se țintă la el.

Balamber ridică din umeri.

— Și ce-i cu asta ? îi replică el agresiv susținându-i privirea.

Gualfard strânse din buze și oftă adânc, aruncându-i fratelui său o privire plină de înțeles. O clipă mai târziu, Geremar și ceilalți războinici începură să-și miște pe nesimțite caili,

strângând ușor cercul în jurul celor trei huni. Khaba, simțind în aer miros de bătaie, se îndreptă în șa gata de luptă. Cât despre Odolgan, mâna sa deja urcase de-a lungul coapsei către sabie. Balamber înțelese că trebuia să dea o explicație :

— O legasem cu frânghia pe fată, dar ea, după ce ne-a lovit trăsnetul, pesemne s-a eliberat.

Gualfard continuă să-l cerceteze câteva clipe cu aerul că-și repeta în minte și cântărea fiecare cuvânt. Încuviință apoi și aruncă sfoara în iarbă.

— De acord, conchise el.

Punându-și ambele mâini pe oblâncul șeii, scutură din cap și, vorbind aproape către sine, adăugă înnegurat :

— De necrezut. Și totul din vina a doi copilandri...

Geremar, alarmat, întinse mâna arătându-l pe Balamber și spuse :

— L-au văzut. Dacă îi lăsăm să scape, tot planul o să cadă, știi asta. Va trebui să vedem ce facem cu Gundovek și...

Balamber scutură capul cu hotărâre.

— Nu. Chiar dacă acei copii ajung la Genava, nu ar avea probe să vă acuze. E adevărat, m-au văzut, dar știam că bănuielele aveau să cadă asupra lui Attila, nu ? Oricum, pe voi nu v-au văzut. Și, în plus, gărzile voastre nu puteau fi recunoscute. Deci nu trebuie să ne îngrijorăm mai mult decât e nevoie.

Gualfard, convins doar în parte, obiectă :

— Ieri nu gândeai așa. Dacă cei doi vorbesc, nu va fi ușor să convingem adunarea să aleagă neutralitatea.

Balamber ridică din umeri :

— Atunci să-i găsim.

Interveni Geremar :

— Băiatul e rănit. Nu puteau să ajungă prea departe.

Gualfard se întoarse către el :

— Tocmai de aceea ; tu o să rămâi aici cu o jumătate de duzină de oameni să cercetezi fiecare palmă de loc. Trebuie să-i găsești cu orice preț și să-i ucizi. Iar eu trebuie să mă duc la adunarea capilor de la Genava : dacă aș întârzia, aș da de bănuț. E mai bine să ajung la Genava înainte să fie adus trupul lui Waldomar, decât după.

Geremar, încruntat, scutură din cap.

— Aș da orice să știu cum se va sfârși treaba asta, spuse sumbru.

Fără să-i dea atenție, Gualfard le vorbi hunilor :

— Cât despre voi, nu aveți nici un motiv care să vă mai țină aici. Dacă vreți...

— Nu ! îl întrerupse Balamber. O să rămânem aici și o să luăm parte la căutare.

Gualfard obiectă :

— În scurtă vreme, pe drumul spre Genova și pe cele lăturalnice o să înceapă să vină capii de prin sate îndreptându-se către marea adunare. N-ar fi bine ca voi, hunilor, să mai întârziați pe-aici.

Netulburat și fără să bage în seamă privirea uimită și plină de iritare a lui Khaba, Balamber scutură din cap :

— Eu duc întotdeauna la bun sfârșit ceea ce încep.

În momentul acela, războinicul ce rămăsese în luminiș coborî la rândul său pe prundiș și se alătură conducătorului său.

— Nu sunt urme de cai pe drum, în spate.

Un fulger de iritare sclipi în ochii lui Gualfard și imediat îl fixă pe Balamber.

— Țștia doi sunt ori foarte abili, ori foarte norocoși, spuse printre dinți.

Din nou, hunul ridică din umeri. Arătând iarăși spre mâna bandajată, observă :

— Nu-mi spune mie. Urmărirea asta deja m-a costat zdra-văn. Ți-am mai spus : zeul lor îi ocrotește.

Împingându-și bărbia înainte cu un gest tăios, Gualfard proclamă :

— E o protecție care nu va dura mult, fii sigur.

Întorcându-se spre fratele său, adăugă pe un ton poruncitor :

— Te las pe tine să termini treaba. Eu nu mai pot să întârzii pe-aici.

Urmară câteva cuvinte de despărțire, apoi Gualfard își îndemnă dereșul și, cu o mișcare scurtă a brațului, porunci oamenilor ce erau cu el să pornească. Cei patru huni și burgunzii rămași cu ei mai zăboviră câteva clipe urmărindu-i

cum se îndepărtau în trap ușor pe malul torentului, apoi Geremar i se adresă lui Balamber :

— Bine, spuse trăgând de hățuri și întorcând calul. Așadar, vânătoarea începe din nou. Să căutăm să rezolvăm repede problema asta.

Struni calul și, din câțiva pinteni, îl făcu să o ia din nou în sus pe cărare. Oamenii săi porniră după el, însă Balamber îl strigă iarăși :

— De ce pe acolo ? Iscoada ta a zis că pe cărare nu sunt urme.

Fără să se oprească, Geremar se întoarse puțin, doar cât să-i răspundă :

— Se prea poate, dar n-o să-mi scoată nimeni din cap că cei doi caută să ajungă la lac și, de acolo, la Genava.

Balamber nu răspunse și nici măcar nu se grăbi ; lăsa în schimb gărzile burgunde să-și urmeze căpetenia ; pe urmă, fără o vorbă, li se alătură, rămânând ultimul. Tovarășii săi îl urmară.

Coborând către Lemanus, oamenilor lui Geremar nu le trebui mult până să regăsească urmele celor doi frați. Pe o pantă acoperită cu iarbă, un războinic găsi iarba călcată și descoperi balegă de cal ; descălecă imediat și îngenunche să vadă mai bine, apoi se grăbi să-i cheme pe ceilalți și le spuse că, după părerea lui, urmele erau foarte recente. Geremar îi aruncă atunci lui Balamber o privire triumfătoare.

— După cum vezi, aveam dreptate ! Coboară spre Lemanus. De ieri n-au ajuns prea departe.

Hunul strânse buzele și ridică din umeri :

— Băiatul e rănit ; și apoi, cu siguranță ei cred că trăsnetul m-a ucis și pe mine și nu-și închipuie că sunt încă urmăriți.

Fără să-i răspundă, Geremar îmboldi animalul și se repezi la vale, urmat imediat de oamenii săi. De această dată, Balamber nu mai zăbovi ; strigă în urechile calului și îl lansa la rândul său în galop, ajungându-i repede din urmă pe războinicii burgunzi. Sosiră la un pâlc de arbuști, iar Geremar, fără să țină seama de tufele ce zgâriau picioarele cailor, se aruncă pur și simplu în desiș. Înconjurând fiecare partea sa locurile unde era vegetația cea mai deasă, războinicii ieșiră la lumină unul după altul, pentru a se găsi în fața văii largi ce adăpostea lacul înconjurat de lanțuri de munți ; după o altă coborâre scurtă, se opriră pe un pisc stâncos ce se ridica vertical deasupra apelor sale azurii. Din punctul acela, o cărare întortocheată cobora printre stânci mari de granit, brazi și pâlcuri de arbuști către malul lacului, unde se întindea

o rariște largă, în care se putea zări o cocioabă făcută din trunchiuri de lemn. Un cal alb, în care Balamber îl recunoscuse imediat pe Rutilan, păștea liniștit în apropierea stufărișului ce îmbrăca malul. Dincolo de el, un bărbat intrat până la genunchi în apă împingea către larg o barcă lungă, în care sări apoi cu ușurință, înfigând imediat vâslele în apă. În aceeași ambarcațiune Balamber o recunoscuse pe Frediana și își închipui că obiectul acela fără formă pe care îl întrezărea pe fundul bărcii era fratele său. Înjurând, Geremar își biciui calul și porni în goană în jos pe cărare cu Balamber după el, urmat de toți ceilalți. Când ajunseră la porțiunea de teren deschis, barca, datorită abilității vâslașului, câștigase deja mai multe zeci de lungimi de brațe de la mal.

— Sunt încă în bătaia arcului! exclamă Geremar oprindu-și calul, iar mâna i se repezi la tolbă.

Cu o mișcare rapidă, potrivea o săgeată și întinse arcul. Calul lui Balamber, care tocmai ajungea acolo într-un galop năvalnic, se izbi de al său chiar în clipa când săgeata părăsea arcul, astfel că trecu pe alături de țintă.

— Hei, ce faci? Ești nebun? izbucni cu furie burgundul.

Trăgând sălbatic de frâu cu aerul că vrea să liniștească animalul, Balamber nu replică; însă izbitura nu fusese deloc întâmplătoare — se simțea sfâșiat de sentimente contradictorii, dar un lucru era sigur: nu voia ca Frediana să fie ucisă. Câțiva soldați și chiar Odolgan înaintară pe mal ducându-se până în păpuriș și sloboziră la rândul lor un nor de săgeți, fără să-și atingă însă ținta, ajunsă de-acum prea departe. Ambarcațiunea rapidă se îndepărta pe suprafața ca oglinda a apei. Printre înjurături, Geremar împungea și chinuia calul cu privirea țintă spre fugari. Balamber în schimb își luă un ton resemnat și constată cu răceală:

— Acum nu-i mai prindem. Să-i lăsăm în voia sorții.

Cântecul îndepărtat al unui cocoș îl află pe Aulus Sebastianus deja treaz și gata pentru ziua cea nouă și încărcată care îl aștepta. În lumina palidă a unei lumânări de seu care, de pe masă, părea să facă să palpите cărămizile vechi ale micii săli a garnizoanei, Vitalius îi lega deja armura din piele, ușoară și potrivită pentru călătorie. Dincolo de ușa veche, întredeschisă, veneau vocile scăzute și pașii grei și grăbiți ai soldaților din garda sa; din curte răsună vocea puternică a lui Maturus, comandant de *turma*¹, care cerea pe un ton aspru să fie înșeuăți caii.

În vreme ce ordonanța îi aranja pe umeri mantaua scurtă, purpurie, ofițerul trecea cu o privire distrată peste mizeria ce domnea în acel loc care, pentru o noapte, îi fusese adăpost: o cămăruță nu mai mare de cinci pași, cu o singură fereastră închisă cu gratii ruginite și cu un canat de lemn dezmembrat, mobilierul ce consta doar într-un singur pat jos, cu salteaua zdrențuită, cu o masă de campanie, două scăunele și o ladă. Nu era nimic pentru încălzit decât un căzănel cu cărbuni, stinși acum, așezat pe un suport jos din bronz, pe trei picioare. Pentru a evita confruntarea cu ploșnițele cuibărite în saltea, o lăsase neatinsă și își aranjase un culcuș pe pământ într-un colț, pe păturile ce le avea cu el, pe care Vitalius deja le împachetase și le pusese lângă lighenașul cu apă, pe lemnul vechi al mesei, lucioasă acum din cauza mizeriei și a mucerilor

1. Unitate tactică a cavaleriei romane, compusă din treizeci de cavaleri.

de lumânare. Iată care era adăpostul comandantului gărzii ! Sebastianus nu avusese ocazia să viziteze dormitorul soldaților, dar era sigur că nu putea fi mai grozav decât al său. De altfel, locul în care se găseau nu era altceva decât o mică stațiune militară din Sapaudia, ultima pe drumul spre Genava, apărată de milițiile burgunde : o construcție al cărei plan amintea de o potcoavă, ce avea în centru un turn masiv și, anexate lui, de o parte un dormitor, iar de cealaltă un grajd. Nu fusese posibil nici măcar să adăpostească întreaga escortă – douăzeci de cavaleri iliri și zece arcași alani –, astfel că o parte dintre oamenii săi trebuiră să aștepte în curte. Odată, stațiunea fusese apărată de soldați romani și făcuse parte integrantă din splendida rețea de stațiuni și posturi militare ce veghease drumurile imperiului, asigurându-i legături comerciale eficiente și deplasări rapide ale armatelor ; acum însă era cu totul abandonată. Corpul de gardă era constituit dintr-o duzină de gărzi tinere și indolente care abia înțelegeau galo-romana și încă și mai puțin latina. Ba mai mult, neținând seama că el, care avusese mamă și doică burgundă, le înțelegea perfect dialectul, lăsaseră să le scape comentarii dușmănoase la adresa lui, făcute cu jumătate de gură – asta până în momentul când îl văzuseră conversând dezinvolt în burgundă cu comandantul lor, care arătase încă de la început că avea greutăți serioase cu limba lui Virgiliu și a lui Cicero. Un om încă în floarea vârstei, leneș, cu o burtă impunătoare, de peste cincizeci de ani, judecând după mustățile răsucite, la fel de lungi pe cât de scurtă trebuia să-i fi fost judecata ; toate acestea îl arătau a fi omul potrivit pentru puținătatea obligațiilor sale. Chiar el fu cel ce apărură în prag însoțit de un tânăr, un scutier robust înarmat până în dinți. Înaintând în încăpere cu dezinvoltura ce îi venea de la faptul că era, la urma urmei, ocupantul ei de drept, i se adresă cu voce dogită :

— Totul e gata, prefectule. Ricarius, aici lângă mine, îți va fi călăuză până la Genava, cu două dintre gărzile mele.

— Bine, Wolfhram. În ceea ce mă privește, sunt nerăbdător să pornesc la drum.

Vocea comandantului gărzii deveni șovăitoare :

— Sper că adăpostul a fost comod. Am făcut tot ce se putea ca să te simți cât mai bine. Aici nu e decât un mic punct militar de graniță și...

Sebastianus schimbă cu Vitalius o privire ironică și oftă :

— Nu-ți fie teamă, Wolfhram ; am dormit în locuri și mai proaste. Oricum, nu voi uita să laud înaintea lui Gundovek bunăvoința ta : văd în ea semnele bine-cunoscutei ospitalități burgunde.

Aranjându-și centura în jurul burții proeminente, comandantul gărzii aprobă mulțumit, în vreme ce Sebastianus, fără să se mai îngrijească de el, se îndrepta deja spre ușă. Wolfhram li se alătură imediat, iar cei doi, urmați de soldatul burgund și de Vitalius, care ducea scriptoriul pliant și bagajul modest al prefectului, străbătură repede coridorul întunecos și ieșiră în lumina firavă a zorilor. În mijlocul curții, sub privirea atentă a soldaților din corpul de gardă, Sebastianus găsi una dintre gărzile sale așteptându-l cu doi cai de căpăstru : minunatul său roib și dereșul lui Vitalius ; doi burgunzi urcați deja în sa îl așteptau în schimb pe Ricarius, ținându-i calul. Cu pas hotărât, ofițerul se duse lângă roib și urcă în sa ; în acel moment, auzi din nou venind din stradă vocea lui Matauro : comandantul de *turma* striga ceva pe un ton mănios, dar, din cauza distanței, nu putea să înțeleagă ce spunea. Vitalius încă își aranja lucrurile pe spinarea dereșului, când Sebastianus făcu un gest de salut către Wolfhram și își îmboldi calul îndreptându-l către poartă. O clipă mai târziu, se găsi în fața escortei sale pe vechiul drum spre Genava, dominat la miazănoapte de dealuri molcome cultivate cu viță-de-vie.

Ofițerului nu-i trebui mult să-și dea seama că rândurile escortei sale erau incomplete.

— Unde e Matauro ? îl întrebă iritat pe un soldat.

Acesta se întoarse către un pâlcc de ploi aflat la o distanță de o sută de pași de drum. Acolo, printre primii copaci, se intuiau siluetele câtorva iliri călare, ce păreau să caute ceva sau pe cineva.

— E acolo, în desiș. Au prins pe cineva la catâri.

Între timp venise heraldul, ce ținea stindardul roșu al lui Gundovek, împreună cu cei doi însoțitori ; toți trei îi urmăreau

curioși pe romani, căutând să-și facă o idee despre ceea ce se întâmpla. Indispus de întârziere, Sebastianus era gata să strige la ilirii săi, însă nu fu nevoie, fiindcă ei, având-o în frunte pe căpetenia de *turma*, ieșiră dintre copaci împingând cu brutalitate un bărbat aplecat, cu înfățișarea unui țăran. Nu fără oarecare satisfacție, Matauro îl aduse înaintea sa.

— Omul ăsta se învârtea printre bagaje, anunță.

— Un hoț probabil ori poate o iscoadă. De fapt, are un accent ciudat.

Ținând de mâner un pumnal lung, adăugă :

— Avea asta într-o cizmă.

Sebastianus cântări arma în mână, apoi îl măsură pe bărbat cu o privire rapidă, luând seama la barba sa neîngrijită, la hainele sfâșiate și pline de noroi, la privirea temătoare lăsată în jos.

— Era singur ? întrebă.

Căpetenia de *turma* încuviință din cap.

— Da, prefectule.

Wolfhram, constatând că micul cortegiu întârzia să se urnească, ieșise din poartă și ajunsese lângă roman împreună cu câțiva dintre oamenii săi.

— Ce se întâmplă ? întrebă.

— Nu știu dacă oamenii mei au prins o iscoadă hună, un ucigaș plătit ori un simplu hoț, îi răspunse liniștit Sebastianus făcând semn către prizonier și arătând pumnalul pe care-l ținea între degetul mare și arătător.

— Ce ? Ce anume ? izbucni cu aprindere comandantul gărzii apropiindu-se amenințător de acel om, care imediat căzu în genunchi.

— Îndurare ! imploră el părând că nu se adresa lui, ci mai degrabă romanului, în care nu se poate să nu fi recunoscut un ofițer de rang înalt.

— Îndurare pe naiba ! Ce voiai să faci, animalule ? se năpusti Wolfhram asupra lui repezindu-i în față un picior, de care omul reuși doar în parte să se apere. Cine te-a trimis ? Ești o iscoadă de-a lui Attila ? Voiai să-l asasinezi pe trimis ? O să mori în chinuri, știi asta ?

Omul căzu cu un geamăt pe pietrele drumului, dar se ridică imediat, apărându-se cu brațele.

— Nu! Nu e adevărat! Voiam doar să fur ceva. Jur!

Plin de zel, Wolfhram ridică mâna să-l lovească încă o dată, însă Sebastianus, de la înălțimea calului său, întinse o mână ca să-i domolească mânia.

— Așteaptă, îi porunci.

Apoi, întorcându-se spre prizonier, care își freca obrazul însângerat, întrebă :

— Ce căutai printre catări?

— De mâncare, veni prompt răspunsul. N-am pus gura pe nimic de ieri-dimineată.

— Care e numele tău?

— Audbert.

— Nu e un nume celtic, iar după accent nu pari a fi nici burgund, nici galo-roman, observă Sebastianus. De unde vii?

— Pare a fi un rahat de marcoman, observă comandantul gărzii.

Continuând să-și palpeze maxilarul umflat, Audbert lăsa capul în jos și îl privi pieziș, cu o expresie întunecată și incertă, meditănd la răspunsul pe care-l avea de dat. Văzându-l că sovăie, Wolfhram înaintă iarăși un pas și îl palmui.

— N-ai auzit? Răspunde! Prefectul te-a întrebat ceva.

Audbert se aplecă lăsându-se în genunchi, până ajunse aproape între picioarele roibului.

— Îndurare, *Eminentissime*! Ai puțină îndurare pentru acest slujitor umil al tău! Da, sunt un marcoman și vin din Suabia de Sus.

Sebastianus își potoli calul enervat de prezența sâcâitoare a țărănoiului printre jaretele¹ sale aristocratice.

— Suabia de Sus e cam departe de aici și, din câte știu, aproape în întregime supusă hunilor. Deci ai putea fi într-adevăr o iscoadă de-a lui Attila. Ce faci prin părțile astea?

Audbert scutură energic din cap.

1. Parte a picioarelor dinapoi ale unui patrupeș situată între gambă și fluier.

— Nu, nu! Eu am rude aici. În sfârșit... Nu eu, nevasta mea. Nevasta mea este... verișoara lui Waldomar. Da, Waldomar Invincibilul! Venisem să fac o vizită rudelor ei, dar, spre nenorocul meu, am fost atacat și tâlhărit de bagauzi. Abia de am scăpat cu viață, dar am pierdut tot ce aveam cu mine.

— Și pumnalul ăsta? E o armă de fabricație cu totul deosebită, cu măciulie de argint.

— O armă burgundă, confirmă Wolfhram răsucindu-și mustățile.

Marcomanul îl fixă un moment înspăimântat, apoi își reveni și i se adresează romanului:

— L-am luat de la unul dintre răufăcătorii aceia, *Eminentissime*. Ne-am luptat cu furie: el voia să mă ucidă și atunci eu...

Ridicând mâna, Sebastianus îl întrerupse:

— Bine, bine, spuse dându-i înapoi pumnalul burgundului.

— Dar dacă e așa, de ce n-ai cerut ajutor de la corpul de gardă de aici, în loc să furi din bagajele noastre?

— Chiar asta și voiam să spun, interveni comandantul gărzii înfigându-și pumnalul la centură.

Apoi scutură din cap:

— Nu, amice, tu ne spui povești. Dar sunt sigur că, dacă îți încălzim nițel picioarele pe cărbuni, adevărul o să iasă iute la iveală.

Tremurând, Audbert își spuse că, după spectacolul oribil al ambuscadei pentru prinderea lui Waldomar, după fuga disperată avându-i pe huni pe urmele sale și după baia în Ron, tortura era exact ce-i mai lipsea pentru ca tacâmul să fie complet. Câteva clipe își mută înfrigurat privirea îngrozită când la unul, când la celălalt, de parcă ar fi vrut să afle care dintre cei doi părea cel mai dispus să-i arate îndurare. În sfârșit, se întoarse iute către Sebastianus prosternându-se înaintea lui — pentru că fața sa, cu trăsături puternice și luminată de ochi cenușii și ironici, dar nu răutăcioși, îi inspira cu siguranță mai multă încredere decât chipul respingător al burgundului, dar mai ales fiindcă observase bine respectul supus pe care romanul i-l inspira comandantului gărzii.

— Nu ! Nu, îndurare ! Pentru numele lui Isus Cristos, nu-i lăsa să mă chinuiască, *domine* !

Romanul se încruntă.

— Ești creștin ? Întrebă cu interes.

Cu furie, Audbert își făcu de mai multe ori pe frunte semnul crucii.

— Sigur, *domine*. Creștin botezat ! Creștin botezat !

O strâmbătură sarcastică se lăți pe obrazul rumen al lui Wolfhram.

— Daaa, sigur ! Un marcoman botezat, haida-de !

Cu o mână sprijinită în șold, Sebastianus se aplecă puțin din șa către prizonier :

— Dacă ești creștin, știi sigur să spui Tatăl Nostru, nu-i așa ? Ochii lui Audbert se căscară într-o expresie stupefiată.

— Eu... eu... bâlbâi el pierdut.

— Deci ? îl încolți Sebastianus.

Marcomanul înghiți și, încrețindu-și fruntea, încercă să recite :

— Tatăl nostru, care ești în ceruri. Da... care ești în ceruri. Sfințească-se numele Tău și împărăția Ta și iartă păcatele... păcătoșilor, da, păcătoșilor... și... și...

Apucându-se de păr cu violență, disperat, își lovi de mai multe ori capul de pietrele drumului :

— Nu. Nu-mi mai amintesc... Nu-mi amintesc ! recunosc gemând.

Râsete batjocoritoare se ridicară împrejurul său, dar Sebastianus, întinzând iarăși mâna, îi făcu pe toți să tacă. Pe un ton sever, i se adresă prizonierului :

— Așadar, ai mințit, și asta îți agravează situația. Nu-mi rămâne decât să te dau pe mâna omului acestuia și a soldaților lui.

Ridicându-se din nou brusc, cu fața brăzdată de lacrimi, Audbert se agăță de piciorul său și-l imploră :

— Nu ! Nu mă lăsa în mâinile burgunzilor !

Apoi, dându-se și mai aproape și coborând glasul, iscodind cu ochii de jur-împrejur, adăugă :

— Dacă-mi cruți viața, îți pot spune... Da, pot să-ți fac o dezvăluire de cea mai mare importanță.

Romanul închise ochii pe jumătate scrutându-l cu mai mare interes.

— Ce spui ? Să-mi dezvălui ceva ?

Apropiindu-se apoi și fără să-l slăbească, Audbert insistă :

— Da. Eu... știu ceva care...

Se întrerupse, întorcându-se către Wolfhram și gărzile sale.

— Dar numai ție. Numai ție pot să-ți spun. Aici nu pot să vorbesc. Nu e nici unul de încredere. Fă asta pentru mine, n-o să-ți pară rău.

Sebastianus îl privi drept în ochi. După un lung moment de reflecție, încuviință cu gravitate. Întorcându-se spre comandantul gărzii, îi ceru un cal pentru prizonier. Wolfhram, uimit peste măsură, întinse mâna spre marcoman și obiectă :

— Dar... prefectule... Uiți că omul ăsta voia...

— Îi plătesc eu calul și harnașamentul, i-o tăie Sebastianus. Și găsește-i și o manta ; e așa de amărât, încât nu vreau să-mi îngreuneze călătoria. O să hotărâsc pe drum ce fac cu el. La urma urmei, gărzile mele l-au prins, nu ?

Wolfhram îl fixă pe roman ezitând, cu o expresie incertă, dar ofițerul îl puse la punct :

— Ei, bine. Drumul pe care-l am de făcut e lung și nu intenționez să mai pierd vremea. Vrei să mă plâng de tine diseară înaintea lui Gundovek ?

Aprinzându-se, Wolfhram tresări ; apoi se întoarse brusc spre ai săi și, strigând furios, puse la treabă doi soldați, care se îngrijiră imediat să împlinească cererea romanului. Puțin după aceea, avându-l la douăzeci de pași înaintea sa pe Richelmus, care ținea stindardul lui Gundovek cu un mistreț negru pe fond roșu, detașamentul romanilor se puse în mișcare, lăsând în urmă stațiunea de popas. În frunte se afla Sebastianus. Audbert, pe un cal pag cenușiu și cu umerii acoperiți de o manta militară groasă, călărea alături de el. Mușca lacom dintr-o pâine mare, rotundă, pe care i-o dăduse un soldat din ordinul legatului și întorcea din când în când către acesta din urmă priviri pline de la o vreme de recunoștință și înțelegere. Nu făcuseră încă o sută de pași și Sebastianus se întoarse către el.

— Acum poți să vorbești liber. Să auzim marea dezvăluire !

Sebastianus ajunsese la Genava imediat după prânz. Găsi cetatea plină de lume venită din împrejurimi ca să afle ce urmau să hotărască în curând capii burgunzi. Pe drum, micul cortegiu, precedat de gărzile lui Wolfhram, întâlnise deja grupuri și delegații animate ce se îndreptau spre marea adunare. În toate satele, în toate stațiunile de popas, în toate grupurile de oameni nu se vorbea decât despre asasinii lui Waldomar. Vestea crimei trecea de la unul la altul, trezind oroare și alimentând suspiciuni și acuze. Cât timp opriseră într-o locandă, Matauro, schimbând câteva vorbe cu gazda galo-romană, aflase că rămășițele pământești ale Invincibilului fuseseră aduse cu o zi înainte pe drumul dinspre Massilia împreună cu cele ale tuturor oamenilor din escorta sa și duse în cetate de un anume Reinwalt, unul dintre cei mai importanți principii din suita lui Gundovek, venit și el pentru marea adunare. Însă vestea cea mai răsunătoare era alta : după câte se părea, cei doi copii ai lui Waldomar scăpaseră din capcană și, fugind din mâinile asasinilor, ajunseseră la Genava cu barca unui pescar. Tânărul Waltan era grav rănit, fără cunoștință și în pericol de moarte, dar sora sa, Frediana, se întâlnise deja cu Gundovek, căruia, după câte se șopteau pe la toate răscrucile, prin toate hanurile, îi declarase fără umbră de îndoială că asasinii erau cu siguranță burgunzi, deși nu ar fi putut să spună cărui clan îi aparțineau. Mai mult, se pare că vorbise și despre faptul că printre acești asasini s-ar fi aflat și un războinic hun și că doar un trăsnet providențial îl împiedicase să-i asasineze pe amândoi.

Așadar, reflecta Sebastianus intrând în cetate prin Poarta de Miazăzi sub privirile curioase ale mulțimii, țărănoiul de marcoman pe care îl ducea cu el îi spusese adevărul atunci când jurase că Waldomar fusese ucis și nu erau motive să se mai îndoiască de celelalte informații ce i le dăduse, care în curând aveau cu siguranță să se dovedească extrem de prețioase. Asasinarea lui Waldomar era o lovitură grea pentru Gundovek : odată cu el, pierdea pe cel mai bun prieten și pe cel mai de încredere comandant din armata sa. În consecință, lui Sebastianus îi era ușor să înțeleagă că solia lui, care chiar din momentul plecării din Ravena se anunța delicată, urma să se desfășoare în împrejurări dramatice, care aveau să pună la încercare nebănuitele sale capacități de diplomat ; în fond, Flavius Etius îl alesese mai ales pentru că, fiind fiul unei burgunde din același clan cu Gundovek și căsătorită cu un ofițer roman, vorbea fără probleme limba acelui popor. Printre altele, își trăise copilăria într-un avanpost militar pe de Rin și avusese ca tovarăși de joacă mulți copii burgunzi, printre care și pe Chilperic, fiul lui Gundovek. Reflectând la perspectivele misiunii sale, nu putea să nu mulțumească divinei Providențe pentru că-i pusese în mâini o armă hotărâtoare cu care să influențeze cursul întâmplărilor, pe care el ar fi trebuit să știe să o folosească la momentul potrivit. Audbert, căruia îi poruncise să-și radă barba ca să fie mai greu de recunoscut, devenise deja foarte prețios în ochii săi. Preocupat să ajungă viu la Genava și ca nu cumva să se răzgândească, îl pusese sub custodia și responsabilitatea lui Mataurus, care îl ținea alături și nu-l pierdea nici o clipă din ochi.

Oricum, pentru moment, ceea ce-l preocupa era observația neplăcută că nici un nobil burgund nu-i fusese încă trimis în întâmpinare să-i deschidă drumul până la *castellum*, unde, după câte i se spusese, era convocată adunarea principilor. De fapt, cu excepția celor trei scutieri ai lui Wolfhram, ce mărșăluiau în frunte arborând stindardul lui Gundovek, intrarea sa în Genava avusese loc fără nici o solemnitate. Cunoștea destul de bine cetatea : zidurile sale robuste, de curând întărite cu materiale luate din cele mai mici burguri învecinate, casele din piatră cenușie din centrul cetății adunate în jurul coastelor

unei coline pe care se afla vechiul *castrum*, dar și cele din trunchiuri de lemn din zonele marginase, apoi marile depozite și pontoanele din port, unde, fără să țină seama de restricții, trăgeau numeroase vase încărcate de mărfuri. Deși cunoscuse vremuri și mai bune, Genava era încă o cetate prosperă, iar Sebastianus îi regăsea cu plăcere pe locuitorii săi muncitori și liniștiți, care, acum, recunoscând în el emisarul așteptat de la Ravena, îi făceau loc primindu-l cu priviri de simpatie și salutându-l plini de speranță. Asupra acelei mulțimi pradă temerilor datorate zvonurilor despre un iminent și uriaș conflict, vederea unui ofițer roman care venea în cetate cu o suită strălucitoare producea un efect tonic, fiindcă solia aceea părea să arate că Augustul Valentinian nu-i abandonase pe helveți și nu le-ar fi lăsat soarta doar pe mâinile milițiilor burgunde.

În sfârșit, prefectul auzi un tropot ritmat de cai și observă pe calea Pretoria o mișcare în mulțime; o clipă mai târziu, apăru o jumătate de duzină de călăreți ce-i veneau în întâmpinare cu toții la pas; aceștia se opriră curând înaintea lui Richelmus. Bărbatul ce conducea grupul, de vreo patruzeci de ani, cu părul puțin albit și îmbrăcat elegant, dar fără armură, schimbă câteva cuvinte cu heraldul, apoi se îndreptă către el.

— Salutare, Aulus Sebastianus! exclamă întinzându-i palma deschisă după obiceiul roman și măsurându-l cu o privire iute, scormonitoare, ce nu lăsa să se piardă nimic din spontaneitatea zâmbetului său. Eu sunt Manlius Lutterius Alpinianus.

Înțelegând că în fața sa stătea nici mai mult, nici mai puțin decât consilierul roman al regelui burgund, Sebastianus se simți din nou stăpân pe sine. Își închipui totuși că acesta fusese neplăcut surprins constatând că *Magister militum* îi trimisese un ambasador ce nu împlinise nici măcar treizeci de ani. Cât despre el, găsea înfățișarea magistratului întru totul conformă cu descrierea pe care Flavius Etius i-o făcuse deja la Ravena: era un adevărat roman, a cărui ținută – demnă de un senator de demult, cu părul tuns îngrijit, scurt și cârlionțat și cu veșmintele elegante – l-ar fi îndreptățit fără

îndoială să facă parte din rândurile demnitarilor de la curtea din Ravena. Prompt, ridică la rândul său mâna dreaptă :

— Îți aduc, împreună cu salutul meu, salutul lui *Magister Officiorum* și al lui *Magister militum*. Flavius Etius în special mă trimite să-ți spun că se gândește cu drag la tine, își dorește să știe că tu și familia ta vă bucurați de sănătate și speră să te întâlnească în curând.

Alpinianus i se alătură călare, invitându-l cu o mișcare elegantă a mâinii să-l însoțească la Pretoriu. Părea încordat și îngrijorat.

— Prietenia lui Flavius Etius mă onorează. Trebuie totuși să-ți spun, observă în vreme ce escorta sa se alătura escortei romanului, că până acum câteva zile speram să-l întâlnesc personal. Chiar și Gundovek conta pe sosirea sa aici în fruntea unei armate. Când trimișii imperiali au ajuns cu vestea că, de fapt, urma să sosească doar un ambasador, a reacționat foarte prost.

— *Magister* adună o armată în Lunca Padului. Dacă sosește mai târziu e doar pentru că nu vrea să scape din vedere nimic din ceea ce trebuie pregătit pentru războiul ce se apropie. În ceea ce mă privește, pe lângă solia pe care o port, am fost trimis aici și pentru a pune la punct o modalitate de a ne uni armatele.

Vârstnicul magistrat îl privi surprins, apoi, întorcând privirea înainte, spuse :

— În vreme ce Etius face pregătiri, hunii ne presează la hotare și, între timp, adăugă privind către mulțime, oamenii ăștia trăiesc în spaimă. Nu-ți ascund faptul că aici situația a devenit dificilă. Ai aflat, cred, deja de asasinarea lui Waldomar.

— Da. Fiul lui cum se simte ?

Alpinianus scoase un oftat adânc.

— A murit. Azi-dimineață în zori. A fost lovit de o săgeată în umăr, dar, căzând de pe cal, și-a frânt șira spinării și, după spusele doctorilor, trupul lui era grav vătămat și pe dinăuntru. Am sperat cu toții că o să-și revină, dar nu s-a întâmplat așa. De altfel, când i-am văzut sosind ieri-seară, nu mi-a venit să cred că sora lui a reușit să-l aducă viu până aici.

— Trebuie să fie o fată curajoasă.

— Da. Are o mare putere lăuntrică. E întru totul demnă de tatăl ei.

Sebastianus se întreba febril dacă era cazul să-l facă imediat părtaș la prețioasele sale informații. Știa că Etius avea deplină încredere în omul acela : el era cel care, ținând în mână întreaga administrație romană din regiune, făcea legătura între Ravena și Genova, adică între însuși *Magister militum* și Gundovek ; așadar, cel puțin teoretic, era deasupra oricărei bănuieli. Cu toate acestea, considera că, oricum, era mai bine să cântărească mai întâi cât de demn de încredere era cu adevărat și să-și facă o idee despre situația generală, înainte de a-i dezvălui ce aflase.

Având înaintea lor pe herald, iar în urmă cele două escorte, mergeau împreună pe drumul plin de oameni care, urmând o pantă ușoară, traversa centrul foarte aglomerat al cetății. Pe măsură ce se apropiau de Pretoriu, mulțimea devenea nesfârșită, iar înaintarea micului cortegiu era tot mai anevoioasă. Războinicii burgunzi, aproape toți călare și înarmați până în dinți, își făceau drum cu ajutorul slujitorilor printre cetățenii galo-romani. Atmosfera generală era mai puțin sumbră decât s-ar fi așteptat Sebastianus ; sfidând riscul de a se confrunta cu acte de violență din partea burgunzilor furioși și îndurerați de moartea lui Waldomar, negustorii și meșteșugarii își ținuseră deschise prăvăliile : cuptoarele și măcelăriile erau înțesate, iar șelarii, potcovarii și fabricanții de săbii lucrau intens ; pe Via Pretoria și pe cele cu care aceasta se încrucișa se observau multe tarabe ale vânzătorilor de brânzeturi și de cărnuri fripte și ale negustorilor de țesături veniți și din alte burguri pentru a trage profit de pe urma adunării generale a nobilimii burgunde. Printre oamenii înarmați ce înaintau în mici grupuri către *castellum* mormăind cu voce scăzută se învâртеau băiețandri insistenți și curioși, vânzători de apă, vin și bere, prostituate ținute sub ochi de stăpânii lor și nu puțini țărani, care, la anunțul adunării nobililor, veniseră de la câmp cu coșuri cu ouă și coșnițe cu capac pline cu brânzeturi ca să le vândă în cetate. Era riscant să faci comerț cu barbarii, fiindcă violența lor putea să explodeze

dintr-odată, fără ca cineva să o poată potoli. Și nu era sigur că și-ar fi primit întotdeauna plata ; cu toate acestea, mulți galo-romani întreprinzători nu șovăiau să se apropie de ei, oferindu-și produsele cu o insistență de multe ori săcâitoare. Cei care erau trântiți de pereți nu se resemnau : adunându-și lucrurile de pe jos, se aruncau din nou în mijlocul vălmășagului, nerăbdători să-și adune în pungă la sfârșitul acelei zile ce nu avea să se mai repete bănuții pe care socotiseră că-i vor câștiga. Sosirea lui Sebastianus, cu soldații săi splendid înarmați și echipați, nu putea să nu provoace curiozitatea mulțimii ; dar pe chipurile burgunzilor, care, avertizați fiind de herald, făceau loc șovăitori pentru trecerea cortegiului, romanul putea citi nervozitate, curiozitate și o așteptare plină de neliniște.

Punând capăt unui scurt moment de tăcere, Sebastianus întreabă :

— Funeraliile lui Waldomar ?...

— Vor avea loc în seara asta, imediat după adunare. Gundovek însă a vrut ca sicriul să fie prezent la adunare, ca și cum el ar mai trăi încă, înțelegeți ? Pe urmă, trupurile neînsuflețite vor fi purtate cu solemnitate până la mormânt, la *castellum*-ul familiei, la circa treizeci de mile de-aici.

Alpinianus tăcu câteva clipe, dar, imediat, în vreme ce intrau pe ultima porțiune a Viei Pretoria, scutură din cap cu o figură întunecată.

— Asta e o treabă urâtă, prefectule : la Pretoriu se ceartă, sunt furioși. Mânia e limpede, dar am putut vedea și rătăcire. Până și Gundovek, de obicei atât de hotărât, îmi pare tulburat, nesigur pe ce are de făcut.

— La plecare, *Magister militum* m-a avertizat că printre burgunzi există o partidă puternică ce dorește neutralitatea, însă acum, în lumina acestei crime, ar trebui să fi fost redusă la tăcere.

Din nou Alpinianus scutură din cap :

— Nu chiar. Ar fi cu siguranță așa dacă azi, după promisiunea lui Etius, armata sa ar fi aici ; ori măcar o avangardă mai consistentă. Fiindcă majoritatea nobililor a fost dintotdeauna de partea lui Gundovek, după cum știi, un om

fidel înțelegerilor pe care le încheie. Nu-ți ascund însă că, atunci când s-a aflat că de la Ravena urma să vină doar un ambasador cu o mică escortă, mulți s-au înspăimântat, iar vestea asasinării lui Waldomar de către ucigașii burgunzi plătiți la instigarea lui Attila a stârnit fără îndoială furie și sete de răzbunare, dar și teamă și o atmosferă de suspiciune. Toți sunt plini de mânie împotriva Ravenei, iar unii spun cu jumătate de gură că Attila nu intenționează să pornească război cu burgunzii, ci doar cu romanii și vizigoții din Aquitania. Se căiesc de felul în care i-au primit acum câteva luni pe trimișii lui și se întreabă dacă merită să-l mânie aliindu-se cu Ravena, de vreme ce Augustus, gândesc ei, nu are nici o intenție să pornească la luptă. Toți se îndoiesc de toți și, chiar dacă partida neutralității nu îndrăznește să o spună în mod deschis, situația asta pune o serie de probleme.

Ajunseseră acum în apropierea marelui arc de piatră ce se înălța în piața Pretoriului. Mulțimea din jurul lor era nenumărată, încetinindu-le înaintarea. Până la urmă, fură nevoiți să se oprească, așteptând liniștiți să se mai ducă din înghesuiala produsă la intrarea în Fort. Trecând cu privirea peste mulțime, Sebastianus întreabă :

— Cât despre asasinat, suspectezi pe cineva ?

Alpinianus ridică din umeri.

— Ce să-ți spun ? Până nu demult, nu existau printre burgunzi sciziuni importante. Dacă e ceva care îi unește, aceea este ura față de huni și, chiar dacă nu toți principii doresc să sprijine Ravena în acest conflict, mi-ar fi greu să-ți indic un posibil vinovat, fiindcă Waldomar era respectat de toți și în orice adunare părerea lui era întotdeauna hotărâtoare. Chiar și acum îmi vine greu să cred că ar fi cineva care să fi mers până într-acolo cu îndrăzneala. Pe de altă parte, nu am motive să mă îndoiesc de cuvântul fiicei sale. De altfel, mărturia ei e singura pe care o avem.

Sebastianus se hotărî.

— Nu. Te înșeli. Nu va fi singura. Eu o aduc cu mine pe cea hotărâtoare și știu cine e asasinul.

Alpinianus, ridicând din sprâncene, îl întreabă neliniștit :

— Cum ? Ce spui ?

Din toate părțile se ridica un vălmășag de glasuri, în mijlocul căruia nu era lesne să se înțeleagă unul cu celălalt. Ca să se poată auzi, Sebastianus fu nevoit să-și apropie puțin calul de cel al interlocutorului său și îi vorbi aproape la ureche, aplecându-se în șa. Auzind numele trădătorului, Alpinianus se îndreptă în șa de parcă ar fi fost biciuit și se întunecă la față.

— Urâtă treabă ! În tinerețe, Gualfard s-a comportat minunat în războiul cu hunii. Nimeni nu s-ar îndoi vreodată de ura sa față de Attila. Ești sigur de martorul tău ?

Sebastianus încuviință :

— Da, nu am nici un motiv să mă îndoiesc de el.

— E burgund sau galo-roman ?

— Nici una, nici alta. E un țărănoi de marcoman care a făcut-o pe călăuza pentru hunii ce au pus la cale crima. E omul pe care-l vezi aici, în dreapta, cel acoperit.

Alpinianus se răsucii imediat și, după ce îl zări pe Audbert printre ilirii care îl înconjurau, îl cercetă cu atenție ; se întoarse apoi să privească drumul clătînând din cap cu o expresie perplexă :

— Etius mi-a scris că mama ta era burgundă ; așadar, poți să înțelegi cum stau lucrurile. Gualfard e o căpetenie importantă și azi e aici cu o suită numeroasă. Nu sunt sigur că mărturia unui țărănoi va fi suficientă ca să-l punem la zid. Dacă am încerca să-l capturăm, am putea să provocăm dezordini, și încă grave. Ne-ar conveni poate mai degrabă doar să-l prevenim pe Gundovek și să-l lăsăm pe el să aleagă cum îl va scoate din joc. Chiar și după adunare.

Între timp, mulțimea dinaintea lor începuse iarăși să se miște. Aruncând în jur o privire bănuitoare și îndemnându-și mai departe roibul, Sebastianus consimți :

— De acord. Să hotărască el cum e mai bine. Oricum, arată-mi-l și mie pe acest Gualfard de îndată ce vei putea. Gărzile lui Gundovek sunt de încredere ?

— De cea mai mare încredere. Le comandă fiul său, Chilperic.

— Bine. Atunci ocupă-te ca vestea să ajungă la el cât mai repede. Eu o să-mi scot la vedere martorul în momentul hotărât de voi. E de-ajuns să-mi faci un semn.

Sebastianus se întoarce apoi spre marcoman.

— Stai aproape de mine, Audbert ! îi porunci. Acoperă-te mai departe cu mantaua și nu te îndepărta pentru nimic în lume. Stai mereu lângă Mataurus, ai înțeles ? Iar voi, spuse către căpetenia de *turma* și către soldați, stați tot timpul în jurul lui.

Alpinianus ar mai fi avut și altele de întrebat, dar era deja prea târziu : trecuseră de poarta *castrum*-ului și străbătuseră ultima porțiune din Via Pretoria, iar acum intrau în piața cea mare, unde se desfășura adunarea. Cu mare greutate, începură să treacă prin mulțimea nemișcată și tăcută, în mod vizibil încordată și pătrunsă de resentimente întunecate. Erau câteva sute de oameni înarmați ; mulți dintre ei se înălțau pe vârfurile picioarelor ca să vadă mai bine un războinic în floarea vârstei îmbrăcat cu cămașă de zale ce vorbea de pe mica scară a ceea ce odinioară fusese palatul guvernatorului roman. În el Sebastianus îl recunosc pe Gundovek. În spatele vorbitorului, trupul lui Waldomar și cel al fiului său, cu armele alături, erau întinse pe catafalcuri acoperite de pânze închise la culoare. Lângă ele vegheau cavaleri de rang și scutieri în armuri splendide, dar în față, în primul rând, Sebastianus zări, așezate pe jilțuri din fier forjat, câteva femei acoperite cu văl. Pe cea din mijloc, matură, dar încă atrăgătoare, o recunosc : era Grimhilde, soția lui Gundovek ; iar copila grațioasă ce ședea la dreapta ei ghici că era principesa Griselde, pe care și-o amintea de pe când era fetiță. Fiica lui Waldomar nu putea fi decât tânăra aflată în stânga reginei : îmbrăcată cu o tunică dintr-o țesătură de culoare cărămizie cu ornamente delicate din purpură și aur, ea stătea mândră și dreaptă, cu mâinile strânse pe brațele jilțului și urmărea cu atenție fiecare cuvânt al suveranului său. Uimit, îi observă trăsăturile nobile, privirea inteligentă și hotărâtă, părul ondulat, castaniu, pe care vălul prins cu o diademă simplă reușea să-l ascundă doar în parte.

Mulți demnitari se adunau chiar pe treptele scării, însă atenți să lase loc suveranului lor. În apropierea celor trei femei Sebastianus zări un bărbat în haine preoțești aflat între doi clerici, care nu putea fi altul decât episcopul de Genava ;

înalt și osos, ținea cârja pastorală ca și cum ar fi strâns în mână o sulită și privea cu ochi severi mulțimea adunată în fața palatului.

Sebastianus nu putuse să prindă ultimele cuvinte ale lui Gundovek, dar își dădu seama că acesta văzuse heraldul ce-și făcea loc prin mulțime și se întrerupsese; coborând în piață, înainta la rândul său cu pas măsurat, invitându-i pe războinicii săi să facă loc. Pe tânărul blond și cu trăsături hotărâte ce-i stătea alături Sebastianus îl recunoscuse îndată: era Chilperic. Oprind calul, Alpinianus întinse spre el brațul și îl prezintă regelui – de fapt, mai mult pentru publicul prezent decât pentru că ar fi fost cu adevărat necesar, fiindcă magistratul știa foarte bine că cei doi se cunoșteau deja:

— Aulus Sebastianus, ambasadorul *Excelentissimului* Augustus Imperatore Valentinian.

— Te salut pe tine, Sebastianus, și pe Împăratul tău!

În ciuda efortului de a fi cordial, Gundovek părea tensionat și iritat și cu greu reușea să zâmbească. În câteva secunde doar, romanul avu prilejul să constate că, în pofida anilor ce trecuseră de când îl văzuse ultima oară, nu se schimbase prea mult: barba lungă, cârlionțată și părul ce amintea de un blond foarte deschis erau acum albite ici și colo, iar statura sa înaltă și robustă luase puțin în greutate. În rest, căpetenia burgundă părea să fie în plină formă. Totul pe chipul său exprima curaj și hotărâre, iar în ochi îi strălucea lumina unei inteligențe ascuțite. Era un om impunător, cu gesturi energice, dar controlate și părea cât se poate de conștient de rolul său, pe care-l juca într-un fel cu adevărat regesc.

Renunțând la poziția avantajoasă pe care i-o oferea faptul că se găsea încă pe cal, romanul sări jos cu ușurință și întinse mâna.

— Îți aduc salutul lui și pe cel al lui Flavius Etius, comandantul meu.

— Ce mai face?

— Bine. Își adună armata și curând va fi aici. Se încrede mult în ajutorul tău ca aliat.

Gundovek, încruntându-se, îi răspunse pe un ton sever:

— Întârzierea lui îi îngrijorează pe mulți dintre cei de-aici.

— Îmi dau seama, dar nu trebuie să vă faceți griji: în douăzeci de zile, Etius va fi pe câmpul de luptă cu armata sa.

Chilperic făcu un pas înainte ca să-și îmbrățișeze vechiul prieten:

— Ei, Sebastianus! Îți amintești de mine, sper!

— Bineînțeles! Nu te-ai schimbat mult, într-adevăr.

— Tu, în schimb, da. Când te-am văzut ultima dată, aveai tunica murdară toată de noroi, alergai cu picioarele goale în iarbă și un bătrân institutor te urmărea aprig agitând o joardă. Astăzi văd că porți altfel de veșminte.

— *Cursus honorum*¹, prietene! Îți amintești de câte ori ne-am încăierat?

— Chiar. Ultima dată ți-am turtit nasul, mi se pare. Sper că acum nu mai sângerezi.

Râseră amândoi, dar tăcerea din jurul lor îi readuse la gravitatea momentului. Imediat, Sebastianus i se adresează din nou lui Gundovek, care îi urmărea pe amândoi cu o nerăbdare prost mascată. Regele făcu semn către cele două trupuri neînsuflețite.

— Îmi închipui că ai fost deja pus la curent cu ultimele evenimente.

— Da. Și nu pot decât să-mi exprim cele mai profunde condoleanțe și indignarea unui roman pentru această crimă oribilă. Sunt sigur că acum, mai mult ca oricând, vorbesc în numele lui *Magister militum* și al lui Augustus însuși, care vor fi neîndoielnic îndurerați la aflarea acestei vești. Oricum, adăugă coborând vocea, trebuie să știi că o împrejurare norocoasă mi-a dat posibilitatea să cunosc numele vinovatului.

Ochii lui Gundovek sclipiră. Aruncă în jur o privire fugară, apoi, prefăcându-se că-l îmbrățișează, îl trase la sine și îi șopti în ureche:

— Spune-mi repede!

1. „Scara Onorurilor”; reprezenta idealul vieții politico-sociale a oricărui cetățean roman din Roma republicană. În mod concret, înseamnă ierarhia funcțiilor publice pe care le puteau deține cetățenii.

La auzul numelui asasinului, se trase înapoi negru la față, iar trăsăturile i se înăspriă.

— Poți să dovedești? murmură încruntat.

— Desigur. Te las pe tine să hotărăști când anume.

— Atunci fă-o imediat. Cerul mi te-a trimis; dezvăluirile tale îi vor cutremura pe cei încă nehotărâți. O să-ți dau curând cuvântul.

Întinzând mâna, îl invită să urce cu el pe mica scară; de acolo, de sus, dominau adunarea. Sebastianus se întoarse o clipă să se asigure că Mataurus îl urmăse împreună cu Audbert și cu toți soldații. Se aflau la picioarele marii scări de la intrare; coborâseră de pe cai, dar fără să se îndepărteze de ei. Burgunzii îi cercetau curioși pe iliri, iar pe alani cu o ostilitate prost mascată – considerau întregul lor popor prieten al hunilor.

Gundovek îl însoți pe Sebastianus înaintea celor două catafalcuri. Dezlegându-și coiful cu pene, romanul își descoperi chipul leonin și cărlionții deși, castanii prin care nu puține matroane din Roma găseau că e un deliciu să-și plimbe degetele inelate; îi dădu lui Vitalius coiful, își puse o mână pe piept și, contemplând cu o privire lungă trupul marelui războinic – pe care, de altfel, nu-l cunoscuse niciodată în viață –, își plecă scurt capul în semn de adâncă durere. Făcu apoi un pas înapoi, iar în acel moment întâlni privirea Fredianei. Era palidă, încordată, încercarea prin care trecea era cu siguranță foarte grea, însă nu avea lacrimi în ochi. Nu se mișcase din jilțul său, dar îl fixa cu o privire vie. O adiere îi mângâie vâlul, în vreme ce răspundea aplecând ușor capul la semnul său de respect. Trecură doar câteva clipe până le salută și pe celelalte femei. Griselde, cu spontaneitatea celor cincisprezece ani pe care îi împlinise, dădu să se ridice ca să-i vină în întâmpinare, însă o reținu brațul înțelept al mamei sale, preocupată de respectarea conveniențelor. Între timp, Frediana își luase deja privirea de la el, ațintind-o din nou în gol.

Gundovek, cu toată nerăbdarea și iritarea pe care i-o produsese recenta dezvăluire, i-l prezintă pe episcop, al cărui nume era Antelmo. Flavius Etius îi vorbise despre acel om, descriindu-l ca pe un conducător autoritar al comunității

autohtone, fidel Bisericii Romei. Fu oarecum surprins – dar nu neplăcut – să-l găsească aici asistând la funeraliile unui destoinic luptător barbar de credință ariană ; după ce-i sărută inelul, spuse două vorbe despre acea împrejurare :

— Lui *Magister militum* îi va face plăcere să afle că, în astfel de clipe grave, comunitatea creștină nu cunoaște dezbinări.

Prelatul încuviință, dar nici o umbră de zâmbet nu apărură pe chipul său sever.

— În lipsa unui episcop arian, preciză el, burgunzii mi-au cerut să celebrez ritul funebru. Dar ai spus bine, prefectule : momentul e de mare gravitate, iar turma lui Cristos trebuie să rămână unită. După cum vezi, adăugă făcând solemn semnul curiei asupra celor două trupuri neînsufletește, perfidia lui Attila a făcut deja primele victime !

Schimbară doar câteva cuvinte, căci nu era vreme de lungi conveniențe ; un murmur de nerăbdare se auzea deja dinspre capii burgunzilor, care era limpede că abia așteptau să audă mesajul romanului și să vadă adunarea luând o hotărâre. În vreme ce asculta cu o expresie concentrată spusele episcopului, lui Sebastianus nu-i scăpă schimbul de cuvinte dintre Gundovek și Chilperic, căruia era limpede că-i dădea anumite porunci. Atunci când conducătorul burgund se întoarse din nou către el, înțelese că trebuia să încheie micul său dialog cu episcopul. Îl salută pe acesta din urmă, însă el îi reținu brațul cu o mână nervoasă. Fixându-l cu ascuțimea privirii sale de culoarea cerului, îi spuse pe un ton neliniștit :

— Ravena trebuie să ne vină în ajutor, Legatule. Dacă burgunzii se vor preda lui Attila, viețile a mii de creștini vor fi în primejdie.

Sebastianus îl asigură :

— Nu te teme, Etius nu intenționează să vă abandoneze.

O clipă mai târziu, Gundovek îl conducea chiar în locul din care vorbise el ceva mai înainte și îl prezenta direct întregii adunări, invitându-l să spună tuturor mesajul al cărui purtător era. Un murmur nedeslușit fu răspunsul, dar tăcură cu toții imediat ce el făcu semn că-și începea cuvântul.

Plimbă o privire rapidă peste auditoriul său și, înainte de toate, îi salută din partea Împăratului Valentinian și a lui

Magister militum, exprimându-și din nou condoleanțele pentru dublul asasinat.

— Pentru Waldomar Flavius Etius avea un mare respect și îl stima ca pe un aliat credincios. Oricum, cine l-a ucis și-a făcut rău socotelile, căci...

Un glas nerăbdător se ridică din mulțime întrerupându-l :

— Fidelitatea față de alianță nu poate veni numai din partea burgunzilor ; spune-ne când ajunge armata lui Etius !

Un altul i se alătură :

— Da ! E limpede că nu-i putem înfrunta singuri pe huni, în vreme ce voi, romanii, stați închiși în fortărețe, iar Împăratul tău se joacă la Ravena cu găinile.

Aceasta din urmă era o aluzie gravă la Roma și la găina pe care cu mai multe zeci de ani înainte unchiul și predecesorul lui Valentinian o ținuse în palatul său ca pe un animal domestic : nevinovată slăbiciune de tânăr patrician plictisit care pentru acei barbari era totuși mereu vie și devenea oricând un bun motiv de batjocură amară, chiar și când venea vorba despre nepot. Și, într-adevăr, râsete și strigăte de aprobare întâmpinară acele cuvinte ireverențioase. Îngrijorat, Gundovek ridică brațele cerând liniște, însă Sebastianus trebui să aștepte puțin pentru a putea răspunde și o făcu aproape strigând : spuse burgunzilor că le înțelege nerăbdarea și îi asigură că armata lui Etius va ajunge la Lemanus peste douăzeci de zile. Acela era de fapt mesajul, însă știa bine că era o minciună, căci cu greu armata lui Etius ar fi putut să treacă Alpii înainte de sfârșitul lui aprilie. Și de fapt care armată, căci era vorba doar despre câteva mii de soldați când părăsiseră Ravena. Voia să se întoarcă la subiect, să demaște asasinul, însă un om corpulent și bărbos ce stătea în primul rând cu degetele înfipite în centura lată de piele întrebă pe un ton agresiv din câți soldați și cavaleri era formată acea armată. Altul, care părea să-i fie amic și care avea pe chip o expresie încă și mai arogantă, aprobă energic reluând întrebarea :

— Da, ia spune-ne, soldățelule, pe cine trimite Împăratul tău ? Țiitoarele lui ? Sau poate o armată de eunuci pictați ?

Din nou, un cor de râsete se ridică din masa de oameni. Sebastianus intui că acel războinic trebuia să fie de rang mai înalt, căci era înconjurat de o suită consistentă de oameni

înarmați, care îl sprijineau cu sporovăiala lor. În sarcasmul său, în privirea sa arogantă putea citi o ostilitate bine înrădăcinată și de neînlăturat.

— Trebuie să mă credeți. Armata care urmează să vină e o armată mare : cele mai bune trupe de elită și trupe regulate¹, îi asigură cu nerușinare printre protestele însuflețite. Dar acum lăsați-mă să vorbesc, căci am altceva extrem de important să vă spun. Eu...

Alte voci se ridicară întrerupându-l :

— Câți soldați ? Câți cavaleri ? fu întrebat din mai multe părți.

Întâlni privirea lui Gundovek, care, cu brațele încrucișate, îl asculta încruntat, dar cu aerul că nu voia să intervină. Poate chiar și el, cu toate dezvăluirile pe care tocmai i le făcuse — sau poate chiar din cauza asta —, cântărea argumentele pro și contra ; poate îi era încă neclar de care parte ar fi fost mai bine să rămână ca să apere interesele poporului său. Și privea cântărind cu maximă atenție la înfruntarea de forțe din sânul adunării, dar și pericolul pe care această înfruntare l-ar fi putut reprezenta pentru el însuși. În orice caz, Sebastianus își dădu seama că era supus unui examen chiar și din partea sa. Era o situație stânjenitoare. Fusesse trimis cu ordinul de a promite chiar și imposibilul, fiindcă alianța cu burgunzii era vitală. Cu toate acestea, hotărî să nu meargă prea departe cu minciuna :

— Nu mai puțin de treizeci de mii de soldați și încă pe jumătate cavalerie ! proclamă cu glas tunător.

Păreri contradictorii se ridicară printre burgunzi, iar prin mulțime se porniră discuții aprinse. Mulți aprobau mulțumiți și comentau cu satisfacție acel anunț, neștiind că cifra era mai mult decât dublul celei reale. Însă auzi pe cineva strigând că nici treizeci de mii nu erau de-ajuns, întrucât hunii erau cu mult mai mulți. O voce, cine știe de unde, strigă că romanii erau toți niște lași și că nu poți avea încredere în ei. Altele se ridicară ca să consimtă la acele cuvinte insultătoare.

1. *Palatine* (elita armatei romane pe câmpul de luptă) și *comitatense* (trupele regulate). În ierarhia militară, trupele *palatine* și *comitatense* erau superioare celor de infanterie.

— Trebuie să aveți încredere, întări Sebastianus. *Magister militum* nu vă va abandona ! Vizigoții din Aquitania vor fi și ei cu noi ! reuși din nou să strige înainte să-l acopere rumoarea nedeslușită ce venea din mulțimea încinsă.

Părerile erau împărțite ; ici și colo chiar se încinseseră mici încăierări, iar asta și pentru că nimeni nu părea să-și asume menținerea ordinii. Nedumerit de întorsătura negativă pe care o lua adunarea, Sebastianus avu un moment de descurajare ; încruntat, își întrerupse intervenția și, căutând ajutor, se întoarse din nou să-l caute cu privirea pe Gundovek, dar îl văzu angajat într-o discuție animată cu Alpinianus. Automat, strângând din dinți cu mânie, se apropie la câțiva pași de soldații din suita sa căutând parcă un refugiu în care să-și pună iarăși în ordine ideile. La urma urmei, era un soldat, nu un orator ! Înjura în gând ; misiunea sa se dovedea mai grea decât credea nu doar din cauza morții lui Waldomar, dar și pentru că era mai mult decât limpede de-acum că mulți nobili se opuneau în mod deschis eforturilor lui Gundovek de a rămâne credincios alianței. În vreme ce acesta din urmă căuta din nou să facă liniște, ochii lui Sebastianus întâlneau încă o dată privirea Fredianeii și citiră în ea o dezaprobare mută, disprețuitoare. Își spuse că trebuia să se arate mai energic, că nu se putea lăsa depășit astfel de situație. Se lăsase acuzat, când ar fi trebuit de fapt să forțeze imediat nota și să-l denunțe fără întârziere pe asasinul lui Waldomar. Poziția sa era prea înaltă și nu-și putea permite să dea greș. Furios, se întoarse hotărât să ia din nou cuvântul, dar, între timp, un războinic vânjos, cu țeasta rasă și ochi vicleni și cu mustați lungi și răsucite i-o luă înainte. Bărbatul, care purta o comodă, dar eficientă armură de piele întărită cu zeci de nituri metalice, urcase deja până la jumătatea scării și dădea din mâini, încercând să atragă atenția auditoriului. Apropiindu-se de Sebastianus fără să bată la ochi, Alpinianus arătă către acel războinic și îi șopti :

— Voiai să-l vezi pe Gualfard ? Uite-l, e cel de acolo.

— Și Gundovek ? Ce face ?

— Șovăie. Fără Waldomar e ca fără o mână. Situația e cât se poate de nesigură. Soarta acestei adunări stă în mâinile tale.

Umflându-și pieptul și trecând cu privirea peste chipurile celor ce se îngrămădeau să-l asculte, Gualfard ridică un braț cerând liniște, după care proclamă pe un ton hotărât :

— Ascultați-mă ! De azi-dimineață discutăm și a venit ceasul să luăm o hotărâre. Așteptam armata lui Etius și, în schimb – întinse o mână pentru a-l arăta pe Sebastianus –, ni l-au trimis pe ambasadorul ăsta al lui ; și noi l-am ascultat. A spus treizeci de mii de soldați ! Dar eu vă spun : baliverne ! Treizeci de mii de soldați sunt puțini pentru noi și prea mulți pentru Roma. Unde îi găesc romanii pe toți soldații ăștia ? Cum îi plătesc ? Așadar, vorbe în vânt ! Încă o dată Etius ne-a înșelat ; încă o dată nu s-a ținut de cuvânt și speră ca alții să lupte pentru el și pentru Împăratul lui. Voi știți că mie nu mi-e teamă de huni. Nimeni de-aici nu mă poate acuza de lașitate, dar eu am spus cu câteva luni în urmă că ar fi o greșeală să respingem solia lui Attila. Iar acum iată-ne aici, târâți într-un război care nu ne privește !

Un bărbat ce-și făcea loc cu coatele prin mulțime ajunse în primele rânduri și-l întrerupse :

— Ba ne privește, și încă cum !

Arată cele două catafalcuri.

— Priviți ! L-au ucis ! Waldomar ne-a avertizat să fim în gardă ; iar ei, hunii, l-au ucis.

Primi multe aprobări, dar Gualfard ridică mâna pentru a-l face să tacă :

— E-adevărat, sau cel puțin așa pare. Însă prietenul nostru Waldomar se încredea în sosirea armatei romane. Ei bine, eu

vă întreb : unde e armata asta ? Spuneți-mi, pentru că eu n-o văd. Sau poate vreți să duceți războiul cu Attila de unii singuri ? Trădarea romanilor...

Sebastianus, care nu mai putea să se abțină, făcu un pas către el :

— Ajunge ! izbucni. Cum îndrăznești să vorbești de trădare tocmai tu ?

Se întoarse apoi spre auditoriu :

— Nu pot să mai tolerez insultele acestui câine ! Și nici nu mai pot să accept să rostească numele victimei lui și să susțină că i-a fost prieten. Fiindcă asasinul lui Waldomar e chiar el ; și pot s-o dovedesc !

În vreme ce un vuiet de exclamații contradictorii se ridica în jurul lui vehement, Sebastianus îl văzu pe Gualfard palid la față spunând cuvinte de protest, acoperite însă de rumoarea mulțimii. O clipă mai târziu, burgundul duse mâna la sabie. Sebastianus făcu la fel, dar între ei se interpuseră fulgerător gărzile lui Gundovek și câțiva iliri de-ai lui Mataurus. Chiar și soldații ce-l escortau pe Gualfard își trăseseșă armele și câteva minute mulțimea se frământă precum o mare tumultuoasă, în vreme ce securi și săbii se ridicau amenințătoare, gata să lovească. Vocea lui Gundovek se ridică puternică impunând liniște, dar avu nevoie de ceva timp până să poată vorbi. Ridicând brațele, strigă :

— Liniște ! Tăceți acum !

Se adresă apoi romanului :

— Acuzațiile tale sunt grave. Sper că ai dovezi cu care să le sprijini.

Sebastianus se întrebă în ce măsură acesta juca teatru. În orice caz, trebuia să admită : Chilperic și gărzile sale se mișcaseră cu o promptitudine desăvârșită. Și totuși, simțea el, conducătorul burgund nu luase încă vreo hotărâre. Cu mâinile în șolduri, îi răspunse pe un ton ferm și cu o voce sonoră, astfel încât să poată fi auzit de către cei care-l înconjurau :

— Firește că am dovezi ! Am cu mine un martor : un țăran marcoman care a condus un principe hun până la câteva mile de-aici la o întâlnire cu acest asasin și apoi a văzut cu ochii lui ambuscada.

O clipă mai târziu, Audbert fu împins în mijlocul masei de războinici. Iar Gundovek îl întrebă aspru :

— Deci ? Ce-ai de zis ? Ce-ai văzut ?

Strângând din umeri și rotindu-și ochii de jur-împrejur, vizibil înspăimântat, marcomanul se bâlbâi :

— Eu... eu l-am văzut !

— Ei bine, ce-ai văzut ?

Audbert înghiți în sec și privi pierdut în jur. Deschise gura, dar vocea îi ieși sugrumată și nu fu în stare să articuleze vreo vorbă. Privirile a sute de războinici erau ațintite asupra lui.

— Vorbește, la naiba ! îl somă romanul scuturându-l de gulerul tunicii.

Țăranul își făcu curaj și, frământându-și mâinile, arătă cu capul în direcția lui Gualfard, care îl privea de parcă ar fi vrut să-l mănânce de viu.

— Pe el !... I-am văzut pe el și pe Balamber.

Gundovek nu-l slăbi :

— Cine e acest Balamber ?

— Un hun !... Trimis de Utrigúr Onegesius. M-a obligat să-l însoțesc prin ținuturile astea ; spunea că era vorba despre o solie de nuntă. Eu n-am vrut... I-am și spus că nu voiam... Dar el m-a amenințat că mă va ucide, că o să se răzbune pe familia mea, și atunci eu...

— Și acest Balamber l-a întâlnit pe Gualfard ?

Audbert încuviință energic :

— Da, așa e ! Și pe urmă...

— Și pe urmă ?...

— Pe urmă, a doua zi, războinicii care îl însoțiseră pe Gualfard l-au pândit pe Waldomar și l-au ucis împreună cu toată escorta lui. Eu... am văzut totul.

Un murmur de stupefacție urmă acelor cuvinte. Frediana, care se ridicase din jilțul său și își făcuse loc printre războinicii masivi, veni înaintea lui Audbert. Grimhilde, cu o expresie de spaimă în frumoșii săi ochi albaștri, o ținea de mijloc mai mult ca să o rețină de fapt, decât ca să o protejeze ori să o consoleze. Tânăra se smulse din brațele ei și, făcând un pas înainte, îl întrebă neliniștită pe marcoman :

— Cum s-a întâmplat atacul? Știi să spui cum de am reușit să fug? Ce culoare avea calul tatălui meu?

— Erau cam douăzeci, printre care mulți arcași. Mulți arcași, da... Tu erai într-un car, vizitiul a fost lovit de o săgeată și caii s-au înspăimântat. Tatăl tău avea un cal alb, dar a fost iute dat jos din șa. Calul l-a luat apoi un băiat: fratele tău, cred...

Deodată, cu pumnii strânși și cu ochii scânteind de mânie, Frediana se întoarse către Gundovek.

— E adevărat! Toate sunt adevărate. Omul ăsta spune adevărul!

Un vacarm de glasuri îi întâmpină vorbele. Fără să mai aștepte răspunsul, fata scoase fulgerător un pumnal din teaca uneia dintre gărzii și se aruncă plină de furie spre Gualfard, numindu-l porc și asasin. Fu nevoie de trei oameni ca să o oprească. În mijlocul aceluia tumult, se ridică plină de mânie vocea acuzatului:

— Țărănoiiu ăsta minte! Totul e o scorneală de-a românilor! Au pus la cale comedia asta ca să ne tragă în război!

Printre cei care se găseau la capătul scării se stârni din nou o mișcare agitată ca o clătinare de valuri. Prompt, Maturus se postă în fața lui Audbert înfruntându-l pe Gualfard, care se repezise înainte cu sabia ridicată. Gundovek se interpușe între ei și, cu un reflex extraordinar, apucă încheietura războinicului și-l opri, în vreme ce gărzile sale așteptau armele către scutierii care îi apărau spatele. Gâfâind, ținut de mâini robuste și de săbiile îndreptate spre el, Gualfard strigă:

— Nu pot să tolerez un asemenea afront! Nu se poate să-i dați crezare câinelui ăstuia! Nu e decât un țărănoi, o râmă. E un nimeni și nimeni nu-l cunoaște! Totul e o înscenare infamă a porcului ăstuia de roman!

Hotărât, cu mâna din nou pe mânerul sabiei, Sebastianus se întoarse către Gundovek.

— Eu ți-am făcut dovada celor spuse. Acum rămâne să hotărăști tu, dar nu am de gând să mă las insultat de acest ucigaș.

Dezamăgit, îl văzu pe Gundovek șovăind iarăși; era încruntat și părea foarte concentrat din cauza unui gând. Gualfard, spumegând de furie, se zbătea între gărzile lui Chilperic și continua să strige ocări către el.

— Ordalia ! strigă deodată. Cer ordalia ! Proba armelor o să arate că acuzațiile romanului ăstuia sunt numai minciuni !

La acele cuvinte, un singur strigăt izbucni, răspândindu-se cu repeziciune prin mulțime :

— Da ! Ordalia ! Ordalia !

Gânditor, regele burgunzilor rămase tăcut câteva clipe urmărind freamătul partizanilor acuzatului. Apoi, cu gravitate, încuviință întorcându-se către Sebastianus :

— Așa e. Gualfard e de stirpe nobilă, iar cuvântul unui om de rând, și încă unul străin, nu poate fi de-ajuns ca să-l acuzăm de o faptă atât de gravă.

Pentru un moment, Sebastianus rămase stupefiat. Cunoștea bine acea absurdă uzanță germanică de a decide rezolvarea cauzelor penale în funcție de rezultatul unor grele încercări fizice la care era supus acuzatul ori ale unui duel între acesta și cel care-l acuza, dar îi venea greu să creadă că un conducător ca Gundovek, cu faima unui om inteligent și de mare înțelepciune, va accepta să recurgă la ea într-o situație atât de limpede. Începuse să se întrebe care erau motivele reale ale atitudinii sale ambigue. Chiar dacă, până atunci, în fața insultelor lui Gualfard se abținuse – cu mare greutate – să pună mâna pe sabie, era suficient de conștient de responsabilitățile lui încât să vadă că nu avea nici o rațiune să lase rezolvarea situației și poate chiar soarta unor popoare întregi pe seama rezultatului greu de prevăzut al unei confruntări individuale. Într-adevăr, însuși comandantul său cu câțiva ani înainte acceptase o asemenea soluție, ieșind învingător într-un duel rămas faimos cu rivalul său Bonifaciu ; în ceea ce-l privea pe el, cu siguranță că nu era omul care să dea înapoi în fața unei asemenea provocări, în care – simțea asta – erau puse în joc nu doar propria onoare, ci și onoarea Imperiului ; mai mult chiar, antrenat constant cu orice tip de armă, nu se temea de o confruntare cu burgundul. Cu toate acestea, atitudinea pe care o adoptase regele se dovedea insultătoare la adresa lui, întrucât leza demnitatea sa de ambasador roman. Înainte de a fi spus ceva decisiv, Alpinianus îl apucă de un braț și i se adresă lui Gundovek :

— Dar... obiectă el dezorientat arătând cu mâna spre Gualfard, e cu siguranță vinovat! Ai un martor, ce vrei mai mult? El e asasinul!

Gundovek scutură din cap și întări ferm:

— Are dreptul să-și apere onoarea. Iar tu, se întoarce către Sebastianus, ești un ambasador și poți refuza să te bați în duel. Poți desemna un reprezentant dintre cei mai buni soldați ai tăi.

Prompt, Mataurus făcu un pas în față și propuse să fie el cel ales, însă Sebastianus, exasperat și furibund, nici nu vru să audă.

— Nici vorbă! spuse hotărât. Dacă trebuie să aibă loc un duel, eu o să fiu cel care se luptă.

Nesigur, cu mâinile în șolduri, Gundovek îl fixă pentru câteva momente mușcându-și buza de jos și, în sfârșit, luă o hotărâre:

— Cum vrei! Când? Pe jos ori călare?

— Chiar acum! Întări cu hotărâre romanul. Pe jos; calul meu e obosit și pe unul pe care nu-l cunosc m-aș afla în dezavantaj.

— Arme scurte, firește. Ai preferințe?

— Nu, sabia mea îmi convine de minune. El să-și aleagă arma pe care o dorește.

Pătrunzând cu forța printre gărzile lui Gundovek, Gualfard se apropie:

— Atunci aleg securea și scutul.

Sebastianus îi susținu ferm și liniștit privirea încărcată de ură.

— Mie îmi convine.

Gundovek încuviință; după aceea, desfăcând brațele, porunci oamenilor săi:

— Faceți loc! Faceți loc pentru ordalie!

Cu gesturi rapide și eficiente dictate amândurora de obișnuința de a folosi armele, cei doi adversari se pregăteau de confruntare. Lui Mataurus nu-i trebui mult ca să scoată din bagajul comandantului său splendida armură cu solzi de metal și să-l ajute să o îmbrace. Cât despre Gualfard, care deja și-o pusese pe a sa, își luase în plus un coif de fier și un scut mare, rotund și aștepta cu nerăbdare sfârșitul pregătirilor romanului, plimbându-se în sus și-n jos ca o fiară la circ, acum cântărind în mână securea cu două tăișuri, acum rotind-o sub privirile admirative ale spectatorilor. Sebastianus nici măcar nu se uita la el.

— Fii atent, *Eminentissime*, îl preveni Mataurus dându-i coiful. Tu ești foarte dibaci în mânuirea sabiei, dar barbarul acela îmi pare deosebit de puternic. Iar dacă a ales securea, sigur a făcut-o pentru că știe să o folosească cel mai bine. Scutul meu e solid, dar nu știu cât o să-i poată rezista.

— Rămâne de văzut, se mulțumi să răspundă Sebastianus în vreme ce-și trăgea mânușile întărite cu metal.

Deodată, se simți învăluit de un parfum suav : venită parcă de nicăieri, Frediana apăruse lângă el. La apropierea ei, îl încercă o emoție atât de puternică, încât inima sa porni să bată mai iute. Cu un gest hotărât, înainte chiar ca el să o poată saluta, ea își scoase diadema și, lăsându-și liber părul splendid, își luă de pe cap vâlul și i-l legă în jurul brațului drept.

— Tu azi te lupți și pentru mine, romanule ! îi spuse în vreme ce i-l înnodea fixându-l cu privirea ; în ochii ei se citeau hotărâre și o uimire fără cuvinte.

— E o mare onoare pentru mine, reuși să-i răspundă înainte ca ea să-i întoarcă brusc spatele fugind înapoi lângă protecția sa.

Admirându-i silueta zveltă ce se îndepărta iute pentru a se pierde repede în furnicarul războinicilor, simți născându-se în sufletul său și umplându-l cu totul o forță misterioasă și puternică și știu că avea să învingă — fu sigur de asta.

La un semn al lui Gundovek, sunetul unui corn dădu semnalul de început al înfruntării. În careul format de scuturile mari ale gărzilor lui Gundovek îndărătul cărora se îngrămădeau sute de spectatori, cei doi bărbați înaintară cu precauție unul către celălalt studiindu-se cu atenție. O tăcere încărcată de tensiune plutea deasupra pieței largi, inundată de mulțimi de oameni ce veneau dinspre Via Pretoria și dinspre celelalte străzi adiacente. La fiecare fereastră a clădirilor din jur se zăreau spectatori, la balcoane și chiar pe acoperișurile de ardezie, pe fondul masei de nori albicioși.

Gualfard fu cel care, cu un strigăt, dădu prima lovitură spărgând întăritura de fier din marginea scutului — robust totuși — al romanului ; însă acesta preferă să nu răspundă. Și dacă Sebastianus mai avusese până atunci vreo îndoială în ceea ce privea vigoarea adversarului său, forța acelei lovituri de secure ar fi fost suficientă ca să i-o risipească : îi fu imediat limpede că, în duelul acela, ar fi fost periculos pentru el să coboare pe terenul unei confruntări pur fizice și că, de aceea, ar fi trebuit să recurgă la întreaga sa experiență. Se mișcă o vreme cu precauție ținându-se sub ochi unul pe celălalt, apoi burgundul se năpusti, cu o serie de lovituri, într-un atac de fond lung și teribil, având totuși grijă să nu îngăduie adversarului să-l prindă descoperit. Securea cu două tăișuri pe care o strângea în mână era poate o armă grea, dar îi permitea să aplice lovituri la fel de eficiente și cu dosul ei, nelăsându-i lui Sebastianus răgazul să răsuflă ; șuieratul pe care-l scotea despicând aerul ar fi fost el singur de-ajuns ca să îngrozească nu doar un singur războinic. Romanul, cu o mare mobilitate a picioarelor, se retrăgea și para cu greutate, căutând să nu primească direct loviturile, ci să le devieze pe cât îi stătea în putință, ca să nu-și piardă scutul prea curând.

Cu toate acestea, deși era întărit cu o placă metalică, scutul ieși din furtuna aceea spart în mai multe locuri.

— Am să te fac bucăți, romanule ! mârâi Gualfard când, în cele din urmă, se trase înapoi.

Stătu o vreme scurtă ca să-și recapete suflul și, imediat, mugind ca un taur înfuriat, i se aruncă iarăși împotriva cu toată greutatea, scut contra scut, împingându-l îndărăt, până ce romanul ajunse cu spatele aproape lipit de cordonul de gărzii. Un murmur de satisfacție se ridică din mulțime, în mijlocul căreia — dacă nu din alt motiv, atunci din orgoliul neamului — cei care îl susțineau pe roman nu aveau cum să fie prea numeroși. Cei doi adversari se despărțiră pentru o clipă ; o sclipire de cruzime apăru în ochii lui Gualfard, care frământa nervos mânerul securii, nerăbdător să pună capăt acelei înfruntări ce-i părea mai ușoară decât își închipuise. Când însă, după o altă scurtă pauză, porni din nou la asalt, Sebastianus reacționează în sfârșit : devie din nou lovitura, dar cu o mișcare către exterior, cu scopul de a-și dezechilibra adversarul, și execută rapid o izbitură năprasnică de sus în jos, pe care celălalt o pară la rândul său, aplicând apoi o nouă lovitură de sus. Romanul, cu cea mai mare rapiditate, în loc să pareze, își dezechilibrează adversarul trăgându-se îndărăt, pentru ca, la întoarcere, cu o lovitură violentă în diagonală, să lovească imediat, cu mare putere, mânerul securii. Dezarmat, Gualfard făcu un salt înapoi. Urletul de spaimă și dezaprobare ce se auzi în piața cea largă fu atât de puternic, încât câteva păsări părăsiră în mare grabă acoperișul Pretoriului. Gualfard însă nu se pierdu cu firea : nu făcu greșeala de a se apleca să-și ia arma, ci, cu mare prezență de spirit și nebănuită agilitate, se azvârli înainte cu capul plecat. Protejându-se cu scutul său mare, îl izbi cu toată greutatea pe Sebastianus, surprinzându-l pe când deja se pregătea să înainteze ca să aplice lovitura decisivă și îl aruncă îndărăt. Respins astfel, romanul dădu înapoi clătinându-se, își pierdu echilibrul și căzu pe spate, în strigătele mulțimii, dându-i astfel răgaz adversarului să-și ia cu repeziciune arma și să se pună iarăși în gardă. Sebastianus fu imediat în picioare, reproșându-și că pierduse prostete ocazia. Se găseau acum iarăși unul în

fața celuilalt, hotărâți amândoi să termine treaba cât mai repede. Gualfard găfâia din nou, iar în ochii săi plini de cruzime apăruse o lucire de alarmă. Intuindu-i nervozitatea, Sebastianus se retrase puțin, sperând că celălalt va mușca momeala și, atacând, se va descoperi încă o dată. Într-adevăr, Gualfard, hotărât să termine cu el și poate împins de îndemnurile mulțimii, îl asaltă vijelios pentru a nu știu câta oară printr-o pătrundere în diagonală de o forță teribilă. Sebastianus pară lovitura cu scutul, se roti fulgerător pe piciorul stâng și lovi apoi cu dosul sabiei fără măcar să privească, despicând apărătoarea de la ceafă a coifului adversarului său, în momentul în care acesta, împins de propriul elan, trecea pe lângă el. Gualfard presimțise lovitura și se împinsese înainte rămânând aplecat, astfel că sabia lui Sebastianus îl atinse când aproape ieșise din bătaia ei, lăsându-l nevătămat; deși puternic dezechilibrat, se răsuci prompt vrând să se pună în gardă, dar nu avu timp să o facă. Fulgerător, cu marginea tăioasă a scutului său strâmbat și spart de lovituri, romanul lovi în partea din mijloc scutul adversarului, i-l împinse la o parte, forțându-l astfel să-și lase garda jos, și fandă fulgerător. Cu o precizie implacabilă, lama îl atinse pe Gualfard la gât, singurul punct rămas în parte descoperit de armură. Din mulțime se ridicară atunci strigăte de oroare și stupefacție, după care urmă o tăcere de gheață.

În vreme ce armele sale se prăvăleau pe caldarâm cu un zgomot asurzitor, burgundul făcu un pas înapoi, apoi încă unul, cu mâinile încleștate pe gâtul străpuns, din care sângele țâșnea spumegând. Se opri, se clătină, apoi căzu în genunchi și rămase așa pentru câteva secunde, stupefiat, cu privirea deodată pierdută și scoțând un horcăit oribil, gălgâitor; în sfârșit, ochii îi deveniră sticloși și căzu mort pe pietrele pieței. După o tăcere scurtă, împietrită, din grupul fidel lui răsună un cor de strigăte furioase; ca un singur om, se puseră în mișcare într-un tumult, dar întâlniră sulițele gărzilor lui Gundovek ațintite către ei. Pentru câteva clipe, într-un vacarm de glasuri, piața fu teatrul unui vălmășag violent, de scurtă durată totuși, căci acei războinici se treziră imediat în imposibilitatea de a mai face ceva. Apropiindu-se de Sebastianus,

Gundovek abia dacă mai privi trupul trădătorului. Îi zâmbi învingătorului bătându-l pe umăr :

— Frumoasă luptă ! spuse cu un surâs. Nu mă așteptam la mai puțin de la un ofițer al gărzii lui Etius !

— Și dacă lucrurile s-ar fi petrecut altfel ? replică romanul aruncând pe jos scutul distrus.

Gundovek râse.

— Încă îmi amintesc cu ce măiestrie mânuiai bastonul de antrenament pe când erai copil. Și pe urmă, nu se putea termina altfel, fiindcă dreptatea era de partea ta.

— Aveai poate nevoie de acest duel ca să fii sigur ! răspunse cu un ton ușor provocator Sebastianus.

Burgundul ridică din umeri și făcu semn către mulțime, care încă murmură :

— Eu nu, dar ei da. Acum nu vor mai șovăi.

Sebastianus se mulțumi să scuture din cap, renunțând să mai încerce să înțeleagă. Avea să se gândească la motivele lui Gundovek mai târziu. În mijlocul mulțimii tumultuoase, ochii săi o căutară în schimb pe Frediana. O văzu înaintând la rândul ei printre soldați. O strălucire extatică îi lumina chipul. Când ajunse în fața sa, își puse o mână în mâinile lui.

— Nu m-am îndoit nici măcar o clipă de victoria ta ! exclamă scrutând ochii lui aproape în extaz.

— Sunt bucuros că am putut să-ți răzbun tatăl și fratele.

Ea întoarse privirea spre trupul lui Gualfard, pe care doi oameni de-ai lui Gundovek îl duceau de acolo târându-l de picioare, lăsând pe caldarâm o dâră lungă de sânge. Chipul fetei se întunecă.

— Răzbunat, zici ? Nu, nu destul. Poporul meu e în mare pericol : hunii ne persecută de treizeci de ani și nu vom avea niciodată pace până nu ne vom elibera de monștrii aceia ucigași. Fulgerul mi-a deschis ochii. Da : lupta asta va fi o luptă între bine și rău, o luptă pe viață și pe moarte și Dumnezeu va fi cu noi. Trebuie să-i ucidem pe toți. Trebuie să-i ștergem de pe fața pământului !

Sebastianus simți în cuvintele ei o hotărâre implacabilă și o ură atât de violentă, încât o privi cu admirație și totodată cu groază. Își imaginează că, vorbind despre un fulger care o

limpezise, Frediana făcea aluzie la acela care, după câte i se spusese, îl lovise pe ucigaşul hun şi îşi promise din nou să-i ceară confirmarea imediat ce vor putea să vorbească în linişte, cu atât mai mult cu cât acel episod îi stârnea din plin curiozitatea. O clipă mai târziu, atenţia le fu atrasă de Gundovek, care, după ce urcase repede în capătul micii scări, îşi reluase discursul înaintea războinicilor săi. Vorbea despre o judecată divină, despre justetea cauzei pentru care îşi chema poporul să lupte, despre inevitabila victorie. Mulţimea îl asculta acum cu încredere, vibrând de un freamăt nou, de o nouă înţelegere. Sebastianus se străduia să fie atent la cuvintele sale înflăcărâte, dar între timp mâna sa o strângea încă pe cea a Frediane.

În aceeași seară, înaintea războinicilor reuniți în marea piață a Pretoriului, episcopul celebră liturghia și ritualul funebru pentru Waldomar și tânărul Waltan. Doar cu câteva ore înainte, fără nici un vot împotriva, adunarea căpeteniilor hotărâse în favoarea respectării alianței ; în așteptarea armatei imperiale care trebuia să ajungă din Italia, burgunzii urmau să vegheze asupra trecătorilor din munți și a văii cursului mijlociu al Ronului, asigurând și apărarea podului de peste Rin la Augusta. Comanda fortăreței fu încredințată lui Reinwalt, pe care burgunzii îl numeau Taciturnul și-l socoteau, în ciuda caracterului său închis, cel mai demn succesor al lui Waldomar. Nobilii și capii satelor prezenți fură solicitați să mobilizeze la arme toți oamenii apti, inclusiv pe galo-romani. Sebastianus dădu asigurări că va zăbovi la Genava până la sosirea lui Etius, pentru a menține contactele cu Ravena și pentru a-l ajuta pe Gundovek la pregătirile de război. Odată luată inițiativa, capul burgund se arătă hotărât și neîndurător : toți oamenii din suita lui Gualfard, care fuseseră închiși, fură trecuți prin tăișul sabiei în aceeași noapte, în timp ce se desfășura banchetul funebru. Geremar fu singurul care scăpă de judecată ; de dimineață, Gualfard spusese câtorva dintre prietenii lui să aștepte sosirea fratelui său până la lăsarea întunericului ; acesta însă nu apărură, cu siguranță fiindcă fusese avertizat din timp de vreun mesager. Astfel că tot ceea ce putu Gundovek să facă fu să-l exileze și să trimită treizeci de cavaleri ca să ia înapoi pământurile pe care tatăl său i le încredințase mai înainte.

În timpul banchetului funebru, Chilperic și Sebastianus își reînnoiră prietenia depănând amintiri comune, însă vorbind și despre prezent. Principele burgund, care era un om nu doar cu suflet mare, ci și cu o mare pasiune pentru arme, fusese impresionat de abilitatea pe care o arătase romanul în înfruntarea cu Gualfard și îi puse o mulțime de întrebări legate de tehnica de antrenament și de armamentul soldaților lui Flavius Etius, în special al palatinilor, gărzile Împăratului. Foarte curând însă discuția lor atinse și alte subiecte: de la cai la convențiile vieții de curte la Ravena, de la spectacolele faimoșilor jongleri și iluzioniști la *venationes*¹, care, după câte se spunea, îl pasionau pe Împărat. Ajungând la acel punct, descoperiră că împărtășeau aceeași pasiune pentru vânătoare; Chilperic mai ales îndrăgea cel mai tare vânătoarea de urși, foarte răspândită în acea regiune, iar Sebastianus, care nu avusese încă această experiență, acceptă cu entuziasm invitația sa de a i se alătura imediat ce se ivea ocazia. Pe parcursul serii, el nu doar regăsi un prieten din copilărie, dar câștigă în plus simpatia mamei acestuia și îi trezi și un viu interes surorii sale, Griselde. Copila moștenise de la mamă frumusețea și inteligența, la care adăugase o frenetică sete de viață și o vioiciune a spiritului ce alcătuiau o combinație curioasă și intrigantă cu fizicul său încă proaspăt de adolescentă. Fusese cucerită de el încă din primul moment și întreaga seară îl copleși cu întrebări legate de ceremoniale și felul în care își petreceau timpul cei de la curtea lui Valentinian. Interesul ei nu venea dintr-o superficialitate a caracterului, ci dintr-o cunoaștere a lucrurilor pe care și-o însușise temeinic, în ciuda vârstei fragede și a apartenenței la o stirpe regală. Răspunzându-i, Sebastianus se strădui să nu pară că se umflă în pene ori că e vreun lăudăros și povesti ce putuse să vadă ca membru în garda personală a lui *Magister militum*, care de altfel călătorise foarte rar la Ravena în ultimii ani, fie pentru că dintotdeauna considerase Curtea

1. Întreceri între animale sau între animale și oameni ce aveau loc în amfiteatrele Romei antice, legate de obicei și de demonstrații ale gladiatorilor.

un cuib de vipere, fie pentru că se găsisese adesea angajat în campanii militare. Frediana, deși închisă într-o tăcere plină de durere în toată acea rumoare a comesenilor, îl ascultă cu atenție, desigur, nu pentru că ar fi interesat-o acele subiecte. După ce-l văzuse înfruntând primejdia în adunare și luptând apoi împotriva asasinului tatălui său, ea trecuse de la indiferență la un soi de entuziasm orb, iar în timpul banchetului ochii săi aprinși își regăseau strălucirea doar privindu-l pe el. Cu toate acestea, căută să nu-și încrucișeze privirea cu a lui, deși încercă – însă cu multă precauție – să-l facă să povestească din experiența sa dramatică. De altfel, părăsi devreme masa declarând că prefera să se ducă să-i îndrume, în vederea pregătirilor de plecare, pe slujitorii ce-i fuseseră puși la dispoziție, întrucât hotărâse să părăsească Genova a doua zi pentru a transporta trupul neînsuflețit al tatălui și pe acela al fratelui. Grimhilde o însoți cu delicatețe până la apartamentul ce-i fusese pregătit în palat.

A doua zi de dimineață, Sebastianus avu grijă să se trezească la timp pentru a o saluta. Cu toate acestea, dorind să-i vorbească între patru ochi, nu se îndreptă spre Pretoriu ca să asiste la despărțirea ei de Gundovek. Însoțit de Vitalius în schimb, ajunse din urmă călare îndureratul cortegiu puțin dincolo de Poarta de Miazăzi. Cele două sicrie de stejar acoperite de flori călătoreau în care trase de boi, escortate de douăzeci de războinici de-ai lui Gundovek. Sebastianus fu surprins să o vadă pe Frediana călare și în haine bărbătești, cu o scurtă din piele de căprioară și pantaloni de in mulați ce-i scoteau în evidență picioarele lungi ; de fapt, ar fi putut fi luată și drept un tânăr paj puțin efeminat, dacă n-ar fi fost cascada de plete ce i se revărsa pe umeri, mângâiată când și când de un vânt umed care anunța ploaia.

— Așadar, îi spuse el aplecându-se puțin în șa ca să-i strângă mâna, te întorci în valea ta. E foarte departe ?

— Nu. O călătorie de doar două zile. E drept ca tatăl meu să fie înmormântat acasă la el, în mijlocul poporului său. Dar o să ne revedem curând. În douăzeci de zile voi fi aici cu cel puțin trei sute de războinici.

— Ar trebui să fie de datoria bărbaților să conducă pe alți bărbați la luptă.

— Nu mai sunt bărbați în familie. Deci răzbunarea stă în sarcina mea.

Văzând că la șodul ei atârna o sabie, Sebastianus observă :

— Te delectezi cu folosirea armelor ?

Ea râse amar.

— Mă delectez, spui ? Ai să poți vedea curând că folosesc sabia la fel de bine ca tine. Ca și alte femei burgunde, de altfel, adăugă pe un ton de orgoliu. Odinioară eram puternici, dar azi suntem un popor mic, cu mulți dușmani și nu ne putem îngădui să-i lăsăm numai pe bărbați să lupte.

— E foarte trist. Ieri am putut vedea cu ochii mei că veșmintele femeiești se însoțesc de minune cu frumusețea ta, mult mai bine decât hainele aspre și armura de luptător.

Complimentul său se pare că-și atinsese ținta. Cu un gest tipic feminin, ea își îndepărtă părul pe care vântul i-l răvășise pe frunte și îl fixă cu o privire pătrunzătoare, neștiind dacă să fie încântată de cuvintele lui sau să se simtă jignită de scepticismul pe care îl putea citi în ele. Apoi însă privirea i se înăspri și îi răspunse hotărâtă :

— Eu n-o să mai îmbrac veșminte femeiești până nu-mi voi duce la bun sfârșit răzbunarea.

Spunând acestea, se îndreptă către oamenii din escortă și, ridicând brațul, dădu semnalul de plecare. Își împungea deja calul în coaste, dar Sebastianus o reținu, punând o mână pe mânerul șei sale.

— Sper să te văd curând, așadar.

De după genele sale lungi, Frediana se mulțumi să-i zâmbescă nesigur, un zâmbet în care lui Sebastianus i se păru că deslușește o umbră de ambiguitate ; după aceea, brusc, strigă la cal îndemnându-l și se îndepărtă, ajungând din urmă escorta într-un galop rapid. În vreme ce Sebastianus o urmărea îndepărtându-se, lângă el sosi o ștafetă a lui Gundovek care îi transmise invitația de a se duce cât mai repede la el, dar nu reuși să ghicească motivele acelei întâlniri. Se întoarse deci iute la Pretoriu împreună cu credinciosul Vitalius, iar acolo, intrând în curte, îl găsi pe Audbert așteptându-l. Marcomanul

se afla aproape de scara cea mare de piatră, unde o mulțime de gărzi, ștafete, delegați rămași aici din ziua precedentă și servitori se foiau într-un continuu du-te-vino. El îi veni imediat în întâmpinare vizibil neliniștit. Sebastianus descălecă și îl salută, în vreme ce Vitalius încredința caili amândurora unui grăjdar. Apucându-l de un braț, îl făcu să-l însoțească urcând pe scara palatului.

— Ce e, Audbert ? Te văd îngrijorat.

— Da, *Eminentissime*, sunt îngrijorat de soarta familiei mele. Imediat ce vor afla că le-am dezvăluit complotul cu Gualfard, hunii se vor răzbuna cu siguranță pe noi. Tu ieri îmi promiseseși că...

— Firește. Stai liniștit, n-am uitat, îl asigură Sebastianus răspunzând cu un semn la salutul gărzilor și pășind cu pas hotărât în atrium.

Trecând printr-o poartă cu arcadă, o apucară pe un coridor și apoi pătrunseră în loggia vechiului peristil, în a cărui grădină invadată de buruieni și părăsită cu totul stăteau în așteptare tăifăsuind în mici grupuri ori dormind lungiți pe jos, înveliți în păături aspre, o mulțime de slujitori și scutieri ai delegaților încă găzduiți în palat. La pașii lor ce răsunau sec sub arcade se adăugaseră acum cei ai lui Vitalius, care, venit în fugă din marea piață, îi urma în tăcere gata să îndeplinească ordinele. Observând că sosise, Sebastianus i se adresă fără a se opri din mers :

— Urc un moment la Gundovek. Tu du-te în camera mea și termină de făcut bagajele, dar mai întâi caută-l pe Mataurus și spune-i să vină cât mai repede cu patru iliri ; imediat trebuie să merg la episcop.

Audbert continua să-l urmeze. Concentrat asupra problemei sale, nu-l slăbea deloc pe Sebastianus.

— Și pe lângă asta, reluă el cu gravitate și ținând cu greu pasul, de-acum e limpede că va fi război. Și ieri i-am auzit pe acești burgunzi spunând că Attila se apropie cu fiecare zi cu armata sa. Dacă trece de Suabia de Sus... În fine, oricum ar fi, eu o să pierd totul, gospodăria mea o să fie distrusă și...

Oftând, Sebastianus se opri și se întoarse în sfârșit să-l privească :

— Am înțeles, Audbert, dar ți-am spus deja să nu-ți faci griji ; ieri am vorbit cu Gundovek și am obținut pentru tine o mică escortă care o să te însoțească până acasă. Sunt războinici încercați și, dacă vrei, o să te însoțească înapoi aici împreună cu toată familia, animalele și toate lucrurile tale. Gundovek îți va da pământuri prin părțile astea.

Marcomanul căscă ochii și îi luă o mână între ale sale strângându-i-o cu putere.

— Oh ! Mulțumesc ! Mulțumesc, *Eminentissime* !

Dar imediat chipul său se întunecă.

— O escortă ? Oameni de încredere, sper !

— Firește : toți sunt din garda personală a lui Gundovek, răspunse Sebastianus eliberându-și mâna și reluându-și mersul.

Audbert se ținu după el.

— Dar... Să-mi fie iertat, *Eminentissime*, tu ai fost foarte generos, la fel și Gundovek, da, și Gundovek e foarte generos, firește, dar eu anul ăsta am arat și am semănat. Dacă plec de acolo, îmi pierd recolta și...

— Trebuie să te hotărăști, Audbert. De altfel, dacă te omoară, la ce-o să-ți mai folosească recolta după aceea ?

— Da, sigur, ai dreptate, *domine*. Dar ce voiam eu să întreb era, în sfârșit... din ce-o să trăiesc, din ce-o să trăim când o să ajungem toți aici, până când generosul Gundovek o să-mi aranjeze... de fapt, nu, vreau să zic... până la recolta de anul viitor ?

Trecuseră de încă un post de gardă și acum urcau o scară de cărămidă ce conducea la apartamentele lui Gundovek. Sebastianus, care încă o avea în minte pe Frediana, ridică ochii în tavan, dar căută să-și învingă iritarea.

— Cred că Gundovek va avea grijă de tine în cel mai bun mod, ba chiar sunt sigur de asta.

Îmbărbătat, Audbert se opri la jumătatea scării, dar întrebă iarăși :

— Când pot să plec deci ? Nu e timp de pierdut, mi se pare.

Avea dreptate. Oprindu-se să-l privească de la înălțime, cu mâinile în șolduri, romanul se încruntă și încuviință.

— Păi... Întrucât chiar la el merg, o să-i spun lui Gundovek să organizeze plecarea ta pentru mâine.

— De ce nu chiar azi ? Iartă-mă, *Eminentissime*, dar jumătate de zi ar putea însemna pentru mine și familia mea viața ori moartea, ruina ori salvarea.

Sebastianus oftă :

— De acord. O să caut să-ți organizez plecarea pentru primele ceasuri ale după-amiezii. Iar acum du-te de-aici și lasă-mă în pace.

De pe scară, de unde se afla, Audbert încă îi mulțumea, când, trecând de ultima santinelă, Sebastianus intră în apartamentele lui Gundovek. Un servitor se oferă imediat să-i arate drumul și îl însoți prin încăperi și coridoare pe jumătate cufundate în întuneric până la încăperea învecinată cu sala de baie. Cu ajutorul servitorilor, Gundovek se ștergea în fața unei fântâni din marmură, cu siguranță opera unui sculptor păgân : apa țâșnea cu zgomot din gura unui amoraș grăsuț, cobora într-o cochilie de marmură și, de acolo, în cascadă, într-o vană mai mare ce avea sculptate pe ea în relief trupuri goale de bărbați și femei. În vreme ce conducătorul burgund fixa cu privirea mozaicurile de pe pardoseală, un servitor tânăr îl freca energic pe pielea înroșită de pe umeri cu un ștergar cu broderii ample, multicolore, cu desene celtice. Îmbrăcămintea sa împachetată cu grijă stătea pe un scăunel de marmură aproape de perete, lângă care aștepta un alt servitor, atent la orice semn, cât de mic. Intrând în camera plină de aburi din *calidarium*-ul de alături, Sebastianus se ciocni de Chilperic ; acesta, îmbrăcat și cu sabia la sold, stătea în picioare aproape de ușă — era limpede că nu suporta temperatura înaltă din încăpere. Pe chipul său, precum și pe acela al tatălui se citea o vie îngrijorare.

De îndată ce Gundovek luă cunoștință de prezența lui Sebastianus, îl salută și făcu imediat semn celor doi servitori să se îndepărteze. Apoi, învelindu-se cu o pânză, se așeză pe una din cele două bănci de marmură lipite de perete. Urmărindu-l, Sebastianus nu putu alunga gândul că doar cu cincisprezece ani înainte pe aceeași bancă s-ar fi putut afla un înalt funcționar roman îngrijit de servitori germanici ; însă acum se întâmpla contrariul : semnele vremurilor ! Dacă el nu ar fi avut o mamă burgundă, Gundovek, așa cum era

îmbrăcat, i-ar fi putut părea cu ușurință acum caricatura grotescă a unui roman în togă din vremuri apuse. Trebuia să-i recunoască în schimb o anumită ținută regească înăscută ; mai mult, în ciuda lipsei de instruire, nu-i putea nega o capacitate de înțelegere și o vioiciune a minții demne de un mare rege. Când îl întrebă care era motivul pentru care îl chemase, înainte de a-i răspunde, Gundovek îl cercetă câteva clipe încruntat și scărpinându-și pieptul păros cu cearșaful. Îi puse apoi fără ocolișuri o întrebare :

— Ieri ne-ai spus că armata lui Etius va fi aici în douăzeci de zile. E adevărat ?

— Așa mi-a spus *Magister militum* să vă comunic.

Gundovek scutură din cap.

— Nu, insistă el cu duritate. Ți-am cerut să-mi spui dacă asta e adevărul.

În vreme ce Chilperic încrucișa brațele și se rezema de perete cercetându-l atent, Sebastianus se simți prins în laț. Privirea rece și atentă a lui Gundovek îl măsura din cap până în picioare ținându-l pe linia subțire ca o lamă de brici care desparte minciuna de adevăr. Înțelese că ar fi fost inutil să se arate jignit.

— Eu... Nu pot, firește, să știu mai multe decât comandantul meu, dar pot să-ți garantez pe onoarea mea că intenția lui de a ajunge aici cât mai curând și cu toate forțele de care va putea dispune e absolut sinceră.

Punându-și o mână pe coapsă – ce părea un trunchi de brad –, Gundovek încuviință grav :

— Asta o cred. Dacă n-ar fi fost așa, ieri nu te-ai fi luptat.

Văzând expresia nedumerită a lui Sebastianus, adăugă :

— Tu ești viteaz, dar nu prost. Și în plus ești un om de onoare, iar un om de onoare cu ceva minte nu-și riscă viața în numele unei minciuni sfruntate.

— Totuși ieri nu te-ai arătat prea convins că te puteai încrede în cuvântul meu în privința trădării lui Gualfard.

Gundovek ridică din umeri.

— Gualfard era deja condamnat, oricum ar fi decurs adunarea. L-aș fi înlăturat în doar câteva zile ; era cu totul altceva în joc. Voiam să văd – și eu, și poporul meu – dacă erai gata să

aperi cu riscul vieții onoarea Romei. Și ai făcut-o. Nu cuvântul tău era pus la încercare, ci acela al Împăratului tău, înțelegi ?

— Și dacă nu m-aș fi luptat ? Dacă aș fi pierdut ?

Gundovek râse scurt.

— Dacă nu te-ai fi luptat sau dacă ai fi pierdut ar fi trebuit să mă supun voinței majorității, care ieri era împotriva războiului. Da, ar fi trebuit să o fac. Dar nu asta voiau zeii. Dimpotrivă, se corectă el trăgând șiret cu ochiul spre fiul său, nu asta voia noul nostru Dumnezeu creștin. Tu ai învins și asta i-a convins pe toți. Acum însă te întreb : când crezi că va ajunge Etius și cu câți soldați ?

Pentru un moment, Sebastianus, confuz încă din cauza logicii întortocheate și superstițioase a interlocutorului său, lăasă privirea în jos căutând parcă răspunsul printre plăcile de mozaic ale pardoselii. Înțelese că nu mai putea să mintă : cel puțin nu în toate punctele. Se hotărî și, privindu-l drept în ochi pe regele burgund, răspunse cu voce fermă :

— Ei bine, cred că, oricâtă bunăvoință ar avea, nu va fi aici înainte de sfârșitul lui aprilie. Acum unsprezece zile, când am plecat de la Ravena, avea cu el cam zece mii de soldați.

Gundovek schimbă cu fiul său o privire îngrijorată.

— Numai zece mii de soldați ! Și nu înainte de o lună ! izbucni nemulțumit.

— Chiar acum mai înrolează și alții. Așa că numărul pe care l-am pomenit ieri în adunare nu ar trebui să se dovedească până la urmă prea departe de cel adevărat. Pe de altă parte, trebuie să ții seama că nu poate să lase Italia cu totul descoperită.

Nu prea convins, Gundovek se întoarse către fiul său :

— Spune-i noutățile, zise.

Dezlipindu-se de perete, Chilperic își înfipse degetele în centură și-l anunță :

— Vești de pe Rin. Hunii sunt deja în fața cetății Koblenz. Francii râureni dăruimă copacii cu sutele ca să construiască plute.

— Ești sigur de asta ?

— Da. A sosit azi-dimineață o ștafetă de la Mainz. Poți să-l întrebi tu însuși, dacă vrei.

Așadar, războiul avea să înceapă cu adevărat ; anticipând mișcările adversarilor lui cu obișnuita-i rapiditate, Attila ocolise pe la miazănoapte pădurea din Harz și ajunsese deja la granița romană.

— Va trebui să cer imediat instrucțiuni la Ravena. E o armată mare ?

— Se pare că doar hunii sunt cu zecile de mii, însă ar trebui să le adăugăm turingienii, ostrogoții, francii râureni și probabil rugienii și herulii¹.

— Attila o să invadeze deci Galiile dinspre miazănoapte, observă Sebastianus mângâindu-și gânditor bărbia și având în minte zvonurile ce ajunseseră la Ravena înainte de plecarea sa legate de o armată hună care încerca în Reția să-i forțeze pe alamani să le cedeze trecătoarea. Ar trebui să vă bucurați pentru asta ; pământurile voastre nu vor fi devastate... Așadar, dacă...

— Nu, îl întrerupse Gundovek.

Apoi, întorcându-se către fiul său, adăugă :

— Spune-i și restul.

— Mai e și o altă armată, alcătuită mai ales din gepizi. Sunt cel puțin zece mii, poate mult mai mulți, și urcă pe malul stâng al Dunării, pe vechiul drum roman. Alamanii au fost înfrânți. S-au retras în pădurile lor și i-au lăsat să treacă. În mai puțin de o săptămână, armata aceea va fi aici.

— Dar... Voi de unde știți ? Și de când ?

Gundovek îi răspunse :

— De două zile. Am trimis iscoade în Suabia tocmai ca să fiu informat la timp. Dar dacă aș fi spus asta în adunarea de ieri, după ce oamenii mei au văzut că nu era nici urmă de armată romană, te-ar fi sfâșiat și totul ar fi fost pierdut. Totuși, nu sunt omul care să se târască la picioarele lui Attila ; mi-am adus aici poporul ca să fie liber. Și nu voi îngădui să fie supus dușmanilor lui dintotdeauna. Nu fără luptă.

În fața acelei dezvăluiri, Sebastianus nu putu să nu privească într-o altă lumină întregul comportament din ajun al

1. Triburi germanice de origine incertă, posibil din Norvegia (rugii), respectiv din Elveția sau Danemarca (herulii).

lui Gundovek. Își dădu seama întru totul de enorma responsabilitate pe care burgundul și-o asumase alegând să rămână credincios angajamentului față de Flavius Etius; înțelese și lupta ce se dăduse în sufletul lui și care îl sfâșiasse în timpul adunării. Și, cu toate că rămase nedumerit ca un roman ce era de hazardul care îi inspirase atitudinea cu privire la duel, nu putu să nu simtă pentru el admirație și recunoștință.

— Ce intenționezi să faci acum? întrebă.

Încruntându-se, Gundovek ridică din umeri.

— Dacă hunii trec Rinul pe la miazănoapte, e limpede că gepizii intenționează să facă același lucru aici. Poate ținta lor e Lugdunum; dar s-ar putea să urmărească să cucerească pasurile din munți. Cu siguranță că ne vor forța să le cedăm trecătoarea și, cum noi o să ne opunem, o să urmeze o luptă.

— Ar trebui să treacă pe la Augusta și mi-ai spus că te-ai îngrijit să fie bine supravegheată.

— Da, din fericire, Reinwalt e cel care o va apăra. E un războinic încercat și valoros. Are o răspundere enormă: dacă gepizii trec Rinul, pot să ajungă aici în trei zile. În orice caz, din precauție trebuie să părăsim satele și burgurile ce nu pot fi apărate și să ne limităm la supravegherea punctelor mai fortificate. Ieri-seară le-am anunțat pe căpeteniile cele mai de încredere, iar azi am trimis ștafete ca să alarmeze toate satele și avanposturile. Trebuie să strângem câți soldați putem, chiar și dintre romani. Oricum, Augusta e în stare să reziste până la sosirea lui Etius.

Sebastianus ar fi vrut să intre în pământ de rușine din cauza neputinței sale de a da iute un ajutor real. Găsi totuși puterea de a înfrunta sarcasmul lui Gundovek punându-se la dispoziția sa:

— Am cu mine treizeci de oameni, dar poți să dispui de noi cum crezi de cuviință.

În ochii lui Gundovek trecu repede un fulger de ironie. Dar se limită să încuviințeze:

— Și să nădăjduim că Etius va ajunge curând. În câteva zile o să avem multe de făcut pe-aici.

Chilperic îi surâse amar lui Sebastianus.

— Ehe, comentă el, s-a zis cu vânătoarea de urși.

Fugarii începură să sosească la puține zile după aceea. Primii care ajunseseră venind de la miazănoapte fuseseră câteva sute de suabi din Jura, pe care burgunzii îi primiră cu prietenie, în ciuda conflictelor ce dezbinaseră cele două popoare destul de recent. Soseau ducând cu ei doar câteva lucruri bune. Cei mai norocoși încărcaseră în care cu două roți în grabă și cu furie câțiva saci de provizii, dar mulți nu aveau cu ei mai nimic, chiar dacă, în general, bărbații nu se despărțiseră de armele lor. Însă, după cum poruncise Gundovek, erau hrăniți și adăpostiți așa cum se putea, cu condiția să nu aducă semințe ori animale de pășune decât pentru schimb și să se angajeze să lupte cu dușmanul comun. În scurt timp, conducătorul burgund se găsi în situația de a avea în subordine un detașament consistent de alamani ; conștienți că nu puteau fugi la nesfârșit, nu cereau altceva decât să poată înfrunta din nou dușmanii comuni. Sosiră apoi helveții și galo-romanii, cu fiecare zi tot mai numeroși. Bisericele îi găzduiau, iar prezbiterii făceau colecte ca să-i hrănească pe cei ce erau cu totul lipsiți de mijloace de subzistență ; chiar și printre ei, cei mai mulți bărbați apti de luptă erau înrolați în milițiile care, din văile alpine și de la câmpie, veneau în număr mare spre Genova. Pe de altă parte, întreaga regiune se mobiliza pentru război : zi de zi, de prin sate veneau către punctele de adunare sute de războinici burgunzi, fiecare dintre ei fiind însoțit nu numai de scutierul său și de servitori helveți înarmați, ci și de o mică trupă de țărani înarmați cu securi și sulițe.

Cu surprindere, Sebastianus constată că, deși nu trecuseră nici zece ani de când burgunzii, reaşezându-se în Sapaudia, îşi luaseră aproape în toate zonele două părţi din pământuri, jumătate dintre păşuni şi o treime dintre sclavi şi, în ciuda faimei de eretici cu care îi etichetase Biserica romană pentru credinţa lor ariană, raporturile cu populaţia romană păreau în ansamblu armonioase. De altfel, colaborarea fructuoasă a lui Gundovek cu Alpinianus ar fi fost ea singură de-ajuns să fie o mărturie a acestei situaţii. Poate fiindcă erau conştienţi că datorau aşezarea lor acolo clemenţei interesate a lui Flavius Etius şi, desigur, fiind puţini la număr – socotind şi femeile, şi copiii, nu erau mai mult de treizeci de mii în tot acel teritoriu vast –, nu impuseseră nimic populaţiei locale, nu făcuseră prozelitism în favoarea arianismului şi îşi însuşiseră în schimb unele norme ale vechiului drept roman ; faptul că avuseseră succes era demonstrat şi de numărul mare de căsătorii mixte, cu atât mai surprinzător dacă se lua în considerare recenta lor aşezare în zonă.

Fiecare senior burgund instalat pe o bucată de pământ ce aparţinuse odinioară romanilor avea sub stăpânirea sa numeroase familii de coloni. Aceştia, în situaţia gravă ce-i ameninţa pe toţi, nu căutau doar să se protejeze pe sine, ci erau dispuşi chiar să se lupte cum puteau mai bine pentru a-şi salva propria viaţă şi pe a celor din familie şi, în plus, puţinele bunuri de care dispuneau. Teroarea pe care hunii o stârneau trecea înaintea oricărei duşmăanii între neamuri ori invidii sociale. Nici măcar sclavii, încă numeroşi pe la sate, nu aveau ce să spere din partea invadatorilor. Prin urmare, întreaga populaţie a provinciei forma un corp comun în vederea luptei disperate ce părea de-acum inevitabilă.

După cincisprezece zile, refugiaţii ajunseseră deja la câteva mii, punând la grea încercare capacitatea de găzduire a comunităţilor din regiune, iar alţii soseau în continuare. Morţi de oboseală, roiau pe străzile Genavei cu capetele plecate, cu o expresie tristă şi rătăcită, oarecum halucinantă, expresia cuiva care a pierdut totul şi se străduieşte să se gândească doar la ce va urma (cel mai apropiat bivuac, adăpostul pentru noaptea următoare), refuzând să mai zăbovească asupra a ceea ce

pierduseră, precum și asupra inevitabilelor neplăceri ce încă îi așteptau. În fiecare zi soseau orășeni, meșteșugari, negustori, dar și proprietari de pământuri și aristocrați de străveche stirpe romană, împreună cu fiicele lor cu tenul alb și veșminte imaculate – oameni care, până acum, în ciuda expropriierilor suferite de pe urma burgunzilor, cunoscuseră o viață aproape confortabilă ; și apoi oameni ce proveneau din locuri îndepărtate : mattiaci din bazinul renan, breoni¹ din Reția de Răsărit și marcomani din Suabia de Sus. Printre aceștia, însoțit însă de escorta pe care i-o dăduse Gundovek, ajunse și Audbert cu întreaga sa familie, cu un car împovărat până la refuz și cu toate animalele sale, inclusiv scroafa, care călătorise cu godacii ei închisă într-o cușcă într-un car mai mic. Firește, primul lucru pe care îl făcu imediat ce sosi fu să-l caute pe Sebastianus, pentru a-i aduce aminte de promisiunile sale și pentru a-l convinge să pună o vorbă bună, astfel încât burgunzii să se îngrijească de instalarea lui. Sebastianus îi vorbi despre asta lui Chilperic și acesta îi confirmă intenția tatălui său de a-l așeza pe marcoman ca pe un colon pe pământurile sale. După ce-i dădu această veste bună, pentru care primi o serie nesfârșită de mulțumiri, Sebastianus nu mai știu nimic de el. Oricum, Audbert îi furnizase doar niște informații generale, dar cât se poate de alarmante cu privire la consistența și mișcările dușmanului. Refugiații veniți în primele zile din Reția fugiseră la cea dintâi veste despre înaintarea hunilor și nu aveau multe de povestit, însă cei care, ca și el, sosiseră mai târziu vorbeau cu groază despre o armată imensă ce avea să se adune pe malul drept al Rinului, în fața cetății Augusta Rauricorum. Iar prin bivuacuri și prin taverna numărul acelor barbari devenea tot mai mare : oameni care abia dacă știau să numere până la zece vorbeau cu emfază despre douăzeci de mii, cinzeci de mii sau chiar o sută de mii de gepizi și huni însetați de sânge, violuri și jafuri.

Oricum ar fi stat lucrurile, Augusta se afla în mare pericol. Pentru a o ajuta, Gundovek părăsi Genova în primele zile ale lui aprilie cu o mare parte a armatei. De la Augusta

1. Populație germanică așezată în zona Munților Alpi.

plecau două drumuri romane. Primul ducea spre apus, la bogatul Vesontio, iar de acolo se bifurca : un braț se îndrepta spre Lugdunum și spre centrul Galiilor, altul traversa lanțul nu foarte înalt al Munților Jura și cobora la miazăzi spre Noviodunum, unde întâlnea celălalt mare drum, care, trecând pe la nord de Aventicum, lega direct Augusta de Genava. În fața pericolului iminent, controlul asupra aceluia drum era vital pentru burgunzi. Încă și mai tulburătoare erau veștile ce veneau de la miazănoapte, unde hunii trecuseră deja Rinul și roiau prin Galii ; se vorbea despre jafuri metodice teribile, despre masacre înfiorătoare și despre tot felul de atrocități săvârșite de invadatori.

Paștele cădea pe 8 aprilie și fu trăit în spaimă și pregătiri de război. În bisericile ticsite, poporul imploră prin penitență și rugăciune să i se îndepărteze amarul pahar al războiului și al distrugerii. Sebastianus participă împreună cu Alpinianus și cu familia sa la ritul euharistic celebrat în biserica galo-romanilor de episcopul lor, Antelmus. Intensitatea rugăciunii pe care o simțea la mulțimea înspăimântată, reunită în jurul aceluia om ca o turmă în jurul păstorului său, îl impresionează profund. Prelatul nu se limitează să-i avertizeze pe credincioși asupra judecății divine ce-i aștepta din cauza păcatelor, ci îi îndemnă să pună mâna pe arme ca să-și apere viețile, averile și credința de invadatorul păgân ce căuta să le pângărească; să se încreadă în ajutorul lui Dumnezeu, nu doar în ajutorul Împăratului creștin, adăugă el aruncând o privire plină de înțeles spre Sebastianus, aflat în picioare în primul rând.

În realitate, situația dădea puține motive de speranță. Întreaga regiune cuprinsă între marele cot al Rinului și Alpi era ca sub apăsarea unui veșmânt greu de spaimă, iar toți locuitorii săi, de la cel mai încercat războinic până la servitorul cel mai mărunț de la grajduri, de la proprietarul unei mari *villa* până la ultimul dintre țăranii săi, trăiau cu groaza a ceea ce urma să vină. Veștile funeste curgeau amenințătoare și de fiecare dată când trimitea un curier la Mediolanum, centrul armatei imperiale, Sebastianus știa că orice idee și-ar fi făcut Etius pe baza mesajului său despre situația din Sapaudia, în doar câteva zile, lucrurile se înrăutățeau și mai mult.

Când, la trei zile după Paște, cineva aduse de la miazănoapte vestea jafului atroce de la Divodorum din chiar Sâmbăta Mare, în câteva ore, comunitatea din Genava deveni pradă rătăcirii și fricii.

Două zile mai târziu, într-o dimineată cu vânt puternic, cu un cer ca oglinda, străbătut doar de mici nori scămoși ce se mișcau repede la mare înălțime, Sebastianus se afla pe turnul principal al fortăreței din Genava. Din acea poziție privilegiată, privirea putea să contemple masa compactă de acoperișuri de ardezie a orașului și corăbiile ancorate în micul port ; sau putea să se ridice pentru a cuprinde depărtările, parcurgând, într-o splendidă panoramă, oglindindu-se în apele lui. Vitalius, care se găsea alături de comandantul său, scruta și el peisajul cu gândul poate la Benaco, lacul său : era, într-adevăr, pe jumătate barbar, descendent din partea tatălui din coloniști alamani, așezați cu optzeci de ani înaintea de marele Valentinian în Lunca Padului. Familia sa trăia lângă Brixia, pe domeniul imperial. Puțin mai departe de el, cele două santinele burgunde păreau mult mai puțin interesate de peisaj și pălăvrăgeau cu voce scăzută în asprul lor dialect nordic.

Pe malul de miazănoapte al lacului se vedea limpede burgul Noviodunum și, mult mai aproape, pe drumul ce urma linia malului, se puteau zări numeroase siluete în mișcare, cu care și bunuri casnice după ei. Îndreptând privirea spre miazăzi, Sebastianus nu putea să nu se gândească la Frediana, așa cum i se întâmpla mereu în ultimele săptămâni : îi promisese că se va întoarce în douăzeci de zile, dar pe vechiul drum roman nu fusese văzută nici ea și nici cei „trei sute de războinici“ despre care îi vorbise. Lăudăroșenie și amenințare ale unei tinere femei de rang îndurerată și dornică de răzbunare ? Poate doar în parte ; în zilele acelea îi descususe discret atât pe Chilperic, cât și pe Alpinianus, încercând să lămurească lucrurile în privința ei ; din ceea ce i-au spus, rămăsese cu impresia că, pentru toată lumea, personalitatea Frediane era o enigmă. Fiul lui Gundovek o descria ca pe o

ființă plină de viață, dăruită cu curaj și cu o inteligență ascuțită și nu lipsită de spirit, dar și întunecată și capricioasă, predispusă la imprevizibile atacuri de melancolie, precum și la crize de furie repetate și furtunoase, care descu-rajaseră până în momentul acela nu puțini претенdenți. „Un caracter imposibil, o nebună!“, îi spusese în final, adăugând că nu era de mirare că ajunsese la nouăsprezece ani nemăritată – asta și pentru că nu ar fi acceptat niciodată un soț pe care nu l-ar fi ales ea. De la Alpinianus, Sebastianus aflase că în trecutul fetei exista un eveniment dureros, care nu se poate să nu fi influențat puternic formarea personalității sale. Pe când avea cinci ani, fata asistase la torturarea și uciderea brutală a mamei sale de către un grup de războinici huni. Era deci inevitabil ca, după asasinarea tatălui și a fratelui, ura sa față de acel popor să crească peste măsură, iar Alpinianus îi spusese că nu s-ar mira deloc dacă ar vedea-o, într-adevăr, în câteva săptămâni, sosind pe cal, cu părul lung în vânt, în fruntea unui grup de războinici.

Deodată, pe drumurile cetății răsună ca un ecou galopul mai multor cai, iar cele două santinele se aplecară peste cre-neluri și prinseră să discute cu însuflețire. Una arăta cu degetul înspre Poarta de Răsărit. Privind într-acolo, Sebastianus distinse între două case o coloană de cavaleri ce păreau grăbiți să părăsească cetatea. Din *decumanus*-ul¹ cel mai apropiat răsună galopul ritmat și insistent al unui cal. Puțin după aceea, se auziră pași grei ce urcau scara de piatră, însă turnul era înalt și dură ceva timp până când, prin ușa de ieșire la creneluri, să se arate Chilperic. Salutându-l, Sebastianus observă că îmbrăcase armura.

— Ce se întâmplă? Sunt cam cincizeci de cavaleri jos. Încotro se duc?

După ce-și îngădui un moment ca să-și recapete suflul, Chilperic anunță:

— O ștafetă de la Augusta. Cetatea a căzut. Se pare că Reinwalt a dat-o pe mâinile gepizilor și a trecut de partea

1. În desfășurarea urbanistică romană, stradă orientată pe direcția est-vest într-o tabără militară sau într-o colonie.

lor, punându-se în fruntea unui detașament de burgunzi renegați, cei mai mulți dintre ei oameni de dincolo de Rin. Acelei armate i s-a alăturat și un contingent numeros de huni. Tatăl meu s-a luptat acolo, dar a fost înfrânt și se retrage spre Aventicum. Sapaudia e invadată.

Pentru o clipă, Sebastianus se simți ca paralizat: din câteva cuvinte, Chilperic schițase cadrul unui dezastru.

— Dar... spuneai că Reinwalt e un mare războinic și că își dovedise din plin fidelitatea!

Chilperic, descumpănit, desfăcu brațele și ridică din umeri:

— Ce vrei să-ți spun? Dacă nu teama, atunci aurul lui Attila l-a convins, chiar dacă lucrul ăsta mi se pare ciudat, fiindcă Reinwalt nu a fost niciodată un om avid de bogății.

— Acum putem să ne explicăm de ce tocmai el a adus acum douăzeci de zile trupul lui Waldomar. Hotărât lucru, Attila a lucrat foarte bine în Sapaudia.

— Chiar așa. La fel spun și eu. Reinwalt s-a arătat abil: s-a prefăcut că era întru totul de partea lui Waldomar și s-a ținut în umbră. Gualfard însuși nu a fost decât un instrument al său și probabil nici nu și-a dat seama de asta, fiindcă, din interogatoriile luate oamenilor săi sub tortură, nu am auzit niciodată numele lui Reinwalt. Dar veștile proaste nu s-au sfârșit: se pare că gepizii sunt în marș spre Vesontio și, ceva mai înainte, câțiva negustori sosiți de la miazănoapte mi-au spus că mii de fugari se refugiază către Noviodunum.

Sebastianus înțelese repede posibilele implicații ale ultimelor evenimente:

— Vesontio! Dacă cetatea cade sau dacă doar reușesc să o încercuiască, gepizii pot să ajungă la Noviodunum și, de acolo, la trecătorile din Alpi. Dacă le blochează, Etius nu va putea să le vină în ajutor și Italia însăși va fi amenințată.

— Așa e. Trebuie să-i oprim cu orice preț, ca să-i dăm tatălui meu timp să se retragă aici și să reorganizeze forțele. Eu acum mobilizez toți oamenii care au o armă și un cal. În curând, voi pleca și eu cu toți cei care îmi rămân. Trebuie să plec. Te salut.

Porni spre scară, dar Sebastianus îl reținu prinzându-l de mână.

— După cum știi, am puțini oameni cu mine, dar dacă putem să fim de folos...

Chilperic încuviință.

— Orice ajutor poate fi de folos, firește. Iar oamenii mei vor fi îmbărbătați văzând că soldații romani coboară pe câmpul de luptă alături de ei. Cred însă că lucrul cel mai bun pe care-l poți face în acest moment ar fi să trimiți un alt curier la Etius și să-i spui să se grăbească.

Hotărât, Sebastianus îi făcu semn lui Vitalius să se apropie și îl urmă pe principele burgund către scară.

— Am să fac asta neîndoielnic imediat ce mă voi convinge că lucrurile la Vesontio stau chiar așa, spuse. Între timp, îmi adun iute oamenii și vin cu tine.

Începând să coboare treptele de piatră, Chilperic obiectă :

— Ești un ambasador, nu ar trebui să te expui personal.

— Nu contează ! Trebuie să înțeleg ce se întâmplă ; și-apoi, dacă pe drumul spre Vesontio sunt cetățeni romani în pericol, e de datoria mea să fac tot ce-mi stă în putință ca să-i ajut.

Coborâra repede scara și ieșiră împreună din turn ; între timp, de pe terasa corpului de gardă începu să se audă sunetul cornului care chema la adunare pe toți cei care purtau arme. La scurtă vreme, clopotul bazilicii începu să bată furtunos. Capitala Sapaudiei era în pericol.

Dimineața era pe sfârșite, dar soarele întârzia să se arate din spatele norilor mari, cenușii, pe care noaptea îi adusese deasupra Sapaudiei. Neclintiți în șaua cailor, pe o coastă împădurită, Sebastianus și Chilperic puteau străbate cu privirea spre miazănoapte, către ultimele povârnișuri ale munților Jura, ce coborau lin. Ceea ce vedeau nu lăsa nici o îndoială și nici unul dintre ei nu găsea nimic de spus. Fumul ce se ridica la orizont în mari și grele volute cenușii spunea totul : Vesontio ardea. Dușmanul însă plecase de-acolo, iar incendiile ce înghițeau satele cele mai apropiate de vechiul drum militar lăsau să se înțeleagă că se apropia tot mai mult, clipă de clipă.

Mai jos, pe coastă, soldații descălecaseră și profitau de acea scurtă oprire ca să mănânce câte ceva și să-și potolească setea. Erau puțin peste patru sute de cavaleri, printre care se numărau cel puțin o sută de galo-romani și helveți cu tot felul de arme la ei, unele chiar rudimentare. Chilperic le poruncise să se posteze în afara drumului ce urma contrafortul aflat de cealaltă parte a văii, iar ei se răsfiraseră pe malul ierbos și prin albia unui râu aproape sec, lăsând astfel cale liberă mulțimii de refugiați ce venea în neorânduială : oameni cu groaza în priviri care părăsiseră foarte târziu Vesontio și burgurile învecinate ducând cu ei doar o brumă de lucruri, iar acum, deși sfârșiți de mersul îndelungat, se căzneau să înainteze cât mai iute și fără oprire, temându-se de sosirea dintr-o clipă în alta a hoardelor hune. Nici măcar vederea războinicilor lui Chilperic nu avu darul să-i mângâie. Îi priveau pe burgunzi fără să se arate mai

ușurați, continuându-și drumul cu capul plecat, parcă înfricoșați ca nu cumva acei războinici îmbrăcați în armuri și cu înfățișare sinistă să aducă asupra lor grozăviile de care scăpaseră până atunci. Mai mult chiar, ori de câte ori îi întâlneau, mamele își strângeau copiii lângă ele, păstorul alerga să aducă înapoi la turmă oaia care se îndepărtase, în vreme ce matroana se acoperea cu vâlul, încercând să se piardă printre servitori, în mulțimea celor de condiție umilă, iar cei care aveau mai multe bagaje – uneori puse de-a valma, în grabă, pe spinarea vreunui catâr îndărătnic – căutau să mărească pasul. Diferitele comunități se adunau de regulă în spatele diaconilor, care mergeau ținând deschise Psaltirele de pergament și intonând, acum urmați doar de câteva glasuri din mulțimea epuizată, psalmi ce implorau îndurarea divină. Cât despre *nobilitas*, aceștia se deplasau mai ales pe cai ori în care de călătorie și, de multe ori, ajutați de servitori și gărzi înarmate, nu șovăiau să-și facă loc cu forța. Cercetând de la înălțime până acolo unde putea ajunge cu privirea panglica vechiului drum ce urmărea cu cotituri largi versanții înverziti ai văii, Sebastianus o vedea punctată peste tot de siluetele acelea mișcătoare, însă observase că unele grupuri mici preferaseră să abandoneze coloana și să urce în căutarea unui adăpost în munți, cu intenția de a ajunge la numeroasele grote ce se deschideau în pereții stâncoși ori la satele de păstori. Văile laterale ce dădeau în valea cea mare mișunau de refugiați; un ochi atent ce ar fi parcurs pantele munților din față ar fi putut distinge ici și colo, în micile poieni dintre desișurile de brazi, zeci de siluete minuscule târându-se cu încetineală către înălțimi, cu speranța că acolo caii hunilor nu puteau ajunge.

Chilperic întinse mâna către acel tablou dezolant și îi spuse romanului:

— Ai zis că voiai să te convingi. Acum ce spui?

Sebastianus tocmai se pregătea să răspundă, când atenția îi fu atrasă de o mișcare confuză pe drum: la mai puțin de o jumătate de milă de locul unde se găseau, într-un punct aflat la ultima cotitură pe care o puteau vedea, se stârnise un nor de praf la mică înălțime. I-l arătă lui Chilperic:

— Uită-te acolo, jos.

Aplecându-se în şa ca să vadă mai bine, fiul lui Gundovek încreţi fruntea şi, brusc, încuviinţă :

— Vin, spuse el alarmat. Or să măture toată mulţimea aceea şi or să fie curând aici.

Aşadar, în a doua zi de călătorie întâlneau, în sfârşit, duşmanul. Sebastianus îşi mută privirea către o porţiune mai apropiată a drumului : fugarii pe care îi vedea înaintând trecuseră de o cotitură deasupra căreia se apleca o stâncă imensă, astfel că nu aveau posibilitatea să-şi dea seama de ceea ce se întâmpla în spatele lor şi nici de gravitatea pericolului în care se găseau. Simţi impulsul prostesc să strige, să-şi agite braţele, să-i avertizeze cumva pe oamenii aceia aflaţi prea departe de el ca să-l vadă ori să-l audă. Dintr-odată însă, un freamăt confuz şi îndepărtat se ridică în vale răsunând straniu, ca un scrâşnet, sub cerul plumburiu. În depărtare, Sebastianus văzu nişte oameni revărsându-se în număr tot mai mare dinspre albia secată a râului. Întreaga coloană se opri dintr-odată şi păru să şovăie pentru câteva clipe îndelungate, apoi fu parcă străbătută de un fel de val care, venind din spate, o lăsă cu totul pradă dezordinii. Micile siluete care, în grupuri mai mult sau mai puţin compacte, înaintaseră până atunci pe drum fură cuprinse de o agitaţie nebună. Cei mai mulţi o luară la fugă pe pietrele pavajului, dar mulţi alţii îl abandonară şi, procedând ca şi cei ce se aflau mai în urmă, luară pieptiş versantul mai apropiat sau se aruncară în albia largă a râului, căutând scăpare pe celălalt versant ori printre rândurile burgunzilor. Chilperic îşi scutură prietenul, care urmărea plin de oroare scena.

— Să mergem ! strigă îmboldindu-şi calul spre coborâş.

Dând neîncetat pinteni cailor, coborâră în viteză cărarea ce îi condusesese pe culme, traversară vadul şi ajunseră din urmă soldaţii. Chilperic le porunci să încalece şi să-şi pregătească armele, în vreme ce Sebastianus, la rândul său, îi spuse lui Mataurus :

— Începe. Spune oamenilor să se pregătească. Pornim la luptă.

— Unde ne aşezăm ?

— Îți spun imediat, îi răspunse Sebastianus, apoi, dând pînteni calului, se întoarce la Chilperic.

— Ai doar patru sute de soldați și nu toți sunt războinici pricepuți. Ce ai de gând să faci ?

Burgundul, înainte de a-i răspunde, aruncă o privire îngrijorată peste mulțimea care, printre strigăte, alerga spre ei disperată.

— Singurul lucru care ne-a mai rămas de făcut, spuse în sfârșit. Aici valea se îngustează puțin și s-ar putea ca asta să fie în favoarea noastră. În plus, prin albia pietroasă a râului nu se poate trece cu caii și asta ne avantajează. Cu ajutorul Dumnezeuului tău, vom căuta să-i oprim. Ai de gând să iei parte la luptă ?

— Firește. Dar te-aș sfătui să nu joci totul pe o întâlnire față în față : aproape sigur sunt mult mai numeroși decât noi.

— Ce mă sfătuiești ?

— Alanii mei sunt puțini, dar sunt cu toții arcași pricepuți, iar printre oamenii tăi sunt mulți arcași. Dă-mi douăzeci și-o să fac din ei un singur detașament ; o să-i ascundem pe toți printre copacii de pe coastă, sub stîncă de care tocmai am trecut : or să-i ia pe huni prin surprindere și n-or să le dea răgaz să răsufle.

Chilperic încuviință și spuse ceva, dar Sebastianus nu reuși să-i audă cuvintele, căci vacarmul mulțimii în goană părea acum să umple cerul : sute de persoane cuprinse de panică alergau cu sufletul la gură pe drum, pe malul larg acoperit de iarbă sau chiar luptându-se să înainteze prin apa puțin adîncă a râului. Bărbații își strigau și-și îndemnau rudele ; uitați, bătrânii se împiedicau și cădeau ; mamele se întorceau din drum ca să-și regăsească micuții ce rămăneau în urmă, în vreme ce vitele — printre ele, catării cu încărcăturile lor — rătăceau fără țintă în mijlocul haosului. Toată mulțimea aceea orbită de spaimă trecu ca un talaz printre rîndurile cavalerilor burgunzi, care căutau să se desfășoare în poziții pentru a înfrunta dușmanul, și se îndepărtă în goană, împingându-i și mai în față pe cei care deja trecuseră pe acolo înaintea lor. În confuzia generală, Chilperic continuase să-și strige ordinele, încercând să se facă auzit de

către supuși în miezul vacarmului total. De îndată ce reuși să-l regăsească pe Sebastianus, îi arată imediat că era întrutotul de acord cu el :

— E cea mai bună idee. O să-ți dau douăzeci de arcași. Ai grijă să-i așezi între copaci împreună cu oamenii tăi. Dacă o să intervină la momentul potrivit, asta ar putea fi mișcarea hotărâtoare.

Gloata de fugari se îndepărta în dezordine. Veneau acum poticnindu-se cei rămași în urmă ; cei mai mulți erau bătrâni. Unii dintre ei, sfârșiți, se așezau pe mal sau pe pietrele ce ieșeau din apă și, tușind, gâfâind și clătinând din cap, păreau resemnați cu gândul morții. Încetul cu încetul, în vale se așternu din nou tăcerea. Se auzeau doar plânsul îndepărtat al unui copil ce se pierduse și gâfâielile răgușite ale unui cal care își scrântise piciorul printre pietrele vadului ; acum zăcea pe jumătate în apa nu prea adâncă și, azvârlind violent din picioare, încerca în zadar să se ridice. În vreme ce burgunzii își luau pozițiile înșirându-se de la un versant la celălalt al văii, Sebastianus își dispuse oamenii : alanii din escorta sa și arcașii pe care-i primise de la Chilperic, majoritatea dintre ei țărani obișnuiți dintotdeauna să tragă cu arcul. Ilirii urmau să-i protejeze dacă atacatorii s-ar fi apropiat prea mult. Îi ascunse pe toți în desișul ce îmbrăca panta domoală a văii la o sută de pași mai în față de locul în care, pe două rânduri, se alinia cavaleria burgundă. Trecând prin fața lor, hunii și-ar fi expus partea neapărată de scut și astfel ar fi fost mai vulnerabili. Acesta era întregul plan de bătaie. Acum nu aveau decât să aștepte.

Așteptarea nu a fost lungă, căci, foarte curând, un duruit sumbru începu să răsunе prin toată valea ; puțin după aceea, primii cavaleri barbari își făcură apariția la cotitura drumului.

O tăcere apăsătoare se lăsase în vale. Barbarilor nu le trebui prea mult să părăsească drumul și să se răsfire pe cele două margini și în albia râului, astfel că, în scurt timp, armata lor ajunsese să se întindă de la o coastă la cealaltă. După ce înaintară puțin, se opriră, însă rândurile lor continuau să se îndesească. Postat cu soldații săi printre copaci, Sebastianus înțelese limpede că nu aveau de-a face cu gepizi, ci cu huni, iar acum încerca să-și facă o idee despre numărul lor. Foarte probabil era vorba despre un *mingan*, unitatea de bază a armatelor lui Attila formată dintr-o mie de oameni ; mai puteau fi însă și alte detașamente, pe care nu le vedea din locul în care se găsea, dincolo de cotul râului. În ciuda distanței, putea intui în mulțimea aceea pestriță de războinici cât de eterogene erau armamentul și echipamentul hunilor – lucru de altfel specific lor. Sub stindarde mari de culoare verde, semn distinctiv al clanului căruia îi era afiliat detașamentul, se adunaseră războinici aproape goi sau îmbrăcați doar în piei de berbec, călărind, în general, cai mongoli, mici, dar robuști ; alții în schimb defilau în armuri sclipitoare și veșminte de un rafinament aproape oriental, călărind cai de rasă pe care pusese rămașa în Europa. În fața acestei desfășurări, pe un murg spaniol nervos cu o coamă lungă mergea în pas săltat un războinic îmbrăcat cu o splendidă platoșă, toată din solzi de fier, iar pe cap avea un coif ascuțit, dotat cu obrăzare mari ; mijlocul îi era încins cu o panglică lungă sau mai degrabă un brâu de un verde strălucitor. Bărbatul, care, se vedea limpede, era comandantul armatei

dușmane, trecea fără grabă printre rândurile războinicilor săi, dar își îndrepta adesea privirea către cele ale burgunzilor. Pentru moment, lui Sebastianus îi trecu prin minte că putea fi însuși Attila. „Ba nu ! Ar fi într-adevăr o onoare prea mare pentru noi !”, își spuse cu amărăciune aruncând o privire la fragila barieră alcătuită de burgunzi și căutându-l în special pe Chilperic ; acesta, înconjurat de locotenenții săi, își punea în acel moment coiful pe capul blond.

Începea așadar bătălia. Pentru el cu siguranță că nu era prima, dar, după toate probabilitățile, avea să fie cea din urmă. Cu toate acestea, nu simțea nimic altceva palpitându-i în suflet decât dorința de a se înfrunta cu ceilalți. De când ajunsese în Sapaudia, în fiecare zi îl încercase frustrarea, umilința de a nu putea fi de ajutor burgunzilor în lupta pe viață și pe moarte pe care, credincioși alianței cu Roma, o duceau împotriva dușmanului lor dintotdeauna. Acum nu cerea decât să lupte și să-și facă datoria ca membru al suitei lui Etius, care deseori beneficiase de serviciile mercenarilor huni – ba chiar avea mulți în gărzile personale –, luptase în mai multe rânduri alături de ei și îi cunoștea suficient de bine încât să le poarte un mare respect ; nu se temea totuși de ei, căci avusese ocazia să le învețe tacticile de luptă. Se întreba mai degrabă – deși avea deplină încredere în Chilperic, al cărui caracter înflăcărat îl știa prea bine – dacă burgunzii se vor ridica la înălțimea acelei înfruntări, care, hotărât lucru, se anunța inegală. Pentru ei ar fi fost dură chiar și o confruntare cu hunii de la egal la egal ; acum însă, în condiții de inferioritate numerică, nu aveau prea multe speranțe. Își dădea foarte bine seama că, dacă rezistența lor ar fi cedat, nimic nu ar mai fi stat între barbarii invadatori și trecătorile alpine. Italia însăși era poate în pericol. Își aminti deodată de ceva ce de-acum era pentru el o datorie de căpătâi.

— Vitalius ! strigă el.

Ordonanța sa fu imediat lângă el, gata de ordin. Fără să-l privească măcar, Sebastianus îi porunci cu un gest nervos al mâinii :

— Ia o tăbliță repede ! Fugi !

Într-o clipă, Vitalius se repezi printre brazi până în poiana unde ascunseseră caii, ceva mai sus de locul unde se aflau acum. Desprinsе de la șa caseta cu cele necesare scrisului, o deschise febril, fără să ia seama la sulurile de pergament, sticlutele cu cerneală și tăblițele de ceară pe care, astfel, le împrăștia prin iarbă. Culese în schimb o tăbliță și un stil¹; azvârli apoi caseta și se întoarse în goană la comandantul său. Sebastianus, încordat și întunecat la față, întinse degetul către tăbliță și îi porunci :

— Scrie : „Către *Eminentissimul* etc. etc. *Magister utriusque militiae* Flavius Etius, de la prefectul și Legatul Aulus Sebastianus“.

Vitalius sprijinise tăblița pe coapsă, cu piciorul ridicat pe un trunchi bătrân și putred, iar acum lucra sârguincios cu stilul pe tăbliță.

Îți scriu ca să-ți spun că aici situația e gravă. Augusta a fost predată gepizilor și hunilor de un principe burgund trădător, iar Gundovek a fost înfrânt. Barbarii devastează Sapaudia : au luat Vesontio și amenință Lugdunum. Burgunzii se pregătesc de luptă cu hunii pe drumul dintre Vesontio și Noviodunum. Eu am să lupt împreună cu ei apărând onoarea Romei. Dacă vei primi această misivă, asta înseamnă că am fost înfrânți și trecătorile alpine sunt amenințate.

După ce îi zise ordonanței să adauge obișnuitele formule de încheiere, Sebastianus îi spuse scurt.

— Dă-mi-o !

Imprimă de îndată sigiliul inelului său pe ceara tăbliței ; era conștient că ar fi fost mult mai oportun, ba chiar și mai elegant, să trimită un mesaj scris pe pergament, dar nu era vreme pentru finețuri. Îi înmână din nou tăblița lui Vitalius.

— Acum fii foarte atent : încalecă pe cal și îndepărtează-te de-aici cât de repede poți. Alege un punct de unde să observi

1. Instrument de metal sau de os ascuțit la vârf cu care se scria în Antichitate pe tăblițe cerate.

cum se desfășoară lucrurile și, dacă o să vezi că suntem înfrânți...

— Să dea Domnul nostru să nu fie așa, prefectule !

— Dacă o să vezi că suntem înfrânți, reluă cu nervozitate Sebastianus, va trebui să o apuci pe drumul acela, să mergi în galop cum nu ai mai făcut-o niciodată, să treci pasul și să duci tăblița asta la *Magister militum*, la Mediolanum sau în oricare alt loc s-ar găsi el. Ai înțeles ?

— Da, am înțeles, prefectule, dar e o călătorie de multe zile și...

Sebastianus scutură din cap energic.

— Cu nici un chip nu trebuie să te oprești la Genava ; s-ar putea să te rețină acolo și, în plus, cetatea e în pericol. Du-te în schimb la *villa* lui Lutterius Alpinianus și ia de la el un alt cal și provizii de drum, apoi pornește-o imediat spre Italia. Ferește-te să ceri pe drum ajutor burgunzilor — unii dintre ei nu sunt de încredere — și nu dezvălui nimănui conținutul mesajului... Ah ! E mai bine să iei cu tine un tovarăș, unul în care te încrezi cel mai tare. După ce ați trecut pasul, o să schimbați din nou caii în stațiile de poștă ale armatei. Unul din voi măcar va trebui neapărat să ajungă la Etius cu acest mesaj. M-ai înțeles ?

Vitalius, pe al cărui chip se citea emoția pe care i-o produse delicata însărcinare pe care o primise, încuviință energic :

— Da, da, prefectule !

— Bine. La plecare căutați o vreme să rămâneți în pădure ; e mai bine ca burgunzii să nu vă vadă. Nu vreau să fiu nevoit să dau explicații.

Cu voce șovăitoare, Vitalius întreabă :

— Și... dacă învingem ?

Sebastianus se pomeni că surâde fără voie :

— Dacă învingem, atunci... Ei bine, o să te întorci aici și o să bem împreună o cupă de vin. Acum du-te ! Fugi !

Tânărul șovăi o clipă :

— Prefectule... eu...

Înțelegând că acel tânăr curajos era îndurerat fiindcă trebuia să se despartă de el și că îi era teamă că nu-l va mai revedea niciodată, îl bătă pe umăr cu afecțiune :

— Adio, Vitalius, mult noroc !

— Și ție, prefectule !

Acestea fiind spuse, soldatul întoarse spatele și dispăru printre copaci căutându-și calul. Pe drum, se apropie de un combatant ilir postat între arbuști și se aplecă să-i spună câteva cuvinte, apoi se ridicară amândoi și se îndreptară spre luminișul unde se găseau caii. Sebastianus nu se mai gândea de-acum la ei. Își îndreptase din nou atenția către locul care în scurtă vreme urma să se transforme într-un câmp de luptă.

Burgunzii așteptau. Înțelept, Chilperic, se ferise să atace primul, iar acum se pregătea să înfrunte asaltul dușmanului. Își dăduse jos de pe cai cea mai mare parte dintre oameni și îi așezase pe mai multe rânduri în albia râului, în vreme ce cavaleria se răspândise pe maluri și pe drum. Amestecați printre infanteriști, dintre care mulți stăteau cu picioarele în apă, arcașii săi își încercară încă o dată și încă o dată coarda arcului. Între timp, hunii își ocupau pozițiile într-o formație nu foarte diferită de aceea pe care o adoptase Chilperic. Războinicul cu brâu verde părea acum să se sfătuiască fără nici o grijă cu ceilalți huni de rang, care își întorceau mereu privirile să cântărească forțele pe care le aveau înaintea.

O fantă de lumină se deschisese în pătura de nori care până atunci acoperise valea ; un mănunchi de raze se reflecta acum în apa nu prea adâncă a râului, iar reflexele strălucitoare însuflețeau verdele ierbii ce flanca albia sa pietroasă și pe acela mai întunecat al brazilor din jur, care alcătuiau fundalul pregătirilor de luptă. În tăcerea apăsătoare din vale, Sebastianus putea auzi limpede din când în când furnăitul cailor robuști ai burgunzilor, plescăitul infanteriștilor în apa vadului și clinchetul metalic al armelor. Calul care-și scrântise piciorul zăcea acum nemișcat, pe jumătate în apă. Încetase și plânsul copilului ce se auzise cu puțin timp înainte ; poate că asta însemna – speră Sebastianus – că-l găsisse cineva și că acum avea grijă de el. Între timp, în centrul formației hunilor, războinicii descălecaseră și se adunau într-o masă compactă și țepoasă de sulite ; era limpede că se pregăteau să înfrunte infanteria burgundă aflată în abia râului. Conducătorul

lor le strigă câteva cuvinte de îndemn, apoi, după ce se sfătui scurt cu alți războinici de rang, le lăsă lor comanda acestui sector și se îndreptă către partea dreaptă a aliniamentului, pe fâșia de iarbă ce despărțea râul de pâlcul de copaci. Acolo, Sebastianus, care se postase între arbori, îl pierdu din ochi. Reuși totuși să deslușească, deformate din cauza distanței, strigătele prin care, cu accente dure și poruncitoare, acesta își mobiliza războinicii.

— Începe, îi spuse Mataurus, care, la adăpostul unui pin gros și strâmb, nu pierdea dușmanul din ochi.

Întinse apoi mâna și se întoarse către soldați, care deja își potriviseră săgețile în arc, iar acum, ingenuncheați între ferigi, ascunși printre copacii groși, așteptau cu fețele încordate și cu o privire încremenită ce arăta cât erau de concentrați.

— Fiți gata !

La comanda capilor, infanteria hună porni să înainteze prin albia râului ; tot atunci porni și cavaleria, însă la pas. Burgunzii își luară pozițiile de apărare și închiseră rândurile ; porniră să înainteze la rândul lor repetând de mai multe ori strigătul lor de luptă. De îndată ce formațiile hune ajunseră în bătaia arcurilor, arcașii intrară în acțiune : nori de săgeți se ridicară brăzdând cerul din ambele laturi ; se încrucișară, apoi căzură cu un ropot ca de grindină, decimând rândurile dușmane. Imediat după aceea, cu strigăte sălbatice, cele două cavalerii se năpustiră una împotriva celeilalte în galop și, aproape imediat, se aruncară înainte și războinicii pedestri ai celor două armate, stropind totul împrejur în timp ce alergau prin apa râului. Într-un huruit ca de tunet, cele două armate porniră de-acum la luptă. Sebastianus îl văzu pe războinicul cu brâu trecând iute de-a lungul albiei râului și conducând atacul. „Acum !“, îi strigă lui Mataurus, care imediat lăsă brațul în jos. La gestul acela, arcașii se ridicară în picioare și, fără să țințească, trimiseră o rafală de săgeți înspre masa compactă a hunilor ce urlau și treceau pe dinaintea lor în galop întins ca să-i întâlnească pe burgunzii ce le veneau împotrivă. Întrucât, în situația aceea, foarte puțini cai erau cât de cât apărați, iar războinicii țineau aproape toți scutul în mâna stângă, efectul aceluia atac asupra flancului

lor drept fu devastator. Cel puțin cincisprezece cai și călăreți se răsturnară prin iarbă împiedicându-i pe cei ce veneau din urmă, iar rezultatul fu un haos general în înaintarea rândurilor hune. Între timp, războinicii care se găseau ceva mai în față se ciocneau de cavalerii burgunzi, ce profitară din plin de acel moment favorabil, pătrunzând adânc în aliniamentul dușmanilor și spărgându-l.

Sebastianus și Mataurus continuau să strige îndemnându-și oamenii, însă aceștia nu aveau nevoie de încurajare : alanii în special își trimiteau săgețile într-un ritm incredibil și fiecare dintre ei adusesese cu sine două sau chiar trei tolbe pline, așa cum de altfel obișnuiau și hunii, cu care aceștia aveau multe în comun. Înaintea lor, într-un vacarm de voci și izbituri, lupta se întetise ; era și mai îndârjită în albia râului, unde infanteriștii, din cauza pietrișului de pe fundul apei, se mișcau extrem de greoi. Sulițele hunilor se sfărâmaseră ori se dovedeau inutile în învălmășeala luptei, astfel că puseseră mâna pe săbii și pe buzduganele ținute cu cuie de fier sau cu dinți de urs, în vreme ce burgunzii, mulți dintre ei apărați de platoșe groase, izbeau cu înfricoșătoarelor securi cu două tăișuri. Constrânși să lupte pedestru, hunii țineau cu greu piept atacului dușmanilor, însă numărul lor mare le compensa în parte inferioritatea.

Stând pe un loc ceva mai înalt decât punctul în care se desfășura confruntarea, Sebastianus își putea da seama de mersul general al luptei. Înțelese astfel că, în vreme ce în centru și în zona mai apropiată de el, burgunzii rezistau, ba chiar înaintau vizibil, pe latura opusă a văii, lângă drum, hunii păreau să câștige teren. Căută zadarnic să-l deslușească pe Chilperic în vălmășagul de luptători și în curând trebui să se preocupe de ceea ce se întâmpla în vecinătatea sa. Într-adevăr, pe buza malului apăruseră dintre copaci câțiva huni care încercau să-i atace pe arcași. Însă ilirii săriră de îndată asupra lor, îi răsturnară din șa și îi masacrară cu lovituri. Sebastianus însuși izbi cu o lovitură violentă aplicată de sus un războinic care, scăpat de soldații lui, schimbase direcția și își îmboldea calul, căutând să se întoarcă între ai săi. Dintr-odată, îl văzu din nou pe malul ierbos pe războinicul

cu brâu verde, care se dovedea un luptător de temut: în tovărășia magnificului său cal, se mișca neconținut, ferindu-se de sulițele ce căutau în zadar să-l atingă, se apăra cu un scut rotund și mânuia cu vitejie sabia. Alți doi huni păreau să-i asigure spatele oriunde s-ar fi întors: unul, fără platoșă și cu un fizic impunător, zdrobea cai, scuturi și armuri cu un buzdugan bătut cu cuie, celălalt părea chiar că râde cu neobrăzare ca într-un soi de delir, însă manevra sabia cu o abilitate ucigătoare. Datorită celor trei războinici atât de valoroși, hunii își reveneau din năuceala produsă de intervenția arcașilor lui Sebastianus, iar burgunzii păreau a fi în punctul acela în mare dificultate – și pentru că acum arcașii nu mai reușeau să distingă țintele și trăgeau aproape la întâmplare, în direcțiile în care intuiau grupuri de dușmani. Cu toate acestea, Sebastianus, care îi vedea pe cei trei diavoli apropiindu-se primejdios, îi arată alanilor săi:

— Cei trei de colo! strigă. Doborâți-i!

Soldații executară ordinul în unicul mod posibil: o ploaie de săgeți se abătu peste grupul de combatanți în mijlocul căruia se lupta comandantul dușman. Câțiva cai se răsturnară, câțiva cavaleri dispărură scufundându-se în acel vălmășag, însă Sebastianus constată că ținta cea mai importantă nu fusese doborâtă; dimpotrivă, găsind drum deschis printre cavalerii burgunzi, războinicul cu eșarfă se îndreptă acum hotărât în direcția sa împreună cu tovarășul său ce mânuia buzduganul. Prefectul strigă ilirilor săi să se adune în jurul arcașilor ca să-i apere, dar nu avură timp să o facă. Fulgerător, cei doi sparseră bariera improvizată a scuturilor deschizând drumul pentru alți soldați, ce alergau să-i sprijine în acțiune. Sebastianus, aflat aproape de arcași, înțelese că el era ținta comandantului dușman. O secundă îi fu de-ajuns ca să-i distingă ochii îmbătați de măcel și să-i audă strigătul de furie. Pentru a nu fi azvârlit de pe cal, trebui să se arunce în iarbă, rostogolindu-se într-o mică scobitură de pământ aflată la adăpostul unei zăde, în vreme ce hunul, urmat de alți cavaleri, se ducea mai departe, dincolo de linia primilor copaci. Se ridică imediat după trecerea lor și nu-i trebui decât o privire scurtă ca să constate că oamenii lui fuseseră împrăștiați;

mulți fuseseră doborâți, alții se târau printre arbuști gemând răniți. Printre aceștia îl descoperi pe Maturus, care, rămas fără scut, stătea îngenuncheat în iarbă cu fața încordată, apăsându-și pântecul cu mâinile. O vânătoare pe viață și pe moarte se desfășura printre copaci. Arcașii fugeau încercând să ajungă la caii lor sau căutau să urce coasta pentru a ajunge în locuri mai înalte, unde, din pricina terenului accidentat și a vegetației mult mai dese, cavalerii dușmani nu puteau să-i urmărească. Mulți dintre cei care, încercând să-și ajusteze tirul, înaintaseră prea mult, nu mai puteau acum să se salveze și erau vânați fără milă de huni. Ieșind din gaura sa, Sebastianus văzu un hun care tocmai se apropiase de un alan și lovea de sus oblic cu sabia; capul retezat zbură în aer într-o ploaie de sânge, în timp ce trupul soldatului se prăbușea în mărăcinii. Ceva mai departe, un arcaș elvet țintuit de un copac cu o suliță ce i se înfipsese în stomac se agăța cu mâinile însângerate de arma care îl străpungea și, alb la față, îl fixa cu ochi întrebători parcă, larg deschiși de uimire, mișcându-și abia perceptibil buzele, ca și cum ar fi spus ceva.

Apoi comandantul hun se întoarse și, rotindu-și sabia, ieși dintr-un pâlț de pini la câțiva pași de Sebastianus. Amândoi fură luați prin surprindere, dar romanul reuși să se arunce într-o parte, parând cât de cât cu pumnulul său lovitură pe care i-o dădea prompt adversarul; acesta trecu de el, dar își opri aproape imediat calul și îl făcu să se întoarcă, plecând la un nou atac. Sebastianus înțelese că nu avea scăpare: fără o suliță nu ar fi putut să se opună atacului la care pornise magnificul războinic, iar dacă i-ar fi întors spatele căutând să scape iarăși printre copaci, celălalt ar fi venit repede asupra lui. Hotărât de-acum să moară într-un mod onorabil, își înfipse bine picioarele în pământ și-și strânse sabia în mână; însă, în vreme ce-l privea pe barbar galopând înspre el cu brăul cel verde fluturând în vânt, observă un alt cavaler ce venea chiar în spatele său. Presimțind un pericol, încercă să se răsucescă într-o parte. Putu astfel să vadă mai devreme cu o fracțiune de secundă lațul cavalerului dușman care venea peste el din înălțime ca să-i prindă umerii și să se

ridice apoi sugrumându-l. Sebastianus ridică instinctiv brațul stâng, reușind astfel să-l ferească de laț, în timp ce, aruncându-și arma, apucase cu dreapta frânghia, căutând să o rețină; lațul îl prinse totuși pe sub brațul stâng, dar îi strângea gâtul doar dintr-o singură parte. Hunul care îl capturase îl smuci violent, cu un strigăt de batjocură parcă și în același timp de triumf, iar el căzu pe pământ și fu târât o bucată; fu izbit dureros de arbuști, rădăcini, trupuri de soldați căzuți, arme abandonate, în timp ce vârfurile copacilor și norii păreau să se învâртеjească deasupra lui, iar lațul, pe care se chinuia să-l țină deschis cu mâinile, îi strângea tot mai puternic gâtul protejat doar de eșarfa purpurie a cavaleriei. Degetele sale prinse în laț îl apărau de mușcătura frânghiei, însă în același timp îl sufocau. Totul se învârtea în jurul său, iar urechile îi vâجâiau. Se izbi apoi cu capul de ceva foarte tare și coiful i se despică. Simți atunci un huruit sumbru ce îi cotopea mintea și, dintr-odată, în față nu mai era decât întuneric.

Kyrie eleison ! Criste eleison !

Kyrie eleison ! Criste eleison !

Sub nava centrală a micii biserici, cântecul călugărilor se ridica încet, curat și puternic. Îngenuncheați înaintea abatelui, cu mâinile împreunate, se concentrau în rugăciune și înălțau slavă Mântuitorului. Prin mica fereastră deschisă în absidă, doar puțin mai largă decât o ambrazură, o rază de soare străpungea penumbra cu o șuviță de lumină în care pluteau o sumedenie de firisoare de praf și care îmbrăca în aur tabernacolul aflat în centrul altarului simplu de piatră, luminând chipurile câtorva cantori și lăsându-i pe ceilalți aproape de nevăzut ochilor lui Canzianus, abatele și îndrumătorul lor. De altfel, nu avea nevoie să-i privească în față, de vreme ce fiecare rid, fiecare linie cu care viața dură de cenobiu le brăzdase chipurile era bine întipărită în mintea sa, aproape la fel de bine pe cât erau rănilor – uneori foarte adânci – pe care fiecare dintre ei, unii mai mult, alții mai puțin, le purta în suflet. Opt călugări de vârste diferite, proveniți din medii diferite ; opt trupuri împuținată de posturi, de muncă și de penitențe, opt inimi sfâșiate ca și a sa de iubirea pentru Mântuitor. Când sfârși litania și fu în picioare, îi veni alături imediat, în tăcere și cu devoțiune, Simplicius, călugărul cel mai tânăr, care ținea într-o mână un coșuleț de răchită cu bucăți de pâine binecuvântată, iar în cealaltă potirul cu vin consacrat : trupul și sângele transsubstanțiate ale lui Isus Cristos. Canzianus începu atunci să treacă de la un monah

la altul în vreme ce aceştia aşteptau îngenuncheaţi, punând în mâna fiecăruia dumaticatul de pâine şi întinzându-i potirul.

— Trupul lui Cristos ! Sângele lui Cristos !

Fratele Baudelius – ultimul din rând – tocmai lua înghiţitura de vin binecuvântat, când de afară se auzi, îndepărtat şi totuşi distinct, ecoul unui plâns de copil. Reculeşi în spaţiul acela tăcut şi interiorizat, cuprinşi de solemnitatea sacramentului, călugării rămaseră multă vreme nemişcaţi, fără să se grăbească să ia cunoştinţă de acea voce de copil ce venea să le tulbure sublimul moment. Plânsul însă continua – ba mai mult, dintr-un moment în altul era tot mai aproape ; peste el se auzea acum, mângâietor şi totodată puţin indiferent, un glas de femeie. Tânărul Simplicius fu cel dintâi care ridică privirea ochilor săi aprinşi în direcţia abatelui adresându-i o întrebare mută, care însă nu fu răsplătită nici cu cea mai mică atenţie.

Zgomotul unor paşi răsună pe dalele curţii ; scrâşnetul greoi al unor roţi de căruţă, apoi strigătele mai îndepărtate venind din uliţa ce cobora de la sihăstrie în vale tăind desişul de brazi ; în sfârşit, ecoul unor voci bărbăteşti tot mai numeroase, care sporovăiau cu glas scăzut, temătoare, la câţiva paşi de poarta închisă. Era limpede că veniseră nişte oameni la mănăstire, iar când afară se lăsă brusc tăcerea călugării înţeleseră cu toţii că liniştea aceea purta în ea o chemare apăsătoare, plină de spaimă. Capetele rase ale câtorva dintre ei se mişcară abia simţit. Cu un gest instinctiv, cei ce se găseau cu faţa spre uşă căutară să ridice ochii spre ea, pe când cei care stăteau cu spatele strecurară priviri furişe, neliniştite. Disciplina riguroasă pe care le-o impunea *regola* îi ţintui însă cu genunchii pe dalele străbătute de mii de crăpături ale pardoselii şi luminate neîndurător de soarele filtrat prin mica fereastră, care le scotea în evidenţă fiecare zgârietură, fiecare adâncitură.

Abatele oftă :

— Au venit aici ! observă profund întristat. Aşadar, de ce ne era frică n-am scăpat.

Se urni către uşă şi, imediat, cu toţii se ridicară şi îl urmară cu mâinile pe piept, căutând parcă să-şi păstreze

starea de reculegere de mai înainte. Canzianus avea aproape șaptezeci de ani, iar trupul său, care în tinerețe fusese foarte viguros, părea acum secăt de din cauza vârstei, fie din cauza privațiunilor de ani de zile. Mai mult, barba lungă, albită pe alocuri îi dădea și mai mult aerul unui patriarh din vechime. Când încercă să tragă zăvorul ruginit, acesta îi rezistă ; totuși, opri cu o mișcare măsurată, dar autoritară a mâinii gestul lui Simplicius, care, prompt, se repezise să-l ajute. O clipă mai târziu, trase zăvorul, iar ușa alcătuită din scânduri bătrâne de nuc cu urme de lovituri în câteva locuri, dar întărite cu cuie mari de fier se deschise scârțâind din bala-male. Călugării se găsiră în fața mulțimii ce se adunase în curte. Zeci de bărbați și femei cu mulți copii și câțiva bătrâni sprijiniți de rude. Zidurile dărăpănate ce înconjurau sihăstria – în trecut, un post militar – nu erau de-ajuns ca să-i oprească pe oameni, de vreme ce mereu alții veneau continuu, urcând pe ulița desfundată. Unii aduseseră cu ei vaca ori catârul, iar în mijlocul mulțimii tronau încărcături uriașe de lucruri de prin gospodării. Pe chipurile tuturor se citea spaima. La apariția lui Canzianus în prag, oamenii aceia fură cuprinși parcă de un freamăt. Un oftat de ușurare se ridică din multe piepturi, în special din cele ale femeilor. După o clipă de nesi-guranță, câțiva bărbați înaintară timizi vrând să ia cuvântul. Unul mai ales, înalt și deșirat, cu fața osoasă, încadrată de o barbă scurtă și cărlionțată, veni înaintea celorlalți oprin-du-se la un pas de abate, care, încă nemișcat în prag, contempla cu o privire abătută masa aceea de disperați. Frământându-și mâinile cu un gest de stânjeneală, bărbatul își dresе glasul și începu să vorbească :

— Iartă-ne, părinte sfânt... Hunii au luat Vesontio.

Arată în spate, în direcția porții larg deschise ce dădea în drum.

— De pe stâncăria de jos încă se vede fumul incendiilor. Sigur puteți să-l vedeți și voi, dacă urcați în turn. Iar în jos, pe râu, probabil că a fost o luptă cumplită : pe când urcam, am auzit strigătele și zăngănitul armelor. Însă burgunzii erau puțini, iar hunii fără număr. Și atunci, iată... noi... am fugit și am venit aici să vă cerem adăpost și protecție.

Chipul sever al lui Canzianus se întuneacă.

— Protecție ? întrebă cu o voce răgușită, dar fermă. Și ce protecție pot să vă garanteze zidurile astea dărăpănate și nouă călugări neînarmați ? De ce nu v-ați dus către Noviodunum ? Acolo e un post burgund, nu ?

Bărbatul scutură din cap :

— E prea departe, iar hunii ne urlau în urechi, sfinte părinte. Știi bine că se mișcă iute ca fulgerul.

O tânără femeie ce strângea la piept un copilăș de câteva zile și stătea alături de omul care vorbise în genunchi înlăcrimată în fața lui Canzianus :

— Primește-ne, sfinte părinte, din iubire pentru copiii noștri ! Din dragoste pentru Isus Cristos !

Alte femei căzură în genunchi, alte glasuri se ridicară cerând cu insistență același lucru. Încet, Canzianus coborî cele câteva trepte și veni în mijlocul mulțimii, trecând cu privirea, a cărei ascuțime nu-i slăbise cu vârsta, peste chipurile celor care îl înconjurau. Îl urma fratele Gomerius, cu statura sa impunătoare, iar în spatele acestuia veneau Simplicius și toți ceilalți călugări. La trecerea abatelui, oamenii în genuncheau atingându-i cu degetele hainele, într-un sărut de devoțiune. Femeile își întindeau spre el copiii invocând binecuvântarea sa, implorând protecția sa ; de la toți venea aceeași rugăciune profund îndurerată. Părinții, cu privirea pierdută în gânduri străbătute de spaimă, își puseseră mâinile pe umerii fiilor adolescenți. Fecioarele strângeau cu o expresie pierdută mâinile mamelor.

Ochii încercați ai călugărului îl ajutară să citească dintr-o privire în sufletul fiecăruia tainele ce le ascundea. Iată, de pildă, un om avid și arogant ; ca să se prefacă îndurerat, ținea capul în jos aproape îngropat între umerii masivi, dar pe sub sprâncenele stufoase îl scruta temător cu ochi vicleni, în vreme ce-și ținea sub pântelele proeminente poalele mantalei, cu siguranță acoperindu-și punga din piele ce-i atârna la centură. Alături se afla un om instruit, poate un copist, slab și totuși cu burtă, cu ochii alunecoși și bărbia micuță, cu o gură cărnoasă și pielea grasă și lucioasă : semnele de netăgăduit ale dezmățului. Și ce să mai spunem de acea desfrânată,

cu siguranță nu o locuitoare din sat, cu buze voluptuoase, care, tremurând, își strângea vâlul sub bărbie, dar purta încă urme de farduri sub ochi și își ținea cu mare grijă rochia brodată, ca să nu și-o ude în balta unde fusese împinsă de gloată? Vieți răvășite, biete tulpini pe care râul, în acea revărsare de teroare, le dezrădăcina și le împingea înainte spre ruină. Așa cum era femeia aceea care, apăsată de o legătură grea făcută dintr-o pătură înnodată, ținea de mână un copil. Avea un ochi învinețit, o buză îi era spartă și îl fixa cu o privire umilită; alături se afla soțul ei, un țăran iute, cu o expresie obtuză, ce ducea în spinare un coș mare, plin de tot felul de lucruri învelite și unelte agricole: era cu siguranță un om violent, însă acum bărbia îi tremura și lacrimi de spaimă îi străluceau în ochi.

Toate acele suflete sărmăne i se încredințau lui. Iar el își închipuia și ce sentimente contradictorii sălășluiau în momentul acela în sufletele confrăților ce-l urmau: de ce – se întrebau ispitindu-se – oamenii aceia urcaseră până la sihăstrie să-i tulbure pacea? Comunitatea lor își întocmise de curând *regola*, alcătuită din precepte severe: munca la câmp și îngrijirea pușinelor animale de lapte, posturi, mărturisirea periodică a păcatelor și penitență, tăcere în afara liturghiei, studiul bazelor limbii grecești, lectura și comentarea Textelor Sfinte, nici un contact cu exteriorul decât prin persoana abatelui și mai ales rugăciune, multă rugăciune individuală și colectivă.

Locul sihăstriei lor fusese ales cu cincisprezece ani înainte de însuși Canzianus, după ce trăise multă vreme de unul singur: un vechi post de gardă abandonat care, pe latura sa nordică, se înălța deasupra unei zone întinse, acoperită cu iarbă, ușor în pantă, bătută de tramontana¹; pe latura opusă, zidul înconjurător se termina cu un turn de supraveghere cu temelia înfiptă într-o stâncă uriașă de ardezie, de unde domina valea îngustă dedesubt și torentul vijelios ce curgea pe fundul ei, pe lângă care șerpuia un drumeag bătătorit. Un loc izolat, așadar, înconjurat amenințător de munții Jura, ale

1. Vânt rece și violent care suflă dinspre Alpi spre Mediterana.

căror coaste îmbrăcate în desișuri de conifere și mesteceni coborau în vale aici în pante line, mai încolo povârnite, abrupte și neliniștitoare. Pe cerul cutreierat de vânturi al Sapaudiei nori mari se vălătuceau continuu, încet și maiestuos deasupra acelei văi uitate de lume. Aerul era curat, adesea rece, chiar și în lunile de vară. Întinderea domoală acoperită de iarbă oferea pășune pentru o mică turmă de oi, iar călugării cultivau pe mici porțiuni de teren puțin ovăz. Grădina de legume situată imediat sub zidul exterior asigura la masa cenobiului suficiente legume și cartofi. După cum bine se vede, nu se putea găsi un loc mai bun pentru cineva care ar fi vrut să renunțe la lume și să caute pacea sufletului trăind după poruncile lui Cristos. Și, într-adevăr, mulți veniseră în anii din urmă ca să încerce acea experiență, dar cei opt erau singurii care rămăseseră: nu-i unea nici rangul social din care proveneau – Baudelius, de pildă, era de viță nobilă, în vreme ce Simplicius, dimpotrivă, era fiul unui grăjdar –, nici intensitatea credinței, ci mai presus de toate capacitatea de a renunța, disponibilitatea spre suferință. Fiecare dintre ei lăsase în urmă legături sentimentale ori rudenii, în unele cazuri chiar ambiții legitime ori un patrimoniu apreciabil; renunțând la toate și donând totul Bisericii, se aruncaseră în brațele lui Isus. Mulți alții în schimb sfârșiseră prin a renunța, incapabili să ducă acea viață de osteneli și lipsuri și mai ales dând greș în misiunea principală: aceea de a-l iubi pe Dumnezeu mai presus de orice altceva. Ultimul dintre aceștia fusese Inisius. Situația sa era una dureroasă: fiu de judecător dedicat cu încăpățănare cultului semiclandestin al idolilor, își consumase anii tinereții în plăceri și în studiul ocazional și diletant al poeziilor păgâni; doar când împlinise douăzeci și doi de ani, poate din cauza unei dezamăgiri în iubire, ceruse botezul, abandonând imediat lumea, pentru a se retrage într-o peșteră din munți. Venise să se alăture cenobiului târziu și crease de îndată probleme, din cauza caracterului său întunecat și intransigent, care fusese deseori pricină de discordie în sânul sihăstriei. Printre altele, suferea de epilepsie, iar crizele sale convulsive i-au înspăimântat de la bun început pe confrăți, până într-atât încât

i-au determinat să vadă în ele, în ciuda muștrărilor părintești ale abatelui, adevărate și specifice manifestări demonice, pe care viața monahală nu părea să le liniștească în vreun fel. Cu toate acestea, credința sa totală, inteligența ascuțită, cunoașterea limbii grecești – prețioasă pentru interpretarea numeroaselor texte sacre pe care confrății le primeau cu bucurie din partea presbiterilor din vale sau de la pelerinii în trecere – și în sfârșit capacitatea sa de sacrificiu, ce ajungea până la limitele autodistrugerii, îl făcuseră pentru multă vreme pe Canzianus să-l îndrăgească ; acesta dăduse la o parte ciudățeniile sale și în special pulsiiunile sexuale virulente care îl determinau să-și impună deseori penitențe dureroase și posturi extenuante. Totuși, prezența sa devenise în curând neliniștitoare pentru confrăți, iar atunci când Simplicius, exasperat de o lungă și umilitoare persecuție, îi denunțase deschis avansurile pe care i le făcea, îndepărtarea sa din sihăstrie fu inevitabilă. A fost o hotărâre grea pentru Canzianus, căci până în momentul acela toți cei care nu reușiseră să ducă viața în mănăstire se retrăseseră din proprie voință ori se lăsaseră convinși de el cu argumentele potrivite. Nu fusese ușor nici să o pună în practică, fiindcă Inisius se răzvrătise, opusese rezistență, însă fără să reușească să străpungă zidul de indiferență care se ridicase de-acum în jurul său. Până la urmă, fusese nevoie să fie luat și dus până la poartă : de treaba aceasta trebuise să se ocupe, cu o blândă fermitate, robustul Gomerius. Inisius rămăsese trei zile să patruleze în jurul zidurilor sihăstriei strigând și implorând să fie luat înapoi, însă poarta cea mare rămăsese închisă. În sfârșit, plecase, iar pacea se înstăpânise iarăși între zidurile cenobiului. Însă doar pentru scrută vreme : la sfârșitul lui martie, un libert al lui Alpinianus urcase de la Noviodunum cu vestea amenințărilor dinspre Rin, care se îndesau și erau tot mai teribile. Nimeni nu venise cu propunerea să abandoneze sihăstria ; dacă urma moartea, aveau să o aștepte acolo cu bucurie. Martiriul ar fi fost capodopera vieții lor pământești, încununarea aspirației lor de a-l imita pe Răscumpărător. Însă invadarea sihăstriei de către toată gloata aceea de desperați schimba cu totul lucrurile. Fără vreo logică,

oamenii aceia veniți din vale credeau sau voiau să creadă că zidurile dărăpănate ale sihăstriei și simpla prezență a călugărilor în mijlocul lor i-ar fi salvat de la întâlnirea cu durerea și cu moartea. Așadar, își încredințau viețile unora ce renunțaseră deja la propria viață și, refugiindu-se în cenobiu, îi constrâneau pe frați să lase la o parte orice ambiție de martiriu. Ei, cu puțină lor credință ; ei, care invadau acea lume a păcii – cucerită printr-o luptă atât de dură – purtând cu ei, printre atâtea alte lucruri sărăcicioase, ca un invizibil bagaj, balele lipicioase ale păcatelor ! Totul risca să fie murdărit.

Făcând astfel de considerații, abatele însuși se simțea invadat de un sentiment de repulsie. Când ajunsese în mijlocul curții, se opri și nu putu să nu se răzvrătească strigând ; vocea lui se ridică surprinzător de puternică, tăind aerul cu accente de teribilă mânie :

— Va să zică, cereți adăpost ! Cereți protecție ! Fiindcă vă temeți pentru viețile voastre și pentru bunurile voastre ! Vă e frică de huni ! Dar câți dintre voi s-au întrebat pentru ce Domnul nostru i-a trimis ca să semene moartea prin părțile astea ?

Lăsă această întrebare să plutească în aer, în vreme ce străpungea cu privirea sa ascutită chipurile bărbaților și ale femeilor care îl ascultau. Multe capete se aplecară, dar nimeni nu-i răspunse. Apoi reluă :

— Ei bine, v-o spun eu : mânia divină e cea care vă lovește acum și, dacă se întâmplă așa, e din cauza păcatelor voastre.

Cu pași înceți, începu să treacă pe dinaintea ascultătorilor săi adunați în cerc privindu-i în față pe fiecare în parte. Nici unul nu reuși să-i susțină privirea.

— V-ați tăvălit până ieri prin noroiul viciilor voastre, ați petrecut, ați furat, v-ați dedat la plăceri, ați omorât, ați blestemat și cine știe câți dintre voi nu aduceau încă în ascuns sacrificii idolilor păgâni sau demonilor din păduri ori din ape ! Orbi în fața adevărului, siguri că nu veți primi pedeapsă. Dar așa e întotdeauna : omul trăiește fără pic de înțelepciune prezentul și uită repede că într-o zi va fi chemat să dea seamă de fiecare ceas al vieții lui pe acest pământ ! Neghiobilor ! Și acum uite că vine coasa îngerului judecății !

Fiindcă știți foarte bine : ce atârnă acum deasupra capetelor voastre și a capetelor fiilor voștri e dreptatea lui Dumnezeu. Condamnarea sufletelor voastre, asta ar trebui să vă înspăimânte mai mult decât moartea din mâna barbarilor păgâni. Osânda la focul veșnic pentru răutățile voastre.

Se întrerupse o clipă, apoi întinse mâna descărnată către poarta încă deschisă :

— Credeți poate că hunii n-ar putea să urce încă și mai iute ca voi drumul pe care l-ați străbătut până aici ? Credeți că zidurile astea ar fi în stare să vă salveze singure viețile mizerabile ? Eu vă spun că doar de veți încredința milosteniei lui Dumnezeu sufletele voastre puteți nădăjdui în salvare.

La cuvintele acelea, un freamăt străbătu mulțimea. Din pieptul câtorva femei se ridicară gemete și sughițuri de plâns, bărbați încă tineri și viguroși căzură în genunchi, în vreme ce, de undeva, un copil speriat de tonul mânios al abatelui izbucni în plâns. O matroană între două vârste, cu fața acoperită de un văl negru, se aruncă la picioarele lui. Printre lacrimi, îl imploră :

— Iertare, sfinte părinte ! Penitență ! Supune-ne la penitență ! Purifică sufletele noastre mizerabile și primește-ne ! Ai milă de noi ! Ai milă de noi !

Cu fruntea încruntată, Canzianus o cercetă pentru câteva clipe. Apoi chipul său se însenină ; trecu o privire rapidă peste fețele confrăților săi, înțelese că îl aprobau. Mai mult, în ochii lor citi o duritate care, dintr-un exces de zel, părea să o întreacă până și pe a sa. La urmă însă întâlni privirea lui Simplicius, ce părea acoperit de un văl de lacrimi de emoție, dar arăta în același timp o deziluzie dureroasă și plină de uimire. Tânărul îl fixă cu ochi aprinși, iar buzele sale tremurând se deschiseră să vorbească.

— Frate Canzianus... ei sunt în pericol ! Ne cer ajutorul ! îndrăzni să-i spună, iar în glasul său răsună o undă de reproș cu greu stăpânită.

Canzianus simți pe neașteptate un junghi sfâșietor în inimă, amintirea unei admonestări pe care el însuși i-o făcuse novicelui doar cu o zi înainte, comentând un fragment din Evanghelia lui Luca despre bunul samaritean : „Să nu uiți

niciodată că prima poruncă a Domnului nostru e iubirea !“. Cum de nu putuse să înțeleagă că el însuși era chemat în momentul acela – mai mult decât oricare altul, în pofida oricărei aspirații personale, chiar nobilă fiind – să se arate fidel acelei porunci de căpătâi? Pătruns până în adânc de acea revelație care îi venea prin mijlocirea unui suflet curat și nevinovat, lăsă ochii în jos și tăcu multă vreme, făcându-și reproșuri pentru propria-i mândrie. În jurul său domnea doar tăcerea. În sfârșit, scuturând din cap, vorbi iarăși mulțimii.

— Nu mila mea trebuie s-o implorați, ci pe a Celui Preaînalt ! porunci obosit.

Înțelegea acum că, după ce îi împovărase cu reproșuri, trebuia să le dea o speranță. Trecând de la cuvintele tunătoare la un ton de hotărâre calmă, adăugă :

— Această femeie spune bine : penitență ! Rugăciune și penitență !

Căutând prin mulțime, îl află imediat pe bărbatul bărbos care puțin mai devreme vorbise în numele tuturor :

— Ambianus, îți vorbesc ție, care ești capul satului. Văd că sunteți mulți. Toți sunt din comunitatea voastră ?

Bărbatul plecă parcă stânjenit capul.

— Ca să spun drept, sfinte părinte, între noi sunt mulți fugari din Vesontio. Au aflat că urcăm la voi și n-am putut să-i împiedicăm să ne urmeze.

Acele ultime cuvinte rostite ca o scuză îl făcură pe Canzianus să înțeleagă cât de mare fusese păcatul de orgoliu în care căzuse puțin mai înainte : el, părintele fondator al cenobiului, el care trebuia să fie exemplul pentru toți. Mâna sa se lăsă pe umărul căpeteniei satului.

— Mai bine așa ! Mai bine așa ! răspunse energic. De oriunde ați fi veniți, în ochii lui Cristos sunteți cu toții o singură turmă, nu uitați asta. Așezați-vă aici cum puteți, fraților ; o să găsiți pe oriunde un locșor ca să vă întindeți oasele și să vă lăsați lucrurile. O să împărțim cu voi ce avem pus deoparte, dar cine a adus cu el provizii să le pună la un loc cu toți.

Un cor de exclamații de ușurare se ridică în jurul său. Femeia care se pusese în genunchi înaintea lui îi apucă mâna

și i-o sărută cu venerație. Alte mâini se întinseră ca să facă la fel. Ridicând arătătorul, abatele vorbi din nou tuturor :

— Dar mai cu seamă trebuie să vă rugați ; să vă cățiți de păcatele voastre și să vă rugați. Toți trebuie să ne rugăm. Să ne mărturisim păcatele și să cântăm psalmi, invocând de la Cel Preaînalt iertarea și mântuirea sufletului. Iar dacă mai apoi vor veni hunii... va fi după cum va vrea Dumnezeu.

Ambianus era un om simplu, dar hotărât și practic :

— Poarta e solidă și de-a lungul zidurilor vechiul drum de patrule e încă în picioare pe porțiuni bune. O să adunăm toate bunurile și vitele în depozit. Aici e un izvor, așa că apa n-o să ne lipsească. Am putea rezista chiar multe zile. Dacă vin...

Ridicând mâna, Canzianus îl întrerupse și, închizând ochii, rosti cu gravitate :

— Fă totul cum crezi mai bine. Imediat ce vă aranjați, adună oamenii aici ; o să ne rugăm împreună implorând mila Domnului nostru.

În acea clipă, dinspre poartă se auzi un murmur neașteptat, însoțit de o mișcare tulbure a mulțimii. Multe glasuri se împletiră în tonuri de spaimă și din mai multe părți se strigă :

— Repede, închideți ! Închideți !

Apoi, în vreme ce mulțimea se însuflețea și toate privirile se îndreptau alarmate în direcția aceea, un tânăr își făcu loc dând din coate și, răvășit, veni înaintea lui Canzianus.

— Hunii ! strigă. Hunii sunt aici !

Se stârni panica. Strigăte de teroare se ridicară din mulțime, care fu parcă străbătută de un freamăt. Câțiva capi de familie deja își împingeau carele către clădire, sperând că se vor bari cada acolo ; alții, care nu se pierduseră cu firea, alergau spre intrare. Copiii plângeau și se agățau de mamele îngrozite. Canzianus și Ambianus își făcură loc cu hotărâre prin gloată ; urmați de călugări și de un șir de oameni, porniră către intrarea în curte și ajunseră acolo, în timp ce câțiva bărbați robuști închideau porțile. Ambianus întinse brațul ca să-i oprească.

— Așteptați ! porunci. Nu sunt hunii !

Câțiva războinici burgunzi apăruseră pe jos în fața sihăstriei. În urma lor, urcând pe drum, veneau alții, dintre care unii călare. Erau murdari și sfârșiți, cu hainele sfâșiate, cu armurile zdrențuite și pline de praf și sânge ; câțiva erau răniți și se târau agățându-se de tovarășii lor. De îndată, Ambianus deschise din nou porțile și, puțin după aceea, primii războinici intrară în curte făcându-și loc prin mulțimea fugărilor și aruncând priviri piezișe, într-o tăcere sumbră. Patru dintre ei duceau un rănit, un tânăr ce arăta cam de douăzeci și cinci de ani, pe o targă rudimentară, improvizată sumar din două sulite și o manta. Înaintea lor mergea un om îndesat, cu păr lung, blond și cu o tăietură verticală pe obrazul drept. Înțelegând că acela îi căuta rănitului un ungher liniștit și adăpostit, Canzianus se apropie de el și-l ajută să-și facă loc prin mulțime. Conducându-i pe burgunzi, le îngădui să-și

transporte tovarășul în dormitorul deja invadat de zeci de fugari ce-și înșiraseră peste tot lucrurile.

— Faceți loc! le spuse abatele desfăcându-și brațele. Fiți buni, fraților, și faceți puțin loc!

În sfârșit, cu ajutorul celorlalți călugări, reușiră să-l culce chiar în patul lui Canzianus, căruia nu-i trebui mult ca să înțeleagă că tânărul se afla într-o situație disperată: era alb la față, iar pe fâșia de in ce-i strângea pieptul, în partea stângă, se lățea o pată de sânge. Canzianus înțelegea limba burgunzilor. Îl auzi pe războinicul mai vârstnic dând scurt celor patru care îl transportaseră pe tânăr ordinul să nu se îndepărteze de el, căci el avea alte treburi de făcut. Într-adevăr, părăsi de îndată dormitorul și se întoarse în curte. Canzianus se ținu după el, nu fără să-i ceară mai întâi fratelui Baudelius să facă tot ce-i stătea în putință pentru a-l îngriji pe rănit. În vreme ce se ostenea în spatele său, Ambianus se aplecă și îi șopti la ureche:

— E Wisichart, spuse arătând spre războinic. Maestrul de arme al lui Chilperic și omul lui de încredere.

Între timp, burgundul ajunsese la poartă și își încuraja soldații, ce soseau în mici grupuri, să vină mai repede. Canzianus i se alătură și-l întrebă:

— Tânărul acela e principele Chilperic, așa-i?

Celălalt abia de-i răspunse:

— Da.

Canzianus încuviință cu gravitate.

— Aveți mulți răniți?

Wisichart îl privi, în sfârșit, cu ochii săi cenușii-azurii în care se citea înfrângerea.

— Nu. Nu mulți... Cei mai mulți sunt morți.

Abatele nu știu ce să răspundă. Cortegiul amestecat al răniților se sfârși curând. Când ultimii războinici intrară cu pas încet și împleticit, Wisichart le ordonă să închidă porțile. Abatele întinse mâna să-l oprească:

— Așteptați! Ar putea să mai fie și alți fugari pe drum.

Îndemnându-i cu un gest pe soldați să-i execute ordinul, celălalt răspunse sec:

— În spatele nostru nu mai sunt decât hunii.

Cu o bufnitură, porțile fură închise. Oarecum pierdut, Canzianus întoarse privirea spre mulțimea ce înțesa curtea. Dintr-o privire, înțelese că avea în față pe puțin două sute de bărbați, femei și copii, destul de multe animale de povară și o jumătate de duzină de care felurite. Dar își dădu seama că mulți se împrăștiaseră deja în cele trei clădiri ce alcătuiau sihăstria : biserica – pe vremuri, un post de gardă –, depozitul și vechile grajduri, pe care călugării le transformaseră în dormitor. Și mai erau burgunzii : ceva mai mult de cincizeci, printre care mulți răniți. Își închipuia cu ce sentimente contradictorii îi priviseră galo-romanii în timp ce aceștia își făceau loc cu brutalitate printre ei. Dacă, pe de o parte, acei războinici i-ar fi putut apăra de prădători, era adevărat că însăși prezența lor în sihăstrie putea face să crească pericolul atrăgând dușmanul, care, în schimb, știind că nu aveau de-a face cu oameni înarmați, s-ar fi retras poate și ar fi renunțat chiar să mai urmărească în munți câteva sute de persoane neînarmate, ce nu ar fi putut cu nici un chip să le facă vreun rău. Mai mult, oamenii nu aveau încredere în soldații străini : chiar dacă erau aliați ai Romei și, cel puțin teoretic, se aflau în serviciul ei, rămâneau totuși niște barbari, cu care nu era niciodată simplu să ai de-a face. Pe de altă parte, burgunzii aceia demoralizați și înveninați de înfrângerea pe care tocmai o suferiseră cu siguranță nu se găseau în starea sufletească cea mai potrivită pentru a fraterniza cu romanii. La început, i se păru că în mulțimea acestora din urmă domneau neîncrederea și îngrijorarea : la apropierea războinicilor amenințători, oamenii își ascundeau pungile la spate, iar femeile lăsau în jos privirea și se retrăgeau, căutând instinctiv protecția soților. Un tânăr soldat, văzându-se poate împiedicat în cale, cine știe cum, de un băiat, îl împinse cu brutalitate îndărăt ; tatăl acestuia, un om înalt și robust în haine de lucru, poate un tâmplar, se interpușe între ei, postându-se în fața războinicului. Mulțimea fu cuprinsă de un fior. Alți burgunzi se apropiară de tovarășul lor, o femeie scoase un strigăt, se dădură câțiva ghionți, dar, în confuzia generală, se înalță puternică vocea lui Wisichart, care îl muștră pe un ton aspru pe tânărul impulsiv. Aprins de mânie

și umilit, el întoarse imediat spatele galo-romanilor care îl înfruntau și, dând din coate printre tovarășii săi, se duse în altă parte. În momentul acela, atmosfera se destinse. Un bătrân, ieșind din rândurile fugarilor, întinse spre doi soldați un pachet cu pâine și brânză. Pe cei doi darul îi bucură mult ; și alții, făcându-și curaj, înaintară și le întinseră războinicilor burduri cu apă, pâine, fructe și bucăți de carne.

Încurajați de înseninarea sufletelor, călugării începură să trebăluiască, străduindu-se să-i aranjeze cum se putea mai bine pe cei mai bătrâni, să le redea puterile celor flămânzi, să-i mângâie pe cei mai disperați, să-i aducă înapoi la mamele speriate pe copiii ce se pierduseră în confuzia generală. Gomerius mai ales era neobosit, iar vocea sa groasă și cavernoasă, cu un ton întotdeauna liniștitor, aducea un pic de optimism în sufletele multora, care, ziua întreagă – iar alții chiar mai multe zile –, rătăciseră înspăimântați, pradă nenumăratelor temeri și mânați înainte de o frică oarbă. În mijlocul curții, abatele îi spuse lui Wisichart :

— Sigur sunteți urmăriți? Crezi că ne aflăm în mare pericol ?

Burgundul își turnă pe față toată apa dintr-un burduf din piele de capră, apoi, scuturându-și părul ce șiroia de apă, aruncă burduful țaranului căruia îi aparținea și ridică din umeri.

— E greu de zis. Lupta a fost ceva de nedescris. Am rezistat cât am putut, dar erau cel puțin de două ori mai numeroși și ne-au învins. Acum suntem atât de puțini, încât poate că nu mai contăm deloc pentru ei, însă nu pot fi sigur de asta... Da, încheie întărind din cap, poate ne urmăresc. Iar dacă știu că fiul lui Gundovek e cu noi, mai spuse arătând în spate în direcția dormitorului, n-or să vrea cu siguranță să le scape ocazia de a-l prinde. Oricum ar fi, am lăsat în urmă doi oameni ca să supravegheze drumul : dacă or să-i vadă venind, ne anunță.

Ambianus, care nu se desprindea deloc de abate, îl întrebă îngrijorat pe Wisichart dacă locul acela putea fi apărat. Burgundul chemă pe unul dintre soldații săi să-l ajute să se elibereze de platoșă și de cămașa de zale de dedesubt ;

după ce le lăasă pe toate să cadă pe jos într-un ropot metalic, își puse mâinile în șolduri și aruncă o privire peste zidurile păraginite ale incintei, peste clădirile cu acoperișuri joase și ieșite din încheieturi, peste poarta mare, din scânduri grele, dar din care lipseau cuie și își spuse, în sfârșit, părerea.

— Nu, dacă sunt mulți, nu rezistă nici la primul atac. Și pe urmă, aici e prea multă lume ; și mai ales prea multă lume inutilă.

— Oricum, vă putem ajuta, insistă Ambianus ; sunt mulți bărbați viguroși... și chiar câțiva tineri. Cărarea ce conduce aici nu e foarte largă. Dacă o blocăm tăind copacii, poate...

Burgundul îl măsură cu o privire ironică. Apoi scutură din cap :

— Nu spera că o să rămânem ca să vă apărăm pe voi, țărănoilor. Eu trebuie să-l salvez pe principele Chilperic. Ne oprim aici la noapte, iar mâine luăm calea munților, dat fiind că drumul e în mâinile hunilor.

— Dar... aici sunt sute de persoane fără apărare. Dacă vin hunii...

Fără să-l asculte, Wisichart își culese fierăria și îl lăasă acolo. Înjurând, se îndreptă spre un grup de oameni de-ai săi care încă rătăceau prin curte ducându-și caii de căpăstru ; pe când îi muștra cu asprime dând din mâini, privirea lui Ambianus se fixă în ochii albaștri ai bătrânului abate.

— Și acum, sfinte părinte ?

Canzianus întinse o mână și îl apucă de încheietură.

— Suntem în mâinile lui Dumnezeu, Ambianus. În mâinile lui Dumnezeu !

Oprit în mijlocul pieței, Balamber își ținea murgul iritat de flăcările incendiului și contempla cu privirea întunecată peisajul dezolant ce-l înconjura. Cu toate că dăduse ordine precise să nu se întâmple așa, cea mai mare parte a clădirilor din sat căzură pradă flăcărilor. Era rezultatul dezamăgirii furioase a oamenilor săi : exasperați de rezistența tenace și îndârjită a burgunzilor, își căutaseră zadarnic răsplata în jafuri, iar acum goneau frenetic și fără vreun scop prin vâlătucii de fum, printre ruinele clădirilor care, în seara aceea, ar fi putut în schimb să-i găzduiască. În orice caz, satul acela distrus de-acum ar fi fost o perfectă tabără în care ar fi putut concentra, în vreme ce continuau să înainteze, carele cu provizii, slujitorii și femeile, vitele furate și prizonierii ; cu atât mai rău pentru cine avea să doarmă sub cerul deschis.

Odată încheiată lupta, își dăduse jos aproape toate piesele din armură, păstrând doar platoșa și lăsând tot restul în carul lui Kayuk. Mandzuk, scutierul său fidel, trecut de-acum de șaizeci de ani și care îl însoțea întotdeauna în luptă, aștepta mai departe, lângă o veche spălătorie. Îndesat și vânjos, sever și imperturbabil, ținea stindardul clanului lui Balamber – un taur negru pe un câmp verde – și privea fără a face comentarii satul în flăcări ; chipul său împietrit, străbătut de cicatrici adânci nu trăda nici cea mai vagă expresie. În realitate, Mandzuk era mult mai mult decât un simplu scutier : toți războinicii lui Balamber, inclusiv Khaba și Odolgan, precum și capii celor zece *jagun*, centuriile *mingan*-ului, știau că trebuie să execute fără șovăială ordinele pe care le transmitea

el, fiindcă Mandzuk vorbea numai în numele comandantului său, de care îl lega aceeași devoțiune absolută pe care în trecut o avusese față de tatăl său, curajosul Uldin. Pentru Balamber, Mandzuk fusese, după asasinarea lui Uldin, un fel de tată adoptiv, oarecum aspru și un maestru magnific de arme, care făcuse dintr-un orfan rătăcit un războinic curajos, dedicat total propriului clan, al cărui prestigiu căuta să-l recâștige, și supus întru totul lui Utrigúr, așa cum fusese înainte și tatăl său. El era cel căruia Balamber îi încredința și grija animalelor, precum și a tuturor bunurilor atunci când era obligat să se îndepărteze pentru mai multă vreme de tabără, așa cum se întâmplase în timpul misiunii pe care o avusese în Sapaudia cu o lună înainte. El nutrea o afecțiune aproape filială pentru bătrânul războinic, care, deși nu și-o mărturisea și și-o masca printr-o camaraderie tipică oamenilor de arme, mergea mult mai departe decât ar fi fost firesc față de un servitor fidel : în bătălia de la Utus, de pildă, îi salvase viața riscându-și-o pe a sa – se întorsese de unul singur să-i dea ajutor într-un moment de confuzie în care Mandzuk rămăsese izolat într-o zonă plină de stufăriș, în mijlocul unui grup de soldați bizantini.

Din sat, nori mari de fum se înălțau către cer. Cu toate acestea, câțiva războinici încă se încăpățâneau să dea năvală în casele ce ardeau, cu speranța că vor putea pune mâna pe ceva. Dar era o osteneală inutilă, căci locuitorii fugiseră la timp, luând de acolo lucrurile cele mai prețioase și căutând scăpare în munții împăduriți ce se înălțau abrupti de jur-împrejur. Mulți dintre burgunzii ce scăpaseră în luptă se amestecaseră probabil cu localnicii fugari din vale, alții căutau cu siguranță să ajungă la Noviodunum ; trupurile tovarășilor lor mai puțin norocoși zăceau risipite cu sutele prin noroiul vadului sau prin desișurile dimprejur ; altele se mai aflau totuși pe ulițele aceluia sătuc amărât. Cu toate acestea, nu obținuseră victoria fără să plătească un preț, iar în seara aceea aveau să fie multe focuri aprinse care să încredințeze spiritelor vântului trupurile luptătorilor Hiung-nu uciși.

Dintr-un nor de fum negru-albăstrui ieși Khaba, care înaintă spre Balamber ținându-și calul la pas. Haina sa de

berbec fără mâneci era pătată de sângele dușmanilor doborâți și neagră de funingine.

— Aici n-o să găsim nimic, anunță. Au luat tot ce puteau duce.

— Și animalele?...

— Odolgan a găsit prin preajmă numai o jumătate de duzină de oi și un cal bătrân și bolnav. Nimic altceva.

— Atunci nu mai are rost să rămânem aici. Adună oamenii. Plecăm.

Înainte de a executa ordinul, Khaba zăbovi o clipă.

— Războinicii sunt în culmea furiei. La Vesontio nu au avut mult timp să ia pradă și sperau să se întrezeze aici; în loc de asta, găsim numai sate părăsite. Am găsit și ceva grâu și...

— Nu pot să fac nimic. Utrigúr i-a trimis aici, ai uitat? Era de așteptat ca țăranii să-și ia tălpășița văzând incendiul din Vesontio. O să ne refacem la Noviodunum.

Un grup de războinici veniră călare în direcția lor. Doi dintre ei cărau pe brațe un slăbănog numai piele și oase cu capul ras care se zvârcolea între ei într-un mod caraghios, ca o marionetă. Atunci când fură la doar câțiva pași de Balamber, îl lăsară să meargă, dar se prăbuși chiar între picioarele calului său.

— Se pare că scârba asta de om știe încotro au fugit! exclamă unul dintre ei.

Trăgând de hățuri, Balamber îl cercetă preț de o clipă pe om: purta pe el o rasă murdară dintr-o țesătură roasă, distrusă și desfăcută în câteva locuri. Era slab peste măsură, însă brațele sale păreau străbătute de un nebănuit șuvoi de energie. Într-un contrast evident cu capul ras complet, barba îi era neagră, lungă și cârlionțată; ochii mari, întunecați și înfrigurați păreau cei ai unui nebun. Întrucât învățase galo-romana pe când era tânăr și luptase ca mercenar al lui Etius împotriva burgunzilor, Balamber îl întrebă pe limba sa:

— Așadar? Ce ai de spus? Unde sunt consătenii tăi?

Îngenunchea lângă cal, cu mâinile pe coapsele ce se conturau descărnate pe sub rasă, omul îi zâmbi tâmp.

— Consătenii... mei?

— Da. Oamenii din sat. Unde sunt?

Omul își roti privirea în jur, apoi spuse :

— Sihăstria!... S-au dus la sihăstrie, da, azi-dimineață ! Eu n-am nimic de-a face cu ei : sunt păcătoși ! Păcătoși ! Se cred în siguranță acolo, sus, fiindcă valea e adâncă și locul e la înălțime.

Aruncându-i lui Balamber o privire exaltată, arată cu degetul către sine și adăugă cu emfază :

— Dar tu... da, tu ești pedeapsa lor : tu ești îngerul nimitor, așa că o să ajungi la ei și o să-i pedepsești. Fiindcă ziua judecății a venit în sfârșit și toți vor plăti pentru păcatele lor, da, toți, chiar... chiar și cei de-acolo, de sus !

Izbucni într-un râs isteric :

— Ba chiar ei mai mult decât toți ! Mai mult decât toți, da !

Pronunțând aceste cuvinte, privi înspre munți, ale căror culmi erau ascunse vederii de nori joși, plumburii ce se întindeau leneș deasupra desigurilor de brazi. Zeci de războinici se apropiaseră între timp călare, iar acum, strânși cu toții în jurul său, ascultau cu mare atenție ce spunea el. Pe fețele lor dure se puteau citi felurite expresii : de la batjocură la frica superstițioasă pe care neamul Hiung-nu o avea dintotdeauna față de cei pe care i-au invadat. Balamber îl mai întrebă :

— Vorbești de o sihăstrie. Ce-i asta ? O biserică de-a voastră ?

Acoperindu-și capul cu mâinile, omul scoase un geamăt lung.

— Daaaaa ! strigă apoi ridicând din nou capul și ferindu-și repede ochii înconjurați de cearcăne negre, dar cu o expresie incredibil de vie. Da... E și o biserică, bineînțeles, într-un vechi post de gardă. Dar ei au profanat-o : acum e un loc al păcatului... Al păcatului, da, pentru că ei nu sunt vrednici ! Pe mine m-au alungat. „Trebuie să pleci de-aici, Inisius“, a spus burduful acela bătrân, uscat și umflat de vânt ! Dar ei nu sunt mai buni decât mine. Nu, nu sunt vrednici ! Nici unul, nici unul dintre ei nu e vrednic.

Khaba nu mai suporta :

— Ce facem cu el ? E limpede că e un biet nebun.

Balamber încuviință :

— Să-l lăsăm în voia sorții și să plecăm de-aici !

Dădu să-și îndemne calul, dar Inisius, târându-se în genunchi, i se agăță de un picior :

— Trebuie să te duci sus ! Trebuie să faci dreptate ! Toți s-au dus sus, înțelegi ? Cu toate lucrurile lor : monede, haine, bijuterii... aur ! Sunt oameni bogați, trebuie să mă crezi ; nu numai oameni din sat, dar și mulți care au fugit din Vesontio. Și femei ! Femei frumoase ! Fecioare cu păr lung, blond, cu sâni mari și cu dinți minunați !

Întrucât aproape toți hunii care îl înconjurau învățaseră cu timpul cuvintele galo-romane ce apăreau mereu în interogatoriile prizonierilor și în timpul jafurilor, afirmațiile sale treziră în rândurile lor comentarii ce trădau un interes plin de satisfacție. Odolgan veni și-și făcu loc printre ei ; fusese rănit în bătălie de o săgeată alană și avea o coapsă bandajată sumar cu o fașă slinoasă și însângărată. Sprijinindu-se în șa, vorbi către comandantul său :

— Păi, un drumușor până la fortul ăsta — sau biserică, ce-o fi — putem să facem, nu ?

Khaba îl susținu :

— Gândește-te : Noviodunum, după câte știu, e la cel puțin douăzeci de mile de-aici. Oamenii și caii sunt obosiți, însă, chiar dacă nu ar fi așa, n-am putea să ajungem decât mâine.

Încruntându-se, Balamber făcu un gest nervos cu mâna, oribil însemnată de arsurile pe care i le făcuse trăsnetul cu nici o lună înainte :

— Bineînțeles, dar dacă în față ne așteaptă Noviodunum, de ce ar trebui să pierdem vremea urcând munții ?

— Poți să trimiți doar un detașament și să lași aici grosul cu încărcăturile și cu răniții. Și pe urmă, sunt gata să pun rămășag că valea mișună de burgunzi fugari ; vrei să-i lași aici ?

— Dacă oamenii aceia cu adevărat vin de la Vesontio, făcu Odolgan o socoteală simplă, înseamnă că au luat cu ei lucrurile cele mai prețioase, nu ? Oamenii s-au luptat și au dreptul la prada lor. Du-te, Balamber ! încheie amical. Poate n-ar fi rău să arunci o privire acolo, sus.

Trăgând de hături, Balamber consimți, însă argumentele lui Khaba erau cele care îl convinseseră. Întorcându-se spre Odolgan, îl întrebă :

— Ce-ți face piciorul?... Poate ar fi mai bine să rămâi jos. Avem de dus în curând alte bătălii și te vreau întreg.

I-o spusese cu zâmbetul pe buze, în glumă parcă, însă celălalt se îndreptă în șa ca biciuit.

— Ce-ți veni? îi replică pe un ton ofensat. Rana nu e adâncă și abia mi-am ars-o.

Balamber renunță să-și mai convingă prietenul, căci, insistând să aibă mai multă grijă de el, l-ar fi jignit înaintea celorlalți războinici. Cântări iute ce avea de făcut. O sută din neamul Hiung-nu muriseră în ziua aceea, alături de mulți alții căzuți mai înainte în apropiere de Augusta; ținând cont de răniții care nu erau în stare să vină cu el, putea conta pe circa șapte sute de luptători, în mod sigur prea mulți pentru o simplă cercetare a văii. Adunați acum în număr mare în jurul său, toți așteptau cu nerăbdare hotărârea lui.

— De acord, spuse în sfârșit. Vom trage la sorți cele două centurii care vor merge cu mine, dar nu ne putem îngădui decât o singură zi. Dacă până mâine-seară n-am rezolvat nimic, o pornim spre Noviodunum. Cei care rămân vor așeza tabăra aici, aproape de sat.

Îl chemă la sine pe Mandzuk :

— O să te ocupi tu de ridicarea corturilor și de îngrijirea celor cu răni mai grave. Trimite o trupă mai mare în recunoaștere către Noviodunum și o patrulă prin împrejurimi, ca să vadă dacă reușesc să recupereze ceva din animalele părăsite.

Puțin după aceea, printre strigăte de entuziasm și strămbături batjocoritoare la adresa celor ce rămâneau, circa două sute de războinici o apucară călare pe un drumeag bătătorit, care pornea de la ultimele case din sat și se cățara pe o pantă împădurită. Balamber era în frunte și imediat după el veneau cei doi prieteni ai săi. Între ei, călare pe un asin, înainta și Inisius. Ținea privirea fixă înainte și în ochii săi lucea o sclipire de nebunie.

Când Sebastianus deschise din nou ochii, văzu mai întâi numai întuneric. Primul lucru pe care-l auzi fură niște glasuri feminine ce discutau cu voce scăzută nu departe de el și numai datorită lor își dădu seama că se afla încă pe această lume. Își simțea gura amară, limba încleiată. Cu precauție, mișcă un braț, apoi pe celălalt. O senzație de greutate îi apăsă capul și, vrând să se ridice în coate, simți junghiuri săgetându-i gâtul și pieptul, astfel că preferă să renunțe. Relaxându-se, își dădu seama că era înfășurat într-o pătură sau poate chiar în mantaua sa. Un miros de fum de lemn ajungea până la el și auzea trosnind undeva un foc ; foarte curând, observă o lumină roșiatică pâlpâind slab, ceea ce-l ajută să înțeleagă că se afla într-un spațiu închis, destul de mare – o clădire de piatră, mai exact, cu tavanul înălțat pe grinzi mari de lemn. Acolo, înăuntru, aerul era greu, împregnat de mirosul prezenței umane. Nu departe de el, cineva sforăia. Înțelese că femeile pe care le auzea sporovăiau în dialect galo-roman și, ciulind urechea, auzi rostindu-se numele lui Attila. Își aminti atunci de luptă : atacul hunilor în albia rece ca gheața a râului, Mataurus îngenucheat în iarbă cu abdomenul străpuns, cavalerul cu brâul verde, calul său negru cu nările dilatate, sabia sclipitoare gata să lovească... Ce sfârșit avusese ciocnirea ? Ce i se întâmplase ? Era limpede că fusese rănit, dar poate nu grav. Reușea să-și miște picioarele și asta deja era ceva, însă antebrațul stâng era bandajat și i se părea că întreg trupul trecuse pe sub roțile unui car. Simțea mai ales o durere arzătoare în grumaz,

iar capul îi era strâns parcă într-un clește. Își aminti cu oroare lațul, care, într-o clipită, sustrăgându-l morții onorabile pentru care se pregătise, îl capturase reducându-l la neputință, în vreme ce-l trăgea ca pe o paiață. Din ceea ce se întâmplase apoi nu-și mai amintea nimic. Era oare prizonier? Dar atunci ce însemnau acele glasuri feminine? Scruta atent cu privirea în semiîntuneric, fără nici un rezultat însă, fiindcă, neputând să-și ridice capul, nu izbutea să-și facă o idee clară despre starea în care se afla. Reușea doar să vadă deasupra sa conturul bănelor lungi ale tavanului.

O umbră îi apăru în față. Pe fundalul luminii proiectate de flacăra, văzu aplecându-de deasupra lui chipul unei femei.

— Te-ai trezit. Bine! auzi în galo-romană, însă cu accentul specific helveților.

Glasul, cu un timbru puțin aspru, îi păru să fie al unei femei nu foarte tinere.

— Ți-e foame?

Gura sa încleiată părea să se deschidă cu greu pentru răspuns. Înghiți înainte de a vorbi.

— Nu... sete! Mi-e foarte sete.

Femeia, care îngenunchease lângă el, puse pe jos un vas mic de pământ.

— Așteaptă, îi spuse. Trebuie să încerci să te ridici puțin.

Întinse o mână spre o grămadă de blănuri, rogojini și țesături de lână din spatele său și luă o manta din blană de oaie, pe care o împături repede, făcând-o sul.

— Acum ajută-mă, porunci ea trecându-i o mână pe la spate și trăgându-l către sine.

Sebastianus se supuse sprijinindu-se pe coate, cu prețul unor dureri sfâșietoare, iar ea îi strecură mantaua împăturită sub ceafă; astfel, fu în stare să bea apa din vasul pe care, imediat după aceea, i-l apropie de buze. Reuși să-l prindă cu ambele mâini, însă femeia, poate observându-i slăbiciunea în felul cum îl apucase, preferă să-l țină ea în continuare. Bău mult, lacom și simți o mare ușurare.

— Mulțumesc. Unde sunt? o întrebă apoi, în vreme ce ea îi lua de la buze vasul.

Lăsându-se la loc pe perna improvizată, își dădu seama că avea capul bandajat.

— Într-un sat despre care nu știu ce să-ți zic. Ești prizonierul hunilor.

— Ce fel de loc e aici ?

— Un fel de depozit, cred. E una dintre puținele construcții ce încă mai sunt în picioare în satul ăsta.

Putând acum să o privească pe femeie mai de aproape, constată că, așa cum își închipuise după voce, avea în jur de treizeci de ani ; era destul de frumoasă, cu părul des, roșcat și cârlionțat, ce înconjura ca o cunună o față lungă, cu profil hotărât. Tunica sa, fără mâneci și strânsă în talie cu o panglică, era murdară și sfâșiată în multe locuri.

— Nu ești de prin părțile astea ?

— Nu. M-au prins departe de aici, în Reția.

— De cât timp sunt aici ?

— De azi după-amiază. Când te-au adus păreai mai mult mort decât viu, dar cred că, una peste alta, nu ai nimic grav. Sigur te-ai lovit la cap și probabil ai o coastă ruptă, de aceea ți-am bandajat și pieptul. Și pe urmă, ești umflat peste tot și mai sunt și zgârieturile de pe gât. E o minune că frânghia nu ți l-a frânt. Oricum, o să-ți revii repede.

Vorbea pe un ton sigur, cu simplitatea aspră specifică femeilor cu un caracter puternic și, cu toate că intuise că era de rang înalt, nu părea deloc stânjenită în prezența sa.

— Cum... te cheamă ? o întrebă.

— Lidania. Dar pe tine ?

Își spuse numele, apoi vru să afle dacă în locul acela era singura femeie.

— Glumești ? Sunt pe puțin treizeci numai aici înăuntru, dar afară sunt și mai multe, cu care își fac poftele animalele astea.

— Și... ceilalți prizonieri ? Spuneai că...

Aflată încă în genunchi în fața lui, cu mâinile pe picioare, ea scutură din cap.

— De regulă, ăștia nu iau prizonieri, dragule ! Mai degrabă își iau țărani ca să-i țină ca servitori, dar pe ei i-au dus

în altă parte. Pe tine te-au lăsat în viață fiindcă ești comandant roman.

O a doua figură feminină i se alătură :

— S-a trezit, în sfârșit !

Din glasul său, Sebastianus înțelese că trebuia să fie într-o câțva mai tânără decât Lidania. Cu toate acestea, fiindcă avea chipul în umbră, putea doar să-i distingă cu greu contururile.

— Dar..., insistă el, lupta...

Tânăra fu cea care îi răspunse :

— Cum ai fi vrut să se încheie lupta ? Hunii se mândresc că au ucis cel puțin trei sute de burgunzi.

— După tot ce-am văzut că au adus aici, adăugă Lidania, nu exagerează deloc. Jos la râu a fost un adevărat măcel. Oricum, dacă asta te poate mângâia, au murit și mulți huni. Iar noi ne-am petrecut toată după-amiaza îngrijindu-i pe răniții care au reușit să se târască până aici.

Sebastianus se frământă în culcuș.

— Și... Chilperic ? Fiul lui Gundovek, el ce soartă a avut ?

— Nu știi cine o fi acest Gundovek despre care vorbești. Însă hunii au învins, asta e sigur. Puținii burgunzi care au scăpat de-acolo au fugit.

După ce îi verificase bandajele, Lidania înmuia acum un petec de in în apa rămasă în ceașcă. Când i-l puse pe gât, contactul cu pielea rănită îl făcu pe Sebastianus să tresară brusc.

— E foarte bine așa, îi spuse ea, o să te ajute. O să te ung apoi cu o unsoare pentru piele. Aici nu avem alt leac.

— Așadar, tu mi-ai legat rănilile.

— M-a ajutat ea, răspunse Lidania arătând din nou către tânără.

Întinzându-și puțin bărbia ca să-i ușureze treaba care, într-adevăr, îi aducea o oarecare ușurare, Sebastianus întreabă :

— Și pe voi... cum v-au prins ?

Tamponându-i mai departe gâtul, femeia oftă :

— Pe mine m-au prins în Reția, aproape de Augusta. Soțul meu era un libert, muncea ca tâmplar într-un sat. Mi l-au omorât sub ochi câinii ăștia, iar de copiii mei nu mai știu

nimic. Îi ascunseseam într-o pădurice când am aflat că veneau hunii. Cine știe, poate sunt încă vii... poate...

Tăcu o clipă. Sebastianus o văzu cum înghiți, își mușcă buza și își șterse cu mâna o lacrimă. Totuși, suspinând din nou adânc, Lidania își făcu curaj și reluă cu o voce fermă.

— Ea, spuse arătând din cap spre tovarășa ei, vine dintr-un sat de pe lângă Vesontio. Dacă te întrebi de ce nu ne-au tăiat și nouă capetele și ne țin cu ei, nu te mai osteni. Răspunsul ți-l poți da și singur, mă gândesc.

— Nu e nici o cale de scăpare ?

Lidania dădu să-i răspundă, dar în momentul acela ușa se izbi de perete, iar în lumina unei torțe un grup de huni năvăli cu larmă în încăpere. Sebastianus, care reușise să se ridice puțin pe coate, văzu că prin ușă nu pătrundea nici un fir de lumină, ceea ce arăta clar că era noapte adâncă. Reflexele mișcătoare ale torței luminară câteva colțuri ale încăperii, care i se dezvălui ochilor romanului mult mai largă decât își închipuise și ticsită de trupuri învelite, întinse pe podeaua de pământ bătut, acoperită cu paie. Auzi gemete, vaiete de oameni treziți din somn. Multe capete se ridicară, iar Sebastianus înțelese că era înconjurat de zeci de femei ce-și găsiseră care cum putuse un culcuș, îngrămădite pe lângă tăciunii ce stăteau să se stingă în vatră, singura mângâiere în acel loc al durerii. Erau trei huni. Făcându-și lumină cu torța pe care o ținea unul dintre ei, începură să umble printre femeile întinse pe jos cercetându-le fără grabă și schimbând din când în când păreri în dialectul lor. Unele prizoniere se retrăgeau târându-se spre pereți, altele nu aveau nici măcar puterea să o facă și rămâneau inerte, lăsând ca lumina violentă a torței să le lumineze chipul, iar bărbații aceia să le smulgă cu brutalitate păturile, ca să le poată cerceta mai bine. Una totuși strigă și începu să se lupte cu furie, iar Sebastianus înțelese că nu o făcea pentru ea, ci pentru a-și apăra fata. Copila se agăța de ea și striga :

— Nu ! Ajunge ! Nu mai vreau ! Nu mai vreau !

Și își striga cu disperare mama ; până la urmă, fu smulsă din brațele ei. În vreme ce hunul care o înhățase pe fată se îndrepta repede spre ușă târând-o de un braț și de păr, mama,

rămasă în genunchi în întuneric, izbucni într-un plâns isteric, sfâșietor. Sebastianus dădu să se ridice, însă Lidania îl opri, proptindu-i o mână în piept :

— Stai ! îi porunci în șoaptă. Vrei să te omoare ?

Cei doi huni rămași în încăpere se apropiară de ei. Flacăra torței luminează mai întâi chipul femeii, apoi și pe al lui Sebastianus, dar imediat se îndepărtă, proiectându-se asupra fetei de lângă ei, căreia îi dezvălui trăsăturile frumoase și aristocratice. Hunul ce ținea torța avea fața plină de cicatrici și îi lipsea un ochi. Spuse câteva cuvinte pe un ton care putea să fie de apreciere și întinse o mână să mângâie obrazul fetei. Ea făcu un pas îndărăt, fixându-l cu o ostilitate întunecată, pasivă. Lidania se ridică atunci brusc în picioare și, spre marea surprindere a lui Sebastianus, începu să-i împrăste pe cei doi cu un șuvoi de insulte chiar în limba lor, agitându-și o mână ca să-i facă să plece de-acolo. Sebastianus, care cunoștea și el puțin din dialectul hun, nu putu să înțeleagă mult, dar citi în acea explozie de mânie jigniri care ar fi fost de-ajuns pentru ca bărbații să pună fără ezitare mâna pe Lidania și să o supună la cele mai crude torturi. În schimb, de necrezut, pe fețele celor doi barbari se așternu o expresie de spaimă : privind-o cu teamă, se traseră imediat înapoi și, întorcând spatele, se duseră afară pe ușă. Totuși, înainte de a ajunge, se opriră lângă o femeie micuță și cu o față palidă, care, rezemată cu spatele de perete, se ruga cu fervoare, cu capul în jos și cu mâinile împreunate. Aproape fără să o privească măcar, o traseră în sus cu brutalitate și o scoaseră târând-o cu ei, fără ca ea să îndrăznească să li se opună. Puțin după aceea, ușa se închise la loc în spatele lor, iar camera largă se cufundă din nou într-o beznă aproape totală. Nici un glas nu mai răsună în încăpere. Se auzi doar un freamăt de prin toate ungherele, zgomotul trupurilor care se culcau la loc, fluturarea păturilor și, imediat, după câteva accese de tuse, se așeză tăcerea. Mai pluteau în aer abia auzite gemetele și sughițurile înăbușite ale femeii căreia îi fusese luată fiica. Tânăra pe care Lidania o ajutase stătea încă în picioare aproape de Sebastianus ; își trecu o mână prin părul lung cu

un gest obosit și, privindu-și prietena, îi mulțumi. Lidania ridică din umeri.

— N-ai pentru ce. Dacă noi nu ne ajutăm între noi...

Stupefiat, Sebastianus o întrebă :

— Văd că știi limba hunilor mai bine ca mine. Ce le-ai spus, de fapt, celor doi ?

Ea se lăsase din nou pe jos lângă el și începu iar să-l ude pe gât.

— Că ea trebuie să mă ajute din ordinul lui Mandzuk și că, dacă n-o lasă în pace, voi pune să fie jupuiți de vii. Și am mai adăugat câteva insulte groaznice de-ale lor și vreo două blesteme, ca să mă asigur că mă ascultă.

— Cine e Mandzuk ?

— Stăpânul meu de-acum : o bestie întunecată și tăcută. E omul cel mai de încredere al lui Shudian-gun, care i-a lăsat comanda taberei, în vreme ce el se duce înapoi și încolo ca să fure și să ucidă, blestematul.

— Shudian-gun ?

— Da. Înseamnă „Cel-care-a-scăpat-de-trăsnet“. E porecla pe care i-au dat-o pentru că îl lovise nu știu ce trăsnet și nu l-a omorât ; ce noroc, nu ? Nici Domnul nostru nu a reușit să-l prefacă în cenușă pe blestematul ăsta ! E căpetenia lor. El m-a dat lui Mandzuk atunci când a ajuns să nu mă mai suporte.

— Așadar, tu ai fost sclava căpeteniei lor.

— Un mare ticălos, te asigur. Chiar un animal, un păgân. Mă lua oricând îi venea cheful ca o bestie, apoi mă gonia imediat, iar noaptea puneă să mă lege de gât de țărșii cortului său. Îmi spunea „Iapa tristă“, fiindcă, după tot ce-mi făcuseră, eu trebuia să râd, înțelegi ? Pe urmă, noaptea strigă și lovește din picioare în somn, fiind pradă cine știe căror coșmaruri. Or fi remușcări pentru păcatele lui, zic eu. Oricum, cu el am rămas numai două zile, pe urmă m-a aruncat în cortul lui Mandzuk.

— Faci rău că te plângi, îi spuse fata pe un ton obosit. Ai avut chiar noroc, ce vorbești ! La urma urmei, putea să te omoare, dar te-a luat cu el. Și nici cu Mandzuk nu trebuie să fie chiar așa de rău, cel puțin ai niște privilegii și, în fond, e aproape bătrân.

Lidania strânse din buze și ridică din umeri :

— Ei, da. Trebuie să recunosc că mănânc bine și nu mă ostenesc prea tare ; și apoi, e mai bine să am de-a face cu un singur bărbat, decât să trebuiască să satisfac zece sau chiar douăzeci pe zi, cum se întâmplă cu cele de-aici. De altfel, cred că acest Mandzuk m-a luat cu el mai ales ca să-i gătesc. Una peste alta, nu mă tratează mult mai rău decât bărbatul meu : sunt cu el de cincisprezece zile și m-a bătut numai o dată. De mâncat, mănânc în fiecare zi, chiar și carne. Dar n-o să dureze mult : când o să se sature de mine, ceea ce mă tem că o să se întâmple curând, dacă nu mă ia unul dintre prietenii lui, o s-o sfârșesc în mijlocul lor, spuse dând din cap. Toate cele pe care le vezi aici, chiar și ea, sunt la dispoziția hunilor — și sunt dintre aceia pentru care nimic nu contează, înțelegi ? Sau chiar a servitorilor, cum sunt cei trei care au intrat ceva mai înainte.

Se ridică brusc.

— Acum trebuie să plec, spuse. Ești sigur că nu vrei să mănânci ?

— Cred că n-aș putea înghiți nimic acum. Mai târziu, poate. Lidania încuviință. Îi întinse fetei un vas mic de lut :

— Pune-i unsoarea asta pe gât și pe celelalte vânătăi. Puțin tot o să-i ajute.

Întorcându-se din nou spre Sebastianus, îl salută :

— Măine-dimineață voi veni să văd ce mai faci și o să-ți aduc de mâncare ; Mandzuk a spus că trebuie să te pun pe picioare în două zile ; și dacă a spus așa înseamnă că Balamber vrea asta. Iar când Balamber vrea ceva, e mai bine să cauți să-i faci pe plac.

În mintea romanului, numele acela, pe care deja îl auzise de la Audbert, răsună ca un tunet :

— Balamber, ai spus ?

— Da, Shudian-gun. Acum are treburi de rezolvat, dar probabil mâine sau poimâine o să-l vezi. Sau poate nu, cine știe ! Aici așa merg toate : nu ești niciodată sigur de nimic. Îți pot tăia capul pentru o prostie, altădată uită de tine zile întregi. Tot timpul nu faci altceva decât să alergi și să călărești. Eu, de pildă, de când m-au luat, am străbătut deja sute de

mile, târându-mă întotdeauna până la epuizare în urma blestemaților ăstora : pe jos, în care, pe spinarea catârului. Și pentru ele – arată cu capul spre celelalte femei – a fost cam la fel, iar mâine va fi ca ieri și tot așa, până când o să le ucidă sau o să crape singure de oboseală, ca animalele. De aceea, dacă nu vrei ca ăștia să se sature de tine și să te ucidă, caută să-ți revii repede, fiindcă, după cum văd eu lucrurile, în vreo două zile va trebui să te pui în mișcare – și poate chiar mai înainte.

— Câți războinici are cu el acest Balamber ?

— Conducătorul lui, un anume Utrigúr, i-a încredințat comanda a o mie de războinici. De fapt, acum ar avea cu el cam șapte sau opt sute. Nu-i așa ? ceru confirmarea de la tovarășa sa, care se mulțumi să încuviințeze din cap. Nu știu să-ți spun însă dacă nu vin și alții din urmă.

— Tu știi ce planuri are ? Vrea să ajungă la trecători ? Să coboare în Italia ?

Lidania strânse din nou buzele, se gândi puțin, apoi scutură din cap :

— Nu. Nu cred. Oricum, asta sper : atât ar mai lipsi, să trebuiască să trecem dincolo de munții aceia ! Oricum, ceea ce știu sigur e că trebuie să se întâlnească pe undeva cu un cap gepid, un anume Ardarich. Nu mă întreba unde și când.

— Dar de ce Balamber îmi dă atâta atenție ?

Ea ridică din umeri :

— Nu știu, o să-l întrebi tu.

Spunând acestea, se întoarse, trecu peste câteva trupuri și, cu pas ușor, se îndepărtă. Sebastianus urmări cât putu cu privirea silueta sa subțiratică, în timp ce trecea fără prea mare atenție printre femeile cuibărite pe jos. O auzi bătând în ușă ca să i se deschidă din afară și apoi bufnitura ușii ce se închidea. Obosit de propria nemișcare, se ridică încă puțin, însă durerea ascuțită din umăr îl imobiliză, obligându-l să se răzgândească. Fata se ghemui lângă el.

— E mai bine să rămâi nemișcat, îi spuse calm. Acum îți dau cu unsoare.

Cercetând-o în vreme ce-i îngrijea gâtul ce-l ardea, Sebastianus nu-și putu închipui ce vârstă avea : trăsăturile

îi erau fine, iar ochii, care doar cu puține săptămâni înainte avuseseră probabil o expresie blândă, acum, adânc încercănați, aveau o privire opacă, sfârșită parcă. O văzu cum scutură din cap gânditoare.

— Lidania e o femeie minunată. Sunt sigur că, în secret, când nimeni nu o vede, plânge cum facem toate, și totuși... dacă n-ar fi fost ea...

Degetele ei se mișcau delicat pe pielea sa.

— Cum te cheamă? o întreabă.

— Odetta.

— Odetta. E un nume frumos. Ai și tu un... protector ca Lidania?

Ea scutură din cap, negând. Își trase nasul.

— Aveam unul. Dar s-a săturat repede. Pe urmă, am avut altul, dar și el s-a săturat. Acum sunt aici... pentru puțin, totuși.

— De ce? Ce vrei să spui?

Continuând să-i ungă trupul, îi spuse întunecată:

— Nimic... lasă că știu eu.

— Spune-mi. Balamber... ce fel de om e?

Odetta ridică din umeri:

— Ce vrei să-ți spun? E un hun, nu? Dar imediat ce o să-l vezi, o să-l recunoști, nu te teme: are mereu mijlocul încins cu o eșarfă verde cu auriu.

Sebastianus revăzu magnificul războinic pe calul său negru care, cu o zi înainte, se găsea în fruntea bătăliei. Așadar, destinul îl făcuse să-l întâlnească pe însuși hunul ce organizase asasinarea lui Waldomar. Ori era vorba poate despre un alt Balamber? Se prea poate, la urma urmei. Dar nu: își amintea de istorisirea Fredianeii despre un trimis hun lovit de un trăsnet. La drept vorbind, ea îl crezuse mort, dar, în graba cu care fugise de-acolo, se prea poate să se fi înșelat. Ar mai fi vrut să o întrebe pe Odetta multe altele, dar, biruit de oboseală și mângâiat de atingerea ușoară a degetelor sale, închise ochii și adormi.

În lumina leneșă și lăptoasă a unor zori fără soare, războinicii Hiung-nu își ridicaseră tabăra în tăcere, cu bine-cunoscuta lor eficiență. Urcați în șaua mărunților cai mongoli, se deplasau pe două rânduri de-a lungul torentului, în vreme ce ecoul tunetului stăruia huruitor deasupra văii – un șanț ca un intestin întortocheat, săpat între stâncării înalte și împădurite. De puțină vreme, o ploaie subțire pornise să cadă fără convingere ropotind peste vegetație cu un zgomot ușor. În aerul umed se simțea un miros pătrunzător de pământ ud.

Întunecat, Balamber privea de pe un pinten ierbos cum se deplasa în șir mica sa armată. Un *mingan* : acela era premiul pe care Utrigúr i-l dăduse pentru că dusesese la bun sfârșit misiunea sa din Sapaudia, împreună cu o cireadă de cincizeci de vite și o magnifică armură persană. Primise acele recompense în Reția, ocupată acum de gepizi, unde Utrigúr rămăsese în așteptare, pentru a afla de soarta misiunii sale. La doar două zile după aceea, în timp ce se pregătea să plece ca să-și unească forțele cu cele ale lui Attila la miazănoapte, la Onegesius sosise un furibund Geremar, de la care aflase că Audbert, în loc să se întoarcă la scroafa lui, apăruse într-un mod de necrezut la Genova, unde îl demascase pe Gualfard în adunarea capilor burgunzi. Balamber scăpase cu bine, doar cu o baie zdravănă, fapt care îi confirmase ceea ce intuise de la bun început, și anume că Onegesius nu se bazase absolut deloc pe neutralitatea burgundă : putând conta pentru trecerea Rinului pe trădarea lui Reinwalt, considera mai importantă asasinarea lui Waldomar. Oricum, fusese totuși o

pedeapsă, ca să spunem drept, întrucât Utrigúr îi ordonase să se alăture gepizilor în marșul spre Augusta, dându-l la o parte astfel din scenariul principal al războiului care cu siguranță urma să aibă loc în Galia Centrală.

— Burgunzii, îi spusese cu un zâmbet grăitor punându-i o mână pe umăr, s-ar fi luptat oricum sau poate că nu, dar, în orice caz, se cuvine să-ți revină ție misiunea să-i ții sub ochi !

Lui nu-i mai rămăsese decât să plece capul și să asculte, dar începuse imediat să se întrebe în ce fel ar fi putut să scoată cel mai bun profit din misiunea aceea, aparent de o mai mică importanță. Mai mult, hotărârea lui Utrigúr îi apăruse ca un semn în plus al destinului, fiindcă aceea era, oricum, marea sa șansă. Comanda unui *mingan* era, într-adevăr, premisa indispensabilă pentru șansa unui războinic, fiindcă însemna putere absolută asupra oamenilor, posibilitatea de a lua pradă bogată și de a obține în final gloria. Și, mai ales, însemna posibilitatea de a ieși în evidență nu numai înaintea ochilor lui Utrigúr, dar mai ales ai lui Attila însuși, marele rege. Căci la el voia Balamber să ajungă, cu speranța că, într-o zi, va intra în cercul celor mai de încredere condotieri, cei care în Panonia aveau cale liberă către impunătoarea sa reședință, construită din trunchiuri de copac și cu tavan înalt. Utrigúr îi spusese în mai multe rânduri că, în sălile sale largi, oriunde ai fi privit, puteai descoperi o sumedenie de obiecte din aur și din argint, ornamente bătute cu pietre prețioase, mobile din lemn scump, perne de puf, țesături de mătase provenite din îndepărtatul Regat de Mijloc. Acolo, pe covoare minunate și moi, de Persia ori de Bactriana, defilau splendide copile acoperite cu vâl alb, împodobite cu brățări din aur și coliere de perle, care alergau să-l primească bucuroase pe marele rege ori de câte ori se întorcea din vreo expediție glorioasă, însoțit de zeci de servitori ce purtau daruri noi pentru fiecare dintre ele ; toate însă erau gata să se dea la o parte supuse la apariția nobilei figuri a primei sale soții, Hereca ; ei îi revenea conducerea casei. Attila nu era un bărbat infatuat, dar îi plăcea ca persoanele pe care le iubea să trăiască în bunăstare, ca să nu spunem în opulență. Moderat la mâncare și băutură, se îmbrăca simplu – cel mai

adesea în alb – și nimeni nu-l văzuse vreodată purtând podoabe din aur. Puțini erau aleșii pe care îi onora cu prietenia sa : mai întâi de toate, bătrânul Utrigúr, care fusese înainte prietenul de încredere și cel dintâi consilier (adică Onegesius) al marelui Rua, unchiul său. Apoi Edec, comandant al scirilor, care, însoțit de sfetnicul său Oreste – roman pe jumătate –, fusese ambasador la Bizanț ; Valamir, rege al ostrogoților, și Ardarich, gepidul. Mai ales în acesta din urmă părea Attila să-și pună pe deplin încrederea, până într-acolo – cel puțin, așa se spunea – încât să nu ia nici o hotărâre importantă înainte de a-i fi auzit părerea. Gepizii și hunii trecuseră împreună Rinul prin trădarea lui Reinwalt, îi biruiseră pe burgunzi într-o luptă ușoară și devastaseră într-un mod cumplit Vesontio. Acolo, drumurile lor se despărțiseră, căci, lăsându-i pe gepizi să termine jaful, Balamber plecase cu războinicii săi ca să împlinească misiunea specială pe care Utrigúr i-o încredințase, adică să coboare spre miazăzi, să preia controlul drumului spre Italia și să-i țină pe burgunzi sub teroare până când avea să fie chemat înapoi. Practic, *mingan*-ul său era extremitatea aripii stângi a imensei armate.

De fapt, el avea tendința să interpreteze acele ordine în felul său. Chiar din ziua când, împreună cu Audbert, contemplase de pe o coastă stâncoasă grandiosul peisaj al lacului Lemano și prospera capitală a regatului lui Gundovek, își spusese că acela urma să fie un premiu magnific pentru un mare războinic. Nu, el nu s-ar fi mulțumit să comande un *mingan* : voia Sapaudia. Încă de când ajunsese pe acele meleaguri, începuse să le vadă cu ochiul unui stăpân, observându-le grânarele uriașe, cântărindu-le viile rodnice, întinderea pășunilor și capacitatea hambarelor și a țărcurilor de oi ; nu întâmplător, până atunci, făcuse tot ce se putea ca să rețină, adesea fără succes, furia distrugătoare a războinicilor săi. Își dorea acele pământuri cu o voință oarbă și o dorea pe copila nobilă cu păr lung care îl cucerise. Frediana, da. De multe ori, acel nume îi venise pe buze când se găsea în intimitatea cortului său ori galopa singur peste câmpuri unduitoare sub mângâierea vântului. În Turingia se îmbătase în fiecare zi și se culcase cu multe femei : tinere hune cu spinarea robustă

și puternică, sclave germanice încă adolescențe ce tremurau la vederea sa precum căprioara înaintea lupului, slave rumene, melancolice și liniștite primite de la Utrigúr, care, deși bătrân și trecut, avea încă o slăbiciune pentru ele. Cu toate acestea, nu reușise să și-o scoată din minte. Pe ea o voia : pe ea și forța sa, puterea care o însoțea. Simțea că, dacă ar fi reușit să o aibă, ar fi avut totul ; iar dacă ar fi cucerit totul, dar nu și pe ea, nu ar fi avut nimic. Era pe deplin conștient de ostilitatea ei : își amintea privirea ei încărcată de dispreț, dar îi veneau în minte și lacrimile ei, privirea dintr-odată imploratoare când se pregătea s-o termine cu fratele ei. Pentru un moment, avusese privilegiul să o vadă plângând, să o aibă în mâinile sale. Așadar, dincolo de curajul pe care i-l arătase și care stătea mărturie pentru stirpea sa nobilă, exista în Frediana și o fragilitate feminină. Adesea, în ultimele zile, imaginea ei îi revenise înaintea ochilor, zgâlțâită de loviturile lui Rutger, care îi forța cu brutalitate fecioria, iar acum își reproșa că intervenise prea târziu ; însă avea impresia în același timp că, în acele momente dramatice, se instaurase între ei, independent de voința fiecăruia, un fel de nemărturisită, secretă complicitate. Era ca și cum, din momentul în care securea sa lovise țeasta lui Rutger, Frediana începuse să-i aparțină. Ori poate că el era cel care, cu acel gest, lăsase cale liberă propriei supuneri ? Și se întreba dacă ochii scânteietori ai tinerei și gura sa mândră pe care o văzuse strângându-se într-o grimasă de repulsie în fața burgundului ar fi știut, în schimb, să exprime cândva abandonul, capitularea în fața dorinței sale impetuoase. Avea să fie a lui ; nu știa cum, dar avea să fie a lui, mai devreme ori mai târziu. Avea să-i arate de ce era în stare, să-i cucerească până la urmă admirația și poate, de ce nu, chiar și iubirea. Nu se simțea vinovat de moartea fratelui ei. Războiul e război, nu se putea face nimic și, pe de altă parte, foarte probabil, ea nu știa că el însuși fusese cel care a trimis săgeata ce l-a lovit.

Până în acel moment, femeile îl interesaseră mai puțin, mulțumindu-se să le considere doar un izvor de plăcere. Așa cum calul îi era util ca să se deplaseze prin câmpie și să se

ducă la luptă, tot așa, ele îi erau întotdeauna servite ca alinare și ca premiu după sânge și oboseală, după luptă și victorie. Firește, simțise întotdeauna o anumită plăcere în a le subjuga și a le supune voinței lui, indiferent la ce ar fi putut să simtă pentru el, fără să-i displacă deloc atunci când ele îl detestau ori, chiar mai rău, îl urau din toată inima; felul în care i se supuneau îi dădea o emoție fugară, dar intensă, aproape comparabilă cu aceea pe care o simțea atunci când îmblânzea un cal sălbatic. Știa foarte bine că avea douăzeci și nouă de ani, poate chiar treizeci, dar încă nu se căsătorise. Copii avea pe undeva, dar nu erau mulți cei de a căror paternitate putea fi sigur, fiindcă el ținea femeile întotdeauna puțin și se descotorosea de ele de îndată ce începea să se simtă satisfăcut. De cei câțiva pe care îi cunoștea oricum se îngrijea puțin, căci găsea întotdeauna modul de a-și lăsa țiitoarele gravide cu vreun războinic din suita sa, încurajându-le eventual cu un dar generos. Firește, un bărbat trebuia să aibă o soție, ba chiar mai mult de una, era datoria oricărui hun să aibă fii care, într-o bună zi, i-ar fi sporit clanul și i-ar fi făcut cunoscut numele, însă până în acel moment nu se ocupase decât să iasă în evidență în ochii seniorului său, care îl luase lângă el și îi potolise foamea după ce clanul său fusese exterminat în urma unei incursiuni a avarilor. Urmându-l pe Utrigúr, luptase încă de la început pentru a-și răzbuna familia, apoi împotriva goților, a bizantinilor, a burgunzilor și, de curând, împotriva marcomanilor și a alamanilor, ucigând, jefuind, incendiind, violând și îmbătându-se ca toți ceilalți. Mai mult decât toți ceilalți. Focul ambiției mocnea în sufletul său, dar, până în acel moment, el se preocupase mai mult să dea lustru taurului negru ce-l avea pe stindard decât de roadele succeselor sale. Irosea bogățiile adunate din jafuri, încredința turmele servitorilor păstori fără a cere socoteală și nu-și mai amintea câte țiitoare uitase pe drumul campaniilor sale de luptă, nici de câți sclavi se descotorosise, ucigându-i uneori într-o izbucnire de furie. Își amintise doar de gloria și de încrederea domnului său. Cea mai înaltă aspirație a lui până acum o lună fusese aceea de a obține comanda unui *mingan*, însă, după întâlnirea cu

Frediana, ambițiile sale primiseră un cu totul alt caracter. Pentru că acum avea un plan, în care ea reprezenta o parte importantă. Ce minunată soție ar fi fost pentru el ! Ce splendizi fii i-ar fi născut ! O astfel de femeie nu putea fi decât soția unui mare războinic, iar el ar fi făcut orice pentru a o cuceri. Acum avea ceva, avea un *mingan*. Curând poate ar fi avut un regat și chiar o soție. O preafrumoasă soție.

Khaba i se alătură pe calul său.

— O să avem ceva de furcă. E un urcuș dificil, observă arătând cu capul spre vechea construcție care domina valea de pe un vârf de stâncă.

Balamber știa că prietenul său era cu siguranță stânjenit fiindcă în sat se făcuse purtătorul de cuvânt al văicărelilor războinicilor și încerca, de fapt, să-i cerceteze starea de spirit, iritarea. Poate chiar se căise. Ridică la rândul său privirea către sihăstrie. Cu o zi înainte ajunseseră la baza acelei stânci uriașe pe la apus, după ce străbătuseră un traseu presărat cu urmele mulțimii de refugiați, dar pe care aflaseră și semne evidente ale trecerii a ceea ce mai rămăsese din mica armată de burgunzi : desăgi, arme de care acum nu se mai puteau sluji sau cămăși de zale abandonate între ferigi, dar și trupul neînsuflețit al unui războinic care nu rezistase rănilor grave, iar acum zăcea ascuns în grabă într-un pâlț de arbuști la marginea drumeagului. Văzând întunericul ce se întindea tot mai adânc deasupra văii, nu le mai rămăsese altceva de făcut decât să amâne ascensiunea și să-și instaleze tabăra pe malul torentului, iar pentru el tot acest timp era unul pierdut.

— Ieri ați insistat să veniți, îi aminti sec prietenului său. Atunci, curaj ! Trimite-l înainte pe Odolgan.

— E rănit. Nu vrea să recunoască, dar probabil că piciorul îl doare tare. Poate e mai bine să mă duc eu.

Balamber îi aruncă o privire înghețată.

— Fă cum ți-am spus ! Întări sec.

— Și călugărul ? Ce facem cu el ? Insistă să urce cu noi.

Inisius, nebăgat în seamă de războinicii care se pusese deja în mișcare, încerca în continuare, fără prea mult succes, să încalece pe catârul său. Încruntându-se și mai tare, Balamber îl cercetă scurt, apoi scoase un oftat de nerăbdare :

— Gândacul ăsta ! Ajută-l. Poate o să ne fie de folos în vreun fel.

Khaba încuviință, apoi își împunse calul, coborî de pe stâncă și se apropie de Inisius, care continua să se învârtă în sensul acelor de ceasornic împreună cu catârul său, în încercarea zadarnică de a-l opri și de a i se urca în spinare. Hunul apucă animalul de căpăstru și îl ținu pe loc, ajutându-l pe călugăr să încalece. Chemă un războinic și-i porunci să se ocupe de el, apoi se îndreptă către capul coloanei.

Cărarea era suficient de largă încât să poată trece pe-acolo doi oameni călare unul lângă altul, dar era toată o șerpuire abruptă și pietroasă. Urcând împreună cu războinicii săi, Balamber vedea deschizându-se sub el valea îngustă, doar puțin mai largă decât o uliță, întortocheată, înghesuită între stânci și pâlcuri de conifere. Deasupra lor atârnav piscuri imense de ardezie, la baza cărora îngrămădiri de pietre mai mult sau mai puțin fărâmițate – semn evident al caracterului friabil al terenului – împiedicau mersul cailor. Urcând împreună cu coloana, putea vedea, de pe anumite porțiuni ale drumului, în capătul urcușului zidurile întunecate ale sihăstriei, conturate pe fundalul norilor în mișcare. Ploaia mărunță ce salutase trezirea din somn a războinicilor încetase. De la răsărit, hurelul tunetului răsuna încă, dar acum cerul schimbător al Sapaudiei pornise să se lumineze, lăsând să se filtreze raze aurii ce cădeau ca o ploaie, improspătând mantia verde a munților. Păsările începeau iar să zboare nerăbdătoare în înălțimi, desenându-și misterioasele traiectorii pe fundalul norilor.

Cărarea se lărgea și devenea tot mai puțin abruptă, pe măsură ce se apropiau de capătul urcușului. Dintr-odată, coloana se opri. Atunci, Balamber veni în față pe lângă războinicii săi, care priveau cu nerăbdare către înălțime. Trecând de cel din urmă pinten stâncos, se găsi pe ultima porțiune de drum și dădu peste oamenii săi opriți din pricina unui obstacol neașteptat. Făcându-și loc, se duse până în față și-l găsi pe Odolgan, care, dând din mâini și înjurând, le poruncea oamenilor săi să îndepărteze o barieră improvizată din trunchiuri de mesteacăn, un jalnic bastion ridicat

în grabă dincolo de care, după o ultimă bucată de drum foarte puțin înclinată, puteai ghici ieșirea pe o porțiune dreaptă, acoperită de iarbă și dominată din dreapta de zidurile sihăstriei, ridicate pe un povârniș stâncos. Ajunse din urmă și Khaba.

— Au blocat cărarea, constată cu nemulțumire.

— Era de închipuit, nu ?

Nerăbdător, Balamber privea mai departe către vechea construcție, din care putea vedea turnul și o bună parte din zidul înconjurător, în care se deschidea o poartă mare. Nu era nici o problemă să treacă de ele. Partea ce rămăsese din clădire, pe care luptătorii Hiung-nu o zăriseră pe când urcau, căci se apleca deasupra prăpastiei, nu mai era vizibilă din acel punct. Balamber observă multe capete mișunând după buza zidului și prin ambrazurile turnului, bărbați și femei care cu siguranță se îngrămădeau să scruteze cu teamă capătul drumului dinspre bariera de altfel nesupravegheată. Câțiva războinici descălecaseră și începuseră deja să îndepărteze trunchiurile puse unul peste altul de-a valma cu o grabă vădită. Inisius, ajuns și el acolo, sări de pe catârul său și alergă să se cațere prin încrengătură, privind atent spre sihăstrie. Întinzând arătătorul, Khaba îl anunță pe Balamber :

— Uite-acolo ! Se deschide poarta.

Trei bărbați ieșiră din clădire. Distanța nu-i îngăduia lui Balamber să vadă bine, dar aprecie că unul dintre ei trebuia să fie bătrân. Înainta cu pași măsurați, sprijinindu-se într-un baston lung. Ceilalți doi îi stăteau alături, dar cu jumătate de pas mai în spate : unul din ei avea mâinile împreunate ca pentru rugăciune, celălalt, mult mai tânăr, ținea un cadru din lemn cu o imagine pictată în culori vii. După atitudinea lor și după tunicile pe care le purtau, își dăduse seama că era vorba despre trei călugări.

— Și el !... Oh, și el ! exclamă Inisius agățându-se de trunchiuri și strângând din ochi ; fața sa exprima atenție și exasperare.

Balamber însă nu reuși să înțeleagă despre cine era vorba. Când cei trei ajunseră la câțiva pași de el, bariera fusese aproape cu totul îndepărtată. Sărind peste ultimul trunchi

care mai bloca drumul, Balamber se duse până în fața călugărului cel mai bătrân, care se opri imediat și ridică mâna, salutându-l.

— Pacea Domnului fie cu tine !

Pentru câteva momente, Balamber rămase parcă fascinat de imaginea din brațele tânărului călugăr ce-l însoțea pe abate și recunoscă în ea pe zeul creștin : un chip enigmatic, ce părea să-l fixeze cu ochi mari și pătrunzători, subliniați de umbre întunecate. Ochi ce păreau să-l cheme – dar spre ce și pentru ce ? – și o mână ridicată într-un gest parcă de binecuvântare și, în același timp, de amenințare. Tulburat, își desprinsese privirea de la el, preferând să și-o ațintească în ochii abatelui, în care nu găsi nici o urmă de teamă. În expresia lor severă nu recunoscă – cum ar fi trebuit să se întâmple, desigur – semnele unei extenuate curățenii interioare, ci găsi în ei o sclipire de hotărâre pe care și-ar fi închipuit că o va întâlni mai degrabă la un bătrân și încercat războinic decât la un călugăr. Chiar și călugărul mai robust care-l însoțea se arăta un om cu un caracter puternic, deși în ochii lui se vedea bine îngrijorarea ; tovarășul lor mai tânăr, în schimb, îl fixa cu o teamă puternică, iar chipul său blând, aproape feminin, se făcuse ca de ceară. Încheind acea rapidă examinare, Balamber își îndreptă spatele și, aranjându-și brâul pe șolduri, îl întrebă aspru pe abate, vorbindu-i în galo-romană :

— Cine ești ? Ce vrei ?

Ușurat să vadă că puteau comunica în limba sa, călugărul răspunse pe un ton liniștit :

— Numele meu e Canzianus. Sunt aici ca să vorbesc cu tine, dacă tu ești comandantul acestor războinici.

— Da, sunt în subordinea mea. Deci ?...

Bătrânul încuviință :

— Sunt abatele acestei sihăstrie. Ceea ce vezi tu, de fapt, nu mai e de mult un post militar, ci un loc de rugăciune și de reculegere. Nu păstrăm aici bogății de nici un fel și...

— Păstrează-ți suflul, călugărule ! Știm bine că sihăstria ta e plină de oameni fugiți din Vesontio și din satele de-aici, din împrejurimi. Nădărduiam că nu-i vom urmări și cu siguranță au luat cu ei aur și bijuterii. Numai că uite-ne aici !

După cum vezi, nu trunchiurile astea or să ne oprească. Deschideți poarta și lăsați-ne să intrăm. O să fie mai bine pentru voi.

Canzianus, oarecum tulburat, dădu din cap.

— Greșești dacă îți închipui că ai lua de-aici o pradă mare. Cei mai mulți sunt oameni de la țară : coloni sau țărani sărmani cu familiile lor. Oricum, teama lor nu e atât pentru bunuri, cât pentru viețile lor și pentru onoarea soțiilor și a copilelor lor. Dacă tu...

— Nu ! strigă o voce din spatele lui Balamber.

Se auzi un zgomot de ramuri și frunze, iar silueta secată a lui Inisius apăru îndată alături de hun.

— Nu-l asculta ! strigă. Eu ți-am spus adevărul ; și-o să poți vedea curând cu ochii tăi. Eu însumi am văzut cum treceau femei împodobite cu bijuterii în căutare de plăceri și animale de povară cu saci plini de bijuterii și monede. Sunt păcătoși ! Da ! Păcătoși care nu merită îndurarea ta.

Recunoscându-l pe călugăr, Canzianus avuse o tresărire, iar acum îl privea cu severitate. Confratele său mai tânăr, care făcuse chiar un pas îndărăt, îl fixa cu groază pe Inisius și întreaga sa persoană părea străbătută de un fior de repulsie. Balamber nu răbdă prea mult intervenția sâcâitoare a lui Inisius ; fără măcar să-l privească, cu un gest violent al brațului îl împinse departe de el, iar acesta se prăvăli pe cărare. Un zâmbet ironic apăru pe chipul hunului.

— După cum vezi, îi spuse abatelui, am pe cineva care să mă informeze despre toate. Așa că deschideți poarta aia înainte ca războinicii mei să o deschidă cu forța.

Cu un gest măsurat, dar sever, Canzianus întinse degetul către Inisius, care tocmai se ridica.

— Nu poți să-l crezi pe omul ăsta, nu e decât un sărman nebun plin de ranchiună, fiindcă l-am îndepărtat din pricina nebuniei lui.

— Nu ! strigă Inisius ridicat în picioare. Nu e adevărat ! Nu sunt nebun ! Tu, fariseu blestemat ! Cauți doar să-ți salvezi viața mizerabilă, dar a venit ziua judecății !

Dădu să se arunce din nou între ei, dar Khaba, ținându-l de tunică, îl trase puternic înapoi. Între timp, alți războinici

veniseră mai aproape și urmăreau cu interes tratativele. Balamber își ținea privirea ațintită asupra abatelui.

— Nu-mi pasă câtuși de puțin de el. Nici de tine. Voi, romanii, sunteți buni de gură ; sunteți buni să dați din gură și să vă rugați, dar la luptă i-ați trimis pe servitorii voștri burgunzi. Știu sigur că mulți dintre ei s-au refugiat acolo, înăuntru.

Oftând, Canzianus încuviință :

— E adevărat, nu neg. Dar acum nu mai sunt aici. Au luat calea munților.

Balamber zâmbi din nou ; își explică acum de ce nimeni nu avusese curajul să vegheze la barieră !

— Prin urmare, constată sarcastic, nu vă mai rămâne decât să cereți îndurare.

Un fulger sclipi în ochii lui Canzianus, dar imediat lăsa capul în jos, ca o vagă resemnare ; când îl ridică din nou, privirea sa era dreaptă și fermă :

— Da. Sunt aici pentru a te implora... De ce vrei să faci vărsare inutilă de sânge ? Ce onoare o să obții dintr-o asemenea acțiune ? Dacă însă o să-i lași în viață pe oamenii aceia, faima îndurării tale se va răspândi pretutindeni și vei fi amintit nu doar ca un războinic curajos, ci și ca un om drept și îndurător.

Balamber făcu din mână un semn de plictiseală :

— Oho ! Toate astea sunt aiureli. Cu cine îți închipui că stai de vorbă ? Oamenii mei au dus în dimineața asta o lungă bătălie și vor să fie răsplătiți pe drept : le e foame și sete. La noapte o să ne așezăm tabăra în sihăstria ta și o să luăm ce-o să ne placă.

— Dar... sihăstria e deja plină de lume.

Balamber râse :

— Nu-ți fie teamă, o să ne facem loc.

Dădu să se întoarcă spre ai săi ca să le dea ordine și să-i pună în mișcare, dar Canzianus întinse brațul și-l opri. Fusese soldat în tinerețe și știa bine ce ar fi însemnat să-i lase pe huni să intre în sihăstrie.

— Nu ! Așteaptă. Dacă le vreți animalele și bunurile, or să ți le dea de bunăvoie. Or să strângă tot ce au și or să le aducă aici.

— A, da ? Mă iei de prost ? Cu siguranță or să ascundă cea mai mare parte, dacă nu au și făcut-o deja.

— Sigur ! Așa e ! izbucni Inisius zbatându-se în strânsoarea lui Khaba. Vrea să te ducă de nas, nu vezi ? Caută numai să se salveze pe el.

Canzianus replică prompt :

— Nu ! Dacă vrei un ostatic, ia-mă pe mine și pe urmă trimiteți câțiva războinici înăuntru să controleze ; confrății mei Gomerius și Simplicius or să le deschidă drumul. Dacă o să vezi că ai fost înșelat, poți să-mi iei viața.

Inisius se smulse din încleștarea lui Khaba și se aruncă la picioarele lui Balamber.

— Nu face asta. Trebuie să faci dreptate, trebuie să-i stârpești cu sabia pe păcătoșii ăia. Pradă bogată ! Da, pradă bogată : aur și bijuterii. Ce nu găsești aici precis au ascuns pe drum. Știu asta, i-am auzit pe mulți dintre ei când spuneau că au ascuns totul în desișurile din jurul satului. Trebuie doar să-i faci să vorbească... Și, pe urmă, fecioarele... Copile frumoase, care...

Izbindu-l cu piciorul în față, Balamber îl trimise încă o dată în praful drumului. Nemaiputând să-l suporte, îi spuse aspru lui Khaba :

— Ce mai aștepti ? Omoară-l pe câinele ăsta !

Hunul nu se lăsă rugat ; îl țintui cu un picior pe Inisius ca să-l țină în genunchi și trase sabia din teacă.

— Nu ! strigă abatele întinzând din nou brațul.

Tânărul său confrate fu străbătut de un tremur. Vorbind către Balamber, Canzianus îl imploră :

— Cruță-l, te rog. Nu e decât un biet nebun. Mintea lui e întunecată, dar în realitate e... un om smerit... un om bun.

Balamber întinse un braț și-l opri pe prietenul său, care ridicase deja sabia să lovească ; punând apoi mâinile în șolduri, râse :

— Bun ? Vrea să vă vadă morți pe toți !

Canzianus scutură din cap :

— Nu. Nu-i așa. Nu e ușor să-l urmezi pe Isus Cristos, iar el... are un foc în inimă care-l mistuie !

În clipa aceea, Inisius izbucni în plâns și, acoperindu-și fața cu mâinile, cu capul plecat pe genunchi, se văită printre lacrimi :

— Nu ! Nuuuuu ! Blestematule mândru ! N-o să încetezi niciodată să cauți să fii cel mai bun. Blestematule !... Blestematule !...

Uitând practic de Balamber și de huni, Canzianus i se adresează pe un ton părintesc, arătându-i imaginea pe care o ținea în brațe Simplicius.

— Nu te teme, Inisius, frate... În chipul Domnului nostru Isus Cristos poți găsi, ca întotdeauna, ajutor și odihnă, numai s-o vrei. Îndreaptă-ți privirea către chipul sfânt de aici și imploră iertarea păcatelor tale. O să vezi că, la fel ca întotdeauna, o să-ți facă bine.

Dând frenetic din mâinile strânse ca niște gheare și din genunchii murdari ce-i ieșeau prin țesătura destrămată a rasei, Inisius începu să se târască îndărăt prin praf, cu privirea îngrozită ațintită în sus, către chipul divin, nesfârșit de adânc ce-l fixa din icoană.

— Nuuuuu ! Nuuuuu ! Mereu la fel ! Mereu la fel ! Nu e drept, nu e drept, eu... eu...

Se întâmplă atunci ceva ciudat : călugărul își duse deodată mâinile la ceafă, se îndreptă palid la față, întreg trupul îi încremeni, apoi se aruncă la pământ și porni să se rostogolească și să se zbată scrâșnind din dinți, azvârlind din picioare și mârâind ca un câine turbat. Stupefiați de zvârlirile lui, hunii din jur se traseră îndărăt, fixându-l cu teamă și scârbă, în vreme ce Simplicius, cu degetele încleștate pe imaginea sfântă, rostea cu glas scăzut o rugăciune înfrigurată. Chiar și Khaba, care încă strângea sabia în mână, se dădu un pas înapoi, iar la fel făcu și Balamber. Acesta îl fixa stăruitor pe Inisius, care, cu toate încercările – inutile, de altfel – ale lui Gomerius de a-l ajuta, se zbătea pradă crizei ce-l cuprinsese ; spumega, iar un lichid albicios începuse să-i curgă din gură ; aruncă apoi o privire alarmată către chipul lui Cristos ; în sfârșit, ațintindu-și privirea răvășită în ochii lui Canzianus, spuse șovăitor :

— Tu... tu ai puterea... trăsnetului !

Abatele, pe care până în acel moment nu-l interesase altceva decât ceea ce i se întâmpla lui Inisius, îl privi surprins, scrutându-l cu ochii săi pătrunzători. O străfulgerare de înțelegere îi străbătu mintea. Se încruntă atunci și, arătând către chipul lui Cristos, rosti cu mare putere :

— Ce numești tu puterea mea vine de la El ! De la El vin gloria și dreptatea, pedeapsa veșnică și iertarea, înfrângerea și victoria ! El îi sprijină pe cei pe care îi cheamă să înfăptuiască lucruri glorioase, dar îi blestemă și-i părăsește pe cei care săvârșesc răul. El e, înainte de toate, iubire ! Iubire și iertare, înțelegeți ?

Între timp, Gomerius, prins într-o luptă tăcută cu epilepticul, reușise să-i vâre între dinți o crenguță ceva mai groasă culeasă de pe jos, ca să nu-și muște limba. Întinzând o mână spre Inisius, Balamber observă :

— Dar... omul ăsta... îl omori !

Canzianus scutură din cap.

— Nu. Dumnezeuul meu e milostiv ; o să vezi că o să-și vină iute în fire.

Aplecându-se asupra suferindului, pe care Gomerius îl apăsa cu toată greutatea corpului pentru a-l împiedica să-și facă singur rău în timp ce se zvârcolea, îi făcu semnul crucii pe frunte, apoi începu să-i mângâie fața și să-i vorbească blând, sub privirile înspăimântate ale hunilor dimprejur. Nu dură mult. Foarte curând, respirația lui Inisius deveni mai puțin gâfâită, încetă să mai scurme pământul cu picioarele, iar ochii săi își recăpătară în sfârșit vederea. Puțin după aceea, stors de vlagă, călugărul adormi în brațele confratelui său. Ținându-i capul în poală, Gomerius părea acum să-l alinte ca pe un copil, iar vederea unor asemenea schimbări teribile în comportamentul și starea suferindului smulse războinicilor ce-i înconjurau exclamații și comentarii de uimire. Odolgan, care-și făcuse loc prin grămadă, se apropie schiopătând de Inisius și se aplecă să-l cerceteze de aproape. Îi privi apoi pe Balamber și pe Khaba și, ridicându-se, deschise brațele într-un gest de stupefacție.

— Doarme ! constată.

Canzianus se ridică și el.

— Ce a fost mai rău a trecut, îl anunță pe Balamber, care, în tot acest timp, îi urmărise cu mare interes chiar și cea mai mică mișcare.

— Vrei să zici că... o să trăiască ?

— Da, desigur. Acum s-a împăcat cu Dumnezeu. Când o să se trezească, o să se simtă foarte obosit și n-o să-și mai aducă aminte de nimic.

Încruntat, în culmea uimirii, Balamber reflecta acum la ce ar fi trebuit să facă ; cu degetele mari înfipite în brâul verde ce-i încingea mijlocul, își trecu privirea peste chipurile războinicilor ce-i înconjurau și pe toate citi descumpănire, frică și nesiguranță. De undeva de jos, dinspre războinicii care nu-și putuseră da seama ce se întâmpla în fața sihăstriei, începeau între timp să vină primele proteste.

Abatele era acum hotărât să tragă toate foloasele posibile din situația neprevăzută, dar favorabilă ce se ivise.

— Așa cum ai văzut și singur, îi spuse prompt lui Balamber, Dumnezeul meu pedepsește, dar și iartă. Pentru că e un Dumnezeu al iubirii.

Încruntându-se, Shudian-gun observă :

— Al iubirii, zici ? El lucrează totuși și cu puterea trăsnetului. Chiar eu...

Tăcu imediat, strângându-și buzele pentru ca războinicii lui să nu-l audă vorbind despre acest episod despre care, știa foarte bine, umblau prin corturi cele mai felurite variante. Canzianus nu putu să înțeleagă la ce se referea, însă, cu toate acestea, profită de ocazia oferită de vorbele acelea și încuviință energic :

— Puterea trăsnetului, da. Ai spus bine. Cu puterea sa, Dumnezeul meu poate, fără îndoială, să distrugă, dar uneori vrea numai să mustre, cum s-a întâmplat acum cu Inisius. Ba chiar, câteodată, cei pe care El îi lovește cu mâinile sale puternice se ridică în picioare și, din momentul acela, luptă pentru Dânsul. El citește în inimile oamenilor și își alege soldații, pe care îi supune apoi la cele mai grele încercări, întocmai cum a făcut regele tău cu tine.

Rostise aceste ultime cuvinte pe un ton grav, cu privirea pierdută în cine știe ce amintiri. Balamber se simțea atins în adâncul sufletului. Mintea îi fu străbătută de un gând :

— După cum vorbești, mi se pare că ți s-a întâmplat și ție la fel.

O strălucire extrem de vie luminează ochii abatelui. Cu smerenie, își lăsă capul în jos.

— Ei, da ! recunosc cu gravitate. Ceva asemănător mi s-a întâmplat și mie.

Din spatele primelor șerpuiți ale cărării se ridicară din nou proteste și vociferări. Într-o izbucnire de mânie, Balamber îi vorbi lui Khaba, poruncindu-i să se ducă să calmeze centuriile. Se întoarse apoi din nou spre călugăr :

— Tu n-ai fost dintotdeauna călugăr, așa e ?

— Nu. Am fost... mai multe. O vreme am fost și soldat de cavalerie. Am luptat împotriva vizigoților cu mulți ani în urmă ; am luat parte și la apărarea cetății Narbona.

— Și cum de...

— După ce s-a încheiat totul, mi-am luat soția și am venit să locuim în părțile astea. Am cumpărat pământ și-am avut și un copil. Un copil minunat, pe care Domnul l-a chemat la El la o vârstă fragedă. Soția mea era de rang înalt, avea un suflet delicat ; n-a putut să îndure lovitura, și-a pierdut credința și, la scurtă vreme, a murit. Iar eu, în momentul acela, m-am abandonat în brațele viciului, mi-am bătut joc de avere și-am devenit un om violent ; în sfârșit, m-am înrolat voluntar în miliția care-i vâna pe bagauzi, săvârșind tot felul de ticăloșii, dar apoi... Apoi am simțit chemarea Lui.

— Chemarea, zici ?... A cui chemare ?

Canzianus arată cu mâna spre icoană. Răspunse simplu, cu o privire plină de evlavie :

— A Domnului nostru. Și-acum uite-mă aici. Am aproape doisprezece ani de când sunt călugăr.

Își întoarse privirea spre ochii lui Balamber :

— Îmi închipui că ai hotărât până acum. Ai de gând să-mi primești propunerea ?

Balamber, de fapt, încă răsucea pe toate părțile tot ceea ce-i spusese abatele ; desigur, dacă zeul lui îl alesese după ce-l supusese la atâtea încercări dure, alesese bine, fiindcă în omul acela, în soldatul acela găsisese un luptător magnific, care acum se lupta pentru El, la fel cum un războinic hun ar

fi apărat în luptă stindardul propriului *mingan*. Dar, dacă era așa, cum trebuia să înțeleagă el însuși experiențele prin care trecuse? Era oare și pentru el o misiune?

— Ce facem, atunci? îl întrebă Odolgan venind lângă el. Balamber se scutură:

— Facem cum ne-a fost vorba, nu? răspunse făcând semn către Simplicius și Gomerius. O să-i trimitem înăuntru pe aceștia doi să le spună tuturor să ne predea caii, carele și toate animalele, pe urmă orzul, grâul și toate bunurile pe care le au cu ei.

Întorcându-se spre Canzianus, îi spuse aceleași cuvinte în galo-romană, însă călugărul obiectă:

— Toate bunurile, zici? Și din ce-o să mai trăiască toți oamenii aceștia după plecarea voastră?

Balamber replică enervat:

— Pretinzi prea mult. Dintre grânarele din sat, pe două le-a mistuit focul.

— Nu din vina noastră. Dar putem îndrepta lucrurile: dacă le garantezi viața și un minimum de mijloace de supraviețuire fraților mei de-aici, ei o să-ți spună unde sunt ridicate grânarele din împrejurimi. Nu e nevoie să apelăm la violență. Ne putem înțelege.

Cu fruntea încruntată, Balamber îl fixă pentru câteva clipe, apoi încuviință grav, dar, ca o completare la propunerea abatelui, adăugă:

— Nu ajunge; va trebui să ne facă rost de vin, bere și hrană pentru caii noștri.

— Desigur. O să facem tot ce se poate.

Brusc, Shudian-gun îl strigă cu voce tare pe Khaba.

— Sunt aici! răspunse acela, aflat doar la câțiva pași de el.

— Tu o să intri acolo. Ia cu tine patru războinici, dar să fie oameni cu capul pe umeri, să rămână calmi, ai înțeles?

Khaba încuviință.

— Și femeile?

Balamber își mușcă buza. Era, într-adevăr, o problemă. Poate că îngrijorarea care se citea acum pe chipul abatelui se datora pur și simplu faptului că înțelesese că acel punct

delicat nu fusese încă lămurit; însă Balamber se întrebă dacă nu cumva – întrucât luptase în armată și avusese cu siguranță contact cu mercenarii huni – bătrânul călugăr nu era în măsură să-i înțeleagă dialectul; într-adevăr, sprâncenele lui Canzianus se încruntau deja neliniștite, prevestind un protest energic. Ei, și? Cu atât mai rău!

— Femeile lăsați-le în pace! Pe toate! Am vorbit limpede? Luați în schimb servitorii și câțiva oameni mai robuști ca să facă muncile din tabără și să încarce carele și duceți-i jos.

— Dar... izbucni Canzianus renunțând să mai ascundă că înțelegea, chiar dacă doar sumar, limba hunilor. Sunt oameni ca toți ceilalți, creaturile lui Dumnezeu, care...

Balamber îl întrerupse pe un ton dur:

— Trebuie să te mulțumești cu atât, călugărule. Nu-ți forța norocul.

Canzianus nu putu să se stăpânească:

— Și dacă ești tu acela care-ți forțezi norocul? izbucni încruntându-se. Dumnezeuul meu știe să răsplătească îndurarea, dar îi pedepsește pe aroganți.

— Îndrăznești să mă ameninți? întrebă Balamber și-și duse mâna la mânerul sabiei, mai degrabă ca să-și salveze prestigiul în fața alor săi.

Totuși, făcu tulburat un pas îndărăt.

Gomerius, înspăimântat, îl lăsă jos pe Inisius și se ridică în picioare, venind instinctiv lângă abate. Însă acesta din urmă își redobândi calmul. Plecând capul, făcu un gest de resemnare cu mâna.

— Nu. Cum aş putea să te ameninț? Tu poți să faci orice, iar eu nimic. Dar gândește-te puțin: mulți dintre bărbații aceia sunt capii unor familii numeroase. Cine o să-i hrănească pe copii dacă voi îi luați? Dacă tu...

Balamber îl întrerupse mânios:

— Bine! După ce vor duce carele și animalele în tabără și ne vor conduce la grânarele de pe-aici, îi vom lăsa să plece!

Căutând cu ochii în jurul său, îngrijorat ca nu cumva oamenii lui să-l considere prea îngăduitor, își aranjă nervos sabia în centură și adăugă:

— Acum taci, înainte să mă răzgândesc. Facem cum am stabilit, dar îți amintesc : între timp, tu rămâi aici și vreau ca totul să fie scos pe poarta aceea înainte de apus, ai înțeles ?

Canzianus încuviință.

— Da, am înțeles.

Khaba și cei patru războinici Hiung-nu erau deja gata să se îndrepte către poartă. Cei doi călugări așteptau un ordin limpede din partea abatelui.

— Mergeți. Mergeti cu ei, spuse acesta și, vorbind celui mai tânăr, care șovăia, adăugă : du-te, Simplicius, nu te teme pentru mine. N-o să pătesc nimic.

Fratele Gomerius făcu totuși un semn către Inisius, care încă zăcea fără cunoștință la marginea cărării.

— Și el?... întrebă.

— Bineînțeles ! Trebuie să-l ducem înăuntru.

Canzianus se întoarse către Balamber să-l întrebe, însă acesta, care ascultase ce-și spuneau ei, îi făcu un semn lui Khaba. Războinicul cel corpulent îl ridică pe Inisius ca pe o surcea și-l puse cu ușurință, de parcă ar fi fost o legătură de cârpe, pe umărul celui mai robust dintre războinicii ce urmau să-l însoțească, apoi porni către sihăstrie în urma celor doi călugări.

În vreme ce Balamber dădea porunci oamenilor săi să urce și să se așeze în luminișul acoperit de iarbă dinaintea mănăstirii, abatele privea grupul ce se îndepărta. Se simțea sleit de tensiunea acelor tratative ce-i păruseră interminabile, dar știa că asta era tot ce ar fi putut să obțină, nimic mai mult. Așadar, lucrase bine, reușise să o scoată cum nu se putea mai bine la capăt cu războinicii aceia. Și mai ales ideea de a trage foloase de pe urma crizei lui Inisius fusese magnifică. Se mustră : mândria lui dintotdeauna ! Când se va elibera de ea ? Adevărul era că Dumnezeu însuși, în atotputernicia Sa, se folosisese de ea. Închizând ochii, scoase un oftat adânc de ușurare și mulțumi Providenței divine.

Adunați în jurul vetrei, în încăperea cea mai mare a singurei construcții din sat rămasă în picioare, Balamber și cei mai de încredere războinici ai săi erau aproape de sfârșitul cinei. Bărbați cu chipuri dure, arse de soare și însemnate de cicatrici oribile, cu ochi enigmatici ce priveau fix și totuși, din când în când, se luminau brusc, izbucnind pe neașteptate în râs. Nu puțini dintre ei purtau incrustate în carne semnele ultimei bătălii : răni – unele de-a dreptul îngrozitoare – cauterizate sau cusute sumar, care cu siguranță le provocau dureri mari. Nici unul dintre ei însă nu lăsa să se vadă asta. Ședeau cu picioarele încrucișate pe podeaua goală de pământ ori pe piei de oaie mâncând cu poftă, bând mult și râzând tare, în vreme ce-și treceau de la unul la altul burdufuri cu bere. Unii dintre ei își împărțeau dumaticatul cu tinere femei, pe jumătate dezbrăcate, care purtau pe rotunjimile trupului, ici și colo unse cu grăsime, mărturiile vizibile ale mângâierilor lor avide. Într-un colț slab luminat zăceau la grămadă arme, cufer, haine de preț și vase pline cu tot felul de bijuterii – prada lui Balamber. Acolo, încălecat pe o șa romană, Kayuk aștepta să primească ordine de la stăpânul său, iar între timp cojea un măr și juca *morra*¹ cu doi tineri de vârsta lui. Flacăra pâlpâitoare deasupra căreia, înfipt în proțap și bine

1. Joc foarte popular în întreaga lume ; în varianta sa cea mai cunoscută, jucătorii (doi sau mai mulți) ridică pumnul strâns ori un anumit număr de degete desfăcute strigând cifra respectivă, pe care adversarul nu trebuie să o ghicească.

uns cu propria-i grăsime, se rumenea ultimul sfert dintr-un berbec arunca pe chipurile tuturor celor prezenți reflexe schimbătoare de un roșu aprins. Șei, arme, pături și saci cu grâu fuseseră îngrămădite haotic și rezemate de pereți. Două lăzi fără capac și două trepiede de bronz răsturnate erau tot ceea ce rămăsese din conținutul încăperii, căci zilele acelea o bună parte din mobilă fusese făcută bucăți ca să alimenteze focurile aprinse de războinici. Din vatră, fumul urca leneș spre un orificiu de tiraj, care, cu câteva lovituri de baros, fusese deschis sus, între bârnele masive de brad.

Odolgan, care se săturase deja, părăsise cercul tovarășilor săi, iar acum se distra într-un colț întunecat al sălii largi ; pe niște piei îngrămădite, muncea din greu între coapsele desfăcute ale unei tinere burgunde cu plete lungi și blonde. Gâfâia, mârâia, fornâia, în vreme ce ea, zgâlțâindu-se și gemând, cu palmele proptite în pieptul său muscular, îl fixa cu ochii strânși, cu gura întredeschisă și scutura imperceptibil capul, implorând parcă să fie eliberată. Aproape terminase, când ușa pe jumătate distrusă fu deschisă și, cu o izbitură zdravănă, un războinic robust îl împinse înăuntru pe prizonierul roman.

Râsetele se stinseră puțin câte puțin, în timp ce Sebastianus înainta spre centrul încăperii, cu o atitudine demnă, care stârni hunilor o și mai mare admirație, întrucât intuiau că, fiind un roman de rang, cu siguranță se simțea de-a dreptul umilit, nu doar fiindcă fusese luat prizonier, dar și din cauza bărbii lungi și a hainelor zdrențuite. Pentru câteva secunde, gâfâitul tot mai înăbușit al lui Odolgan, singurul care nu observase apariția sa acolo, dădu naștere în tăcerea generală unui contrast curios cu ritmul măsurat al pașilor săi ; în sfârșit, după un soi de muget de ușurare, tânărul războinic se desprinsese de copilă, se iți pe jumătate de după o grămadă de piei și perne mai mari și mai mici și își îndreptă toată atenția asupra lui.

Pe când intra, Sebastianus căutase de îndată printre cei de acolo un războinic cu brâu verde. Negăsindu-l, trebui să se folosească de intuiție ca să-l descopere pe Shudian-gun, iar atenția lui se concentrează aproape imediat asupra bărbatului ce ședea cu fața spre ușă și îl fixa cu o privire pătrunzătoare,

însă continuând să roadă metodic o bucată mare de carne. De fapt, în seara aceea, Balamber nu purta brâul; era cu bustul gol, îmbrăcat în pantaloni din piele de berbec, cu nimic diferiți de cei ai tuturor războinicilor ce-l înconjurau. Într-adevăr, din trăsăturile sale nu se putea citi nici un semn de noblete, ba chiar, văzându-l în hainele acelea obișnuite, Sebastianus recunoscuse cu greu în el pe magnificul războinic pe care-l văzuse în luptă și care fusese pe punctul de a-l ucide. La prima vedere, ai fi zis că era un hun ca toți ceilalți, cu ten măsliniu, cu pieptul larg, cu grumazul gros și umerii puternici; chiar și chipul îi era tipic neamului său: lat, cu pomeții înalți și brăzdat de cicatrici lungi, cu ochii migdalați și nasul turtit. Cu toate acestea, era ceva în el – poate privirea sa hotărâtă și de o vie inteligență, ușor ironică sub sprâncenele încruntate ori poate siguranța dezinvoltă pe care fiecare gest al său o lăsa să se vadă și care este specifică oamenilor de caracter, obișnuiți să comande – ce îl făcu să intuiască în acel războinic un individ de o valoare superioară celorlalți prezenți în sală. De aceea, oprindu-se înaintea bivuacului, își concentră privirea numai asupra lui.

Da, nu era nici o îndoială: acela era teribilul Shudian-gun. Se întreba ce ar fi putut să vrea de la el, dar nu simțea de fapt nici o teamă; mai degrabă, pe lângă sentimentul surd, apăsător al propriei neputințe de prizonier, îl încerca dorința arzătoare a unei înfruntări și, mai presus de orice, un sentiment de ostilitate virulentă. Cu puțin timp înainte, Lidania, răvășită, intrase în depozitul femeilor anunțând că Odetta își luase viața. Cineva o găsisese nu departe de tabără spânzurată de un mesteacăn. Vestea fusese primită cu durere de către tovarășele sale, dar fără mirare, aproape ca o întâmplare obișnuită și, mai mult, date fiind împrejurările, întru totul previzibilă. Câte una deplângea creștinește tragica alegere a fetei, care, cu acel gest disperat, își pierduse sufletul. Altele în schimb observaseră cu amărăciune că măcar Odetta își pusese capăt suferințelor. Rămas fără cuvinte, lui nu-i mai rămăsese altceva de făcut decât să-și deschidă brațele pentru a o mângâia pe Lidania în durerea sa. Mângâindu-i creștetul în vreme ce ea plângea prăbușită pe umărul său, nu putu să

nu-și amintească ciudatele cuvinte pe care fata le rostise în seara primei sale zile de prizonier. „Pentru puțin, totuși“, spusese. Așadar, în momentul acela, fata luase deja hotărârea ; iar acum, Lidania, printre lacrimi, reuși cu greu să-i spună care fusese motivul. Odetta își dăduse seama că era însărcinată și îi mărturisise imediat, cu o fermitate rece, că nu ar fi acceptat niciodată în pânțece copilul unuia dintre călăii săi. Chiar în acel moment de profundă solidaritate doi războinici veniseră să-l ia de acolo. Ieșind într-un loc deschis pentru prima oară după trei zile cât fusese închis, străbătuse cuprins de o mânie violentă distanța ce despărțea depozitul de clădirea în care se găsea Balamber, însă impunându-și să nu lase să se vadă ce sentimente îl încercau. În ultimele raze ale apusului, mersese printre ruinele satului, printre bivuacurile și corturile hunilor și căutase cât de cât să-și facă o idee despre numărul lor. Cu ochiul celui care trecuse prin ani buni de campanii militare, aproximă – iar asta întărea ceea ce-i spusese Lidania, precum și aprecierea pe care o făcuse la rău cu puțin înainte de începutul luptei – că se aflau acolo circa 800 de bărbați, cu nelipsita suită de femei, servitori, prizonieri, cai și animale de povară și de hrană. Văzuse puține care ; cele mai multe pe două roți strânse în cercuri de fier, tipul de care pe care acești barbari, încărcându-le cu poveri neînchipuit de mari, le trăgeau după ei peste tot. Corturile, mai constatase el, erau mai degrabă rudimentare, probabil fiindcă detașamentul trebuia să se miște atât de repede și în etape de deplasare atât de dese, încât nu putea să mai ia cu el și alte lucruri care ar fi ocupat din spațiul destinat prăzilor. În apropierea fiecărui bivuac stăteau împiedicați caii războinicilor, odihnindu-se și unii, și alții, căci nici un hun nu s-ar fi îndepărtat un pas măcar de calul său.

Așadar, acum se găsea față în față cu comandantul lor. Ei bine, avea să-i demonstreze cum știa să se comporte un soldat roman : dacă aveau de gând să-l umilească, nu vor reuși. În încăpere se lăsase tăcerea. Ochii atenți și cercetători ai hunilor zăboviră îndelung asupra lui, fără ca vreunul dintre ei să spună ceva. În sfârșit, Balamber, aruncând în spate osul pe care tocmai îl terminase de curățat, îi zâmbi cordial.

— Salve, romanule ! îi spuse în latină ștergându-și gura unsă cu dosul mâinii ; îi făcu semn apoi să se așeze în fața sa.

Sebastianus se supuse în tăcere.

— Mi s-a spus că numele tău e Aulus Sebastianus. Zic bine ?

— Da. Iar tu ești Shudian-gun.

Un zâmbet de satisfacție se lărgi pe chipul plin de urme al lui Balamber. Câțiva dintre oamenii săi zâmbiră și ei făcând cu ochiul.

— Știi ce înseamnă porecla asta ?

— Da, se pare că nici măcar trăsnetul nu te-a vrut. E limpede că Dumnezeu nu te vrea, din pricina crimelor tale.

Pentru un moment, Balamber se încruntă, iar câțiva dintre războinicii săi, cei care înțelegeau galo-romana, ciuliră urechile vizibil iritați. O tânără femeie Hiung-nu, cu părul despletit și complet goală, șușoti ceva la urechea războinicului ce-o ținea în brațe, dar acela, încruntându-se, o împinse cu brutalitate și o reduse la tăcere cu un gest scurt și furios al brațului. Cu un zâmbet dezarmant, Balamber liniști apele. Făcu un semn către carnea de pe proțap și-l întrebă :

— Ai mâncat deja ?

Sebastianus șovăi un moment înainte de a răspunde. Zilele acelea mâncase foarte puțin, iar mirosul de friptură îi pătrundea irezistibil nările. Balamber insistă :

— Servește-te, te rog !

Cu gesturi grăitoare, un războinic bătrân cu înfățișare severă ce se găsea în dreapta lui Sebastianus îl invită să ia porția lui, întinzându-i un cuțit să poată tăia. Romanul hotărî să accepte invitația ; îi era prea foame ca să facă pe ofensatul și, pe de altă parte, îi cunoștea suficient de bine pe huni și știa că refuzul său l-ar fi considerat mai jignitor decât cuvintele îndrăznețe de mai înainte. Fără să spună o vorbă, luă cuțitul, se întinse ridicându-se pe călcâie și rupse iute de pe proțap o bucată de carne, apoi își reluă locul sub privirea atentă a războinicilor ce-l înconjurau.

În vreme ce savura gustul cărnii, își privi gazdele pe rând ; aceștia, la rândul lor, îl studiau fără încetare în liniște, privindu-i cu atenție — era foarte conștient de asta — fiecare

gest. Știa că hunii respectă la un bărbat în primul rând curajul și șiretenia și, întrucât aceasta din urmă se întovărășea foarte rar cu gesturile impulsive și nesăbuite, își impusese, încă de când veniseră să-l ia din depozit, să nu-și piardă cu nici un chip stăpânirea de sine. Privirea sa se aținti pentru o clipă asupra tânărului războinic care, în picioare și ceva mai departe decât ceilalți, își aranja liniștit fâșia de pânză ce-i acoperea pubisul, întors cu spatele către tânăra sclavă pe care tocmai o posedase și care se zărea printre piei și tot felul de alte lucruri îngrămădite. Observă că avea un picior bandajat imediat deasupra genunchiului și că șchiopăta vizibil. Războinicul trecu roată prin spatele tovarășilor săi așezați în jurul focului și se apropie fixându-l cu o privire cercetătoare și plină de ironie. Ajuns lângă el, se aplecă puțin sprijinindu-și mâinile de coapse și începu să-l scruteze, căutând să-i prindă privirea. Însă el, fără să se oprească din mestecat, își păstră ochii ațintiți asupra lui Shudian-gun. Cu vârfurile degetelor, războinicul apucă o margine sfâșiată a tunicii sale *dalmatica* și trase de ea cu un gest sec, lărgind ruptura.

— Tu... romanule! Tu, arătare urâtă. Unde platoșa ta? Unde manta de purpură? Unde coif cu pene?

Încet, Sebastianus se întoarse spre el și îi întâlni ochii plini de ură și batjocură. Îi susținu privirea fără să se tulbure, până ce Balamber, în dialectul lor, îl chemă la ordine pe războinic, poruncindu-i să se așeze și să tacă din gură. Urmă o scurtă ciondăneală, iar Sebastianus, care cunoștea câteva cuvinte în limba hună, pricepu că tânărul se numea Odolgan și că nu aproba deloc prezența lui în acel consiliu. Oricum, după cum văzu în final, acesta se supuse ordinului, însă alegând să se așeze acolo unde se afla, foarte aproape de el — o prezență nesuferită și enervantă. Observând că aproape terminase de mâncat bucata de carne, Balamber îl îndemnă să se servească din nou, însă preferă să nu dea curs invitației. Hunul care ședea la dreapta sa îi întinse atunci un burduf cu bere. Sebastianus bău și dădu să i-l înapoieze, însă acela îi făcu semn să i-l dea lui Odolgan, care i-l smulse din mână cu brutalitate.

— Te-am văzut în luptă, îi zise Balamber, ești un războinic valoros.

Răspunsul lui Sebastianus fu direct și spontan, ca de la soldat la soldat :

— Și tu.

Un războinic corpulent, de vreo treizeci de ani, ce ședea în stânga comandantului îl întrebă cu un zâmbet ironic :

— Ce-ți mai face grumazul ?

Toți cei de față râseră. Balamber, arătându-l pe războinic, râse și el :

— Khaba a fost. El te-a prins în laț. Ți-a aranjat o călătorie pe cinste, nu ?

Alte râsete. Sebastianus îi aruncă lui Khaba o privire rapidă, dar preferă să continue să tacă.

— Aliații tăi burgunzi s-au luptat foarte bine, dar nu aveau șanse împotriva noastră. E mare păcat că nu i-au ascultat pe cei care îi sfătuiau să nu se amestece în războiul ăsta. Acum o să-i spulberăm.

— Dacă nu vine armata lui Flavius Etius.

Pleoapele lungi ale hunului se strânseseră într-o expresie de maximă atenție :

— Și când o să vină ?

— Nu știu. Și chiar dacă aș ști, cu siguranță nu ți-aș spune.

Balamber își coborî pentru o clipă colțurile gurii, dar nu se enervă că celălalt se arăta atât de reticent. Sprijinindu-se cu mâinile pe genunchii desfăcuți, își legănă ușor umerii largi și se aplecă puțin spre el, fixându-l cu și mai mare atenție.

— Și atunci ce mai așteaptă ? Tu știi că Aventicum e în mâinile noastre ? Corpul de gardă s-a predat tremurând de frică, iar Gundovek s-a închis la Genava cu ce-a mai rămas din armată. Eu am luptat sub comanda lui Etius în Galia și pe atunci era un comandant de mare valoare. Ce s-a întâmplat cu el ? S-a ramolit ? Ori fără huni nu mai are soldați ?

— Baaah ! izbucni Odolgan făcând cu mâna un gest de dispreț.

Spuse în dialectul hun că romanii nu se arătau fiindcă erau toți niște lași. Sebastianus nu se putu abține și, apelând la modestul său bagaj de cuvinte hune, îi răspunse scurt, chiar în limba lui.

— Dă-mi o sabie și o să-ți arăt eu !

Un murmur de surpriză străbătu cercul războinicilor. Încruntându-și sprâncenele, Balamber constată :

— Așadar, vorbești huna !

Vorbise în dialectul său, însă Sebastianus, răspunzându-i, preferă să se întoarcă la propria-i limbă.

— Nu mult, doar cât să înțeleg atunci când onoarea mea sau a Romei e pusă la îndoială.

— Și puținul pe care-l știi de unde l-ai învățat ?

— Am luptat în Hispania împotriva suabilor și am avut acolo în subordine mulți mercenari huni.

Din nou, exclamații de surpriză se auziră în toată încăperea ; unii huni încuviințară privindu-l cu și mai mare interes, iar lui Sebastianus i se păru că reacțiile acelea puteau fi înțelese oarecum ca un semn de apreciere la adresa sa.

— Ești un prefect din garda lui Etius, nu-i așa ?

— Așa e.

— Și ce făceai printre burgunzi ?

Sebastianus își pregătise din vreme răspunsul la acea întrebare previzibilă.

— Sunt... eram un fel de ambasador.

— Și solia ta ?...

Ridică din umeri :

— Tot ceea ce trebuia să fac era să-i conving pe burgunzi să lupte.

— Așadar, tu ești ofițerul care l-a demascat pe Gualfard și pe urmă l-a ucis.

— Da.

— Prin urmare, știai și de mine. Știai ce am făcut, vreau să zic.

Sebastianus avu siguranța că era adevărat ceea ce gândise : nu era vorba despre vreo coincidență de nume.

— Bineînțeles, răspunse cu voce fermă. Ai pregătit asasinarea lui Waldomar.

Fără să se simtă atins de acele cuvinte, Balamber se mulțumi să încuviințeze cu gravitate, ținând privirea fixată asupra lui. În sală se așternu o scurtă tăcere. Odolgan fu cel care o spulberă, întrebându-l pe comandantul său :

— Ce vrei să fac cu romanul ăsta ?

Întrucât Balamber se mulțumea să-l privească distrat, se gândi că trebuie să-i explice mai clar :

— Își dă prea multe aere, după mine. Dacă nu vrei să-l ucizi, putem măcar să încercăm să obținem o răscumpărare.

Întorcându-se să-l cerceteze pe Sebastianus așa cum ar fi cântărit din ochi un cal, adăugă :

— Probabil că prețuiește greutatea lui în aur.

Romanul zâmbi :

— Acest tânăr războinic se înșală, spuse în dialect hun. Sunt fiul unui soldat și nu am nici o rudă.

Khaba ridică din umeri.

— Ce importanță are ? Dacă e adevărat că e un ambador, împăratul lui va plăti ca să-l aibă înapoi. Cel puțin, adăugă zâmbind și întorcându-se către Sebastianus, ar fi bine să speri că așa e.

Balamber făcu un gest vag cu mâna :

— O să mai vedem, spuse.

Se ridică brusc în picioare și îi trimise pe toți afară, dar nu și pe Sebastianus și pe Mandzuk, pe care romanul îl observase încă înainte de a-l cunoaște, grație descrierii perfecte pe care i-o făcuse Lidania. Impasibil, scutierul lui Balamber asistă la ieșirea celorlalți, ținându-și privirea concentrată doar asupra lui. Deși știa foarte bine cât de greu era să citești ceva pe chipurile hunilor, Sebastianus fu uimit de lipsa totală de expresie a acestuia. „În cincisprezece zile, m-a bătut numai o dată“, îi spusese Lidania. Și, într-adevăr, după cum stăteau lucrurile, era chiar mult. Deja îi venea greu să creadă că războinicul acela cu chip sever și insondabil ar fi avut din când în când nevoie de o femeie. Era fără îndoială un om încă energic : pieptul puternic și bicepșii masivi se reliefa prin bluza de in și totuși, chiar dacă țeasta rasă îl făcea poate să pară mai tânăr, avea probabil aproape șaiszeci de ani, iar duritatea privirii sale, laolaltă cu imobilitatea sa

plină de forță, îi dădeau celui care îl observa impresia că ar fi fost imun la orice dorință, fiindu-și întru totul suficient.

Imediat ce ultimul războinic părăsise încăperea, Balamber se duse lângă foc și se lăsă alături de prizonierul său, chiar acolo unde se așezase puțin mai înainte Odolgan. Avea o lucire ciudată în ochi.

— Dacă ești tu acela care spui că ești, roști aproape în șoaptă, ai fost cu siguranță la Genava, nu-i așa?

— Firește. Așa e.

— Așadar...

— Dar nu trage speranță că o să-ți dau vreo informație care să te ajute să pătrunzi acolo.

Balamber desfăcu brațele și își luă un aer inocent :

— N-am de gând să te întreb așa ceva. Știu că onoarea ta de soldat te-ar împiedica să-mi spui lucrurile astea. Oh ! Desigur, aş putea să te supun la chinuri și te asigur că printre noi sunt oameni capabili să facă un surdo-mut să cânte. Dar întrebările acelea o să ți le pun când o să fim înaintea Genavei.

Așezându-se alături de el cu picioarele încrucișate sub privirea vigilentă a lui Mandzuk, își aținti ochii pe chipul său și urmă :

— Pentru moment, vreau să aflu alte lucruri de la tine.

— Cum ar fi ?

— Uite, de exemplu, pe cine ai cunoscut la Genava. Știu că în ziua aceea veneau la Pretoriu multe persoane importante.

— E limpede că iscoadele tale te-au informat deja despre tot. Ce vrei să mai știi ?

Fără să ia în seamă ironia sa și căutând să-și urmeze firul gândurilor nerostite, Balamber continuă :

— Gundovek, îmi închipui, pe urmă fiul său, Chilperic. Ieri am fost la un pas de a-l captura, știi ? Și apoi, romanul acela, da, Alpinianus. Erau toți acolo, așa-i ?

Sebastianus fu bucuros să afle că Chilperic supraviețuise bătăliei, dar nu putu să nu se întrebe unde țintea hunul.

— Bineînțeles, răspunse. Toți, chiar și acel Reinwalt, care mai târziu v-a dat pe mână Augusta.

Din nou, Balamber încuviință, însă cu aerul că avea cu totul altceva în minte.

— Reinwalt, da.

Romanul riscă o întrebare :

— Fiindcă veni vorba, el ce soartă a avut ?

Hunul ridică umerii și coborî colțurile gurii, iar chipul său luă o expresie mulțumită :

— Până acum câteva zile se găsea la Vesontio cu Ardarich, regele gepizilor. L-au luat sub oblăduirea lor împreună cu Geremar și, firește, cu întregul cortegiu de renegați pe care cei doi îl poartă cu ei. Li s-a alăturat și un contingent de burgunzi de dincolo de Rin, care, după cum cu siguranță știi, sunt vasalii lui Attila.

— Sigur că știi. Sunt multe popoare pe care le ții în sclavie și le obligați că lupte pentru voi.

Nici de data aceasta Balamber nu primi provocarea. În schimb, zâmbi.

— Dar poate nu știi că, printre ei, Reinwalt are o femeie — prima lui soție — și un fiu.

— Asta nu știam.

— Deh, cu siguranță nu știa nici Gundovek. Femeia căzuse în mâinile noastre în timpul atacului din sat în războiul pe care îl duceam cu burgunzii de pe Rin și evident că ei — iar el mai înainte de toți — credeau că murise împreună cu copilul, fiindcă a fost un mare măcel. Attila, în schimb, știind cine era, a dorit să i se cruțe viața. E un om prevăzător Attila ! La momentul potrivit, i-am făcut cunoscut lui Reinwalt că ea și fiul ei, care acum are aproape douăzeci de ani, erau încă în viață, înțelegi ? În concluzie, cred că cei doi au fost un bun argument în mâinile lui Attila ca să-l convingă să colaboreze.

Sebastianus căuta să-și readucă în minte figura mândră și melancolică a lui Reinwalt Taciturnul : la Genava putuse să schimbe cu el doar câteva cuvinte și nu avusese ocazia să-și facă o părere personală clară în privința lui ; cu toate acestea, acum, revăzând acele împrejurări din trecutul său, nu-i venea greu să înțeleagă aerul întunecat al gesturilor și atitudinilor sale, care îl distingeau printre burgunzi și care îl făcuse să primească acea poreclă. Așadar, motivul trădării sale nu trebuia căutat în ambiții de putere ori în aurul lui Attila — oricum, nu doar în ele.

— În fine, Attila nu șovăie să se folosească de trădare, îi atrase el atenția pe un ton provocator interlocutorului său.

Și din nou Balamber își strânse buzele sub mustățile lungi și ridică din umeri.

— Miza era prea mare ca să-și facă... scrupule. Așa ziceți voi, nu ? Dar spune-mi, urmă el punându-i o mână pe umăr, am aflat că fiul lui Waldomar e mort.

Romanul zâmbi acid.

— Văd că ești foarte îndurerat, observă cu sarcasm. În schimb nu ați reușit s-o ucideți pe sora lui.

Nu-i scăpă lumina unui viu interes pe care acele ultime cuvinte o aprinseseră în ochii lui Balamber ; într-adevăr, acesta îl descusu mai departe.

— Chiar așa, fata. Ai cunoscut-o ?

— Bineînțele.

— Vrei să zici... ai vorbit cu ea ?

— Da, în mai multe rânduri.

Bătându-l din nou pe braț cu dosul palmei, Balamber zâmbi cu o expresie ciudată de complicitate și observă :

— E foarte frumoasă, așa-i ?

Un gând începea să-și croiască drum în mintea lui Sebastianus, care, încă în dubiu, alese din nou să nu dea drumul la prea multe observații.

— Da. Foarte frumoasă.

— Ți-a vorbit despre mine ?

— Da, răspunse Sebastianus cu răutate. Te-a văzut cum dansai în flacăra trăsnetului.

Balamber, încruntându-se, îl fixă pătrunzător, apoi se ridică în picioare. Cu mâinile în șolduri, întreabă :

— Știi unde e acum ?

— Nu. Dar știu că se întorsese în valea ei ca să-și îngroape tatăl. De atunci n-am mai văzut-o.

— Deci nu e la Genava.

— Nu, răspunse Sebastianus ridicându-se la rândul său. A părăsit cetatea a doua zi după adunare.

— Știi unde e valea aceea ?

Descoperirea interesului pe care teribilul Shudian-gun îl avea pentru fiica bărbatului căruia îi pusese la cale asasinarea

stârnea în Sebastianus un sentiment ce oscila între indignare și amuzament. În orice caz, știind că foarte probabil Frediana se afla în siguranță, se simțea liniștit.

— Știu doar că, spre norocul ei, e departe de aici! răspunse pe un ton ostil.

Fără a înceta să-l fixeze, Balamber scoase un oftat adânc, apoi încuviință gânditor și, întorcându-se spre ușă, îl chemă pe războinicul ce stătea de pază afară. Apoi, în vreme ce acela trecea pragul, spuse către Sebastianus :

— Acum du-te. Din seara asta o să stai împreună cu ceilalți prizonieri. Măine ridicăm tabăra și, pe parcursul marșului, va trebui să te leg de mâini ca și pe ceilalți. Înțelege bine că nu pot face altfel. Oricum, în afară de asta, până ce-o să fii răscumpărat, o să te bucuri de o mai mare libertate ; dar, firește, dacă încerci să fugi, o să fii ucis pe loc.

Dădu soldatului ordinele necesare și îi făcu lui Sebastianus un semn de rămas-bun. Cu toate acestea, în vreme ce el, urmându-l pe războinic, se îndrepta spre ieșire, întinse un braț și-l reținu pentru o clipă.

— Și ultimul lucru : marcomanul acela... Audbert. Ce soartă a avut ?

Sebastianus se strânse ca un arici :

— Nu știu. N-am mai aflat nimic de el.

Balamber nu insistă și făcu gărzii semn să însoțească afară prizonierul. Când ușa se închise la loc, se răsuci și întâlni privirea severă a lui Mandzuk, care nu se mișcase de la locul său.

— Ce ? îl apostrofă iritat. Ce e ? Ce ai văzut ? Mai bine spune-le servitorilor să-mi aducă armele mâine în zori și vezi ca santinelele să fie bine postate, iar capii de *jagun* să se îngrijească de pregătiri.

— Așadar, ai de gând să pleci ? întrebă celălalt pe un ton sumbru ridicându-se în picioare.

— Bineînțeles ! Am mai vorbit despre asta până acum. Dormeai cumva ?

— Tu știi că pe Attila nu-l interesează Genava.

Era adevărat, dar Mandzuk era singurul care cunoștea cu precizie ordinele pe care Balamber le primise de la Utrigúr.

Întreaga seară însă nu scosese nici o vorbă, cum de altfel făcea întotdeauna ; totuși, acum, sigur de trecerea pe care i-o dădea fidelitatea sa dovedită de zeci de ani, nu mai putu să se abțină să-i amintească îndatoririle. Balamber se atașase de el, așa că se abținu să-l mustre. Se apropie și-i puse mâinile pe umeri :

— Dar mă interesează mult pe mine, înțelegi ? Eu, spuse apăsător, vreau Genava și o s-o iau.

O sclipire de ironie se aprinse în ochii lui Mandzuk :

— Genava și o anumită vale, așa-i ?

Înțelegând că scutierul său făcea aluzie la ceea ce auzise ceva mai înainte referitor la Frediana, lui Balamber îi fu de-ajuns o clipă ca să se îndrepte cât era de lung. Privirea sa fulgeră înainte de a răspunde cu o hotărâre de neclintit :

— Da. Nimic n-o să ne poată rezista. O să-i mătur pe burgunzi din Sapaudia.

Încruntându-se, scutierul observă pe un ton vag insinuant :

— Nu chiar pe toți, cred.

Balamber se înnegură : Mandzuk sărea calul. Cu toate acestea, se mulțumi să-l privească sever.

— Acum du-te, conchise bătându-l prietenește pe umăr. Și fă tot ce ți-am poruncit. Măine în zori plecăm.

Sebastianus fu condus într-un grajd mare aflat la marginea satului la circa două sute de pași de clădirea în care se instalase Balamber cu servitorii săi. Intrând, își încrucișă drumul cu două femei ce ieșeau ducând fiecare câte o grămadă de tigăi goale. Nu le cunoștea și nici ele nu-l învredniciră cu mai mult de o privire fugară. Fiecare deschizătură din perețele încăperii fusese bătută în scânduri, în afară de cele plasate ceva mai sus, la marginea acoperișului, iar în lumina blândă a lunii ce se filtra prin ele se văzu înconjurat parcă de o mică lume de fantasme. Imediat ce ochii i se obișnuiră cu semiîntunericul, constată că podeaua de pământ bătătorit și staulele erau încă presărate cu paie, iar pe ele se află îngrămadită o mică masă de amărâți îmbrăcați în zdrențe. Unii dintre ei, care îl recunoscuseră ca fiind, după haine – deși sfâșiate acum – și după felul în care se purta, romanul despre a cărui prezență acolo se aflase deja în toată tabăra de câteva zile, se ridicară și, în scurt timp, veniră împrejurul lui. Îl copleșiră cu întrebări : ce soartă avusese mica armată burgundă, dacă localitatea asta sau cealaltă fusese cucerită de huni, când urma să sosească armata lui Etius ; unii îi cerură printre lacrimi vești despre femeile sau fiicele lor prizoniere în depozit, iar teama și disperarea lor erau atât de mari, încât nu se mai gândeau dacă îi auzeau răspunsurile : pentru ei însemna deja mult să afle dacă soațele lor erau cu adevărat încă în viață, oroarea trecând cu totul în planul al doilea. Sebastianus își dădu iute seama că avea de-a face cu oameni feluriți. Mulți dintre cei care-l înconjurau erau simpli

coloni ori sclavi tineri și robuști de la țară, pe care hunii îi pusese ră să-i slujească și-i cărau după ei în suită peste tot : erau puși să mâne carele, să aibă grijă de catări sau făceau muncile din tabără ; alții, despre care barbarii aflaseră că provin din familii înstărite, erau mai mult decât niște prizonieri : erau ostatici, iar viitorul le-ar fi putut aduce poate eliberarea în urma plății unor răscumpărări. Ba chiar unii dintre aceștia din urmă, care fuseseră capturați în zonă, își făceau curaj amăgindu-se cu iluzia că darurile din partea familiilor lor ar fi ajuns mai devreme sau mai târziu în tabăra hunilor pentru a putea trata răscumpărarea. Printre prizonieri se aflau și câțiva burgunzi, însă puțini și nici unul de rang. Vorbeau prost galo-romana și se țineau oarecum deoparte înnegurați și nervoși, conștienți că trebuiau să se teamă de huni mai mult decât alții, din cauza urii care despărțea cele două popoare din cele mai vechi timpuri. Cu surprindere, Sebastianus regăsi în acea mică mulțime și un alan care făcuse parte din suita sa ; se numea Maliban și fusese ca și el capturat la râu în timpul luptei. Era un tânăr înalt și cu trăsături nobile, bronzat, cu ochii închiși la culoare și cu păr castaniu și ondulat, prins într-un coc la ceafă. De îndată ce îl recunosc pe comandantul său, se apropie ca să fie la rândul lui văzut ; avea un aer demn, dar manifesta o bucurie autentică și, din momentul acela, nu se mai dezlipi de lângă el.

Sebastianus se strădui să-i liniștească pe toți, să le insuflă încredere, dar, atunci când, în sfârșit, găsi un moment ca să-și tragă sufletul într-un colț, rezemat de scândurile unui staul, unde se ghemui ascunzându-se peste noapte, descurajarea puse stăpânire și pe el. Cu coatele sprijinite pe genunchii ridicați, își prinse capul în mâini oftând. Îi venise în minte Vitalius, care acum probabil ajunsese deja cu mesajul său la Flavius Etius. Poate că *Magister militum* era pe drum, poate deja trecea pasul. Însă avea în suflet o presimțire urâtă, căci armata imperială era în întârziere nu numai față de termenul pe care i-l dăduse lui Gundovek, dar și față de cele mai pesimiste previziuni ale sale. Cât despre burgunzi, aceștia erau cu siguranță împrăștiați. Dacă Balamber îi spusese adevărul, Gundovek se baricadase în

Genava, iar de Chilperic nu se ştia nimic; poate era rănit, poate era hăituit împreună cu câţiva dintre ai săi prin pădurile din Jura. În plus, acum, când îl cunoscuse pe Shudian-gun, când se găsisese faţă în faţă cu el şi putuse să-i observe, dincolo de curajul pe care-l dovedise în luptă, viclenia şi hotărârea de neclintit, o adâncă nelinişte creştea în el: omul acela, fără să dispună de forţe foarte însemnate, era capabil de fapte măreţe, mai ales dacă era sprijinit din urmă de gepizi, care, controlând singurul drum ce ducea de la Vesontio la Lugdunum, ameninţau la rândul lor Genava dinspre miazănoapte. Apoi, ciudate şi neliniştitoare erau aluziile sale insistente la Frediana; ce se întâmplase între ei? După câte se părea, fiica lui Waldomar aprinsese în acel războinic o adevărată pasiune, iar el cunoştea suficient de bine impetuositatea cu care se exprima sufletul unui hun pentru a se simţi de două ori îngrijorat cu privire la o asemenea dezvăluire neprevăzută: pentru fată, expusă la o vânătoare necruţătoare din partea celui asasin, şi pentru că, i se părea lui, mirajul acelei cuceriri reprezenta pentru Balamber un stimul nicidecum fără însemnătate pentru a continua să se extindă în toată regiunea. Însă primul motiv îi dădea cea mai mare îngrijorare. Strângând din pumni şi scuturând din cap în întuneric, fierbea gândindu-se la impertinenţa tipic barbară a celui om, care nu ezita să dorească pentru sine o copilă căreia îi ucisese tatăl şi fratele, dar mai ales nu reuşea să accepte că, vreodată, cine ştie când, ea ar fi putut să fie a lui. Gândul acesta nu-şi putea face loc în mintea sa. Doar dacă... Doar dacă... asta nu se întâmplase deja!

Între timp, în jurul său se lăsase încet-încet tăcerea. Mulţi dormeau deja, cum făcea Maliban, rezemat de îngrăditura alcătuită din trunchiuri, sau ţăranul din Belgica ce-i stătea alături şi sforăia regulat şi ritmic. Ceva mai încolo, doi bărbaţi şuşoteau în întuneric şi i se păru că unul sughiţa înăbuşit. Afară, două santinele hune râdeau, glumind unul pe seama celuilalt; o cucuvea, cine ştie unde, scotea în întuneric strigătele sale sumbre. Noaptea înghiţise tot ce mai rămăsese din sat şi întreaga tabără, care acum devenise centrul său.

O aglomerare de imagini porni să defileze rând pe rând în fața ochilor lui Sebastianus : Frediana pe calul ei, cu părul mângâiat de vânt ; Shudian-gun, care galopa către el rotind sabia scânteietoare ; Lidania aplecată deasupra lui cu privirea concentrată, îngreunată de ura înghețată și nepuțincioasă care mocnea în ea, și Odetta, care, cu un ton ciudat, îi repeta iar și iar : „Doar pentru puțin, doar pentru puțin...“. Ațipi.

Îl trezi un ghiont primit brusc, căruia îi urmară afară strigăte agitate și nechezături. Deschizând din nou ochii în întuneric, i se păru că întreveade lucirile unor flăcări prin crăpăturile dintre trunchiurile îngrăditurii. Instinctiv, întoarse privirea către ușă și spre deschizătura strâmtă de deasupra ei, prin care se vedea cerul luminat de o strălucire roșiatică. În aer simți mirosul acru al fumului. Sări în picioare, în vreme ce o mulțime de glasuri strigau toate deodată : „Foc ! Foc !“.

Într-o clipă, toți se ridicară ; izbindu-se și îngrădindu-se desperați, se năpustiră spre ușă cu o ploaie de lovituri. Sebastianus căuta în jur o altă cale de scăpare, însă, în confuzia aceea, deși incendiul mistuia cu zgomot mare, vedea foarte puțin și îi era imposibil să se orienteze – asta și fiindcă, atunci când intrase în clădire, nu avusese nici timpul necesar și nici posibilitatea să-și facă nici cea mai vagă idee despre planul ei și despre șansele pe care le oferea în cazul unei tentative de fugă. Tras în toate părțile de gloata ce se îngheșuia, asurzit de urletele tovarășilor, îi venea tot mai greu să rămână în picioare și stăpân pe nervii lui. Apoi, dintr-odată, poarta mare se deschisese larg și masa prizonierilor se aruncă laolaltă în afară. Sebastianus se trezi în mijlocul fumului și al vacarmului unei gloate peste măsură de îngrozite, care nu înțelegea nimic din ceea ce se întâmpla în jur. Își dădu seama că, așa cum era și logic, nu construcțiile deja distruse pe jumătate ardeau, ci multe corturi de-ale hunilor. Cai înnebuniți galopau în mijlocul taberei răvășite, iar pe cer săgeți de foc străpungeau întunericul nopții. La lumina flăcărilor, într-un vacarm infernal, văzu bărbați înarmați luptând printre case și corturi. Instinctiv, izbindu-se de oamenii care alergau încoace și încolo fără țintă, cuprinși de o groază nebună, se năpusti spre depozitul femeilor și întâlني

curând câteva care alergau prin fum. O apucă pe una de braț și reuși să o rețină pentru o clipă.

— Ce se întâmplă ? o întreabă precipitat.

Cu chipul răvășit de o euforie nestăpânită, femeia, o tânără galo-romană, îi răspunse smulgându-se din strânsoare :

— Burgunzii ! Sunt în tabără ! Ne-au eliberat !

Sebastianus se gândi de îndată la Chilperic : așadar, nu numai că trăia, dar chiar contraataca. În vreme ce femeia dispărea în fum și în noapte, se uită în jur după o armă sau după orice i-ar fi putut folosi ca să lupte. Împreună cu Maliban, de care până în momentul acela uitase complet, și cu alți fugari, o apucă în fugă pe o uliță printre ruinele satului și, ajuns într-un loc deschis pe care își aminti că-l traversase după întâlnirea cu Balamber, văzu un grup de combatanți agitându-se prinși în încheștare pe fundalul roșiatic al nenumăratelor focuri. Un hun se târa pe jos la câțiva pași de el. Sebastianus îi căută sabia și o găsi în apropiere. Puse mâna pe ea cu o adevărată voluptate și se aruncă în înghesuială imediat. Un grup compact de huni se apăra dezordonat cu sulite și săbii de atacul dezlănțuit de o jumătate de duzină de burgunzi conduși de un războinic încercat. Acesta, protejat de o cămașă de zale și de un coif magnific, cu creastă metalică în formă de cap de lup, para loviturile cu un mic scut rotund și își repezea sabia cu o furie însoțită de o măiestrie aparte, ucigând și mutilând fără milă. Alți războinici bine făcuți, cu săbii lungi și scuturi masive, îi acopereau flancurile cu o admirabilă dăruire, ceea ce-l făcu pe Sebastianus să-și închipuie că acel războinic valoros avea un rang înalt printre ai lui. Hunii, deși îi depășeau numeric pe atacatori, se retrăgeau apărându-se dezordonat și puțin eficient. Cu furie, Sebastianus își făcu loc și îl doborî pe unul dintre ei, în vreme ce acesta își pregătea sulita ca să-l lovească pe războinicul cu creastă. Bărbatul încă nu se prăbușise, iar arma sa cu lamă lungă și curbată, gândită astfel pentru a produce răni îngrozitoare, trecea în mâinile lui Sebastianus, care, lăsându-i lui Maliban sabia nu prea folositoare în lipsa unui scut, se folosi de acel moment pentru a lovi mortal câțiva adversari. În scurtă vreme, toți hunii căzură la pământ. Aceia dintre ei care mai

păreau să fie în viață fură uciși cu furie, cu lovituri de pietre și ciomege, de bărbați și femei ce năvăliseră prompt printre rândurile burgunzilor : sclavi din tabără, liberi acum și mânați de o sete de răzbunare pe care nu și-o puteau ține în frâu.

— Înainte ! Înainte ! strigă războinicul ce îi conducea pe atacatori, iar glasul lui, abia auzit în vacarmul acelor clipe zbuciumate, îi păru lui Sebastianus că era al unui băiat.

Oricum, nu semăna cu cel al lui Chilperic. Războinicul se năpusti înainte în direcția unui petic de iarbă îngrădit cu ziduri dezgolate, unde erau priponiți mai mulți cai. În apropiere, hunii ridicaseră două corturi mari, din care unul era deja în flăcări ; în timp ce câțiva dintre ei se postau în formație de apărare, ca să poată stăvili atacul furibund al năvălitorilor, alții se străduiau să dezlege pripoanele cailor, care, înspăimântați de foc, azvârleau din picioare, dădeau din copite, se înălțau pe picioarele din spate și nechezau disperați. Grupul de apărători înaintă în mijlocul fumului ca să-i lovească pe burgunzi și imediat se produse o învălmășeală crâncenă. Sebastianus recunoscă în războinicul ce-i conducea pe huni pe tânărul cu piciorul bandajat care își bătuse joc de el în fața lui Balamber și pe care acesta din urmă îl numise Odolgan. Hunul încrucișă imediat sabia cu războinicul cu creastă în formă de lup, care, de altfel, arătă că știe să-și păstreze cumpătul ; ba mai mult, porni asupra sa o ploaie de lovituri, cu care îl împingea îndărăt. Sebastianus ar fi vrut să-și facă loc printre combatanți ca să-i dea o mână de ajutor burgundului, însă avea de lucru cu barbarii care îl atacau. Cât despre Maliban, acesta îi stătea alături, iar cu sabia îl ajuta să-și deschidă drum prin ambuscadă. Cei din neamul Hiung-nu făceau cu greu față asaltului furibund al dușmanilor și se treziră curând țintuiți cu spatele de îngrăditură, în care caili alergau acum și se izbeau cu violență, sub o ploaie de săgeți și de sulite, tăciuni arzând și proiectile felurite.

— Așa ! Așa ! Omorâți-i ! Omorâți caili ! striga neîncetat tânărul condotier.

Sebastianus, prins în lupta cu dușmanii, cărora le aplica lovitură după lovitură, fu mai întâi surprins de acel ordin ciudat și crud, dar nu întârzie să înțeleagă care îi era scopul :

fără cai, hunii nu făceau mare lucru, fiindcă doar câțiva dintre ei foloseau armuri și, în general, armele lor nu erau potrivite cu lupta de aproape – de altfel, nici nu aveau obiceiul să caute o asemenea înfruntare. Reuși să ajungă la mică distanță de capul de lup, care, strălucind cu reflexe aprinse în lumina flăcărilor, se agita în miezul luptei. Aproape că ajunsese la el, când un hun înalt și corpulent, gol până la brâu, îi bară drumul. Sebastianus îl recunoscuse pe războinicul care îl prinsese în laț la vad. Celălalt îl recunoscuse și el și, pentru o clipă, ochii săi scânteiară, iar pe chip îi apărură un rânjet feroce; apoi, cu toată puterea, bărbatul repezi asupra sa un buzdugan ținut cu cuie. Sebastianus pară ridicând cu două mâini sulița, însă lovitura fu atât de teribilă, încât aceasta se sfărâmă, iar el fu nevoit să îngenuncheze. Hunul îi smulse cu repeziciune o bucată din suliță cu mâna liberă și, smucindu-i astfel brațul, ridică dreapta pentru a-i aplica o nouă și cumplită lovitură de sus. Deodată însă, încremeni, lăsă buzduganul să cadă și, clătinându-se, își duse o mână la coastă. Războinicul cu cap de lup, care îl lovise sub omoplat, își împinse și mai adânc sabia în trupul său, ca să o scoată apoi șiroind de sânge, în vreme ce hunul cădea fără veste peste roman. Dându-l jos de pe el, Sebastianus căută zadarnic să distingă fața burgundului, căci coiful cu apărătoare pentru nas și cu obrăzare late îl masca aproape complet. Cu toate acestea, îi păru că gura i se ridicase într-un surâs ce însoți o clipă surâsul din ochi. Imediat însă, acel brav războinic îi întoarse spatele și se aruncă înainte, în căutare de noi adversari. Atacat de alți luptători, Sebastianus îl pierdu din ochi. La scurtă vreme, cineva strigă că mai veneau niște huni din stânga, iar printre burgunzi se produse o confuzie, apoi Sebastianus auzi un strigăt:

— Haideți! Haideți! Ajunge. Să plecăm de-aici. Luați răniții. Pe cai!

În câteva clipe, burgunzii și galo-romanii ce luptau alături de ei întoarseră spatele dușmanului și o luară la goană printre corturile răvășite ori încolțite de flăcări spre desișuri. Curând, trecură de lizieră și fură înghițiți de întunericul pădurii. Sebastianus era cu ei.

Suflând din greu, Balamber ajunsese în incinta unde stăteau caii. Înaintea lui, dușmanul fugea spre desișul neguros, dar, de jur-împrejur, locul era presărat cu morți și răniți. În ecourile incendiului, privirea sa reuși să pătrundă înăuntrul îngrăditurii și să constate efectul cel mai important al incursiunii : în noroi agonizau, nechezând înfiorător și răgușit, cel puțin douăzeci de cai. Alții, îngroziți, rătăceau înnebuniți prin tabăra devastată șchiopătând, lovind cu copitele și izbind pe oricine li se ivea înaintea, iar alții zăceau morți sau muri-bunzi printre corturile în flăcări. Mulți cai însă lipseau – cei pe care burgunzii îi luaseră cu ei. Grupuri de războinici Hiung-nu alergau istoviți în sus și-n jos în spațiile dintre corturile distruse, căutând zadarnic dușmani care, din când în când, se spunea că fuseseră văzuți ici-colo. Balamber știa însă că totul era inutil, fiindcă de-acum burgunzii își atinseseră toate scopurile principale pe care și le propuseseră : cel puțin un sfert din *mingan* rămase fără cai, prizonierii erau eliberați, iar mulți războinici fuseseră uciși, cei mai mulți în somn ; în sfârșit, animalele fuseseră omorâte sau împrăștiate, iar carele și echipamentele distruse. Într-un cuvânt, un dezastru. Odolgan veni lângă el. O rană adâncă de sabie îi brăzda fața.

— S-au dus. Vrei să-i urmărim ?

Furios și descurajat, Balamber îl privi pentru o clipă ca și cum nu l-ar fi văzut. Apoi se scutură :

— Să-i urmărim ? Unde ? În pădurile alea ne-ar măcelări pe toți.

Era nervos, și nu doar din cauza batjocurii pe care i-o adusese succesul dușmanilor, ci mai ales a eșecului pe care acesta îl reprezenta pentru proiectele sale. Genava îi apărea acum mai îndepărtată decât iurta sa din Panonia. Odolgan încuviință :

— Eu... l-am avut o clipă în față pe comandantul lor. E un războinic viteaz, crede-mă, dar era prea bine apărat de ai săi ; și pe urmă, cu piciorul ăsta...

Balamber nu-l asculta. Atenția îi era atrasă în schimb de ciudatul comportament al lui Mandzuk. Nemișcat în mijlocul celor căzuți, se sprijinea cu ambele mâini în sulita sa și părea să-l cerceteze pe unul dintre aceștia cu deosebită atenție. Mănat de o presimțire urâtă, Balamber îl împinse cu o mână pe Odolgan ; călcând peste morți și răniți, se apropie de scutierul său și-și aținti privirea la războinicul ucis. Fără să spună o vorbă, se lăsă în genunchi și, încet, întinse mâna dreaptă ca să-i închidă ochii. Odolgan veni și el și tresări.

— Khaba ! exclamă.

— Da.

— Conducătorul lor a fost. Cel care avea coiful cu capul de lup, spuse Mandzuk. Am văzut, dar eram departe. N-am putut să fac nimic.

Fără o vorbă, Balamber continua să fixeze trupul neînsuflețit al prietenului său. Cât despre Odolgan, își mută privirea în altă parte, simțindu-se poate vinovat că ratase ocazia să-l ucidă pe burgund. Chemând un războinic ce bea dintr-un burduf, i-l smulse din mână și bău îndelung, lăsând să-i curgă *cumis* pe la colțurile gurii și pe piept. I-l aruncă înapoi și, ștergându-se cu dosul palmei, se apropie din nou, clătinându-se din cauza piciorului rănit.

— Ar trebui să-i dăm cele mai mari onoruri, spuse. Era un războinic minunat și era...

— Un mare prieten, completă cu tristețe Balamber ridicându-se.

— E ciudat totuși, observă scutierul.

Balamber se întoarse spre el. Privirea sa era ca de plumb.

— Ce anume ? întrebă năucit. E mort, Mandzuk. Ce e așa de ciudat ?

— Războinicul care l-a ucis avea voce de femeie.

— Cum ? Ce spui ?

— Da, se indignă Odolgan.

— Khaba, ucis de o femeie ? Ești nebun !

Continuând să-l privească pe Balamber, scutierul întări :

— O voce de femeie. Sunt sigur că nu mă înșel.

Balamber își opri câteva clipe privirea pe chipul său ; apoi, încet, a rotii de jur-împrejur, măsurând din ochi tabăra devastată, haosul care încă mai domnea printre oamenii săi. Deasupra dealurilor, spre răsărit, cerul se lumina la primele licăriri ale zorilor. Ochii săi rămaseră fixați pe mantaua de nepătruns a pădurii ce înconjura din toate părțile tabăra. Dușmanul era acolo fugind victorios. De neatins. Dar el nu putea să accepte o asemenea umilință ; trebuia să reacționeze. Privindu-și din nou scutierul, îi porunci să sune cornul și să-i convoace imediat pe toți comandanții de centurii.

— Oamenii ăștia încă nu mă cunosc, adăugă. Până acum am fost mărinimos cu ei. Dar acum or să înțeleagă cu cine au de-a face.

De îndată ce grupul căruia i se alăturase Sebastianus se opri la adăpostul primilor copaci, romanul să întoarse să privească spre sat. Dând la o parte crengile unei tise, putu să zărească, în lumina neclară a zorilor, o mare parte din tabăra hună și să aibă un tablou complet al efectelor pe care le avusese incursiunea eliberatorilor săi. Incendiile se stingeau, dar cea mai mare parte a corturilor erau distruse. Constată că și grajdul în care fusese închis luase foc și văzu cum aco-perișul se prăbușea într-o trâmbă de fum și lemne ce ardeau, lăsând în picioare doar câțiva stâlpi cuprinși de flăcări. Oameni și cai rătăceau prin preajmă într-un haos total. În apropierea îngrăditurii văzu mulți oameni adunați la un loc ; Sebastianus nu putu să nu se gândească la faptul că, dacă nu fusese ucis în atac, Balamber se afla cu siguranță acolo căutând să restabilească ordinea printre ai săi. Maliban însă îl făcu să-și ia privirea de la acel spectacol :

— Trebuie să mergem, prefectule, altfel nu mai găsim cai pentru noi.

Cu pas ușor, îi ajunseră pe ceilalți din grup. După ce urcară o mică pantă împădurită, ieșiră într-un luminiș întins, în care întâlneură burgunzii ce atacaseră tabăra și o mare parte dintre prizonierii eliberați. Mulți războinici erau deja urcați în șa pe caii lor, alții se grăbeau să încalece împreună cu câțiva galo-romani ce luptaseră alături de ei. Câte unul striga din răspuțuri încercând să dea ordine mulțimii de fugari ce veneau să umple luminișul în mare învălmășeală. Sebastianus înțelese ce voise Maliban să-i spună : burgunzii

luaseră de la huni circa treizeci de cai, cei mai mulți fără șa, dar, după câte se părea, îi dădeau numai tovarășilor pe care îi eliberaseră și celor ce se declarau dispuși să lupte alături de ei. Mulți dintre cei eliberați, jurând că voiau să lupte, implorau să li se dea unul; ajunseră chiar să se încaiere între ei ca să fie cei dintâi. Erau însă mulți care, fără să aibă nici cea mai mică intenție să-i urmeze pe eliberatori sau poate incapabili să stea în șa, nu puteau totuși să-și dea seama încotro să o apuce și discutau cu însuflețire despre ce era de făcut; alții, în schimb, luaseră deja o hotărâre și o apucau pe cele câteva cărări ce se deschideau în pădure, ca să se îndepărteze cât mai repede de huni, pe care se temeau că-i aveau deja pe urme.

În vreme ce-și făcea loc la rândul său prin grămadă în căutarea unui cal, Sebastianus scruta mulțimea căutând-o pe Lidania. O zări în sfârșit și observă că rămânea în spate: trăgea după ea o copilă mărunțică și cu un ten diafan, nu fără ca aceasta să-i opună rezistență; fata întorcea mereu îndărăt privirea rătăcită și părea că bâlbâie cuvinte fără șir. Văzându-l că se apropie, ochii i se luminară:

— Sebastianus! Deci trăiești!

El o chemă de îndată:

— Hai să mergem de-aici! Trebuie să vii cu mine! Hunii vor fi aici în scurtă vreme.

Ea se opuse.

— Nu!

Făcu semn către copila care căuta să-și elibereze mâna din strânsoare.

— Nu pot s-o abandonez. Nu pot, înțelegi?

Romanul își aminti: era Lucia, copila de nici măcar paisprezece ani pe care, cu câteva zile înainte, sub ochii săi, servitorii huni o luaseră cu forța din depozit ca să o siluiască încă o dată. Scruta cu încăpățănare tabăra printre copaci și repeta cu glas înlăcrimat:

— Mamă! Trebuie să vii aici! Trebuie să vii aici! Sunt mizerabili! Sunt urâți! Pleacă! Pleacă! Pleacă! Mamă! Unde ești, mamă?

Ținând-o mai departe, Lidania căuta să o consoleze:

— Mama o să vină, micuțo. O să vezi, o să vină curând.

Privindu-l pentru o clipă pe Sebastianus, scutură totuși capul semnificativ, dându-i de înțeles că mama fetei fusese ucisă în timpul fugii.

— Dar acum trebuie să fii curajoasă. Trebuie să vii cu mine, trebuie să mergi. Așa, cuminte !

Fata însă îi rezista cu încăpățănare, iar ea, sfârșită de lupta aceea, îi aruncă lui Sebastianus o privire disperată, cu ochii plini de lacrimi. El întinse un braț cu un gest de resemnare :

— N-o vezi ? E nebună. De-acum și-a pierdut mințile. N-o poți purta cu tine.

Ea dădu din cap cu hotărâre și începu să o încurajeze din nou pe fată, căutând să o facă să se miște. Între timp, Maliban se întorsese iarăși să-l cheme pe Sebastianus :

— Prefectule ! Prefectule ! Repede, am găsit doi cai !

Sebastianus constată că burgunzii părăseau luminișul ; în fruntea lor se pusese tânărul războinic ce îi condusesese în atac și care acum călărea un roib minunat, ușor de deosebit și datorită faptului că avea în frunte o stea albă alungită. De la o distanță de circa treizeci de pași, Sebastianus îl văzu că scoate coiful. Îi apăru chipul unui tânăr cu trăsături frumoase, înconjurat de păr castaniu, tuns uniform în dreptul urechilor. Când, pentru o clipă, putu să-l vadă întorcându-se în direcția sa, tresări : tânărul acela semăna incredibil de bine cu Frediana ! Automat, înaintă câțiva pași prin mulțime ca să-l vadă mai bine în vreme ce dădea din cap aprobator, ascultând ce-i spuneau câteva femei ce reușiseră să ajungă până la el. De îndată ce-i văzu chipul luminat de un surâs fugar, liniștitor, nu mai avu nici o îndoială : războinicul acela era într-adevăr fiica lui Waldomar. Primul său impuls fu să o strige, dar de la distanța la care se găsea nu l-ar fi putut auzi ; o văzu împărțind hotărâtă ordine oamenilor care o înconjurau, apoi ridicând brațul ca să dea semnalul de plecare și dând nerăbdătoare piteni calului. În sufletul său, uimirea și bucuria de a o revedea se amestecau laolaltă. Așadar, ea fusese cea care pregătise și condusesese incursiunea, iar războinicii care o urmau cu devotament și care luptaseră atât de vitejește

alături de ea trebuiau să fie cei pe care promisese la Genava să-i aducă din valea sa pentru a întări armata lui Gundovek ; așa cum îi prezisese în ziua aceea, știuse să se lupte ca un bărbat, arătând curaj și o mare măiestrie în folosirea armelor, ba chiar salvându-i viața. Hotărât lucru, greșise atunci când nu o crezuse, iar dacă ea era femeia al cărei stăpân voia să se facă Balamber – trebuia acum să recunoască –, acesta avea să aibă oarecare greutate.

Coloana burgunzilor se pusese de-acum în mișcare. Trebuia să se grăbească. La câțiva pași în spatele său, Lidania nu reușea încă să o miște din loc pe fată.

— Haide, Lucia, o implora trăgând-o de un braț, înce-tează, vino ! Trebuie să mergi, înțelege ?

Sebastianus se scutură din năuceală și îi fu de-ajuns o clipă ca să ia hotărârea. Îi dădu apoi sulita lui Maliban și se întoarse spre Lidania :

— Vino cu mine ! îi porunci în vreme ce, cu un gest rapid, o ridică pe fată cu forța.

Fata continua să se zbată și să geamă chemându-și mama, în timp ce el porni să-și facă loc printre cei care îl înconjurau fără să-l piardă din vedere pe alan, care îi deschidea drumul către cai.

— Știi să mergi pe cal ? o întrebă pe Lidania.

— Sigur, tatăl meu era grăjdar.

Se luminase de-acum de ziuă. Burgunzii, călare pe animalele lor, se îndepărtau deja pe două șiruri de-a lungul unei cărări ce se pierdea printre copaci, iar mulți dintre prizonierii eliberați, neștiind ce să facă, se amestecau cu ei căutând protecție sau îi urmau pe jos. Cei mai mulți însă se răs-pândeau prin desișurile dimprejur. Luminișul se golea repede. Maliban primi de la unul dintre cei câțiva soldați burgunzi ce rămăseseră doi cai mongoli mărunți și spătoși – firește, fără șa. Unul din ei însă purta un căpăstru făcut din sfori lungi, iar Maliban i-l dădu lui Sebastianus. Acesta, înainte de a urca, îi puse în brațe fata, spunându-i să o țină cu el. Îl întrebă apoi despre cai :

— Cum de i-ai găsit ?

Lucia nu se mai lupta : plângea cu fața îngropată în mâini, dar continua să-și cheme mama scoțând gemete lungi, care-ți dădeau fiori. Maliban o săltă ca pe un fulg pe cal și, urcând la rândul său, o ținu prinzând-o puternic de mijloc. Zâmbi apoi către Sebastianus :

— Eu nu am făcut nimic. Când am încercat să-l prind — făcu semn către calul pe care i-l dăduse —, burgundul care-l ținea de căpăstru mi-a spus că primise poruncă să-l țină pentru tine. Conducătorul lor te cunoaște, prefectule, e limpede. Eu am zis că sunt scutierul tău, astfel că mi-au dat și mie unul.

În timp ce încăleca, Sebastianus întinse mâna Lidaniei :

— Vino lângă mine. Imediat ce găsesc un cal, o să-l iau pentru tine.

În loc să urce pe cal după obiceiul femeilor, ea nu șovăi să-și ridice tunica până deasupra genunchilor după ce o sfâșie în grabă și cu hotărâre acolo unde era nevoie, apoi, dintr-un salt, încălecă în spatele său. O clipă mai târziu, părăsiră luminișul și se pierdură în pădure.

Mica armată merse ore întregi urmând de cele mai multe ori cărări abia schițate, urcând sau coborând coaste pietroase ori urmând defileuri întunecoase și împădurite. Se deplasau printr-o pădure de fagi, tise și carpeni, mulți dintre ei seculari, îmbrăcați în noua haină de frunze a primăverii, iar pe anumite porțiuni cărarea se strâmta atât de mult, încât trebuiau să se aplece, pentru a nu se izbi de ramurile copacilor sau era nevoie să depărteze frunzele cu mâna. În locurile cele mai înalte, foioasele lăsau locul zădeii, ce împungea cerul cu vârfuri ascuțite, și maiestuoșilor brazi, în mijlocul cărora acel straniu cortegiu de războinici și civili fugari se înșira cu pas susținut, stârnind un foșnet continuu. Mici luminișuri lucind în verdele crud al ierbii se deschideau pe neașteptate, însă coloana le traversa aproape gonind, ca să se arunce de îndată în desișul pădurii. Traseul era atât de întortocheat, iar coloana atât de destrămată, încât Sebastianus nu găsea deloc ocazia să o vadă în toată lungimea sa. Întrebă un burgund care era consistența detașamentului îndrăzneților războinici cărora le datora libertatea și află astfel că era vorba despre o forță de aproape două sute de bărbați, majoritatea proveniți de pe meleagurile familiei lui Waldomar, și avu confirmarea definitivă că însăși Frediana era cea care îi conducea. Despre mersul general al războiului soldatul însă nu știu să-i spună nimic.

Lidania stătea pe spinarea calului în spatele lui și rămăsese tăcută : acum, când nu-i mai uneau necazurile prizonieratului și, în consecință, îl vedea nerăbdător să intre din nou în

acțiune și să-și facă datoria, simțea că era cu totul în afara gândurilor sale și se retrăgea cu înțelepciune în ea însăși, conștientă – dată fiind schimbarea de situație – de enorma diferență de rang ce-i separa. Cu toate acestea, brațul cu care ea îi înconjura pieptul și coapsele pe jumătate dezbrăcate și lipite, prin forța împrejurărilor, de el îi transmiteau lui Sebastianus o anumită tulburare, dar mai ales o oarecare stânjeneală, căci în momentul acela mintea sa tindea să se concentreze asupra Fredianei: era nerăbdător de fapt să o vadă și să-i vorbească, cu atât mai mult cu cât ea îl recunoscuse și știa de prezența sa. De îndată ce găsea un pic de loc, urca spre capătul coloanei depășindu-i pe cei pe care îi avea în față, iar Maliban se ținea în spatele lor cu Lucia, care acum dormea cu capul sprijinit pe umărul său, legănată de pasul calului. Câștigând teren încetul cu încetul, Sebastianus se gândea cum să se elibereze înainte de a ajunge la Frediana de prezența incomodă a Lidaniei. Avu ocazia atunci când un cavaler burgund, grav rănit, se aplecă pe gâtul calului și alunecă apoi din șa chiar în fața lor, căzând greoi în buruienile de la marginea cărării. Rapid, Sebastianus descălecă și se aplecă deasupra războinicului. Constatând că era pe moarte, îi luă centura și sabia și puse stăpânire pe calul său, lăsându-i-l Lidaniei pe al lui. Apucând frâul, femeia îl privi cum urca în șa. Simți graba sa de a se îndepărta tot așa cum la început îi simțise neliniștea. Stânjenită, își frecă nasul cu dosul mâinii:

— Ei, spuse ridicând din umeri, mulțumesc pentru tot.

— Eu trebuie să-ți mulțumesc ție.

Dovedindu-și limpede experiența, Lidania își împunse calul cu călcâiele și îl apropie de cel al lui Maliban. Era pe punctul de a-și întinde brațele ca s-o ia pe Lucia, când Sebastianus o opri.

— Nu, spuse.

Apoi, vorbind alanului, îi porunci să ducă mai departe el copila și să rămână cu ea și cu Lidania până când coloana avea să poposească undeva. După aceea își luă rămas-bun de la ei:

— Eu mă duc în față. Ne vedem mai târziu.

Aranjându-și după ureche o șuviță de păr, Lidania încuviință cu un zâmbet vag :

— Bine. La revedere, atunci !

Sebastianus o salută recomandându-i să nu se înde-
părteze de Maliban, apoi își îndemnă calul și, fără să se mai
întoarcă, porni să urce spre capătul coloanei mult mai repede
decât o făcuse până atunci. Nu-i trebui mult să ajungă la
primii cavaleri, care în momentul acela coborau într-un
luminiș ce avea în mijloc o baltă înconjurată de stufăriș și
pâlcuri de arbuști. Speriate de trecerea oamenilor, câteva
potârniche își luară zborul razant cu pământul cu câteva
bătăi zvâcnite de aripă, în vreme ce tăcerea cobora printre
copacii dimprejur. Profitând de spațiul oferit de întinderea
de iarbă, Sebastianus își șfichiui calul și se apropie de silueta
zveltă pe care o vedea când și când apărând în mijlocul
grupului de războinici robuști. Dar când încercă să găsească
un loc printre ei ca să se poată apropia de tânără și să-i
vorbească, ei se strânsură, iar un uriaș blond agită brațul
indicându-i scurt să rămână în spate. Însă ea se întoarse și,
recunoscându-l, îi porunci războinicului să-l lase să treacă.

Mergeau chiar pe lângă ochiul de apă pe suprafața căruia
lumina blândă a unui apus ce stătea să vină trimitea reflexe
aurii. Acum, că ajunsese alături de ea, Sebastianus se văzu
dintr-odată în încurcătură. Avusese ocazia să admire modul
desăvârșit în care ea stătea în șa, cu spatele drept și capul
înălțat nobil, cu părul ce-i sălta pe umeri ; după ce călărise
atât de mult, nu arăta nici un semn de oboseală, cu toate că,
în plus, deși ziua era atât de caldă, încă mai purta cămașa de
zale. Simțise și extraordinarul devotament pe care războinicii
îl aveau pentru ea, siguranța și autoritatea cu care știa să
comande. Așadar, conștient și de aspectul său mizerabil, se
simți pus într-o neașteptată condiție de inferioritate. Ea îl
salută zâmbind, dar nu fără să-l măsoare cu o privire scurtă,
care îi fu de-ajuns pentru a-și da seama pe deplin de condiția
sa jalnică.

— Sunt mulțumită să te văd din nou, ambasadorule, îi
spuse pe un ton fin. Chiar dacă, văzându-te așa, ai aerul că
nu ți-a mers prea bine în ultima vreme.

— Da. Recunosc că până azi-noapte ultimele evenimente nu mi-au fost prea favorabile.

Surâzând, ea încuviință.

— În locul tău nu m-aș plânge. Au recunoscut în tine un prefect roman și ți-au cruțat viața. Un adevărat privilegiu. Nădărduiam să-i eliberăm pe oamenii noștri. În schimb, în grajdul acela erau foarte puțini burgunzi și, oricum, puțini oameni apti sau dispuși să lupte.

— Hunii, în general, nu fac prizonieri.

— Nici noi, fu răspunsul dur al Fredianei. În fine, cel puțin am eliberat multe femei.

— În orice caz, a fost o incursiune magnifică.

Din nou, ea surâse :

— Dacă vine de la un ofițer al lui Etius, e un mare compliment.

— Țsta e adevărul. Te-am văzut luptându-te ca un bărbat. Mai mult, îți datorez viața. Cine te-a învățat să mănuiiești sabia ?

— Tatăl meu, dar mai ales Ricarius, maestrul său de arme. A murit odată cu el.

Lăsând în urmă lacul, se afundară din nou în întunecimea desișului, unde terenul se dovedea tot mai anevoie de parcurs. Sebastianus îi ceru vești despre Chilperic.

— E rănit, dar în afară de orice pericol. Soldații săi l-au dus la Genava.

— Dar tu ? După câte se pare, preferi mai degrabă să ataci, decât să te aperi.

Cercetând atent în semiîntunericul pădurii, îi răspunse :

— Așa e. I-am adus pe-ai mei în pădure. Nu sunt nici măcar două sute de oameni, dar fiecare dintre ei valorează cât zece. Avem un refugiu sigur, iar de acolo ne deplasăm ca să le facem hunilor necazuri cât se poate de multe.

— Și reușiți, după câte am văzut.

Traseul era din ce în ce mai dificil și nu era ușor să porți cu adevărat o conversație. Urmând-o pe Frediana, Sebastianus se trezi aproape pe neașteptate pe buza unei văi adânci, unde vegetația devenea tot mai deasă : o încrengătură de stejari, sălcii și soc prin care se auzea gâlgăitul unei curgeri

de apă. Puteai coborî acolo aventurându-te pe o cărare abruptă și abia vizibilă, ce putea fi străbătută numai în șir indian și nu fără a pune caii în primejdie, însă Frediana nu șovăi să-l îndemne pe al său într-acolo; Sebastianus fu obligat să facă la fel și își îndreptă pentru prima oară un gând către Lidania, întrebându-se dacă ajutorul lui Maliban îi va fi de-ajuns ca să reușească și ea. Pe fundul văii curgea un torent pe al cărui mal stăteau în așteptare câțiva cercetași. Valea era atât de adâncă, iar vegetația de pe cei doi versanți atât de deasă, încât în ceasul acela lumina soarelui pătrundea cu mare greutate. Aerul era umed și mirosea a nămol. Roiuri de insecte minuscule zumzăiau pe deasupra capului. Urmându-i pe cercetași, coloana urcă torentul pe o distanță de circa o jumătate de milă, ținând caii cu copitele în apă. Nimeni nu vorbea, însă, foarte curând Sebastianus distinse, mai întâi în șoaptă, apoi tot mai intens, ecoul unui bubuit îndepărtat. Soarele apunea și, pe când lumina zilei se stingea domol, feluritele nuanțe de verde ale vegetației din jur dispăreau tot mai mult sub vâlul uniform al unui cenușiu trist, prăfos. În fine, încetul cu încetul, spațiul dintre cele două maluri începu să se lărgască tot mai mult, iar înaintea lui Sebastianus, pe fundalul munților povârniți, se deschise în sfârșit spectacolul unei cascade strâmte, care, de la o înălțime de patruzeci de picioare, se prăvălea printre niște roci granitice uriașe, pentru a forma un mic lac, nemaivăzut de limpede, al cărui emisar era torentul. Dacă malul ce se găsea în stânga sa era îmbrăcat de un desiș compact, de nepătruns, pe cel din dreapta se lărgea în schimb o porțiune mare de loc deschis acoperit cu iarbă, unde, la adăpostul unei palisade, burgunzii își ridicaseră tabăra. În ultimele licăriri ale zilei ce se stingea, Sebastianus putu să distingă barăci din lemn și pământ – i-ar fi fost greu să spună câte erau –, precum și corturi de diferite mărimi, în mijlocul cărora mișunau bărbați înarmați. Stâncile mari și contraforturile formate de pădurea din jur atârnavă amenințătoare deasupra lacului dinspre fiecare latură a sa și se reflectau ca într-o oglindă în suprafața perfect netedă, conferindu-i în ceasul acela o culoare metalică, tristă.

Frediana își scoase calul din albia torentului și conduse coloana în interiorul taberei. Bărbații care erau deja acolo le veniră în întâmpinare cu strigăte de salut, primindu-și tovarășii ce se întorceau din misiune și întrebându-i cum a decurs totul. Nu fără surprindere, Sebastianus constată că în mijlocul lor se aflau și mulți galo-romani și nu puține femei, ba chiar și câțiva copii. Fiica lui Waldomar își opri calul în fața unui cort din piele, de tip roman, destul de mare, dar nu diferit de celelalte și sări cu agilitate din șa. Îndată, un tânăr servitor alergă să se îngrijească de calul ei.

— Vino cu mine, îi spuse lui Sebastianus și, mai mult decât ca o invitație, acele cuvinte răsunară ca un ordin.

Descălecă și o urmă în cort, unde, pe o piele mare de urs, nu văzu altceva decât un pat de campanie, un cufăr și două scăunele. Privind-o pe Frediana, nu putu să nu aprecieze picioarele sale lungi și armonioase, înfășurate în pantaloni de lână; ele trădau, la fel ca și legănarea — foarte ușoară, de altfel — a șoldurilor, o feminitate pe care cămașa grea de zale, sabia lungă și încălțările bărbătești se străduiau în zadar să o ascundă. După ce servitorul o ajută să se elibereze de livrele întregi de fier care o protejau, îi porunci să-i aducă bere și îi spuse lui Sebastianus pe un ton binevoitor :

— Șezi, te rog. Deja am dat ordin să ți se pregătească un cort. Nimic deosebit, firește, doar câteva pânze întinse între copaci. Știu că ai un scutier și o să fie suficient pentru amândoi. De altfel, probabil că ți-ai dat seama deja că aici nimeni nu trăiește în puf.

Eliberată de armură, îi apărea acum, în ciuda părului scurt și a hainelor bărbătești, mai aproape de imaginea pe care o păstrase despre ea. Sâni ascuțiți împungeau pieptarul de in, iar genele, zbatându-se câteodată mai repede, puneau același vâl de gingășie feminină pe chipul său hotărât. Însă energia și agilitatea pe care o arătau fiecare mișcare, semn clar al exercițiului fizic susținut, erau totuși acelea ale unui războinic. Așezându-se pe un scăunel, Sebastianus luă poculul cu bere pe care servitorul i-l întinse și îl atinse de cel care se găsea deja în mâna Fredianeii :

— Pentru această victorie ! propuse.

Așezată cu picioarele depărtate în fața lui, după obiceiul bărbaților, ea ridică pocalul și încuviință cu gravitate :

— Pentru cea de-acum și pentru cele ce vor veni !

Băură împreună privind atent fiecare în ochii celuilalt. Apoi Sebastianus întreabă :

— Ai vești de la Flavius Etius ?

Întrebarea aceea o făcu pe Frediana să se întunece la față. Își șterse buzele cu dosul palmei și, aruncând pocalul gol pe salteaua de paie, scutură din cap :

— *Magister militum* nu a sosit și, dacă vrei părerea mea, nici nu o să sosească.

— Dar... asta nu se poate.

— Încă de la bun început, Gundovek i-a trimis săptămânal o ștafetă ca să-i ceară ajutor, dar, după cum au povestit ultimii mesageri, nu părea că ar avea intenția să se miște din Mediolanum.

Perplex, Sebastianus își trecu degetele prin barba aspră. Chiar dacă în cort era de-acum întuneric, iar silueta Fredianeii o putea desluși numai datorită reflexelor venite de la focurile de-afară, simțea o privire severă ațintită asupra sa. Se simți obligat să se justifice :

— Eu nu am avut de gând să vă înșel. Chiar și acum, când mi-o spui, îmi vine greu să cred că Etius ar fi renunțat să vă dea ajutor. E cu neputință ca Împăratul să accepte invazia Galiilor. Mă gândeam...

Cu o mișcare bruscă, Frediana se ridică în picioare dându-i de înțeles că discuția lor se încheia.

— Sigur. Nimeni nu s-a îndoit vreodată de buna ta credință. Ba mai mult, pe Gundovek l-a încercat o sinceră părere de rău când i s-a spus că fusesese ucis în luptă. Dar lucrurile stau așa cum ți-am spus.

Ridicându-se la rândul său, Sebastianus deschise brațele cu palmele în sus :

— Sunt sigur că situația se va îmbunătăți. Continui să cred că *Magister militum* se va ține de cuvânt. Oricum, poate ar fi cazul să mă duc la Genava. Nu crezi ?

O văzu scuturând din cap în semiîntuneric.

— Nu imediat. Nu cunoști zona, iar în momentul de față nu pot să-ți dau o escortă. Și apoi, mi-ai putea fi de mare folos aici. Am nevoie de cineva care să știe să comande oamenii în luptă. Acum îmi închipui că ai vrea să te întrezezi puțin.

Întorcându-se spre intrarea în cort, strigă :

— Hariman !

Romanul îl văzu apărând dintre pânze pe colosul care îi barase trecerea ceva mai devreme, pe când încerca să ajungă călare lângă ea. Făcând un semn către el, Frediana îi spuse :

— Hariman o să te însoțească la cortul tău. Mi s-a spus, adăugă după o pauză abia simțită, dar plină de înțeles, că ești cu o femeie și cu fiica ei. Poți să le ții cu tine.

El vru să precizeze.

— Nu e femeia mea, iar fata aceea nu...

— Nu mă interesează, i-o retează ea. Fă cum vrei. Noapte bună.

Sebastianus ar fi vrut să mai stea de vorbă, să-i mai pună și alte întrebări. Despre Balamber, de exemplu. Dar fu obligat să amâne totul pentru altădată. Ieșind de acolo, îl izbi splendoarea cerului, deja presărat cu o puzderie de stele. Porni în urma burgundului și avu astfel ocazia să traverseze o parte din tabără. Adunați în jurul bivuacurilor, războinicii mâncau ; comentau fiecare în felul său întâmplările acelei zile sângeroase, atrăgând exclamații puternice sau chiar câte un râs scurt ; erau lăudate faptele celor mai îndrăzneți și se făceau glume pe seama celor ce nu dăduseră vreo dovadă deosebită de vitejie. Lucirile flăcărilor așterneau reflexe mișcătoare de clarobscur pe chipurile lor și umbre adânci pe corturile dimprejur. Sub mângâierea unei adieri de vânt, încărcată de aromele primăverii, pădurea foșnea blând, vie și fremătătoare în întunericul nopții.

Era o zi caldă, aproape o zi de vară. Sub cerul limpezit, se deschidea o întindere unduitoare și înverzită. Singurele porțiuni cultivate erau adunate în jurul unui pisc dominat de ruinele încă fumegânde ale unui grajd și ale câtorva case. Acolo se oprise atenția lui Sebastianus, care scruta peisajul din înălțimea unui pinten stâncos. I se alătură Maliban, călare pe același cal mongol pe care pusese mâna în seara când burgunzii atacaseră tabăra lui Balamber :

— Mergem jos să vedem.

— Bineînțeles !

Împungându-și murgul cu călcâiele, Sebastianus îl obligă să apuce pe o cărare ce cobora printre stânci calcaroase spre întinderea înverzită. Maliban, împreună cu ceilalți — opt cavaleri burgunzi —, îl urmară prompti. Prefectul se afla deja de trei zile printre oamenii Fredianeii, iar acum conducea pentru prima oară de unul singur un detașament. Contrar primelor așteptări, după cea dintâi discuție pe care o avuseseră în cort, nu mai reușise să o vadă decât în prezența altora și nu avusese deci posibilitatea să o cunoască mai bine, să pătrundă cât de cât în intimitatea ei. De fiecare dată, Frediana se purtase cu el așa cum probabil se așteptau oamenii săi să o facă, tratându-l, firește, cu curtoazie, dar la fel cum ar fi tratat orice alt oaspete sau, mai bine zis, un aliat folositor în lupta comună. Sebastianus nu reușise să citească în purtarea ei nici cel mai mic semn al vreunui altfel de interes pentru el : nici o confidență, nici un gest, nici un cuvânt care l-ar fi invitat la o mai mare intimitate. Nici

măcar nu-i încredințase imediat comanda oamenilor săi. De fapt, până în acel moment, i se îngăduise doar să participe la mici incursiuni de cercetare, ca să aibă timpul necesar să se familiarizeze cu soldații, să cunoască teritoriul cât de cât. Oricum, după câte se părea, prima zi de comandă îl ducea pe urmele dușmanului căutat atât de îndelung, chiar dacă acesta rămânea pentru moment încă nevăzut.

Nu le luă mult să ajungă la capătul povârnișului și să afle cărarea largă de pământ care, însemnată adânc de urmele cailor, urca spre micul burg. Sebastianus zări primul mort chiar acolo unde începea satul, nu departe de o adăpătoare mare pentru animale : un trup micuț – al unui copil, desigur –, însă fără cap. Porni imediat să caute capul prin iarbă, dar fără rezultat. Era pregătit pentru un asemenea spectacol și știa că ceea ce urma să vadă printre case avea să fie mai mult ca sigur și mai cumplit. Așadar, nu-și opri calul, ci merse mai departe cu privirea ațintită asupra ruinelor. Trecu prin fața grajdului : porțile erau deschise larg, dar cei doi burgunzi care se duseră să-l cerceteze îl găsiră gol.

Trecând printre case, i se păru că aude gemetele înăbușite ale unui câine. Zidurile tuturor clădirilor, construite din piatra cenușie cu care țărani se aprovizionau din munții dimprejur, erau înnegrite de foc, dar, cu toate acestea, majoritatea erau încă în picioare ; însă acoperișurile de ardezie se prăbușiseră înăuntru, împreună cu bârnele în flăcări, care ici-colo încă mai trosneau. Aerul era îmbibat de mirosul acru al fumului și de acela al cărnii arse. Romanul se găsi curând în centrul zonei nu prea mari care până atunci fusese locul în care se aduna comunitatea minusculă : fără îndoială, un clan de coloni care, din cine știe ce motive, aleseseră să nu fugă de-acolo. Poate că se simțiseră mai la adăpost decât alții, întrucât zona se afla departe de teritoriul ocupat de huni ; sau poate nu voiseră ori nu putuseră să-și abandoneze animalele și să-și piardă recolta. Zumzăitul frenetic, îngrozitor al muștelor îi atrase atenția spre stânga. Cadavrul unei femei, galbenă la față ca ceara și cu părul răvășit, zăcea pe treapta casei sale cu spinarea rezemată de ușorul de la intrare și cu capul lăsat într-o parte. Un val de sânge îi

scălda tunica : probabil îi tăiaseră gâtul. Ținea în brațe ceva ce Sebastianus nu reuși să identifice imediat. Îl ajută Maliban :

— Uite unde era capul copilului, constată el. Hunilor le place să glumească.

Făcu apoi un semn îndărătul său.

— Pe altul l-au înecat în adăpătoare.

Sebastianus fu bucuros că nu-l observase. Din casa aflată în fața lor, unul dintre burgunzi ieși cu chipul înnegurat.

— Acolo înăuntru toți sunt morți, anunță. Un bătrân și două femei.

Alte cadavre fură găsite printre ruine. Un soldat care-și mânase deja calul dincolo de marginea locului viran și cercetase partea nevăzută a unei case îi chemă pe toți strigând tare. Alergând împreună cu ceilalți, Sebastianus se trezi înaintea unei miriști și a unei mici grădini de legume, unde descoperi alte trupuri. Însă soldatul privea spre casă. Romanul urmări acea privire și rămase împietrit de groază : trupul gol și chinuit al unei copile fusese răstignit pe lemnul ușii. La picioarele sale schelălăia un cățel ciobănesc, care nu se mișcă de-acolo la venirea soldaților. Din mâinile tinerei fete sângele cursese în dâre lungi pe lemnul vechi și ros în mai multe locuri, pentru a se închea apoi în picături pe treptele de piatră. Capul îi atârna pe sâni sfâșiați de mușcături sălbatice, iar părul lung, revărsat, părea că vrea să acopere cumva mulțimea de răni și obscenitatea atroce a picioarelor desfăcute și puțin îndoite. Când soldatul coborî din șa și îi înălță capul, chipul fetei apăru însemnat de răni adânci, înfiorătoare. Maliban scuipă dezgustat.

— Hunii ! Nu sunt decât niște animale ! comentă scurt, căci spectacolul era prea dur chiar și pentru un barbar ca el.

Instinctiv, Sebastianus își trase calul, întorcând spatele acelei scene.

— Îngropați-i, porunci. O să vedem pe urmă dacă...

— Prefectule ! Acolo, după tufișuri. Uite !

Stârnit de vocea lui Maliban, Sebastianus privi în direcția pe care i-o arăta ; mai exact, spre întinderea ierboasă de dedesubt, unde, imediat după un mic pâlc de mesteceni, se

vedeau mișcându-se câteva siluete minuscule, întunecate. Oameni călare ce păreau să însoțească niște vite. Lutgard, burgundul care găsisse fata, veni repede să vadă și el.

— Sigur sunt ei, spuse. Duc animalele de-aici.

— Atunci, răcni Sebastianus împungându-și brutal calul cu pintenii, haideți să-i înhățăm!

În câteva secunde, întregul detașament îl urmă galopând în jos, de-a lungul cărării ce se pierdea în câmp. Traversară iute ca vântul șirurile de mesteceni, însă hunii le simțiră îndată prezența și grăbiră pasul, lăsând în urmă fără să șovăiască cireada de vite pe care o luaseră. Cu gesturi grăitoare, romanul porunci oamenilor săi să se răsfire pe câmpie. Distanța dintre urmăriți și urmăritori rămase pentru multă vreme aceeași, căci caii mici, dar rezistenți ai hunilor încă nu voiau să se dea bătuți înaintea cailor de rasă, puternici ai urmăritorilor, iar Sebastianus începu să-și piardă speranța că vor reuși să pună mâna pe banda aceea de asasini; însă, deodată, îi văzu mai întâi încetinind și apoi făcând o întoarcere spre stânga, către o coastă împădurită, unde probabil sperau să-și găsească refugiu. Observând un nor de praf la mică înălțime pe întinderea însoțită, chiar pe direcția în care alergaseră până ceva mai înainte, înțelese motivul pentru care își schimbaseră drumul: era clar că un alt detașament burgund venise să le închidă drumul, obligându-i să schimbe direcția. Le făcu semn alor săi să cotească la stânga și căută să grupeze forțele pe diagonală, ca să le taie calea.

Îi putea vedea bine acum și, numărându-i, constată că nu erau mai mult de o jumătate de duzină. Galopau șfichiindu-și fără milă caii și întorcându-se mereu să controleze poziția urmăritorilor. Sebastianus îl observă pe cel mai apropiat de el, îmbrăcat numai în piei de oaie și cu obișnuita căciulă de berbec pe care o purtau toți cei din neamul său, scoțându-și arcul din tolbă și potrivind în coardă o săgeată. Răsucindu-și bustul, războinicul întinse arcul și, imediat, fără să-și încetinească alergarea, slobozi săgeata. Sebastianus se lăsă pe gâtul calului, însă nu el fusese ținta: prin huruitul galopului, auzi un strigăt răgușit și, o clipă mai târziu, văzu că se apropia de el cu coama în vânt calul pag al lui Lutgard fără

călărețul său. Hunul tocmai își potrivea altă săgeată, fără să observe însă că un alt burgund se apropia de el legănând în mână o javelină¹. Pe când se întorcea să-și încordeze din nou arcul, fu lovit dintr-o parte și se prăvăli din șa. Între timp, tovarășii săi, poate pentru a-și despărți dușmanii, se răsfiraseră și fugeau în direcții diferite. Sebastianus văzu însă cavaleri venind din dreapta ca să le închidă drumul spre pădure și își dădu seama că, de-acum, tâlharii aveau puține șanse să se mai salveze. Trase sabia și își alese unul pentru sine; în vreme ce acela își oprise calul și privea în jur înfrigurat căutând o cale de scăpare, îl ajunse și încercă să-l doboare cu o lovitură directă. Hunul însă se aplecă pe coasta cealaltă a calului și se feri de lovitură; totuși, în cele din urmă, în timp ce se îndrepta în șa, fu străpuns de sulița unui burgund ce venea aproape frontal. În scurtă vreme, nici ceilalți nu avură o soartă mai bună; curând, dintre ei rămăsese în viață numai unul. Era un războinic nu tocmai tânăr, uscățiv și țeapăn și totuși energic, cu părul strâns la ceafă într-o coadă lungă. Înconjurat acum, se apăra agitând sabia și mutându-și permanent calul din loc în căutarea unei căi de scăpare, dar pe oriunde încerca, vedea venindu-i în întâmpinare războinicii burgunzi, care-l respingeau și-l hărțuiau cu sulițele. Mișcându-și continuu calul, mârâia ca o fiară prinsă în cursă și își rotea sabia, fulgerând totul în jur cu o privire cumplită. Până la urmă, cercul de sulițe se strânse în jurul său, iar una dintre ele ajunse la țintă, atingându-l într-o coastă. Frediana interveni însă pe un ton aspru:

— Nu! Prindeți-l viu!

O clipă mai târziu, un războinic îl apucă pe hun din spate de platoșă și îl trase jos din șa.

Trei-patru burgunzi săriră pe el și îl imobilizară, nu însă fără o luptă dură, căci era foarte viguros și, deși rănit, se apăra cu o îndârjire de fier. Între timp, Sebastianus venise lângă Frediana făcându-i un semn de salut.

— Nu știam că erai prin preajmă.

1. Suliță lungă și subțire.

— Catârgiile ne-au anunțat că tâlharii ăștia sunt pe-aici. Mi-e teamă însă că pentru satul de pe deal nu mai e nimic de făcut.

— Da. De-acolo venim ; e un spectacol oribil.

Frediana încuviință fără să mai ceară alte detalii. Îl chemă la sine pe Hariman, care, descălecând, ajunsese din câțiva pași lângă prizonier și-acum îi lega mâinile la spate. Prompt, burgundul făcu semn unui tovarăș să termine treaba și veni lângă ea. Frediana îi vorbi sprijinindu-se cu ambele mâini pe mânerul șei.

— Știi ce trebuie să faci, nu ?

O grimasă feroce apăru pe chipul războinicului.

— Ca de obicei ? întrebă.

Frediana dădu din cap și încuviință :

— Ca de obicei !

Cu mâinile în șolduri, Hariman se uită scurt împrejur, ca și când ar fi căutat ceva. Apoi arată spre un mic pâlc de stejari ce îmbrăca un pisc ceva mai îndepărtat.

— Acolo e bine ?

— E foarte bine.

Îndemnați de ordinele scurte ale războinicului, câțiva burgunzi târără prizonierul spre locul indicat, în vreme ce alții, cu securile pregătite, se răspândiră repede prin pădure.

— Ce soartă te-ai gândit să-i rezervi ? o întrebă Sebastianus pe Frediana făcând semn către prizonier. Vrei să-l tragi în țeapă ? Sau ce ?

— O să vezi imediat, răspunse ea simplu.

După un scurt moment de tăcere, adăugă :

— Trebuie să-ți spun un lucru : azi-dimineață, puțin după plecarea ta din tabără, a sosit un mesager de la Genava. Avem noutăți : alaltăieri, o ștafetă din Italia i-a adus lui Gundovek un mesaj de la Flavius Etius. E un soldat de-al tău. Îl cheamă... Stai puțin...

Își încreți fruntea încercând să-și amintească. Sebastianus o ajută :

— Vitalius ?

— Vitalius, da ! Probabil că e foarte atașat de tine, fiindcă mesagerul a spus că, atunci când Gundovek l-a asigurat că

erai încă în viață... În sfârșit, omul, de bucurie, s-a pus pe plâns ca un copil.

Sebastianus abia schiță un zâmbet. Ceea ce-l interesa era să aibă în sfârșit vești de la *Magister militum* :

— Mesajul?...

Privirea Frediane se înnegură.

— Etius e în marș către Arelate. Poate că a și ajuns. Cât despre tine, presupunând că Vitalius va ajunge aici și te va găsi în viață, i-a spus să-ți transmită ordinul de a i te alătura acolo. După câte am înțeles, are de gând să-ți încredințeze o nouă misiune ; sigur e ceva important.

Sebastianus tresări stupefiat :

— Arelate ? Dar e în Narbonensis ! Deci nu a pornit-o spre trecători !

Glasul Frediane luă un ton aluziv și evident provocator :

— Nu. E limpede că s-a temut că hunii o să-i bareze drumul sau poate, aflând de victoriile noastre strălucitoare, s-a gândit că nu ar mai fi cazul să ne ajute. În orice caz, e clar că ideea de a veni în ajutorul nostru nu i-a trecut nici măcar o clipă prin minte.

— Știi câți soldați are cu el ?

Fiica lui Waldomar ridică din umeri :

— Din câte am înțeles, nu mai mult de zece mii.

Sebastianus rămase consternat. În zilele acelea pline de dramatism își făcuse iluzia că, după ce citise mesajul său, Etius a pornit către trecătorile alpine, pentru a coborî cu toate legiunile sale în Sapaudia și a-i ajuta pe burgunzi. În loc de asta, se părea că trăsese anumite concluzii din ultima sa misivă care-l făcuseră în mod evident să-și schimbe strategia ; *Magister militum* îi lăsase așadar să-și rezolve singuri problemele cu hunii și cu gepizii și, pentru a evita pasurile Alpilor Apenini, alesese să treacă în Galii pe o cale mai sigură : valea Ronului. Chiar dacă, informându-l despre insuccesele lui Gundovek, nu-și făcuse decât datoria, nu putea să nu se simtă într-o oarecare măsură vinovat, mai ales față de Frediana, care acum îl privea cu severitate și, desigur, simțea crescând iarăși în ea vechea dușmănie a germanicilor față de

Roma. Întrucât se simțea stânjenit, se văzu obligat să justifice alegerea comandantului său :

— Arelate e capitala Galiilor. Etius a considerat probabil prioritară apărarea ei.

Frediana, făcând semn către prizonier, îi răspunse pe un ton dur :

— O fi cum spui. Oricum, între timp, noi trebuie să vedem aici de diavolii ăștia.

Rapizi și eficienți, burgunzii umblau în căutare de crengi uscate, pe care le adunau într-o stivă la rădăcina copacului celui mai apropiat, un stejar bătrân și rămuros. În timp ce unul dintre ei trebuia să aprindă focul, hunul fu dezbrăcat complet și ținut la pământ de patru războinici solizi. În acel moment, cu un cuțit, Hariman îi făcu o creștătură de jur-împrejur în pielea capului și, sprijinindu-se de spinarea lui cu un genunchi, îl scalpă cu o mișcare bruscă, smulgându-i un urlet cumplit. Apoi, metodic și în mod evident cu experiență, fără să țină cont de sângele care țâșnea tot mai abundent, îi făcu alte incizii la rădăcina grumazului și pe umeri, până la subsuori și la șolduri, după care, vârandu-și cu calm degetele în tăieturi, îl jupui din câteva mișcări scurte până la mijloc. Hunul se încordă din tot corpul și scoase gemete înfiorătoare, lungi și înăbușite.

Dezgustat, Sebastianus își luă privirea de la scena aceea și, indignat, o privi pe Frediana, care asista alături de el la supliciu cu o expresie înghețată, fără să clipească.

— Dar e oribil ! Tu nu poți face asta. Porți la gât o cruce ! Nu putem fi mai cruzi decât ei !

Ea se răsti deodată :

— Taci, romanule ! Ai văzut bine de ce sunt ei în stare, nu ? ăștia sunt niște bestii și așa îi și tratăm !

Sebastianus nu mai putu să se abțină ; văzuse în război tot felul de orori, însă scena aceea îl întorsese pe dos.

— Ptiu ! izbucni cu dispreț. După câte văd, nu sunteți mai buni decât ei. Nu sunteți decât niște...

Se opri cu greu la timp ; dar ea, îndreptându-se în șa și fulgerându-l cu privirea, luă un ton sarcastic și completă fraza în locul lui :

— Niște barbari vrei să spui, nu-i așa ?

Sebastianus amuți. Ferocitatea fetei îl descumpănea. Ea însă insistă implacabilă :

— Sigur că da ! Păcat numai că tocmai barbarii ăștia violenți și ignoranți sunt cei care apără fundul pudrat și parfumat al Împăratului tău și se luptă pentru el, în vreme ce generalii lui fac câte o plimbărică prin Imperiu cât mai departe de câmpul de bătaie !

Sebastianus ar fi vrut să-i dea replica, să-i aducă aminte Frediane de valorile creștine, care, într-un fel sau altul, făceau în continuare parte din viața ei, insistând deci ca prizonierul să fie supus la un supliciu mai rapid, cu mai puțină cruzime, dar vehemența ei îi arăta că era absolut de neclintit, iar în sarcasmul ei citi o indignare care — nu putea să nu recunoască — era bine motivată. Astfel că își îndreptă privirea în altă parte și tăcu.

Prizonierul, acum cu cea mai mare parte a corpului jupuită de piele, fu iute castrat și apoi ridicat cu capul în jos și atârnat de una dintre crengile cele mai solide ale copacului mare, cu coatele îndoite și cu mâinile împletite și legate la spate. Dedesubtul lui, stiva de trunchiuri și crengi fusese deja cuprinsă de focul pe care Hariman, după ce-și potrivise la centură scalpul, avu grijă să-l întetească trăgându-se pe urmă îndărăt, împreună cu cei care-l ajutaseră, pentru a-și contempla roadele muncii. O vreme, adunați în cerc în jurul focului înalt, burgunzii rămaseră să-l privească pe hunul care ardea. El începu curând să se zvârcolească zgâlțâit de spasme violente și imediat porni să scoată strigăte răgușite și desperate, care călăilor săi le smulseră comentarii de satisfacție și câteva râsete. Din când în când, câte unul dintre ei alimenta focul aruncând crengi, în vreme ce în aer se răs-pândea mirosul de carne friptă. În zadar căută Sebastianus pe chipul Frediane un semn cât de mic de tulburare. O văzu în sfârșit dând oamenilor săi un ordin scurt, iar aceștia, după ce mai întehiră o dată focul, aruncară ultimele priviri către cel chinuit și se dispuseră pe două șiruri, pregătindu-se de plecare. Chiar și cei care teoretic erau sub comanda lui Sebastianus, cu excepția lui Maliban, se puseră în rând cu

ceilalți fără să mai aștepte ordinul său. Frediana făcu un gest larg cu mâna și întreg detașamentul se puse în mișcare pe câmpie ținându-și caii la trap mărunț. Hunul striga și se zvârcolea învârtindu-se cu frânghia deasupra rugului său. Palidă la față, cu fălcile încleștate, Frediana privea drept înainte. Sebastianus, flancat de alan, se păstra la o distanță de o jumătate de lungime de cal mai în spate și nu îndrăznea să se apropie de ea. Încă nu-i venea să creadă că era adevărat ce văzuse, însă urletele hunului îl urmară prea multă vreme ca să se poată preface că totul fusese un coșmar, o halucinație. Tânăra femeie ce călărea în fața lui îi inspira acum doar un sentiment de groază și de repulsie.

Ajunși în tabără la apusul soarelui, se despărțiră fără să-și mai spună nimic. Închis într-o tăcere sumbră, Sebastianus mâncă ceva în fugă așezat înaintea focului și ascultând cu dezgust comentariile satisfăcute ale soldaților ce discutau despre supliciul la care-l supuseseră pe tâlharul hun. Îi părăsi repede, pentru a se retrage în cortul său. Simțea fierbând în el un profund resentiment față de Frediana, a cărei cruzime de gheață pur și simplu îl tulburase peste măsură. La câteva ore după întâmplare, își dădea seama că reacția sa indignată nu pornise dintr-un real sentiment de milă față de hun, ci mai degrabă din groaza adâncă ce-l încercase atunci când ea se dovedise în acea împrejurare tragică mai nemiloasă și mai barbară decât barbarii cei mai feroce și, prin urmare, ca femeie, îndepărtată și intangibilă. Frumusețea ei rece, care până atunci îl fascinase, îi apărea acum ca aceea a unei statui de marmură, lipsită de orice căldură omenească. Se întărea în el – de această dată cu și mai mare claritate – acea intuiție ce o simțise în momentul în care-și luaseră rămas-bun la Genova : intuiția că exista în ea ceva întunecat, ca un fior de nebunie, oricum, o forță ce nu putea fi îmblânzită, într-un fel perversă, care-i împiedica sufletul să se angajeze într-o relație umană mai adâncă, făcând să eșueze orice tentativă de a ajunge la o reală familiaritate cu ea.

Oricum ar fi fost, după toate câte văzuse în ziua aceea, nu-i mai putea suporta nici pe burgunzi, nici Sapaudia : abia aștepta să părăsească tabăra și să ajungă la Flavius Etius la Arelate ; acolo îl așteptau cu siguranță o baie caldă, haine

curate, un cal nou și poate o promovare care, spera el, i-ar fi asigurat un rol semnificativ în evenimentele importante ce se petreceau în Galii. Umilit fiindcă le făcuse burgunzilor promisiuni pe care Etius nu le ținuse, își spunea că în capitala regiunii Narbonensis avea să găsească răspunsurile la toate întrebările sale, la toate îndoielile și că numai reluându-și locul alături de *Magister* i-ar fi fost posibil să-și formeze în sfârșit o viziune completă și limpede asupra situației militare.

Pe cerul limpede, stelele străluceau deja. Dinspre grădinițele adunate în jurul focurilor se auzeau vorbe rostite cu jumătate de voce sau câte un râset. Sebastianus ajunsese în apropierea cortului său, când se ciocni de Lidania, care, strânsă în tunică sa murdară și sfâșiată în multe locuri, ducea o găleată cu apă. În toate zilele acelea o pierduse din vedere, de vreme ce, încă din prima seară, ea își găsise adăpost împreună cu Lucia în micuța comunitate de fugari pe care Frediana îi găzduia în câteva corturi la marginea taberei. În schimbul găzduirii, fugarii lucrau la îmbunătățirea palisadei, săpau latrine ori făceau soldaților mici servicii ; firește, unele dintre femei ajungeau să facă ceea ce făcuseră și în tabăra lui Shudian-gun, însă fără să fie constrânse ori cel puțin nu fără a obține în schimb o pătură, o bucată de carne sau puțin hidromel care să le ajute să suporte umiditatea ce se ridica de pe lac în special în timpul nopții. Frediana, atentă la disciplină, pedepsea cu duritate orice abuz săvârșit asupra lor. Oricum, Lidania și Lucia nu fuseseră tulburate de nimeni și, cu toate că duceau o viață de mizerie, aceasta era incomparabil mai bună decât cea trăită în mijlocul hunilor, iar compania persoanelor cunoscute, pe lângă temperatura relativ ridicată din acele zile și lipsa ploii, le ușura situația.

Recunoscându-l pe Sebastianus, Lidania își plecă ochii și căută să se dea la o parte apucând-o pe o cărare laterală, însă el își dorea să stea de vorbă cu cineva ; o strigă și, ajuns lângă ea, o apucă de un braț.

— Ce mai faci ? o întreabă. Nu te-am mai văzut.

Surprinsă, ea își ridică privirea către el și, aranjându-și o şuviță de păr de pe frunte, ridică din umeri.

— Bine. Bine atât cât poate fi aici, vreau să zic.

— Dar Lucia ? Și-a venit în fire ?

Lidania lăasă găleata jos și oftă :

— Plânge adesea, dar starea ei se îmbunătățește. Totuși, nu se dezlipește de mine. Acum am reușit să plec să iau puțină apă numai fiindcă adormise. Mi-e teamă că o să trebuiască s-o port mereu după mine.

— Sunt sigur că în curând totul se va sfârși și o să fii liberă să te întorci în ținutul tău. Poate o să mai găsești pe cineva acolo.

Ștergându-și palmele de rochie, îi aminti că nu mai știa nimic despre cei doi fii ai săi și îi spuse că spera ca un frate de-al ei să fi supraviețuit jafurilor hunilor și să-i fi luat ca să se îngrijească de ei. Atingându-i cotul cu vârfurile degetelor, o invită cu un semn să facă împreună cu el câțiva pași, iar ea, docilă, lăasă găleata acolo unde se găsea și-l urmă pe o cărare printre corturi. Părea că voia să stea de vorbă. Cu o neașteptată deschidere, îi povesti despre casa distrusă, despre soțul ei — care, desigur, avusese un caracter urât, dar în fond fusese bun cu ea —, despre cei doi copii pe care-i pierduse, băieți amândoi, niște spiriduși plini de viață de șapte și zece ani care deja își ajutau tatăl în atelier. Îi povesti despre grădina din spatele casei în care cultiva de ani de zile zarzavaturi și despre mobilele din lemn de brad bine lustruite, despre vesela de Lugdunum pe care soțul ei o cumpărase pentru ea și despre multe alte lucruri.

Sufla un vânticel cald, ce mângâia frunzișul copacilor. Târâitul neobosit al greierilor se suprapunea peste murmurul încet și regulat al cascadei. Se plimbară o vreme pe lângă palisada șubrezită, pe ale cărei trunchiuri, în vreme ce vorbeau, Lidania își lăsa să alunece distrată degetele. Ascultând-o, Sebastianus o privea ca și cum ar fi văzut-o pentru prima oară și constata aproape minunându-se că era într-adevăr frumoasă. O „iapă tristă“, spusese Balamber ; mai degrabă un chip nordic cu trăsături decise, dar plăcute la vedere, o gură bine conturată și o privire directă, leală și plină de hotărâre. Și pe urmă, părul : rebel, foarte ondulat, imposibil de domolit, îi cobora mereu în dezordine pe umeri și părea să cheme prezența unui bărbat care să-l mângâie. Asta și făcu Sebastianus, mânat de o pornire neașteptată, în vreme ce ea

încă vorbea cu spatele rezemat de palisadă. Ea se întrerupsese și se încordă. Totuși, nu se sustrase mângâierii.

— Măine plec, Lidania.

Femeia își încrucișă cu nervozitate degetele.

— Pleci? Ce înseamnă că pleci? Și azi ai fost plecat, și ieri, și...

Sebastianus scutură din cap.

— Nu. Frediana mi-a spus că la Genova a sosit un curier cu un mesaj pentru mine : trebuie să părăsesc Sapaudia și să mă alătur lui *Magister militum* la Arelate.

— Arelate? Nu e în Narbonensis?

Lidania își aranjă părul pe frunte.

— Și... atunci?

Sebastianus simțea acum aprinzându-se în el dorința. Se apropie și mai mult de ea privind adânc în ochii săi, care, în lumina palidă a lunii și datorită reflexelor focurilor din tabără, păreau să-l atragă tot mai mult.

— Atunci... probabil că n-o să ne mai vedem.

Își scutură umerii :

— Păi... oricum nu te-ai arătat prea des zilele astea, nu?

Cuvintele erau de reproș și totuși tonul era incert ; însă imediat deveni dur.

— Până mai adineaori ai fost mereu în coasta acelei... întinse mâna în direcția în care se găsea cortul Fredianeii, acelei mici călugărițe ! Scândura aceea în armură !

De-acum, Sebastianus o dorea. Nu dădea prea mare atenție la ce-i spunea ea. Fără să-i răspundă, sprijinindu-se cu o mână de palisadă, cu cealaltă îi mângâie obrazul, în vreme ce își apleca spre ea capul continuând să o fixeze și căutându-i gura. Nu izbuti : Lidania se trase într-o parte și, cu un gest scurt al brațului, îi îndepărtă mâna. Apoi, cu mâinile înfipite în șolduri, adăugă aspru :

— Acum e un pic cam târziu ca să mă bagi în seamă, nu crezi? Ce s-a întâmplat, prefectule? Ea te-a refuzat? Bietul de tine ! Și acum, că trebuie să pleci, nu vrei să te duci de-aici fără să-ți satisfaci plăcerea, așa-i ? Iar pentru asta sunt bună și eu : „iapa tristă“ poate să-ți slujească scopul, de ce nu ? Ba chiar trebuie să mă simt onorată. Da, bineînțeles ; poftim, simte-te ca acasă, *clarissime*, o să vezi că o să-ți placă. Acum

sunt obișnuită să-i consolez pe războinici ! De două luni nu fac altceva, închipuie-ți !

Sebastianus se retrase de parcă ar fi fost pălmuit. Deși era aproape întuneric, văzu fulgere țâșnind din ochii Lidaniei. Pentru o clipă, se simți jignit, învinuit pe nedrept, fiindcă acele cuvinte îl făcuseră să se simtă meschin, să se simtă un neghiob ; în fond, ce era atât de rău în faptul că, în împrejurările acelea deosebite și mai ales după toate ororile la care asistase în acea zi, se simțise îndemnat să caute în compania ei un moment de viață adevărat, un pic de căldură ? O scurtă pauză, nimic mai mult. Era suficient de onest pentru a recunoaște că indignarea Lidaniei avea un fundament, însă în reacția ei simțise un accent polemic amar care îl surprindea. La urma urmei, ce-i păsa ei de Frediana ? Era posibil să fie geloasă ? Ori era doar disprețul femeii căreia nu i se făcuse ei mai întâi curte ? În orice caz, un lucru era sigur : tentativa sa precipitată de seducție fusese un pas greșit. Confuz, alese să se retragă imediat.

— Cum vrei ! îi spuse ridicând mâna ca s-o calmeze. Nu intenționez deloc să te jignesc... Noapte bună !

Se răsuci să plece spre cortul său, iar ea nu-i răspunse, nu-l reținu. Dar după câțiva pași în el se răzvrăti ceva : nu-i plăcea să se despartă astfel de ea, să trebuiască să poarte cu el în viitor, ca ultimă imagine a ei, chipul său aprins de mânie. Se opri și, întorcându-se să o privească, îi spuse cu un surâs melancolic :

— „Iapa tristă“ e o poreclă urâtă și nu ți se potrivește deloc. Tu ești o femeie frumoasă. O femeie minunată.

Ea, încremenită cu spatele lipit de palisadă, cu mâinile la spate și cu gura încă strânsă de mânie, ridică din umeri. Sebastianus zăbovi încă puțin.

— Ei, spuse șovăitor, atunci adio.

— Adio, îi răspunse ea scurt.

Nu mai era nimic de spus. Se întoarse și o apucă demoralizat, nemulțumit de sine pe drumul pe care venise puțin mai înainte. Ba da : merita asta din plin. Cum putuse să se poarte așa cu Lidania ? După tot ce se întâmplase ! Uitând că îi era dator, o ignorase multe zile la rând, iar acum o jignise iremediabil cu manierele lui necioplite de soldat și cu aroganța rangului său pe care acum și-o regăsise. Se purtase prostete și...

Din spatele său simți un pas iute și aproape alergând prin noroiul uscat, apoi o mână ce se așeză pe brațul său trăgându-l îndărăt. Întorcându-se, o găsi în fața lui cu chipul foarte aproape de al său, cu o expresie blândă și în același timp hotărâtă în ochii strălucitori după plâns. Brațele lui se deschiseră să o primească, iar ea i se strânse la piept aproape cu violență, lăsându-și capul pe umărul său. El vru să se explice, să se justifice :

— Lidania, eu...

— Taci !... îi șopti cu o voce frântă. Nu spune nimic !

Strângând-o în brațe, Sebastianus îi simți spatele nervos și puternic ce se înfiora sub atingerea mâinilor sale. Îi mângâie cu blândețe creștetul, în vreme ce dorința sa se aprindea iarăși. Ea își înalță capul, își aținti privirea în ochii lui și, cu pleoapele lăsate, îi căută buzele. În clipa aceea, tot ce era în jurul lor dispăru, iar forța care îi împingea unul către celălalt îi aduse la o întâlnire tandră, la un dulce moment de deplină înțelegere, de intimitate absolută. Era plăcut să-i simtă trupul lipit de al său, să-i simtă gustul buzelor, căldura, strânsoarea nervoasă a mâinilor. Rămaseră puțin astfel, strânși unul lângă celălalt, ajunși printr-un miracol departe de necazuri, de oboseală, de atrocitățile în miezul cărora se depănau existențele lor. Când buzele li se dezlipiră, nu mai era nevoie de cuvinte, era doar dorința fiecăruia în parte. Ochii Lidaniei se tulburaseră ușor, gura întredeschisă încă îl chema, iar mâinile ei, fără nici o reținere, se plimbau peste trupul lui, îl căutau pe sub tunică. Surâzându-i cu îndrăzneală, își plimbă o mână prin părul ei, iar femeia, închizând ochii, își lăsă capul pe o parte voind parcă să păstreze acea mângâiere. O sărută din nou, până ce focul ce se aprinsese în el îl făcu să o prindă pe după umeri cu un braț și să se îndrepte împreună cu ea spre cort. Deși dintre cărările ce tăiau tabăra o aleseseră pe una dintre cele mai puțin bătute, câțiva războinici ce rămăseseră lângă unul dintre puținele focuri încă aprinse îi văzură trecând înlănțuiți și își dădură coate, schimbând câte un început de zâmbet, câte un comentariu cu jumătate de voce : romanul mergea să facă dragoste ! Sebastianus îi auzi, dar nu le dădu nici o atenție.

Hunii căutau zadarnic de multe zile să prindă detașamentul care săvârșise atacul devastator în tabăra lor. De la bun început, Odolgan propuse ca represalii să se întoarcă la sihăstrie și să-i măcelărească pe monahi și pe mulțimea de fugari care încă se mai afla acolo, dar Balamber, fidel cuvântului ce i-l dăduse lui Canzianus și temându-se de puterea sa, îi respinse propunerea.

Avură nevoie de mai multe zile ca să închege un *mingan*. În încercarea de a recupera cai și animale, precum și cea mai mare parte dintre proviziile pierdute, jefuitorii săi își lărgiră raza de acțiune și începură să terorizeze populația, dar nu fără riscuri, căci câte un grup de prădători primi de la burgunzi o pedeapsă aspră. În repetate rânduri, din tabără fură văzute focuri ce ardeau în inima nopții pe munții din apropiere, iar patrulele trimise acolo în ziua următoare găsiră resturile carbonizate ale tovarășilor căzuți în mâinile dușmanului. Un războinic ce scăpase din mâinile burgunzilor și asistase la supliciul tovarășilor săi ascuns într-o tufă povestise că burgunzii erau conduși de o tânără femeie ce călărea un roib cu stea în frunte, confirmând astfel indirect impresia pe care Mandzuk o avusese încă din primul moment. Rugurile acelea din noapte, ai căror autori nu erau capturați niciodată, îi demoralizau pe oameni. În lumina celor întâmplate în ultima vreme, clemența arătată cu câteva zile înainte față de fugari deveni iute motiv de acuze. Adunați în jurul bivuacurilor, războinicii constatau într-un glas că necazurile începuseră după puțin fructuoasa ascensiune la mănăstire. Începură

curând să-l acuze pe abate că aruncase peste tot *mingan*-ul un blestem și, cu tot mai puțină precauție, începură să-i ceară moartea, amintindu-și că, la urma urmei, el însuși oferise ca garanție comandantului lor propria viață. Era la fel de adevărat că abatele se oferise ca garant doar pentru turma sa de fugari, dar în ochii lor, între burgunzi și galo-romani, țărani și soldați nu existau diferențe semnificative; și pe urmă, trebuia dat un exemplu, pentru ca — așa cum chiar Shudian-gun spusese înaintea trupului neînsuflețit al lui Khaba — oamenii aceia să înțeleagă cu cine aveau de-a face. Când fu găsit atârnat de un stejar cel de-al patrilea Hiung-nu trecut prin foc, nimeni nu l-ar mai fi putut ține pe Odolgan. Furia sa era împărtășită de toți războinicii, exasperați de neputința lor în fața aceleia pe care de-acum o numeau „Prințesa morții”. Cercetând amenințător din șa sărmanele rămășițe ale omului, Balamber încuviință.

— Bine, îi spuse lui Odolgan, o să plătească el pentru toți.

Dacă ar fi putut, ar fi ordonat să se facă exact invers: toți în afară de Canzianus, de vreme ce recunoscuse în abate un om cu calități neobișnuite și care în ochii săi valora mai mult decât toți fugarii la un loc. Știa însă că în primul rând viața abatelui o cereau oamenii săi. Așadar, cedă cu amărăciune în fața cererii, însă nu-i încredință lui Odolgan sarcina de a-l ridica, ci lui Mandzuk, căci nu ar fi vrut să se facă abuzuri împotriva fugarilor.

Scutierul părăsi tabăra în dimineața următoare împreună cu treizeci de războinici, iar Balamber îl văzu întorcându-se a doua zi după-amiază târându-l în lanțuri pe abate. Totuși, constată cu mare surprindere și iritare că micul cortegiu era urmat la distanță de Inisius. Când îi ceru explicații lui Mandzuk, acesta ridică din umeri și, desfăcând brațele, îi spuse că, în momentul când Canzianus ieșea pe poarta sihăstriei pentru a se preda, nebunul acela năvălise în spatele său cerând cu putere să-i împărtășească soarta și nu putuseră cu nici un chip să-l despartă de el. Balamber îl văzu înfrigurat și cuprins parcă de o febră în rasa lui călugărească toată sfâșiată, prăbușindu-se deodată la picioarele sale.

— Te rog, îl imploră călugărul, demonule exterminator, sabie răzbunătoare : nu-l lăsa să mă umilească așa. Eu sunt cel mai demn. Ia-mi mie viața !

Canzianus, căruia Mandzuk îi legase mâinile în față, asista cu o privire gravă și îndurerată la scena aceea grotescă fără să spună nimic, în vreme ce, nu departe de el, călăii săi îngrămădeau vreascuri în fața unui trunchi de copac crăpat. Văzând însă cum Balamber, pradă mâniei, se trase înapoi cu un mârâit furios și îi strigă lui Inisius că-i va face pe plac, se apropie câțiva pași și îi ceru încă o dată cu glas ferm să-l cruțe pe acel sărman dement. Balamber îi porunci atunci lui Inisius să se ridice în picioare și căută să-l îndepărteze de el, însă acela, neînduplecat, îl urmă târându-se în genunchi și se aruncă să-l prindă de glezne.

— Deci aceeași pedeapsă ! Același martiriu ! Nu cer decât asta. Eu merit moartea ! Eu o invoc ! Împlinește-ți misiunea, fiu al lui Belial !

Hotărât lucru, era prea mult pentru Balamber. Făcând încă un pas îndărăt ca să se sustragă acelui contact ce-i făcea silă, trase sabia și, surd acum la strigătul lui Canzianus, o ridică să lovească, vrând să pună capăt acelui torent de implorări obositoare. Dar își opri mâna în aer : nu, nu-și va murdări sabia cu sângele unei ființe atât de mizerabile.

— Aceeași pedeapsă ai spus ? Bine. Fie cum vrei !

Dădu imediat ordin să se ridice un alt rug la câțiva pași de acela al lui Canzianus. Acesta, resemnat, nu mai zise nimic. Între timp, o mulțime tăcută apăruse pe cărarea ce cobora de la sihăstrie : sute de bărbați și femei care, venind în urma călugărilor, își părăsiseră refugiul și coborâseră la vale în procesiune mută refuzând să-l abandoneze pe Canzianus în momentul suprem. Balamber ordonă alor săi să blocheze cărarea, dar ei se răsfirară pe coastele văii îngrămădindu-se pe stâncile de ardezie și prin micile luminișuri ce se deschideau printre brazi. De undeva, începu să se audă un psalm, care, în scurt timp, răsună puternic de la un contrafort la celălalt al văii. Deși erau obișnuiți cu tot felul de violențe și cruzimi, hunii se sustrăgeau cu greu sugestiei acelui cântec și priveau pieziș în jur, nervoși și dezorientați. Canzianus

înfruntă supliciul cu curaj. Așteaptă să-i vină momentul concentrat în rugăciune fără să arate vreun semn de teamă și urcă pe rug cu un pas ferm, hotărât. Și Inisius, legat de stâlpul său, își spuse rugăciunile, ba chiar le strigă cu o voce deformată, neomenească, scuturând permanent din cap cu un zâmbet absurd pe chipul descompus și cu ochii ridicați spre cer. Când flăcările îl învăluiră, urlă nebunește – un urlat lung, atroce. Canzianus în schimb nu strigă nici măcar când flăcările îl devorau și îi lăsa profund dezamăgiți, dar și plini de admirație pe războinicii ce se găseau adunați în jurul rugului. Balamber asistă la sfârșitul său fără să clipească, așa cum se așteptau de la el, dar plin de amărăciune în suflet pentru moartea unui om de o asemenea valoare. Cântecul celor din vale nu încetă nici măcar un moment. Apoi, când totul se sfârși, o liniște tragică se lăsa în vale. Fratele Gomerius, însoțit de Ambianus, coborî coasta, se prezentă înaintea lui Balamber și îi ceru să i se dea voie să ia sărmanele rămășițe carbonizate ale abatelui, iar acesta îi îngădui. Nici unul însă nu ceru ceea ce rămăsese din Inisius. A doua zi, către apus, sosi în tabără un trimis al lui Onegesius cu ordinul să părăsească Sapaudia și să se alăture armatei din Galia de Miazănoapte.

Ținându-și calul la pas, Balamber privea fix înaintea sa, urmărind cu ușurare cum peisajul devenea din ce în ce mai plat, acum că *mingan*-ul lăsase în urmă munții Jura. În spatele său înainta mica sa armată cu ceea ce mai rămăsese din animalele ce le furaseră și cu carele încă inutilizabile după incursiunea burgunzilor. În depărtare, pe câmpia unduitoare presărată de mici cătune abandonate și întreruptă din loc în loc de pâlcuri de copaci, putea distinge cercetașii ce le deschideau drumul. Grămezi imense de nori albi se înălțau ca niște turnuri în înaltul cerului; căldura zilei prevestea vara, vremea când războinicii se puteau elibera de armuri, călătorind goi până la brâu. La orizont distingea pintenul stâncos de pe care turnurile parțial prăbușite ale cetății Vesontio împungeau cerul. Un arc de dealuri joase și împădurite anunța cotul râului ce curgea pe sub zidurile sale. Traversând râul, avea să lase în spate Sapaudia și, odată cu ea, visul său, planurile sale de cucerire.

Mesajul lui Utrigúr nu-i lăsase loc pentru reticențe ori interpretări libere: trebuia să se unească în cel mai scurt timp cu gepizii și să se îndrepte către miazănoapte pe drumul spre Cenabum Aureliana, unde trebuiau să se întâlnească toate armatele lui Attila. Acolo avea să se hotărască totul. Evitând trecătorile alpine, Flavius Etius ajunsese la Arelate cu o armată a cărei mărime nu era bine cunoscută, iar de acolo căuta să-și adune forțele eterogene ce se puteau opune neamului Hiung-nu și aliaților lui, dar era foarte mult în întârziere comparativ cu adversarul său. Pericolul ca armatele lui Attila

care se găseau pe Loira și în Belgica să fie atacate din spate de o armată romano-burgundă pătrunsă prin Sapaudia fusese înlăturat, iar Balamber putea așadar să se mândrească, pentru că își îndeplinise într-un mod cu totul deosebit misiunea ce îi fusese încredințată. De altfel, mesagerul îi spusese că Onegesius era foarte mulțumit de ceea ce reușise să facă el cu *mingan*-ul său. Balamber, în schimb, fierbea de mânie și de dezamăgire. Scârțâitul carelor pe vechiul drum, strigătele războinicilor, galopul înainte și înapoi al curierilor de-a lungul coloanei nu aveau darul să-l smulgă din gândurile sale sumbre. Nu era constrâns doar să renunțe la a duce până la capăt cucerirea Sapaudiei, ci o părăsea fără să fi putut să-i pedepsească pe burgunzi pentru devastarea taberei sale; îi rămăseseră ceva mai mult de două treimi dintre războinicii pe care îi adusese acolo, dintre care nu puțini suportau acum umilința — de neconceput pentru un hun — de a se întoarce pe jos ori în cai de tracțiune, de care făcuseră rost în timpul campaniilor, cu perspectiva deprimantă de a se expune la sosire batjocurii tovarășilor aflați sub comanda altor conducători.

Așadar, iată-l pe drumul spre miazănoapte cu sufletul neliniștit și cu multe păreri de rău, una mai vie decât cealaltă, de vreme ce fiecare pas al calului îl îndepărta de femeia care în tot acest timp fusese pentru el un miraj constant și irezistibil. Da, asta era cel mai rău. În acel moment de neagră disperare, și-ar fi dat un braț ca să o regăsească, să-i audă din nou vocea, să afle din nou adâncimea tulburătoare a ochilor săi. Frediana în schimb era acum intangibilă pentru el și, chiar dacă războiul mergea înainte cum nu se poate mai bine, odată cu marșul acela către miazănoapte, încet, se stingea pentru el orice posibilitate de a o revedea.

Venind din urmă în galop, Odolgan i se alătură. Mandzuk, aflat mai la distanță, intui că existau probabil noutăți, astfel că, ieșind din rândurile războinicilor, veni și el acolo. Balamber îi încredințase prietenului său conducerea ariergărzii, iar din expresia feței sale înțelese că avea să-i spună ceva important.

— Ce e? îl întrebă.

— Sunt niște oameni în spatele nostru. Cavaleri burgunzi, se pare. Un detașament numeros.

— Câți sunt?

— Nu mai puțin de două sute, aş zice.

— Crezi că au de gând să ne atace?

— Nu-mi dau seama. Pentru moment, nu par dispuși să micșoreze distanța.

Balamber scutură gânditor capul :

— Căinii ăștia de burgunzi nu îndrăznesc să ne înfrunte la lumina zilei, în câmp deschis. Dar o să-i obligăm să o facă.

— Ce ai în minte ? întrebă Mandzuk.

Întorcându-se spre Odolgan, Balamber făcu un semn înainte către un pâlț de carpeni și mesteceni – ceva mai rari și cu tufișuri printre ei – ce înainta de-a curmezișul în câmpie. Drumul trecea printre copaci pentru a urca apoi, traversând un câmp cultivat cu grâu încă verde, urmând o pantă domoală, în vârful căreia se zăreau ruinele unei vechi *villa* romana, înconjurată de o cunună de plop. Cunoștea locul, căci printre zidurile acelea înnegrite și dărăpănate își așezase tabăra *mingan*-ul său în ziua în care părăsise Vesontio.

— O să dispunem jumătate dintre oameni, adică primele *jagun*, în spatele copacilor, pe ambele laturi ale drumului. Să-și culce caii în iarbă și să nu facă zgomot. Am să-i tai gâtul celui care suflă primul. Tu, adăugă către Mandzuk, o să mergi înainte cu restul coloanei și cu toate carele și animalele. Faceți praf cât se poate de mult, dar opriți-vă cu carele după buza dealului și stați pregătiți : de îndată ce noi o să atacăm, o să veniți înapoi cât puteți de repede.

Odolgan încuviință arătându-și aprecierea.

— Planul obișnuit, în sfârșit.

— Da. Când ei o să fie aici unde suntem noi acum, o să ieșim din pădure pe două rânduri, tu dintr-o parte și eu din cealaltă, închidem cercul în spatele lor și îi împingem către Mandzuk.

Odolgan consimți plin de satisfacție :

— Bine ! spuse luându-și rămas-bun. Or să-și amintească de noi o vreme prin părțile astea !

Puțin după aceea, profitând de protecția oferită de pâlcul de copaci, mici grupuri de războinici părăsiră coada coloanei și se răspândiră prin preajmă, culcându-și caii în iarba înaltă

și printre arbori. Începu apoi așteptarea, care nu dură prea mult. Curând, pe drum apărură doi cercetași; ceva mai în spatele lor se putea vedea întregul detașament al urmăritorilor. Nemișcați, întinși pe pământul deja îmbibat de aromele verii, suportând zumzăitul și înțepăturile insectelor, hunii scrutau printre firele de iarbă și printre șirurile copacilor mângâindu-și fiecare cu mâna gâtul sau botul calului, de teamă ca nu cumva un nechezat sau chiar o mișcare bruscă să dezvăluie dușmanilor ambuscada ce li se pregătise. Cercetașii se apropiară, dar Balamber, ingenuncheat în spatele unui carpen rămuros și plin de frunze, privea dincolo de ei, observându-l pe războinicul ce părea să-i conducă pe burgunzi: constată că era încălecat pe un magnific roib și îl găsi foarte tânăr, puțin mai mare decât un băiețandru. Ori poate era vorba despre femeia războinică valoroasă și crudă care îi arsese oamenii? Distanța încă nu-i permitea să distingă trăsăturile acelui cavaler, dar silueta dreaptă și elegantă părea deja să stârnească ceva ce păstrase în adâncul memoriei.

Cei doi bărbați veniți în recunoaștere ajunseseră deja lângă pâlcul de copaci. Lipsiți de armură din cauza căldurii, îl traversară fără grabă, cu privirile ațintite la coloana hună care, înaintea lor, dispărea pe după buza dealului. Chiar la liziera păduricii însă, cel care era mai în spate scrută lung și atent desișul, pe urmă câmpul de grâu și câmpia și, deodată, îndreptându-și ochii spre un punct precis, își trase calul de hățuri. O clipă mai târziu, o săgeată i se înfipse în spinare. Pe celălalt, înainte chiar ca bufnitura căzăturii să-i ajungă la urechi, îl atenționează șuieratul caracteristic al săgeților hune; el își biciui calul și încercă să se întoarcă, dar imediat îl loviră și pe el două, trei, patru săgeți trimise cu repeziciune una după alta. Calul său totuși continuă să galopeze; în această situație, lui Balamber nu-i mai rămase decât să dea semnalul de atac. Urcați în șa, hunii își biciuieră fără milă caii, traversară păduricea în câteva secunde și ieșiră din ea strigând și tăind câmpia în două șiruri paralele, ce se grăbiră să închidă flancurile coloanei urmăritorilor. Aceștia, sub o ploaie de săgeți, se opriră brusc mai întâi, apoi încercară în confuzia creată să se desfășoare în evantai și să-și lărgească

raza de acțiune, pentru a face față atacului. Hunii însă deja îi înconjurau și strângeau cercul în spatele lor fără să înceteze ploaia de săgeți slobozite cu precizie fatală. Câțiva războinici reușiră să-și deschidă o breșă și căutară să scape, într-o fugă disperată în câmpie; alții, cei mai mulți dintre cei rămași în șa, încercară mai întâi să se adune într-un nucleu compact, dar sub grindina săgeților hune care le doborau caii rând pe rând, se treziră curând împinși către pădure. Aproape ajunseseră acolo, când, dintre copaci, însoțită de un cor de șuierături aproape muzical, porni în direcția lor o altă rafală mortală de săgeți; imediat după aceea, oamenii lui Mandzuk, care, încă de la începutul atacului, conform planului stabilit, porniseră să facă drumul înapoi, tășniră în galop din pădurice și atacară frontal.

Balamber, după ce trăsese dintr-o parte câteva săgeți, înșfăcă sabia și, văzând cursa închisă în jurul dușmanilor înnebuniți, își conduse oamenii într-un atac în adâncime. Pretutindeni, într-un vacarm asurzitor de urlete, gemete, nechezaturi, bufnituri de trupuri prăbușite și zăngănit de arme, oamenii se luptau, caii se prăvăleau, răniții gemeau târându-se prin iarbă, iar unii dintre ei – cu răni înfiorătoare, încât era o minune că mai trăiau – alergau pe câmpul de luptă. Balamber evita să-și înfrunte dușmanii ce i se vârau în față ca să-l atace, eschiva teribilele lovituri de securi și de sabie și mergea mereu mai în adâncime, căutându-l, în confuzia care de-acum nu mai era decât un masacru, numai și numai pe comandantul dușman. Când îl află prins în luptă, apărându-se cu vigoare de doi războinici Hiung-nu care îl prinseseră ca într-un clește, se năpusti la rândul său într-acolo. Îi tăie drumul un bărbat blond și corpulent ce avea ca unică armură o platoșă de fier. Balamber pară lovitura securii sale cu două tăișuri, care îi trecu șuierând pe deasupra capului, și își cabră calul ca să se protejeze de alte lovituri. În momentul acela, comandantul dușman îi zvâcni pe dinainte, căutând să-și facă loc printre combatanți și să cucerească spațiul deschis al câmpiei. Fu doar o străfulgerare, dar suficient cât să-i îngăduie s-o recunoască pe Frediana. Dacă acel moment de distragere nu-i fu fatal, aceasta se datoră calului său, care

se prăvăli dintr-odată cu craniul spart de o nouă și formidabilă lovitură aplicată de adversarul său cu securea. El și războinicul căzură totuși împreună, aproape unul peste celălalt, fiindcă acela fusese la rândul său doborât de un hun cu o lovitură de buzdugan. Balamber sări prompt în picioare și, fără menajamente, îl înșfăcă de centură pe cel care îl salvase și îl smulse din șa luându-i în stăpânire calul. În mai puțin de o clipă, fu pe spinarea animalului; împungându-l sălbatic și urlându-i cu furie în urechi, țâșni în urmărirea Frediane.

O văzu galopând în fața sa prin câmpie, la liziera mesteceilor. Observă că nu purta armură, ci pantaloni mulați și o bluză neagră fără mâneci și din nou aprecie modul său elegant de a sta în șa. Părul ei, tuns ceva mai jos de nivelul urechilor și deci mult mai scurt decât își amintea el, se ridica și cobora înapoi ritmic la fiecare pas al calului, iar acea unduire aproape îl hipnotiza. Ea singură ar fi fost de-ajuns să-l facă să uite de tot ce-l înconjura. Însă, curând, ea se opri și se răsuci. Instinctiv, Balamber își trecu și el la trap calul mongol. Frediana îi părea obosită, măcinată de stări contradictorii, însă armăsarul ei fornăia și, încă plin de energie, izbea cu putere în pământ cu copitele din față. Cu un asemenea cal fata ar fi putut încă să se salveze, dar se vedea limpede că nu era omul care să fugă lăsându-i pe alții să moară pentru el: sângele ei nobil o împiedica. Avusese poate impulsul să o facă, dar acum părea hotărâtă să se întoarcă. Gândi că, dată fiind distanța mică ce îi separa, nu i-ar fi fost greu, dacă ar fi vrut, să-și ia arcul și să o doboare cu o săgeată. Auzi în spate huruitul unui galop: doi războinici se apropiau să-i dea o mână de ajutor incitați de gândul că îl ajută să o captureze pe „Prințesa morții”. Unul din ei rotea în aer un laț pentru cai. Li se repezi împotrivă cu mânie.

— Plecați! le strigă însoțindu-și ordinul cu gesturi energice ale brațelor. Duceți-vă de-aici!

Stupefiați și înspăimântați, cei doi traseră de hățuri și, întorcându-și caii, se duseră îndărăt. Frediana, între timp, nu se mișcase din loc. Aștepta acolo, în mijlocul câmpiei, gata de luptă cu sabia în mână. Balamber observă că nu mai avea scutul pe care-l avusese mai devreme; obosită poate

să-i ducă greutatea, îl abandonase ca să se poată mișca mai ușor. Se întrebă dacă-l recunoscuse. Apropiindu-se de ea fără grabă, mai mult pentru a o contempla mai bine decât din precauție, se gândi că fata și calul alcătuiau un spectacol magnific și trase concluzia că îi dorea pe amândoi. Era atât de fericit că o regăsise, încât, când o văzu strigând și împungându-și cu furie calul pentru a-l ataca în forță în vreme ce-și rotea sabia în aer, el își reținu pentru o clipă calul, surprins și incapabil să se hotărască ce să facă; apoi își îndemnă și el animalul și merse în întâmpinarea ei, ținându-se însă la trap. Numai după aceea trecu la galop, doar pentru a câștiga spațiu și a face o eschivă printr-o deviere bruscă spre stânga. Se opri aproape imediat întorcându-și calul. O văzu cum trage de hățuri și cum pornește din nou spre el după o scurtă răsucire, întinzând înainte sabia, ferm hotărâtă să-l ucidă. El zvâcni din nou spre ea, căutând să o aibă în dreapta, așa cum ar fi trebuit să facă pentru a o lovi mai bine cu sabia, însă, când se încrucișară, se mulțumi să facă o nouă eschivă și să se ghemuiască iute în spinarea calului, apărându-se astfel de lovitura în diagonală pe care ea i-o pregătise. Femeia trecu pe lângă el și, oprindu-și iarăși armăsarul asudat și spumegând, se pregăti pentru un nou asalt. Pe chipul său se citeau semne vizibile de nervozitate. Plimbându-și fără grabă în stânga și în dreapta calul, Balamber ținea privirea ațintită asupra ei contemplând-o cu admirație. Nu-i mai păsa de bătlăie, al cărei tumult îi părea acum îndepărtat și surd. De altfel, sfârșitul bătlăiei fusese hotărât încă de la bun început. Ținându-și sabia în mâna dreaptă, se apropie puțin de ea la pas și ridică mâna stângă în semn de pace.

— Așteaptă! îi strigă. Vreau să-ți vorbesc.

Frediana, care pornise deja să dea piteni calului, îl trase îndărăt, privind însă neliniștită spre locul bătlăiei. Balamber înaintă și mai mult spre ea.

— M-ai recunoscut? o întrebă.

Citi pe fața ei o grimasă de dispreț.

— Bineînțeles, blestematul! Shudian-gun! Dacă vrei să vorbești, adăugă întinzând înainte sabia, oprește-te unde te afli.

Balamber se supuse. Îi mai despărțeau acum doar vreo zece pași.

— Eu nu vreau să lupt cu tine.

— Eu în schimb vreau.

— Nu vreau să teucid.

— Cu atât mai rău pentru tine atunci, fiindcă eu vreau să te văd mort.

Frumoasă și hotărâtă, îl privea mândră, iar Balamber simți că ura ei era neclintită. Oftând, se lăsă pe mânerul șei și, privind-o puțin dintr-o parte, îi aminti :

— Eu ți-am salvat viața, ai uitat ?

Frediana se aprinse, ochii săi deveniră ochii unei furii :

— Tu mi-ai ucis tatăl și fratele ! strigă. Așa că nu-ți datorez absolut nimic !

— Nu eu i-am hotărât moartea, iar cel care i-a întins cursa a fost Gualfard. Eu nu am făcut decât să lucrez în numele lui Onegesius.

— Sigur ! replică ea pe un ton disprețuitor. I-ai lăsat pe alții să-și păteze mâinile cu sânge. Tu n-ai fi îndrăznit nici odată să te ocupi personal de asta !

Fără să bage în seamă jignirea, Balamber răspunse răbdător :

— Nu era sarcina mea și, oricum, am încercat să te ajut, nu poți să negi asta.

Ea răspunse cu un gas plin de ranchiună :

— Crezi că sunt proastă ? Nici nu îndrăznesc să mă gândesc care mi-ar fi fost soarta dacă nu te-ar fi lovit trăsnetul.

Scutură din cap privindu-l cu dispreț, apoi adăugă șuierând printre dinți :

— Te urăsc. Te urăsc. Înțelegeți ?

Copleșit, Balamber încercă să zâmbească. Se strădui să o liniștească :

— Războiul nu e o treabă pentru femei. Femeia-i făcută nu pentru ură, ci pentru dragoste.

Fu ca și cum ar fi biciuit-o peste față.

— Dragoste ? spumegă ea. Am încercat-o deja, ți-aduci aminte ?

O clipă mai târziu, se năpustea din nou asupra lui. Îl încolți cu lovituri și, de data asta, fu obligat să lupte, parându-i

atacurile puternice venite de sus în jos nu fără greutate, căci Frediana, deși nu avea forța unui bărbat, mânuia sabia cu o reală măiestrie. În sfârșit, dând pintoni calului, reuși să iasă din bătaia sabiei sale și, îndepărtându-se, putu să arunce o privire către câmpul de bătaie, de care nu-i despărteau decât câteva sute de pași. Părea că acolo totul se încheiase, însă observă patru războinici care înaintau spre ei. Intervenția lor era ultimul lucru pe care l-ar fi dorit, însă timpul era scurt. Frediana deja pornise din nou asupra sa cu o ploaie de lovituri. Manevrându-și cu abilitate calul, făcu o altă eschivă, apoi întinse degetul spre cei patru care se apropiau :

— Uite ! îi strigă. Curând ai mei or să fie aici. Dacă te prind, n-o să-i pot împiedica să te ucidă. O să mori în chinuri.

Ținându-și calul, tânăra privi spre cei patru huni. Șovăia. Balamber înțelese că era prea curajoasă sau, oricum, prea încăpățănată și că nu ar fi reușit să o convingă făcând apel la frică, astfel că încercă o altă cale de a o face să fugă.

— Du-te ! îi spuse. Dacă o să te prindă, sacrificiul alor tăi rămâne inutil : mulți s-au lăsat uciși numai ca să te poți tu salva. Alții au fugit și așteaptă să te aibă în fruntea lor. Eu n-o să te urmăresc.

Trăgând de hățuri pentru a-și întoarce calul, Frediana îl fixă cu fruntea încruntată, părând să reflecteze. Cu siguranță era surprinsă de generozitatea lui.

— Să nu-ți închipui că o să-ți mulțumesc, îi spuse pe un ton sumbru.

Balamber ridică o mână în semn de despărțire :

— Du-te, o să mă ucizi altă dată.

Frediana încuviință cu o mișcare nervoasă a capului și vârî sabia în teacă.

— Fie cum spui. Rămâne așa, atunci. Dacă o să ne mai întâlnim, unul din noi doi o să moară.

Își întoarse calul și, țâșnind în galop, se îndepărtă iute peste câmpie. Balamber mai rămase câteva clipe să-i privească silueta micșorându-se pe fundalul înverzit al munților Jura. Când cei patru războinici ajunseră lângă el, îi opri cu un gest al brațului.

— E în regulă, zise. Să mergem înapoi.

Fără grabă, se întoarse la locul care fusese un câmp de bătălie. Își vedea oamenii plimbându-se pe-acolo, dezbrăcându-i pe dușmanii uciși, omorându-i pe cei răniți și adunându-se în mici grupuri. O victorie deplină, așadar. Gândurile însă îi erau în altă parte. De ce, după ce o dorise atât, o lăsase să se ducă? De teamă – își răspunse – ca nu cumva oamenii lui să-i ceară moartea și de teamă să nu fie constrâns s-o umilească în fața lor. Fiindcă ei nu ar fi putut înțelege. De altfel, nici chiar el nu se putea înțelege pe sine. Nu era, desigur, surprins de ostilitatea – întru totul previzibilă – pe care Frediana o manifesta față de el; ceea ce-l uimise peste măsură era forța incredibilă pe care ea știuse să o extragă din ura sa pentru a se opune și a lupta având curajul și abilitatea unui bărbat pentru poporul său și pentru răzbunare. O revedea splendidă și furibundă la ultimul asalt, după aluzia plină de ranchiună pe care o făcuse la violul căruia îi căzuse victimă. Ciudat că, în tot acest timp, ori de câte ori se gândea la prima lor întâlnire, nu-i veniseră în minte toate posibilele urmări ale umilinței pe care ea o suferise sub ochii săi. Da, poate că îndârjirea nemaiîntâlnită cu care își ducea mai departe ura izvora tocmai din acel episod, pentru care el se simțea întru totul nevinovat. Mai mult, cercetând mai atent, chiar el fusese cel care îi pusese capăt – și nu fără riscuri pentru sine și pentru misiunea sa. Dar era limpede că asta nu conta, fiindcă – și aici era punctul sensibil – el... văzuse! Cu o mișcare instinctivă, izbit de acea intuiție, își reținu pentru o clipă calul. Bineînțeles! Asta era: Frediana nu intenționa doar să-l pedepsească pe responsabilul asasinării tatălui și fratelui ei, pe dușmanul care-i teroriza poporul, ci voia înainte de toate să-l suprime pe martorul propriei umiliri, parcă în încercarea de a o anula; iar în ochii ei asta însemna anularea acelei umiliri. Asta făcea ca prăpastia care-i separa să fie și mai greu de trecut și nu era nici o îndoială că, dacă aveau să se mai vadă vreodată, ea ar fi făcut la fel, mânată fiind doar de dorința de luptă și de răzbunare. Balamber înțelegea acum, în lumina crudă a realității, că visul pe care-l hrănise în secret, acela de a o face soția lui, nu era altceva decât un fruct otrăvit. Și totuși,

Îl încerca în privința ei o imensă admirație și încă ceva care trăia în adâncul lui. Aducându-și în minte, cum de multe ori i se întâmplase în ultima vreme, chipul său frumos și nobil, silueta ei subțire și puternică, mândria pe care i-o citise în ochi, simțea mai vie ca oricând în străfundul sufletului – da, undeva sub gât, în punctul în care se spunea că sălășluiește spiritul unui om – o senzație curioasă : ca o expansiune a ceva impalpabil, ce-i amintea vag de niște momente trăite în Panonia în vremea adolescenței, momente de o dulce și nicio dată mărturisită durere, care-l încerca atunci când, în lumina sângerie a unor splendide apusuri de soare, călărea de unul singur pe calul neînșeuat în imensa câmpie mângâiată de vânt. Era ceva diferit de dorința de a poseda pe care o simțise pentru alte femei. Era intuiția faptului că poate exista o mare bucurie care să fie însoțită totuși de o la fel de mare melancolie, căci era limpede de-acum că destinul îi jucase o festă, punându-l în situația de a fi detestat de unica femeie pentru care până în acel moment simțise un adevărat interes. „Dacă o să ne mai întâlnim.“ Dar cum ar fi fost posibil? Regele lui îl chemase în altă parte, la mare depărtare de Sapaudia. De-acum, era sigur că o pierduse pentru totdeauna, iar faptul că simțise cu câtă intensitate îl ura nu-i îndulcea cu nimic amărăciunea pe care i-o dădea siguranța că nu avea s-o mai revadă niciodată. Dar atunci cum se putea ca un om să se simtă trist și fericit în același timp? Da, și fericit, căci era bucuros că o revăzuse și că o lăsase apoi să scape încă o dată.

Partea a doua

Din loggia celui de-al doilea etaj al vechiului palat al lui Constantin, Flavius Etius și Tonantius Fereolus, prefectul Galiilor, observau doar aparent interesați evoluțiile centuriilor care se antrenau făcând manevre în marile suprafețe rectangulare acoperite cu iarbă din curtea de dedesubt. Nici unul din cei doi, cel puțin la prima vedere, nu dădea vreo atenție tânărului ofițer aflat în picioare în spatele lor și care, ținând sub braț coiful împodobit cu pene, stătea în așteptare în mijlocul a ceea ce fusese biroul marelui Împărat.

Aleile frumos pavate, flancate de șiruri de chiparoși erau străbătute fără încetare de mici grupuri de ofițeri de rang mai mic ori de curieri, servitori, cantinieri, magistrați ai cetății, furnizori, petiționari ce veneau pentru a douăzecea oară cel puțin să solicite o audiență ori să încredințeze secretarilor și ușierilor grave și de nerezolvat probleme personale : proprietăți devastate în locuri îndepărtate, copii răpiți care cu siguranță nu aveau să se mai înapoieze vreodată, datorii fiscale pe care de-acum nimeni nu le-ar mai fi putut plăti. Nu era nimic ciudat în toate acestea : Arelate, *Magnifica*, era capitala administrativă a Galiilor și nu era deci de mirare că zi de zi o invadau armate de afaceriști și petiționari, mai ales acum, când districtele galice erau răvășite de război. Toată mulțimea aceea sâcăitoare venea, de altfel, pentru Fereolus : Etius avea, într-adevăr, cu totul alte probleme. Cu mâinile la spate și cu o expresie severă pe chip, *Magister militum* privea cum soldații săi călcau în picioare fără nici o grijă munca grădinarilor palatului și nu dădea prea multă atenție comentariilor

arogante ale înaltului magistrat. Din când în când, urmărindu-și firul gândurilor, închidea ochii și trăgea adânc în piept aerul plin de miresme meridionale.

Între timp, Sebastianus, în obișnuita ținută de ofițer al trupelor regulate, aștepta și își impunea să aibă răbdare. Privind împrejur, avea sentimentul că se găsea într-un soi de mausoleu. După câte se spunea, sala aceea invadată de lumina caldă, mediteraneană ce pătrundea dinspre balcon și dinspre ferestrele largi fusese odată refugiul preferat al marelui Constantin, căruia i se atribuia, de altfel, meritul de a fi construit întregul palat. Aranjamentul sobru, dar elegant era destul de puțin potrivit cu destinația pe care Etius i-o dăduse încăperii, aceea de sediu al Comandamentului. În dreapta sa, Sebastianus vedea tronând un birou masiv de abanos a cărui tăblie era acoperită de pergamente de tot felul. Busturile unor personaje austere, printre care, firește, se distingea în apropierea biroului cel care-l reprezenta pe Împărat, îl priveau cu o fixitate neliniștitoare, iar de-a lungul pereților fresce în culori vii alternau cu dulapuri de bibliotecă, pe ale căror rafturi se puteau întrezări, prin crăpătura vreunei uși întredeschise, codice și cărți din pergament aliniate perfect de secretari scrupuloși. Perdele lungi de fabricație orientală permiteau la nevoie ca ferestrele să fie acoperite. Încă de când intrase, Sebastianus fusese subjugat de atmosfera austeră a acelui loc, iar acum își înșela așteptarea imaginându-și-l pe marele Împărat așezat pe jilțul cu intarsii din spatele biroului ori odihnindu-se întins pe splendida canapea pe care o vedea în stânga ; ori poate stând în picioare pe terasă, în același loc unde se găsea comandantul său. Ajunsese la Arelate cu o seară mai înainte, după șase zile de galop pe drumuri nu întotdeauna comode și îl revedea doar acum pe *Magister*, după mai mult de două luni ; cu toate acestea, trecând peste prima euforie, pe care și-o ținuse cu greu în frâu, începea deja să simtă mușcătura deziluziei. Etius îi venise în întâmpinare și îl îmbrățișase cu cordialitate arătându-i o bucurie a reîntâlnirii fără îndoială sinceră, însă lui, care îl cunoștea bine, nu îi scăpase o sclipire ciudată în ochi, întrebătoare și în același timp ironică. Încă de la primul schimb de cuvinte,

discuția lor luase o altă direcție decât cea așteptată. Etius nu păruse deosebit de impresionat de necazurile prin care trecuse și nici interesat în vreun fel de ceea ce-i spusese în legătură cu Balamber ori cu lupta eroică pe care Gundovek, Chilperic și Frediana o duceau împotriva hunilor. Chiar și descrierea dezastrelor pe care războiul le producea în Sapaudia părea să-l fi lăsat indiferent. Apoi raportul său fusese întrerupt de intrarea în încăpere a lui Fereolus, care venise în mod evident cu vești importante; Etius se dusese împreună cu el pe verandă lăsându-și ofițerul să aștepte muncit de întrebări și neliniști pe care le purta cu el de săptămâni întregi. Acum părea că cei doi bărbați terminaseră de discutat: sprijiniți de balustradă, priveau în curte comentând leneș exercițiile formațiilor de recruți; cu toate acestea, Etius nu părea să se grăbească să-l salute pe guvernator. Părea absorbit de reflecții grave și, pentru un moment, Sebastianus se simți îndreptățit să se întrebe dacă nu cumva uitase de el, cu atât mai mult cu cât plinuțul Fereolus se pregătise de mai multe ori să părăsească balustrada în mod evident nerăbdător să plece de-acolo – se considerase obligat pentru vizita aceea să îmbrace platoșa, iar acum transpira de căldură, trăind în plus o senzație neplăcută datorată faptului că generalul îl primise în haine civile. În realitate, Etius aproape că acum nu-i mai dădea atenție, întrucât era cu gândul în altă parte. Totuși, nu se hotăra să întoarcă spatele splendidului peisaj ce putea fi admirat din loggia. Contempla gânditor norii mari și albi ce străbăteau fără grabă azuriul pastelat al cerului din Narbonensis sau, privind spre miază-noapte, dincolo de zidurile și de turnurile înconjurătoare ale palatului, observa întrețeserea compactă de acoperișuri ale caselor foarte îngrijite din Arelate, întreruptă ici și colo, cu un efect plăcut la vedere, de coroanele verzi în permanență ale pinilor marini ce împodobeau peste tot piețe și grădini. Deasupra tuturor clădirilor se reliefa impunătoare fațada calcaroasă a Arenei, acoperișurile Forului și arcadele suprapuse ale apeductului. Pe Ron, ce curgea pe sub zidurile din stânga sa, pluteau ambarcațiuni cu vele, iar strigătele marinarilor îi ajungeau la urechi prin aerul incredibil de limpede, cu o

sonoritate stranie; amestecate cu ordinele seci ale centurionilor din curte și cu zgomotele îndepărtate și deformate ale cetății, ele îi transmiteau o senzație plăcută de normalitate, senzația unei vieți senine și laborioase, într-un imens contrast cu veștile despre orori și jafuri ce-i parveneau zilnic din miazănoapte.

Dintr-odată, păru să-și amintească de ofițerul ce stătea așteptând. Se smulse brusc de lângă balustradă și dădu să se întoarcă în birou, făcându-l astfel pe transpiratul Fereolus să înțeleagă că discuția lor se încheiase. Apucându-l prietenește de braț, îl însoți până la ușă trecând prin fața lui Sebastianus, pe care îl ignoră total.

— Atunci ne-am înțeles, spuse ca o concluzie. O să aștept la Lugdunum ultimele care cu efecte și provizii.

— Fii sigur, *Magister*, că o să mă îngrijesc să nu aibă loc nici o întârziere.

Surâzând și plecând ușor capul într-un mic semn de bunăvoință, Etius îl salută.

— Asta mă liniștește. Problema aprovizionării va fi hotărâtoare în această campanie, iar Împăratul o să fie fără îndoială cât se poate de mulțumit de eficiența ta, despre care fii sigur că voi avea grijă să-l informez. Rămâi cu bine.

Sebastianus rămase în continuare nemișcat, cu coiful sub braț; auzise acest ultim schimb de cuvinte și îi prinsese mesajul cel mai important, ce răspundea perfect dorințelor sale: așadar, în sfârșit, armata era gata să pornească! Se pregăteau mari evenimente și cu siguranță mari bătălii. Ecoul pașilor lui Fereolus încă nu se stinsese pe coridor, când Sebastianus auzi în spate plină de ironie vocea comandantului său:

— Eu o să lupt cu ei, apărând onoarea Romei!

Etius se apropie de el fără grabă și, cu mâinile la spate, începu să-l fixeze cu o expresie plină de înțeles.

— Ei, ce frază minunată! izbucni. Demnă într-adevăr de un tribun de demult, din vremurile Republicii!

Iată deci ce plutea în aer! Acum totul era clar în sfârșit. Temându-se de apropierea unei furtuni, Sebastianus se îndreptă și mai mult, încordându-se ca să păstreze poziția de drepti și

privind înaintea sa dincolo de loggie, spre un punct nedefinit situat undeva între doi nori. Etius însă i se postă în față fără să-și ia de la el privirea pătrunzătoare. Cu toate acestea, aruncându-i o privire scurtă, Sebastianus avu impresia că el era în acel moment mai degrabă distrat decât în mod real mânios.

— Te trimisesem la Genova — rosti *Magister*, iar în privirea sa apăru o neașteptată lucire de ironie — pentru ca, anunțând sosirea mea, să-i convingi pe burgunzi să rămână fideli alianței și să mă ții de acolo la curent cu tot ce avea să se întâmple.

Sebastianus înghiți în sec.

— Cu îngăduința ta, *Eminentissime*, nu cred să nu fi îndeplinit această sarcină.

Ridicând mâna într-un gest de autoritate, Etius îi porunci să tacă.

— Nu, bineînțeles, însă eu îți interzisesem să iei parte la lupte. În ultima ta scrisoare, cu adevărat minunat de dramatică, faci referire la o presupusă necesitate de a răscumpăra onoarea Romei. Ei bine, în acea frază nu mi-e greu să citesc... nu nega — din nou, mâna sa se ridică poruncitoare, pentru a preîntâmpina un previzibil protest —, nu mi-e greu să citesc, îți spuneam, un reproș la adresa mea.

Sebastianus îl depășea la statură cu cel puțin trei degete, însă nu și în prestanța fizicului, căci Etius, în ciuda celor cincizeci de ani ai săi, nu era doar un bărbat cu aspect plăcut și viril, cu trăsături hotărâte pe chip și cu părul încă des, chiar dacă albit în multe locuri, ci avea încă umerii lați, gâtul robust și toracele larg, care îi ținea întinsă eleganta tunică dalmatică de culoare purpurie, cu o bogată broderie de aur; brațele îi erau musculoase, călite în exercițiul fizic făcut în tinerețe și în acțiunile dificile desfășurate chiar de curând în război, iar pantalonii militari mulați îmbrăcau două picioare puternice, cu pas elastic, aproape felin. În ochii săi gri-verzui strălucea lumina unei inteligențe vii, iar privirea îi era hotărâtă, ba chiar deseori ironică și neliniștitoare, într-atât încât, după câte se spunea, nici chiar Augustul

Valentinian nu reușea să o susțină. În acel moment, nu reuși să facă asta nici Sebastianus, care, confuz, căută să se justifice :

— Am scris acele cuvinte pe când lupta stătea să înceapă.

Intenția mea era...

Etius îl întrerupse sec :

— Am înțeles perfect care era intenția ta. Să știi atunci...

Se opri și tăcu un moment, părând să-și domine un acces de furie.

— Să știi – repetă sever ridicând muștrător arătătorul, dar moderând tonul vocii – că tu însuși, cu rapoartele tale din Sapaudia, ai contribuit mult la hotărârea mea de a renunța să aleg calea Alpilor.

Mai înainte ca Sebastianus să poată replica ori să ceară o explicație, *Magister* relua :

— Acum vino să vezi !

Și, cu un gest brusc, îi ordonă să-l urmeze pe balconul larg. Ajunși la balustradă, făcu un semn cu bărbia către soldații ce făceau exerciții :

— Acelea sunt milițiile italice și din Narbonensis, îi spuse, înrolate cu forța, firește, din rândurile țăranilor, ale sclavilor și ale vagabonzilor. Teoretic, sunt două legiuni, dar toți la un loc nu sunt nici măcar două mii de oameni.

Sprijinit cu ambele mâini de balustradă, continuă :

— Uită-te la ei, apărătorii Imperiului : oameni care până ieri știau să mânuiască cel mult un cosor, buni eventual pentru un scandal într-o tavernă sau să se ascundă într-o răpă și să țină calea drumeților.

— În *castrum* și în taberele pe care le-am văzut pe Ron am observat totuși miliții de elită și regulate și chiar detașamente de barbari auxiliari : alani, heruli cu mulți arcași și poate...

— Da, sunt floarea forțelor mele militare. Cert este că întreaga mea armată – adică practic ceea ce Roma a putut să mobilizeze în acel moment, mă înțelegi? –, ei bine, întreaga mea armată cu tot cu țăranoriiăștia, spuse arătând din nou către grupurile de recruți, nu depășește douăsprezece mii de soldați, la care trebuie să adăugăm două sau trei mii pe care pot să-i iau de la garnizoana de la Arelate. Din rapoartele

tale și din altele ce mi-au parvenit de la Mediolanum, din teritoriile invadate, rezultă că Attila dispune de forțe de cel puțin șapte sau opt ori mai mari. Nu-i așa?

Sebastianus fu constrâns să confirme :

— Da. Așa e. Poate chiar și mai mult.

Etius îl fixă cu o privire pătrunzătoare :

— Spune-mi atunci, Sebastianus : în condițiile astea, de ce anume am nevoie disperată ca să înving?

— De timp și de aliați ? riscă prefectul după un moment de reflecție.

Etius, cu o expresie satisfăcută, pocni din degete :

— Exact ! Ai zis bine : timp și aliați ! Și încă – s-o spunem și pe asta – de un dram bun de noroc ! Sau, ca să zicem ca Papa Leon al nostru, de ochiul binevoitor al divinei Provi-dențe. Acum ascultă-mă bine : după cum știi, în Galii există multe forțe pe care, dacă le-am uni, ar fi posibil să adunăm la un loc o mare armată, capabilă să se opună hunilor. Miliții barbare, cele mai multe, dar legate de noi prin tratate precise de alianță : vizigoții din Aquitania înainte de toate, pe urmă francii din Belgica, dar și alanii din Cenabum Aureliana, saxonii de pe Loira...

— Și burgunzii... adăugă Sebastianus.

Pentru un moment, chipul lui Flavius Etius se întunecă. Apoi încuviință :

— Și burgunzii, firește. Ei și-au îndeplinit deja într-un mod minunat sarcina. Când te-am trimis la Genava încă nu era posibil să cunoaștem intențiile lui Attila, adică dacă își propunea să traverseze Sapaudia și să coboare în Italia sau dacă prefera să țintească în inima Galiilor, care, la urma urmei, constituie adevăratul lui obiectiv. Însă când la Mediolanum mi-a parvenit ultimul tău mesaj, situația se schimbase : din depeșele sosite în zilele acelea din toate regiunile invadate se înțelegea acum limpede că frontul principal al războiului era concentrat la miazănoapte. Attila are de gând să-i spulbere înainte de toate pe vizigoți, înțelegi ? Și are toate motivele, căci recunoaște în ei adversarul cel mai puternic și mai periculos. Misiunea pe care o încredințase gepizilor și lui Shudian-gun al tău nu era aceea de a coborî în Italia, ci de a acoperi

provizoriu flancul stâng al imensei sale armate de invazie și de a ușura problemele legate de aprovizionare, punând mâna pe resursele din teritoriul invadat. De îndată ce toate acestea mi s-au clarificat, ceea ce se întâmpla în Sapaudia trecea pe planul al doilea și ar fi fost inutil și periculos să angajez acolo puținele forțe disponibile. Iar, pe de altă parte, cum mi-aș fi aprovizionat armata într-o regiune pe care tu însuși o descriai ca devastată de inamic? Și încă... tu știi bine că vizigoții își doresc de mult Arelate, într-adevăr, prea apropiată de teritoriul pe care-l controlează ei. Dacă, văzându-ne nehotărâți, i s-ar fi supus lui Attila trecând în rândurile lui cu toată armata lor, cetatea asta, cu garnizoana pe care o avea până acum zece zile, ar fi fost cu siguranță pierdută, iar tu știi că de aici se ajunge în Italia în câteva zile. Prin urmare, pe măsură ce situația se clarifica, am deplasat trupe din Lunca Padului în valea Ronului prin Via Aurelia și prin trecătorile din Darantasia ; și acum iată-mă aici gata să apăr Arelate, dar mai ales să unesc forțele noastre cu cele ale vizigoților împotriva dușmanului comun, ceea ce e pe cale să se întâmple chiar acum.

Respirând adânc, Sebastianus încuviință. Așadar, vizigoții coborau pe câmpul de luptă alături de Etius, care mai mult decât oricine le ținuse piept în anii din urmă ! Încă o dată, trebuia să recunoască faptul că *Magister militum* acționase în modul cel mai potrivit, însă nu-l consola prea mult să știe că împrejurările dramatice pe care le trăise în ultima lună erau catalogate cu superficialitate ca episoade lipsite de importanță în cadrul general al războiului. Dar cei o sută de burgunzi uciși ? Dar suferințele îndurate de populație ? De Lidania, de Odetta, de tânăra Lucia... Iar răstignirea acelei copile necunoscute din burgul în flăcări, și asta trebuia trecută printre evenimentele secundare ? Hotărât lucru, prețul plătit de Sapaudia strategiei lui Etius fusese enorm. N-avea decât să sperie că nu se va dovedi inutil. Oricum, venise la Arelate cu speranța că va vedea lămurit sensul evenimentelor din Sapaudia și obținuse explicația pe care o căuta. Acum, deși înțelegea că *Magister militum* iertase deja

tonul retoric și de critică prost mascată al mesajului său, consideră că este cazul să se justifice :

— Cu îngăduința ta, *Eminentissime*, eu nu cunoșteam în ansamblu mersul evenimentelor. Burgunzii erau într-o criză totală și furioși pe noi ; acesta e motivul pentru care am ales să lupt alături de Chilperic.

Etius încruntă sprâncenele și, pentru o clipă, ridurile ce-i brăzdau fruntea se adânciră, dar imediat chipul său se destinse din nou. Îi zâmbi prietenește și, bătându-l cu mâna pe braț, se întoarse cu el în birou.

— Bineînțeles. Îmi dau seama că te găseai într-o situație extrem de delicată și poate și eu m-aș fi comportat în același mod. În orice caz, la resentimentele lui Gundovek o să ne gândim mai târziu. E un bărbat inteligent și va înțelege. Ceea ce contează e victoria finală. De altfel, după câte știu, hunii și gepizii părăsesc chiar acum Sapaudia și se îndreaptă către miazănoapte. Către miazănoapte, înțelegi ? Și aici ajungem la ceea ce ne interesează.

Îi făcu semn lui Sebastianus să se apropie de birou, pe care, fără ezitare, îl goli de toate hârtiile măturându-l cu un singur gest larg al brațului și dezvelind astfel o hartă desenată pe piele în diferite culori : cu verde erau trasate contururile Galiilor, cu negru erau schițate sumar râurile, în vreme ce câteva pete roșii indicau principalele cetăți. Așadar, ceea ce, luminat dinspre cadrul unei ferestre larg deschise, se oferea privirii lui Sebastianus era teatrul operațiunilor.

— Privește aici, îi spuse Etius făcându-i după aceea semn să se apropie. Armata lui Attila e deja în fața Aurelianei : cetate mare, după cum știi, și deci o pradă bogată. Dar, în primul rând, devenind stăpân pe Aureliana, Attila ar dispune de un pod peste Loira, pe care să poată trece armata sa pentru a invada teritoriul vizigoților.

— Pe cine avem acolo ?

— Pe Sangiban cu patru sau cinci mii de alani și o garnizoană romană, la care trebuie să adaugi câteva mii de voluntari. Au escorte consistente și pot să reziste chiar un timp mai îndelungat. Acum ascultă-mă bine, îi strânse brațul cu o mână vrând parcă să-i transmită prin acea atingere

toată forța propriei hotărâri. Aureliana nu trebuie să cadă, înțelegeți ?

— Vizigoții ar putea să-i vină în ajutor, observă Sebastianus, care vedea acum strălucind în ochii comandantului său o lumină de înflăcărare pe care i-o cunoștea foarte bine.

— Sigur că da ! Acum două săptămâni l-am trimis la Teodoric pe bătrânul Avitus. Îți amintești de el, nu ? Cum să nu-ți amintești : a fost prefectul Galiilor acum câțiva ani, pe urmă a căzut în dizgrație...

Făcu un gest cu mâna, vrând parcă să îndepărteze un subiect inutil.

— Dar nu contează asta. Avitus a fost cel care l-a convins pe Teodoric să pornească la război ; de altfel, n-a trebuit să depună prea mari eforturi, de vreme ce, e limpede acum, Attila vrea Galiile și, prin urmare, și pielea vizigoților. În urmă cu câteva zile, o ștafetă de la Toulouse mi-a confirmat că Teodoric își adună armata. Dar pe bună dreptate se așteaptă să ne mișcăm și noi. Ei bine, pregătirile noastre sunt aproape încheiate. Ceva mai devreme am primit de la Fereolus ultimele asigurări : bogata Narbonensis se va îngriji în modul cel mai eficient posibil după posibilitățile ei ca fluxul aprovizionării să meargă bine. Așadar, în două zile, armata o să pornească în marș spre Lugdunum și de acolo se va duce la Aureliana. De aceea, cetatea trebuie să reziste atât cât e nevoie, încât să ne permită să ne unim forțele cu armata lui Teodoric și să-l atacăm pe Attila împreună.

Sebastianus era în același timp uimit, îngrozit și satisfăcut : avusese deja ocazia să participe cu alți ofițeri la consilii de război, însă acum era prima dată când *Magister militum* îi vorbea între patru ochi și atât de amănunțit despre planurile sale. Asta însemna oare că urma pentru el o importantă înaintare în grad ? Era greu întotdeauna să ghicești ce avea în minte omul acela. Oricum ar fi stat lucrurile, nu voia să pară că nu poate gândi cu capul său, așa că, făcând cu mâna un gest incert în direcția hărții, obiectă :

— „Atât cât e nevoie“, zici. Dar, *Eminentissime*, va trebui să mărșăluim cel puțin trei sute de mile !

— Spune mai bine trei sute cincizeci. Dacă ne gândim că nu intenționez să pierd infanteria pe drum, o să avem nevoie de cincisprezece până la douăzeci de zile.

De nestăvilit, absorbit de proiectul său, Etius întinse încă o dată mâna pentru a preveni o obiecție.

— Știu ce vrei să-mi spui : că cetăți mai bine apărate decât Aureliana au căzut în două zile. Dar eu sunt sigur că Aureliana n-o să cadă. Sangiban cu siguranță nu e un leu și poate nu e nici măcar de prea mare încredere, dar... au acolo un episcop, un anume Anianus. E un om cu un caracter excepțional. Când Attila se găsea încă la două sute de mile de Lutetia Parisiorum, a pornit-o la drum și a venit aici. M-a implorat să-i salvez cetatea, a spus că oamenii săi vor să se bată, să reziste. Ei bine, știi ce zic? Tocmai el a fost cel care m-a convins că putem învinge, demonstrându-mi că în Galii sunt încă oameni dispuși să se lupte. L-am trimis înapoi dându-i cuvântul că până la jumătatea lui iunie voi fi acolo cu armata mea. Aureliana, crede-mă, e locul potrivit pentru a-i strivi pe huni. Având forțele noastre unite cu ale lui Teodoric, îi vom putea ataca strângându-i între noi și cetate.

Cucerit, Sebastianus întreabă :

— Pot să te întreb care va fi rolul meu ?

Flavius Etius strânse un moment buzele măsurându-l gânditor.

— Rolul tău va fi important, firește.

— O să comand o unitate ? Care ?

Scutură din cap :

— Nu, nu vei comanda. Nu pentru moment, cel puțin. O altă misiune.

Sebastianus se strădui să-și ascundă deziluzia :

— Despre ce e vorba ?

În loc să-i răspundă, Etius se aplecă peste birou și apucă un clopoțel pe care-l agită scurt. La sunetul său, plantonul se arată imediat în prag.

— Adu-l înăuntru pe Divicone ! îi ordonă *Magister*.

O clipă mai târziu, târându-și pașii, intră în încăpere un bărbat slab și deșirat în straie de țăran. Sebastianus observă că avea lanțuri la mâini. Îl privi întrebător pe *Magister*, care,

aruncând o privire furioasă la legăturile prizonierului, îl muștră aspru pe planton :

— Idioților ce sunteți ! Divicone e un prieten ! De ce mi l-ai adus aici în lanțuri ?

Soldatul, alb la față, se apără :

— Eu... Eu nu știu... L-au adus aici așa de la temniță. E un bagaud și...

— Măcar ți-au dat cheile de la lanțuri ?

Soldatul răspunse că temnicerul avea cheile și că aștepta în capătul scărilor. Nervos, Etius îl trimise să-l caute ; puțin mai târziu, cei doi apărură în fugă și-l eliberară pe prizonier, care între timp nici nu suflase, mulțumindu-se doar să fixeze desenele mozaicului de pe pardoseală. De îndată ce dispărură cei doi din încăpere, Etius se apropie de omul acela. Punându-i o mână pe umăr, îi spuse lui Sebastianus :

— El e Divicone. Așa cum a spus și plantonul, e un bagaud, sau, mai bine zis, a fost până acum o săptămână, când s-a predat soldaților din garda palatului. Nu-i așa, Divicone ? îl întrebă el pe un ton prietenesc.

Bagaudul încuviință îndreptându-și pentru prima oară privirea către Sebastianus. O privire umilă, totodată febrilă, ce nu părea deloc a fi aceea a unui criminal înrăit.

— Da, spuse pe un ton liniștit și parcă plin de inspirație. Fiindcă, înainte de a fi bagaud, sunt un bun creștin.

Nu era explicația cea mai clară la care se puteau aștepta, însă Etius, ținându-i mâna pe umăr, încuviință la rândul său și continuă :

— Trebuie să știi că omul ăsta a fost multă vreme – ba chiar aş putea spune până ieri – prieten apropiat cu Eudoxiu.

— Eudoxiu Medicul ?

— Chiar așa. Se pare că, în trecut, înainte de a se pune în fruntea bagauzilor de pe Loira, a exercitat o astfel de profesie onorabilă.

— Credeam că a murit.

— Și eu, de fapt. Dar nu e așa.

Lăsând umărul bagaudului, Etius își încrucișă brațele și urmă :

— Acum trebuie să știi că acest Eudoxiu a scăpat nu știu cum de alanii noștri și și-a găsit refugiul toamna trecută la Attila, iar Divicone împreună cu alți câțiva era cu el. Povestea călătoriei lor prin pădurea din Harz până în Turingia ar fi demnă de pana lui Homer, dar te scutesc de ea. Ca să n-o mai lungim : acolo, Eudoxiu a reușit, nu fără a face mai întâi mai multe tentative inutile și nu fără să aștepte mulțisor, să intre în cortul lui Attila și să-i vorbească. Iar Divicone al nostru era prezent.

Solicitat de Etius să-i confirme cuvintele, bagaudul încuviință din nou energic, apoi începu să vorbească pe un ton gros, dar hotărât :

— E adevărat. Eudoxiu i-a spus lui Attila că bagauzii de pe Loira l-ar primi ca pe un eliberator și că ar lupta pentru el. A promis că s-ar porni cu miile de îndată ce el ar fi sosit cu armata și că i-ar conduce prin toată regiunea, ajutându-i să înfrângă punctele cel mai bine puse la punct și să ia pradă bogată.

Derutat, Sebastianus își mută privirea de la bagaud la Etius, apoi din nou la cel dintâi și întreabă :

— Dar... în schimbul a ce ? Ce aștepta de la Attila nebunul ăsta ?

Pentru moment, Divicone se întunecă la față, de parcă ar fi fost și el jignit într-o oarecare măsură de modul cum vorbise Sebastianus despre acela care până acum câteva zile fusese căpetenia sa ; la rândul său, scărpinându-și gânditor barba crescută de mai multe zile, aruncă o privire întrebătoare la *Magister militum*, iar acesta din urmă, făcându-i un semn de nerăbdare, îl îndemnă să răspundă.

— Bine, spuse în sfârșit cu stânjeneală. Promisiunea pe care a obținut-o Eudoxiu de la Attila a fost eliberarea tuturor sclavilor, emanciparea tuturor colonilor și alungarea tuturor proprietarilor și magistraților romani de pe teritoriul dintre Rin și mare. „Odată, pământul era al tuturor“, spunea mereu, „și trebuie să fie din nou al tuturor“. Și mai spunea : „Frecușurile dintre Attila și Valentinian al III-lea nu ne privesc, dar, dacă va fi război, Attila o să fie pentru noi un aliat util. Hunii sunt altfel decât ceilalți barbari, fiindcă sunt nomazi :

pe ei nu-i interesează proprietatea pământului; de aceea, dacă o să ne ajute, n-o să trebuiască pe urmă să ne păzim de ei, fiindcă nu vor fi un pericol pentru noi“.

Lui Sebastianus nu-i venea să creadă și căută confirmarea în ochii comandantului său. Etius, ridicând din sprâncene, îi aruncă o privire grăitoare.

— În fine, ai înțeles, îi spuse. În comparație cu acest Eudoxiu, faimosul Spartacus era un spirit moderat.

Se întoarse din nou către bagaud.

— Și, astfel, doar cu micul efort al unei promisiuni, prietenul meu Attila a câștigat un nou aliat. Și iată-l pe Eudoxiu și pe prietenii lui cum îl urmează în invazie, ba chiar merg înaintea lui, îl ajută la trecerea râurilor, îi deschid drumul în diferite feluri, iată-i și cercetași, cantinieri și informatori și iată-i chiar la asaltul cetăților. Nu-i așa, Divicone?

Bagaudul plecă pentru moment privirea, apoi, cu un efort evident, începu din nou să vorbească:

— Da. Eudoxiu îi cunoștea cam pe toți capii bagauzi din provinciile invadate sau, oricum, știa cum să intre în contact cu ei. I-am ajutat pe huni în toate felurile, dar pe urmă eu...

Văzând că se oprește, Etius trase cu ochiul spre Sebastianus și îl îndemnă pe celălalt să continue:

— Pe urmă?... Zi mai departe, Divicone. Prefectul meu trebuie să știe totul despre tine.

— Pe urmă eu n-am mai vrut.

Ochii săi de câine își luară un aer umil, aproape implorator.

— Eu... eu sunt un bun creștin. Hunii sunt păgâni și fac lucruri... Da, fac lucruri înfiorătoare! Și nu numai ei, întări ridicând glasul și aprinzându-se la față. Mai întâi de toate aliații lor; da, turingienii! Ei sunt îngrozitori: la Divodorum l-au ucis și pe episcop, au jefuit toate bisericile. Și pe urmă, omoară femeii și copii, chiar îi torturează. Da, într-un sat ocupat de ei am văzut cu ochiiăștia ai mei copii – copii mici, înțelegeți? – atârnați de glezne de crengile copacilor. Și un lucru care...

Înghiți frământându-și mâinile cu privirea pierdută în gol, revăzând parcă lucrurile teribile pe care le descria. Apoi, deodată, își aținti din nou ochii asupra lui Sebastianus privind-l pătrunzător și febril:

— În sfârșit... Eu i-am spus lui Eudoxiu, dar el mi-a răspuns că era prețul ce trebuia plătit pentru libertate. Dar aceia erau doar niște copii, îi spun eu, și nu erau nici măcar fii de *clarissimi*, părinții lor erau țărani, oameni ca și noi. Și atunci el îmi zice să încetez, să tac, zice că am inima prea moale, că nu înțeleg nimic și... Ei, mi-am zis că nu, Domnul nostru nu poate să vrea să se întâmple așa ceva. Și atunci am luat într-o noapte un cal și-am fugit. Am fugit, dar aveam mereu înaintea ochilor copiii, copilele violate și făcute bucați. Și atunci... Atunci când am aflat că *Magister militum* era aici, la Arelate, am venit să mă predau; căci mă gândesc că numai el ar putea să facă ceva, să-i oprească pe demonii ăștia, mă gândeam că pot să îndrept răul pe care l-am făcut și...

Glasul i se curmă în gât. Plecă spre pardoseală ochii plini de lacrimi și tăcu.

Fără să aștepte să întâlnească privirea stupefiată a lui Sebastianus, Etius făcu câțiva pași prin încăpere cu mâinile la spate, părând să urmărească în mintea sa o anumită idee. În sfârșit, se opri și își fixă din nou prefectul.

— Omul acesta — îl arată pe Divicone — ne poate fi de mare ajutor. După cum știi, regiunea aflată spre apus de Loira a fost întotdeauna un cuib de bagauzi. Credeam că, în anii din urmă, generalii mei au făcut ceva ordine prin părțile acelea, dar e clar că m-am înșelat. Eudoxiu și-a trimis acolo complicii ca să-i ridice pe toți spre a-i ajuta pe huni. Ba poate s-a dus chiar el acolo. Cel puțin, după spusele lui Divicone, asta avea de gând să facă. El, în schimb — făcu din nou semn spre bagaud —, cunoaște multă lume prin părțile acelea și are destulă trecere printre capii lor. Ar putea să stea de vorbă cu ei și să încerce să-i facă să se răzgândească.

Sebastianus ridică din umeri. Nu reușea să înțeleagă care ar fi fost rolul său în toată povestea asta.

— Cu îngăduința ta, *Eminentissime*, nu înțeleg ce...

Cu același gest, Etius îl făcu de îndată să tacă:

— Dar noi putem să sperăm mai mult de la bagauzi: sunt mulți și înarmați, nedeprinși poate cu tacticile militare, dar cunoscători ai locurilor și suficient de răi ca să ne fie de folos. Mai întâi de toate, ca cercetași. Dar și în luptă, de ce nu? De

altfel, oamenii pe care i-am înrolat de curând nu sunt cu mult mai buni. Firește, va trebui să le oferim o răsplată.

— Adică ?

— Iertarea. Iertarea și înrolarea în armata romană nu pentru a fi dislocați la frontiere, ci pentru a fi încredințați garnizoanelor din marile centre ; sau, ca o alternativă, posibilitatea de a fi primiți coloni pe pământurile imperiale.

— Cer iertare, *Eminentissime*, dar tot nu înțeleg care va fi misiunea mea.

— Ai două, de fapt. Înainte de toate, să-l însoțești pe Divicone în taberele bagaude și, vorbind cu capii lor, să dejoci planurile lui Eudoxiu. O să plecați chiar mâine. O să te însoțească și un centurion viteaz de origine galică, care cunoaște mai bine mentalitatea acelor oameni, și de aceea îți va fi de ajutor. O să-l cunoști mâine. O să le povestești atrocitățile săvârșite de huni, iar tu o să promiți în numele meu ce ți-am spus, cu toată autoritatea ce o vei avea în virtutea statutului tău de *Comes*¹ și prim-consilier al lui *Magister militum*. Însă tu și ofițerul de care îți spuneam aveți și o altă misiune, încă și mai importantă. Multe detașamente romane, fugind, s-au regroupat dincolo de Loira. Va trebui să intrați în contact cu comandanții lor, să-i activați și să-i convingeți să se alăture împreună cu soldații lor armatei. Și încă ceva : când o să fii acolo, caută cumva să faci să ajungă un mesaj la Anianus și la Sangiban, asigurându-i că armata mea nu va lipsi de la întâlnire.

Se întrerupse un moment, pentru a se întoarce și a lua de pe masă un sul de pergament și o altă foaie împăturită simplu în patru.

— Uite. Acestea – spuse întinzându-i cilindrul – sunt acreditările tale cu sigiliul meu, pe care Anianus va ști să-l recunoască. Aici, în schimb – adăugă dându-i foaia –, vei găsi numele și adresa unui barcagiu de pe Loira în care el are încredere deplină : la nevoie, el o să fie intermediarul vostru.

1. Echivalentul latinesc al cuvântului *tovarăș*. Semnifica nu doar o poziție politică sau administrativă foarte înaltă, ci și o intimitate de cel mai înalt rang cu împăratul și cu consilierii sau locțiitorii acestuia.

Sebastianus luă cele două pergamente fără să întrebe nimic. În vreme ce comandantul său îi vorbea, căutase să se arate impasibil, dar nu putuse să nu clipească din ochi de câteva ori : „*Comes* și prim-consilier“. Etius pronunțase acele două cuvinte apăsându-le într-un mod anume prin tonul vocii. Un salt frumos în al său *cursus honorum* deci și, în primul rând, o mare onoare pentru el. Cu toate acestea, ideea de a vagabonda prin pădurile de la Lugdunense în căutare de briganzi zdrențăroși și de soldați fugari în vreme ce armata mergea spre una dintre cele mai mari bătălii din istoria Romei — poate cea din urmă, cea definitivă — îi repugna atât de mult, încât nu mai reuși să o ascundă.

— Timpul pe care îl ai la dispoziție e scurt, riscă un răspuns, iar eu nu aș vrea să lipsesc de la bătălie.

Așa cum se întâmpla adesea, chipul lui Etius se luminează de mai multe ori într-un zâmbet larg și cuceritor. Cu un gest energic, îi puse o mână pe braț privindu-l cu ochi arzând de optimism și hotărâre :

— Așa ceva nu o să se întâmple ! Mai mult, nu trebuie cu nici un chip să se întâmple, fiindcă, până în a doua săptămână a lui iunie, tu și Divicone va trebui să-mi aduceți la Aureliana toți soldații, toți bagauzii și pe toți cei pe care îi veți găsi dispuși să se bată, de oriunde ar veni și de orice condiție ar fi. Nu e un război ca toate celelalte, dus de soldați și de generali : cei din Galii trebuie să înțeleagă că, dacă nu le rezistă invadatorilor, vor sfârși prin a fi exterminați, iar o întreagă civilizație va fi nimicită. Ceea ce se pregătește acum va fi o bătălie a popoarelor, iar noi va trebui să o câștigăm.

Pentru misiunea aceea, Sebastianus avea să-i aibă ca escortă nici mai mult, nici mai puțin decât pe Maliban, unicul supraviețuitor din *turma* de cavalerie ce-l însoțise în Sapaudia, și pe Vitalius, pe care avusese plăcerea să-l regăsească la Genava. A doua zi de dimineață, își părăsi împreună cu ei locuința îmbrăcat în haine civile și fără să aibă cu sine altă armă decât propria sabie. Întocmai precum i se spusese dinainte de către *Magister militum*, îl găsi în fața intrării palatului împreună cu Divicone pe celălalt tovarăș de călătorie, pe care încă nu-l cunoștea. Ofițerul acela, al cărui nume era Elvius Metronius, îi făcu imediat o impresie foarte bună : o înfățișare cinstită, umeri largi, ochii cenușii, cu privirea ascuțită și inteligentă, o strângere de mână hotărâtă și viguroasă. Era un comandant de *turma* din cavaleria de elită, originar din Treveris și doar cu câțiva ani mai tânăr decât el ; nu-i lipsea cu siguranță nici experiența militară, căci luptase ca și el împotriva vizigoților și a hunilor, ba mai mult, se putea mândri cu o campanie în plus : aceea împotriva bagauzilor. Încă din primul moment, între ei luă naștere o simpatie reciprocă, ce îi ajută pe amândoi să întreprindă cu ceva mai mult optimism acea misiune care nu-i entuziasma absolut deloc.

Părăsiră Arelate la ora a treia a zilei, trecând pe sub marele arc din perioada augustiniană al Porții de Miazănoapte, fără alt bagaj decât cel pe care și-l putea duce fiecare pe propriul cal. Pe drum, avură ocazia să schimbe câteva vorbe, pentru a se cunoaște mai bine. Metronius, printre altele, îi spuse imediat, deschis lui Sebastianus că avea îndoieli asupra

capacității militare a bagauzilor, pe care îi considera cu nimic mai mult decât briganzi la drumul mare : indisciplinați, indolenți, neloiali și oportuniști și, prin urmare, nepotriviți – mai degrabă din cauza mentalității lor decât din cauza armamentului – să înfrunte armatele barbare. Cu toate acestea, recunoștea că era vital să-i desprindă de Attila, căci, dacă nu s-ar fi dovedit utili romanilor pe câmpul de luptă, ar fi fost în schimb de mare ajutor regelui hunilor, întrucât îl puteau conduce printr-un teritoriu necunoscut lui, asigurându-i susținerea armatelor și ajutându-l foarte mult la cucerirea cetăților. Sebastianus se mulțumi să constate cu amărăciune că faptul că trebuia să se facă apel la asemenea aliați era dovada cea mai bună a decăderii cu care se confrunta un imperiu cândva glorios. Descoperiră că fiecare dintre ei provenea dintr-o familie caracterizată printr-o tradiție militară bine înrădăcinată : un unchi al lui Metronius fusese chiar Legat imperial la Magonza pe vremea primelor invazii barbare, în timpul principatului condus de Aurelius Probus. Din cele câteva indicii despre participarea sa la războiul bagaudic, pe care nu părea să-l treacă printre acțiunile sale cele mai glorioase, Sebastianus se convinsese că experiența sa pe câmpul de luptă nu trebuia trecută cu vederea. Printre altele, Metronius nu era entuziasmat să aibă un alan ca însoțitor în acea misiune : îi aminti lui Sebastianus că, în urmă cu doi ani, mai ales detașamentele alanilor fuseseră cele care îi vânaseră pe bagauzii de pe Loira și îl avertiză că prezența sa ar fi putut să le facă greutăți, odată ajunși la amicii lui Divicone. Îi sugeră chiar să-l facă să se întoarcă la prima stație de schimb, dar Sebastianus, care își formase despre soldatul acela o părere foarte bună, respinse cu fermitate ideea, mai întâi fiindcă Maliban era, ca toți ceilalți alani, un expert în mânăuirea arcului, fapt care ar fi putut să se dovedească de mare folos grupului, iar pe de altă parte, nu ar fi știut cu cine să-l înlocuiască. De asemenea, fără ca alanul și Vitalius să știe, discutară și despre ciudatul antagonism ce părea să-i opună pe cei doi. Într-adevăr, între cei doi soldați nu se manifesta multă camaraderie, în primul rând, din cauza unei nemărturisie invidii pe care cel de-al doilea părea să o nutrească

față de cel dintâi. Sebastianus își dăduse seama de asta încă de pe drumul dintre Genova și Arelate și, amuzându-se în sine, își promisese din nou să găsească un mod de a-l recompensa pe Vitalius cât mai curând, încredințându-i o misiune mai specială, care ar fi avut darul să-l asigure că rolul său era la fel de important ca întotdeauna. Metronius îi sugera în glumă să-l pună să țină jurnalul „acțiunii lor istorice“, iar ideea nu-i păru câtuși de puțin de lepădat. La prima stație de schimb, îl luă deoparte pe Vitalius și îi dădu acea misiune susținând că ar fi vrut să aibă la sfârșitul călătoriei un jurnal al operațiunilor, pentru a putea alcătui, pornind de la el ca mulți scriitori de literatură militară din trecut, o carte care să păstreze spre folosul urmașilor amintirea acțiunii lor. Tânărul soldat, care se mândrea mult cu darurile sale în ale scrisului, fu vizibil satisfăcut și își asumă de îndată acea însărcinare, garantând că avea să se dovedească într-adevăr zelos în a nota cu scrupulozitate orice eveniment.

Către amiază, cerul, care încă de dimineată începuse să se înnoreze, deveni plumburiu, iar furtuna ce se porni în primele ceasuri de după prânz le încetini puțin mersul. La apus, uzi până la piele, se opriră într-o stație de schimb și acolo luară prima lor cină împreună, având astfel ocazia să se cunoască mai bine. Cei doi ofițeri călătoriseră în haine civile, însă gazda, cu instinctul infailibil al meseriei sale, recunoscă de îndată în ei persoane de seamă și se grăbi să-i servească personal, dându-le în sala ticsită o masă lungă într-o poziție bună, departe de fumul ce venea din bucătărie. Pentru lumină le adusesese două lumânări de seu înfipite în farfurioare de aramă.

În vreme ce Vitalius, credincios însărcinării ce-o primise, își aștepta cina scrijelind cu repeziciune pe o tăbliță de ceară o sinteză a acelei zile de călătorie, Sebastianus îl cerceta curios pe Divicone. Cu surprindere, îl văzu cum se reculege cu mâinile împreunate rostind o scurtă rugăciune de mulțumire de îndată ce hangiuul îi aduse la masă cana cu vin și un vas mare plin cu bucăți de miel fript. Chiar și Metronius rămase uimit și nu putu să-și rețină un zâmbet.

— Văd că ești un om de mare credință, comentă făcându-i cu ochiul lui Sebastianus în vreme ce întindea mâna ca să-și ia porția.

Divicone întinse și el mâna și zâmbi cu umilință :

— Hrana e darul Domnului, spuse serafic, și, prin urmare, e drept să-i mulțumim pentru ea.

Turnându-și de băut, Sebastianus îl întrebă :

— Tu n-ai înfățișare de bandit. De fapt, pari mai degrabă un om al Bisericii. Și totuși, *Magister militum* susține că ești bine-cunoscut printre bagauzi. Cum s-a întâmplat de-ai ajuns să fii unul de-al lor ?

Divicone, care mânca mestecând cu calm, termină de supt un os cu concentrarea cu care ar fi luat un medicament și îl aruncă apoi pe jos.

— A fost voia Domnului nostru, răspunse fixându-l pe Sebastianus cu ochii săi arzători. Ai spus bine : un om al Bisericii ! În realitate, la optsprezece ani eram deja diacon, iar la douăzeci am început viața de mănăstire.

— Așadar erai de condiție liberă.

— Desigur ! Tatăl meu avea pământ și servitori, era capul comunității noastre, un sat aproape de Augustodunum. Mai avea patru fii, toți băieți și toți mai mari ca mine, dar cred că eu eram preferatul lui. Căuta întotdeauna să nu-mi dea muncile cele mai obositoare, zicea că eram predestinat să fiu prezbiter și, pentru un an, mă trimise chiar la un învățător ca să învăț să scriu și să citesc. Însă instruirea mi-am definitivat-o în mănăstire.

Se întrerupse pentru un moment, iar ochii săi priviră în gol, luând o expresie evlavioasă.

— Toți psalmii aceia ! spuse pe un ton extatic și, imediat, întinzând brațul pe deasupra vasului cu friptură, declamă, ca și cum s-ar fi adresat unui auditoriu numeros :

*Strigați Domnului tot pământul !
Slujiți Domnului cu veselie,
Veniți înaintea Lui cu bucurie...*

Tăcu deodată, iar brațul îi căzu la loc pe masă într-un gest de oboseală. Chipul i se întunecase.

— Cu bucurie, da, chiar așa ! Și pentru mine așa era. Alții sufereau, le venea greu să renunțe la lume, erau încă pradă

concupiscentei, înțelegeți ? Eu însă nu : trăiam în pace, iar regulile severe ale claustrului nu mă împovărau. Era un loc minunat : o veche casă de coloni înconjurată de pajiști și pâlcuri de stejari. Călugării o transformaseră în mănăstire, iar din donații fusese ridicată o mică biserică ce avea înăuntru o magnifică icoană a lui Cristos binecuvântând. Și pe urmă era mângâierea, dar ce zic eu, entuziasmul rugăciunii pe care o ridicam lui Dumnezeu ca ispășire și răscumpărare pentru păcatele lumii. Viața potrivită pentru mine. Da, viața potrivită, chiar așa. Lumea nu mă atrăsese niciodată în mod deosebit și eram fericit că îi întorsesem spatele. Munca nu lipsea nici acolo înăuntru, dar nu mă speria, iar chinurile cărnii n-au fost niciodată pentru mine de neîndurat. Mă rugam, munceam și îmi închipuiam că drumul existenței mele pământești fusese de-acum hotărât. Dar pe urmă s-a întâmplat ceva...

Preocupat de faptul că, înflăcărat de istorisirea sa, Divicone uita să mănânce, Sebastianus îl îndemnă cu un gest al mâinii :

— Mănâncă între timp. Avem drum lung și trebuie să-ți păstrezi forțele.

Divicone se scutură cu un tremur scurt, ca și cum doar în momentul acela și-ar fi dat seama de prezența lui. Ascultător, luă a doua coastă de miel și începu să îi roadă carnea. Aproape imediat, Metronius îl incită să-și urmeze povestirea :

— Deci ? Spuneai că s-a întâmplat ceva, mi se pare.

Înghițindu-și dumaticatul, Divicone încuviință.

— Da, reluă el ștergându-și degetele unse de vesta soioasă de in. S-a întâmplat într-o după-amiază. Îmi amintesc că era toamnă : toate culorile acelea, știți... În sfârșit, într-o după-amiază, mă dusesem prin apropiere împreună cu un confrate să aducem lemne. Luasem un căruț deschis, pe două roți, ca să le căram la mănăstire ; îl trăgea un cal bătrân, împrumutat de la un țăran. L-am lăsat pe cărare, am intrat în pădure și îmi amintesc că el, care era mai robust, dar mai puțin priceput, se muncea mult și fără prea mari rezultate să doboare un arțar cu securea. Eu în schimb culegeam de pe acolo crengile uscate, căci pentru foc merg bine și ele. Mă îndepărtasem puțin, știți, și, la un moment dat, aud un câine

lătrând și strigăte ca la vânătoare, pe urmă un trosnet de crengi, pe urmă... Pe urmă văd că un băiat iese în fugă din desiș chiar acolo, la câțiva pași de mine. L-am recunoscut: era fiul unui colon dintr-o *villa* din apropiere, un om de treabă; avusese șapte copii, dar războiul și frigurile îi luaseră cinci. Acela era cel mai mic, să tot fi avut treisprezece ori paisprezece ani. Alergase mâncând pământul și acum era sfârșit. Mi s-a prăvălit înaintea printre frunzele uscate și s-a târât în patru labe până la mine. Așa, vedeți?

Dădu din mâini, ca să redea cât mai clar cele întâmplate, apoi urmă:

— Eu am încremenit cu legătura de crengi în brațe. Nu știam că se zic, ce să fac. „Ajută-mă!“, îmi spunea el, „dacă mă prind, mă omoară“. „Cine te urmărește?“, îl întreb eu, și el răspunde gâfâind că mai-marele de la *villa* e cel care-l urmărește și mă imploră, pentru numele lui Dumnezeu, să-l ajut. Era așa de înspăimântat, bietul de el... Și lătratul câinelui se apropia, iar eu... În sfârșit, n-am stat mult pe gânduri și, aruncând pe jos vreascurile, l-am luat de mână, l-am dus în goană către car; în mare grabă și cu furie i-am făcut un pic de loc în mulțimea de lemne pe care le încărcaserăm, iar deasupra lui am pus altele cât am putut de iute, ca să-l pot ascunde. Confratele meu, care se întorcea cu securea sa fără să fi încheiat treaba, mă văzu și se opri peste măsură de uimit; dar eu, acum nici nu știu cum, din doar câteva cuvinte spuse cu furie, l-am convins să mă ajute. După ce l-am acoperit bine pe băiat, ne-am îndepărtat puțin de car și iată că apare câinele: un mastif ce te băga în sperieți, cu zgardă cu colți și, în spatele câinelui, un bărbat călare, mare și cu o față înfricoșătoare. „Ați văzut un băiat? Arăta așa și așa, îmbrăcat așa și așa“, făcu el. Bineînțeles, îi zic că nu, nu am văzut pe nimeni. Iar confratele meu, palid ca un mort, reușea doar să facă semn că nu din cap, nu mai putea nici măcar să sufle, dar să mai și vorbească, înțelegeți? „Dar ce a făcut, sărmanul?“, întrebai eu. „Sărman pe naiba“, zice el, „băiatul ăla e un hoț. A furat o găină de la *villa* și nu e pentru prima oară. Oamenii ăștia, în loc să-și plătească datoriile, fură de la cine îi ajută. Dar de data asta o s-o plătească, de data asta îl spânzur.“

Divicone se întrerupse un moment, apoi ținu să adauge :

— „Cine îi ajută“, înțelegeți ? Chiar așa a spus. Ca și cum n-am ști cum merg treburile astea : țăranii săraci, striviți de taxe și de nenoroc, se îndatorează de la *clarissimi* ; pe urmă nu reușesc să plătească și iată-i ajunși coloni semiliberi, sclavi, de fapt, constrânși toată viața lor — și constrânși după aceea și fiii lor — să împartă cu *dominus* roadele pământului care odată era al lor.

— E adevărat, fu de acord Vitalius. Așa se întâmplă că atâta lume sărmană sfârșește în ruină !

Sub privirea uimită a lui Sebastianus, tânărul tăcu imediat și roși, căindu-se, desigur, că se lăsase antrenat de povestea aceea până la a face afirmații atât de hazardate în prezența a doi ofițeri de rang. Spre deosebire de tânărul soldat, Maliban părea mai puțin interesat de conversație, ocupat fiind să-i șoptească propuneri languroase unei servitoare tinere și blonde care tocmai adusese la masă al doilea urcior de vin. Fata zăbovea râzând lângă el și rezista, în mod vădit fără prea mare convingere, îmbrățișării sale viguroase. Când Sebastianus, sătul de chicoteala lor neîntreruptă, își aținti asupra lui privirea severă, alanul o lăsă să plece nu fără să o asigure cu un semn al mâinii și cu un zâmbet irezistibil că aveau să se revadă mai târziu, în vreme ce Divicone, care încuviințase energic intervenția lui Vitalius, își reluase deja istorisirea :

— Câinele între timp începuse să se învârtă în jurul carului mărâind și amușinând fără încetare, până ce reuși să enerveze calul, înțelegeți ? Atunci l-am rugat pe animalul acela să-și cheme înapoi câinele ; dar iată că, chiar în acel moment, câinele sare pe mormanul de lemne, începe să scurme, să miște butucii din loc, iar copilul caută atunci să iasă, sare jos, dar câinele îl prinde în colți. Vechilul sare de pe cal, îl înșfacă de păr și... în sfârșit, l-a prins.

Oftă privindu-și cu ochii febrili comesenii, care-l ascultau atenți.

— Ați dat și voi de belea ! observă Metronius.

Scuturându-se, Divicone murmură :

— Noi ? Care noi ?

Metronius agită mâna.

— Păi tu și confratele tău, nu ?

— Da, sigur. „Ah, călugări blestemați“, făcu acela, „voi ați să-l apărați, ei ? O să vedem ce o să zică de asta abatele vostru !“. Între timp, îl smucea totuși de păr pe bietul băiat potopindu-l cu insulte. Îl azvârli pe jos și începu să-i lege mâinile la spate, în vreme ce el ne striga să-l ajutăm, că lui îi era foame și că pentru asta furase. Eu mă apropii de vechil și-i spun : „Om bun, dacă îl spânzuri pe sârmanul băiat, stăpânul tău n-o să câștige nimic din asta, iar tatăl său o să piardă două brațe care îl ajută la câmp. E un băiat grozav, îl cunosc și sunt sigur că o să știe să îndrepte răul pe care l-a făcut“. Dar acela îmi dă un brânci și mă trânteste. Băiatul profită atunci și o zbunghește ca un iepure. Însă câinele i se vâra în față, îl trânteste la pământ și îl înhață de gât. Vechilul, în loc să-l cheme, stătea cât era de mare cu picioarele depărtate râzând de el cu mâinile în șolduri. Eu am dat fuga și am încercat să dau câinele la o parte, dar nu era nimic de făcut : băiatul striga, avea deja toată fața plină de sânge, se acoperea cu brațele deja pline de răni. Atunci, mă întorc și îl văd pe confratele meu împietrit privind cu gura căscată scena aceea oribilă ; avea încă securea în mână. I-o iau și-i ard una câinelui, pe urmă încă una cu toată puterea.

Înfierbântat de povestea sa, cu ochii aprinși de emoție, își însoțise ultimele cuvinte dând agitat din mâini, de parcă ar fi lovit chiar atunci cu securea. Apoi iarăși tăcu uitându-se în jur cu o privire rătăcită, copleșit de dramatismul amintirilor, dar Metronius, care îl ascultase atent cu degetele încrucișate pe masă, îl îndemnă din nou să continue :

— Și atunci ?... Cum s-a terminat ?

Tensiunea care-l animase până în momentul acela pe bagaud păru să dispară dintr-odată : ridică din umeri și, lăsând privirea în jos, scutură din cap amărât.

— Rău, din păcate. În cel mai rău mod posibil. Ceva m-a lovit în cap, mi-am pierdut simțurile și n-am mai văzut nimic. M-am trezit în sihăstrie înconjurat de confrății mei. Mă priveau ca pe un ucigaș, iar abatele îmi vorbea cu asprime. M-am ridicat pe coate și am întrebat de băiat. Mi-au spus că

murise. Și câinele murise, iar vechilul cerea satisfacție. Acu'... trebuie să știți că biserica mănăstirii o construisese chiar stăpânul de la *villa*; în afară de asta, abatele venea dintr-o familie de rang, chiar familia unui senator. De altfel, mulți alții dintre acei călugări proveneau din familii înstărite, cum se zice, și nimic nu lasă mai multe urme asupra cuiva ca pecetea mediului în care crește. Eu, în loc să-mi recunosc vina ori măcar să spun ceva care ar fi însemnat pentru ei că sunt cât de cât vinovat, am zis că acționasem așa ca să-l apăr pe băiat, că singurul meu gând fusese să împiedic un abuz și că... – și ăsta a fost momentul când m-am pierdut – că Domnul nostru nu putea să vrea umilirea și uciderea într-un mod atât de barbar a celor sărmani de către cei care trăiau în huzur. Da, chiar așa am zis.

Un surâs amar apăru pe chipul lui Metronius :

— Te-au dat afară, așa e ?

Lăsând din nou privirea în jos, Divicone răspunse :

— Nu chiar. Abatele mi-a poruncit să mă duc a doua zi să-i ofer scuzele mele vechilului și să-l implor să mă ierte. Dar eu...

Ridică iarăși capul și-i privi pe cei doi ofițeri / cu o expresie exaltată.

— Eu, atunci... am fugit chiar în noaptea aceea. A început astfel pentru mine o perioadă cumplită, fiindcă nu aveam unde să mă duc; poate că tatăl meu m-ar fi primit, dar eram departe de casă și, oricum, dacă m-aș fi întors în situația aceea de om alungat, l-aș fi făcut cu siguranță să se simtă foarte stânjenit; și pe urmă mă temeam că avea să mă oblige să îngenunchez înaintea aceluia ucigaș și a stăpânului său, ca să nu mai vorbim, firește, de abatele acela nedemn. A fost într-adevăr un moment urât! În primele zile, dacă n-aș fi avut credință, probabil că mi-aș fi luat zilele de disperare, dar curând am găsit solidaritate. Am vagabondat două săptămâni peste câmpuri ascunzându-mă în păduri și trăind din mila locuitorilor; apoi, într-o seară, în pragul iernii, în vreme ce mâncam în casa unuia dintre ei, bătut la ușă Eudoxiu însoțit de doi de-ai săi și luată toți trei cina cu noi. Mi-a plăcut omul acela: am înțeles imediat că era cult, dar avea

principii cât se poate de ferme și o voință de nezdruccinat. Da, o inteligență teribilă, într-adevăr. Când i-am spus cine eram, a râs și a zis că auzise vorbindu-se mult despre mine și că era încântat să mă cunoască. Am mâncat, am băut împreună, iar el mi-a spus despre visul său, care de fapt a fost întotdeauna visul bagauzilor : pământul să fie al celui care îl muncește, omul să nu mai aibă putere asupra altui om, să nu mai fie taxe, nici perceptori, nici vechili cu câini feroce. Ah ! Omul ăla știe să vorbească, știți ? Și are o lumină în ochi ! O lumină care... În sfârșit, ca s-o scurtez, am devenit tovarăși, ba chiar prieteni. A doua zi m-a dus la peșterile unde locuia banda lui și, în scurtă vreme, mi-am mai făcut o mulțime de prieteni. A început să mă ia curând în toate acțiunile lui, fiindcă zicea că eu eram oarecum altfel decât ceilalți și, în plus, reușeam întotdeauna să-i aduc aminte pentru ce lupta. Câte am mai făcut împreună !

— Și câte *villa* prădate ! Câte gâturi tăiate ! îl întrerupse Metronius ridicând ironic din sprâncene.

Divicone reluă energic :

— Numai când nu aveam încotro ! Eudoxiu nu era un vărsător de sânge, ci un răzbunător al celor asupriți. De altfel, mulți dintre cei care îl urmează sunt creștini devotați.

Văzând zâmbetele ironice ale ascultătorilor, se înfierbântă :

— Da, așa e, vă spun. Dacă ați ști pe câți i-am botezat eu ! N-aveți idee câtă credință și câtă sete de dreptate se găsește la oamenii aceia. Singurul lor păcat, dacă se poate numi așa, e acela că nu așteaptă să primească dreptatea și fericirea în Ziua Învierii, ci o cer aici și acum. Și au dreptate, după părerea mea, fiindcă Nazarineanul a poruncit ca cei bogați să se lepede de bogățiile lor și să le împartă cu cei săraci, iar puternicul să se facă umil printre cei umili ; dar bogații și puternicii se fac că nu-i așa. Eudoxiu îi făcea pe bogați să sângereze, e adevărat, dar întotdeauna ca să facă un bine celor sărmani.

— Sigur ! izbucni în râs Metronius. Și dacă vă scăpa cumva vreun mort, tu îi dădeai binecuvântarea ta și, cine știe, îi aplicai și ultima ungere !

Râseră scurt cu toții, nu însă și Divicone, care, trecând peste aluzia la responsabilitățile pe care le avusese el, continua cu fervoare :

— Nu, ascultați ! De obicei, gărzile care se aventurau în pădure ori gărzile proprietarilor se alegeau cu câte o ciomăgeală. Sigur că vechilul acela — cel cu câinele, vreau să zic — n-a scăpat așa ieftin, însă, prin uciderea lui, Eudoxiu a făcut doar un act de dreptate. „Pentru că nu și-a adus aminte să facă milostenie și a prigonit pe cel sărman, pe cel sărac și pe cel smerit cu inima !“, spune Cartea Sfântă. Eu am citit-o, știți ? Eu cunosc Scripturile ! Iar la mănăstire aveam și câteva cărți cu Psalmii lui Ieronim. Cunosc mulți dintre ei și, da, i-am învățat și pe ei, pe bagauzi, vreau să zic, și...

Se întrerupse un moment. Încrângându-și fruntea, căută să reia firul poveștii.

— Ce ziceam ? A, da... Apoi însă lucrurile s-au schimbat. Banda se mărea de la o zi la alta. Foametea, violențele soldaților, abuzurile săvârșite de *clarissimi*... Au fost oameni spânzurați, sate arse și...

Se întrerupse iarăși privind în jur un moment, iar faptul că se știa înconjurat de soldați ai Romei îi arătă, evident, că nu trebuie să întindă coarda prea tare în acel punct.

— În sfârșit, reluă, violența a crescut. Pe urmă, anul trecut, soldații au ucis-o pe nevasta lui Eudoxiu într-o ambuscadă. Din ziua aceea, el n-a mai fost același om. A devenit întunecat, schimbător, ucidea tot mai ușor, până când...

— Până când îi veni ideea să se ducă la Attila ! încheie Sebastianus. Nu-i așa ?

Îndurerat, Divicone încuviință :

— A hotărât să-l caute pe Attila și, astfel, și-a pierdut sufletul !

Sorbi îndelung din paharul său de lemn, apoi rămase privindu-l scrutător și învărtindu-l între degete fără să mai zică nimic. Era deja târziu și mulți mușterii părăsiseră sala de mese ca să se ducă la dormitoare. Gazda și servitorii săi veneau și plecau printre mese aranjând și aruncând priviri nerăbdătoare puținilor rămași. Afară încă ploua cu ropot

mare. Sebastianus hotărî că venise momentul să se retragă și discuția se încheie acolo.

A doua zi de dimineață, ieșind în curte, regăsiră soarele. După ce îi lăsă lui Maliban timp să-și ia rămas-bun de la cucerirea sa din seara trecută, o apucară din nou pe vechiul drum militar; în ziua aceea, profitând de timpul frumos, străbătură o distanță aproape de două ori mai mare. Conștient că avea puțin timp la dispoziție ca să-și îndeplinească misiunea, Sebastianus puse la punct un plan de călătorie mai mult decât ucigător, care, cu toate acestea, fu respectat. Cu puține opriri și cu schimbări dese de cai în stațiile de schimb, ajunseră la Lugdunum în trei zile, timp în care avură deseori ocazia să zărească mai ales în jurul satelor înjghebări dezo-lante de barăci ridicate de fugarii din provinciile invadate.

Găsiră Lugdunum încă traumatizat de marea spaimă pe care o încercase cu puține zile în urmă. Amenințată de gepizi, marea cetate, slab apărată de milițiile romane și de saxoni, adăpostise mulți refugiați din zonele de câmpie și se pregătise în vederea unui posibil asediu. Și, într-adevăr, o mare armată de barbari se oprise câteva zile în zonă săvârșind devastări groaznice, apoi însă, într-o dimineață, ridicaseră cor-turile și plecaseră spre miazănoapte; lugdunensii nu se simțeau totuși scăpați de pericol, fiindcă alte bande numeroase fuse-seră de asemenea observate ici și colo în întreaga Sequania. Când Sebastianus și tovarășii săi intrară prin marea Poartă de Miazăzi, permisele lor militare de trecere fură supuse la un sever control din partea corpului de gardă. Văzând că veneau de la miazăzi, soldații le puseră îngrijorați tot felul de întrebări, cu speranța că vor afla despre sosirea grabnică a armatei lui *Magister militum*; Sebastianus însă preferă să nu se arate foarte informat. Pe străzi găsiră mulțimi de oameni, dar fără însuflețirea ce însoțea de obicei locurile unde se adunau mulțimile în cetate. Atmosfera generală era, dimpotrivă, mai curând depresivă, mai ales din pricina nume-roșilor fugari, a căror mizerie, și aici, ca și în Sapaudia, dădea mărturii grăitoare despre cataclismul ce se abătuse asupra Galiilor: disperați, nu puțini – printre ei, chiar femei care, prin aspect și veșminte, păreau de rang – nu șovăiră să-i

oprească cerșind de mâncare ; copile cu chipul îmbătrânit înainte de vreme rătăceau cu privirea pierdută și inexpressivă ori aruncând ocheade fără pic de rușine ; capi de familie în vârstă ședeau amărâți cu capul în mâini pe treptele clădirilor gândindu-se la proprietățile abandonate și devastate de barbari sau la cei dragi care suferiseră cine știe cum de pe urma violenței lor. În privința dărilor – mari, insuportabile –, administratorii cetății străluceau ca întotdeauna prin ineficiență, iar puterea militară se mulțumea să-și însușească rapace orice resursă posibilă, pregătindu-se pentru vremurile nesigure ce aveau să vină. Ca urmare, singura autoritate reală era episcopul, a cărui reședință era asediată de oameni cu felurite cereri, ținuti în frâu de diaconi și de voluntari. Sebastianus ar fi putut fără nici o grijă să se adreseze Pretoriului, măcar pentru o cazare mai confortabilă, dacă nu pentru altceva, dar se abținu, ca să nu piardă timp cu curtoaziile față de comandantul garnizoanei și ofițerii superiori. Preferând să păstreze secretul prezenței sale în cetate, găsi un adăpost cât de cât acceptabil într-un han, unde dormi împreună cu prietenii săi, alături de cai, nu numai fiindcă *cubiculum*-urile¹ și dormitoarele gemeau de clienți, ci mai ales pentru a evita ca cineva să încerce să-i fure și să-i revândă ori să-i măcelărească. În dimineața următoare, porniră iarăși la drum luând calea spre Argentoratum și intrară astfel în regiunea Bagaudiei.

1. Încăpere din casele romanilor ce slujea, de regulă, drept cameră de odihnă.

Străbătură în ziua aceea patruzeci de mile pe drumul militar, pe care îl părăsiră însă în zilele următoare, apucând-o pe drumeaguri bătătorite, ce duceau când în sus, când în jos, printr-un peisaj presărat cu creste ascuțite și dantelate de granit, întrerupte de hăuri adânci și de multe conuri de origine vulcanică, îmbrăcate când în iarbă, când într-o vegetație deasă: punctele cele mai îndepărtate ale Arverniei, regiune puțin populată, de care barbarii abia se atinseseră în trecerea lor. Către amiază, treceau vadul unui râuleț pe malul căruia, la nici o jumătate de milă mai la vale, se putea vedea o moară veche și mică; mai sus, pe o înălțime, se zărea un sat. Divicone, care cu o dimineață înainte se așezase deja alături de Sebastianus în fruntea grupului, îi opri pe toți cu un gest al mâinii. Arătând spre moară, spuse doar atât:

— A venit momentul să-i anunțăm pe prieteni. Așteptați-mă aici.

În vreme ce el se îndepărta, Metronius îi aruncă lui Sebastianus o privire îngrijorată.

— Ai încredere în el? îl întreabă sprijinindu-se în oblâncul șei.

— Vreau să am încredere. La urma urmei, omul ăsta s-a predat lui Flavius Etius, deși putea să nu o facă și și-a asumat o sarcină grea și riscantă.

Descălecând, Sebastianus adăugă:

— Să ne oprim și să lăsăm animalele să se odihnească. Între timp, am putea să mâncăm ceva.

Se așezară la umbra unui pâlcc de carpeni lăsând caii să pască. În așteptarea întoarcerii lui Divicone, ronțăiră niște

galete¹, luând și câteva îmbucături de carne uscată. În jurul lor, liniștea era totală, dar câmpul palpita de viață. Prezența lor acolo făcuse păsările din copaci să tacă, însă tăunii zumzăiau îndârjiți în jurul cailor, corbii se roteau croncănind deasupra unui lan de grâu din apropiere, iar cohorte de furnici mari și înfometate apăruseră de nicăieri printre pietre de îndată ce Maliban pusese pe pământ traista cu merinde. Deasupra lor, pe un cer de un azuriu intens cum lui Sebastianus îi părea să fi văzut doar în Italia, nori albicioși se deplasau leneș către răsărit. Mult mai aproape, mici zgomote produse de animale minuscule însuflețeau măracinișurile de-a lungul torentului, iar gâlgăitul vesel al apei printre pietre suna ca un cântec molcom și cuceritor ce părea să-i cheme pe toți la odihnă și la a lăsa deoparte toate grijile. Rezemat de un copac, Vitalius cerceta grâul încă fraged mușcând ușurel dintr-un spic de orz sălbatic.

— Te gândești încă la recolta ta ? îl întreabă Sebastianus.

Scoțându-și spicul dintre dinți și arătând cu el înspre lanul de grâu, Vitalius preciză :

— Da, dar cel al tatălui meu e fără îndoială mai copt decât ăsta : se culege la sfârșitul lui iunie. Pe cel de-aici nu o să-l culeagă mai devreme de patruzeci de zile.

Metronius făcu cu ochiul spre alanul ce stătea întins în iarbă cu mâinile sub cap :

— Maliban al nostru nu se interesează de agricultură. El se gândește la dragoste !

— Deh, răspunse Sebastianus cu veselie. Pe fetișcana aia care servea în tavernă o cam are la inimă, pe cât se pare. În ultimele trei zile l-am văzut mai tăcut decât de obicei.

Maliban, fără să-și schimbe poziția, se mulțumi să zâmbescă vag și le aruncă o privire piezișă, o încuviințare plină de satisfacție și totodată o invitație să nu-l înțepe mai mult decât i-ar fi îngăduit să tolereze onoarea sa de războinic. Schimbând vorba, Metronius îl întreabă dacă era bucuros că se apropia de Aureliana, unde cu siguranță avea să întâlnească pe mulți din neamul său.

1. Un fel de pesmeți mâncați de marinarii sau soldații aflați în campanie.

— Sigur, răspunse Maliban. Am mulți prieteni în garnizoană și o să fiu bucuros să-i întâlnesc, chiar dacă nu e nici o glorie și nici o plăcere să te lupți în cetate. Noi, alanii, suntem călăreți, un popor de câmpie.

— Întocmai ca hunii, așa-i ?

De această dată, Maliban se ridică deodată în capul oaselor și, încrucișându-și picioarele, scuipe cu dispreț, aruncându-i lui Metronius o privire mânioasă și amenințătoare.

— Să nu spui asta, romanule ! Hunii sunt niște animale ! Sunt drojdia pământului ! Fără caii lor sunt nimic, se hrănesc cu câini și, când luptă, ocolesc totdeauna înfruntarea om la om cu sulița și sabia. Tot ce au e furat de la alții ! Noi știm să lucrăm aurul, să făurim arme și vase frumoase și să țesem veșminte în culori multe și minunate. Noi...

Fără să-l privească, Metronius făcu semn că era de-ajuns :

— Bine ! Bine ! Știm toate astea ; e totuși adevărat că mulți sarmați — sau alanii, cum vă place să vă numiți — sunt împreună cu Attila și că...

Expresia alarmată cu care Sebastianus privea spre Maliban îl făcu să tacă și să întoarcă la rândul său privirea către soldat. Acesta se ridicase în tăcere și îl fixa vizibil enervat, cu mâna pe mânerul sabiei :

— Tu ești un ofițer roman, iar eu îți datorez respect, dar trebuie să mă privești când îți vorbesc și nu trebuie să mă întrerupi și nici să-mi insulți poporul.

Vitalius, alarmat și el, se ridică în picioare și privea speriat la comandantul său, nesigur ce ar fi trebuit să facă. Oricum, Metronius nu era omul care să cedeze ușor. Se ridică la rândul său și replică dur :

— Ei, calmează-te, ai înțeles ? Și adu-ți aminte că...

Cu privirea fixată asupra lui Maliban, Sebastianus întinse mâna întrerupându-și prietenul.

— Ajunge, Metronius ! îi porunci.

Cunoștea suficient de bine cât erau de orgolioși și de impulsivi alanii, încât să fie serios îngrijorat de iritarea celui războinic viteaz. Galo-romanul vru să protesteze :

— Dar el...

— Ajunge !

Tonul lui Sebastianus devenise acum cât se poate de dur.

— Misiunea noastră e prea importantă ca să ne permitem să ne certăm între noi și cu atât mai puțin pentru niște prostii. Aici nu ne îndoim de nimeni și nu jignim pe nimeni, e limpede ?

Metronius păru să șovăie pentru un moment ; părea muncit de impulsuri felurite și contradictorii. Apoi ridică din umeri.

— Ei, bine, da, sigur ! exclamă.

Pe urmă, întorcându-se spre soldat, desfăcu brațele împăciuitoar :

— Hai, Maliban, spuneam numai așa, glumeam doar. Nu m-aș îndoii niciodată de tine, nici nu te-aș jigni vreodată pe tine ori pe neamul tău.

Încuviințând cu gravitate, albanul își luă mâna de pe sabie. În momentul acela, Vitalius arătă cu degetul spre moară și anunță :

— Divicone ! Uite-l acolo, se întoarce !

Veniră cu toții pe cărare. Divicone sosi lăsându-și calul să tropăie fără grabă. Ochii îi străluceau plini de satisfacție. De îndată ce fu lângă ei, Sebastianus, cu mâinile în șolduri, îl întrebă :

— Deci ? Ce ai rezolvat ? Când o să-i întâlnim pe prietenii tăi ?

Bagaudul luă un aer enigmatic :

— Am cerut o adunare a capilor tuturor bandelor din regiune, dar când va fi asta nu pot să-ți spun, prefectule.

— Probabil că măcar știi unde va avea loc.

Divicone zâmbi :

— Nu-ți fie teamă, o să-i vezi curând. Nu avem decât să o luăm pe drumul ăsta care pătrunde în teritoriul lor. Mai devreme sau mai târziu ne vor găsi ei pe noi.

A doua zi, peisajul din jur se schimbă din nou. Se văzură înaintând pe un teren moale și dezolant, o câmpie în care nu se vedeau urmele prezenței umane, cu suprafața fărâmițată de nenumărate bălți rotunde, înconjurate de trestie și desigur de arini. Ajunseră curând într-o adevărată mlaștină, în care Divicone era singurul capabil să se orienteze. Copitele cailor se afundau în pământul mocirlos, iar cărarea pe care o străbăteau se strâmta pe unele porțiuni atât de mult, încât îi constrângea pe Sebastianus și pe tovarășii săi să meargă în șir indian, înconjurați de mărăcinișul des și de ochiuri de apă stătătoare prin care doar câteva mici punți din trunchiuri putrezite permiteau trecerea de la un ostrov la altul. Cu puțin înainte de apusul soarelui, aerul începu să se închețeze ușor deasupra aceluia peisaj deprimant, dar nicidecum nelocuit : din când în când, puteau auzi plescăitul câte unei rațe sau, dintr-odată, bătaia frenetică din aripi a unei perechi de lebede care, fără să le dea atenție, zburau razant, aproape de nivelul apei, prinse cu totul în jocurile lor de iubire, sau cântecul micilor păsări ce cuibăreau printre trestii. Roiuri de insecte minuscule zburau și rămâneau din loc în loc suspendate rotindu-se în aer, iar la trecerea cailor, gușteri mari în splendide culori alergau să se adăpostească printre mărăcini. Răgușit, se ridică în aer de câteva ori strigătul uliului șorecar.

Chiar dacă Divicone părea că merge cu siguranță prin labirintul acela îmbibat cu apă, Sebastianus începu să-și facă griji.

— Până acum, prietenii tăi nu s-au arătat, iar în curând se face întuneric, observă el către bagaud. Sper că știi unde ne duci.

Celălalt îi răspunse fără să se întoarcă :

— Ceva mai încolo e o colibă. Putem înnopta acolo.

Ca un ecou, răsună din spate vocea lui Metronius :

— Minunat ! Un bivuac în mlaștină. Țânțarii or să ne mănânce de vii.

Divicone se abținu să dea replica. Își urmară drumul până la apus. Liniștea serii se întinsese de-acum peste mlaștină, când bagaudul, ca întotdeauna în frunte, se opri făcând semn cu bărbia înainte :

— Priviți ! spuse. E acolo, vedeți ?

Să numești colibă construcția ce se ridica de pe o mică stâncă aflată la cincizeci de pași de ei însemna de-a dreptul să te hazardezi : în realitate, era o înjghebare fragilă, desfăcută toată din încheieturi, ce fusese alcătuită din trestii și ramuri mici, legate laolaltă cu noroi uscat. Oprindu-și calul, Metronius întrebă :

— Și vrei să spui că în noaptea asta vom dormi aici ?

Divicone încuviință :

— E destul de comodă, nu chiar atât de urâtă pe cât se vede de-aici. Eu am dormit în ea de multe ori și, oricum, e singurul loc acoperit pe care-l putem găsi pe o întindere de multe mile ; doar dacă nu vreți cumva să dormim printre copaci. Credeți-mă : nu există pe aici primprejur un loc mai bun de popas.

— Și tocmai pentru asta noi o să mergem în altă parte, replică scurt Sebastianus.

— Ce vrei să spui ? întrebă Metronius arătând cu capul spre bagaud. Te temi că acest semicălugăr ne-a adus într-o capcană ?

— Nu, nu e asta. Am încredere în el, dar nu și în prietenii lui.

Divicone, răsucit pe trei sferturi în șa, îi răspunse cu tonul împăciuitoare dintotdeauna :

— Nu trebuie să te îndoiești, prefectule. Omul cu care am vorbit să-i anunțe pe bagauzii din zona asta e ca un frate pentru mine.

— O fi cum spui, dar eu prefer să-mi iau câteva precauții. Metronius fu de acord.

— Sunt întru totul de acord, dar problema care se pune acum e să găsim cât se poate de repede un loc mai potrivit pentru popas.

Divicone își întoarse calul și se apropie gânditor.

— Dacă nu vă convine locul ăsta, ne-am putea muta mai încolo.

Indică un alt ostrov, la cincizeci de pași mai în față, separat de cel pe care era construită coliba printr-un mic ochi de apă stătătoare.

— Acolo sunt numai copaci, obiectă Sebastianus.

— Nu. În spate e un mic luminiș: un spațiu atât cât e nevoie să încăpem acolo cu caii și cu bagajul vostru. Însă terenul e umed, vă anunț.

Privind în direcția indicată, Metronius își frământă barba crescută de trei zile.

— Ei da, zise către Sebastianus, chiar ar putea să meargă, dar dacă grija ta e să nu ne trezim cu vreo vizită nocturnă neplăcută, nu e mare diferență, pentru că nici acolo nu am fi prea siguri. Caii noștri ar putea fi ușor observați. Cel mai bine ar fi să-i lăsăm la colibă: dacă or să apară oameni răuvoitori, or să creadă că suntem și noi înăuntru și n-or să se uite prea mult în jur.

— Asta e cea mai bună idee, aprobă Sebastianus. O să facem de gardă cu schimbul și o să fim atenți în mod deosebit la cai.

Se întoarse apoi către cei doi soldați poruncindu-le să meargă să arunce o privire la colibă, dar și la celălalt ostrov.

În vreme ce Vitalius și Maliban își îndemneau caii prin apa nemișcată, Divicone scutură din cap cu o expresie de nemulțumire:

— Rău faceți că nu aveți încredere. Neîncrederea vine adesea dintr-o conștiință încărcată.

Nevrând să intre în discuții cu el și cu atât mai mult să se justifice, Sebastianus preferă să-i pună o întrebare:

— Cum îl cheamă pe prietenul ăsta al tău cu care trebuie să ne întâlnim?

— Ambarrus.

Acel nume prefectului nu avea cum să-i spună ceva, însă Metronius, care luase parte la războiul bagaudic, îl întrebă mai departe pe bagaud :

— Ambarrus Bărbosul ?

— Da, așa i se spune.

— Are mulți oameni în subordine ? întrebă Sebastianus.

Îi răspunse Metronius :

— La bagauzi nimeni nu comandă cu adevărat. Își aleg capii și, dacă nu mai cred în ei, îi dau jos a doua zi.

Divicone confirmă :

— Așa e. A fost ales ca să-i conducă în lipsa lui Eudoxiu.

— Mă rog. Dar câți sunt ?

Bagaudul zâmbi satisfăcut :

— De aici la Avaricum câteva mii.

— Să sperăm că se arată mâine la față, comentă Sebastianus.

De la colibă Vitalius strigă că totul era în regulă și, puțin mai târziu, Maliban, dând într-un anumit fel din mâini, trimise și el dinspre ostrov același mesaj. Făcură deci așa cum sugerase Metronius : se duseră cu toții la colibă, își ușurară caii de încărcături, luară cu ei tot ce se putea căra prin apa până la genunchi și sosiră în final la ostrov. Aprinseră focul la adăpostul copacilor și mâncară înconjurați de întuneric și aproape asurziți de orăcăitul broaștelor. În sfârșit, înveliți în păături, se întinseră care cum putu pe câte o palmă de loc mai puțin umedă. Lui Maliban îi reveni primul tur de pază. Liniștit, își luă cu el arcul și tolba și merse să se posteze printre copaci, instalându-se între trunchiurile bifurcate și răsucite ale unei sălcii bătrâne.

Multe ore mai târziu, Metronius își trezi unul câte unul tovarășii scuturându-i cu putere.

— E cineva lângă colibă, îi șopti lui Sebastianus. Au și torțe.

Nechezatul unuia dintre cai se auzi ca o confirmare. Când ai clipi, cu armele pregătite, se găseau cu toții la liziera copacilor. Maliban, singurul arcaș al grupului, se postă lângă Sebastianus cu o săgeată deja potrivită în arc. Două siluete purtând torțe înaintau cu precauție prin apă luminând cu o

lucire roșiatică în întunericul nopții pereții din ramuri ai colibei și caili împiedicați, care, neliniștiți, porniseră să se agite. Alte umbre conturate de flăcările torțelor se apropiau din diferite direcții înaintând printre măracinișuri sau prin mlaștină. Sebastianus și ai săi văzură cum unii dintre vizitatorii necunoscuți dezlegau caili și îi împingeau ca să se ducă de-acolo ; în vreme ce animalele se îndepărtau plescăind prin apa stătută, torțele fură aruncate pe acoperișul de trestie al construcției. Însă, la lumina incendiului care izbucni, figurile atacatorilor – Sebastianus numără repede șase – deveniră ușor de deslușit.

— Hai, îi porunci scurt lui Maliban pe șoptite.

Alanul își întinse arcul, iar reflexele flăcărilor împreună cu lumina lunii îl ajutară să recunoască posibilele ținte. Săgeata ce porni se duse să-l lovească pe unul din cei doi bagauzi care conduceau caili și care se găseau mai departe de tovarășii săi. Bărbatul ajunsese deja pe pământul tare și pătrundea în întuneric, dar era încă vizibil, fiindcă mergea alături de doreșul lui Metronius, care avea pe spate o pătură foarte deschisă la culoare, mângâiată în momentul acela de lumina lunii ; pe de altă parte, caili, care îl urmau, îl ascundeau de prietenii săi. Așadar, aceștia nu putură să-l vadă lăsându-se moale în iarba înaltă ; iar dacă a scos vreun strigăt, nu l-au auzit. Câteva clipe mai târziu, tovarășul ce-l urma, lovit și el, căzu cu un plesnet gros în apă. Bărbatul cel mai apropiat de el, care se găsea la câțiva pași de colibă, se întoarse, porni în goană către tovarășii săi și începu să strige alertându-i ; strigătul însă i se curmă imediat în gât, fiind străpuns de a treia săgeată a lui Maliban. În acel moment, Sebastianus părăsi adăpostul copacilor, intră în apă și se azvârli înainte cu sabia în mână, urmat de tovarășii săi în afară de Divicone, care rămase pe loc. Cei trei agresori încă în picioare nu-și dădură imediat seama ce li se întâmpla. De îndată ce Metronius ajunse la ostrov, unul dintre ei încercă să i se opună cu o secure, însă romanul îl mătură cu o puternică lovitură oblică înainte să-și repeedă arma. Un altul, după o clipă de șovăială, lăsă să-i cadă sabia scurtă pe care o strângea în mână și căută să se facă nevăzut, dar fu împuns de sabia lui Sebastianus.

Al treilea se azvârli în apă și fugi cu zgomot mare prin apă înspre desişuri.

— Prindeți-l viu ! strigă prefectul oprindu-l cu mâna pe Maliban, care tocmai întindea iarăşi arcul său ucigător.

Din patru salturi, Vitalius îl ajunsese pe omul acela, se aruncă asupra lui și îl apucă de mijloc, după care începu să-l târască prin apă. Începu o luptă scurtă, apoi omul, pe jumătate înecat, se predă. Vitalius îl duse la porţiunea uscată de teren, aproape de ceea ce mai rămăsese din colibă : câteva scânduri căzute la pământ, mistuite aproape în întregime de flăcări. Acolo îl aşteptau tovarăşii săi, cărora li se alăturase acum şi Divicone, care, la drept vorbind, părea mai mult descurajat decât înspăimântat. Privind prizonierul, un bărbat de vreo patruzeci de ani slab ca şi el, dar cu o barbă lungă, izbucni :

— Eucherius, de ce aţi făcut asta ? Voi ai deci să mă omori ?

Celălalt nu-i răspunse. Îi ţintuia în schimb cu o privire îngrijorată, cu ochii ce păreau imenşi pe chipul slab, pe cei care îl capturasera. Vârându-şi sabia în teacă, Metronius îl împinse brutal spre un arin tânăr :

— Ticălosule ! Voi aţi să ne prăjiţi de vii, da ? Dar nu v-a mers ; iar acum ai încurcat-o, prietene !

Sebastianus, trimitându-i pe Maliban şi pe Vitalius, care era ud până la piele, să aducă înapoi caii, îşi concentrează atenţia asupra bagaudului.

— Tu erai conducătorul grupului ? îl întreabă.

Acela nu răspunse. Metronius, fără să ezite, se aplecă să culeagă un tăciune ce ardea printre resturile colibei şi, ţintuind omul cu o mână de trunchiul unui copac, i-l împinse până lângă obraz. Bagaudul, ameninţat de căldura flăcării ce era atât de aproape, scoase un strigăt de groază şi se zbătu zadarnic.

— Ascultă, frumosule ! mârâi Metronius cu o ferocitate care îl surprinse şi pe Sebastianus. Fă bine şi răspunde. Şi încă repede, dacă nu vrei să-ţi ard faţa asta de mortăciune ce eşti, ai înţeles ?

Întorcând capul ca să scape de flacără, omul strigă că nu, nu fusese el la conducerea grupului şi arată spre trupul

unuia dintre tovarășii săi, aflat pe jumătate în apă, încălzit într-un rămuriș de răchită. Din doi pași, Divicone se apropie și îl întoarce ; îndreptându-se imediat, cu o expresie de adâncă tristețe, pronunță abia deslușit numele celui ucis :

— Bassianus !

Sebastianus, trăgând înapoi cu mâna brațul lui Metronius, care încă vântura tăciunele prin fața lui Eucherius, îl întrebă pe acesta din urmă :

— Ambarrus v-a trimis ?

Omul îl privi cu aerul că nu știa ce să răspundă. Divicone, apropiindu-se, răspunse în locul lui :

— Asta nu se poate. Ambarrus ar fi așteptat adunarea. Nu ar fi trădat niciodată legile Bagaudiei și, oricum, ar fi venit personal.

Sebastianus îl încolți pe prizonier :

— Deci ? Spune ori îl las pe tovarășul meu să te ardă cum voiai tu să ne arzi pe noi.

Aruncându-i o ultimă privire îngrijorată lui Metronius, bagaudul se hotărî.

— A fost ideea lui, răspunse arătând înspre trupul lui Bassianus. De îndată ce a aflat că sosiți, s-a gândit să... În sfârșit... Voia să vă împiedice să sosiți la adunare.

— Din ordinul lui Eudoxiu ?

Omul tresări, fixându-l pe Sebastianus și mai alarmat. Metronius îl palmui puternic.

— Ai auzit ? strigă. Răspunde, catâr încăpățânat !

Dând din cap, bagaudul consimți :

— Da. Din ordinul lui Eudoxiu.

— Așadar, Eudoxiu știe că suntem aici cu Divicone ?

Fixându-l cu privirea, Eucherius răspunse printre dinți :

— Nu chiar. Dar își închipuia că Divicone urma să-l trădeze și a trimis să-l anunțe pe Bassianus să fie vigilent.

Divicone făcu un pas înainte.

— Să-l trădez ? izbucni indignat. Eu să trădez ? El e cel care a trădat legea Bagaudiei, dar și credința în Domnul nostru ! Bagauzii nu au făcut niciodată cârdășie cu dușmanii lui Cristos.

Fără să-l asculte, Sebastianus îl întrebă pe bagaud unde se ascundea Eudoxiu. Acela scutură din cap energic.

— Nu știu. Poate știa Bassianus. Eu nu știu nimic.

Metronius, care aruncase de-acum ce mai rămăsese din tăciune, îl apucă pe bagaud de vesta de in și îl zgâlțâi cu brutalitate.

— Bineînțeles că știi ! Haide, scuiță : unde e asasinul ?

Eucherius îl apucă de încheieturi căutând să se elibereze și atunci Maliban, care între timp adusese caii împreună cu Vitalius, îi trecu în spate, îl înșfăcă zdravăn de brațe și i le imobiliză la spate. Metronius îl palmui iarăși, poruncindu-i cu putere, printre înjurături, să spună adevărul, că era mai bine pentru el. Cu toate acestea, bagaudul, care sângera pe nas și avea o buză crăpată, continuă să strige cu suflul ce-i mai rămăsese :

— Nu știu, vă spun ! Jur că nu știu !

Sebastianus îl fixă o vreme, apoi, oftând, se trase îndărăt și, cu inima îndoită, Metronius făcu la fel.

— Ce facem cu el ? întrebă.

— Cred că nu mai are altceva să ne spună și nu putem să-l cărăm după noi. Ar fi o povară inutilă. Ucideți-l și să terminăm cu el.

Deodată, Divicone se puse între ei în apărarea fostului său tovarăș :

— Nu ! Așteaptă ! Nu poți să faci asta. E scris : „Nu te mânia împotriva celor răi“. Și încă : „Cine ridică sabia...“.

Metronius îl dădu la o parte.

— Ține-ți gura, piață-rea !

Divicone dădu să se vâre din nou între ei, însă Vitalius îl apucă de un braț și îl trase înapoi cu putere. Metronius trăsese sabia și era pregătit să-l lovească pe bagaud, când acesta, cu un glas plin de groază, strigă :

— Nu ! Nuuuuu ! Nu mă ucideți. Lăsați-mă în viață și o să vă spun unde-i Eudoxiu. Știu ! Știu ! Vă spun !

— Atunci, vorbește ! îi porunci Metronius apucându-l de părul lung fără să-și vâre sabia în teacă.

Sebastianus, care din nou se apropiase de el, îl întrebă cu mai puțină furie.

— Deci ? Ai grijă, viața sau moartea ta depinde de ce o să ne spui acum.

Bagaudul răspunse fără să-și desprindă ochii de la sabia lui Metronius.

— E la Aureliana... A intrat ca un fugar puțin înainte de asediu...

— De ce?

— Trebuie... înghiți în sec. O să caute să deschidă porțile ca să poată intra hunii.

Cei doi ofițeri schimbă o privire plină de îngrijorare. Sebastianus mai întreabă câți oameni avea cu el Eudoxiu pentru acea acțiune.

Chinuit de Metronius, care, ținându-l de păr, îi trăgea capul înapoi și îi împungea gâtul cu lama, Eucherius răspunse cu o voce sugrumată :

— Nu știu exact, dar Bassianus îmi spusese că ar trebui să fie vreo treizeci, împărțiți în mici grupuri ca să nu bată la ochi.

Divicone, pe care Vitalius îl lăsase iarăși să se apropie, confirmă :

— Nu mă surprinde, ba chiar mi-era teamă de asta. Am...

Se opri se ridicând ochii spre cer, cerând parcă iertarea de acolo și oftă.

— Am mai făcut asta în alte cetăți. Un grup intră din timp, se amestecă printre voluntari, i se încredințează controlul unei porți și... jocurile sunt făcute. Dacă nu poate să procedeze astfel, încearcă să demoralizeze populația, fac în așa fel încât să strecoare nesiguranța, teama de rele mai mari, ca să-i convingă să se răzvrătească și poate chiar să fie asasinați cei mai valoroși, capii cei mai capabili... Da, așa lucrează el.

Acele ultime cuvinte îl înghețară pe Sebastianus. Ordonă celor doi soldați să lege prizonierul, apoi, împreună cu Metronius, le întoarse spatele și se depărtă câțiva pași reflectând la informațiile deosebit de grave pe care tocmai le primise. Curățându-și de tunică, cu un gest automat, mâna cu care îl apucase pe Eucherius de păr, Metronius îl întreabă :

— Bine. Îți închipui că asta va schimba oarecum planul nostru, nu-i așa?

— Fără îndoială.

— Ce te gândești să faci ?

Rezemându-se cu o mână de creanga unui copac, Sebastianus își încreți fruntea :

— Înainte de toate, adunarea. Dacă îi avem împotriva pe bagauzii de pe Loira, va fi imposibil chiar și să intrăm în Aureliana. Nădăjduiesc doar că Divicone o să-i poată convinge.

— Sper și eu că da, fiindcă, dacă nu reușește, viețile noastre n-or să mai valoreze un *quadrans*¹.

— Dacă însă reușește, va trebui să ne despărțim : eu trebuie să ajung neapărat la Aureliana și să-l opresc pe Eudoxiu. De aceea, ție îți revine să rămâi cu ei și să-i organizezi cum poți și să-i duci pe urmă la Etius.

— Oh ! Floare la ureche, crede-mă ! comentă cu sarcasm Metronius, nicidecum entuziasmat de sarcina primită. Într-adevăr, nu știu ce anume se așteaptă *Magister* să obțină de la bandiții ăștia : tocmai ai avut un exemplu al capacității lor militare. Oricum, o să mai avem ocazia să vorbim despre asta. Deocamdată, te întreb iarăși : ce facem cu cel de colo ?

Sebastianus ezită :

— Mi-am dat cuvântul...

— Glumești, sper ! Țasta e unul care taie gâtul oamenilor pe drum, un laș care venea noaptea ca să ne prăjească de vii. Ce mai valorează cuvântul dat unui asemenea om ? Poți să fii sigur că, dacă ați schimba locurile, el n-ar sta pe gânduri să-și calce cuvântul. E un lucru demn de laudă să ușurezi lumea de prezența lui, crede-mă.

Lângă ei, ieșind fără veste din întunericul abia îndulcit de zorii ce se iveau, se contură figura lui Divicone. Bagaudul venise lângă ei în liniște și prinsese cel puțin ultimele cuvinte ale lui Metronius.

— Lăsați-l în viață ! sugeră pe tonul său împăciuitoare. Poate să se dovedească de folos : îl luăm cu noi și, dacă va fi nevoie, îl constrângem să-și repete mărturisirea în adunare. Asta o

1. Monedă de bronz de valoare mică : un sfert dintr-un *as*, acesta fiind echivalentul aproximativ a 500 de grame.

să dea mai mare greutate vorbelor mele și o să aibă darul de a-l descalifica pe Eudoxiu.

Impresionat de abilitatea și subtilitatea politică a lui Divicone, Sebastianus încuviință.

— Omul ăsta are dreptate, Metronius. O să-l luăm cu noi pe bagaud. Însă va trebui să-i găsim calul. Trebuie să fie pe-aici prin preajmă împreună cu caii prietenilor lui.

Divicone îl asigură :

— Soldații tăi or fi găsit vreunul.

Încruntat, Sebastianus îl măsură scurt cu privirea : poate doar în momentul acela, după ce auzise dezvăluirile prizonierului, își dădea seama cu adevărat de rolul hotărâtor pe care omul acela ciudat și în aparență neînsemnat, pe jumătate călugăr, pe jumătate bandit îl putea juca în tragicele evenimente ce se desfășurau în Galii și, prin urmare, și de importanța propriei misiuni. După un moment, se smulse din gânduri.

— Foarte bine, răspunse. Atunci Eucherius al nostru vine cu noi.

Ridică privirea către cerul care se lumina și îl bătu pe umăr pe Metronius.

— Acum e deja ziuă și sigur nu mai doarme nimeni. Așa că e vremea să pornim la drum. Să ne pregătim !

Ieșiră din mlaștină câteva ore mai târziu, pătrunzând într-o regiune vălurită, cu sol argilos, la fel de dezolantă și de umedă, dar în care începea să se facă simțită prezența omului. Mergeau pe sub bolta limpede a cerului printr-o zonă de stepă, pe cărări unde pământul roșiatic părea să se sfărâme sub copitele cailor, urmând deseori povârnișurile lungi, pe fundul cărora curgeau pâraie leneșe sau băteau ape stătute înconjurată de păpuși. Cu toate acestea, începuse să zărească mici turme ieșite la păscut pe pajiște, case de păstori și chiar câte un cătun cu aspect trist și sărăcăcios, pe care, de altfel, Divicone le ocolea cu grijă. Întâlniră puțini drumeți, iar aceștia, în general, la vederea săbiilor pe care ei le purtau la șold, măreau pasul și răspundeau înspăimântați, cu jumătate de voce, la salutul respectuos al bagaudului. După-amiază, ajunși la o răscruce unde se înălța, în paragină acum și îmbrăcată în lăstari de mirt, vechea nișă votivă a unui cult păgân, zăriră doi oameni într-o evidentă așteptare. Aceștia, de îndată că îi văzură că vin, încălecară prompt pe cai.

— Bun, spuse Divicone. Ce vă spuneam? Au venit să ne întâmpine.

Sebastianus, temându-se de alte surprize, îi avertiză pe toți să fie pregătiți. Ceva mai târziu erau față în față cu ei. Tribunalul îi cântări dintr-o privire: erau amândoi robuști, de vreo treizeci de ani, înarmați cu săbii; unul avea pe spate o manta militară, iar celălalt ținea atârnat de șa un scut rotund, ca acelea folosite de cavaleria auxiliară. Era vorba probabil

despre niște dezertori. Divicone îi cunoștea pe amândoi și ridică mâna să-i salute.

— Salve, Baudelius ! Și ție, Martianus, salve !

— Salutare, Divicone ! îi răspunse cel cu mantaua. Și-i salut și pe prietenii tăi.

Sebastianus își opri calul și răspunse printr-un simplu semn din cap, însă, alături de el, Maliban ținea deja o săgeată potrivită în arc. Privirile celor doi bagauzi se plimbau neli-niștite de la săgeată la tovarășul lor, care, cu mâinile legate, nu-și dădea prea mult osteneala să ascundă condiția de prizonier în care se afla. Cel cu mantaua îl întrebă pe Divicone :

— Ce caută cu voi Eucherius ? De ce l-au legat așa ?

Auzind explicațiile fostului călugăr, se încruntară. Cel cu scutul îi studie pe cei patru tovarăși ai lui Divicone cu o privire stupefiată și nu fără o anumită admirație, apoi observă că, dacă Eucherius violase legile Bagaudiei, în adunare nu i-ar fi fost prea moale. În momentul acela, Sebastianus îl întrerupse cu nerăbdare :

— Exact, chiar așa. Adunarea. Îmi închipui că sunteți aici ca să fiți călăuzele noastre.

Răspunse cel cu mantaua :

— Într-adevăr, așa e.

— Atunci ce mai așteptăm ?

Luat prin surprindere de tonul său iritat, bagaudul se îndreptă în șa, încuviință și-și întoarse brusc calul :

— Urmați-mă ! spuse dând pintoni animalului.

Urmând cele două călăuze, Sebastianus și tovarășii săi se îndreptară pe una dintre ulițele ce se întâlneau la răscruce și continuară așa pentru o bună bucată traversând câmpia. Fură apoi conduși în sus, pe o coastă domoală ; după buza ei se deschidea o vale largă, acoperită cu vegetație de stepă, poate albia unui fost râu, dispărut acum ori deviat de către oameni. După ce ajunseră la malul opus și după ce-l urcară, intrară într-o zonă cu tufărișuri dese, unde cărarea — printre arbuști de mur, păducel înflorit acum și soc parfumat — deveni imediat întortocheată și se îngustă tot mai mult, până ce nu mai putură să meargă decât în șir indian. Răzbătură, în sfârșit, ieșind într-un luminiș larg, în care se adunaseră zeci

de persoane între ziduri înalte și dărăpănate, care, la o privire mai atentă, se dovediră a fi pereții unei antice *villa*, cu siguranță distrusă de vreo incursiune nu foarte recentă a barbarilor, dacă nu chiar de bagauzi. Dintre ierburi apărea mozaicul pavajului, cu desene geometrice ori scene de vânătoare ce reprezentau pantere fantastice pornite în urmărirea unor căprioare în fugă. Mulți bagauzi care în mod sigur așteptaseră în iarbă sau printre ruine se ridicară în picioare la apariția nou-veniților și se strânseră în jurul lor plini de curiozitate. Mergând încet călare printre ei, Sebastianus îi cerceta la rândul său, constatând cu ușurare că, dacă nu se putea spune că atitudinea lor era cordială, ea nu părea totuși nici agresivă. Cu ochiul său încercat, se străduia să-i cântărească pe cei care se înghesuiau în jur și sub aspectul capacităților militare, de vreme ce aceia erau, la urma urmei, aliații pe care Etius căuta să-i obțină prin mijlocirea sa ; dar trebui să accepte că era în rândurile lor o atât de mare varietate de tipuri umane, încât îi venea greu să formuleze vreo judecată definitivă legată de încrederea care li s-ar fi putut acorda în calitate de combatanți. Unii, robuști ca niște stejari, aveau o privire dreaptă și acea elasticitate felină în mers și în mișcări tipică în general celui deprins cu mânăuirea armelor ; alții – nu puțini, într-adevăr – păreau mai mult simpli țărani, animale de rezistență, iar alții dădeau impresia unor caricaturi de oameni : slabi și palizi, cu trupul deformat, îi pândeau pe nou-veniți cu priviri neîncrezătoare, atunci când nu erau fățiș ostile. Cei mai mulți purtau haine de țărani, dar nu lipseau pantalonii, tunicile și jambierele militare ori hlamidele fin țesute, care trebuie să fi îmbrăcat în trecut umeri mai nobili. Nu purtau cu toții arme, însă Sebastianus, luându-se după ceea ce vedea, putu să facă repede un sumar și descurajant inventar : erau puține săbiile și sulițele de fabricație militară ; în schimb erau multe cuțite, cosoare, buzdugane bătute cu fier și topoare de tăiat lemne. Printre acei oameni zări și nu puține femei, dintre care unele gravide, și câteva adolescente cu o privire nerușinată și batjocoritoare. La trecerea lui Eucherius cu mâinile legate, din mulțime se ridicau exclamații de surpriză și de protest, iar priviri ostile

se îndreptară către Maliban, în care bagauzii recunoscuseră imediat un alan. Acesta, netulburat, își mîna calul prin mulțime cu privirea fixă înaintea și fără să arate pe față vreun semn de îngrijorare, dar Sebastianus se temu pentru un moment că Metronius avusese dreptate atunci când, la plecare, își manifestase îngrijorarea ca nu cumva atitudinea bagauzilor să degenereze în violență fățișă. Ușurat, văzu că un bărbat ce avea în spate o mică suită înainta să-i primească pe nou-veniți: era înalt, corpulent și corespundea perfect descrierii pe care Divicone i-o făcuse lui Ambarrus. Chipul său, pe care se distingea nasul puternic, acvilin, era încadrat de o barbă impunătoare, cârlionțată, până pe piept; părul lung și albit îi cobora pe spate în mare dezordine, dându-i înfățișarea unui barbar. Tipici colonilor din câmpie erau în schimb pantalonii săi în carouri colorate și jacheta cu glugă lungă. Pe sub sprâncenele stufoase, privirea ochilor săi verzi era vie și pătrunzătoare, nu ușor de susținut. Când Divicone își opri calul în fața sa și descălecă, chipul său încruntat se luminează aproape imediat.

— Divicone ! Prietene ! izbucni întinzând dintr-odată brațele robuste și strângându-l pe fostul călugăr cu atîta înflăcărare, încât Sebastianus se temu serios ca nu cumva Divicone să sfârșească strivit.

Îndepărtându-l apoi de la sine pe Divicone, bărbatul continuă să-l țină de umeri cu strânsoarea de fier a brațelor sale enorme :

— E o plăcere să te avem printre noi, îi spuse măsurându-l cum ar fi făcut cu un fiu pe care nu-l văzuse de multă vreme ori cu o femeie frumoasă. Predicile tale pline de fervoare ne-au lipsit ! Cine ne iartă păcatele, dacă tu nu ești aici ?

Scutură capul cu o amabilitate prietenoasă :

— Absolvirea poate veni prin căință și prin faptele bune, Ambarrus, știi bine asta. Iar eu am venit tocmai ca să-ți dau ocazia să faci o asemenea faptă.

Căpetenia bagaudă nu zise nimic și își îndreptă în final atenția către cei patru romani, pe care îi cântări preț de o clipă. Răspunse cu un simplu semn din cap la salutul pe care i-l dădu Sebastianus și imediat privirea i se concentrează asupra

lui Eucherius, care, cu mâinile legate, stătea cu capul plecat între Vitalius și Maliban.

— Nu-mi place să-mi văd oamenii într-o astfel de situație, spuse devenind extrem de sobru. Ce s-a întâmplat ?

Îi răspunse Sebastianus, deja coborât de pe cal, deși nimeni nu-l invitase să o facă :

— El și alți cinci tovarăși de-ai lui ne-au atacat noaptea trecută în mlaștină în vreme ce veneam aici. El e singurul supraviețuitor.

Ambarrus se întoarse spre Divicone :

— E adevărat ?

— Da. Din păcate, e limpede că cineva nu voia să venim aici să vorbim cu voi.

Întunecându-se, căpetenia bagauzilor încuviință cu gravitate :

— Bine. Acum ai ocazia să o faci.

De îndată ce Divicone făcu prezentările, Ambarrus îi invită pe ceilalți nou-veniți să descalece și să-l urmeze împreună cu Sebastianus precizând :

— Să n-aveți nici o teamă : câtă vreme sunteți aici, sunteți oaspeți ai Bagaudiei și nimeni nu va atenta la viețile voastre. Iar voi, se întoarse brusc spre câțiva dintre ai săi, dați-l jos pe neghiobul ăla. În scurtă vreme, o să aibă multe să ne spună.

Ținându-l pe după gât pe fostul călugăr, pe care îl depășea în statură cu mai mult de o palmă, se îndreptă cu el printre ruine și își făcu loc printre bagauzi, intrând astfel în marele careu de iarbă ce probabil fusese peristilul acelei *villa*. Sebastianus și ceilalți îi urmară împreună cu Eucherius, pe care acum înșiși tovarășii săi îl împingeau înainte fără prea multe amabilități. Ambarrus se opri în mijlocul grădinii, unde se ridica, la înălțimea unui stat de om, statuia antică de bronz a unui faun cu o expresie batjocoritoare, căruia niște prădători necunoscuți ai casei îi frânseseră brutal o mână și virilitatea. Cu gesturi largi ale brațelor, Ambarrus îi invită pe toți să se așeze, iar pe Divicone îl ținu la dreapta sa, în vreme ce Sebastianus împreună cu tovarășii săi, așezați ceva mai departe pe un bloc mare de ciment – tot ce mai

rămăsese dintr-un perete portant al casei —, stăteau practic în fața tuturor.

Ambarrus deschise adunarea spunând alor săi că Divicone, de curând întors din tabăra lui Attila, ceruse convocarea adunării capilor, fiindcă avea multe lucruri de spus tovarășilor săi. Adăugă că oamenii ce-l însoțeau pe fostul călugăr erau emisarii lui *Magister militum* al Imperiului și purtători al unui important mesaj al său pentru toți bagauzii de pe Loira.

Imediat după aceea, Divicone luă cuvântul : se ridică fără grabă și, calm, merse până în locul rezervat oratorilor, chiar în fața faunului. Vorbi îndelung, povestind despre călătoria sa cu Eudoxiu, despre discuția pe care o avuseseră cu Attila, despre acordurile încheiate între acesta și capul Bagaudiei. Apoi continuă povestind despre atrocitățile comise de huni și de aliații lor, cu mai multe amănunte decât cele istorisite în fața lui Flavius Etius. Înfierbântat de cele istorisite, făcea mereu câțiva pași ba încoace, ba încolo. Sebastianus fu impresionat de elocvența sa și constată că aceasta părea să atingă inima ascultătorilor săi, pe ale căror chipuri se putea lesne citi o emoție tot mai mare : povesti despre ostaticii masacrați în Tungria, despre copilele pe care turingienii, după ce le violaseră, le spintecaseră legându-le de doi cai ce alergau în direcții opuse ori le legaseră în lanțuri de țăruiși înfipti în cărare peste care treceau cu carele, despre uciderile atroce ale copiilor.

— Pentru că astea, avertiză el, sunt semnele pe care Attila le lasă la trecerea lui : sânge, moarte, distrugere !

Povesti în sfârșit despre jefuirea cetății Divodorum :

— Au asasinat toți preoții înaintea altarelor consacrate, au furat toate obiectele de cult, de la ostensorii până la potirele pentru consacrare, de la cădelnițe până la tabernacolele de aur, iar cei care au crezut că în biserici vor găsi adăpost și protecție au devenit victimele unui măcel înfiorător. Oh, frații mei, cum aș vrea ca ochii mei să nu fi trebuit să vadă asemenea grozăvii ! Și cum aș vrea să nu fi luat parte absolut deloc la asemenea orori ! Însă nu, fraților ! Nu pot să spun nici măcar asta, fiindcă tocmai noi, bagauzii, sub comanda lui Eudoxiu și în acord cu cei din Belgica, am fost cei care au

făcut să cadă cetatea, cei care i-au călăuzit pe acei diavoli în măcelurile și jafurile lor !

Își lovi puternic pieptul strigând cu o dramatică emfază :

— Din vina mea ! Din vina mea ! Din prea mare vina mea !

Da, fraților, da, tovarășii mei, și nu trebuie să credeți că numai *clarissimi* au căzut sub săbiile lor însângerate. Nu, nu trebuie să credeți asta, fiindcă nu e așa, nu a fost niciodată așa. Ei — despre huni vorbesc — nu fac absolut nici o distincție între bogați și săraci, între aroganți și cei umili și cu frica de Dumnezeu, între păcătoșii înrăiți și servii Domnului nostru : sunt ca un uragan care mătură totul în calea sa, sunt demoni de la care nu trebuie să așteptați altceva decât violență și opresiune, măceluri și umiliri. Credeți-mă : aceia dintre voi care așteaptă din partea lor propria eliberare se amăgesc ! V-ați făcut bagauzi ca să nu trăiți ca niște servitori, dar exact asta vă așteaptă, dacă barbarii aceia vor câștiga ! Iar, dacă se întâmplă așa ceva, în momentul acela va fi inutil să întrebați de ce trebuie să suferiți, de ce sunteți supuși la suplicii, de vreme ce aceste motive rămân întotdeauna de neînțeles : cine a rezistat sau doar a protestat este ars sau tras în țeapă, iar cine a suferit este de asemenea ucis în chinuri fiindcă a suportat. Ei ne privesc cu ochi încă și mai puțin binevoitori decât cei cu care noi ne privim animalele, fiindcă noi de obicei le ucidem pentru o necesitate a noastră, în vreme ce ei ucid doar pentru plăcerea de a o face. Înțelegeți acum de ce vă întreb dacă n-ar fi cazul să revedem hotărârea pe care am luat-o. Am aprobat de fapt propunerile lui Eudoxiu fiindcă toți cei de-aici speram că hunii ne vor ajuta să ne cucerim libertatea, în vreme ce acum e sigur că ei vor doar să facă din noi niște sclavi.

Soarele apusese deja după niște dealuri îndepărtate și câțiva băieți aprinseseră torțele, a căror lumină pâlپătoare proiecta reflexe ciudate pe chipurile tuturor participanților la adunare și pe pereții coșcoviți, unde ici și colo încă se mai vedeau resturile unor fresce. Cuvintele lui Divicone lăsaseră o adâncă impresie, însă un om înalt, scheletic, cu mustăți lungi și negre se ridică brusc în picioare și, arătând cu degetul spre el, strigă :

— Tu îl acuzi pe Eudoxiu că e dușmanul neamului său, dar el nu-i aici să se apere. A fost întotdeauna căpetenia noastră, o mare căpetenie, vă spun, și n-o să fiu eu cel care-l trădează.

— Dar nu înțelegi, replică Divicone, că el ne-a trădat pe noi ? Aștepți poate să simți pe grumaz călcâiul hunului, ca să înțelegi greșeala pe care am făcut-o ? Eudoxiu nu mai e cel pe care îl știați. Trăind printre asasinii aceia, a devenit un dușman al lui Dumnezeu, barbar ca și ei, ba chiar mai mult, a violat chiar legile Bagaudiei prin încercarea de a mă ucide, ca să nu vin aici să vă spun adevărul. Eucherius poate confirma vorbele mele : n-aveți decât să-l întrebați.

Ambarrus însuși luă asupra sa interogarea brutală a prizonierului, care, împins înaintea adunării tovarășilor săi, confirmă fără rețineri afirmațiile lui Divicone, povestind în mare aceleași lucruri pe care le spusese Sebastianus.

— Așadar, spuse atunci călugărul în timp ce Eucherius era dat la o parte, vedeți bine, prieteni, că am spus adevărul. Eudoxiu e de-acum în afara Bagaudiei !

Un alt bagaud se ridică din spatele mulțimii contrazi-cându-l cu furie :

— Nu ! Tu ești trădătorul ! Tu ai violat legile noastre ! Hotărârea era luată și acum tu profiți de absența lui Eudoxiu ca să-i înfigi un pumnal în spate și să pui iarăși totul în discuție !

Izbucni o serie de proteste, mici altercații se încinseră ici și colo în mulțime și un scurt tumult se ridică ; pentru a-l potoli, Ambarrus, care, din fericire, dispunea de o voce pătrun-zătoare, trebui să recurgă la toată autoritatea sa, nu fără a împărți câte o scatoalcă. De îndată ce se instaură cât de cât calmul, se ridică un om corpulent, cu țeasta rasă și cu un chip ce părea tăiat în granit. Înfigându-și degetele în centura de piele, observă :

— Dar, chiar dacă spui adevărul, nu înțeleg ce putem face noi ca să-i înfruntăm pe huni. Se spune că sunt mai mult de o sută de mii, poate chiar de două ori pe-atât. Sunt arcași pricepuți, au armuri frumoase și cai minunați. Și noi ce ar trebui să facem ? Să luptăm cu ei ? Cu astea ?

Ridică ciomagul său ținut cu cuie și-l arată tuturor, stârnind râsete și comentarii aprobatoare.

— Și apoi, pentru ce? Etius e dușmanul nostru cel mai cumplit. Ați uitat deja ce au făcut pe-aici soldații săi acum doi ani? Nu, prieteni, eu n-o să-mi pun pielea la bătaie pentru el și nici ca să apăr *villa clarissimilor*.

În momentul acela, Sebastianus se ridică de pe postament și ceru cuvântul. Un murmur de dezaprobare se ridică din mulțimea bagauzilor, dar Ambarrus îi invită pe toți să tacă și îi făcu semn cu mâna că putea să vorbească. În timp ce Divicone se așeză în iarbă încrucișând brațele peste genunchi, prefectul se duse cu calm până în mijlocul adunării. Atent să nu pară arogant și să nu lase să se vadă propriile neliniști, spuse ce trebuia să spună, vorbind despre promisiunile lui Etius:

— Divicone are dreptate. Invadatorul ce stă să sosească nu e ca toți ceilalți barbari ce au trecut pe-aici mai înainte: nu caută doar pradă, vrea să vă spulbere și lasă numai moarte și pustiu în urma lui. Dar nu trebuie să credeți că e de neînvins. În Sapaudia i-am văzut pe burgunzi rezistând vitejește hunilor și copleșindu-i în câteva ocazii. Sunt un popor odios și feroce, asta așa e, dar nu sunt deloc de neînfrânt. *Magister militum* înaintează de la Narbonensis cu armata sa. Iar în fața acestui dușman comun el cheamă sub însemnele sale pe toți cei din Galii care sunt apți să țină în mână o armă și să lupte. Vizigoții, alanii, saxonii și francii vor fi cu el; vreți deci ca numai barbarii să fie cei care se luptă pentru pământul vostru și pentru supraviețuirea voastră? De fapt, luptându-vă, aveți numai de câștigat și nimic de pierdut; căci, dacă hunii înving, puteți deja să vă considerați morți cu toții, însă, dacă învingem noi în bătălie și îi alungăm din Galii, o să fiți răsplătiți cu iertarea și, pentru cine o să vrea, cu siguranța unui viitor. După cum văd eu lucrurile, nu ar trebui să aveți îndoieli, gândindu-vă ce ar fi mai bine pentru voi.

Se așeză convins că își susținuse cât putea de bine cauza, liniștit și de privirea aprobatoare a lui Metronius. Însă lucrurile erau mai complicate decât își închipuise. Vorbele sale dădură într-adevăr frâu liber unor discuții animate, iar părerile

erau foarte împărțite. De fapt, nu toți erau încântați de propunerile lui Flavius Etius : viața colonului pe pământurile imperiale era foarte grea, iar mulți dintre cei prezenți se făcuseră fugari în codru ca să scape de exploatarea nemiloasă a intendenților și a perceptorilor. În același timp, chiar mai puțin atrăgătoare părea multora perspectiva serviciului militar, fie el și în detașamente și *castrensi* destinate pazei cetăților. În realitate, dacă era ceva care îi unea pe toți bagauzii, aceasta era tocmai reacția lor față de orice fel de disciplină. Cât despre iertare, obiectă cineva, era foarte bine, dar nu însemna mare lucru, dacă nu era însoțită de pâine ori de celelalte necesare hranei. Nu lipsiră nici cei care luară deschis apărarea lui Eudoxiu, arătând o ranchiună nepotolită față de autoritățile romane, ce izvora din abuzurile de necrezut suferite în trecut.

Discuția se prelungea. Întâlnind privirea lui Divicone, Sebastianus citi în ea la un moment dat o spaimă care îl tulbură. Atenția sa se îndreptă atunci asupra lui Ambarrus, care încă nu vorbise. Cu toate acestea, trebui să asculte mai departe felurite păreri ce se băteau cap în cap, deseori incoerente, sau simple acuzații fără temei. Într-un târziu, îl văzu ridicându-se și luând cuvântul. Din câțiva pași, bagaudul veni în fața faunului și, imediat, liniștea se lăsă asupra masei ascultătorilor.

— Nu știi, începu el, câți dintre noi s-au interesat cu adevărat de propunerile lui Flavius Etius. În ceea ce mă privește, nu am intenția să o fac nici pe soldatul, nici pe colonul. Eu, dacă e să o spun, vreau o bucată de pământ al meu pe care să-l lucrez pentru mine și pentru fiii mei, care, după cum știți, nu sunt puțini !

— Firește, cu toate nevestele pe care le ai ! izbucni o voce de undeva stârnind un cor de râsete.

Ambarrus zâmbi satisfăcut, dar, cu o mișcare largă a mâinii, îl făcu să tacă pe cel care-l întrerupsese.

— Însă eu, reluă, spun numai atât : Divicone are dreptate când spune că am luat hotărârea de a-i ajuta pe huni fără să știm ce fel de oameni sunt. Eu cred că e adevărat tot ce povestește, fiindcă știu că nu poate să mintă. Voi știți bine :

nu sunt cu siguranță un bun creștin și am săvârșit în viața mea nedreptăți de tot felul, dar nu am profanat niciodată tabernacole și nu am ucis niciodată un copil. Și atunci vă spun că, dacă acești huni sunt dușmanii Domnului nostru, eu nu o să fiu de partea lor. Eu nu știu ce a găsit Eudoxiu la Attila ăsta, dar știu că, dacă acest principe barbar e un asasin de copii care-i ucide și îi jefuiește pe săraci laolaltă cu bogații, ei bine, atunci eu nu o să lupt pentru el, ci, dacă va fi nevoie, împotriva lui. Mai ales dacă vrea să vină aici să facă pe stăpânul și încă mai rău decât romanii și alți barbari care ni se încurcă printre picioare, atunci eu o să mă opun lui din toate puterile mele. Divicone a zis bine : ne-am făcut bagauzi pentru că voiam să fim liberi, așa că nu putem să fim de partea unuia care vrea să ne facă iarăși sclavi. Fiindcă nu e vorba numai despre noi, cei care ne-am adunat aici, nu e vorba numai despre bagauzi ; mulți dintre noi au rude care, în casele lor, pe câmpurile lor, în sate, sunt expuși pericolului. Și pe urmă mai e ceva. Țăranii sunt cei mai buni prieteni ai noștri ; vrem să-i lăsăm la cheremul acestor barbari ? Mai mult, vrem să fim chiar noi cei care-i conducem pe huni cu arma în mână în casele lor, care sunt, multe dintre ele, chiar casele noastre, ca să le taie gâtul fiilor lor, adică și fiilor noștri, soțiilor noastre, surorilor noastre ? Nu, vă zic : ar fi o nebunie. Dar nu putem să stăm numai să privim ; dacă acum hunii sunt principalul nostru dușman, trebuie să-i alungăm. Iar dacă pentru a-l alunga pe acest Attila va trebui să ne batem, ne vom bate, iar dacă pentru a ne bate va trebui să ne aliem cu Împăratul, ei bine, eu sunt dispus să o fac și cred că toți ar trebui să o facem ; căci dacă o să-i lăsăm pe opresorii noștri dintotdeauna să se lupte pentru noi, dacă o să îngăduim asta, atunci, ei bine, disprețul pe care dintotdeauna ni l-au arătat se va dovedi mai mult decât întemeiat, înțelegeți ? Pe de altă parte, știm cu toții că armata romană nu e grozavă în confruntările cu barbarii : soldații Romei sunt foarte viteji când e vorba să o facă pe grozavii cu țăranii, dar când au de-a face cu barbarii, ei, atunci se schimbă treaba. Și atunci vreți să ne lăsăm în mâinile lor ? Nu, și asta ar fi o nebunie.

Întinzând mâna, arată în direcția lui Sebastianus.

— Acest prefect îmi pare totuși un om onest și e și curajos, altfel nu ar fi venit până aici fără escortă; a prezentat limpede situația, fără ocolișuri și cuvinte inutile. Faptul că a venit aici să stea de vorbă cu noi, faptul — înțelegeți — că Etius l-a trimis la noi cu propuneri e mai important chiar decât propunerile lui: vrea să spună că romanii știu că nu ne-au îngenuncheat, știu că au nevoie de noi, recunosc că în regiunea asta suntem o forță.

Tonul glasului său se ridică brusc.

— Ei bine, eu zic că și hunii trebuie să învețe ceva! Trebuie să învețe că în casa noastră noi comandăm. Libertatea și dreptatea nu ni le face nimeni cadou și, așa cum am refuzat întotdeauna să mă târăsc la picioarele romanilor, o să refuz s-o fac cu siguranță și în privința acestor barbari păgâni, care vor să fie noii noștri stăpâni. Attila să facă bine să se întoarcă de unde a venit! Să-i gonim pe invadatori! Sunteți de acord? Sunteți cu mine?

La aceste ultime cuvinte rostite pe un ton din ce în ce mai puternic, mulțimea răspunse cu un vuiet de aprobare. Foarte mulți dintre ei se ridicară și veniră înainte, între coloane și bucăți de ziduri, întinzând armele, strigând și fulgerând din ochi de parcă i-ar fi avut deja în fața lor pe barbari. Sebastianus împreună cu tovarășii săi se ridicară și ei în picioare, observând cu ușurare, satisfacție și nu fără o anumită admirație entuziasmul cu care bagauzii acceptau înfruntarea cu dușmanul cel cumplit. Imaginea acelei mulțimi de oameni mizerabili care-și strigau către stele voința de a lupta pe fundalul părăginit și totuși maiestuos al ruinelor acelui edificiu ce aparținuse în vremuri nu foarte îndepărtate unui patrician acum șters din istorie reprezenta, mai bine decât orice disertație a vreunui erudit și decât orice perorație îndurerată a vreunui senator cu părul alb, situația dezastruoasă în care ajunsese o civilizație milenară, cândva puternică și temută în întreaga lume, un far al cunoașterii și al civilizației. Chiar și faunul, în lucirile roșiatice ale torțelor, părea să râdă de tot ce se întâmpla. Nu era însă nimic de făcut. Asta era realitatea cu care aveau de-a face,ăștia erau oamenii.

Ajuns în fața acelei mase tumultuoase, Divicone își agita brațele strigând ceva ce vacarmul general nu lăsa să se audă. Sebastianus putu să prindă doar câteva cuvinte :

Nu mă voi teme de mii de popoare,

care împrejur mă împresoară...

...Ai bătut pe toți cei ce mă vrăjmășesc în deșert,

dinții păcătoșilor ai zdrobit.

A Domnului este mântuirea :

peste poporul Tău, binecuvântarea Ta.

Cu tot scepticismul lui de veteran, discursul lung și mișcător al lui Ambarrus îl tulburase adânc. Împărtășise întotdeauna disprețul ofițerilor și al claselor înalte față de bagauzi, acum însă, pentru prima oară, îi vedea într-o lumină diferită : în ciuda opoziției lor radicale față de oamenii de rang și față de instituții, ei erau în realitate carne vie pentru Imperiu, reprezentau milioane de oprimați care cereau pe deplin îndreptățiți respect și demnitate. Îl încerca și un alt sentiment : în adâncul sufletului, ca un gând aproape de nemărturisit, începea să se strecoare o presimțire a victoriei.

Privirea sa o întâlni pe cea a lui Ambarrus, înconjurat și aclamat de ai săi. Un impuls dinăuntru îi sugeră să pecetluiască alianța printr-un gest simbolic, care cu siguranță ar fi fost apreciat. Își făcu loc printre cei care îl înconjurau, ajunse la căpetenia bagauzilor și îi întinse mâna. Printre aclamațiile alor săi, Ambarrus i-o strânse cu vigoare și-i strigă :

— Suntem cu voi. O să ne facem partea noastră. Acum o să vedem ce știe să facă Etius al tău !

— Nu te teme, veni răspunsul. Dacă popoarele Galiilor îl vor susține, n-o să fie altfel decât victorios ! Hunii nu știu ce-i așteaptă.

Lumina după-amiezii scotea în evidență nuanțele calde ale coloanelor de marmură din micul templu – coloane înșiruite în cerc, așezate în mijlocul unui câmp înverzit, presărat cu campanule și margarete –, situat exact în centrul marelui parc de la *villa* Patriniani. În picioare, în fața altarului de sacrificiu, cu un văl pe cap, Hippolita fixa gânditoare mielul spintecat, în ale cărui măruntaie încă palpitând, *haruspice*-le¹ cerceta cu o înțelepciune străveche. Observând mișcările picioarelor lui și zvâcnirile bruște ale capului induse de gesturile bătrânului, aproape că ajunsese să se întrebe dacă mai era sau nu viață în micul animal, din ai cărui ochi, de-acum sticloși, îi părea că se scurg, ca o acuzație inutilă la adresa călăului său, lacrimi de durere disperată. Nici unul dintre membrii suitei de servitori nu asista la ritul străvechi – o interziceau legile imperiale. Alături de Hippolita se afla doar prietena sa dintotdeauna, frumoasa Flavia Sextilia, care ținea ochii în jos, iar cu o mână încordată își strângea *ricinium*-ul sub bărbie, incapabilă să suporte imaginea acelei mici ființe simple, însângerate. Așa era ea : curajul și fermitatea nu se numărau printre calitățile sale, nu puține, de altfel.

Întorcându-și privirea către figura austeră și osoasă a lui Cetegus, *haruspice*-le, matroana nu putea să nu se simtă parcă subjugată de acel om despre care, deși știa că e foarte bătrân, nu cunoștea nimic precis legat de vârsta sau de originea

1. La etrusci și la romani, preot care prezicea viitorul examinând măruntaiele animalelor sacrificate.

sa (era probabil dintr-o familie de servi, își imagina ea). El era moștenitorul unei tradiții străvechi și cât se poate de nobile : poate ultimul din întreaga regiune, stăpân încă al secretelor acestei arte a prezicerii. Era încă practică pretutindeni, deși nu atât de frecvent, într-o formă semiclandestină ; însă, de cele mai multe ori, riturile la care se recurgea de obicei nu erau altceva decât trucuri ale unor impostori șireți, cărora la sate le făceau concurență legiuni de așa-ziși urmași ai străvechilor druizi, care maimuțăreau în felurite forme metodele de divinație celtice. Artă prezicerii practică de Cetegus era cu totul altceva. Ea reprezenta într-adevăr o veritabilă artă, ce venea din cea mai pură tradiție romană (unii pretindeau însă că lumea romană le-ar fi fost datoră chiar străvechilor etrusci) și era caracterizată de o metodică bine definită, uitată de-acum în mare parte, datorită victoriei definitive a creștinismului, un cult de proveniență iudaică pe care Hippolita îl considera absurd, menit în principal să-i mulțumească pe sclavi și pe coloni, care, deși nu erau sclavi din naștere, erau totuși așa în adâncul sufletului lor. De peste un veac, acest cult cucerise însăși curtea imperială, iar ca o consecință, puținii cetățeni romani ce încă adevau la culturile străvechi erau acum constrânși să le practice în secret. Oricum, ea se lepădase de mult de doctrinele creștine, deși mama sa, învingând – ca de altfel în toate situațiile – slabele rezistențe ale soțului ei, încercase să o determine și pe ea să le împărtășească în vremea adolescenței. Însă, în ciuda tuturor eforturilor consoartei sale, Aurelius Patrinianus reușise să transmită fiicei sale adâncă pasiune pentru autorii clasici și pentru arta epocii de aur, alimentându-i astfel, într-un mod mascat și nu fără o subtilă satisfacție, dorința sa de răzvrătire. Aceasta ieșise la iveală încă din adolescență, când nu suporta liturghia creștină, și se exprimase apoi cu toată virulența la moartea mamei sale. Din ziua aceea, tână patriciană își dăduse jos masca, insuportabilă pentru ea, a pietismului predicat de clerici. Cu toate că se abținea să aducă sacrificii publice zeilor din vechime, pentru a nu ajunge, conform legilor lui Teodosiu, să fie sever pedepsită, ea alesese, cu hotărârea ce o caracteriza și cu tot mai puțină precauție,

să rămână fidelă propriului ideal de viață, acceptând să plătească pentru acesta prețul izolării și al ostracizării, chiar și în sânul clasei sale. Acel ideal era definit cu dispreț de către creștini ca „păgân“, un termen curios, care avusese la origine înțelesul de „om de la țară“; acum însă nu mai putea fi, cu siguranță, potrivit, întrucât, de o bucată de vreme, adepții Galileanului, după ce cuceriseră cetățile, reușiseră să întindă peste credințele romane și chiar peste cele celtice – mult mai vechi, ale oamenilor de la țară, împărtășite de mulți, de la cei mai mizери coloni până la stăpânii de *villae* – ceea ce pentru ea nu era decât un giulgiu putrezit, alcătuit din credințe revoltătoare. Disprețul ei cel mai adânc se îndrepta mai ales către acești stăpâni de *villae*: de o bună bucată de vreme – în multe situații, chiar de generații întregi –, oamenii aceia, deseori proveniți dintr-o linie nobilă, se lepădaseră de zeii părinților pentru a adera la noul cult, iar acum se băteau în piept cu pumnii prin biserici și întrețineau prin donații impuse valuri de cerșetori, trântori și pierde-vară, protejând astfel și mărturisind puterea locală. Hippolita simțea că fierbe la gândul că tocmai femeilor le era în principal atribuită vina de a fi purtat și de a fi transmis acea infecție în familiile lor; nu mai știa câte femei de aceeași vârstă cu ea, prietene de-ale ei din copilărie ce își trăiau viața nepăsătoare, fuseseră foarte curând ingenuncheate de spiritul Testamentului, implacabil în privința austerelor mame, a superstițioaselor doici și a scheleticilor diaconi însărcinați să vegheze la educația lor. Iar acum se gudurau cu urechile lăsate în jurul unor bătrâni oribili și băloși care, trăgând cu ochiul la patrimoniul lor, împărțeau binecuvântări și sfaturi părintești, deseori fără ca aceasta să le facă să nege prețioasa sete de Orient, baia parfumată, gustul pentru bătă și, nu rareori – de ce nu –, tânărul amant, poate vreun sclav germanic viguros, bun să-l convertească la dreapta credință și apoi să-l elibereze în modul cel mai creștin posibil. Unele dintre ele – deseori, cele la care nu s-ar fi gândit niciodată – avuseseră o soartă încă și mai rea: în floarea vieții fiind, refuzau să-și îndeplinească îndatoririle conjugale. Își refuzau orice izvor de plăcere și, sfâșiate între soți și părinți, alegeau să se

consume în posturi, rătăcind ca niște spectre, cu trupurile scheletice, pe mozaicurile luxoase ale propriilor *villae*. Ea, în schimb, nu avea înclinații nici pentru autoflagelare, nici pentru o viață trăită în minciună. Dacă esențialul noii credințe putea fi rezumat la promisiunea raiului pentru cei umili și totodată la amenințarea cu iadul pentru cei ce se osândeau, ei bine, atunci cu siguranță ea nu era umilă ; în schimb, era în mod cert osândită. De rai totuși nu-i păsa absolut deloc, iar în ceea ce privește iadul, i se părea că realitatea de fiecare zi pe care majoritatea oamenilor creștini ori păgâni erau obligați să o trăiască îi semăna destul de bine, cu atât mai mult cu cât, de o bună bucată de vreme, consensul uman părea să fi alungat gustul frumosului și să fi sufocat cu cruzime în suflete instinctul natural pentru fericire. Cel puțin în privința asta Flavia o urma întru totul, chiar dacă răzvrătirea sa împotriva obscurantismului vremii avea alte motivații. De altfel, întotdeauna fusese așa, de când erau copile : oriunde se ducea Hippolita, Flavia mergea și ea. Cu timpul, legătura lor devenise aproape conjugală : *ubi tu Gaia*¹...

Divinațiunea se încheiase. Cetegus vărsă uleiul dintr-o mică amforă peste măruntaiele sângerânde adunate pe peticul pătrat de lână albă, apoi, ridicând mica greutate, o așează pe flacăra ce ardea în cazanul de cărbuni de lângă el. În vreme ce mirosul cărnii fripte se ridică în aer, se spală în ligheanul pe care-l ținea tânărul servitor – singurul pe care-l avea – ce-l însoțise și se șterse apoi cu șervetul pe care acesta îl ținea pe umăr ; după aceea, dezlegându-și de pe frunte panglica albă pe care o purtase în timpul ritualului, o fixă încruntat pe Hippolita, care îl privea întrebătoare și îngrijorată :

— Drept să-ți spun, *domina*, răspunsul nu e bun. Un mare pericol amenință această casă și, împreună cu ea, și pe tine.

1. *Ubi tu Gaia ego Gaius* („Unde tu vei fi Gaia, eu voi fi Gaius“) – formulă matrimonială ce reprezenta, în cadrul cununiei, angajamentul soțului de a fi alături de soție nu numai ca un bărbat alături de femeia lui, ci și ca un colaborator permanent și supus al Gaiei, zeița pământului și a fertilității la greci și la romani.

Mâna ca de fildeș a Flaviei se lăsă delicat pe brațul matroanei ; nu era o încurajare, mai degrabă sufletul acela fragil căuta sprijinul prietenei sale puternice.

— Și totuși, obiectă aceasta din urmă, intendentul meu, care a fost ieri aici în ținut, mi-a adus vești foarte liniștitoare : se pare că hunii părăsesc regiunea ; se retrag spre miazănoapte urmând Loira. După atâtea spaime, mi-am invitat niște prieteni diseară și...

În ochii lui Cetegus flutura un surâs învăluit într-o ironie prietenoasă :

— Așadar, te îndoiești de cuvintele mele, *domina* ?

— Nu aș putea s-o fac niciodată, știi bine. Numai că vestea ta mă surprinde puțin.

— Foarte rău că te surprinde : ieri-noapte n-ai visat oare o lebadă neagră ce se înălța în zbor dintre niște trestii în flăcări ?

— Da. Așa e. Ba chiar acesta e motivul pentru care te-am chemat. Totuși...

— Vezi ? Nu numai de la măruntaiele sacrificiale primim semne rele. Sfatul meu, *domina*, este să părăsești această casă cât mai curând posibil. Și, pe lângă asta, nu mi-ai spus ceva mai devreme că zilele trecute mulți dintre sclavii tăi au fugit ? Poate că și alții se gândesc s-o facă ori poate că pun la cale cine știe ce grozăvii. Mi-ai spus că ai o soră la Avaricum și poate că ai face mai bine...

Ridicând mândră capul, Hippolita se răzvrăti și, la rândul ei, îl întrerupse :

— Nu ! Și pe urmă, ce-aș avea de câștigat ? Drumurile sunt nesigure, amenințate de bagauzi și de soldați fără căpătâi. N-am fugit până acum și n-o s-o fac cu siguranță nici acum. N-o să-mi părăsesc casa. Această proprietate aparține familiei mele de patru veacuri. A mai fost amenințată și cu alte ocazii și nimeni n-a părăsit-o niciodată. Cu siguranță că n-o să fiu eu cea care o să fug și s-o las la cheremul barbarilor și al prădătorilor.

Cetegus scutură din cap dezaprobat :

— Sunt altfel de vremuri acestea, vremuri grele !

Flavia i se adresă cu vocea sa suavă, dar pe un ton șovăitor :

— Hippolita, poate că Cetegus are dreptate. Nu e nimic dezonorant în vremuri ca astea să fugi de un pericol ce te copleșește !

Hippolita scutură energic din cap :

— Nu ! Cu goții tatăl meu a putut să ajungă la o înțelegere. Cu acești noi barbari, dacă va fi nevoie, se va întâmpla la fel.

Bătrânul suspină :

— Eu te înțeleg, *domina*. Fidelitatea ta față de Penați îți face cinste. După câte am auzit însă, se pare că acești barbari sunt cei mai feroce dintre câți s-au perindat prin aceste regiuni și, dacă te gândești și că soldații care erau încartiruiți în apropiere s-au retras la Aureliana...

— Știu asta. Dar de ce trebuie să vină chiar aici ? Prin părțile noastre nu sunt decât păduri. După câte se spune, gepizii și hunii mășcăluiesc spre asediul Aurelianei. Cel mult, ar putea veni pe-aici vreo mică ceată de jefuitori, iar în sat, la urma urmei, avem trupe de miliție. Cilonus, comandantul lor, mi-e credincios și ar ști să mă apere. Oricum, zidurile exterioare sunt înalte și solide : tatăl meu a făcut din această *villa* aproape o fortăreață.

Deloc convins, *haruspice*-le se mulțumi să dea din cap cu gravitate ; apoi își descheie veșmântul de lână albă stropit cu sângele victimei, îl dădu servitorului care îl ajutase în timpul ritualului și își luă apoi bastonul din mâinile lui. Sprijinindu-se cu o mână în baston, iar cu cealaltă pe umărul băiatului, coborî cele două trepte ale templului și se îndreptă schiopătând pe cărarea pietruită, flancată de șiruri de mirt, ce ducea la zidul înconjurător, unde se deschidea o poartă secundară – ieșea pe acolo pentru a nu atrage prea mult atenția. Cele două femei îl însoțiră și își luară respectuos rămas-bun de la el. Încă stăteau acolo salutându-l, când sosi bătrânul intendent.

Născut sclav, descendent din generații întregi de sclavi și, prin urmare, aflat în imposibilitatea de a-și regăsi rădăcinile, Clemantius fusese eliberat chiar de *domina*, pe atunci în vârstă de doar douăzeci și patru de ani, la puține luni după dispariția stăpânului său, mult regretatul Aurelius Patrinianus.

Moartea tatălui o lăsase pe Hippolita, în momentul acela deja văduvă, moștenitoare a unui patrimoniu imens, iar ea arătase din prima clipă că nu era dispusă să se lase dusă de mână de nimeni. Fără efort, cu o fermitate dezinvoltă, îl subordonase pe unchiul din partea tatălui, care până atunci purtase povara tutelei, și luase în mână frâul propriei existențe. Clemantius, care de zeci de ani administra proprietatea familiei, o știa de când se născuse, o văzuse crescând, o văzuse când și-a ars păpușile și când s-a căsătorit, fără să aibă apoi copii; chiar și azi, deși rămăsese doar un martor tăcut, se preocupa de modul său de viață cheltuitor și de extravagantele sale, abținându-se de altfel să-i judece comportamentul nonconformist, care deseori întrecea măsura, devenind mai mult decât provocator și atrăgându-și împotriva ostilitatea celor din jur și chiar pe a celor de același rang. Ajuns în pragul celor șaiszeci de ani, o sluzea pe Hippolita cu un devotament nestrămutat: din porunca ei, cumpăra deseori de la privați sau de la cei care le revindeau sculpturi, picturi, obiecte decorative străvechi – multe dintre ele purtând o inconfundabilă amprentă păgână –, salvându-le astfel de frenezia distrugătoare a fanaticilor creștini, și se ocupa practic singur de toate, de vreme ce servitorii, aproape toți creștini, priveau cu oroare acel gen de obiecte pe care, nu întotdeauna pe drept, le considerau simulacre idolatre. În ultimii ani, Hippolita aglomerase atât de mult casa cu asemenea lucrări, încât devenise din ce în ce mai greu să găsească pentru toate un locșor potrivit în camerele – destul de numeroase, de altfel – din *villa*. Clemantius evita pe cât posibil să o sâcăie pe *domina* cu socotelile sale, astfel că nu o ținea prea des la curent cu dificultățile tot mai mari pe care le întâmpina în obținerea creditelor sau în strângerea rentelor de la coloni, care, incitați de diaconi, se simțeau îndreptățiți să se sustragă plăților ce le reveneau; la fel, evita să-i spună despre toate bârfele la adresa ei care circulau printre cei câțiva locuitori ai satului. Chiar în momentul acela, în vreme ce se apropia de ea cu pasul măsurat și modest al intendentului, pe chipul său cu contururi aspre nu se citea nimic altceva decât o deferență respectuoasă. Hippolita încă avea

privirea ațintită asupra siluetei lungi a lui Cetegus, ce se îndepărta sprijinindu-se de servitorul său.

— Ce e, Clemantius ? îl întrebă.

Bărbatul își dresе glasul.

— Invitații au sosit, anunță. Ilustrul Flavius Cilonus e la intrarea principală cu prietenul său Emerentianus.

Hippolita îi spuse ușurată :

— Bine. Și Claudian cu soția lui ?

— Da. Au fost primii.

— Atunci îngrijește-te să se simtă fiecare cât mai bine și spune-le că venim imediat. A ! Vezi de-i pregătește un loc potrivit pentru noapte și lui Emerentianus. Probabil că o să prefere și el să doarmă aici.

Sprâncenele încărunțite ale libertului se încruntară ușor.

— Așadar, Cilonus rămâne aici până mâine-dimineață ?

Îndreptându-și ușor capul, Hippolita îl privi printre genele lungi, pe jumătate strânse.

— Bineînțeles. Banchetul se va prelungi până târziu și nu-mi vine să cred că după aceea o să vrea să se întoarcă la postul lui de pază. Au venit și Placidia Maximina și fratele ei ?

— Când plecam de la intrare ca să vin să te anunț, lectica lor tocmai se ivise la cotitură. Vor fi aici dintr-o clipă în alta. Lipsește doar Matidia Carnacina.

Hippolita surâse :

— Vine sigur. Acum, că e văduvă, nu ratează un banchet. Și cântăreții ? Sunt gata ?

— Da, *domina*. Însă cel din Utica nu a sosit încă...

În acele ultime cuvinte Clemantius strecurase – lucru neobișnuit la el – o notă acidă, pe care Hippolita hotărî să o ignore. Ridicând din umeri, se îndreptă împreună cu el și cu Flavia către aleea ce ducea până la casă :

— Să nu te îndoiești ! răspunse râzând. Mafurrus va fi aici la timp pentru cină.

În vreme ce intendentul grăbea pasul ca să ajungă înaintea lor la *villa*, Hippolita își scoase vâlul, descoperindu-și astfel pletele lungi, negre și cârlionțate, pe care și le scutură. Flavia făcu la fel, însă cu grijă să nu-și strice coafura complicată, apoi răbufni enervată :

— Nu te mai satura de Cilonus ? Îngâmfatul ăla răutăcios !

Simțind asupra ei privirea severă a prietenei sale, Hippolita se opri și se întoarse către ea apucându-i afectuos mâinile și dăruindu-i surâsul ei cel mai fermecător :

— Hai ! Nu mă privi așa întunecată ! Știu că nu-l suferi, dar nu puteam să nu-l invit. Și pe urmă, după prezicerile sumbre ale lui Cetegus, am mai mult ca oricând nevoie să văd oameni, iar micul banchet din seara asta și-ar pierde mult din farmec fără prezența lui Cilonus !

Flavia scutură din cap cu gura strânsă într-o grimasă de dezgust :

— E un om... așa superficial ! Și atât de prost !

Cu blândețe, dar și cu hotărâre, Hippolita o luă de braț și o obligă să o urmeze pe aleea de piatră, în capătul căreia lucea albă mica scară de marmură ce urca până la tricliniu.

— Da, știu asta. Cilonus nu e un etalon de inteligență, abia dacă știe să citească și, cu siguranță, dacă ar trebui să-mi apăr cauza, nu lui i-aș încredința această sarcină în fața magistratului. Cu toate acestea, rămâne comandantul trupelor de miliție, și asta îl face să fie în bune raporturi cu decemvirii din Avaricum și cu diaconii bărboși din sat.

— Nu-mi vine să cred că ar fi vorba numai despre diplomație ! replică Flavia pe un ton ușor certăreț.

Cu un surâs malițios, Hippolita ridică din umeri.

— De acord. Nu, nu pot să neg că îl găsesc oarecum atrăgător. Haide, recunoaște, e chiar un exemplar masculin minunat.

Nu ar fi putut spune nimic care să sune mai groaznic în urechile prietenei sale ; iar aceasta îi răspunse pe un ton dur :

— Nu e decât un neghiob, un mascul găunos, bun doar să-și arate mușchii !

— Ai dreptate, acceptă Hippolita, dar un astfel de om îmi poate fi de folos. Înțelege, nu ?

Cu furia celor timizi, Flavia nu se putu stăpâni :

— Bineînțeles ! izbucni. Mai ales că are ceva ce eu nu posed !

Înclinând ușor capul spre ea, Hippolita ridică sprâncenele într-o expresie de reproș și îi răspunse :

— Nu e demn de tine să spui așa ceva. Și pe urmă știi că îl folosesc pe Cilonus așa cum mă folosesc de coaforul și de maseurul meu. Nici mai mult, nici mai puțin.

Flavia râse cu amărăciune :

— Te folosești de el, zici. Bărbații sunt urâți de la natură, iar în ceea ce mă privește, am hotărât demult că primul care o să mă aibă o să fie și ultimul !

Hippolita mârâi iritată :

— E limpede că instinctele noastre nu se potrivesc. Doar am vorbit de atâtea ori despre asta, Flavia ! Știi că dorințele tale posesive mă sufocă.

Prietena sa, care fierbea în sufletul ei, ar fi avut multe de zis, dar se abținu să dea frâu liber șuvoiului de acuzații. Își înghiți resentimentele și se mulțumi să scoată un oftat lung, cu voce scăzută. În schimb două lacrimi ce i se iviră în ochi vorbeau de la sine. Ajunseseră acum la primele trepte ale scării ce permitea accesul în *villa* și, din tricliniu, ajungeau deja până la ele glasurile invitaților. Dându-și seama că Flavia se simțea umilită, Hippolita înțelese că trebuia să o mângâie. Se opri din nou și se întoarse spre ea, dar de această dată o îmbrățișă afectuos, prinzându-i privirea în ochii săi întunecați și seducători :

— Te rog, sufletul meu, prezicerile lui Cetegus ne-au întristat deja destul. Mă căiesc că l-am chemat să vină. Să-l lăsăm să se ducă înapoi cu prezicerile lui triste cu tot și să-l uităm. Ajută-mă să petrec orele ce urmează cu seninătate. La urma urmei, azi sărbătorim ziua mea de naștere, nu ?

O zbatere de pleoape, umbra fugară a unui surâs pe chipul întunecat al prietenei, un semn de ușurare – imediat reținut – al capului său blond îi dădură de înțeles Hippolitei că deschisese o ușă în zidul resentimentelor ei.

Aranjându-i o șuviță de păr după ureche și sărutând-o tandru pe obraz, insistă cu o voce mângâietoare :

— Iubirea mea, spune-mi că nu ești mânioasă, te rog ! Știi cât țin la prietenia noastră.

Flavia, roșind ușor, o privi cu ochi aprinși :

— Ar putea fi mult mai mult decât atât. E de-ajuns să vrei asta.

Hippolita primi această curajoasă propunere de iubire cu un surâs afectuos și cu o fluturare a genelor.

— Știu. Dar nu acum e momentul să vorbim despre asta. Haide, gata : acum zâmbește-mi și dă-mi mâna, fiindcă invitații ne așteaptă !

Învinsă și de această dată, Flavia își înghiți o lacrimă, surâse timid și încuviință. Un mic sărut pecetlui împăcarea. O clipă mai târziu, urcară amândouă scara ținându-se de mână și aproape alergând, apoi intrară în marele tricliniu, unde oaspeții sosiți între timp discutau între ei și degustau băuturi întăritoare așteptând cu nerăbdare să primească salutul stăpânei casei.

În marea sală a tricliniului, banchetul se apropia de sfârșit. Curând, invitații aveau să-și ia rămas-bun unul după altul de la gazda lor și să se întoarcă, în lecticile comode, fiecare la casa lui escortați de trena lungă și tăcută a servitorilor atenți să le lumineze drumul cu felinarele. Ziua se pierdea într-o înserare caldă, abia răcorită de o briză ce cobora dinspre dealurile învecinate, care mângâia frunzișul pomilor din grădină. Lumina artificială a felinarelor aprinse prompt de servitori dezvăluia iluzia de perspectivă pe care frescele pictate în *trompe l'œil* căutau să o sugereze propunând pe toți pereții imagini rustice: viță-de-vie, fântâni țâșnitoare și tufișuri populate de păsări mici, delicate. Mișcându-se cu pași ușori, ca de vată, servitorii din casă aduceau invitaților ultimele cupe cu vin cu gesturi rapide și totodată circumspecte, în vreme ce patru muzicanți strânși într-o latură a sălii îi distrau cu sunete de flaut, sistru și tamburină întregindu-și cu geniale improvizații repertoriul, suficient de bogat, de altfel. Nu erau de prin partea locului, ci erau un grup peregrin din Narbonensis care, surprins la Lugdunum de invazia hună, îl părăsiseră în mare grabă, găsind refugiu la Avaricum. Acolo îi descoperise Camilla, sora mai mare a Hippolitei. După ce îi angajase pentru o demonstrație cu ocazia unei sărbători – cununia întâiului său născut –, îi scrisese acesteia în termeni atât de entuziaști, încât o convinsese să-i cheme la *villa*. De altfel, în întreaga zonă, tot ce ar fi găsit Hippolita ar fi fost cantori inspirați de psalmii creștini; muzica aceasta, în schimb, rodul unei fuziuni între ritmuri și sonorități romane și melodii

celtice, avea un sunet străvechi, pe ale cărui unduiri fanteziile marcate de păgânism ale *dominei* se puteau desfășura în voie. Ca și Cetegus, ele erau expresia altor vremuri – mai mult chiar, ale unei alte lumi, către care sufletul ei se îndrepta mereu cu încăpățănare. În răzvrătirea aceea – ea însăși era conștientă de acest lucru –, oaspeții săi o urmau fără prea mare interes și fără entuziasm, începând chiar cu musculosul Cilonus, care avea doar trei pasiuni: jocul, caii și grija și contemplarea narcisistă a propriilor mușchi. O excepție remarcabilă o constituia Servilio Claudiano: bărbat de patruzeci de ani, aristocrat de modă veche și stoic convins, era poate singurul care se putea mândri cu ascendenți romani autentici, a căror așezare în Galii avusese loc chiar pe vremea lui Tiberiu. Soția sa, palida și umila Livilla, ce avea puțin peste douăzeci de ani, era în luna a treia de sarcină: deși defel incultă, nu lua mai deloc parte la conversație, fie din pricina temperamentului său (în mod natural mai rezervat), fie pentru că de fapt soțul ei nu-i dădea niciodată ocazia, din moment ce el vorbea fără încetare și plin de fervoare despre orice subiect. Îi stătea alături în tricliniu Matidia Carnacina, grasă și plină de bijuterii, care cu siguranță nu știa nimic despre politică, filozofie, poezie și literatură. Soție a unui bogat negustor, rămasă văduvă de puțină vreme, moștenise un imens patrimoniu și se afla de o bună bucată de vreme în căutarea unui soț care să-i garanteze siguranță și să-i dea un statut respectabil, fără să se arate prea avid față de averile ei. Mestecând încet un măr, asculta atentă, din gura lui Afranio Mafurrus – un fugăr mai în vârstă, bronzat, din provincia pierdută a Africii –, o descriere în culori vii a cetății Utica și a noii Cartagine, evocând înaintea ochilor săi imagini cu palate albe, plantații înverzite de palmieri, caravane de cămile și, de ce nu, sclavi musculoși, cu piele de abanos și cu pubisul foarte sumar acoperit. Venise aici ca să onoreze invitația de a face o vizită la o verișoară și prietenă din copilărie a stăpânei casei – frumoasa Placidia Maximina, care, acum, plătind tributul unor prea abundente libații cu vin, stătea întinsă cu fața în jos pe canapea și se ținea de gura vasului cu ambele mâini, de parcă s-ar fi agățat de parapetul unei

corăbii în furtună. Râzând prosteste, închidea ochii pe jumătate și își ținea respirația, în vreme ce pe piciorul său urca mâna expertă a lui Emerentianus, chipeșul prieten al lui Cilonus. O însoțise tânărul ei frate Lucio, un tip grăsuliu, vlăstar efeminat al aristocrației locale; acesta, abandonat acum de Flavia, care îi stătuse aproape în timpul banchețului, studia muzicanții cu o privire plictisită, peste care cădeau fatal pleoapele îngreunate de prea mult vin. Conversația sa insipidă contribuisese cu siguranță la a o face pe tânăra patriciană să abandoneze tricliniul, pe motiv că voia să respire puțin aer proaspăt în grădină, din pricina unei dureri insuportabile ce-i strângea capul. În realitate, motivul principal al acelei dezertări trebuia căutat în incapacitatea Flaviei de a-și susține mai departe rolul, cel de martor neputincios al efuziunilor pe care Cilonus și Hippolita și le împărtășeau sub ochii săi. Preocupată de prelungirea absenței sale și intuindu-i cauzele, *domina*, neliniștită din pricina ei, ar fi vrut să meargă să o caute și chiar era pe punctul de a o face, când Cilonus atinse, în discuția cu Claudianus, delicatul subiect al jefuirii cetății Divodorum. Întrucât în austera cetate locuiau părinții Livillei, Hippolita nu putu să nu-și arate interesul și solidaritatea :

— Te trec florii când te gândești la asemenea orori, îi spuse luând un măr dintr-un coș. Mi-ai spus însă că, din fericire, părinții tăi sunt la adăpost. Cu siguranță au trecut prin momente îngrozitoare.

Livilla încuviință :

— Da. Nu-mi vine să cred nici acum că pericolul s-a îndepărtat. Doar ieri, după momente de spaimă cumplită, un negustor mi-a adus vești despre ei : sunt bine, însă casa le-a fost devastată, iar doi servi au fost uciși.

Soțul său îl întrebă pe Cilonus :

— Și armata ? Ce se mai știe despre armata lui Etius ?

Interlocutorul lui ridică din umerii săi largi :

— E aproape. Se pare că acum au trecut de Lugdunum și înaintază în marș forțat.

— Mereu prea lent, după mine.

Atingând ușor cu degetele un umăr al Hippolitei, Cilonus strânse din buze, într-o expresie de siguranță virilă :

— N-aveți de ce vă teme. Barbarii sunt în marș către Aureliana și nu văd de ce ar trebui să-și devieze traseul ca să vină până aici. În orice caz, miliția mea veghează asupra satului și, în situația unei incursiuni, ar ști să apere comunitatea. Credeți-mă, puteți dormi liniștiți.

— În orice caz, observă Claudianus, nu cred că vom vedea soldați pe-aici, fiindcă Etius, în urmărirea barbarilor, va urma cu siguranță drumul către Aureliana.

— Poate e mai bine așa, observă Placidia desfăcându-se leneș din brațele lui Emerentianus. Pe oriunde trec, soldații fac aproape chiar mai multe stricăciuni decât barbarii. Important e că ceea ce era mai rău a trecut. De altfel...

Se întrerupse privind spre una din cele două mari deschizături cu arcadă ce făceau legătura între sala tricliniului și peristil.

— Dar... Ia uitați-vă ! Ce lucește acolo ?

Hippolita aruncă o privire distrată și ridică din umeri :

— Crepusculul, nu ?

— Crepusculul la răsărit ? obiectă Claudianus privind la rândul său printre coloane.

Toți își îndreptară atunci privirile în acea direcție : dincolo de parc, deasupra frunzișului întunecat al copacilor și a zidului înconjurător, cerul se inflăcărare. Părăsindu-și locul, Hippolita ieși pe verandă. În câteva clipe, i se alăturară toți oaspeții, în afară de Lucius Placidius, care, răpus de vin, sforăia pe canapeaua sa. Servitorii casei și muzicanții cu instrumentele în mână se apropiară și ei cu pas șovăielnic. Nu se vedea nimic altceva decât acea strălucire ce palpita roșiatic, însă prin aerul serii venea în valuri ecoul unui vacarm confuz, îndepărtat. Dinspre poarta principală răsunară strigăte și, imediat, clopotul de alarmă porni să bată cu putere.

— Satul ! spuse Emerentianus întorcându-se spre Cilonus. Pare a fi un incendiu !

— Sus ! strigă Hippolita. Pe terasă !

Traversând din nou tricliniul, țâșni prin coridor și, de acolo, pe o scară largă de marmură, ajunsese în loggia de la

etajul de sus. O urmară cu toții și, ajunși pe terasă, se năpus-tiră spre balustradă. Acolo găsiră cu groază înaintea lor spectacolul satului cuprins de flăcări.

A urmat o tăcere lungă, apăsătoare. Dinspre casele bur-gului, aflat la circa jumătate de milă de sat, se ridica flăcări înalte. Vacarmul locuitorilor pradă panicii ajungea surd și deformat până la terasă. Unul dintre muzicanți arată cu degetul spre dreapta, unde centrul locuit lăsa loc câmpiei.

— Priviți ! strigă. Cine sunt aceia ?

Toți întoarseră ochii în acea direcție și, în reflexele focului, putură să distingă limpede o masă de cai și cavaleri în miș-care. Cilonus și Emerentianus se priviră unul pe altul pierduți.

— Barbarii ! Sunt aici ! strigă Placidia sprijinindu-se cu mâinile de balustradă.

Livilla și Matidia își strigară într-un singur glas groaza. Cuprinși de panică, servii porniseră deja să alerge prin toată casa și în lungul colonadei peristilului, iar felinarele cu care își făceau lumină proiectau sumbru pe pereți umbre gigan-tice. Cei doi soldați, singurii pe care Cilonus îi luase cu el, îl priveau cu teamă din grădină așteptându-i ordinele. Alături de ei, cu un felinar în mână, apăru repede Clemantius, care o chemă pe stăpâna sa :

— Hunii sunt în sat, *domina* ! Sunt oameni care au scăpat și fug înapoi.

Emerentianus se întoarse spre scară :

— Trebuie să plecăm, spuse cu hotărâre.

Cilonus îl ținu de un braț.

— Să plecăm ? strigă. Unde ? Jos nu mai e nimic de apărut. Tânărul se desprinsă energic.

— Și casa mea ? În sat e mama mea, ai uitat ?

Hippolita îi aruncă lui Cilonus o privire cumplită :

— Tu ce mai cauți aici ? Du-te la postul de pază, la soldații tăi !

În timp ce Emerentianus cobora furios scările, Cilonus îl privi împietrit.

— Dar..., se bâlbâi. Acum probabil că sunt morți cu toții. Vrei să mă duc să mă ucidă degeaba ? Asta vrei ?

Hippolita deja nu-l mai asculta. Îi dădea ordine frenetice lui Clemantius, care ajunsese în fugă pe terasă împreună cu câțiva servitori.

— Ce trebuie să fac cu cei care cer să intre? n-o slăbi libertul. Vin oameni la poartă. Unii sunt colonii noștri; femei și copii.

Hippolita nu ezită: își cunoștea dintotdeauna datoria.

— Deschide, firește. Lasă-i să intre.

Cilonus se interpuse:

— Fii atentă! Odată cu ei pot să intre barbarii. N-ai văzut că vin încoace?

Hippolita confirmă ordinul, dar, pe când Clemantius porni să-l execute, Cilonus îl prinse de un braț și căută să-l rețină:

— Ce-ți pasă de țărănoii ăia? Crezi cumva că ei te iubesc? Trebuie să închidem imediat poarta și să o baricadăm. Dacă hunii...

Cu un strigăt plin de furie, de-a dreptul războinic, Hippolita se răsuci fulgător către el și îi arse o palmă.

— Tu să taci, imbecilule! îi porunci furioasă.

Perplex, Cilonus amuți, își duse mâna la obraz și se retrase, ieșind în afara conului de lumină al lămpilor. Hippolita nu se mai ocupa acum de el. Întoarsă către oaspeți, îi invită pe toți, cu gesturi largi și hotărâte ale brațelor, să părăsească terasa și să urmeze pe unul dintre servi, ca să ajungă în locul pe care tatăl și bunicul său l-au numit dintotdeauna „reduta”: un turn masiv, pătrat, ca de castel, ridicat în apropierea depozitelor în vremurile aproape la fel de furtunoase ale invaziei gotice. Era lipit de zidul înconjurător, întărit cum se cuvine în unghiul dintre laturile de miazănoapte și de apus ale edificiului, iar calea cea mai scurtă pentru a ajunge la el era o galerie care, interpunându-se între *cubiculum*-uri și zona băilor, dădea în curtea rezervată carelor de aprovizionare. Odată traversată aceasta din urmă, mai rămânea de trecut o poartă solidă de fier; oaspeții săi și toți cei care în acel moment se găseau în casă s-ar fi aflat la adăpost. În clădire se găseau rezerve de apă din belșug și rezerve uriașe de alimente, chiar dacă, în cazul în care le-ar fi fost imposibil să-i respingă pe numeroșii fugari ce veneau în dezordine din

sat printre plânsetele copiilor și strigăte îngrozite, s-ar fi impus cu siguranță o severă raționalizare. Există așadar o posibilitate de salvare, dar trebuia să-și păstreze calmul și, înainte de toate, să asigure și să organizeze servitorimea; *villa* însă era foarte mare, alcătuită dintr-un complex de numeroase clădiri, fără a mai pune la socoteală grădinile și curțile; iar în perimetrul ei trăiau, printre servii de la muncile câmpului, manipulanți și servitorii din casă, cel puțin șaiszeci de persoane. Deși clopotul de alarmă din camera paznicului de la poartă îi chema deja de o vreme pe toți să se adune, Hippolita vedea în jurul ei numai confuzie. Îi striga pe servii ce alergau prin casă ori prin parc dând frenetic ordine, dar în realitate și ei îi venea greu să-și păstreze cumpătul. În ultima lună pusese la punct împreună cu Clemantius și cu familiile cele mai de încredere un plan bine întocmit pentru o eventuală incursiune. Acum însă totul se întâmpla fără măcar vreun semn cât de mic, tocmai când pericolul părea că trecuse. Ce trebuia să facă? Ce ar fi făcut tatăl său în acea împrejurare critică? El, bătrânul soldat, nu și-ar fi pierdut sângele rece și... Sigur! Trebuia să ia scrinurile cu bani și bijuteriile! Dar cum să reușească în atât de puțin timp să culeagă toate obiectele acelea? Și toate operele de artă din *villa*? Cum să le salveze de furia distrugătoare a barbarilor?

Văzându-i pe oaspeți cum se îndepărtează în grabă urmându-l pe servitor, își aminti de Flavia. Unde dispăruse? De la balustradă, îl întrebă pe Clemantius, care se întorsese dedesubt și vorbea cu însuflețire cu purtătorii de lectică ai Matidiei, dar nu primi decât un răspuns negativ, stânjenit. Însăpăimântată, privi în jur, trecându-și nervos o mână prin cărlionții negri. Alți oameni i se adresau cu glasul frânt de teamă punându-i întrebări presante, la care în acel moment încetă să mai răspundă. Coborî treptele în fugă și ieși la rândul său în parc. Smulse din mână unui serv tânăr felinarul și, poruncindu-i să o urmeze, se îndepărtă pe una dintre aleile pavate ce traversau parcul.

— Flavia! Flavia! strigă îngrijorată și ciulind urechile, în speranța că va auzi o voce răspunzându-i, o chemare, dar nu auzi decât vocile, tot mai îndepărtate cu fiecare pas pe care îl

făcea, ale mulțimii ce ajunsese în fața *villei*. Adâncindu-se iute printre tufișuri, se pregătea să-și mustre cât se poate de aspru prietena, care, cu siguranță, pradă acceselor sale prostești de gelozie și de furie neputincioasă, vărsa lacrimi pe vreo bancă, surdă și nepăsătoare la tot ce se întâmpla în jur. Își reproșa că pierde timp prețios cu căutarea ei, că asta o răpea de la sarcini mult mai importante în situația aceea de urgență; cu toate acestea, nu putea să renunțe, fiindcă, alături de iritare, simțea strecurându-i-se în suflet un sentiment de vină, însoțit și de o presimțire rea. În fața ei, luminate în trecere de felinar, coroanele copacilor și frunzișul des al tufișurilor ieșeau ca niște mici străfulgerări din întuneric, pentru a fi apoi iarăși repede înghițite de el. În spatele său simțea cum, din clipă în clipă, pașii tânărului serv se fac tot mai nesiguri, iar ecoul glasurilor ce veneau din clădirea centrală devine tot mai slab. De departe, din spate, o voce bărbătească o striga : *Domina ! Domina !*

Nu se întoarce. N-ar fi putut să o facă, fiindcă... văzuse ! Văzuse în iarbă două picioare goale – picioarele unei femei – ieșind nemișcate dintr-o tufă de merișor, nu departe de aleea pe care se găsea. Incapabilă să mai facă vreun pas, le fixa împietrită, iar inima îi bătea nebunește ; le lumina cu lampa, fără să aibă curajul să se apropie. Servul o ajunsese din urmă și se opri lângă ea, privind la rândul său într-acolo.

— Poate doarme... îi spuse cu o voce șovăitoare.

Chiar ! De ce nu se gândise imediat ? Bineînțeles ! Flavia dormea ! Sărăcuța, mica Flavia ! Răpusă de descurajare și de gândurile negre, probabil se lungise pe iarbă și își găsisse pacea în somn. Însuflețită din nou, înaintă făcând lumină cu felinarul :

— Flavia ! Oh, comoara mea, trezește-te ! Hai să mergem, Fla...

Numele i se stinse în gât. Într-un foșnet violent de frunze, din spatele tufișului ieșise un bărbat uriaș, hirsut, incredibil de murdar și complet gol. Nu avea altceva pe el decât traista din piele de căprioară ce o purta pe după gât și niște sandale rudimentare. Cu mâna dreaptă ținea un soi de satâr brăzdat de sânge, iar cu stânga, aplecându-și puțin bustul, trăgea

ceva, căutând să înfrângă rezistența rămurișului. În primul moment, la lumina felinarului, atenția Hippolitei fu atrasă mai ales de nenumăratele pete roșii de care părea stropit trupul mare al bărbatului. Ghicind că era vorba despre pete de sânge, se gândi că fusese rănit, dar această impresie fu înlăturată de lumina de o veselie sălbatică, răutăcioasă ce i se putea citi pe față și de vigoarea cu care își trăgea povara printre arbuști. Și iată că, o clipă mai târziu, aceasta din urmă se dovedi a fi trupul gol al unei tinere femei pe care el, fără mare efort, o trăgea de părul lung și blond. Înainte chiar de a-i distinge trăsăturile, Hippolita știu că era vorba despre Flavia. Îl simți pe tânărul ce stătea lângă ea dând înapoi un pas și murmurând sufocat de oroare și de frică cu o voce pierdută :

— Oh ! Dumnezeu mare !

Fixând-o cu ochi metalici, ironici și pătrunzători și strâmbându-și gura într-un zâmbet crud, barbarul lăsă coama femeii și îi arătă trupul chinuit, plin de pământ și de sânge, care căzuse inert, descompus pe marginea pavajului.

— Flavia?... Tu cauți ea ? o întreabă cu un accent aspru, gutural.

Hippolita simți că i se oprește inima în piept. Nu, nu putea fi așa ! Nu era adevărat ! Acel chip cu gura larg deschisă, cu pleoapele strâmbe, închise pe jumătate, ce lăsau să se întrevadă albul ochilor dați peste cap, nu putea fi al Flaviei... Acum însă barbarul înainta spre ea, cu totul nepăsător față de sângele de pe el și care i se scurgea pe trupul gol și lucind de sudoare. În câteva clipe, avea să ajungă lângă ea și ar fi pângărit-o definitiv. Într-o fracțiune de secundă, Hippolita înțelese că, dacă s-ar fi întâmplat așa ceva, ar fi pierdut orice urmă de putere ce-i mai rămăsese, ar fi devenit imediat prada neputincioasă a aceluia ucigaș cumplit. Ceva ca un curent îi străbătu tot trupul. Dându-se înapoi, scoase un strigăt de groază și lăsă din mână felinarul, care căzu și se sparse în iarbă. Uleiul totuși continuă să ardă pentru câteva secunde, suficient ca să-i îngăduie să vadă alături de primul barbar, oprit în fața flăcării, o altă siluetă, a unui tânăr războinic, ce ieșea dintre arbuști aranjându-și pantalonii. Pe chipul său citi aceeași expresie exaltată și totodată

batjocoritoare pe care o văzuse pe chipul celuiilalt. Îi văzu pe amândoi barbarii izbucnind într-un râs nerușinat și insultător și atunci se scutură, se răsuci brusc și începu să alerge pe cărare cu râsuflarea tăiată. Servitorul dispăruse fără urmă; în spate auzea vocile celor doi care o urmăreau fără grabă și deloc îngrijați că ar fi putut da alarma. Găsi din memorie o bifurcație și o apucă alergând nebunește pe aleea ce ducea direct la *villa*, cu speranța că urmăritorii săi o vor alege pe cealaltă. Vălul de mătase ce-i cobora de la fibula de aur a tunicii se încâlcă într-un tufiș de trandafiri și se sfâșie, dar ea nici măcar nu băgă de seamă. Trebuia să dea alarma, să-i avertizeze pe toți că barbarii erau de-acum în perimetrul edificiului. Poate că încă reușea să-i ajungă pe ceilalți și să-și găsească refugiu în redută. Acolo, jos, era cu siguranță Clemantius și, dacă ar fi reușit să se baricadeze toți înăuntru, ar fi putut să reziste chiar o vreme îndelungată și poate...

Alergând prin întuneric, văzu într-o clipă trecându-i pe dinainte mici străfulgerări argintii și, imediat după aceea, se izbi brutal de cineva. Se rostogoli în iarba de pe marginea cărării, cu senzația că se ciocnise de un zid de fier. Înțelese de îndată ce erau acele străfulgerări argintii pe care le văzuse puțin mai înainte. O armură, desigur! La lumina palidă a lunii, plăcile metalice sclipeau acum deasupra ei. Scoase din nou un strigăt de groază: cum putuseră să ajungă deja în fața ei? Acum aveau să o ucidă, ca și pe Flavia. Nu! Pe ea nu! Ea voia să trăiască, ei nu i se puteau întâmpla decât...

— *Domina!* Ridică-te, *domina!*

Simți o mână întinzându-se prin întuneric către ea, ca să o ajute să se ridice. O apucă și se ridică prompt, dar cu totul confuză. Omul era unul dintre milițienii lui Cilonus. Era de statură medie, dar bine legat, de vreo douăzeci și trei, douăzeci și patru de ani, cu chipul puternic, de țăran. Într-o clipă, apucând-o cu forță de braț, o examinează cu o privire rapidă, de parcă ar fi vrut să se convingă că era bine, dar întoarse imediat ochii spre întunericul de unde venise. Auziră un tropăit de pași grăbiți și glasurile celor doi barbari împletindu-se într-un dialog aprins în dialectul lor de neînțeles. În întunericul străpuns doar de reflexele incendiului ce pătrundeau

ici și colo prin frunziș, cei doi nu se puteau orienta cu ușurință prin parc și înaintau repede, însă fără să alerge. Cu toate acestea, nu se găseau probabil la mai mult de treizeci de pași.

— Sunt aici ! Sunt în grădină ! Mă urmăresc ! strigă răvășită.

Cu o precauție care i se păru absurdă, soldatul îi vorbea într-un murmur confuz, pe care cu greu reuși să-l deslușească :

— Câți sunt ?

Încleștându-și brațele, ea continua să strige proteste :

— Doi. Vin aici ! Au ucis-o pe Flavia și...

Soldatul încuviință energic, dar îi puse o mână pe gură.

— Du-te de-aici, *domina*. Dar scoate-ți sandalele și caută să nu faci zgomot. Mergi lângă ceilalți. De treaba asta mă ocup eu.

Fixându-l perplexă, Hippolita făcu câțiva pași împleticiți în direcția edificiului, însă soldatul agită mâna cu putere și, furios, îi porunci să se îndepărteze. Atunci ea se scutură ; își scoase sandalele și, cu ele în mână, o luă la goană. După doar câțiva pași, aruncă înapoi o ultimă privire, suficient cât să vadă, deși nelămurit, silueta soldatului dispărând printre copaci.

După ce străbătuse în fugă gangul ce lega grădina de curtea din spatele *pars dominica*-ei¹, cu inima bătându-i parcă în gât, Hippolita ajunsese în fața redutei. Găsi acolo curtea invadată de o mulțime îngrozită, care, la lumina torțelor, se învâlmășea să pătrundă prin poarta strâmtă, dar solidă. Intrarea era destul de joasă, gândită astfel pentru a-i obliga pe eventualii atacatori să se încline puțin, lăsând capul în bătaia loviturilor pe care le-ar fi aplicat cu hotărâre apărătorii; zidurile construcției masive erau din piatră, de două ori mai groase decât de obicei și nu aveau în mod real ferestre, ci doar câteva ambrazuri strâmte, inatacabile din exterior. Recunoscând-o pe Hippolita, servitorii îi făcură loc imediat; dincolo de intrare îl află pe Clemantius, cuprins de o nervozitate ușor de înțeles.

— *Domina* ! exclamă ușurat imediat ce o văzu. În sfârșit ! Eram cu toții tare îngrijorați pentru tine. Nu știam unde ești și...

Gâfâind, Hippolita își trecu o mână prin părul răvășit :

— Flavia e moartă ! anunță. Au ucis-o. Sunt deja în grădină.

Alarmat, libertul aruncă o privire la fugarii ce încă mai intrau prin poarta din curte și trase imediat inevitabila concluzie a acelei vești :

— Atunci trebuie să închidem imediat !

1. La reședințele nobililor romani, zona centrală, mai mult sau mai puțin amplă, unde locuia în special familia nobilului împreună cu servitorii apropiați.

Fără să mai aștepte aprobarea stăpânei, ieși și ordonă servitorilor care încă mai păzeau marea poartă rezervată trecerii carelor să o închidă imediat și să vină la redută, după care, cu gesturi largi ale brațelor, îi îndemnă pe toți fugarii ce reușiseră să intre și alergau grăbiți. Ultimii intrați în redută fură doi tineri coloni, soț și soție, cu trei copii și câteva legături cu lucruri luate în pripă. După ce și cei din urmă servitori se strecurară prin deschizătura strâmtă, Clemantius le ordonă să închidă poarta grea din fier și să găsească înăuntru ceva cu care ar fi putut să o întărească. Hippolita întinse brațul :

— Nu ! Așteaptă încă un moment ! Era un soldat în grădină. S-a oprit să mă apere.

— Dar, *domina*, dacă tu i-ai văzut în grădină, acum probabil că sunt în clădire și deci în curând...

Neclintită, Hippolita scutură din cap energic.

— Așteaptă, îți zic.

Neliniștiți, ochii ei scrutau curtea largă. Luna plină era din când în când umbrită de trecerea norilor, dar mantia acestora îndepărta strălucirea ce se ridica din satul în flăcări, proiectând când și când licăriri de lumină însângerată pe pereții clădirilor în care se găseau dormitoarele servitorilor, pe depozitele de ulei și pe cele cu unelte, pe grajduri, unde, neliniștite, vacile mugeau, alarmate de vânzoleală și de mirosul de fum. Acoperișul și bârnele superioare ale imensului grâнар, ce ocupa, el singur, o latură a curții, se iveau când și când din beznă. Ecoul unui galop tot mai apropiat dădea de veste că o bandă de barbari se găsea acum la mică distanță de edificiu. De la *pars dominica* veneau și alte strigăte, însoțite de un vacarm de mobile răsturnate și de felurite obiecte sparte.

— Ce-ți spuneam, *domina*, spuse Clemantius. Chiar acum jefuiesc casa.

În vocea libertului vibra acum teama. Cu toate acestea, Hippolita nu se mișcă.

— Soția ta și copiii tăi ? Sunt toți aici ? întrebă, deși știa că, dacă familia sa nu ar fi fost în siguranță, intendentul său ar fi avut o cu totul altă atitudine.

În realitate, încerca doar să câștige timp, ignorând îndemnul lui.

— Da, *domina*. Din fericire, apartamentul meu se află la mică distanță de-aici.

— Și servii? Și colonii?

— Cei ai casei sunt aproape toți, iar colonii din apropiere au sosit și ei, dar mulți zilieri nu sunt de găsit. Probabil au fugit.

Hippolita încuviință.

— Mai bine, răspunse gândindu-se la rezervele alimentare din micul depozit al redutei și la faptul că întreaga construcție, cu toată întinderea ei, nu putea să adăpostească mai mult de o sută de persoane.

Pe de altă parte, fuga unora dintre sclavii ce munceau câmpul fusese deja luată în considerare atunci când se gândise că lucrurile ar fi putut ajunge aici. Își aminti însă de penai. Brusc, se întoarse spre libert:

— Larariul! Statuetele alor mei!?

Clemantius o liniști:

— Sunt aici. Le-am luat chiar eu.

Recunoscătoare pentru gestul acela de devotament, Hippolita încuviință și îi puse o mână pe braț. Dinspre *villa* încă mai veneau strigăte sălbatice și bufnituri reperate. Prin ferestrele și ușile rămase întredeschise, Hippolita și Clemantius văzură strălucind în interiorul clădirii flăcări. Somptuoasa reședință a Patrinianilor era violată, prădată, incendiată. Opere de o valoare inestimabilă, adunate de generații erau sortite distrugerii.

— *Domina*, trebuie să intrăm! insistă intendentul.

O clipă mai târziu, primele flăcări începură să se ridice deasupra acoperișului *villei*, în dreptul sălii triclinare și a tabliniului.

— Tabliniul! Biblioteca! Ard totul! strigă Hippolita la vederea acelei scene, trecându-și mâinile prin păr într-un gest de panică.

În sufletul său, frica lăsă locul răzvrătirii și unui impuls disperat de a salva tot ce putea din lumea ei. Automat, făcu câțiva pași înainte, de parcă ar fi vrut să alerge ea însăși să stingă incendiul, însă Clemantius o apucă puternic de un braț și o trase înapoi.

— Trebuie să intri, *domina* !

Alături de el reapăruse Cilonus.

— Ce faci, Hippolita ? Vino înăuntru, repede ! îi strigă apucând-o la rândul său.

Hippolita se zbatu să scape din strânsoarea celor doi bărbați, luptând și răcnind ca un tigru.

— Nuuuuu ! Nu pot să facă asta. Blestemații ! Lăsați-mă să mă duc, vă zic !

Fără să o asculte, o târără până la redută, în pragul căreia apăruse și soldatul rămas cu Cilonus. De sub arcul gangului ieși alergând prin fum un tânăr războinic.

— Uite, sunt aici ! strigă Cilonus. Trebuie să închidem !

Ajunsa la intrare, ea se agăță de usciori cu toate puterile sale :

— Nu ! Așteptați ! Priviți ! strigă. E soldatul. Așteptați, vă spun !

Într-adevăr, barbarul nu înainta din proprie voință, ci împins de soldatul de care se izbise Hippolita în grădină. Acesta, cu daga în mână, alerga spre edificiu împingându-și prizonierul și din când în când se întorcea să privească în urmă, fiindcă în mod evident era urmărit îndeaproape. Cu sabia scoasă din teacă, Cilonus îl chemă la sine pe celălalt milițian și se repezire în întâmpinarea celor doi. Imediat ce ajunse în fața barbarului, încercă să înfigă în el daga. Soldatul însă îl împinse brusc pe prizonier, astfel că lovitura, în loc să ajungă în pânțe, îi atinse doar coasta ; el tresări îndoindu-se, duse mâinile la rană, dar nu căzu. Cilonus dădu să ridice sabia pentru o nouă lovitură, dar soldatul strigă ceva și îl împinse îndărăt, apoi apucă barbarul de părul lung și îl împinse înainte cu putere. O clipă mai târziu, trecură amândoi prin fața Hippolitei și, aplecându-se, trecură prin intrarea edificiului. Imediat, Cilonus o obligă pe *domina* să facă la fel și intră la rândul său chiar în clipa când câțiva barbari se năpusteau în curte. Cilonus împreună cu celălalt soldat se răsuciră și o luară înapoi, dar nu alergară prea mult. Milițianul, lovit de o săgeată în ceafă, se prăbuși la pământ. Pe Cilonus îl ajunse o javelină în spinare. Făcu câțiva pași împleticiți, apoi căzu în genunchi chiar în fața porții. Imaginea

iubitului său în praful drumului, cu mâna întinsă spre redută, în căutarea unui imposibil ajutor, cu chipul strâmbat într-o grimasă de durere și cu gura larg deschisă într-un strigăt sugrumat a fost ultima pe care Hippolita o văzu înainte ca poarta grea să se închidă bufnind greu în fața ei, izolând-o laolaltă cu toți ceilalți fugari de restul lumii.

Odată poarta închisă și zăvorâtă, Clemantius strigă la servitori să baricadeze intrarea cu scânduri și trunchiuri, aduse din timp în redută. Dând apoi din coate prin mulțimea strânsă în jurul său, în întunericul încăperii largi, se repezi la ambrazura cea mai apropiată și iscodi în afară.

— Uite-i, blestemații ! mârâi.

Într-o clipă, Hippolita fu alături de el și, dându-l la o parte cu o mână, privi la rândul ei. Pe fundalul flăcărilor înalte care se ridicau de-acum din *villa*, putu să numere, numai în zona din curte unde privirea sa ajungea din acea poziție, cel puțin cincisprezece oameni înarmați și cu înfățișare sălbatică. Unii alergau în diagonală, poate pentru a merge să atace depozitele, de unde deja se auzea zgomotul ascuțit al vaselor sparte. Alții, venind din *villa*, erau încărcăți cu pradă : cu mersul îngreunat de sacii pentru merinde plini cu argintărie, de țesăturile pe care le târau prin praf, de covoarele făcute sul în grabă și de candelabre, scaune de fier și alte obiecte cu care mâinile lor nu erau deloc deprinse, se mișcau caraghios, trăgând fiecare cu ochiul la prada celuilalt și făcând deja schimburi cu cele pe care le luaseră. Alții, ajunși în piațetă cu mâinile goale, priveau în jur cu ochi febrili, nerăbdători să pună și ei mâna pe ceva. Cilonus era acum la pământ : doi barbari, fără să le pese de prezența romanilor din redută, dezbrăcau brutal cadavrul. Oroarea pe care putu să o simtă Hippolita privindu-i în vreme ce-și disputau mantaua elegantă nu însemna nimic în comparație cu groaza ce i-o dădea *villa* pradă flăcărilor sau zgomotul ce venea din depozit și

strigătele animalice ale prădătorilor, deveniți acum stăpâni absoluți peste ceea ce până cu câteva ore mai înainte fusese micul său regat îngrijit cu dragoste și ocrotit de urâtenia lumii din afară. Cu frică, se întreba dacă de-aici înainte acei demoni vor ajunge să aibă putere și peste viața ei.

Între timp, servii se puseseră pe treabă pentru a aprinde lumânările. Imediat ce se făcu puțină lumină, unii refugiați se azvârliră cu furie asupra prizonierului, astfel că în mijlocul sălii se încinse o încăierare. Soldatul însă îl apăra cu toate puterile sale.

— Nu! striga. Nu-l ucideți! Ne-ar putea fi de folos.

Hippolita, care rămăsese la ambrazură, nu le dădea mare atenție, fiind foarte preocupată în acel moment să observe mișcările barbarilor. Cu spaimă, văzu o jumătate de duzină dintre ei cum se adună și se pun în mișcare pentru a ataca poarta. Imediat ce securile se abătură cu un bubuit cumplit asupra plăcii groase de fier, din mulțimea adunată înăuntru se ridicară strigăte de groază. De la ambrazură nu se putea vedea bine tot ce se întâmpla în fața intrării. Atunci Hippolita se întoarse, privind temător spre servii ocupați să întărească pe cât puteau mai bine poarta cu bârne de lemn: în conul de lumină aruncat de o torță înfiptă într-un suport din fier văzu chipuri încordate, spinări robuste și brațe viguroase ce împingeau cu putere. Pentru câteva momente, privirea sa se opri și asupra oamenilor adunați în încăpere: zeci de bărbați și femei pe care lumina a două candelabre de perete îi lumina cu greu, cu efecte de clarobscur crude și neliniștitoare. Cu copiii lor și legăturile în care aveau cele câteva lucruri strânse în cea mai mare grabă, se strângeau unii într-alții dintr-un instinct de supraviețuire pur animalic, iar fiecare bufnitură ce venea dinspre poartă părea să facă să vibreze în mintea și până în măruntaiele fiecăruia aceleași ecouri de groază. Un colț al încăperii rămăsese gol. Acolo, soldatul îl ținea ținut de zid pe prizonierul său, ce părea pierdut și înspăimântat. Nimeni însă nu-l amenința. Sub presiunea loviturilor din poartă, prezența sa părea acum să trezească numai oroare fugarilor, care făcuseră un gol în jurul lui și căutau la el pe sub sprâncene, evitând să-i întâlnească privirea piezișă, chiar

amenințătoare, acum, când simțea că i se apropie dintr-o clipă în alta eliberarea. La intrare însă, loviturile se răriră, începeau să fie aplicate cu tot mai puțină convingere și, în sfârșit, încetară : barbarii preferaseră pentru moment să meargă să caute pradă în altă parte. Câțiva oameni se îngrămădiră atunci în jurul lui Clemantius, întrebându-l cu însuflețire ce era de făcut : cei mai inimoși își regăsiseră curajul și se arătau disponibili pentru apărare. Cei mai puțin viteji se căiau deja de hotărârea de a veni în redută și se întrebau cu neliniște dacă nu existau și alte ieșiri. Libertul căuta să-i calmeze și, ca să fie auzit mai bine, se urcă pe două trepte ale unei scări strâmte din piatră ce ducea la etajul superior și, de acolo, la o terasă ce ținea loc de acoperiș. Hippolita urcă la rândul ei și îi veni alături, dominând mulțimea fugarilor cu o privire vie, dar pătrunzătoare. Printre ei, îi recunosc pe invitați, pe servii lor și pe o parte dintre slujitorii din casă. Ceilalți îi erau total necunoscuți ; era vorba probabil despre oameni care, în diverse moduri, îi aparțineau : sclavi agricoli și coloni cu familiile lor, pe care ea nu se ostenise niciodată să-i cunoască. Strigau, plângeau, ba chiar se rugau în genunchi, cu brațele întinse înainte și cu palmele împreunate, cu privirea extatică, repetând jaculatoriile, de neînțeles pentru ea, rostite cu fervoare de un tânăr diacon palid și slab, ce purta pe umerii căzuți stola preoțească. Odată cu țăranii intraseră și bătrâni. Unii dintre ei, cuprinși de vreo slăbiciune datorată fricii și fugii precipitate, gemeau pe podea cu mâinile tremurând și gurile fără dinți ce se deschideau în căutare de aer și implorau de la rudele lor, cu privirile pline de teamă și pierduți, un ajutor pe care n-aveau cum să-l primească. Erau apoi copiii, ce plângeau împietriți, și nou-născuții din brațele mamelor, ce țipau ascuțit, cu o putere care ei i se părea absurdă și de două ori mai săcâitoare în imensul pericol ce atârna deasupra tuturor.

Clemantius îi îndemnă pe toți la calm, spunând că acum se găseau sub protecția *dominei* și că nu aveau de ce să se teamă. Asigurându-i că zidurile erau puternice și că poarta, așa cum văzuseră cu toții mai înainte, era solidă și ar fi rezistat multă vreme, arată într-un colț al încăperii o deschizătură în

podea acoperită cu un grătar, explicându-le că pe acolo se cobora în pivniță, unde erau conservate provizii ce le-ar fi permis să reziste chiar și la un asediu mai lung ; în afară de asta, pivnița era construită deasupra unui torent subteran, de la care un mic puț le permitea să ia oricând apă. Cel care construise reduta fusese prevăzător și avusese în vedere și o mică provizie de arme, un cuptor cu horn (ambele se găseau la nivelul de jos) și o latrină. Așadar, nu trebuiau să cedeze în fața fricii, ci să se organizeze și să se pregătească să reziste. Își încheie cuvântul îndemnându-i pe ascultători să-și desemneze capi care să facă o socoteală și să-i organizeze pe cei dispuși să ia arme. De îndată, între cei prezenți se încinseră zeci de consilii mici și animate, în care vocile celor mai hotărâți se ridicau acum cu o mai mare autoritate.

Imediat ce coborî de pe treaptă, *domina* se simți apucată de un braț. Era Placidia :

— O, Hippolita ! Ce va fi cu noi ?

Plângea, în vreme ce fratele ei, palid de groază, părea că se ascunde în spatele ei.

— Vreau să mă întorc acasă. Oare au ars-o ? Ce se va alege de tatăl meu ? Dar de frații mei ?

Hippolita nu știu ce să-i răspundă. Întrebă în schimb unde era Emerentianus și află astfel că tânărul încercase să părăsească *villa* ca să ajungă în sat și să-și ajute mama. Se îndepărtă de Placidia și se duse lângă Claudianus. Patricianul înconjură cu un gest protector umerii soției sale, sprijinită de zidurile de cărămidă, pământie și cu privirea pierdută în gol ; încercă să o mângâie, vorbindu-i cu voce scăzută. Încercă să o încurajeze :

— Nu vă fie teamă, le spuse. Această construcție este practic imposibil de cucerit. Se vor duce curând de-aici.

— Imposibil de cucerit, zici ? izbucni Mafurrus făcându-și loc prin mulțime. Dar cum o să-i hrănești pe toți oamenii ăștia ?

Privind în jur, adăugă cu glas tunător :

— Or să ne asedieze. O să murim de foame, vă spun.

În ochii Hippolitei luci o flăcăvă :

— L-ai auzit pe Camentius, nu ? Oricum, amintește-ți că de tine ne putem lipsi oricând.

Mafurrus, jignit și tot mai înspăimântat de acele vorbe, tăcu dintr-odată și se dădu înapoi, mulțumindu-se să tragă cu ochiul întunecat în jurul său. Placidia se apropie din nou de ea și o apucă de un braț :

— Dar Flavia unde e ? N-o văd aici.

— Flavia e moartă.

Cineva primi acel anunț cu un mic strigăt ascuțit, iar Hippolita găsi cu ușurință printre cei prezenți chipul rotund al Matidiei. Văduva strângea la gura strâmbată într-o grimasă de frică pumnul cu degete butucănoase și pline de bijuterii privind-o cu groază, de parcă ar fi văzut în ea pe cea răspunzătoare de acel asasinat. Ceva mai încolo se auzi un geamăt : Livilla, cu ochii întorși, aluneca de-a lungul peretelui, iar soțul ei abia avu vreme să o sprijine. Făcându-și loc, o întinse cu spatele rezemat de perete și ceru apă. Hippolita chemă un serv să-i aducă, dar nu zăbovi acolo. Îl văzuse în colț pe soldatul care-l păzea pe prizonier și voia să-i vorbească. Pentru a putea ajunge până la cei doi trebui să treacă prin mulțimea de refugiați și nu-i scăpă faptul că unii dintre ei, pierduți, deși o salutau respectuos, tăceau la trecerea ei aruncând priviri nesigure către diacon și se dădeau înapoi mai mult decât era nevoie, vrând parcă să evite în superstiția lor să se contamineze stând mai mult în apropierea ei. Simțea limpede — și asta o irita — conflictul interior ce măcina cu siguranță acele suflete simple și fără cultură, constrânse de împrejurări să implore ajutorul unei femei păgâne, pe care o considerau în mod cert pierdută în plăceri și păcate ; și totuși își impuse să nu lase să se vadă nimic : nu din dragoste pentru ei îi primise, ci pentru a îndeplini, fidelă învățăturii tatălui său și a generațiilor de Patriniani, o datorie ce ținea de rangul ei.

Recunoscui imediat în barbar pe tânărul războinic pe care îl văzuse în grădină lângă trupul Flaviei ; el fusese cel care împreună cu tovarășul său mai în vârstă îi ucisese prietena, cu siguranță după ce o violaseră brutal, iar apoi amândoi porniseră în urmărirea ei ca să o supună la același tratament. Cu toate acestea, surpriza și curiozitatea învinseră în ea repulsia pe care o simțea în fața celui barbar asasin. Acum,

când îl putea privi de aproape, observă că aspectul său nu corespundea absolut deloc cu descrierea ce li se făcea de obicei hunilor : era mai înalt de șase picioare, subțiratic și cu tenul deschis, cu o claie de păr des și lung de culoarea spicului ; ba chiar și trăsăturile feței îi erau pur germanice. Expresia ochilor săi azurii nu părea să trădeze o inteligență vie, iar în ansamblu înfățișarea lui s-ar fi zis că era a unui țaran puțin la minte și deosebit de primitiv, dacă nu ar fi avut brățări de argint bătute cu rubine și pandantivul de aur – cu siguranță rodul unor precedente furțișaguri – ce-i atârna la gât. Purta o bluză soioasă de in fără mâneci și pantaloni mulați, îmbibați de noroi și pătați de sânge – sângele Flaviei, gândi ea cu scârbă –, strânși pe picior cu șireturile sandalelor. În grădină, Hippolita îl văzuse privind-o ironic, auzise râsul său batjocoritor, însă acum atitudinea sa părea cu totul alta : își apăsa coasta – acolo unde îl rănise daga lui Cilonus – cu o mână pătată de sânge și privea în jur neliniștit, cu o expresie înspăimântată, evitând să-i fixeze îndelung pe cei care îl înconjurau. Hippolita preferă să-l privească pe soldat, ale cărui trăsături le putea vedea acum cu claritate la lumina torțelor : i se confirmă prima impresie pe care o avusese în grădină, căci, după cum constată, avea puțin peste douăzeci de ani, dar citi în ochii săi închiși la culoare și inteligenți hotărârea și cumpătarea unui bărbat deja matur ; apropiindu-se, văzu apărând pe chipul său bronzat, cu trăsături puternice, cu pomeții înalți și bărbie voluntară, un zâmbet de simpatie. Îi zâmbi și ea.

— Care e numele tău, soldatule ?

Îi răspunse că se numea Mabertus. Hippolita făcu semn către prizonier și îl întrebă dacă era într-adevăr unul din cei doi barbari ce o urmăriseră mai devreme. Primind confirmarea, întrebă ce se întâmplase cu celălalt.

— L-am ucis, *domina*, fu răspunsul său simplu, în care nu citi nici un accent de mulțumire.

În fața acelei siguranțe virile, o emoție ciudată, nouă pentru ea, porni să-i curgă prin vene. Se simți invadată de un șuvoi de admirație și recunoștință față de acel tânăr viteaz căruia fără îndoială îi datora viața, dar își impuse să

nu arate acest lucru. Cu toate acestea, dintr-un irezistibil instinct feminin, își aranjă o șuviță de păr de pe frunte.

— Pe el de ce l-ai lăsat în viață? îl întrebă. Am văzut că Cilonus voia să-l ucidă, iar tu l-ai împiedicat.

— Pentru că ne poate fi de folos, răspunse soldatul privind cu coada ochiului la prizonier. Pandantivul pe care-l poartă e lucrat de germanici și e de mare valoare. Ceea ce înseamnă probabil că băiatul aparține unei familii importante. Și pe urmă, mai am un motiv: îl prinsesem eu, nu Cilonus. Așadar, eu trebuia să hotărâsc ce voi face cu el.

— Dar... el era comandantul tău!

Mabertus ridică din umeri strângând din buze dezgustat:

— Nu era cine știe ce, răspunse soldatul.

Hippolita făcu un semn către tânărul prizonier.

— E hun?

— Nu, asta e sigur. Trebuie să fie gepid sau, cel mai probabil, burgund de dincolo de Rin. Oricum, pandantivul pare burgund.

— Îi cunoști pe barbari?

Soldatul încuviință:

— Destul de bine. Până anul trecut escortam convoaiele de negustori spre Argentoratum sau Augusta. Am fost și la Genava, iar acolo am cunoscut o mulțime de burgunzi. În orice caz, cel de-aici înțelege limba lor.

Apucându-l de păr, îi vorbi deodată barbarului în burgundă:

— Nu-i așa că mă înțelegi, tâlhar mic ce ești?

Tânărul însă se mulțumi să-i arunce o privire înspăimântată și nu răspunse. Scuturându-l, Mabertus îl întrebă cum îl cheamă, iar el, cu dinții strânși, îi răspunse că îl chema Erhardt.

— Ești burgund, așa-i?

Primind un răspuns afirmativ, soldatul insistă:

— Erhardt, fiul cui?

În ciuda ghionturilor brutale pe care i le administra romanul în timp ce-i puneă din nou întrebarea, barbarul nu răspunse. Mabertus îi aruncă o privire Hippolitei, care privea fără să înțeleagă, și explică:

— M-am străduit să-l fac să spună care e clanul lui, *domina*. Faptul că nu vrea să-l dezvăluie e semn bun. Dacă,

aşa cum cred, bufniţa asta e fiul cuiva de rang, va fi un ostatic preţios în mâinile noastre.

Trebui să-l zgâlţâie încă o vreme pe tânăr înainte de a obţine răspunsul la întrebarea sa ; află astfel că tatăl său se numea Reinwalt. Se gândi imediat la faimosul taciturn şi-i ceru confirmarea, dar Hippolita nu putu auzi răspunsul, fiindcă, în acel moment, primit cu strigăte de oroare de mulţimea adunată în redută, veni dinspre *villa* înfricoşătorul vuiet al unei prăbuşiri. Clemantius, care până în acel moment se ocupase de organizarea capilor de familie şi de distribuirea armelor, o chemă urgent, având în vedere împrejurările dramatice.

— Acoperişul de la aripa servilor a căzut, *domina* !

— Nu se poate !

Hippolita se repezi să-şi facă loc şi o apucă pe scara ce ducea sus. În timp ce urca, întâlni doi servi înspăimântaţi ce coborau furioşi, ducând în braţe multe securi şi alte arme de tăiat de diferite mărimi, dar toate la fel de ruginite. Îl recunoscu pe unul dintre ei : era tânărul ce fusese lângă ea în grădină. Băiatul se opri brusc şi o privi înspăimântat, ruşinându-se că o abandonase în momentul pericolului şi temându-se de mânia ei. Însă Hippolita avea cu totul altceva în minte.

— Ce stai aşa aici ? îl mustră. Du jos lucrurile, mişcă-te !

Ajunsa pe terasă, se găsi deodată în aerul nopţii. Simţi imediat în nări mirosul de fum, iar pe faţă, în locul aerului rece al nopţii, vâlvătaia fierbinte a incendiului ce devora *villa*. Sprijinită de balustradă, contemplă îngrozită peisajul de coşmar ce i se oferea privirii. Aripa edificiului rezervată servilor era toată un rug : aşa cum o anunţase Clemantius, acoperişul, cel puţin latura sa cea mai apropiată, se prăbuşise în interiorul zidurilor înconjurătoare, iar bârne incandescente se legănau şi cădeau într-o masă de praf şi scântei ; şi din *pars dominica* se ridicau flăcări înalte şi vâlătuci de fum. Aripa în care se găsea loggia de la care privise puţin mai devreme împreună cu oaspeţii săi incendiul din sat se prăbuşi cu un trosnet chiar sub ochii ei. Prădătorii ce intraseră primii în *villa* deschiseseră poarta de la curte tovarăşilor din afară, iar acum, în perimetrul acela, se agita o mulţime de bărbaţi călare sau pe jos, ce alergau în toate direcţiile,

strigând și făcându-și lumină cu torțele. În furia jafului, cuprinși de nebunie, dăduseră foc tuturor clădirilor din jur, iar acum se străduiau să scoată animalele din rugul staulelor și se agitau fără folos în jurul grânarului în flăcări. Strigătele lor incitate și de neînțeles răsunau peste vuietul clădirilor ce se prăbușeau, peste lătratul câinilor în lanț și peste mugetele vacilor îngrozite.

— Ce dezastru, *domina*, fu comentariul dezolat al intendentului.

Hippolita nu-i răspunse. Observa un grup de barbari care, la douăzeci de pași de redută, sporovăiau între ei cu însuflețire, cu privirea fixată asupra terasei. În mijlocul lor, pe șaua unui splendid murg, se distingea un bătrân războinic deosebit de înalt, uscățiv, dar cu înfățișare energică, îmbrăcat în haine închise la culoare. Omul părea să dea ordine celorlalți, care erau cu toții fără cai, cu siguranță ca să se poată mișca în voie în interiorul *villaei* și să poată lua parte la jaf.

— Acela de jos trebuie să fie căpetenia. Vorbesc despre noi, e limpede.

Clemantius tuși din cauza fumului.

— Da, admise pe un ton îngrijorat. Acum hotărâsc cum să ne prăjească. Ai face bine să te întorci jos. Aici ești prea expusă și riști să fii lovită de o săgeată ori de o javelină.

Hippolita însă nu putu să-și ia privirea de la spectacolul halucinant ce i se înfățișa înaintea ochilor. Pe fundalul incendiului, barbarii se adunau în jurul căpeteniei ducând fiecare propria pradă și împingeau cu aceeași brutalitate animalele luate din staule și pe cei care — liberi ori sclavi — nu reușiseră să se refugieze în redută ca să nu fie prinși. Printre prizonierii îngroziți împinși de-a valma cu brutalitate și deveniți deja obiect de schimb și de certuri aprinse între barbari îl putu recunoaște pe Emerentianus. Patricianul, cu tunica sfâșiată și cu fața plină de funingine, căuta să se interpună între un barbar uriaș și două femei ce se îmbrățișau strâns. Îi vorbea războinicului întinzând mâinile, în încercarea evidentă de a-l îmblânzi și de a-i abate atenția de la victimele sale, dar, la un moment dat, acela îl respinse brutal înapoi și, punând mâna pe o secure, i-o repezi cu violență în cap. Cu un

junghi în inimă, Hippolita îl văzu pe Emerentianus scurgându-se pe jos și dispărând în mijlocul mulțimii ce-l înconjura. O clipă mai târziu, războinicul se năpusti asupra celor două femei, iar Hippolita putu să le audă strigătele de groază. Apoi le pierdu din vedere. Îndurerată și furioasă, își aținti din nou privirea asupra căpeteniei barbare, ce continua să vorbească oamenilor săi de încredere cu privirea fixă spre terasă. Hippolita simți crescând în ea un sentiment de răzvrătire. Dacă omul acela se gândea să-i pregătească aceeași soartă ca aceea a Flaviei și a lui Emerentianus, atunci se înșela : ea avea să lupte până la capăt, până la ultima suflare.

— Trimite-l aici pe soldat cu tot cu prizonier, spuse către Clemantius. După câte am văzut, are ceva experiență și poate va ști să ne spună ce să facem.

Puțin după aceea, Mabertus veni pe terasă. Îl târâse după el pe tânărul barbar, căruia îi porunci să se așeze rezemat de balustradă.

— Iată-mă, *domina* ! îi spuse.

Hippolita făcu semn către războinicul din curte.

— Privește, spuse. Vin încoace.

Într-adevăr, cel ce părea căpetenia barbarilor se apropia de redută însoțit de doi dintre ai săi, dintre care unul cu o torță în mână, deși nu era nevoie, întrucât incendiul rezolva într-un mod dramatic orice problemă legată de iluminare. Oricum ar fi fost, închipuindu-și că barbarul intenționa să ducă tratative, Hippolita îi ordonă lui Clemantius să aducă o torță sau un felinar, pentru a fi sigură că el putea să o vadă. De fapt, imediat ce fu suficient de aproape, burgundul opri calul și i se adresă direct lui Clemantius, care ținea un felinar adus de un serv :

— Tu ești stăpânul aici ? întrebă într-o galo-romană perfectă.

Clemantius dădu să răspundă pentru *domina*, dar aceasta îl opri cu un gest al mâinii : deși era cât se poate de înspăimântată, nu era omul care să recurgă la mijlocitori. Pe un ton ferm, îi răspunse barbarului :

— Eu sunt stăpână aici. Cu mine trebuie să vorbești.

Dezorientat, barbarul schimbă o privire stupefiată cu consilierii săi. Dinspre ei se auziră venind câteva râsete. După o scurtă consfătuire, omul îi vorbi Hippolitei :

— Dacă ieșiți de acolo, rămâneți toți în viață.

Prăbușirea cu un zgomot ca de tunet a unui alt zid al *villaei* înteeți furia Hippolitei. Când căzură și ultimele resturi calcinate, putu să-i răspundă, și o făcu cu un sarcasm plin de un curaj nebun :

— Nu ești mulțumit de prada ta, barbarule ? Nu ești decât un tâlhar și un asasin, iar cuvântul tău nu valorează nimic înaintea mea.

Clemantius, alarmat, se apropie de ea :

— Nu e înțelept să-l provoci, *domina*.

Hippolita nu-l lăasă să continue ; o furie de nestăvilat creștea în ea.

— Mi-ai distrus casa, mi-ai ucis servii, mi-ai furat tot ce aveam. Ce mai vrei, mortăciune ? Să ucizi femeii și copii ? Noi de-aici nu ieșim, asta e sigur.

Dezorientat, barbarul se îndreaptă mai întâi în șa, de parcă asta ar fi putut să-l apere de șuvoiul de acuze cu care ea îl copleșea, apoi replică :

— Ai grijă, femeie ! Nu trebuie să te târguiești cu mine. Dacă oamenii mei sparg poarta aceea, n-or să cruțe pe nimeni, iar tu o să ai soarta cea mai cumplită.

— Atunci el o să moară ! strigă Mabertus înșfăcându-l de păr pe prizonier și obligându-l să se ridice, astfel încât căpetenia barbară să-l poată vedea.

Pentru aceasta, îi ceru lui Clemantius să se apropie cu felinarul ; apoi, ținând daga ascuțită la gâtul băiatului, îi spuse Hippolitei :

— Cred că băiețașul ăsta e fiul lui. Să dea cerul să fie așa, altfel e de rău.

La vederea tânărului, barbarii schimbară între ei priviri descumpănite. Războinicul cel vârstnic își aduse calul în față câțiva pași fixându-l cu atenție și cu evidentă neliniște, apoi i se adresă direct, vorbindu-i în limba sa pe un ton interogativ. Tânărul răspunse fără întârziere, căci Mabertus îi sucea un braț la spate, dar Hippolita, deși nu înțelegea ce spuneau, observă că vocea sa era frântă, de teamă sau mai degrabă de rușine. Cei doi schimbară câteva cuvinte pe un ton aprins : căpetenia barbară părea mâniată, tânărul părea

evident stânjenit și dădea impresia că se justifica. Imediat după aceea, bătrânul războinic schimbă câteva cuvinte cu oamenii din suita sa. Hippolita profită ca să-l întrebe pe soldat dacă înțelesese ceva din acel dialog însuflețit. Mabertus răspunse făcând semn cu bărbia spre căpetenia barbară.

— E așa cum îmi închipuiam : tânărul e fiul lui. L-a certat ; după câte am înțeles, i-a spus că a fost un prost că s-a lăsat prins. Sunt în mod cert burgunzi de dincolo de râu și am motive să cred că acela nu e un Reinwalt oarecare, ci chiar cel pe care în Sapaudia îl numeau Taciturnul. E un trădător : după câte se spune, el a fost cel care le-a îngăduit gepizilor să treacă podul de la Augusta.

— Bine. Atunci spune acelui trădător că, dacă nu se duc imediat de-aici, îi facem băiatul bucăți sub ochii lui.

În fața hotărârii sale, Clemantius se înspăimântă :

— Dar... *domina* ! Dacă îi provoci astfel, nu faci decât să le sporești violența. Dacă până la urmă reușesc să intre, ce-o să fie cu noi ? Ar fi mai bine...

Hippolita scutură capul cu hotărâre.

— Fă cum ți-am spus, spuse către soldat.

În ciuda a tot ceea ce se întâmpla, deși observase că burgundul vorbea limba sa, îi repugna să pronunțe ea însăși cuvinte atât de dure. Pe de altă parte, se gândi ea, fiind spuse de un bărbat, cuvintele acelea ar fi făcut o impresie mai puternică. Mabertus, ascultător, îi transmise mai departe mesajul. Din nou, între barbari se porni o discuție aprinsă. Reinwalt își aduse calul mai aproape de redută, suficient cât să-i permită Hippolitei să-i distingă trăsăturile în reflexele torței pe care o ținea războinicul ce-i stătea alături și să citească în ele semnele îngrijorării sale. Când luă din nou cuvântul, el i se adresă lui Mabertus :

— Dacă vă atingeți de fiul meu, dărmăm turnul ăsta piatră cu piatră și vă ucidem pe toți. Nu aveți nici o șansă, rosti apăsător.

Împingându-l pe băiat în balustradă și împungându-l cu daga sub bărbie, Mabertus se ținu tare :

— Bagă de seamă ! Turnul e solid și avem provizii suficiente pentru mult timp. Nu faci bine că ne ameninți. Mai fă un pas înainte și ți-l omor aici, sub ochi.

Reinwalt se opri de îndată, scoase un oftat adânc de nerăbdare, apoi scutură din cap :

— Atât de tare îți dorești să mori, soldatule ?

— Deloc. Și nici el.

Arătând spre tânăr, care zadarnic se agăța cu mâna liberă de brațul său înarmat, Mabertus îl zgâlțâi mârâind :

— Nu-i așa, băiețas ?

Un cor de strigăte alarmate se ridică din grupul barbarilor adunați în curte. Reinwalt ridică mâna, cerându-i să se oprească.

— Nu ! Așteaptă ! spuse. Noi n-o să încercăm să intrăm, iar tu, în schimb, nu-l vei omori.

Mabertus reluă :

— Nu ajunge : trebuie să plecați de-aici ! Ți-l dau înapoi numai dacă-ți duci de-aici toți războinicii.

— Și prizonierii ? interveni Hippolita. Trebuie să-i elibereze ! Mabertus încuviință.

— Ai auzit, Reinwalt ? *Domina* îi vrea pe toți liberi.

Din mulțimea burgunzilor se ridică un cor de proteste. Un războinic, care de puțină vreme venise alături de Taciturn pe un magnific armăsar alb, părea să discute cu el cu o deosebită încăpățănare. Înalt, impunător ca înfățișare, cu fața împodobită cu mustăți lungi și blonde, era cu bustul gol și gesticula înflăcărat, făcând semne cu mâna, în care ținea o secure, în direcția redutei.

— Ai idee cine ar putea fi exaltatul acela ? întrebă Hippolita.

— Să-l întrebăm pe el, zise Mabertus.

Apoi îl întrebă pe prizonier, care, privind-l pe războinic, răspunse cu dinții strânși :

— Geremar !

— Se agită tare acest Geremar, observă *domina*.

— După câte știu, e un om respingător. Un alt trădător în slujba lui Attila. Dacă am înțeles bine, îi sugerează lui Reinwalt să nu cedeze și să atace fără să mai stea pe gânduri. E limpede că nu vrea să renunțe la sclavii pe care i-a capturat pentru sine și se gândește că nu o să avem curajul să ucidem băiatul.

Făcându-l să tacă pe interlocutorul său printr-un gest enervat și hotărât, Reinwalt îi vorbi din nou lui Mabertus :

— Bine. Noi plecăm. Ai cuvântul meu. Acum lasă-l liber pe fiul meu.

Fără să slăbească strânsoarea în care îl ținea pe băiat, soldatul scutură din cap.

— Glumești ! Vrem să vă vedem plecați de-aici. Fiul tău îți va fi înapoiat după apusul soarelui și numai dacă o să fiți suficient de departe de-aici. Eu însumi o să-l conduc până lângă tabăra ta.

Alte proteste se auziră din rândurile barbarilor. Hippolitei i se păru că Geremar, care se găsea doar cu un pas în urma căpeteniei sale, schimbase cu jumătate de gură câteva cuvinte critice, poate chiar sarcastice cu cei de alături. Nu putea auzi cuvintele sale, însă văzu, ca o confirmare, reacția fulgerătoare a lui Reinwalt. Într-o clipă, acesta își trase calul îndărăt, puse mâna pe securea pe care o purta la șa și, răsucindu-se, îl lovi teribil de sus pe sâcâitorul său sfătuitor, despicându-i țeasta. Cei care până în acel moment fuseseră de partea lui Geremar dădură înapoi, privind stupefiați trupul său, care, acum, neînsuflețit, aluneca încetișor din șa și cădea moale în praf. Nici unul dintre ei nu suflase o vorbă, dar de pe terasă scena fusese urmărită cu un strigăt de repulsie și teroare de grupul numeros de oameni ce urcaseră să urmărească desfășurarea tratativelor. Atârânănd securea din nou de șa foarte liniștit, Reinwalt parcurse cu o lungă privire amenințătoare semicercul oamenilor săi, apoi se întoarse spre Mabertus.

— Ai grijă, îl avertiză. Dacă nu mi-l aduci, pot oricând să mă întorc aici și să vă pedepsesc, pe tine și pe stăpâna ta, cu cele mai cumplite chinuri.

— Trebuie să te încrezi în cuvântul meu, așa cum și eu o să mă încred în al tău.

Taciturnul apucă din nou frâul și, întorcându-și calul, încuviință cu gravitate :

— Bine, conchise el. Vom face cum spui tu.

Mabertus părăsi *villa* cu puțin înainte de apusul soarelui, ducându-l cu sine pe tânărul prizonier. Erau amândoi încă-lecați pe doi cai lăsați din ordinul Taciturnului chiar de către burgunzii care furaseră toți caii pe care îi găsiseră prin zonă. Nu fără ușurare, soldatul se îndepărtă de deprimantul spectacol al ruinelor și al disperării pe care îl avusese sub ochi ziua întreagă. Când, la primele luciri ale zorilor, oaspeții redutei deschiseseră poarta de fier și se aventuraseră cu pași nesiguri în peisajul dezolant lăsat în urmă de barbari, constatară că o bună parte din *pars dominica* a edificiului fusese distrusă, laolaltă cu sălile destinate servitorilor și construcțiile agricole, printre care fânăria și grajdurile. Grâнарul fusese golit, iar pivnițele prădate. Plecând de acolo, barbarii eliberaseră mulți prizonieri, însă în perimetrul *villaei* găsiră mai târziu alte trupuri : liberi și sclavi uciși în timpul incursiunii. Câțiva servitori nu mai erau de găsit : fugiseră sau fuseseră capturați și duși de acolo de barbari, în ciuda angajamentului lui Reinwalt. Acum, când pericolul trecuse, Hippolita îi lăsase de îndată intendentului său sarcina de a arunca o privire printre resturile încă fumegânde, pentru a constata dimensiunile dezastrului. Ieșise printre primii în fața ruinei și se așezase pe o bârnă, printre resturile depozitului, răspunzând monosilabic și cu privirea pierdută în gol celor ce scăpaseră și care se opreau să-i arate recunoștința lor. Nu erau prea numeroși, de fapt : cei mai mulți se înghe-suiseră imediat în jurul tânărului diacon, care nici măcar în acel moment nu găsisese de cuviință să-i spună vreun cuvânt

și, printre lacrimi de bucurie, aducea mulțumire Dumnezeuului creștin pentru că le primise rugăciunile. Aproape toți colonii și mulți dintre cei veniți din sat părăsiseră imediat *villa* ca să se ducă la casele lor și să vadă stricăciunile, însă unii dintre ei, rătăciți, nesiguri, rămăseseră mai multă vreme în curte sau rătăciseră un timp prin preajmă, temându-se de întoarcerea barbarilor.

Mabertus nu ar fi băgat mâna în foc mai mult decât alții în privința încrederii în cuvântul Taciturnului. De aceea, de teama unei capcane, evitase să meargă până la tabără pe drum și preferase să străbată – sigur pe faptul că știa bine zona – cărările întortocheate, dar mai sigure ce traversau pădurea. Astfel că, abia odată cu lăsarea întunericului, ținându-și calul la pas, ieși la liziera pădurii și se găsi într-un mic luminiș plin de pietre și buruieni care se termina pe buza unei pante ierboase. De pe terasa aceea naturală putea să domine cu privirea câmpia de dedesubt, presărată cu focurile taberei barbare. După-amiază, un vânt cald limpezise cerul, iar luna răsărise plină și perfect rotundă, martor mut în noaptea ce se întindea peste câmpie. Cântecul sutelor de greieri se auzea din toate părțile.

În pasul liniștit al calului, fiul lui Reinwalt se apropie de el cu privirea ațintită asupra taberei. Mabertus îl observă din semiîntuneric: îl vedea încruntat, cu siguranță rușinat de acea întoarcere dezonorantă. Cunoștea destul de bine mentalitatea barbarilor, încât să-și imagineze că tânărul acela – fiul unei căpetenii puternice și temute – s-ar fi simțit obligat să caute tot restul vieții să-și răscumpere situația stânjenitoare în care se găsisese cu o noapte înainte: capturându-l, Mabertus îi pătase pentru totdeauna reputația și îi schimbase în mod ireparabil destinul. „Ei bine – își spuse –, cu atât mai rău pentru el!”

Trăgând cuțitul de la centură, tăie frânghia ce ținea legat calul tânărului de al său. Apoi se apropie de el și făcu același lucru cu legăturile ce-i strângeau încheieturile. Cu un gest scurt al mâinii, arată spre tabăra barbarilor:

— Poți să te duci, îi zise. Ești liber.

Privirea pe care o primi ca răspuns era plină de ură. Tânărul păru că vrea să-i spună ceva, dar mai apoi își îndemnă calul și, cu câteva strigăte mânioase, îl mână la trap în jos pe cărare. Mabertus se opri să-l observe câtă vreme lumina lunii îi îngădui să o facă, apoi trase de hățuri și își întoarse murgul. Trecu ceva vreme până regăsi cărarea printre copaci, dar apoi, fără grabă, luă drumul întoarcerii.

Înainta în tăcerea pădurii gândindu-se la *domina* : era o femeie puternică, frumoasă și uimitoare. O revedea acum așa cum îi apăruse – neîmblânzită și plină de hotărâre – în momentele cele mai zbuciumate ale acelei nopți cumplite, dar și cum o văzuse după aceea în curte în momentul când părăsea *villa* împreună cu prizonierul : pierdută și demoralizată, cu ochii învăluiți în lacrimi. În clipa aceea, descoperind-o atât de fragilă și de pierdută, simțise pentru ea o adevărată durere, apropierea de ea fu sinceră, din adâncul sufletului și îi apăruse mai puțin îndepărtată, mai puțin intangibilă. Mănat de un impuls ce trecea dincolo de diferența de rang care îi despărțea și de care era cât se poate de conștient, se apropiase de ea pentru a o liniști, lăsându-l pe tânărul burgund să aștepte pe calul său. Odată ajuns însă înaintea ei, se simțise în încurcătură, incapabil să-i arate solidaritatea. „*Domina*“, îi spusese pe un ton nesigur, „nu lăsa durerea să te cotopească... Acum totul s-a sfârșit“. „Da“, repetase ea pe un ton amar, înăbușindu-și un sughiț de plâns, „chiar așa e, Mabertus : totul s-a sfârșit de-acum ; totul... e pierdut !“. Deși intuia că înțelesul deplin al acelui răspuns trebuia căutat dincolo de acele cuvinte și probabil scăpa în parte înțelegerii sale, nu acesta fusese motivul pentru care renunțase să o consoleze, făcând-o să vadă lucrurile într-un mod simplu și firesc : „Nu, nu e așa. Gândește-te că putea să fie mult mai rău, *domina*, și nu ai nimic ce să-ți reproșezi : ai acționat cu curajul și hotărârea unui condotier. Ai salvat viața ta și a multora. Ai fost... minunată !“. În tăcere, îi luase mâna dreaptă și, închizând ochii, i-o strânse cu putere. „Dacă nu ai fi fost tu...“ „Ai încredere, *domina* : clădirile prăbușite se pot construi din nou, grâul se poate cultiva din nou. Ceea ce contează mai mult e ca viața să fie salvată. Ce a fost mai rău a trecut.“

Nu îi răspunse, însă când urcase în șa și deja se urnise cu calul, îl chemă la ea. „Mabertus!“, îi spusese cu o lumină ciudată în ochi, ce i se păru rugătoare, dar totodată aproape mângâietoare. „Fii atent. Aș vrea ca tu... să te întorci aici.“ „Desigur, *domina*. Nu te teme, mă voi întoarce.“ Acum își ținea promisiunea. Lumina lunii îl ajuta să ghicească urma cărării. Călcătura domoală a calului, înăbușită de stratul de frunze, abia se auzea în liniștea nopții.

— Nu! Nu! Nuuuuu! Așa nu merge! Nu merge deloc. Trebuie să țineti rândurile strânse, să stați aliniați și să așteptați consemnul, ați înțeles?

Metronius își ieșise din minți și îi înjura de mama focului când pe *Magister militum*, când pe Aulus Sebastianus, care, bucuros că mergea spre Aureliana, îi încredințase înfiorătoare sarcină de a-i instrui pe voluntari. De ore întregi, în luminișul larg, nu departe de locuința lui Ambarrus, căuta să-i învețe să meargă cât de cât ordonat pe toți zdrențăroșii aceia care nu erau dispuși să depună nici cel mai mic efort și cărora căpetenia lor le pusese pretențiosul nume de Legiunea Bagaudica. De altfel, membrii săi o numeau cu mai mult realism Legiunea Mâța Moartă, după însemnul pe care, din lipsă de mai multă inspirație, ei înșiși și-l aleseseră încă din prima zi, când el le spusese să-și facă rost de un stindard sau de un simbol — în fine, ceva pe care să-l urmeze în timpul instrucției și pe urmă chiar și în bătălie. Un băiat descoperise imediat blana unei pisici moarte și, în râsetele generale, o arborase în vârful unui băț, în chip de stindard. După primele hohote de râs, toți adoptaseră pe loc însemnul acela grotesc, care, prin vot general, ajunsese în mâinile unui dezertor pe nume Almirus, nu doar datorită trecutului său militar — obscur, de altfel — și nu atât pentru ceea ce fusese el, cât mai ales fiindcă omul acela dovedise că a știut întotdeauna să deosebească dreapta de stânga. Urmând acest însemn, războinicii lui Ambarrus, cu armele lor rudimentare și cu hainele mizerabile și pestrițe, ar fi trebuit să se adune și să se

încoloneze, să mărșăluiască și să se desfășoare pe câmp ca un adevărat detașament militar. În realitate, întrucât căpetenia lor, conștientă de carențele de instrucție ale armatei sale, le ordonase să urmeze cu strictețe îndrumările lui Metronius, bagauzii luau totul foarte puțin în serios ori păreau refractari la orice formă de disciplină. Nici muștrările aspre și șuturile pe care le aplica Ambarrus, nici îndemnurile pline de fervoare ale umilului Divicone nu avură darul să-i facă să conștientizeze necesitatea de a se pregăti cu seriozitate și rigoare în vederea zilelor hotărâtoare ce-i așteptau.

Acum însă răbdarea lui Metronius ajunsese într-adevăr la capăt. Aruncându-i lui Ambarrus o privire furioasă, exclamă :

— Spune-mi, cum o să-ți pot face oamenii să se lupte cu hunii, atât timp cât nu sunt în stare nici măcar să stea în rând ? Îmi spui ?

Cu degetele înfipite în centura de piele, căpetenia bagauzilor nu-și plecă privirea.

— Trebuie să-i înțelegi. Dacă ar putea să accepte disciplina militară, nu ar fi ceea ce sunt. Câtă vreme dușmanul e încă departe, n-o să înțeleagă importanța...

— Dar când o să fie aproape o să fie prea târziu ! Hunii sunt războinici cumpliți, ce-ți închipui ? Unul singur de-al lor valorează cât zece dintr-ăștia.

Ochii verzi ai lui Ambarrus scăpărară.

— Greșești aici.

— A, așa spui tu ? Atunci vezi dacă o să reușești să-i convingi să asculte ordinele.

Ridicând din umeri și strângându-și buzele sub barba deasă și cărlionțată, Ambarrus zâmbi :

— Tu ești instructorul, nu ? Așa că dă-i bătaie.

Plin de mânie, Metronius îl lăsă acolo și, cu pași mari, înaintă prin iarbă către rândurile destrămate pe care le avea înaintea sa. Bagauzii uitaseră deja de el, iar acum râdeau și făceau glume între ei ; era acolo și o gloată de femei care, până în momentul acela, se amuzaseră asistând la manevre, iar acum veniseră lângă ei în mijlocul luminișului. Metronius se repezi în rândurile lor, îl înșfăcă zdravăn pe primul care îi ieși în cale, un tip deșirat ce se sprijinea cu ambele mâini în

sulița lui, și-l azvârli îndărăt, aproape de Almiro. Veni imediat rândul unui băiat robust, cu un aer arogant, care încercă zadarnic să-i reziste.

— V-am spus să rămâneți în rând ! strigă obligându-l să-și reia locul.

Apoi, arătând cu degetul spre Almiro, adăugă :

— Am spus că trebuie să vă aliniați aici ! În spatele lui, pe trei rânduri. Înțelegeți ce vreau să spun ? Pe trei rânduri ! Înțelegeți sau...

O voce ironică, sonoră și tăioasă se auzi în spatele său :

— Las-o baltă, soldățelule !

Furios, Metronius se întoarce căutându-l din ochi pe cel care vorbise și întâlni imediat vârful unei lame la un deget de gâtul său. Cel care o ținea în mână era un bărbat de vreo patruzeci de ani, înalt și robust, cu o barbă deasă și neagră.

— Unde te crezi, tinerelule ? Doar nu suntem pe câmpul de manevre aici. Începi să devii plictisitor.

Metronius înghiți în sec. Susținu privirea bagaudului, dar citi în ea liniștea rece, neînduplecată a unei brute. Înțelegea perfect că, la prima mișcare nechibzuită, la primul cuvânt prost ales, omul acela nu ar fi șovăit nici o clipă să-i taie gâtul. Frumoasă moarte ar fi fost aceea pentru ultimul descendent al familiei Metronius : aici, într-un luminiș neștiut de nimeni, departe de marile bătălii ce se dădeau pentru salvarea Galiilor și a Imperiului, ucis de mâna unui bandit. Dar de ce trebuia tocmai el să aibă de-a face cu asemenea oameni ?

Împungându-l cu sabia la baza gâtului, imediat deasupra marginii bluzei militare de lână, bărbatul îl împinse îndărăt. Pe chipul său apăruse un surâs batjocoritor.

— Capul spre dreapta, capul spre stânga...

Scutură din cap dezaprobat.

— Chiar m-ai obosit. Cine te crezi ? Nu o face prea tare pe cocoșelul, că eu pe soldăței ca tine îi halesc dintr-o îmbucătură, ai înțeles ?

Dând înapoi în cercul bagauzilor, Metronius se împiedică de o moviliță și căzu pe spate, în râsetele tuturor. În acel moment, se auzi vocea lui Ambarrus :

— Gata, ajunge, Milone.

Omul cu sabia se întoarce către căpetenia sa :

— Soldatul ăsta își dă prea multe aere, Ambarrus. După mine...

Nu-și termină fraza, fiindcă pumnul lui Metronius îl izbi în plină figură. Scăpând arma, făcu un pas îndărăt, apoi încă unul și se prăvăli pe jos. Se ridică însă imediat, iar privirea sa alergă febrilă prin iarbă, în căutarea sabiei. Ofițerul deja dusesse mâna la a sa, dar Ambarrus, vârându-se între ei, întinse brațul ca să-l oprească.

— Stai, soldatule ! Nu așa, ordonă scurt.

Se întoarce apoi către Milone, care, din nou cu arma în mână, își pipăia falca.

— Vrei să te bați cu el ? îl întrebă.

— Sigur ! răspunse acela scuipând un dinte în palmă și rotindu-și privirea cu un zâmbet amenințător.

Metronius, prompt, pornise mâna spre mânerul sabiei, însă Ambarrus i-o îndepărtă iarăși :

— Nu. Nici o armă. Ar fi prea ușor pentru tine. Dar văd că ai pumnii zdraveni. O să lupți cu ei.

Divicone se repezi în fața lui.

— Nu ! izbucni desfăcând brațele și căutând parcă să-l protejeze pe roman. La ce bun toată violența asta ? Omul acesta curajos e aici ca să ne ajute. E scris că...

Metronius, care deja își dezbrăcase bluza, îl împinse deoparte.

— Las-o baltă, Divicone. Din partea mea, spuse hotărât către Ambarrus, putem începe.

Dându-se înapoi, căpetenia bagauzilor desfăcu brațele, controlând poziția celor doi adversari. Apoi, cu un gest scurt al mâinilor, îi invită să înceapă lupta. De îndată, Metronius, stând ușor aplecat înainte și înălțând pumnii ca să stea în gardă, porni în întâmpinarea adversarului, care, rămas și el cu bustul gol, îl aștepta deja bine înfipt pe picioare, în mijlocul cercului de bagauzi. Ofițerul știa bine că toți erau împotriva sa — în afară poate de Ambarrus și cu siguranță de Divicone — și că, oricum, nimeni nu ar fi mișcat un deget ca să-l ajute. Doar ostilitatea evidentă a sutelor de bandiți din

jurul său – nu lipsită de o anumită curiozitate să-l vadă pus la încercare – ar fi fost suficientă ca să înspăimânte inima cea mai hotărâtă ; însă el aparținea unei rase deosebit de tenace și, mai mult chiar, în acel moment, era în așa măsură stăpânit de mânie, încât nu-l mai vedea decât pe bagaudul care îl insultase și îl provocase, iar ura față de el era de fapt o ură față de toată mulțimea aceea de tăietori mizerabili de gâturi, față de destinul care îl vârâse în misiunea aceea stupidă și chiar față de Flavius Etius. De altfel, în mod cert, nu era prima oară când lupta cu pumnii. Pentru acel tip de înfruntare, armata fusese pentru el o școală cât se poate de bună, iar acei țărănoi care puneau rămășag împotriva sa aveau să se lămurească iute pe pielea lor cum stăteau lucrurile.

La început, studiindu-se unul pe celălalt, își mișcară cu mare precauție picioarele. Incitat de prietenii săi, Milone îl privea pieziș, rotindu-și pumnii mari, cu o grimasă batjocoritoare pe chipul bărbos.

— *Vino, vino, micuțule, îi spuse. E vremea faptelor, nu a vorbelor ! O să vedem în sfârșit de ce ești în stare.*

Metronius, neputând să-și domine mânia și vrând să termine cât mai repede treaba, se azvârli înainte și aplică prima lovitură : un croșeu de dreapta parat cu ușurință de celălalt, care răspunse cu o lovitură identică, parată de Metronius cu aceeași ușurință. Profitând de micșorarea distanței dintre ei, Milone, care era ceva mai lent, dar mai robust, încercă să-l apuce, pentru a angaja o luptă corp la corp, dar el se feri prompt de strânsoarea periculoasă a mâinilor sale. Încercă din nou să atace, sperând să-l dezechilibreze pe celălalt cu o serie de fente ; însă Milone, tocmai din pricina lentorii sale, nu mușcă momeala. Urmă un alt schimb de lovituri, scurt și violent, la capătul căruia Metronius, ce ridicase prea mult garda, primi o directă neașteptată și extrem de puternică la plexul solar. Avea mușchii abdominali contractați și reuși să o amortizeze, dar realizează că adversarul său nu era nicidecum un nepriceput. Pară următoarea serie de croșeuri, pe care de fapt o așteptase, și, imediat ce aceasta încetă, sări înapoi cu toată agilitatea pe care o avea, căutând punctul slab al lui Milone. Se dădu înapoi iarăși, respirând cu gura deschisă și

ținând intenționat garda ușor coborâtă, pentru a da impresia că era deja epuizat, în speranța că de această dată celălalt va mușca. Împins de mulțimea care striga împrejur incitându-l, acesta se lăsă în jos cu hotărâre și îi expedie o directă grea în față. Metronius eschivă cu promptitudine aplecându-se la stânga și, găsindu-l descoperit în partea aceea, îl lovi din lateral cu toată puterea. Bagaudul gemu și se strânse, fiind imediat atins în maxilar de dreapta lui Metronius. Cu un soi de muget, se răsuci pe loc, pentru a primi imediat o directă în plină figură ; atunci, se dădu înapoi pierzându-și direcția, până ce se izbi de bariera formată de tovarășii săi. Aceștia îi făcură mai întâi loc, dar apoi, sperând că-și va reveni, îl împinseră la loc. Avea privirea împăienjenită, se clătina pe picioare, iar ruperea septului nazal îi transformase fața într-o mască de sânge. Făcu câteva slabe încercări de a se pune din nou în gardă, dar în momentul acela romanul îi aplică loviturile finale : două croșeuri în bărbie. Milone se clătină, căzu în genunchi și apoi, dându-și ochii peste cap, se prăvăli cu fața în iarbă.

Câteva secunde, Metronius, gâfâind, rămase să-și observe adversarul aflat acum la pământ. Apoi în urechile sale răsunară strigătele mulțimii, se simți zgâlțâit și împins de multe mâini și văzu în jurul său fețe de bărbați și femei care îl aclamau cu entuziasm. Printre ele, își făcu loc Ambarrus, pe al cărui chip aspru se lărgise un zâmbet luminos de apreciere.

— Bravo, soldatul ! îi spuse bătându-l cu mâna pe braț. Cred că acum, în sfârșit, o să asculte de tine !

O brunetă grațioasă, cu niște ochi incredibili, mari și azurii, ieși din mulțime și îi aduse un burduf cu hidromel :

— Ține, îi spuse zâmbind.

Măsurându-l cu admirație în vreme ce își potolea setea, îi strigă în mijlocul aclamațiilor tovarășilor ei :

— De-acum ești de-al nostru !

În întunericul nopții, barca tăia lent negura care, ca un văl impalpabil, plutea pe deasupra râului. Liniștea apăsătoare era spartă doar de clipocitul mărunț al vâslelor ce se afundau ritmic în apa tulbure. Pentru bătrânul și încercatul barcagiu ce se afla la prora, singurul punct de reper care identifica oarecum zidurile Aurelianei erau focurile aprinse pe turnurile de pază, ce lăsau să se vadă doar crenelurile, făcându-le să pară în beznă suspendate parcă pe fundalul unui cer fără stele. Pe malul stâng, în schimb, luminile pâlpâitoare ale numeroaselor focuri îl ajutau pe Sebastianus să intuiască poziționarea detașamentelor hune ce vegheau podul, închizând accesul în cetate dinspre miazăzi. De undeva, de foarte departe, la intervale regulate și însoțite de un vacarm nedeșluit, răsunau sumbru bubuiturile loviturilor de berbec ale atacatorilor în zidurile de apărare ale cetății ; era vorba despre un atac nocturn, probabil pe latura opusă a zidului de apărare, cea dinspre miazănoapte. I se părea că se află pe râu de o eternitate și putea citi semne de nerăbdare și în atitudinea tovarășilor săi : Vitalius, aflat în spatele lui, își ținea capul strâns între umeri, dând impresia că voia să se facă mic de tot ; cu siguranță nu era prea încrezător, în beznă care totuși îi ascundea ; se ruga în tăcere. Ochii de nepătruns ai lui Maliban, care ședea lângă el, se mișcau abia perceptibil sub sprâncenele încruntate, atenți să distingă în întuneric sursa oricărui zgomot cât de mic. În spate ședeau cei doi bagauzi pe care Ambarrus îi dăduse drept călăuză, cu misiunea de a-i ajuta să-l recunoască și să-l demaște pe Eudoxiu după ce

aveau să intre în cetate ; nu făceau nici cea mai mică mișcare, dar păreau și ei tensionați precum o coardă de arc ; Etbinus, cel mai tânăr, se prinsese cu o mână de marginea bărcii, iar celălalt, un bărbat robust și bărbos pe nume Dubritius, frământa între degete șnurul desăgii pe care o purta pe după gât.

În ceasul acela, când încă nu se luminase de ziuă, cele câteva santinele hune ce păzeau porțiunea din Loira unde ajunseseră acum moțâiau probabil lângă tăciunii pe jumătate stinși ai focurilor de peste noapte ; totuși, exista încă pericolul ca vreuna dintre ele să simtă mișcare pe râu și să dea alarma — grupul ar fi fost atunci obligat să renunțe la debarcare ori să acosteze în mare grabă în vreun loc nepotrivit și, cine știe, poate chiar să cadă în brațele dușmanului.

Din fericire, nimic de felul acesta nu se întâmplă. Bătrânul se întoarse făcând cu mâna semn tovarășului din spatele său să încetinească vâslitul. Câteva clipe mai târziu, alunecă fără zgomot în apă, urmat imediat de ceilalți. Sebastianus și tovarășii săi îl ajută să urce pe mal ambarcațiunea, trăgând-o fără prea mult zgomot pe fundul mâlos al apei. După un moment, se găseau pe un teren moale și acoperit cu iarbă, înconjurați de un stufăriș ce părea de nepătruns. Sebastianus nu reușea să înțeleagă cum de reușise barcașii să ghicească atât de precis locul unde trebuia să tragă. Îl văzu aplecându-se spre fundul bărcii și luând o plasă în care se găseau două pietre mari. Apoi se întoarse către el și tovarășii săi spunând doar atât :
— Veniți după mine !

Nu avură decât să pornească ascultători după el, în vreme ce tovarășul său rămase să aștepte și să păzească barca. Cu o dezinvoltură surprinzătoare, omul găsi imediat o cărare strâmtă ce se deschidea printre mărăcini și porni într-acolo cu hotărâre, deschizând drumul întregului grup. Curând, terenul deveni mai dur și mai aspru, iar prefectul și tovarășii săi începură să urce printre lespezi de piatră acoperite de mușchi, mergând către un perete abrupt, ale cărui contururi rămâneau neclare în întunericul acelei ore. Cățărându-se cu greutate, Sebastianus înțelese de ce barcașii îi adusesese chiar acolo : panta era într-adevăr atât de abruptă, încât hunii nu supra-vegheau acel punct. Deși focurile din turnuri abia se vedeau,

intui că se găseau acum sub bastionul de la miazăzi, iar când bătrânul se opri, putu chiar să atingă cu mâna zidul. Barcagiul scoase pietrele din plasă și i le puse în palmă :

— Să bați de două ori una după alta, pe urmă încă o dată după câteva clipe, apoi iarăși de trei ori repede. Or să apară imediat. Dar mai întâi dați-mi timp să mă îndepărtez cu barca, altfel, când hunii or să prindă de veste că aici sunt mișcări, o să am necazuri. Noroc !

Fără să mai adauge altceva, se depărtă și dispăru iute printre trestii.

— Bine ! murmură puțin după aceea Sebastianus. Să vedem dacă merge.

Ridicând privirea, lovi pietrele una de alta conform instrucțiunilor barcagiului. După câteva clipe de așteptare încordată, el și tovarășii săi auziră deasupra lor niște voci oarecum alertate. Pe taluzuri pâlpâi o lumină, iar o clipă mai târziu santinela își îndeplini în întuneric ritualul, întrebând fără să strige, dar cu siguranță nu în șoaptă :

— Cine e acolo ?

Răspunzând pe același ton, Sebastianus se identifică, spunând că este purtătorul unui mesaj al lui Flavius Etius pentru episcopul Anianus. I se spuse să aștepte și, după un timp care lor li se păru infinit de lung, o altă voce de la înălțime – în mod evident comandantul gărzii ori vreun ofițer – îl întreabă din nou cine e. După ce, fără să-și ascundă iritarea, îl lămuri și pe acela, Sebastianus ceru nerăbdător să li se arunce o frânghie ca să poată urca. La scurt timp, din bastion fu lăsat în jos un mic lift, un soi de cușcă de lemn deschisă pe o latură ca să se poată intra în ea și susținută de un lanț solid, ce cobora, evident, de la o macara amplasată pe zid : un sistem simplu și ingenios care permitea ieșirea sau intrarea în cetate în punctele mai puțin expuse. Romanul intră fără să mai stea pe gânduri și dădu semnalul celor ce trebuiau să-l ridice. Legănându-se și apropiindu-se din când în când îngrijorător de zid, cușca urcă destul de repede. În scurtă vreme, Sebastianus se afla pe bastion. Cu surprindere, se văzu înconjurat imediat nu de soldați, ci de civili cu arme improvizate, care îi cercetau

chipul la lumina orbitoare a unui felinar pe care-l ținea un băiețandru. Nu mai așteptă să i se pună întrebări.

— Cine e comandantul gărzii aici? întrebă imediat dând la o parte brațul tânărului.

Un bărbat îndesat, de vreo patruzeci de ani făcu un pas înainte :

— Eu sunt, răspunse.

— Care e numele tău?

— Mă cheamă Rutilius. De vreme ce spui că vii din partea lui *Magister militum*, îmi închipui că ai și acreditări.

Sebastianus scoase de sub vesta de piele sulul de pergament pe care i-l dăduse Etius. Înainte de a i-l înmâna, trase puțin mâna înapoi și-l întrebă dacă știe să citească. Celălalt se încruntă :

— Bineînțeles ! Altfel nu aş avea comanda, răspunse orgolios Rutilius.

Luă sulul, îi cercetă mai întâi sigiliul lui *Magister militum*, apoi îl rupse, după care desfășură micul pergament, al cărui conținut se ivi în lumina felinarului, și începu cu voce scăzută să buchisească :

— „Purtă-torul a-ces-tui me-saj ac-țio-nează din or-di-nul meu și tre-bu-ie să pri-mească tot aju-torul de care are ne... ne-voie.“

Comandantul gărzii, înfășurând la loc pergamentul, încuviință cu gravitate și tocmai se pregătea să pună din nou întrebări, dar Sebastianus nu avea de gând să-și piardă vremea cu personaje secundare. Îi ceru așadar să-i urce imediat pe cei patru tovarăși ai săi, cu atât mai mult cu cât pe malul celălalt al râului se auzeau deja primele strigăte de alarmă și chiar se vedeau câteva torțe, la lumina cărora santinelele hune se mișcau repede, cercetând stufărișul. Comandantul gărzii ordonă alor săi să coboare din nou liftul, însă operația dură destul de mult, căci cușca putea să ducă doar o singură persoană. Pe când Vitalius urca, Sebastianus îi cercetă pe milițieni : fețe cinstite de meșteșugari, lucrători manuali și negustori, războinici nepotrivți cu rolul lor, improvizați, cei mai mulți înarmați cu țepușe, ciomege și cuțite de bucătărie.

Pe fețele tuturor recunosc semnele foamei și ale fricii. Rutilius nu putu să se abțină mai mult de câteva secunde și îi puse inevitabila întrebare :

— Unde e armata lui Etius ? Vine ?

— Da, vine și va fi curând aici, dar mai mult nu pot să-ți spun.

— Și câți oameni are cu el *Magister militum* ? Fiindcă aici hunii sunt cu zecile de mii. Unii spun o sută de mii, alții chiar de două ori pe-atât.

Sebastianus preferă să nu intre în amănunte :

— Armata lui Etius e suficient de mare ca să-i respingă, nu-ți fie teamă. Cum merg treburile pe-aici ?

Rutilius ridică din umeri.

— Rău. Cât se poate de rău. Aia – făcu un semn către celălalt mal al râului – atacă aproape în fiecare zi și, așa cum poți să-ți dai seama după loviturile care se aud, chiar și noaptea. Au construit berbeci uriași și izbesc cu ei continuu. Noi, de partea asta, firește, întărim zidurile. În câteva locuri au încercat chiar să ia cu asalt pe scări bastioanele, dar le-am ținut piept. Din fericire, avem multe baliste, iar ei nu sunt în stare să construiască turnuri, altminteri cred că ne-ar fi biruit deja.

— Și rezervele de hrană ?

Rutilius scutură din cap dezamăgit și coborî vocea, ca să nu fie auzit de-ai săi :

— Le-am raționalizat, dar am ajuns deja să facem foame. Dacă Etius nu vine mai repede...

— Cum de nu văd soldați ? N-ar trebui să fie un corp de pază al alanilor ?

— Sunt pe laturile cele mai expuse ale zidurilor. Și pe urmă, în seara asta se pregătește un atac. E mai bine ca noi să controlăm podul...

Ezită un moment privindu-l pe sub sprâncene pe Maliban, care tocmai coborâse din lift, după care adăugă cu voce scăzută :

— Anianus nu prea are încredere în alani.

— Când zici „noi“, despre cine vorbești ?

— Miliția cetății și soldații rătăciți care s-au retras aici din teritoriile din jur.

Când și Etbinus, ultimul din grup, ajunse sus pe bastion, spre răsărit începea să se zărească o geană de lumină. Prefectul îi vorbi din nou comandantului gărzii :

— Bine. Ce mai așteptăm ? Du-ne la episcop !

Omul căscă ochii :

— Dar... La ora asta Anianus încă doarme !

— Deschide-ne drumul ! Situația e critică, așa că n-am de gând să pierd vremea.

Obișnuința de a comanda conferise cuvintelor sale tonul potrivit situației. Pentru moment, Rutilius, încruntându-se, îl măsură cu o expresie nehotărâtă, dar imediat încuviință.

— Bine ! Veniți cu mine !

După ce dădu câteva ordine supușilor săi, luă felinarul din mâna tânărului subordonat și, astfel, porni pe traseul de rond, deschizând drumul nou-veniților. În timp ce cobora scara cu agilitate, căută să se justifice :

— Trebuie să înțelegi, prefectule. Omul ăsta nu se odihnește niciodată, nu trăiește decât ca să salveze cetatea asta. Sunt convins că, dacă nu ar fi fost el, cetatea deja s-ar fi predat. Se consumă în fel și chip ca să țină vie rezistența : se ocupă de îngrijirea răniților și a celor aflați în mari nevoi, îi coordonează pe voluntari, se îngrijește de rațiile de provizii, e mereu pe bastioane ; ba mai mult, găsește și timp ca să se roage și să officieze liturghia. Nu-și îngăduie nici o clipă de răgaz. De fapt, eu nici nu-mi închipui de unde are atâta putere. În fond, are peste șaizeci de ani. Dacă el cade, suntem pierduți cu toții.

Străvechi burg celtic, Aureliana nu avea planul regulat al cetăților romane : era mai degrabă o întreșesere de străzi, unele mai largi, altele mai înguste, cu multe ulicioare și puține piețe principale. Ajuns în spațiul deschis de sub bastioane, Rutilius apucă hotărât pe una dintre multele străduțe ce se întâlneau acolo, luând-o apoi pe una ceva mai largă. Câțiva soldați și voluntari, în mod evident extenuați, dormeau pe caldarâm, profitând de temperatura blândă a primelor zile de iunie. Alții, mai mulți, vegheau cu teama în suflet : livizi și tensionați din pricina atacului ce se desfășura pe latura opusă a zidului înconjurător, se adunau în mici grupuri

tăcute și priveau curioși trecerea lui Sebastianus și a tovarășilor săi, întrebându-se cine puteau fi și încotro se îndreptau necunoscuții aceia care, încă zdraveni la trup în cetatea aceea înfometată, înaintau prin mijlocul străzii cu pasul sigur al celui care are o țintă precisă. În general, nu vorbeau sau se mulțumeau să schimbe scurt păreri în șoaptă. Bubuitul sumbru și ritmic al loviturilor de berbec umplea noaptea și cădea lugubru asupra cetății și a oamenilor ca o sinistă prevestire a morții, pe care urletele sfidătoare ale apărătorilor bastionului amenințat căutau să o alunge. Sebastianus îi studie cu ochii expertului: erau slăbiți, cu părul răvășit și cu bărbile lungi, în mod vizibil chinuiți de o lună de lupte și lipsuri; cu toate acestea, nu aveau încă aerul de câine bătut, tipic soldatului resemnat deja cu gândul predării. Fiecare dintre ei își ținea alături armele. Văzu săbii ciuntite, securi tocite, țepușe fără vârf, buzdugane strâmbate și observă că doar câțiva dintre ei erau dotați cu scut sau cu cămașă de zale. Își putu da seama doar după încălțările militare ale unora dintre ei că erau soldați de meserie. Constatând că mulți aveau răni pe trup bandajate sumar, cauterizate în grabă sau cusute ca vai de ele și cu siguranță foarte dureroase, simți admirație față de oamenii aceia care, ajunși în halul acela, nu părăsiseră lupta, dar înțelese totodată că resursele umane pe care Aureliana mai putea conta pentru apărare ajunseseră la limită.

Se lumina de ziua, când, ajunși la Palatul Termelor, cotiră pe o stradă laterală ce dădea într-o piață largă, dominată de turnul Catedralei. Acolo se treziră brusc față în față cu durerea cetății asediate. O duhoare de gunoarie, fum, sânge și excremente îi primi încă de la colțul străzii. Întreaga zonă era ocupată de zeci de corturi, mici adăposturi improvizate, în mijlocul cărora se mișcau siluete spectrale: soldați, călugări, voluntari, copii în zdrențe și femei prinse în tot felul de treburi, dintre care unele își țineau copilașii la sân. Din multe corturi se auzeau vaietele celor suferinzi. Pe un car la care fusese legată o mârtoagă bătrână – era limpede că scăpase de măcelar numai ca să poată îndeplini funcția aceea macabră – erau aruncate de-a valma cadavre, în așteptarea ultimei călătorii către o groapă comună. Când felinarul luminează

acea viermuială tristă, Sebastianus observă că nu toate trupurile purtau răni primite în luptă; printre ei erau și copii. Fără să mai aștepte întrebările pe care el ezita să le pună, Rutilius răspunse:

— Aici — făcu un gest cu mâna către spectacolul dezolant ce-l oferea piața — îi ținem pe fugari și îi îngrijim pe răniții în luptă și chiar pe bolnavi... Avem mulți și nu toți rezistă.

Traversând în lumina palidă a zorilor acea tabără improvizată, o rană deschisă în cetatea îndurerată, Sebastianus nu reuși să vadă mare lucru din Catedrală, care știa că fusese consacrată Sfintei Cruci. Călăuza sa își aruncase torța, inutilă de-acum, peste tăciunii ce mocneau lângă un bivuac; pași în curtea din față a bisericii și trecu de colonada edificiului, dar, în loc să intre pe poartă, care era deschisă deja la ora aceea, merse drept înainte. Pe când trecea prin dreptul intrării, Sebastianus putu să arunce o privire înăuntru. La lumina zecilor de lumânări, văzu în întregime doar naosul, unde câțiva credincioși se rugau în genunchi sau chiar întinși cu fața la pământ, în timp ce alte câteva persoane — diaconi poate ori voluntari — se mișcau repede și în liniște, părând să se dedice unor însărcinări precise. În portic, câteva femei, unele dintre ele doar niște copile, îi mângâiau răbdătoare pe infirmii ce zăceau, acoperiți cu niște păaturi sărăcăcioase, rezemați de coloane. Sebastianus simți toată durerea și epuizarea ce-i măcina pe oamenii aceia, dar și solidaritatea lor, voința de a rezista. Și, în primul rând, dincolo de tot ceea ce văzuse până în acel moment, cu tot dramatismul situației, deslușise o organizare eficientă, care, având în vedere vremurile, era greu de atribuit autorității militare.

După ce ocoliră colțul Catedralei, traversară un mic spațiu liber ce o despărțea de un edificiu impunător, construit cu siguranță în perioada primului Imperiu, a cărui intrare principală, prevăzută cu o poartă mare și arcadă, dădea în piață. Rutilius însă trecu pe lângă un grup de milițieni ce jucau zaruri pe treptele curții edificiului și se îndreptă hotărât către intrarea secundară: o ușă păzită de doi voluntari pe jumătate adormiți, care mai degrabă se sprijineau în sulitele lor, decât le țineau bine în mână. Rutilius salută scurt

santinelele și, deschizând drumul lui Sebastianus și tovarășilor săi, o apucă pe o scară de cărămidă, la capătul căreia trebui doar să o ia la dreapta și să străbată un coridor încă învăluit în penumbră; în final, se găsiră în fața intrării de la apartamentul episcopului. Vestibulul avea formă pătrată și nu era prea mare. Pereții păreau tencuiți de curând, iar în capăt o frescă înfățișându-l pe Cristos în haine de bun păstor îi întâmpina pe vizitatori. Podeaua era din mozaic cu desene romboidale. Din spatele unei mese mici, pe care într-un sfeșnic de bronz o lumânare stătea să se stingă, se ridică imediat un bărbat corpolent, cu părul tăiat în dreptul urechilor. Fără să mai aștepte să fie întrebat despre motivul acelei vizite la o oră atât de nepotrivită, Rutilius îi vorbi hotărât, anunțându-l că în cetate ajunsese un mesager al lui *Magister militum*, care cerea o întrevedere urgentă cu episcopul. Din celălalt capăt al sălii *atriense* apăruseră între timp de pe un coridor o femeie bătrână și câțiva milițieni: unii dintre ei erau tineri, aproape imberbi, alții mult mai înaintați în vârstă. Manifestau o neîncredere fățișă – de fapt, păreau mai degrabă iritați decât curioși de nou-veniți, la fel ca și *atriense*, care, sub privirea nerăbdătoare a lui Sebastianus, pornise un dialog de neînțeles cu Rutilius în dialectul celtic cel mai pur. Apropiindu-se câțiva pași, femeia protestă deschis, susținând că episcopul de-abia se întorsese, că fusese pe ziduri până mai adineaori și că avea nevoie să fie lăsat în pace măcar câteva ore. Cu toate acestea, în final, *atriense* acceptă să-i lase să intre, însă le porunci să aștepte, avertizându-i că, în orice caz, episcopul nu i-ar fi primit pe toți deodată:

— E bătrân și bolnav, adăugă cu gravitate, și nu vrem să se obosească peste măsură.

Sebastianus nu putu decât să fie de acord. În vreme ce bărbatul îi lăsa sub atenta supraveghere a gardienilor, intrând ca să-i anunțe prelatului, el le ordonă lui Vitalius, Maliban și Etbinus să coboare și să-l aștepte afară. În schimb, îl păstră pe Dubritius, fiindcă acesta putea să i-l descrie pe trădător lui Anianus. La scurtă vreme, fură introduși amândoi și ajunseră în fața episcopului de Aureliana.

Trecând printr-o uşă cu arcadă, Sebastianus şi Dubritius ajunseră într-o încăpere slab luminată care – gândi prefectul – părea un birou sau, judecând după mulţimea cărţilor şi a codicelor de pergament aliniate ori adunate în cilindri de piele pe rafturile a două dulapuri mari în zid, o bibliotecă. În mijlocul localului îi aştepta un om bătrân, ce-şi sprijinea mâna lungă şi descărnată pe o masă simplă, neagră, ornată sumar cu picturi simple geometrice, în spatele căreia fusese aşezat un jilţ de lemn cu o pernă pe el. Deşi afară era deja zi, singura fereastră stătea încă închisă, iar camera era luminată numai de lumânările unui candelabru cu două braţe. În lumina aceea gălbuie, trăsăturile sculptate ale episcopului apăreau şi mai pronunţate. Anianus era de statură medie, slab şi puţin încovoiat de vârstă. Purta o tunică din lână simplă şi lungă, cu mâneci largi şi fără centură, iar în picioare era încălţat cu sandale simple de casă. Trăsăturile sale păreau ascuţite, înconjurată de o barbă blondie, lungă şi ondulată, ceva mai închisă la culoare decât părul albit aproape de tot, încă destul de des şi lung, ce i se odihnea pe umeri. Pe moment, lui Sebastianus îi păru mai bătrân decât se spunea. Acum, că se afla în faţa sa, înţelegea întru totul îngrijorarea persoanelor ce vegheau asupra lui şi rezistenţa lor faţă de cererea sa de a fi primit de îndată. Aproape imediat însă, se simţi prins de privirea vie, limpede a ochilor săi de un azuriu intens pe un chip palid, lung şi subţire, dar cu trăsături puternice : în privirea sa directă şi pătrunzătoare, ce se lumina imediat de un zâmbet cordial, nu întâlneşti nici o urmă de

fragilitate ; dimpotrivă, citi reflexele unui caracter energic și o expresie de așteptare nerăbdătoare.

— Îți urez sănătate, prefectule ! îi spuse imediat cu o voce fermă, chiar dacă ușor răgușită și îi veni în întâmpinare prompt, cu brațele deschise simplu, pregătite pentru o îmbrățișare. Așadar, îmi aduci vești de la *Magister militum* !

Sebastianus îngenunche ca să sărute inelul episcopal și, ridicându-se, consideră că era de datoria sa să se scuze :

— Da, *Excelentissime*. Mă întristează să știu că ți-am întrerupt odihna, dar e vorba despre vești importante.

Ochii bătrânului prelat se luminară și, cu o forță nebănuită, prinse în mâinile sale mâinile romanului :

— Așadar, armata lui Etius a sosit ?

Sebastianus, din nou în picioare în fața sa, îl liniști :

— Nu încă, dar va fi aici curând, *Excelentissime*. *Magister militum* nu a uitat promisiunea pe care ți-a făcut-o la Arelate și se apropie în marș forțat cu armata sa, căreia, într-o localitate pe care eu nu o cunosc, urmează să i se alăture, dacă nu a și făcut-o deja, cea a vizigoților. Armata ar putea să sosească peste trei zile ori poate chiar poimâine.

Nedumerit, Sebastianus constată că importantul său interlocutor nu părea deloc mulțumit de informațiile acelea capitale. Dimpotrivă, întunecându-se la față, Anianus îi eliberă mâna și îl fixă strângându-și pleoapele :

— Poimâine, spui, șopti grav, după care scutură din cap. Ar fi trebuit să fie aici deja acum două zile. Poimâine s-ar putea să fie prea târziu.

— Prin urmare, situația e chiar atât de gravă ?

În loc să-i răspundă, Anianus îl apucă de un braț și îl însoți până la fereastră. Deschizând canatul, îl invită pe oaspete să se apropie și îi prezentă, în lumina calmă și curată a primelor ceasuri ale dimineții, spectacolul pieței de dedesubt, unde, printre înjghebările de corturi pe care Sebastianus le traversase la venire, se vânzolea în jurul focurilor o mulțime alcătuită din sute de bărbați, femei și copii. Dinspre apus venea o briză slabă, care însă nu reușea să împrăstie miasmele ce se înălțau din bivuacurile unde se adăpostea mulțimea îndurerată și înspăimântată.

— Vezi toți oamenii aceia ? îl întreabă fără să-i lase brațul și strângând cu cealaltă mână crucea simplă de lemn ce-i atârna la gât. Mulți dintre ei sunt fugari care au scăpat de pe câmp și și-au găsit refugiu în oraș ; însă cei mai mulți sunt cetățeni din Aureliana : le e frică să stea în casele lor, de teamă că, dintr-o clipă în alta, o să-i vadă pe huni năvălind în cetate. De aceea, vin aici ; e ca o turmă în pericol care se strânge în jurul păstorului ei, în jurul episcopului ei. Știu că cetatea, odată ce a ales calea luptei, nu mai poate implora clemența acelor barbari.

Scoase un oftat adânc, apoi continuă :

— Ei își înalță rugăciunile către Dumnezeu, dar în realitate așteaptă salvarea de la mine. Eu le-am insuflat încredere, i-am încurajat să reziste, să se încreadă în cuvântul lui Etius. Zi de zi, de la amvonul Catedralei, din curte sau chiar de la fereastra asta vorbesc cu ei și le dau asigurări că armata imperială trebuie să sosească. Îi încurajez, le spun că nu trebuie să cedeze în fața disperării, că în curând suferințele lor vor înceta, că barbarii vor fi alungați către infernul care se pare că i-a vomitat. Însă hoarda aceea asasină nu ne lasă să ne tragem sufletul și...

Se întrerupse ridicând arătătorul și luând o expresie de parcă ar fi ascultat ceva. Sebastianus auzi din nou, iar de această dată nu foarte departe, bubuitul sumbru pe care-l auzise și mai devreme. Fixându-l cu privirea sa pătrunzătoare și cu degetul încă ridicat spre fereastră, Anianus adăugă :

— Tu ești un soldat și sigur recunoști zgomotul ăsta cumplit.

— Da. Sunt lovituri de berbec.

Episcopul încuviință cu gravitate.

— De ieri atacă în apropierea porții de miazănoapte. Am fost toată noaptea pe bastioane să-i încurajez pe ai noștri. Până acum, zidurile au rezistat ; asta și pentru că, urmând instrucțiunile pe care mi le-a dat *Magister militum* la Arelate, le-am întărit cu parapete și cu materiale luate din clădirile publice din apropiere ; practic, comentă cu amărăciune, ne distrugem noi înșine cetatea înainte să o facă barbarii. Am mărit grosimea porților și le-am întărit cu bârne. Am lărgit și am adâncit șanțul, dar hunii încearcă în fiecare zi să-l

umple cu pământ și bușteni ca să ajungă să arunce poduri mobile. Dispun de mulți berbeci, cu care adesea izbesc în același timp în diferite puncte ale zidului, sfidând tirul balistelor noastre, care acum folosesc drept proiectile dalele din pavajul străzilor, dar sunt atât de uzate, încât servanții trebuie să le repare mereu așa cum pot, cu mijloace improvizate. Mijloacele noastre de apărare au suferit daune foarte grave, iar apărătorii sunt extenuați, cu atât mai mult cu cât rezervele de grâu sunt pe sfârșite, deși m-am zbatut cum am putut să facem provizii din timp tocmai cu gândul la acest asediu, pe care îl consideram inevitabil. Fapt e că, până acum o lună, administrația militară și colegiul decemvirilor nu pregătiseră nimic, iar armata lui Etius, care ar trebui deja să fie aici, încă nu a apărut. Mulți se tem că alanii, care până acum s-au luptat vitejește, o să prefere să ajungă la o înțelegere cu Attila și să-i dea pe mână cetatea, decât să rabde de foame. În sfârșit, am ajuns la capătul puterilor.

Se întrerupse un moment, apoi, închizând pe jumătate canatul, oftă și reluă pe un ton grav :

— Ceea ce aș vrea să înțelegi tu, prefectule, e că două zile ar putea fi mai mult decât ne-a rămas până ce turma mea o să fie sfârșită de lupii aceia păgâni.

Prin canatul întredeschis veni încă o dată ecoul bufniturii berbecului. Sebastianus fusese adânc impresionat de dezinvoltura pe care episcopul — în a cărui înfățișare, deși hotărâtă, ar fi fost imposibil de găsit semnele unei înclinații către îndeletnicirile războiului — o demonstra când vorbea despre probleme militare. Din tot ce auzise până acum, îndoielile episcopului cu privire la alani erau lucrul cel mai îngrijorător.

— Soldații lui Sangiban, observă Sebastianus, sunt războinici încercați; mai demult, s-au aliat cu Roma tocmai ca să scape de hunii care încă le oprimă poporul. Cu greu o să se predea. Oricum, dacă o să mă conduci la Sangiban, o să vorbesc cu el și o să-l încurajez să reziste și să-și îmbărbăteze soldații. Trebuie să vă țineți tari cu toții și să aveți încredere în *Magister*. În curând o să fiți salvați.

Un zâmbet obosit apăru pe chipul adânc marcat al lui Anianus.

— Bineînțeles, e foarte important să ajungi să vorbești cu Sangiban. Rutilius o să te însoțească la Poarta de Miazănoapte, unde se află el. E bine să te duci imediat ; e bine și pentru că numai sus, pe bastion, o să-ți poți face o idee exactă despre cât e de mare pericolul.

Întorcându-se către masă, luă din mulțimea de hârtii de pe ea un clopoțel cu intenția să cheme pe cineva, însă Sebastianus întinse mâna și îl opri.

— Așteaptă ! Mai e ceva ce trebuie să-ți spun.

Episcopul îl fixă cu mai multă atenție :

— Ce anume ?

— Trebuie să te informez — și știrile sunt sigure — că, foarte probabil, Eudoxiu, căpetenia bagaudă, care, probabil știi, a trecut de partea lui Attila, a pătruns în cetate cu câțiva acoliți de-ai lui. Are de gând să te asasineze sau, oricum, să-i ajute pe huni dinăuntru.

Încă o dată, bătrânul prelat oftă, iar mâna sa căută crucea de pe piept. Lăsând privirea în jos și scuturând cu amărăciune din cap, puse jos clopoțelul și murmură :

— Până aici am ajuns !

Tăcu pentru un moment, dar își reveni imediat și, aprinzându-se într-un acces de mânie, bătu cu pumnul în masă și îi aruncă lui Sebastianus o privire cumplită :

— Nedreptățile celor puternici sunt cauza pentru care cei aflați în mizerie iau calea răzvrătirii și a trădării ! Ei ar trebui să fie primii din comunitate care să dea un exemplu de moderație, umilință, caritate și fidelitate față de propriile îndatoriri ; în schimb, ei strivesc poporul sub călcâiul aroganței lor, afișându-și privilegiile, în loc să le repudieze ca pe niște poveri ale sufletului, inevitabile premise ale păcatului și, în consecință, ale osândirii lor de mai târziu.

Pentru câteva momente, Sebastianus tăcu impresionat de înflăcărarea credinței pasionate, vii pe care o simțise arzând în cuvintele episcopului și de mânia pe care o văzuse dezlănțuindu-se în ochii săi. În acele câteva clipe, bărbatul micuț îi apăru ca un uriaș, iar Sebastianus putu să vadă că acea carismă pe care i-o recunoșteau concetățenii săi nu era nicidecum o vorbă în vânt.

— Fie ce-o fi, replică. Tu înțelegi perfect cât de important e să fii în siguranță. În afară de asta, trebuie neapărat să încercăm să-l demascăm pe Eudoxiu și pe acoliții lui. Omul acesta — făcu semn către Dubritius, ce stătea nemișcat la un pas în spatele său, cu brațele încrucișate — îl cunoaște de ani de zile și o să-i poată ajuta pe oamenii tăi să-l descopere.

Îi povesti mai departe, fără să o lungească și fără multe amănunte, despre misiunea pe care i-o încredințase Flavius Etius, despre separarea ce apăruse în sânul Bagaudiei și despre implicarea lui Ambarrus în susținerea armatei romane. Apoi ceru îngăduința episcopului să-i dea cuvântul lui Dubritius, care avea să i-l descrie pe Eudoxiu. Anianus consimți, dar îl chemă pe *atriense* sunând clopoțelul ; îi spuse acestuia să-i lase să intre și pe cei ce stăteau în vestibul, ca să poată auzi și ei. În scurtă vreme, încăperea se umplu, iar printre cei de față Sebastianus îl revăzu pe Rutilius, care, în mod evident, zăbovisse în speranța că va afla veștile al căror purtător era Sebastianus.

Invitat să spună ceea ce știa, bagaudul se simți oarecum stânjenit, fiindcă până atunci își închipuisse că urma să vorbească doar cu episcopul. În tăcerea plină de așteptare ce se lăsase în încăperea, nu se mai auzeau nici măcar loviturile de berbec : în mod evident, atacul încetase. Dubritius se legănă o clipă pe picioare, își potrive centura pe pântecul ușor proeminent, își scărpină barba cârlionțată trăgând cu ochiul împrejur pe sub sprâncenele stufoase și, în sfârșit, vorbe :

— Eudoxiu e un om ca și ceilalți și, în aparență, nu are nimic special : e de statură medie, puțin chel pe la tâmpile, robust, fără să fie athletic ; își rade barba regulat și poartă de obicei părul scurt, dar asta, firește, nu contează prea mult, fiindcă ar fi putut să-l lase să crească. Eu cred că... Da, ce te izbește la el sunt ochii : între cenușiu și verde, care, când te privesc... În fine, te tulbură, sunt... pătrunzători ca săbiile, ai senzația că te citesc pe dinăuntru. Fiindcă e un om inteligent, înțelegeți. Da, foarte inteligent ! Și pe urmă, mai e ceva ce vă poate ajuta să-l recunoașteți : la mâna stângă are numai patru degete, fiindcă odată — acum un an, vreau să spun —, prin părțile cetății Avaricum, și-a amputat el însuși

degetul mic, pe care un soldat din escorta unui perceptor i-l strivise cu o lovitură de ciomag. Nu s-a gândit de două ori, înțelegeți? Și, în sfârșit, a rămas așa... fără deget.

Dubritius își încheiase raportul; tăcu și, oarecum stânjenit, își scărpină iarăși barba aspră privind în pământ. Însă câțiva îi puseră întrebări. Rutilius mai ales îl întreabă cam când credea că ar fi putut să intre Eudoxiu în cetate, dar când bagaudul îi spuse să țină cont că ajunsese la Aureliana nu mai mult cu două sau trei zile înainte de începutul asediului, un murmur de consternare se ridică împrejur, căci toți știau că în zilele acelea multe sute de persoane se adunaseră în cetate de prin satele devastate. Milițienii hotărâră să-i alerteze imediat pe toți comandanții gărzilor dându-le semnalmentele lui Eudoxiu. Unii se îndoiau că ar fi putut să-i dea de urmă acelui om în mulțimea pestriță a refugiaților, întrucât aceștia se amestecaseră cu populația și participau adesea activ la apărarea bastioanelor; în afară de asta, cineva observă că nu erau puțini în cetate cei care aveau la mâini mici semne cum era acela al lui Eudoxiu, însă Rutilius se arată optimist și caută să-l asigure pe prelat:

— Nu te teme, părinte, îi spuse punându-și o mână pe piept. Banditul ăla nu o să poată să-ți facă niciodată vreun rău. Și pe urmă, un om cu patru degete la o mână nu e chiar atât de greu de găsit! Dacă ceea ce gândește să facă e să te asasineze, o să putem pune mâna pe el înainte să se apropie de tine.

Fără pic de teamă, Anianus zâmbi părintește:

— Facă-se voia lui Dumnezeu! spuse ridicând brațul pentru a-l binecuvânta pe el și pe toți cei care-l înconjurau.

La scurtă vreme după aceea, Sebastianus coborî din nou în stradă împreună cu Dubritius și Rutilius, care trebuia să-l însoțească la Sangiban. De îndată ce se regăsi în haosul pieței aglomerate, îl văzu venind spre el pe Vitalius cu o expresie de alarmă ce nu prevestea nimic bun.

— *Eminentissime*... se bâlbâi aruncând o privire nesigură către Dubritius. Etbinus, băiatul acela care era cu noi...

— Da, ce e cu el?

Vitalius înghiți în sec.

— Păi... a dispărut.

— Cum a dispărut? Ce înseamnă că a dispărut? O fi pe-aici pe undeva, nu? V-am spus să nu vă îndepărtați. Maliban unde e?

— Îl caută acum.

Vitalius arată cu mâna către Catedrală și continuă :

— Când am ajuns aici, pe treptele de la curtea din față erau un grup de milițieni. Nu știu dacă tu i-ai observat, dar...

— Da, îmi amintesc. Și ?

Vitalius ridică din umeri :

— Uite, jucau zaruri acolo, pe caldarâm. La scurtă vreme după ce tu ai intrat în palat, Etbinus s-a apropiat de ei, așa, din curiozitate. Am crezut că voia să arunce de câteva ori cu paharul, să-și încerce norocul, așa că nu ne-am bătut capul cu el. De altfel, erau doar la doisprezece pași și...

— În fine, l-ați pierdut !

Chipul lui Vitalius era imaginea vie a consternării :

— Când ne-am întors din nou în direcția aceea, întregul grup dispăruse. Ne-am uitat peste tot, dar în mijlocul mulțimii de aici n-am mai reușit să-l găsim. Maliban încă îl caută.

Sebastianus se întoarse spre Rutilius, care ascultase cu o nerăbdare prost mascată.

— Tu știi cine erau oamenii aceia ?

Celălalt scutură din cap :

— Nu. Nu i-am băgat în seamă. Oricum, nu mi se pare grav. Băiatul s-o fi dus să bea ceva pe-aici, nu ?

Sebastianus, în schimb, care simțea cum crește în el un sentiment de neliniște, tocmai se pregătea să răspundă, când îl văzu pe Maliban apărând din tot acel du-te-vino lent și obosit al mulțimii. Întunecat, alanul se alătură în tăcere tovarășului său. Pusese doar atât :

— L-am găsit.

— Și de ce nu l-ai adus aici ?! E amețit, așa-i ?

Cu o expresie sumbră pe chip, alanul scutură din cap :

— Nu, răspunse.

Punându-și mâinile în șolduri, făcu un semn cu capul în spatele său și anunță :

— E mort. În capătul unei ulițe. L-au înjunghiat.

Urmându-l pe Maliban, Sebastianus și tovarășii săi ajunseră în locul despre care vorbiseră : un spațiu doar cu puțin mai larg, încadrat de ziduri fără ferestre și acoperit de mărăcinișuri, în capătul unei ulițe ce pornea de la una dintre străzile care se întâlneau în piață, șerpuind cam o sută de pași printre cocioabe pe jumătate prăbușite și barăci din lemn locuite de oameni mizeri și cu o privire alunecoasă. Acolo, în mijlocul unor mormane de gunoi urât mirositoare, zăcea cu fața în sus și cu brațele desfăcute trupul sărmanului Etbinus.

— L-am întors eu, explică Maliban. Când l-am găsit, era cu fața în jos.

Aplecându-se împreună cu Dubritius asupra cadavrului tânărului, Sebastianus căută pe bluza sa îmbibată de sânge semnele rănilor : două găuri de lovituri de pumnal, una în dreptul stomacului, alta la dreapta, în plămân.

— Probabil că nu a murit imediat, comentă.

Rutilius, în picioare lângă el, arată pe pământul din apropiere câteva dăre adânci și pete de sânge lăsate probabil de Etbinus în spasmele agoniei. Ridicându-se, Sebastianus scutură capul cu o expresie îndurerată :

— Bietul băiat, comentă în vreme ce Dubritius, cu un gest lent, aproape ca o mângâiere, închidea ochii tânărului.

— S-or fi certat de la joc, presupuse Vitalius. Ori poate voiau să-l jefuiască.

— E posibil. Totuși, înseamnă că nu era destul de isteț : să te lași dus de necunoscuți într-un loc ca ăsta...

Dubritius îl întrerupse :

— Necunoscuți, zici ? Nu prea cred. Priviți aici !

Arată pe pământ, aproape de trupul tânărului ucis, câteva semne care lui Sebastianus, în primul moment, nu i se părură deosebite de celelalte pe care le observase Rutilius, dar care, la o privire mai atentă, se dovedi că reprezentau desenul unei mâini. Era însă o mână mai aparte.

— Patru degete ! constată Dubritius ridicându-se. Înțelegeți ce a vrut să arate ?

— Fără îndoială, spuse Sebastianus observând gânditor desenul.

— Așadar, exclamă Vitalius, milițienii care jucau zaruri...

Tulburat peste măsură, Rutilius trase concluziile :

— Bineînțeles ! Erau bagauzi și cu siguranță acel Eudoxiu era printre ei.

Încrucișând brațele, Maliban obiectă :

— E ciudat totuși. Nu se poate ca băiatul ăsta să nu-l fi recunoscut imediat. Ar fi trebuit să ne avertizeze.

Dubritius scutură din cap :

— Sigur l-a recunoscut imediat ! Dar tu nu știi cât e de viclean Eudoxiu. Pesemne că mai întâi l-a îmbunat, s-o fi prefăcut că vrea să se justifice, i-o fi amintit de îndatoririle solidarității Bagaudiei, ce știu eu... Etbinus, care era un copil bun, s-o fi lăsat convins să stea de vorbă cu el sau, mai simplu, l-au amenințat încă de la început cu un cuțit în spate. Oricum, într-un fel sau altul, Eudoxiu și ai lui au reușit să-l aducă până aici și pe urmă l-au înjunghiat.

— Vă dați seama că...

Lui Rutilius, acum de-a dreptul speriat, cuvintele i se stinseseră pe buze. Sebastianus fu cel care completă ceea ce intenționase el să spună :

— Da. Dacă Eudoxiu și ai lui erau jos lângă casa episcopului, cu siguranță puneau la cale ceva, se pregăteau pentru un atac prin surprindere. Venirea noastră probabil le-a dat peste cap planurile și, fără să știm, i-am salvat viața lui Anianus.

— Cu prețul vieții acestui sărman băiat, preciză nedeslușit Dubritius.

Scutură din cap cu gravitate :

— Acum, că se știe descoperit, Eudoxiu va căuta să acționeze în cea mai mare grabă ca să-și atingă scopul. Trebuie să fim cât se poate de vigilenți.

— Omul ăsta e stăpânit de un demon, comentă Rutilius pe un ton îndurerat. Trebuie neapărat să-l prindem.

— Desigur. Dar acum nu de asta trebuie să mă ocup eu și nici tu. Trebuie să mă însoțești la Sangiban, la bastionul de miazănoapte, îți amintești ?

Nu fără să șovăie, Rutilius consimți. Lăsând câtorva militeni ce se opriseră în piață sarcina de a lua de-acolo și de a duce apoi în biserică trupul lui Etbinus, se îngriji să întărească paza la reședința episcopului, apoi se îndreptă către ziduri deschizând drumul lui Sebastianus și tovarășilor săi. Încet-încet, pe măsură ce se apropiau de bastion, găseau drumul tot mai aglomerat de oameni înarmați, căci, după ce încetase atacul dușmanului, apărătorii se odihneau. Printre ei, datorită inconfundabilelor armuri cu solzi alcătuite prin îmbinarea unor plăci de corn sau a unor unghii de animale, Sebastianus recunoscuse mulți alani. Printre războinicii aceia descoperi însă și câteva femei și numeroși tineri care le aduceau hrană și apă și îi însoțeau pe răniți până în piață, unde puteau primi ajutor. Era un moment de odihnă, dar de pe taluzuri se auzeau strigăte prin care soldații comentau la distanță, iar printre ele, după tonul de comandă, puteau fi recunoscute cele ale ofițerilor. Zidul, în ciuda grosimii sale considerabile, prezenta pe o distanță lungă îngroșări, fisuri și chiar crăpături adânci. În aer plutea încă impalpabil norul de praf ridicat de loviturile de berbec.

Grupul găsi repede marele turn de piatră, unde se afla poarta masivă, întărită și armată cu stâlpi solizi de lemn. Rutilius trecu printr-o poartă mai mică, situată în partea laterală a construcției, și îi invită și pe ceilalți să-l urmeze până la scara ce ducea sus, largă doar cât să permită trecerea a nu mai mult de două persoane. În timp ce urcau, se încrucișară cu soldați ce discutau cu un aer preocupat în dialectul lor și care nu le dădură nici o atenție ; totuși, Maliban, care rămăsese la urmă, se opri puțin să schimbe câteva cuvinte

cu ei. O bună parte din bastion era ocupată de o balistă mare, cu proiectile de piatră, iar Sebastianus și tovarășii săi reușiră să o ocolească făcându-și loc printre soldații din gardă. Urmându-l pe Rutilius, se apropiară de câțiva războinici îmbrăcați în armuri mai deosebite, sclipitoare, ce discutau cu privirea ațintită spre câmpie, de unde urca până pe taluzuri ecoul unui zgomot continuu, nedeslușit, un soi de huruit sumbru, înăbușit. Rutilius se strădui o vreme să le atragă atenția și primi în schimb priviri muștrătoare și exclamații de nemulțumire ; în final însă, un bărbat cu fizic impunător, care, sprijinit cu ambele mâini de zid, scruta atent câmpia, le îngădui să se apropie. Bărbatul acela era Sangiban.

Înfățișarea căpeteniei alanilor îl descumpăni pe Sebastianus. Se afla în fața unui bărbat de statură mai degrabă înaltă, cu semne clare de îngrășare, dar care părea mai tânăr decât era — după toate aparențele, în jur de patruzeci de ani. Avea capul mare și chipul palid, cu obrajii puțin căzuți și bine rași; nasul acvilin sugera un caracter puternic, impresie contrazisă în parte de bărbia abia vizibilă și îngroșată de grăsimea gâtului. Buzele păreau să se lase trist către bărbia flască, ceea ce-i dădea un aer îndurerat. Pe piept lucea, peste platoșa alcătuită din solzi metalici lucitori, un colier gros din monede de aur legate între ele. Părul îl avea vopsit blond, după obiceiul poporului său, dar la rădăcină, acolo unde creștea, se vedea că avea o cu totul altă culoare; îl purta strâns la ceafă, într-un fel de împletitură scurtă și groasă, ce-i cobora pe grumazul gros ca de taur. Prima impresie pe care și-o făcu Sebastianus când îl văzu venind către el nu fu prea plăcută. Nu-l încântară ochii săi puțin ieșiți în afară, de un albastru de gheață, distanți și atenți totodată: în vreme ce-l fixau printre pleoapele închise pe jumătate, păreau să-l scormonească pe dinăuntru, fără să-i dea în același timp și lui posibilitatea să facă la fel. Când Rutilius îl prezintă pe Sebastianus precizând calitatea sa de om de încredere al lui *Magister militum*, Sangiban nu-i zâmbi, nu-i întinse mâna. Cu degetele înfipite în centura de piele, îl măsură cu o privire rapidă, după care, cu o voce tăioasă, se mulțumi să-l întrebe:

— Când va fi aici?

Conștient că se afla în fața unui comandant cu siguranță încercat în lupta dură și aproape disperată pe care o dusesese până în acel moment, Sebastianus hotărî să nu dea prea mare importanță lipsei sale de cordialitate și răspunse prompt :

— Curând. E o chestiune de două-trei zile, nu mai mult.

— Câți soldați are cu el ? nu-l slăbi celălalt.

Sebastianus ridică din umeri.

— Nu știi să-ți spun cu precizie, dar, cu siguranță, ținând cont și de armata vizigoților care i s-a alăturat, câteva zeci de mii. Alte miliții se îndreaptă încoace din toate părțile Galiilor. Attila o să aibă ceva de furcă.

Cuvintele sale pline de hotărâre nu-l impresionară pe Sangiban câtuși de puțin. Mușcându-și buza, îi aruncă din nou o privire lungă, înghețată. Apoi pe chipul său masiv se lăți un zâmbet sarcastic :

— A, așa zici tu ? rosti pe un ton acid ; apoi, făcându-le semn ofițerilor care îl înconjurau să se dea la o parte, arătă cu degetul spre câmpie. Apropie-te și privește !

O clipă mai târziu, Sebastianus fu la parapetul bastionului și, în sfârșit, sub cerul limpede și străbătut de nori cirus albicioși, mici și indolenți, putu să vadă tabăra lui Attila. Ceea ce văzu îl îngrozi. Cât putea distinge cu ochiul, adică până la linia îndepărtată a pădurilor ce înconjurau cetatea, câmpia mișuna de oameni înarmați. Nu mai văzuse niciodată o tabără de asemenea dimensiuni ! Corturile, printre care zări un adevărat furnicar de războinici, se întindeau haotic pe o mare suprafață din câmpie, iar adăposturile, extrem de variate, arătau clar cât era de eterogenă acea armată : pe lângă numeroasele corturi ale demnitarilor huni, mari și asemănătoare ca formă celor persane, Sebastianus văzu cu surprindere iurte de fetru, tipice popoarelor îndepărtate ale stepei, apoi conglomerate de barăci, ridicate ca vai de ele, și o mulțime de pânzeturi multicolore, în fâșii, întinse pe niște pari strâmbi, cele mai multe în apropierea carelor. De asemenea, ici și colo, îngrădituri construite sumar, în care erau ținuți caii și animalele, care mari, ticsite de provizii și pradă și coviltire sub care fuseseră amenajate ateliere pentru fierari și armurieri. Pretutindeni se înălțau fumurile bivuacurilor,

în jurul cărora se înghesuia o mulțime despre care Sebastianus, deprins cu viața militară și bun cunoscător al obiceiurilor barbarilor, știa că e formată din războinici în așteptare, femei din toate rasele cunoscute și chiar copii. Dincolo de marginea spațiului corturilor se puteau vedea hoarde de armate pedestre sau călare, care, încolonate uneori de-a lungul drumeagurilor, dar de cele mai multe ori mărșăluind dezordonat peste câmp, arborau adevărate desigururi de lănci. Chiar și de la distanța aceea hainele felurite ale războinicilor dădeau, în ansamblu, impresia unui caleidoscop de culori cu atât mai viu în lumina strălucitoare a acelei zile aproape văratice ; părea o mare ce se unduia în străfulgerări de culori la fiecare mișcare a scuturilor și a armurilor sclipitoare. O parte a armatei staționa în vecinătatea zidurilor, ținându-se însă în afara tirului catapultelor și mulți dintre războinicii aceia păreau acum să se odihnească după ultimul atac, stând așezați sau întinși pe iarbă ori grupați în jurul unui berbec imens, alcătuit din trunchiuri enorme legate strâns și protejat de o *vineă* din piele, găurită și înnegrită de săgețile aprinse aruncate din cetate.

Concentrându-și privirea asupra pământului nimănui ce se întindea între acele cohorte dezordonate și bastioanele pline de apărători ai cetății, Sebastianus putu vedea în măracinișuri zeci de trupuri, iar pe altele, înnegrite și umflate, într-un stadiu avansat de putrefacție, le văzu înfipite în parii ascuțiți de care era înțesată panta canalului mâlos. Pentru a trece de el, asediatorii, în încercarea de a construi căi pentru a ajunge la ziduri, aruncaseră în mai multe puncte bușteni și brațe de crengi ori punți de bârne, cele mai multe rupte de pietre sau arse de torțele aruncate de cei ce se apărau. Chiar și numeroasele adăposturi mobile făcute din scânduri ori răchită, vizibil abandonate pe câmpul de luptă și ruinele pe jumătate carbonizate a două turnuri rudimentare de asalt stăteau ca mărturie închrâncenării cu care se dăduseră luptele în acel loc. De la puzderia de corturi, de la hoardele în marș sau aflate în așteptare pe câmp se înălța ecoul acela ca un foșnet răsunător în felurite forme, continuu, pe care Sebastianus și tovarășii săi îl auziseră pe când se apropiau de bastion : strigătele și chemările a mii de bărbați și femei, galopul

cailor, pasul cadențat al încălțărilor grele ale războinicilor în marș, dar și simpla sporovăială a mulțimii adunate în jurul bivuacurilor, mugetele ce răsunau dinspre turmele de animale, clinchetul sutelor de gamele sau bătaia ritmică a ciocanelor în nicovale, a securilor mușcând din trunchiurile de lemn – mii de zgomote diferite care alcătuiau acel ecou. Într-un cuvânt, respirația imensei armate a lui Attila.

Aproape imediat, Sebastianus căută cu privirea printre corturi pe acela al regelui hun. Sangiban îi citi gândul :

— E acolo jos, spuse arătând cu degetul spre unul mai mare decât celelalte, ridicat în apropierea drumului spre Lutetia Parisiorum.

Pe cupola sa era arborat un stindard mare, purpuriu, bătut ușor de vânt. În spatele pavilionului se întrezărea o mare incintă, plină cu zeci de cai și, de jur-împrejur, pe o rază de cel puțin cincizeci de pași, după cum aprecie Sebastianus, era foarte puțină mișcare, astfel că, de aici, de pe ziduri, reușea să identifice santinelele vigilente și nemișcate, ba chiar să intuiască în siluetele ce se mișcau într-o parte și alta cu pasul mic și grăbit țiitoarele căpeteniei hune. Liniștea din zona aceea, în jurul căreia palpita și se vânzolea monstruoasa armată, putea fi asemănată cu nemișcarea din ochiul ciclonului.

Făcând un semn din cap către spectacolul grandios și neliniștitor pe care-l aveau în față, Sangiban spuse sumbru :

— Câțiva oameni de-ai mei au încercat să-i numere, să stabilească măcar aproximativ câți sunt, dar au trebuit să renunțe. Tu ce spui de asta, prefectule ?

Sebastianus, peste măsură de tulburat de spectacolul ce i se oferea privirilor, ezită să răspundă ; asta și pentru că nu voia să încurajeze starea de descurajare, dacă nu chiar de deprimare prost mascată pe care o simțise în tonul și cuvintele interlocutorului său :

— Păi... n-aș ști să-ți spun. Să zicem... în jur de treizeci ori patruzeci de mii ?

Sangiban surâse cu amărăciune :

— Să zicem chiar de două ori pe-atât, romanule, și chiar și așa am putea să greșim punând mai puțini. După apus,

întoarce-te aici, pe bastioane : o să vezi cum focurile lor schimbă noaptea în zi.

— Dar cum poate Attila să hrănească atâția oameni ?

Căpetenia alanilor ridică din umeri :

— A avut tot timpul să pregătească războiul ăsta și și-a organizat hunii imitând sistemul romanilor. Timp de două luni au jefuit jumătate din Galii și au ajuns aici cu turme imense și cu sute de care pline ochi cu grâu. Firește, în momentul de față nu huzuresc, dar în mod sigur stau mult mai bine decât noi, de asta pot să te asigur. De altfel, trebuie să te gândești că, din zece războinici dintre cei pe care-i vezi acolo, cel puțin doi cutreieră câmpurile și satele, chiar la multe mile distanță, în căutare de resurse, iar alții pasc animalele. Printre altele, o bună parte din ceea ce vezi în îngrăditurile acelea aparține țăranilor care s-au refugiat chiar aici în mare grabă, lăsând animalele libere pe pășuni, în speranța că vor scăpa de prădători. Așa că acum le mănâncă hunii, iar noi trebuie să hrănim guri inutile cu puținul pe care-l avem.

Îngrijorat, Sebastianus caută privirea înghețată a interlocutorului său :

— Trebuie să rezistați. E vorba despre câteva zile ; ba chiar s-ar putea să fie vorba doar de ore. Etius înaintează pe drumul militar, pe malul drept al Loirei. Dacă Attila pune mâna pe cetate și trece podul peste râu, lucrurile se vor complica și mai mult.

Alanul se încruntă :

— Crezi că nu știi asta ? Nu de predici avem nevoie, ci de întăriri și provizii. Mi-am pierdut deja o treime din oameni, iar de ieri a trebuit să înjumătățesc rațiile. Vorbesc de orz și de grâu, bineînțeles ; carne n-au mai văzut de cel puțin zece zile. Așteaptă ajutoarele în fiecare zi și ele nu mai vin ; iar ei se întreabă, cred, de fiecare dată de ce trebuie să rămânem aici, să fim pavăză vizigoților și Aquitaniei ?

Ultimele sale cuvinte îl speriară pe Sebastianus, fiindcă păreau să îndreptățească temerile pe care i le dezvăluise Anianus cu privire la încrederea pe care puteau s-o aibă în alani și în căpetenia lor. Pesemne că Sangiban intuia câte

ceva din ceea ce gândea el, căci pe chipul său reapăru surâsul amar de mai devreme :

— Dar nu te teme, romanule, îi spuse bătându-l pe braț cu o neașteptată familiaritate. N-o să se lase, îi urăsc prea tare pe huni ca să-i lase să treacă.

— Dar tu ? Îi urăști suficient de tare ?

Întrebarea era aproape jignitoare, însă Sangiban nu se arată atins :

— Eu mai mult decât ei, răspunse simplu.

De data aceasta, zâmbetul său păru să-i lumineze pentru moment ochii enigmatici.

— Dacă va trebui să rezistăm două zile, o să rezistăm, iar dacă ar fi vorba de trei, patru sau chiar zece zile, tot am rezista. Important e ca Etius al tău să sosească într-adevăr.

Sebastianus încuviință cu gravitate :

— Bine, asta speram să aud. Cât despre Etius, fii sigur că va sosi.

Începând chiar din acea după-amiază și continuând în următoarele două zile, Sebastianus și tovarășii săi inspectară dispozitivele de apărare din Aureliana, discutând cu comandanții de post galo-romani, pentru a vedea dacă observaseră printre oamenii care până în acel moment făcuseră cu schimbul pe taluzuri pe vreunul care să corespundă semnalmentelor lui Eudoxiu și punându-i în gardă în privința pericolului pe care acesta l-ar prezenta pentru cetate.

— E o muncă inutilă, îl preveni Dubritius. De-acum știe că suntem la curent cu prezența lui aici și cu siguranță pune la punct vreun plan care să-i permită să nu fie recunoscut.

Cu toate acestea, Sebastianus nu voia să ajungă vreodată să-și reproșeze că nu făcuse tot ce se putea, astfel că vorbiră cu o mulțime de oameni, primind în general răspunsuri de genul : „Nu știu“ sau „Nu-mi amintesc“ ; în câteva cazuri însă, primiră și indicii ce păreau să-i pună pe calea cea bună, dar care la fața locului se dovediră nefondate : Vitalius și Maliban îl săltară de pe o bancă pe un vagabond beat, cu două degete lipsă, pierdute într-o încăierare ; pe o uliță îl imobilizară, după o scurtă luptă corp la corp, pe un sărman tată de familie îngrozit, a cărui înfățișare îi amintise lui Dubritius de trăsăturile lui Eudoxiu ; în sfârșit, într-un post de gardă găsiră trei bărbați – un soldat ce nu era chiar în apele lui și doi milițieni – care, la obișnuita întrebare, râzând nu fără un soi de orgoliu stupid, își arătară mâinile ce suferiseră de pe urma rănilor primite în luptă. Unul dintre ei însă declară că, într-adevăr, îl cunoscuse cu câteva zile înainte pe omul pe

care îl căutau : îl întâlnise într-un post de gardă, iar acela, vorbind despre șansele de salvare a cetății, spusese tot felul de lucruri ce semănau în jur îngrijorare și descumpănire ; adăugă totuși că mai târziu nu se mai arătase la pază, ca de altfel și ceilalți care păreau să-i fie însoțitori și subordonați. După mărturia aceea, care confirma o dată în plus ceea ce deja știau, nu reușiră să mai înainteze cu cercetările și, în curând, descurajarea puse stăpânire pe ei, mai ales pe Sebastianus, care, în toată acea căutare, putuse să-și facă și o idee nicidecum încurajatoare în privința stării sistemului de apărare al cetății. Parcurgând zidul de centură, care fusese atacat pe trei dintre cele patru laturi (cea de-a patra se afla chiar pe malul râului), constatase că în câteva puncte doar taluzurile ridicate în interior pentru susținerea bastioanelor împiedicaseră prăbușirea completă a acestora sub loviturile repetate ale berbecilor. Era adevărat că bastioanele erau bine păzite, însă mulți dintre apărători dispuneau de arme improvizate, iar catapultele, folosite adesea de oameni neinstruiți și reparate de mai multe ori, după cum le spusese și Anianus, cu unelte și piese de schimb nepotrivite, nu mai garantau o funcționare eficientă. Împuținarea proviziilor – de pe urma căreia sufereau mai ales romanii, întrucât alanii, firește, își luau partea leului din rezervele rămase – nu doar că slăbea forțele apărătorilor, dar le și scădea drastic moralul. Se vorbea – fără ca cineva să se minuneze ori să se îndoiască de asta – despre copii și bătrâni ce muriseră din cauza lipsei de hrană și se povestea despre oameni care ajunseseră să-și sugă pielea încălțărilor sau să fure lumânări din biserici.

În cea de-a treia zi a lui Sebastianus în Aureliana vremea se schimbă : după o dimineață caldă și însorită, în orele târzii ale după-amiezii, cerul se acoperi în scurt timp cu nori gri, ca de cerneală, aduși de un vânt umed ; obloanele caselor începură să se zbată, iar rufele întinse prin ulițe porniră să fluture ca niște stindarde, în vreme ce nori de praf se ridicau de pe străzile bătătorite. Într-un apus sumbru și lipsit de culoare, semn care prevestea o furtună apropiată, Sebastianus și tovarășii săi, demoralizați de eșecul cercetărilor, își luară

rația de hrană împreună cu milițienii lui Rutilius, care îi informă că de la bastionul său fusese observată o mișcare intensă către miazăzi a patrulelor hune. Sebastianus, a cărui nervozitate creștea de la un ceas la altul, fu foarte mulțumit, căci agitația aceea putea să însemne că armata romano-vizigotă era acum aproape de cetate și de aceea îi ceru lui Rutilius să-l informeze imediat pe episcop. După ce-și goliră gamelele de fiertura din terci de grâu, el și tovarășii săi se îndreptară spre adăpostul pe care comandantul de post îl găsisese pentru ei în Palatul Decemvirilor, în sala pătrată, rezervată de obicei adunărilor senatului cetății. În acel loc, de altfel, se instalase din vreme, cu arme și bagaje, un grup numeros de milițieni : o adunătură formată din diferite detașamente răzlețite, care își găsisese adăpost în cetate și se pusese sub comanda unui decurion de cavalerie mai în vârstă. Făceau cu schimbul cu alanii în dispozitivul de apărare al turnului dinspre apus, de la care cobora drumul către Caesarodunum și de câteva zile își luaseră sarcina de a asigura paza nocturnă. Decurionul, pe nume Marcentius, se puse la dispoziția lui Sebastianus de îndată ce află gradul și însărcinarea pe care acesta le avea, dar nu-i fusese de nici un ajutor în căutarea lui Eudoxiu. În seara aceea, pe când soldații se îndreptau către posturile lor, se întâlniră și schimbară câteva cuvinte. Aflând ultimele noutăți, Marcentius se arată mai întâi plăcut surprins, dar aproape imediat fața i se întunecă.

— Ei ! spuse. Sper să ai dreptate, prefectule. Dar dă-mi voie să mă îndoiesc. Dacă Etius ar fi atât de aproape cum spui, Attila ar fi întrerupt deja asediul și s-ar fi dus să-l întâmpine cu toată armata. Doar dacă nu cumva...

Tăcu scărpinându-și barba neîngrijită și privind gânditor în gol. Cearcănele negre mărturiseau cât de încercat fusese în ultima lună, trăită în veghe, lupte și lipsuri.

— Doar dacă nu cumva ce ? îl întreabă Sebastianus, care recunoscuse încă din primul moment în el pe veteranul experimentat.

— Ei bine, poate că Attila se gândește că cetatea stă să cadă. Dacă ar cuceri-o, ar dispune de o bază puternică, ce l-ar ajuta să se miște după bunul plac pe un mal ori pe

celălalt al Loirei sau chiar să înainteze în Aquitania și să devasteze pământurile vizigoților.

— L-am văzut azi-dimineață pe Sangiban și am verificat palmă cu palmă tot zidul de centură. N-am observat nici un semn al vreunui atac iminent.

— Ei, atunci, spuse Marcentius luându-și rămas-bun, sperăm să fie și pe mai departe tot așa ; poate că timpul lucrează pentru noi. Îți urez o noapte bună, prefectule.

Tuna, când Sebastianus și prietenii săi, după ce urcaseră o scară largă și traversaseră apoi un vestibul în penumbră, intrau în Sala Decemvirilor. La lumina celor câteva lumânări de seu, doi soldați răniți, pe care decurionul îi scutise de serviciu, aranjaseră cu câțiva milițieni întreceri cu gândaci pe podeaua din mozaic, iar miza — pe care o puneau la bătaie mai mult ca pe o glumă bună, ca o reacție împotriva dezamăgirii și deprimării — era o sumă reprezentând salariul pe care nu-l mai primeau de cine știe când. În vreme ce se întindea sub manta, Sebastianus răsuci în minte tulburat ultimele cuvinte ale lui Marcentius. Da, poate că veteranul nu se înșela. Fără îndoială, orele ce urmau aveau să fie hotărâtoare și poate ar fi fost mai bine să se întoarcă pe ziduri, ca să se convingă că totul era în ordine. Își repetă totuși că, pe parcursul întregii zile, nu observase în tabăra imensă a dușmanului nici un semn că acesta ar fi avut de gând să ia în curând vreo inițiativă ofensivă. Și pe urmă... era în picioare încă din zorii zilei fără o clipă de odihnă, inspectând, făcând cercetări, răscolind ulițe și tavernes... Făcuse deci tot ce-i stătea în putință, iar acum era obosit. În plus, se pregătea să plouă : greu de crezut că urma un atac la ziduri în acele condiții. Când ațipi, afară ploaia biciuia caldarâmul cu rafale violente.

Sebastianus fu trezit de zgâlțâitul lui Vitalius :

— Prefectule ! Prefectule !

— Ce e ? Ce se întâmplă ? întrebă ridicându-se brusc în capul oaselor, presimțind un pericol.

Era încă întuneric și, în jurul său, la lumina chioară a singurei lumânări ce încă mai ardea, câțiva bărbați se mișcau fără o logică precisă, dar cu o surescitare ce nu prevestea nimic bun.

— Un atac, anunță Vitalius. La Poarta de Miazănoapte. Poate e un incendiu. N-am înțeles bine. Toți aleargă într-acolo.

Într-o clipă, Sebastianus înșfăcă sabia, își luă mantaua și fu în picioare lângă ordonanța sa.

— Unde e Maliban ?

— Sunt aici, răspunse alanul pășind afară din semiîntuneric.

Avea deja în mână arcul și își aranja tolba peste piept. La șold îi atârna sabia lungă.

— Și Dubritius ?

— A ieșit deja, ne așteaptă în stradă.

Sala se golea cu repeziciune. De afară, din stradă, răsună ecoul unui vacarm confuz. Din câțiva pași, Sebastianus ajunse în vestibul și ieși prin ușa acum larg deschisă. Observă că furtuna încetase. Din capul scării largi văzu o mulțime de bărbați și femei alergând pe stradă cu un plescăit cleios pe pavajul încă ud, sclipitor în lumina torțelor. Destul de aproape și ușor de recunoscut în mijlocul vuietului mulțimii, distinse ecoul sumbru al unor lovituri puternice de berbec pe care dușmanul le dezlănțuise împotriva bastionului. Dubritius,

care se opri se la jumătatea scării, îl privi cu o expresie alarmată și îi arătă reflexele roșiatice care pâlpâiau peste acoperișurile caselor aflate în capătul străzii, în vecinătatea pieței centrale.

— Un incendiu ! anunță. Ne-au anunțat că e vorba despre depozitele de provizii. Iar la ziduri atacă hunii.

Nesigur pe ce avea de făcut, Sebastianus rămase pe loc o clipă să observe mulțimea ce alerga spre clădirea în flăcări. Se hotărî totuși repede și, odată ajuns în drum, dădu să se îndrepte spre strada laterală ce ducea la bastionul de miază-noapte, însă Dubritius, fără prea multă grijă, îl trase de braț.

— Așteaptă, prefectule, n-aș zice că pericolul vine într-adevăr de-acolo.

Sebastianus își eliberă brațul.

— Ce vrei să spui ? Trebuie să ajungem la Sangiban, răspunse cu iritare.

— Vreau să spun că incendiul ar putea fi un truc. O... manevră de diversiune, în fine.

— Asta și e, desigur. Ori cel puțin e foarte probabil să fie asta. Doar dacă nu s-a aprins de la un fulger. A plouat, nu ?

Dubritius scutură din cap.

— Nu, n-a fost un fulger. De ceva vreme ploaia s-a oprit, iar incendiul a început de puțin timp. Imediat după aceea, pe bastion a bătut clopotul de alarmă și s-a auzit berbecul. Asta știu sigur, fiindcă nu reușeam să adorm.

— Așadar, incendiul e cu siguranță o stratagemă ca să îndepărteze oamenii de pe bastion, presupuse Vitalius, care strângea în mâna dreaptă trei javeline ușoare, în timp ce cu stânga termina de potrivit centura.

Din nou, bagaudul negă :

— Nu cred că e vorba doar despre asta. Bastionul de miază-noapte e prea bine apărat. Alanii sunt puternici acolo. E ciudat că hunii atacă tocmai la ei. În schimb, incendiul a produs panică și atrage oameni din toate celelalte laturi ale zidului. Multe puncte or fi rămas la ora asta fără apărare.

Sebastianus îl măsură cu atenție, cu o ostilitate ce-i venea din conștientizarea chinuitoare a faptului că era posibil ca lucrurile să fi stat chiar așa. Maliban, veșnicul taciturn, de această dată, vorbi :

— Cred că am face bine dacă am controla poarta lui Marcentius. Probabil că acolo au rămas puțini.

Prefectului îi trecu un fior prin șira spinării.

— Bine. Să mergem, atunci !

Trebură să treacă prin mulțime, înaintând împotriva curentului ; fu nevoie de multe eforturi ca să ajungă să intre pe strada întunecoasă ce ducea la Poarta de Apus. Acolo întâlnește câțiva milițieni ce se îndreptau în direcția opusă și care, pradă agitației, îi întrebară ce se întâmpla, astfel că Dubritius trebui să se oprească puțin ca să le răspundă, pentru a nu trezi suspiciuni inutile. Se izbiră apoi de doi tineri ce alergau luminându-și drumul cu o lampă ; prompt, Sebastianus le-o luă împingându-l la o parte pe cel care o ținea, fără să-i bage în seamă protestele. Bucurându-se acum de o mai bună vizibilitate, grăbiră pasul ; întâlnește pe drum alte persoane ce se îndreptau toate spre centrul cetății ca să afle ce se întâmplă ori pentru a fi de folos cu ceva. Câteva ferestre larg deschise se lumineau o clipă la trecerea grăbită a locuitorilor, care își făceau lumină cu lămpile, iar din peristilurile înconjurăte cu ziduri înalte de protecție răsunau glasuri alarmate, vânzoleala oamenilor ce alergau, discuții însuflețite. Intrând în zona periferică, întâlnește mai puțină agitație și constată că, pe măsură ce se îndepărta de centru, străzile erau tot mai goale. Înaintând, auzeau tot mai clar ecoul propriilor pași pe lespezi și tot mai mult se îndepărta rumoarea mulțimii ; bufniturile regulate ale berbecului însă păreau să-i urmărească fără să le dea răgaz. Apăsător de liniștea care-l înconjura, Sebastianus se simțea frământat, cuprins de îngrijorare și totodată de nerăbdare. La fiecare pas își spunea că el și tovarășii săi, mai degrabă decât să dea o mână de ajutor acolo unde părea că este în joc supraviețuirea cetății, înaintau spre nicăieri și aproape sigur nu făceau decât să-și piardă vremea. Uleiul din lampă se sfârși curând, iar el scăpă de ea aruncând-o într-o parte cu un gest nervos. Din fericire, se iveau zorile și primele raze firave de lumină începeau să apară deasupra cetății. La o cotitură a străzii, o siluetă ce se clătina se desprinsese de lângă zid și aproape că se aruncă asupra lui Sebastianus. Susținându-l pe omul acela care se

agăța de el fără vlagă, prefectul îl recunoscuse pe unul dintre soldații lui Marcentius. Văzu că avea un obraz sfârtecat adânc de o lovitură de sabie și, pe când îl sprijinea, își simți mâinile umplându-se de un lichid cald și lipicios: în mod evident, sânge.

— Ce e? Ce s-a întâmplat? îl întrebă încercând să-l țină sus.

— Alanii... ne-au atacat... Chiar acum deschid poarta. Ajută-mă, prefectule!

Instinctiv, Sebastianus căută privirea lui Maliban, ce părea neîncrezător și indignat. În timp ce trăgea de subsuori soldatul muribund pentru a-l sprijini de zidul cel mai apropiat, îl văzu pe alan țâșnind înainte. Îl chemă înapoi strigându-i să-l aștepte, dar acela nu-l ascultă și își urmă drumul strângându-și arcul în brațe. Cu armele în mâini, Sebastianus și ceilalți doi îl urmară și, în câteva clipe, după ce trecură de cotitura străzii, zăriră turnul la nu mai mult de o sută de pași. Era multă mișcare acolo, circa douăzeci de oameni, dintre care unii, cu părul bond și purtând scuturile și armurile în solzi tipice războinicilor lui Sangiban, se luptau printre înjurături și zăngănit de săbii; alții erau deja la pământ, iar alții încă se agitau înfrigurați în fața camerei de gardă a turnului, unde se afla marea roată dințată ce comanda podul mobil. Între timp, un grup de alani se munceau să dea la o parte bârnele ce armau poarta mare și grea.

— Sangiban! Trădător blestemat! exclamă Sebastianus aruncându-se înainte împreună cu ceilalți, în vreme ce Maliban trimisese prima săgeată doborând un războinic înalt și cu chică blondie, care purta armura alanilor.

Ajunse din câțiva pași lângă bărbatul în agonie și se aplecă deasupra lui. La fel făcu și Rutilius.

— Nu e alan! îi strigă lui Sebastianus, care venea din urmă. E un om de-al lui Eudoxiu.

Apoi, îndreptând arătătorul către cei ce se luptau în apropiere, strigă:

— El e cu siguranță acolo!

Sebastianus și Vitalius se năpustiseră deja înainte. Prefectul își înfipse sabia cu o mișcare rapidă într-un fals alan care îi venea în întâmpinare, în timp ce ordonanța sa arunca

prima javelină doborând un alt adversar. Printre puținii romani ce rezistau încă, Sebastianus îl recunoscuse pe Marcentius, care, cu o rană în coastă, sângerând, se apăra cu greu de doi atacatori. Prefectul îl ucise pe unul din ei cu o lovitură de sabie, pe când celălalt dădea înapoi, apărându-se cu scutul și căutând ajutorul tovarășilor. Cu toate acestea, o clipă mai târziu, decurionul scăpă sabia și căzu în genunchi apăsându-și rana. Sebastianus să aplecă deasupra lui și îl scutură cu toată puterea, de parcă asta ar fi avut darul să-l țină în viață.

— Ne-au luat prin surprindere ! gemu Marcentius. Îmbrăcați în alani... au spus că trebuia... să ne schimbe. Poarta ! Vor s-o deschidă !

O clipă mai târziu, se înmuie și rămase fără viață pe lespezi.

Întrucât, urmând o străveche măsură de prevedere din construcțiile militare, casele nu erau ridicate la o înălțime prea mare în spatele zidurilor, agitația acelei încăierări furibunde nu atrăsese imediat atenția locuitorilor din clădirile învecinate, astfel că primele strigăte de alarmă și de spaimă începură să se audă abia acum. Nimeni însă nu alerga în ajutorul celor puțini care se luptau cu disperare pentru salvarea cetății ; pe de altă parte, aceștia nu aveau cum să trimită pe cineva să aducă ajutoare, căci erau acum angajați într-o luptă încrâncenată și disperată pentru a ajunge la poartă. Vitalius reuși să-l lovească pe unul dintre oamenii care, după ce fuseseră date la o parte ultimele întărituri, îndepărta acum bârna ce zăvora poarta, iar un altul căzu străpuns de săgeata lui Maliban. Câțiva bagauzi, dându-și seama că puținii soldați încă în viață primeau ajutor, înaintară să-i întâmpine pe nou-veniți, în timp ce tovarășii lor continuau să manevreze cu înfrigurare mecanismul de deschidere al porții. Curând, o suviță de lumină de culoarea opalului se desluși între cele două canaturi grele și începu să se lărgască. În același timp, scârțâitul lanțului anunță tuturor combatanților că, în afara zidurilor, podul de lemn se lăsa acum peste șanț. Cu toate acestea, Sebastianus încerca mai departe, luptându-se cu furie, să ajungă la poartă, de care îl mai despărțeau acum

doar douăzeci de pași ; însă alți bagauzi veniră dinspre camera de gardă, alergând să dea o mână de ajutor tovarășilor lor. Printre ei, ieși un bărbat robust, cu barba crescută de câteva zile și aproape ras în cap. Cu iuțeala fulgerului, atacă din spate un soldat prins în luptă cu un bagaud și, într-o clipă, îi tăie gâtul. Dubritius, care respingea un adversar cu lovituri violente de sus aplicate neconținut cu furie, reuși să i-l arate lui Sebastianus.

— Cel de acolo ! strigă. El e !

Auzind acel strigăt, Eudoxiu se întoarce și se năpusti spre el cu sabia ridicată, însă nu făcu decât câțiva pași, fiindcă ultima javelină a lui Vitalius îi străpunse o coapsă. Cu un strigăt, bagaudul își aruncă arma și, strângând în mâini țepușa de frasin care-i sfâșia carnea, dădu îndărăt clătându-se, până ajunse cu spatele la zidul de piatră al turnului. Imediat, Sebastianus fu lângă el pentru a-i da ultima lovitură. Cu o clipă înainte de a-i primi în pânțece lama, Eudoxiu îl privi cu ochii strălucind de exaltare ; cu buzele lățite într-un zâmbet răutăcios, mârâi sarcastic, cu furie :

— E prea târziu, prefectule !

În timp ce bagaudul, lovit de moarte, se ghemuia la poalele zidului, alți adversari se iviseră deja lângă Sebastianus, luptându-se cu el ca să-i taie calea către turn. Deși copleșiți de numărul adversarilor, prefectul și tovarășii săi continuă să-i hărțuiască pe bagauzi, care se dovedeau destul de nepricepuți în folosirea armelor, și îi împinseră tot mai în spate, spre poartă, în speranța că vor reuși s-o închidă la timp. Deodată însă huruitul răsunător – cel din urmă – al lanțului și un bufnet tunător de afară, urmate de strigăte puternice de triumf anunțară că puntea mobilă era de-acum lăsată. Imediat după aceea, prin poarta deschisă aproape cu totul înaintea lui Sebastianus se profilă masa întunecată și înțesată de lănci a dușmanilor. Sute de oameni înaintau sălbatici alergând în lumina torțelor, ce aruncau reflexe mișcătoare pe armurile lor și le luminau cu cruzime chipurile strâmbate de pofta nestăvilită de sânge și jaf. Maliban îl zgâlțâi de un braț.

— Haide, prefectule ! îi strigă. Aici nu mai e nimic de făcut. Hai să plecăm !

Atacatorii intraseră deja pe punte tropăind asurzitor pe bârnele vechi de lemn, iar bagauzii îi primeau încântați, încurajându-i cu gesturi largi ale brațelor. Puținii soldați încă în viață părăsiseră deja locul bătăliei. Rămași singuri în fața hoardei, Sebastianus și tovarășii săi fură constrânși să fugă. Însă prefectul se întoarse după zece pași contemplând descumpănit dezastrul. Deși se retrăgea, nu se simțea în stare să-și dezlipească privirea de masa barbarilor ce înaintau și îi rezista lui Maliban, care îl trăgea mai departe.

— Nu e posibil ! striga ca ieșit din minți. Etius trebuie să vină. Nu se poate întâmpla așa ceva !

Răzvrătirea în fața inutilității tuturor eforturilor lui, a eșecului misiunii sale amenința să învingă în el chiar și cel mai natural instinct, cel al supraviețuirii. Însă tovarășii săi îl constrânseră să întoarcă din nou spatele dușmanului, care, în rânduri strânse, năvălea acum în cetate. Într-o goană nebună, alergară cu toții spre centrul zonei locuite, în vreme ce sute de persoane cuprinse de panică se revărsau în stradă. Peste strigătele lor de groază se suprapuneau, precum răgetele unei fiare ce și-a înșfăcat prada, urletele amenințătoare ale invadatorilor. Cenabum Aureliana era pierdută.

În scurt timp, străzile căzură pradă unui haos de nedescris. Vestea că hunii intraseră de-acum în cetate alerga de la un colț al cetății la celălalt cu o repeziciune mai mare decât aceea cu care se puteau mișca Sebastianus și tovarășii săi, care speraseră zadarnic la început să întâlnească vreo unitate de milițieni cu ajutorul cărora să încerce măcar să încetinească înaintarea dușmanului. În schimb, se văzură curând obligați să treacă printr-o mulțime terorizată, care, în virtutea unui soi de instinct animalic, se îndrepta într-o goană nebună către piața centrală, unde, alături de edificiile publice, se înălțau reședința episcopului și Catedrala, al cărei clopot porni curând să sune ritmic și puternic, chemând cetățenii să se adune. De la fiecare poartă, familii întregi se revărsau pe străzi cu tot ce puteau să ia cu ei dintre bunurile lor și se uneau cu acel fluviu uman, în mijlocul căruia, într-un haos de strigăte de spaimă, chemări și cereri de ajutor, bărbați, femei și copii se împingeau cu coatele, se zbăteau ca niște valuri uriașe, cuprinși de panică, doborând orice obstacol, spulberând pe oricine s-ar fi oprit, călcându-i fără să-i privească măcar pe cei care cădeau. În mulțimea aceea, Sebastianus zări nu puțini milițieni care fugeau și strigau laolaltă cu ceilalți, ba chiar mai tare, fără să încerce să se organizeze în vreun fel. La o cotitură, se pomeni la mică distanță de piață și constată că ieșirea de pe strada sa era deja blocată de mulțimea care fugea ; un vuiet confuz, în care accesele isterice ale femeilor terorizate se suprapuneau cu plânsul copiilor, cu indicațiile contradictorii ale milițienilor sau ale capilor

improvizați ai gloatei, se ridica de peste tot. În mijlocul haosului, câteva grupuri de oameni cu prezență de spirit încercau să mute carele pentru a alcătui baricade, dar cu greu își puteau face loc în mulțimea tumultuoasă. Înțelegând că în acel loc nu putea fi cu nimic de folos, Sebastianus renunță să-și mai facă loc printre oameni și își conduse tovarășii pe o stradă laterală, ce cotea spre miazănoapte.

— Sangiban ! strigă. Trebuie să ajungem la el !

La prima cotitură însă, se izbiră de un grup de soldați și milițieni ce alergau în direcția opusă având înaintea lor un bărbat uriaș, cu tenul bronzat și cu părul negru, lung și răvășit, care îi conferea, împreună cu barba neîngrijită, o înfățișare sălbatică și neliniștitoare. Purta cămașa de zale a soldaților auxiliari și pantaloni militari, dar singura sa armă era un soi de sulită scurtă, cu o lamă lată și puțin încovoiată, luată probabil de la un războinic hun. Omul se întorcea către ceilalți membri ai grupului și, cu strigăte răgușite, îi incita să-l urmeze. Sebastianus întinse mâna să-l apuce și să-l oprească, însă acela, văzând că el și tovarășii săi erau înarmați, o ținu tot înaintea și le strigă să vină după el.

— Trebuie să-i oprim ! adăugă agitat. Dacă ajung în piață, va fi măcel !

Sebastianus se gândi imediat că acela era chiar ajutorul de care simțise că avea nevoie ceva mai devreme, când poate ar fi reușit să încerce să mai facă ceva. Cu toate acestea, deși îi era limpede acum că tentativa de a apăra centrul cetății era sortită eșecului, hotărî să se alăture grupului împreună cu tovarășii săi ; în plus, tocmai atunci un urlet de groază răsună în piață în spatele lor, ceea ce-i făcu să se teamă că hunii începuseră deja masacrul. Schimbă așadar direcția și se alătură uriașului bărbos. Alergând împreună cu el și cu toți ceilalți spre piață, îl întrebă despre soarta alanilor.

— Se baricadează în cazărmile lor, veni răspunsul. Blestemății ăia se gândesc numai cum să-și salveze pielea.

La colțul străzii întâlnește un grup compact de barbari ce se îndreptau spre piață și imediat se angajară într-o încăierare aprigă. Luați prin surprindere de acel atac neprevăzut, barbarii

se retraseră în lungul străzii lăsând în urmă morți și răniți și, pentru un moment, Sebastianus savură – dincolo de orice rațiune – iluzia victoriei. Porniră să-i urmărească, dar își dădu seama abia mai târziu că grupul său, după lupta aceea scurtă, dar aprigă, era acum practic înjumătățit. Mai mult, ajuns la o răscruce, putu să vadă alți barbari roind către piață pe o stradă paralelă. Trebui să întindă brațul și să-l tragă înapoi pe uriașul bărbos, care, în furia luptei, se ducea prea mult înainte.

— Ce faci ? Ești nebun ? îi strigă. Suntem prea puțini. Ne întoarcem în piață.

Soldatul îl fulgeră mai întâi cu o privire încărcată de furie și exaltare, apoi însă, dându-și seama cât de puțini rămăseseră, schimbă direcția și îl urmă împreună cu ceilalți. Ajunseră în goană în imediata apropiere a pieței, unde găsiră drumul blocat de câteva care așezate mai mult la întâmplare. Milițienii care le păzeau le făcură loc, dar Sebastianus, în loc să intre în mulțime, se opri împreună cu tovarășii săi căutând să-și recapete suflul și privind în jur, ca să-și facă o idee despre forțele pe care mai putea conta pentru a opri dușmanul ; de-ar fi putut măcar să le impună tratative, să câștige ceva timp. Da, să câștige timp, deoarece Etius încă putea să sosească dintr-o clipă în alta și să răstoarne situația. Altă speranță nu mai era. Văzu însă în jur, grupați în spatele bastionului nesigur de care, câteva zeci de milițieni prost înarmați și livizi de spaimă. Unii își strângeau deja lângă ei soțiile și își îmbrățișau fiii printre lacrimi. Deși nu putea să verifice personal, își închipui că nici în alte puncte de acces în piață situația nu stătea altfel. Un soi de ovații ce se ridicau din mulțime îl anunțară că sosise episcopul. Privirile a mii de persoane se îndreptară spre curtea din fața Catedralei ; ca să poată vedea mai bine, oamenii se ridicau – zadarnic, de altfel – pe vârfurile picioarelor, dar mulți dintre ei aruncau totodată priviri înspăimântate către intrările în piață. Între timp, amenințător și tot mai apropiat, se auzea distinct ecoul haotic și puternic al urletelor de triumf ale barbarilor invadatori ; printre exclamații de teroare, câte unul arăta deja cu

degetul primele coloane de fum ce se înălțau dincolo de conturul acoperișurilor.

Căutându-și un punct mai bun de observație, Sebastianus se cățără — așa cum făcuseră și alții, de altfel — pe lemnăria unui car răsturnat în stradă și putu să distingă atunci în curtea din fața Catedralei figura lui Anianus, care ținea în mână cârja pastorală și îmbrăcase stola episcopală. Flancat de clerici și de milițienii care îi făceau loc, prelatul vorbea mulțimii, în mijlocul căreia câte unul se întorcea cerând să se facă liniște către cei care stăteau ceva mai în spate. Mulți îngenuncheaseră, în mod evident la îndemnul său, și întindeau mâinile în gestul creștin al rugăciunii, cu palmele în sus. De mai multe ori, răspunzând cererii sale, din mulțime se ridică puternic corul unui strigăt disperat către Cel Preaînalt. Apoi Anianus luă din nou cuvântul. De unde se găsea, Sebastianus putu prinde numai câteva fragmente din ceea ce spunea el, dar, la un moment dat, îl văzu ridicând brațul arătând cu un gest ferm latura de sud-est a cetății și îl auzi strigând cu voce puternică :

— La ziduri ! Urcați să vedeți ! Sosește Etius !

Un murmur confuz și nemulțumit se ridică dinspre miile de persoane adunate înaintea sa. Anianus însă, care se mișca prin curte cu energia unui războinic, nu părea nicidecum resemnat : întorcându-se spre cei care erau cel mai aproape de el, agită mânios cârja pastorală și îi îndemnă din nou, aproape cu furie :

— Alergați și vedeți, vă zic !

Convinși, oamenii, zeci de bărbați și femei, se supuseră acelei vibrante chemări și se puseră în mișcare, rupând rândurile compacte ce formau mulțimea și apucând-o cu frenezie pe strada ce flanca episcopia și ducea până la bastionul indicat de Anianus. O clipă mai târziu, atenția lui Sebastianus fu atrasă de strigătele de alarmă ale unor soldați aflați alături de el și de un ropot amenințător de copite pe caldarâm. Întoarse din nou privirea spre stradă și văzu înaintând un grup compact de cavaleri, a căror apariție smulse mulțimii strigăte de spaimă și provocă un du-te-vino tumultuos, fără nici o direcție precisă, căci pentru cetățenii Aurelianei nu se mai găsea vreun alt loc unde să se refugieze.

— S-a sfârșit. Sunt huni ! constată Maliban scoțând cu iuțeală o săgeată din tolbă și potrivind-o în arc.

Soldatul bărbos, pe care tovarășii săi îl strigau Duryodhan, își făcu loc și se duse să privească dindărătul carului.

— Blestemații ! mârâi fulgerându-i pe dușmani cu ochii săi negri ca tăciunele. Dar dacă își închipuie că o să ne biruie așa ușor, atunci se înșală !

Ajunși la o sută de pași de baricadă, hunii își domoliră caii, apoi se opriră. Din rândurile lor, Sebastianus văzu înaintând pe un frumos cal european un războinic cu o platoșă magnifică din solzi. Ținându-și animalul la pas, hunul înaintă spre care, urmat la mică distanță de ai săi. Chipul său sever, împodobit de mustați lungi și subțiri, privirea atentă, ațintită asupra baricadei și chiar ținuta sa nu erau noi pentru Sebastianus. Când îi observă însă brăul verde ornat cu aur ce-i încingea talia, nu mai avu nici o îndoială : era Shudian-gun ! Așadar, destinul îi împingea spre o nouă confruntare ; și de această dată, hunul era mai puternic. Avându-l acum în bătaia săgeții, pentru a nu fi văzut, Maliban se duse până la spațiul strâmt ce se deschidea între două care și încordă arcul. Sebastianus însă întinse brațul să-l oprească :

— Așteaptă ! Cred că vrea să vorbească.

Într-adevăr, Balamber își oprise calul la nu mai mult de douăzeci de pași de baricadă și scruta mulțimea printre care. Înțelegând că își căuta un interlocutor, Sebastianus coborî în stradă.

— Dacă vrei să vorbești, sunt aici.

Hunul îl măsură cu atenție, fără grabă. Apoi, dintr-odată, chipul i se luminează.

— Prefectul lui Etius ! exclamă. Așadar, ne întâlnim din nou. E o plăcere să te văd în viață !

Cu toată neliniștea și tensiunea apăsătoare pe care le simțea, Sebastianus își îngădui o glumă.

— Numai să dureze !...

Simți în spatele său o mișcare nedeslușită prin mulțime și auzi un strigăt ce trecea din gură în gură venind dinspre Catedrală :

— Episcopul ! Chemați-l pe Anianus !

Balamber, ce părea sincer bucuros de acea întâlnire, zâmbi din nou.

— Nu te teme pentru viața ta, romanule, spuse cu o expresie liniștitoare și totodată înțepătoare. Doar că o să ajungi iarăși să fii prizonierul meu.

Sebastianus nici nu clipi. Dindărătul carelor, Vitalius îl anunță că sosea episcopul. Arătând spre mulțimea din piață, Balamber urmă :

— Chiar și oamenii ăștia și-ar putea salva viața, numai să se supună : piața e înconjurată și, la un semn de-al meu, la un cuvânt de-al meu, o să fiți făcuți bucăți cu toții. Tu comanzi aici ?

— Nu, răspunse, va trebui să vorbești cu episcopul.

Ochii ageri ai hunului zăriseră deja prin bariera carelor mulțimea de oameni ce se dădea la o parte dincolo de baricadă și acum urmăreau cu atenție apropierea prelatului.

— Bătrânul care vine acum ? întrebă cu un vag accent de ironie arătând într-acolo cu capul.

Sebastianus nu avu nevoie să se întoarcă pentru a se convinge.

— Da. El e autoritatea aici.

Cu pumnii proptiți în coapse, Balamber zâmbi sarcastic și observă :

— În sfârșit. Până la urmă, voi, romanii, vă refugiați întotdeauna sub sutana unuia dintre acești preoți. Frumos neam de dominatori !

Pe când Sebastianus tocmai își pregătea replica, auzi, purtat de o adiere de vânt cald, un sunet îndepărtat, metalic parcă, încă neclar și surd, dar pe care urechea sa încercată îl recunoscă : o trâmbiță. Atent, își încordă întreaga ființă în ascultare. Sunetul se repetă, de această dată ceva mai lămurit. Din mulțimea aflată dindărătul carelor se ridică un strigăt, apoi un altul mai puternic răsună imediat, dar cineva, poate însuși Anianus, impuse cu hotărâre tăcerea. Sebastianus înțelese că întreaga piață rămăsese în ascultare. Când pentru a treia oară sunetul trâmbițelor se făcu auzit limpede și fără echivoc, un vuiet explodează în mulțime. Armata lui Etius sosise. Hunii erau tot acolo, la câțiva pași, însă cetatea – înțeleseseră cu toții – era salvată.

Firește, Balamber și războinicii săi auziseră și ei, iar în rândurile lor se strecura acum confuzia. Sebastianus văzu sosind un războinic ce se apropie de Balamber descumpănit, vrând să vadă de aproape unduirea mulțimii cuprinse de entuziasm. Schimbară câteva cuvinte, apoi Balamber îi aruncă lui Sebastianus o privire iritată și descumpănită. Făcându-și calul să salte în două picioare, îl împinse înainte, până ce ajunse la câțiva pași de el. Privirea sa își regăsise expresia ironică de mai înainte.

— Etius al tău a sosit până la urmă! Ești un om tare norocos, romanule. Sper să te întâlnesc din nou!

Spunând acestea, trase de hățuri și, întorcându-și calul, îi dădu pinteni, alăturându-se oamenilor săi, printre care își făcu loc cu viteza fulgerului. O clipă mai târziu, întorcând spatele pieței ce se afla în culmea bucuriei, războinicii care se aflau cu el dădură la rândul lor pinteni cailor și îl urmară în galop. În vreme ce Sebastianus îi privea cum dispăreau după cotitura străzii, Vitalius, Maliban și Dubritius ieșiră dintre care și îl înconjurară radioși. Vitalius mai ales nu reușea să stea liniștit.

— Prefectule! Prefectule! striga printre lacrimi neputând să se abțină. Fug! Se duc! Vezi? *Magister* a sosit!

Molipsit de euforia generală, Sebastianus îl îmbrățișă.

— Da, băiatule. A sosit, iar Attila fuge. În sfârșit, necazurile noastre s-au terminat.

Lui Sebastianus nu-i fu ușor să ajungă la bastionul cu vedere spre sud-est. Împreună cu tovarășii săi, pierduți în mulțimea care îi târa cu ea ca un râu umflat în viitură, găsi bastionul deja ticsit de o mulțime ce nu-l mai încăpea și care se înghesuia până și pe scările de acces al traseului de rond. Erau mulți care, încercând să ajungă sus, se cățarau până și pe taluzul ce fusese ridicat pentru susținerea zidului. Totuși, având o strălucitoare intuiție, Maliban le sugeră să plece de acolo și să se ducă spre turnul ce veghea la poarta de miazăzi. Firește, nu erau singurii cărora le venise această idee, astfel încât fură obligați să urce scările într-un vacarm asurzitor, dând coate civililor și milițienilor în delir, însă având grijă să nu strivească vreun copil de zidul de piatră. Cu toate acestea, când ieșiră în sfârșit la creneluri, găsiră suficient spațiu pentru a putea ajunge la marginea bastionului. În aerul limpede al acelei zile splendide de iunie, câmpia le oferì ochilor un spectacol uluitor : o mare mulțime de armate, încă nedistinctă, ce venea de la miazăzi cu stindardele în vânt și trecea acum de cotul larg pe care-l făcea Loira. După repeziciunea cu care se apropiau și după norul de praf pe care-l ridicau, se ghicea ușor că erau trupe de cavalerie. Mutându-și privirea spre miazănoapte, Sebastianus văzu tabăra hunilor cuprinsă de un adevărat haos : mii de siluete micuțe, întunecate alergau spre corturi ca niște furnici înnebunite, în vreme ce detașamente de călăreți se grupau pentru a da piept cu armata lui Flavius Etius. Cortul lui Attila zăcea pe jos, desfăcut deja, iar în jurul lui mișunau o sumedenie de

oameni, în vreme ce numeroase care se îndepărtau pe drumul ce ducea spre sud. În aer se auzea, ca un tunet difuz, înăbușit și deformat din cauza distanței un vuiet nedeslușit. Fremătând de-a dreptul, Vitalius arătă cu degetul înspre armata romană.

— Uite, prefectule ! Catafracții !

Într-adevăr, în compania ce se găsea în apropierea drumului puteau fi recunoscute acum însemnele puternicei cavalerii imperiale cu platoșe. Și, încet-încet, cavaleria acoperea câmpia întreagă.

— Unde a găsit *Magister* atâta cavalerie ? întrebă Maliban.

— Vizigoții ! îi răspunse emoționat Sebastianus. Se vede că cele două armate s-au reunit.

Se ridicară ovații din mulțime la o sută de pași în stânga lui, acolo unde o scară largă de piatră cu balustradă joasă permitea accesul la traseul de rond. Privind într-acolo, Sebastianus văzu înaintând, înconjurată de sute de capete în mișcare, tiara lui Anianus. Printre aclamațiile credincioșilor săi, prelatul urca pe bastion pentru a asista personal la împlinirea speranțelor sale și pentru a culege roadele eforturilor sale incredibile. Urca încet, iar mâna i se ridica să salute și să binecuvânteze, în vreme ce, la trecerea sa, oamenii cădeau în genunchi și îi sărutau haina. Alte strigăte însă îi atraseră romanului atenția către ceea ce se întâmpla dincolo de bastioane. Sub ochii extaziați ai apărătorilor Aurelianei ajunși la capătul puterilor, cavaleria lui Etius înghițea câmpia. Îi veneau împotrivă, dar evident în dezordine și mai degrabă într-o manevră improvizată, contingentele de cavalerie ale hunilor, care între timp se adunaseră să protejeze tabăra. Sebastianus și-ar fi dat un braț ca să participe la bătălia care în scurtă vreme începu sub ochii săi. O ploaie de proiectile atât de deasă, încât putea fi văzută de pe ziduri se ridică din rândurile hune și biciui în cădere cavaleria romano-vizigotă, care totuși nu-și întrerupse cursa. Câteva detașamente hune înaintară ca să o înfrunte ; altele în schimb hotărâră să se oprească și să se retragă, evitând ciocnirea. Sebastianus își dădu seama că dușmanul era cuprins de panică : în tabără corturile erau demontate cu repeziciune, carele erau încărcate

în cea mai mare grabă și cu furie și o luau imediat din loc ciocnindu-se unele de altele în toată confuzia aceea, iar animalele fugeau din îngrădituri fără ca cineva să le urmărească ; cei mai mulți dintre huni alergau pe cărări noroioase, în direcția opusă dușmanului, care înainta mereu. Forțele ce acopereau retragerea păreau în mod evident inferioare ca număr avangărzii armatei lui Etius ; și totuși, angajară cu ea în fața zidurilor Aurelianei o luptă confuză, al cărei rezultat putea fi doar intuit de către cei aflați pe taluzuri fie din cauza distanței, fie pentru că, foarte curând, norul de praf ridicat de combatanți îi ascunse în mare parte vederii spectatorilor. Ochiului încercat al lui Sebastianus nu-i scăpă însă ceea ce se întâmpla în același timp pe latura de nord-est a imensei tabere a hunilor : într-adevăr, grosul armatelor dușmane se regrupa în mare viteză pe drum, iar capătul ei din față dispărea dincolo de linia verzuie a pădurilor. Așadar, în vreme ce sub zidurile Aurelianei ariergarda hună întârzia înaintarea armatei lui Etius, Attila își punea la adăpost grosul forțelor sale luând cu el încă o mulțime de care încărcate, desigur, în grabă și de-a valma, precum și toate animalele pe care ai săi reușiseră să le recupereze.

— Attila pleacă, constată Maliban arătându-i armata pusă pe fugă.

Întorcându-se, Sebastianus scrută cu nerăbdare în mai multe rânduri de-a lungul străzii, cu speranța că va vedea milițiile lui Sangiban îndreptându-se spre poartă pentru a încerca, printr-o manevră de ieșire, să vină în ajutorul celor din armata de întărire. Se gândi chiar să meargă personal și să-l cheme pe Sangiban, dar își dădu seama că era deja prea târziu pentru alani să conducă o acțiune eficientă. Bănuia că regele hun fusese anunțat din timp de venirea armatei lui Etius, dar se vede că sperase până în ultimul moment că va pune stăpânire pe Aureliana și că se va pune chiar la adăpost în cetate ; iar acum, obligat să renunțe tocmai când ajunsese la doar un pas de succes, părăsea operațiunile cu iuțeala unei pantere, tocmai fiindcă se temea să nu fie constrâns să lupte pe două fronturi.

Bătălia din vecinătatea taberei hune nu se prelungi prea mult. Se zăriră curând grupuri de călăreți ce fugeau trimițând săgeți către urmăritorii lor și traversând într-o goană nebună tabăra răvășită fără să țină seama de infanteriștii care mai rămăseseră pe-acolo ; în spatele lor, alți cavaleri cu platoșe sclipitoare năvăleau în galop printre corturile răsturnate amestecându-se cu fugarii și trecându-i fără milă prin tăișul sabiei. În vreme ce cavaleria romană, victorioasă acum în fața adversarului, inunda tabăra dușmană și făcea una cu pământul ce mai rămăsese din ea, Sebastianus își întoarse privirea spre sud-est, în câmpie, unde începeau să se zărească primele unități de infanterie. Distanța nu-i îngăduia să distingă însemnele, dar, după dezordinea cu care se desfășurau unele contingente, trase concluzia că în armata aceea trupele romane erau însoțite de detașamente compacte de miliții germanice. Dând zdravăn din coate și făcându-și loc prin mulțime, Duryodhan apăru lângă el. Se sprijini cu o mână de creneluri și înțelese într-o clipă cum stătea situația.

— Acum n-au cum să-i mai prindă, prefectule, observă scuturând dezamăgit din cap.

Accentul său sunase ciudat în urechile lui Sebastianus încă de la prima lor întâlnire. Oricum, constatarea pe care o făcuse îi păru corectă.

— Da, admise. Ca să încheiem socotelile cu Attila o să fie nevoie de o altă bătălie. Dar tu... Știi cine sunt eu ?

Duryodhan ridică din umeri :

— Toți cei de-aici știu.

Arătă spre miazănoapte și observă :

— Dacă lașul de Sangiban ar fi făcut o manevră de ieșire, poate că la ora asta Attila ar fi fost prins în cursă în mijlocul taberei lui, cu toți caii și cu toate țiitoarele.

Apreciind intuiția sa strategică, Sebastianus îl fixă cu o atenție și mai mare.

— Situația era confuză, iar el pesemne a considerat că nu avea forțe suficiente, obiectă prudent.

Negru la față, legionarul ridică din umeri :

— Ce vorbești ! În haosul în care se găseau hunii, ar fi fost de-ajuns să iasă doar cu o mie de soldați curajoși. Așa, în schimb, Attila a reușit să se strecoare.

Sebastianus privi din nou către câmpie, unde armata romană înainta de-acum în formație compactă, fără să mai întâlnească rezistență și îl întrebă din ce unitate făcea parte.

— A douăzecea *Vexillatio Comitatusense*¹, veni orgolios răspunsul. Cu mine sunt o jumătate de duzină de tovarăși de arme. Ceilalți aparțin altor unități.

— A douăzecea ar trebui să fie alcătuită din gali, dar tu nu-mi pari a fi un galo-roman.

Duryodhan scutură din cap :

— Nicidecum. Tatăl meu a fost un centurion dintre auxiliarii sarmați, iar mama mea a fost o libertă armeană.

Atras de priveliștea spectaculoasă oferită de armata lui *Magister militum*, Sebastianus renunță să-i mai pună alte întrebări. Un vuiet de entuziasm izbucni sub bastion atunci când cineva anunță apariția unui ofițer care, cu coiful ornat de un penaj des și roșu, înainta rapid pe drum, înconjurat de o escortă compactă de *buccellari*² splendid echipate.

— Etius ! Etius ! striga mulțimea în delir.

Nimeni nu l-ar fi putut recunoaște mai bine decât Sebastianus pe acel om : *Magister militum*.

Duryodhan se întinse peste parapet.

— Iată-l ! anunță râzând. E chiar el !

Vederea comandantului său îi provocă cea mai adâncă emoție : îl vedea înaintând sigur și hotărât, împărțind adjutanților săi cu gesturi grăitoare ale brațelor ceea ce probabil erau ultimele directive pentru acțiunea în curs. Încercat de vârtoarea întâmplărilor din ultimele zile, îl privea întocmai cum îl priveau și cetățenii Aurelianei : ca pe un înger eliberator, care, asemenea zeilor războinici din străvechile istorisiri, ajungea exact la timp pentru a-i scoate de sub teroare și din disperare. Niciodată nu mai simțise pentru el o asemenea pornire de afecțiune ; niciodată nu-l admirase atât de mult ; niciodată, în sfârșit, nu se mai simțise atât de mândru că l-a

1. Unitate standard a cavaleriei romane formată din 300-600 de oameni aparținând, în cea mai mare parte, trupelor auxiliare.

2. Gărzi de corp.

cunoscut îndeaproape pe omul acela excepțional. Bucuria sa era totuși umbrită de amărăciune, căci, deși făcuse tot ce-i stătuse în putere și nu ratase acel obiectiv important care fusese uciderea lui Eudoxiu, era conștient că numai inteligența strategică și rapiditatea cu care acționase comandantul său salvaseră cetatea de la ruina în care ar fi aruncat-o trădarea bagaudului.

Avangarda armatei lui Etius ajunsese acum sub ziduri, fiind primită cu aclamații la care *Magister*, venind acum în fruntea suitei sale, răspundea salutând cu brațul ridicat într-un gest regal. În ciuda distanței, Sebastianus ghici pe chipul său un zâmbet sincer și radios. Pe poarta larg deschisă, mulțimea entuziastă alerga spre eliberatorul ei, în vreme ce armata sa îi făcea loc în fața zidului, ocupând aria vastă a taberei hune și zona dintre tabără și cetate, pământul nimănui, și oferind un spectacol nu mai puțin impunător și impresionant decât cel pe care, doar cu câteva ore mai înainte, îl oferise dușmanul. Printre rândurile romanilor, Sebastianus recunoscuse stindardul unității sale, A Cincisprezecea Aripă Ilirică, și apoi, după însemne și după emblemele pictate pe scuturi, distinse unitățile regulate și pe cele de elită bine-cunoscute lui, precum și milițiile auxiliare ale herulilor, alanilor, saxonilor și marcomanilor. Ceva mai departe, în câmp, se grupa masa puternică și indistinctă a armatei vizigote, care, era limpede, renunțase, cel puțin pentru moment, să urmărească dușmanul, înghițit acum de întunericul pădurii. Concentrându-și privirea spre stânga, în lungul malului râului, Duryodhan luă o expresie plină de curiozitate și oarecum ironică :

— Dar... cine sunt cei de-acolo ?

Sebastianus îi urmări privirea și văzu doar coloana lungă a carelor cu provizii, care, escortată de nuclee de cavalerie, se înșira pe drumul ce însoțea Loira.

— Sunt efectele și proviziile, bineînțeles, constată simplu.

Duryodhan scutură capul și insistă :

— Nu, dincolo de ele !

Sebastianus privi mai atent. O mulțime întunecată, fără semne și stindarde, în care nu se puteau distinge unități

anume apăruse în câmpie și venea în urma armatei. Dubritius, pe care îl pierduse din vedere prin mulțime, se apropie de el în culmea freneziei :

— Bagauzii ! anunță arătând într-acolo cu degetul. Ai văzut, prefectule ? Ambarrus s-a ținut de cuvânt : uite ce mulți sunt !

Sebastianus se gândi la Metronius ; după câte se părea, își îndeplinisese cu succes misiunea nicidecum ușoară. Apoi încuviință nu fără un zâmbet condescendent, care nu reușea totuși să ascundă uimirea ce-l cuprinsese și acum, ca de fiecare dată când se gândea la potențialul de luptă al acelei armate improvizate, a cărei dezordine se vădea într-un duros contrast cu alinierea perfectă a unităților romane. Dubritius însă nu băgă de seamă, căci atenția sa fusese atrasă de o mișcare ce se contura în mulțimea de pe bastion, în spatele lui Sebastianus.

— Episcopul ! îl anunță arătându-i-l. Vine încoace.

Anianus înainta pe traseul de rond sprijinindu-se cu o mână în cârja pastorală, iar cu cealaltă strângând mâinile ce se întindeau către el sau binecuvântându-și turma ori de câte ori putea să o facă. Fața îi strălucea și repeta fără încetare celor care îi făceau loc să treacă :

— Mulțumiți Domnului ! Mulțumiți Domnului, care s-a îndurat de noi !

Sebastianus îi veni de îndată în întâmpinare și se aplecă să-i sărute inelul.

— E o zi minunată ! îi spuse Anianus cu vocea tremurând de emoție.

— Da. Flavius Etius a venit la timp ca să ne salveze.

— Dumnezeu ne-a salvat ! preciză Anianus corectându-l cu degetul ridicat. Dar Etius, acceptă zâbind, e îngerul dreptății Sale.

Îl luă pe Sebastianus de braț – sau, mai bine zis, se sprijini de el.

— Vino, îi spuse apropiindu-se de parapet. Vreau să-l văd pe comandantul tău !

Escortat de ai săi *buccellari*, Etius înainta spre poartă, între două aripi ale mulțimii ce-l ovaționa. De pe bastion, episcopul ridică ambele brațe în semn de salut, iar el, deși se

găsea încă la o sută de pași de ziduri, îl recunoscuse imediat. Răspunse prompt; în același mod și automat, dădu ușor pîteni calului, arătându-i astfel dorința sa de a-l întâlni cât mai repede. Anianus întoarse privirea căutând scara ce ducea jos și se îndreptă imediat într-acolo pe cât de repede îi permitea vârsta înaintată și mulțimea de bărbați și femei ce se înghesuia către el din toate părțile privindu-l ca pe o apariție cerească. Îl trase pe Sebastianus după sine, sprijinindu-se din nou de el.

— Însoțește-mă ! îl invită cu o voce frântă de emoție. Să mergem în întâmpinarea eliberatorului nostru. Să-i mulțumim lui Dumnezeu ! Să-i mulțumim lui Dumnezeu !

În ochii săi de culoarea cerului, limpezi, plini de evlavie străluceau lacrimi de bucurie.

Balamber mergea pe străvechiul drum roman ținându-și calul la pas ; înainta nepăsător și distrat, cu privirea ațintită înainte, fără să ia în seamă șirurile nesfârșite de copaci ce flancau drumul. De fapt, obosise să-i vadă mereu. Aflată de două zile în retragere, armata marelui rege traversa o regiune împădurită, urmând în mare linia drumului, dar ieșind cu mult în afara sa ; în vreme ce carele erau obligate să rămână pe fâșia pavată, o parte dintre oameni și cai, precum și o parte dintre animalele pe care reușise să le pună la adăpost umpleau cărările ce însoțeau drumul printre copaci, urcând și coborând de-a lungul unduirilor leneșe ale terenului, trecând prin vaduri, ieșind în rariști nu prea întinse, năvălind ca un roi de lăcuste prin sate deja devastate și complet părăsite. Nu era o înfrângere : deși cedase terenul în fața Aurelianei, armata își păstrase intactă capacitatea de luptă și se îndrepta în marș forțat către Sena. Toate căpeteniile repetau că Attila avea deja limpede în minte unde avea să se oprească pentru a da bătălia și că alte forțe, răspândite pe întreg teritoriul, se adunau către nucleul armatei, către locul ales dinainte, aflat undeva între Sena și Marna. Oricum, dușmanul nu părea nerăbdător să-i ajungă din urmă ; pe de altă parte, acesta era chiar modul specific de a lupta al războinicilor Hiung-nu : să cedeze terenul când nu puteau învinge, pentru a se retrage și a contraataca apoi fulgerător.

Toate aceste considerații nu aveau însă darul să-i ridice moralul lui Balamber. Nedespărțit de Mandzuk ca întotdeauna, înainta ținându-se la marginea coloanei aflate în

marș. Își simțea sufletul apăsător; nu doar fiindcă, oricum ar fi privit situația, era pentru prima dată când își vedea regele întorcând spatele dușmanului, ci era chinuit mai ales de un soi de resentiment sumbru împotriva destinului care se încăpățâna să-i joace feste. Mai întâi de toate, în confuzia bătăliei duse de ariergardă în fața Aurelianei, îl pierduse pe Kayuk, trecut prin tăișul sabiei de un catafract; un lucru și mai grav era că băiatul fusese ucis în vreme ce încerca să ducă la adăpost carul unde, din ordinul său, stivuisse o mare parte din prada sa: aur, bijuterii, veselă, unelte și țesături de preț care acum se găseau cu siguranță în mâinile mercenarilor romani; astfel că lui nu-i mai rămăseseră decât doi cai și un catâr (dintre care unul împovărat cu armura pe care i-o dăruise Onegesius), conduși de servitori din Panonia, fără multă minte și nu prea de încredere. Aproape toți ceilalți războinici care acoperiseră retragerea se plâneau de pierderi asemănătoare, astfel că și ei erau de-a dreptul furioși, cel puțin pe cât era el. Mai era însă și altceva: la Aureliana, întocmai ca în Sapaudia, ironia sorții făcuse să fie chemat tocmai când se găsea doar la un pas de a împlini o acțiune memorabilă. Dacă într-adevăr gepizii lui Ardarich fuseseră cei care intraseră primii pe poarta de miazăzi, era la fel de adevărat că aceștia se dispersaseră iute, prosteste, aruncându-se ca niște furii către primele case pe care le întâlniseră, ca să le jefuiască; la drept vorbind, grupul cel mai numeros fusese pus pe fugă de apărători chiar în momentul când ajunsese la un pas de piața cea mare. *Mingan*-ul său în schimb intrase în cetate în rânduri compacte și spulberase cu ușurință în înaintarea sa orice tentativă de rezistență. Baricadele pe care le văzuse în jurul pieței nu-i păruseră nicidecum de netrecut și, oricum, el era sigur – gândindu-se acum în urmă, la tot ce se întâmplase – că cetatea fusese pe punctul de a i se supune fără alte rezistențe inutile. Citise asta în ochii acelui ofițer roman pe care îl cunoscuse în Sapaudia. Două cuvinte cu episcopul, câteva promisiuni, câteva asigurări și cetatea întreagă ar fi căzut în mâinile sale ca un fruct copt: în sfârșit, un premiu demn de osteneala îndurată până atunci de războinicii săi. Aceștia ar fi putut să fie, de

această dată primii care să se facă stăpâni pe aurăria din altare și pe comorile predate cu mâini tremurătoare de oamenii de rang și primii care să pună mâna pentru propria plăcere pe femeile cele mai frumoase și mai aristocrate. Lucrurile în schimb se întâmplaseră altfel și... Dar la ce-i mai folosea acum să se tot lamenteze? Își biciui calul și alungă gândurile acelea deprimante. Trecu pe lângă coloana de războinici și se duse însoțit de Mandzuk până în fruntea *mingan*-ului, care era ultima unitate hună a coloanei. În urmă, la circa două mile în spatele oamenilor săi, se mai afla doar hoarda dezordonată a gepizilor pe post de ariergardă a imensei armate. Printre cei care călăreau în frunte îl găsi pe Odolgan, care tocmai bea hidromel – *cumis*-ul se terminase de ceva vreme în tot *mingan*-ul – din micul burduf pe care toți îl purtau cu ei atârnat de șaua de lemn. Văzându-l sosind, prietenul său îl invită printr-un semn să-și potolească și el setea, însă Balamber refuză invitația. Agățând la locul său burduful, Odolgan ridică din umeri.

— Cum vrei. Praful ăsta îmi usucă gâtul.

Balamber aruncă o privire piezișă, încărcată de suferință către desișuri.

— Dacă lucrurile stau așa cum spun cercetașii, curând o să ieșim din pădurea asta. Agedincum nu e departe.

— Dacă rămânem în spate, și azi o să ajungem să dormim sub cerul liber. Utrigúr, acolo, în față, ne pune să-i înghițim praful, iar el își ia tot ce e mai bun.

Balamber nu spuse nimic, căci știa foarte bine că doar întâmplarea – într-adevăr, un mare ghinion – hotărâse ca unitatea sa să se găsească la coadă, în loc să fie în fruntea *tuman*-ului lui Onegesius. Doar pe la jumătatea după-amiezii, pe când coborau o pantă domoală acoperită cu iarbă, lăsară în sfârșit pădurea în urmă. Înaintea lor se întindea, întreruptă de șiruri de ploi, o câmpie unduioasă pe care, în mai multe locuri, în jurul unor mici case de coloni, holdele se coceau așteptând secerile culegătorilor. În centrul aceluia peisaj, într-un nor de praf ce stăruia la joasă înălțime, armata rupse rândurile pentru a se încolona pe cât era posibil de-a lungul panglicii cenușii a drumului. După câteva ore de mers, atenția

lui Balamber se concentrează asupra unui cătun la care *mingan*-ul avea să ajungă în curând. Nimic mai mult decât o jumătate de duzină de cocioabe abandonate, alcătuite din bușteni și cu acoperișuri înalte din paie, cu grajduri și cocini în mod evident părăsite. Războinicii îl traversară roind prin spațiile largi ce se deschideau între case.

— Satul ăsta nu e rău, îi spuse lui Odolgan. Ar fi inutil să mergem mai departe, fiindcă, oricum, la Agedincum ajungem târziu. Vom poposi aici.

— De acord, oricum o să fie mai bun decât nimic, recunosc Odolgan.

De fapt, ca loc pentru un bivuac, satul nu era mare lucru : fusese deja jefuit de cei dinainte, iar unele case nu puteau oferi altceva decât spectacolul deprimant al ruinelor carbonizate.

De îndată ce ajunseră în spațiul deschis ce reprezenta centrul micului cătun, Balamber dădu semnalul de oprire și imediat războinicii se grăbiră să pună mâna pe orice construcție ce ar fi putut oferi un acoperiș. Fără să stea prea mult pe gânduri, servitorii săi o ocupară pe cea mai comodă dintre cocioabele acelea ; aranjară cât se putu mai bine adăpostul, apoi începură să dea jos din bagaje, să hrănească și să lege animalele. Cât despre el, înainte de a descăleca, se hotărî să verifice la ce distanță se găseau oamenii lui Ardarich și făcu imediat cale întoarsă până la marginea satului. Deși privea cât putea de atent, nu văzu, în lumina strălucitoare a apusului, nici urmă din armata gepidă, de unde trase concluzia că erau slabe șanse ca Ardarich să ajungă acolo înainte de lăsarea întunericului. Constatarea îl mulțumi, fiindcă asta însemna că nu risca să se vadă angrenat în vreo dispută pentru acel sat cu prietenul cel mai intim al lui Attila.

Se opri puțin să contemple spectacolul soarelui, care, coborând spre linia orizontului, lăsa o dâră de sânge pe cerul turcoaz, unde se iveau primele stele. Deasupra unui desiş de arțari, sute de păsări se roteau nestăpânit, sporovăind cu o vehemență pasionată, de necrezut. Rămase astfel, neclintit sub bolta cerului, uitând de mișcările sutelor de oameni din spatele său și surd la strigătele, certurile, râsetele ce se ridicau din zeci de bivuacuri improvizate ; se simți dintr-odată

invadat de o melancolie subtilă, de nemărturisit, care îl golea cu totul. Era omul câmpiei, iubea spațiile nesfârșite, iarba înaltă și foșnitoare, străbătută până la orizont de unduiri lungi, stârnite de vântul care zi de zi purta pe cer nori imenși, în continuă mișcare ; și totuși se simți cucerit de spectacolul aceluia apus de deasupra câmpiei ordonat cultivate din regiunea meridională a ținutului Lugdunense. Dacă în urmă cu două luni munții Sapaudiei îl îngroziseră prin vigoarea lor, dacă pantele înverzite de conifere ale munților Jura și desigurile de pe Loira îl apăsau trezind în el neîncrederea tipică pentru cel deprins cu orizonturile largi, într-un fel, câmpia aceea îl fascina. Impresia de suprafață calmă, plată pe care i-o dădea vederea acelei câmpii întinse, aurită de spicele în pârg și mângâiată de acel apus de iunie era temperată de șirurile de ploi și de pâlcurile de mesteceni, al căror frunziș fremăta sub mângâierea unui vânt cald, venit dinspre miazăzi. Privirea sa îmbătată de mulțimea de culori era cucerită de geometria riguroasă a culturilor din jurul caselor de coloni și al reședințelor nobiliare, care, deși devastate de jafuri, continuau să fie cu încăpățânare mărturia neobositei trude a generațiilor întregi de bărbați pentru care viața nu însemna doar timp pierdut și război.

Doar după ce soarele dispăru sub linia orizontului Balamber se întrebă în sfârșit de ce își mai pierdea vremea în locul acela : cu excepția a două opriri necesare pentru a lăsa caii să-și mai tragă sufletul, fusese în șa toată ziua și, prin urmare, era o prostie să amâne momentul odihnei. Chiar atunci ajunse acolo Odolgan scrutând neliniștit câmpia, pe cuprinsul căreia culorile se stingeau una câte una, înghițite de noaptea ce stătea să coboare. Crezând că se oprise să controleze dacă unitatea era întreagă și în ordine, îl întrebă :

— E ceva în neregulă ? Nu cred să fi rămas cineva în urmă.

Enervat de trezirea aceea bruscă la realitate, Balamber se limită să-i arunce o privire ostilă și trase de hățuri, întorcându-și calul și mânându-l spre centrul satului. Prietenul său, văzându-l iritat, i se alătură în tăcere. Abia trecură de linia primelor case, când atenția lui Balamber fu atrasă de

râsetele câtorva războinici Hiung-nu, care, adunați în jurul unui foc de uscături, se distrau urmărind o copilă ce nu avea mai mult de zece-doisprezece ani care se lupta cu doi câini scheletici care mârâiau în jurul ei pentru o bucățică de coastă de miel pe jumătate crudă pe care în mod evident le-o aruncase un războinic. Îmbrăcată doar într-o tunică de in soioasă și zdrențuită, micuța avea picioarele goale, iar crustele de noroi și mizerie păreau să acopere fiecare părticică ce se putea vedea din trupul său, chiar și fața înconjurată de o claie de păr răvășit, negru ca pana corbului. Era nu prea înaltă și foarte slabă și se vedea limpede că fusese greu încercată de lipsuri în ultima vreme; cu toate acestea, îi înfrunta pe cei doi câini cu un curaj și o energie nebănuite, lovindu-i cu o crenguță pe care o smulsese pesemne dintr-un arbust din apropiere. Curios, Balamber se opri să o privească. Îl izbi sclipirea de hotărâre înflăcărată ce se citea în ochii ei întunecați, în vreme ce, ținând strâns în mâna stângă bucata de carne și mușcându-și buza de jos în vârtoarea luptei, își rotea rămurica șfichiindu aerul și lovind câinii din față și din spate, până când aceștia fură nevoiți să dea înapoi, în râsetele și strigătele de încurajare ale războinicilor ce asistau la luptă. Odolgan, care se oprise și el, râse și comentă cu admirație :

— Dar asta e zeița războiului ! Parcă ar fi o mică Hiung-nu !

Cu o mișcare agilă, Balamber sări din șa. Fără grabă, urmat de Odolgan, își făcu loc, ajungând astfel la câțiva pași de fetiță, care acum se dădea înapoi, continuând să-și apere cu vitejie bucata de carne. Era prinsă cu totul de luptă, iar strigătele războinicilor ce o înconjurau fără să o ajute câtuși de puțin păreau să-i întărească însutit hotărârea. Observând că unul dintre câini îi dădea târcoale, Balamber se puse în fața lui și îl goni cu un picior. Apoi, scoțând din foc un tăciune ce ardea, îl agită vijelios pe dinaintea botului celuiilalt; acela o luă și el imediat la fugă, însă nu prea departe, căci, cu un șuierat rapid, implacabil, securea unui războinic îl ajunse și în țintui în noroi după câțiva pași. Rezervele se împutinau, iar pentru cină un câine mergea de minune. Tovarășul său, mai iute de picior sau poate doar mai norocos, izbuti în schimb să se facă nevăzut în întuneric, printre măcăcinii ce

înconjurau satul. Balamber nu reușise să se răsucească la timp spre copilă, care deja pornise să se strecoare iute printre războinici cu aceeași intenție. Odolgan, care descălecuse și el, o urmări și o prinse din spate de tunică, pe care ar fi putut-o apuca ușor, întrucât flutura larg în jurul trupușorului ei slab. Smulgându-i apoi creanga cu care încerca să-l lovească, o ridică pe fată într-o mână și o aduse râzând la căpetenia sa.

— Lasă-mă ! Da' lasă-mă, brută ce ești ! striga în galo-romană dând zadarnic din mâini și picioare, dar atentă să țină bine coasta de miel câștigată cu atâta greutate.

Când Odolgan o puse jos înaintea lui Balamber, care o privea amuzat, se eliberă zbătându-se și îi aruncă o privire furioasă, în timp ce mâna ei strângea la spate bucata de carne.

Cu un aer feroce, Balamber se făcu că vrea să vadă de sus ce căuta ea să ascundă.

— Ai furat din carnea războinicilor mei, rosti pe un ton sever.

— Nu e adevărat ! protestă cu vehemență, iar vocea ei, deși copilărească, sună ferm și cu putere. Mi-a dat-o unul dintre soldații tăi ! adăugă.

Dându-se înapoi, îl căuta zadarnic cu privirea printre cei care o înconjurau pe omul despre care vorbea. Continuă să se dea înapoi și se izbi de Odolgan ; acesta, cu mâinile în șolduri, se opri să se bucure de mica reprezentatie pusă la cale de prietenul său. Fata sări atunci un pas înainte mușcând imediat din carne, de teamă că voiau să i-o ia cu forța. Fără să-și ia ochii de la Balamber, mesteca lacomă, smulgând bucăți prea mari, care îi deformau obrajii scobiți. Hunului nu-i păru deloc intimidată de războinicii care o înconjurau înarmați până în dinți și ale căror fețe, desigur, nu-i păreau nicidecum liniștitoare. Poate că pur și simplu foamea îi învinsese teama. Unii dintre bărbații aceia de altfel deja începuseră să se adune iarăși în jurul focului, în vreme ce alții porniseră în căutarea unui loc în care să-și înjghebe un culcuș ; alții se îndreptau către bivuacurile prietenilor lor, pentru un troc cu diverse lucruri sau doar ca să mai schimbe o vorbă.

Cu toate acestea, în jurul ei încă mai erau vreo zece Hiung-nu, ce se distrau urmărindu-și căpetenia prinsă în confruntarea aceea deloc ușoară.

— De când n-ai mai mâncat? întrebă Balamber.

— De două zile, răspunse ea fără a se opri din lucrarea sânguincioasă a fălcilor.

— Și părinții tăi?... Unde sunt?

Ochii copilei se umeziră. Înghiți și lăsă capul în jos fără să răspundă.

— Te-am întrebat unde sunt tatăl tău și mama ta... Dar frații tăi? Au fugit cumva și te-au părăsit aici?

Copila înălță iarăși capul și, strângând pumnii, îl străpunse cu privirea.

— Toți sunt morți! strigă mânioasă, dar cu glasul frânt.

Acum îl fixa cu ură dincolo de vălul de lacrimi, pe care totuși părea să și le rețină din răputeri. Buza de jos îi tremura de furie.

— De când?

— Ce-ți pasă ție? răspunse ea cu putere, însă cu o voce înecată de plâns.

Lăsă apoi capul în jos, cu privirea în pământ. În mâna dreaptă încă mai ținea coasta de miel, acum curățată de carne aproape de tot. Cu dosul celeilalte mâini își șterse nasul murdar.

— Nu știu... adăugă cu voce sumbră. De multe zile.

Balamber observase deja că prin sat nu erau cadavre.

— Locuiați aici? întrebă.

Ea negă, scuturând din cap.

— Când am venit, nu era nimeni. Toți erau fugiți, răspunse.

Apoi roși. Nu fără admirație, Balamber trase concluzia că rătăcise cu siguranță zile întregi pe câmp și prin păduri, trăind din tot ce reușea să găsească de mâncare.

— Cum te cheamă?

Răspunsul fu doar o privire ostilă și neîncrezătoare. Stânjenit de reticența ei, își îndreptă spinarea aranjându-și centura. Ceva în copila aceea îi trezea admirația. Era singură, înconjurată de primejdii din fața cărora nu se putea refugia în

brațele părinților și nici nu putea găsi sprijin în vreun membru al comunității sale împrăștiate. În fond, era în aceeași situație în care s-a găsit el după ce tatăl său și toți ceilalți membri ai familiei fuseseră uciși; asta însemna deci că trecuse prin încercări cumplite, dar, cu toate acestea, se ținea tare. Nu era cu siguranță de origine patriciană; trebuia să fie fiica unui cuplu de coloni din împrejurimi, iar forța și asprimea purtării sale erau tipice țăranilor. Toate acestea însă nu puteau să explice ele singure faptul că era încă în viață; în plus, se vedea că avea un caracter neîmblânzit și calități demne de un războinic. Zeița războiului, spusese Odolgan. Insistă:

— Mă gândesc că ai și un nume, nu? Ori trebuie să-ți dau eu unul?

— Go-Bindan! sugeră râzând Odolgan.

Războinicii Hiung-nu aflați cel mai aproape râseră aprobator repetând numele de mai multe ori. Balamber râse și el. Punându-și mâinile pe genunchi, se aplecă până ce fața lui ajunsese la înălțimea feței sale.

— Știi ce înseamnă Go-Bindan? Păi, cam așa: „Învinge câinii cu biciul“! Îți place?

Copila nu răspunse, însă în ochii săi văzu trecând pentru un moment o sclipire de surpriză și poate chiar de mulțumire. Un servitor se apropie de el și-l anunță că totul era pregătit pentru cină. Balamber se ridică și, cu un gest al mâinii, o invită pe copilă să-l urmeze:

— Vino, Go-Bindan. În seara asta ești oaspetele meu.

Dădu să pornească din loc, dar, văzând că ea ezita, se întoarse s-o încurajeze.

— N-o să-mi spui că te-ai săturat deja cu coasta de miel, nu? o îndemnă dând din mână. Haide, nu-ți fie teamă.

— Nu mi-e teamă, replică ea pe un ton hotărât.

Veni iute lângă el și, cu pas hotărât, mândră și dreaptă, îl urmă spre bivouac. Din culcușurile lor înjghebate în jurul focurilor, războinicii Hiung-nu o urmăriră cu privirea, încuviințând cu o expresie de apreciere.

Întins pe o parte, Balamber deschise ochii în întuneric. Noaptea era caldă și înăbușitoare. Din cauza aceasta hotărâse să doarmă afară, sub porticul micii livezi – deja devastată de cei care își instalaseră acolo bivuacurile înaintea lor – a unei case încă în picioare. După ce-și îngrămădiseră lucrurile în baloturi fără formă și le rezemaseră de zidul înconjurător, oamenii săi cei mai fideli se lungiseră printre meri și peste straturile cu zarzavat, iar acum dormeau adânc, obosiți de marșul îndelungat al acelei zile. Regulat, monoton, îi ajungea la urechi sforăitul lui Mandzuk, întins și el la o oarecare distanță.

N-ar fi putut spune ce anume îl trezise : avusese doar, la un moment dat, senzația că pe față i se plimba ceva, dar când puse mâna nu găsi altceva decât propriile cicatrici. Îl încerca o nemulțumire vie pentru faptul că fusese smuls din viziunea în care plutise mintea sa până atunci : un vis ce revenea și în care o revedea pe mama sa șezând în iurtă cu picioarele încrucișate și pregătindu-se să coasă cu un ac gros o piele de bivol, în vreme ce vântul violent al stepei izbea cu o îndârjire neputincioasă învelișul de fetru susținut de împletitura robustă de lemn. În vis, ca și în realitate – sau cel puțin într-o realitate pe care și-o amintea el, ce venea din vremuri îndepărtate –, ea îi vorbea întotdeauna blând, cu o voce domoală și mângâietoare, spunându-i povești străvechi ale poporului său ; în penumbra iurtei, jarul focului îi arunca reflexe mișcătoare pe chipul cu trăsături delicate, încadrat de cozile groase și negre răsucite în dreptul urechilor. Balamber

îi regăsise încă o dată privirea afectuoasă, dar totodată melancolică și în care se oglindeau tainice depărtări, gestul dintotdeauna măsurat, umorul simplu, străin de orice malițiozitate, tipic pentru sufletele cele mai blânde. Deseori, acele viziuni se încheiau cu un avertisment sau cu o prezicere ; continuând fără grijă să-și facă treaba, ea îi transmisea mesaje de la tatăl său, începând întotdeauna cu aceeași formulă : „Nobilul Uldin zice că...“. Sau : „Tatăl tău, nobilul Uldin, mi-a spus că...“ ; întotdeauna așa, mereu pe același ton sentențios și respectuos. Tatăl său în schimb nu apărea niciodată, însă era ca și cum ar fi fost acolo de față : îi simțea prezența în armele atârinate de stâlpii de susținere, în șeile și harnașamentele numeroșilor săi cai, în porțelanurile și uneltele prețioase pe care le adusese din incursiunile sale. Nu era acolo, dar parcă lumea din afara iurtei ar fi fost plină de prezența lui : pentru că el era forța, iar din acea forță izvorau protecție și bunăstare ; se manifesta indirect, prin acele mesaje pe care el le cerceta în amănunțime, răsucindu-le pe toate părțile zile întregi, ajungând chiar să se ducă la șamani atunci când conținutul lor îi părea deosebit de enigmatic. Dar dacă și în noaptea aceea îi transmisese vreun mesaj, el nu-l putuse primi, fiindcă somnul îi fusese întrerupt pe neașteptate.

Simțind atingerea unui corp și o oarecare apăsare în jurul taliei, se răsuci să se ridice și dădu peste cineva care stătea lungit în spatele lui. Auzi un geamăt de copil, apoi simți că brațul care îi încinsese mijlocul aluneca de pe el și intui în întuneric că persoana ce-i stătea alături pe podeaua de frasin prăfuită își schimba poziția în acel moment. Ciulind urechea în tăcerea nopții, prinse ritmul unei respirații firave : era Go-Bindan, nu avea nici o îndoială. Își plimbă limba prin gura încleiată și se ridică pe coate ca s-o privească : ochii lui se obișnuiau încet-încet cu întunericul și, ajutat de lumina lunii, nu-i fu greu să-i distingă silueta ghemuită lângă el în poziția fătului. O vrăbiuță, nimic mai mult.

Toată seara fusese alături de el lângă foc. Mai întâi fusese preocupată doar de bucățile de carne ce i se dădeau ; apoi însă, după ce-și potolise foamea incredibilă, începuse să privească în jur mai întâi pe sub sprâncene, apoi fără nici o

teamă, trecând în revistă chipurile războinicilor Hiung-nu cu ochii săi întunecoși și arzători, cărora o ciudată febră interioară le dădea o lumină tulburătoare. Cu toate că, firește, nu înțelegea nimic din dialectul hun, păruse oarecum atrasă de cruzii războinici care o înconjurau și era atentă la fiecare cuvânt al lor, la fiecare gest, din ce în ce mai curioasă și mai puțin neîncrezătoare. După cină, pe când se stingeau și ultimele râsete somnoroase ale bărbaților, o lăsase liberă să se ducă unde-i plăcea. Ea se ridicase în picioare, dar nu se hotărâ să se îndepărteze. Ștergându-și degetele unse de grăsime de tunica ferfenițită, se dăduse puțin înapoi fără să-și ia privirea de la el. Pornise apoi cu pași nesiguri printre bivuacurile războinicilor, dar se opri deodată în fața servitorului unuia dintre războinici, un om oribil, cu un singur ochi, care, ținând în brațe o legătură de crengi pentru foc, i se postase deodată în față ieșind cu totul întâmplător din spatele unui car. Poate copila ar fi putut să suporte vederea teribilelor sale cicatrici și dantura sa stricată, dar cu siguranță nu reușise să suporte imaginea orbitei goale, astfel că, de îndată ce el îi spusese zâmbind primul cuvânt, executase rapid un stânga-mprejur și se întorsese în cea mai mare viteză lângă Balamber, stârnind un cor de râsete printre războinici. Apucându-l de un braț, îl privise pierdută, imploratoare. El încercase să o îndepărteze, dar ea se făcuse mică din nou, cu o insistență mută. Atunci, înțelegând că nu părea să aibă intenția să părăsească tabăra, o ținuse cu sine și, mai târziu, îi spusese să-și găsească culcuș pentru noapte unde voia în grădină. Bineînțeles, își avertizase oamenii să o lase în pace. Din acel moment nu o mai văzuse deloc și chiar uitase de ea. Acum însă iat-o aici strângându-se lângă el în beznă, ca un cățel cuibărit în blana mamei, ca într-un adăpost cald. Cu o încăpățănare inconștientă, aranjându-se mai bine pe o parte, copila îl îmbrățișă și se strânse și mai mult lângă el. Balamber făcu o mișcare ca să-i îndepărteze brutal brațul, însă, când simți între degete încheietura ei delicată pe care luna o lumina într-o lucire azurie, renunță să o mai facă. Rămase scurtă vreme astfel, nemișcat, nesigur, sprijinit pe coate, privind-o cum dormea. Acum că somnul îi destindea trăsăturile, acea

ființă mică, vitează, bărbătoasă redevenea fetița care era de fapt. Îi părea chiar că surâdea, răpită poate, așa cum fusese el ceva mai înainte, într-un somn fericit. Poate și ea îi visa pe ai ei. Într-adevăr, situația ei disperată îi amintea de cea în care se aflate el însuși cu mulți ani înainte, când o bandă de avari îi masacraseră întreaga familie. Veniseră iarna, într-o dimineață cețoasă și se aruncaseră asupra taberei ca o haită de lupi. În timp ce primele săgeți zburau prin aer incendiind acoperișurile iurtelor, tatăl său încercase să se opună agresorilor împreună cu fiii săi cei mari și cu câțiva tovarăși, pentru ca femeile și copiii să aibă timp să se pună la adăpost. Soția sa, Bodith, promptă, luase atunci hotărârea cea mai bună: îl dusesse de-acolo doar pe Balamber, prea mic pentru luptă, dar destul de mare ca să se salveze prin propriile puteri. În anumite momente, îi părea că aude din nou, ca o obsesie ce creștea până devenea aproape asurzitoare, foșnetul ritmat și frenetic al propriilor pași pe când fugea prin iarba aspră a câmpiei și, în același timp – tot mai slabe, din pricina distanței tot mai mari –, strigătele războinicilor prinși în lupta inegală ce începuse în tabără. Prin bunăvoința spiritelor protectoare ale clanului său, Bodith reușise să oprească un cal răzlețit prin ceața deasă de pe câmp și își îndemnase fiul să urce pe spinarea lui. Doar în momentul acela el își dăduse seama că era rănită; imaginea ei îl urmărea și acum: cădea în genunchi în iarba înaltă, cu pieptul slab sfâșiat de o săgeată și, cu o voce pierdută, întinzând brațele, îl îndemna să fugă. „Fugi!”, îi spusese respirând greu, cu ultima suflare ce-i mai rămăsese. „Du-te la Utrigúr, el... o să te ajute!” Când se întorsese cu Utrigúr și cu cincizeci de războinici în tabăra devastată, găsisse în zăpadă trupurile părinților săi decapitate ca și ale celorlalți. Singurul supraviețuitor fusese servitorul Mandzuk, pe care îl descoperiseră grav rănit și cu arsuri sub resturile carbonizate ale unei iurte. Din acea zi, Utrigúr practic îl adoptase și, dându-i-l alături pe Mandzuk, făcuse din el un războinic, ajutându-l după aceea să-și ducă la capăt răzbunarea. Obligat de împrejurări să se maturizeze forțat, mai repede decât se întâmpla de obicei cu copiii din neamul său, Balamber devenise imediat mai puternic, mai

crud și mai tenace decât ceilalți. Avarii învățaseră cei dintâi să le fie frică de el, însă drumul răzbunării sale fusese presărat cu capetele multor dușmani din mai multe popoare. Acum că ajunsese în pragul celor treizeci de ani, numele său era cunoscut în tot neamul Hiung-nu, aproape tot atât pe cât fusese cel al tatălui său. Ca și el, era un *kutuheu*, un apreciat comandant militar care, ca urmaș al lui Utrigúr, era destinat să aibă un mare viitor ; cu toate acestea, observând-o pe Go-Bindan, putu să-și dea seama cât de firav fusese începutul său, își aminti de dureroasa măcinare interioară ce-i marcase ultimii ani ai copilăriei și îi veni în minte duritatea urcușului său către ieșirea din acea prăpastie a înfrângerii și singurătății.

Încet-încet, atent să nu o trezească, se lungi cu fața în sus, renunțând să-și dea mâna la o parte. Nu știa unde să-și pună mâna dreaptă, aflându-se acum într-o poziție nefirească, astfel că o trase înapoi și o ridică, cu intenția să se întoarcă apoi pe o parte și să revină la poziția de mai înainte, însă ea, cu un mic geamăt, se strânse și mai tare de el, se lipi ușor de trupul său și își potrive capul sprijinindu-l în scobitura umărului său, încât, pentru o clipă, bănuî că era trează. Acum nu și-ar mai fi putut schimba poziția fără să o trezească. Își sprijini mâna pe umărul ei și rămase așa : privind stelele ce pulsau prin despărțiturile acoperișului și ignorând sforăitul greu al lui Mandzuk, pentru a asculta respirația regulată a fetei. Apoi, din nou, alunecă în somn.

De pe malul ierbos, străjuit de un pâlc de mesteceni tineri, Balamber veghea ca oamenii săi să treacă vadul de la Aubis fără probleme, fără să vatăme carele sau să piardă cele câteva animale pe care *mingan*-ul le avea cu el. În apropierea unui mic cătun, ceva mai la vale, era un pod, însă cercetașii anunțaseră că francii râureni, infanteriști, o lungeau și întârziu să traverseze; de aceea, dată fiind lărgimea râului și adâncimea mică a apei, el hotărâse să câștige timp, *mingan*-ul părăsind drumul și traversând prin vad. Trebuia să se grăbească, fiindcă ziua se apropia de sfârșit, iar vremea era în schimbare: vântul bătea tot mai tare, iar pe cer, spre apus, se ridicau repede imenși nori plumburii, străpunși și luminați din când în când de fulgere șerpuitoare. În depărtare răsună hurelul tunetului: glasul unei puteri divine și necunoscute, a cărei forță o cunoștea bine și de care avea motive temeinice să se teamă. Astfel că îi îndemna fără încetare pe capii centuriilor să grăbească trecerea oamenilor, iar Mandzuk făcea la fel în mijlocul vadului, strigând și înjurând. Marea tabără fortificată a lui Attila nu trebuia să fie mai departe de zece mile, dar acum înaintase deja și, pentru a o ajunge din urmă înainte de a se întuneca, era absolut necesar să grăbească pasul, lucru destul de greu, fiindcă atât oamenii, cât și caii și animalele de povară erau supuși la mari sfortări. Deși îngreunat de efecte și provizii și încetinit de animale, *mingan*-ul mărșăluise într-adevăr ziua întreagă relativ repede, mărinz poate mai mult decât trebuia distanța ce îl despărțea de gepizii lui Ardarich.

Și iată trecând acum carul în care stătea Go-Bindan. Fata îi urma pe războinicii Hiung-nu deja de trei zile. Călătorea în car sau pe spinarea catârului și nu rareori războinicii aspri o luau pe spinarea cailor lor. Bunăvoința surprinzătoare pe care comandantul lor i-o arăta nu stârnea comentarii în rândurile lor, dar era un motiv mai mult decât suficient ca să o trateze cu toată grija pe care le-o îngăduiau împrejurările. Și apoi, simpatia pe care le-o inspira făcea restul. Fata rămăsese alături de ei nu fiindcă Balamber sau altcineva ar fi invitat-o să se alăture *mingan*-ului, ci pentru că, atunci când războinicii Hiung-nu părăsiseră satul în care o întâlniseră, ea se lipise pur și simplu de coloană, iar din acel moment nu se mai putuseră descotorosi de ea. În zilele ce urmaseră, căpătase tot mai multă încredere în războinici și chiar învățase surprinzător de repede câteva zeci de cuvinte din limba lor, atât cât avea nevoie ca să ceară, să ocărască, să blesteme și mai ales să se târguiască. Seara, după ce mânca, împreună cu Balamber și cu oamenii lui cei mai de încredere, se depărta și începea să hoinărească de la un bivuac la altul, întorcându-se cu o panglică, cu o brățară sau cu vreo altă podoabă mărunță, pe care le puneă apoi într-o traistă veche din piele de căprioară primită de la Mandzuk, de care nu se despărțea niciodată. Din când în când, dispărea chiar și pentru o după-amiază întreagă, pentru a apărea din nou de fiecare dată când *mingan*-ul își instala tabăra. Balamber, care nu se ocupa deloc de ea în timpul marșurilor lungi, nu o întreba nimic, dar se obișnuise să o găsească alături de bivuacuri, iar la căderea nopții o găsea culcată aproape de locul unde dormea el, învelită uneori în niște zdrențe ale unui cort pe care le folosea și ca manta și pe care le procurase, ca și mocasinii din piele de berbec ce acum îi protejau picioarele, de la vreun războinic al *mingan*-ului. Nu vorbea mult, nu povestea nimic despre ea ; însă, în prima zi, Balamber putuse să ghicească de unul singur câte ceva. În momentul acela, coloana trecea prin fața unui grup de patru războinici de stirpe germanică, ușor de recunoscut după haine și pieptănăturile ciudate specifice turingienilor ; lăsându-și caii să pască, se tolăniseră în iarbă sporovăind într-un calm desăvârșit, în vreme ce-i urmăreau

pe aliați trecând. Go-Bindan, cățărata pe un catâr supra-încărcat pe care un servitor sarmat îl ducea de căpăstru, arătase cu ură în direcția lor scuipând de mai multe ori cu dispreț și netezindu-și energic rochia, întocmai ca un adevărat Hiung-nu. Postându-se între fată și acei războinici – care, văzând ce făcea ea, deveniseră deodată atenți și în mod evident iritați –, Balamber o întrebase care era motivul acelui gest jignitor. Roșie la față, ea își întoarse privirea în față, ridicându-și mândră bărbia.

— Turingienii sunt niște gunoaie !

Nu spusese mai mult, dar în ochi îi apăruseră lacrimi de furie. Apoi, aplecându-se deodată în față, se agățase de gâtul catârului și, căutând să-i apuce căpăstrul, îi strigase servitorului care o conducea să se oprească ; acela se opri de îndată, temându-se ca animalul, enervat acum, să nu devină până la urmă furios. Go-Bindan, roșie ca para focului, îi vorbi iar lui Balamber arătându-i din nou cu degetul pe oamenii aceia :

— Ucide-i, Shudian-gun !

Despre turingieni Balamber nu avea în general o părere prea bună. Totuși erau aliații lor. Uimit peste măsură, își oprise și el calul și o întrebase de ce ar fi trebuit să-i ucidă pe cei patru. Cu o voce frântă de plâns, ea îi răspunsese :

— Toți sunt răi. I-au ucis pe părinții mei !

— Ești sigură că ei au fost ?

Ea continuase :

— Ei sunt ! Bineînțeles că ei sunt !

Apoi însă, contrazicându-se, adăugase :

— Toți sunt la fel ! Toți sunt niște demoni !

Cuprinsă de agitație, izbise cu furie catârul cu picioarele, ceea ce-l făcu pe acesta să se enerveze de-a dreptul, astfel că animalul, scuturându-și spinarea și izbindu-se de cavalerii aflați în marș, o azvârlise până la urmă pe jos. Privind-o ridicându-se furioasă de pe drumul prăfuit, Balamber nu putu să se abțină să râdă. Se dusesse lângă ea scuturând din cap și, apucând-o de rochie, o împinsese spre un car ce trecea chiar atunci :

— Turingienii sunt cu miile, îi spusese. Nu-i pot ucide pe toți. Și, în plus, sunt aliații noștri. Acum nu e momentul să te

răzbuni. O s-o faci cu mâna ta într-o zi când o să fii în sfârșit în stare să stai în șa.

Făcuse apoi un semn energic spre conducătorul vehiculului să se ocupe de ea, dăduse piteni calului și se îndepărtase pentru a ajunge în capul coloanei, fără să-i arate în vreun fel admirația vie pe care o simțise pentru ea. Știa bine prin ce trece, fiindcă el însuși trecuse prin ceva asemănător când era de vârsta ei. Își amintea ce înseamnă să-ți simți inima grea, plină de o ură și de un resentiment atât de puternice, încât să te poți agăța de ele ca să nu te lași biruit de teamă și de rătăcire, însă simțea în adâncul său dorința chinuitoare și niciodată mărturisită de a avea parte de un cuvânt blând, de un gest de tandrețe.

— Shudian-guuuuun !

Dând din mâini din vârful grămezii de lucruri încărcate în car, Go-Bindan îl striga. Fu surprins să o vadă zâmbind și îi zâmbi și el făcându-i cu mâna un semn de salut. În momentul acela, sosi în galop Odolgan, care, ca întotdeauna, îi comanda pe cercetași :

— Am văzut tabăra, anunță el mângâindu-și pe gât calul ce șiroia de sudoare în vreme ce oamenii săi rămăseseră în așteptare câțiva pași mai în urmă. La nu mai mult de șase-șapte mile romane ; e foarte mare. Când m-am întors, Utrigúr deja sosise. Toată armata se concentrează acolo.

Cu privirea ațintită asupra războinicilor ce traversau vadul, Balamber ridică din umeri.

— Curând ajungem și noi, fii pe pace.

— Dacă ți se pare mai potrivit, la vreo două mile de-aici e o veche *villa* părăsită. E și un izvor, așa că am putea chiar să poposim acolo.

Balamber scutură din cap și, ridicându-și bărbia, făcu semn către norul de praf ridicat de ariergardă.

— Nu. O s-o lăsăm celor de-acolo. În seara asta vreau să fiu în tabără. Armata lui Etius e aproape și, dacă acolo se fac planuri de bătaie, vreau să le aflu din timp și să mă asigur că *mingan*-ul meu o să aibă un rol important.

Odolgan arată cu capul înapoi :

— De-aici înainte e numai șes. Cât vezi cu ochii numai pășune. Doar când și când câte un câmp de orz, câte o gospodărie părăsită, câțiva copaci. Dacă Attila vrea să dea bătălia aici, ei, aş zice că n-ar putea alege un loc mai potrivit.

Balamber se mulțumi să încuviințeze. Treceau acum ultimii războinici. Fără grabă, Mandzuk sui malul și se apropie de Balamber.

— Au trecut toți, anunță. N-am pierdut nici măcar un vițel.

La orizont, un fulger șerpui printre norii joși de cerneală și, câteva clipe mai târziu, fu urmat de bubuitul prelungit al tunetului. Balamber trase de hățuri și își întoarse calul.

— Să mergem ! ordonă nervos. Spune-le oamenilor tăi să se grăbească.

Soarele apunea când începură să audă în spatele lor ecoul îndepărtat al bătăliei : un fel de huruit înăbușit, ce părea să urmărească *mingan*-ul împreună cu furtuna. Oamenii își ținură caii și începură să ciulească urechile și să se întrebe unii pe alții din priviri. Balamber și Mandzuk, alarmați, se duseseră deja spre marginea drumului și scrutau câmpia presărată de pâlcuri de ploi ce se aplecau în vânt, când câțiva Hiung-nu ce fuseseră lăsați în ariergardă parcurseră coloana în galop și se opriră înaintea lor. Balamber îl recunoscu pe cel care îi conducea : era Toraman, unul dintre cei mai tineri capi de centurii ai săi și poate cel mai valoros.

— Gepizii ! raportă în culmea agitației. La vad e luptă mare. Și răurenii au atacat acolo podul.

O grimasă de nemulțumire apăru pe chipul comandantului său.

— Cine i-a atacat ? Cavaleria romană ? Vizigoții ?

Toraman ridică din umeri :

— Da, cavaleria goților, dar mai ales infanteria francă și burgundă. De fapt, n-am putut să văd bine, e mare îmbulzeală acolo.

Mandzuk își îndemnă calul și se apropie.

— Nu e un moment potrivit pentru luptă. Oamenii și caii sunt obosiți și în curând va fi întuneric. Și furtuna...

Balamber însă hotărâse :

— Cei care pot să schimbe caii să o facă. Sună cornul și transmite ordinul : mergem înapoi în formație de luptă. Și

cheamă-l pe Odolgan ; spune-i să trimită pe cineva să-l anunțe pe Utrigúr.

În vreme ce coloana se oprea la sunetul cornului, Balamber îi spuse lui Toraman :

— *Jagun*-ul tău se află la coada coloanei, așa-i ?

— Da, *Shudian-gun*.

— Deci acum o să fie în frunte. Stai aproape de mine și să faci tot ce o să-ți spun.

Chipul mândru al lui Toraman se luminează.

— Sigur că da ! răspunse prompt.

Trase de hățuri și, biciuindu-și calul, se îndreptă cu ai lui spre detașamentul său. Între timp, *Mandzuk* parcurgea în trap rapid întreaga coloană arborând stindardul verde și chemându-i pe capii de *jagun* să-și pregătească detașamentele pentru lupta ce avea să înceapă curând. Urmând o schemă pe care demult o aplicaseră cu succes, războinicii, mulți dintre ei urmați de cel puțin un servitor care avea un cal de rezervă, își schimbau animalul, îmbrăcau armurile și, întorcându-se spre apus, se dispuneau pe câmp în rânduri de câte zece. La fiecare zece rânduri flutura în vânt stindardul unui *jagun*. Efectele, proviziile și țiitoarele trecură la coadă sub supravegherea servitorilor. *Mingan*-ului nu-i trebui mult timp ca să se dispună în formațiune de luptă și să pornească mai întâi la pas și aproape imediat la trap în urma comandantului său și al stindardului ce flutura în vânt ținut de *Mandzuk*. Balamber, care, pentru a câștiga timp, își luase peste cămașa de in doar platoșa cu plăci metalice, umerarele și coiful ascuțit, se afla în fața lui *Mandzuk* la două lungimi de cal și scruta atent înaintea sa, în căutarea dușmanului.

Refăcând drumul pe care-l străbătuseră până atunci, *mingan*-ul urcă, apoi coborî de mai multe ori lungile unduiri ale câmpiei străbătând în goană șiruri de ploi și desișuri de stejar, traversând în zbor pâraiașele, răvășind și călcând în copite lanurile de grâu. Tropăitul cadențat și asurzitor al pașilor sutelor de cai nu lăsa să se audă decât slab și doar pentru scurte momente ecurile bătăliei, dar deasupra pădurii ce flanca râul Balamber vedea deja plutind norul de praf ridicat de două armate în luptă. Când ajunse mai aproape,

văzu năvălind în fugă dintre copaci mulți oameni, majoritatea servitori și scutieri ai războinicilor gepizi, care mergeau cât puteau de repede în urma animalelor de povară și care, întâlnindu-i pe războinicii Hiung-nu pe câmp, ridicau mâinile strigând cuprinși de panică și arătau nedeslușit în urmă. Ajunseră în sfârșit la malul râului, iar acolo ochilor săi li se oferî spectacolul impresionant al miilor de războinici care, pe celălalt mal, se înfruntau într-un uriaș vălmășag, cum nu mai văzuse de la bătăliile împotriva bizantinilor. Își trase calul și dădu semnalul de oprire ; chiar în acel moment, din vălmășagul norilor porni să cadă o ploaie torențială, astfel că, în vreme ce *mingan*-ul își oprea galopul în spatele său, cu vacarmul luptei se amestecară în urechile sale tunelele asurzitoare ale unei adevărate ruperi de nori.

Nu-i trebui mult să-și facă o idee asupra situației : izbiți cu o incredibilă forță de atacatorii lor, gepizii se luptau cu vitejia dintotdeauna și strângeau rândurile, însă, cu toate acestea, pierdeau teren, astfel că, în mai multe puncte, lupta, ce trebuia să fi început mult dincolo de câmpie, se desfășura acum pe malul râului sau chiar în mijlocul vadului. În mulțimea dușmanilor ce se năpusteau cu un vuiet puternic asupra războinicilor lui Ardarich recunoscă rânduri compacte de franci, cavalerie grea, a cărei vitejie de nestăpânit era bine cunoscută, dar și valuri de cavaleri, probabil burgunzi ori vizigoți. Văzând cât de larg era frontul de luptă și cât de strâmt și de adânc era râul pe acea porțiune, își dădu seama că gepizii riscau să fie înconjurați din ambele laturi ; întrucât la dreapta podul era apărat totuși de râureni, pericolul principal venea din stânga, adică, mai mult sau mai puțin, de acolo de unde se afla el cu *mingan*-ul său. Chiar dacă lumina zilei se stingea repede, iar locul era atât de plat, încât nu-și putea face o idee exactă despre consistența armatei dușmane, se temea ca nu cumva ceea ce vedea venind acum împotriva lor să fie întreaga armată a lui Flavius Etius. Ținând stindardul, Mandzuk veni alături de el. Îndreptă arătătorul spre stânga.

— Acolo, îl anunță. Traversează acum.

Într-adevăr, un întreg detașament de goți își pusese pe fugă adversarii, tocmai traversa râul și ajunsese pe punctul de a urca pe mal. O confruntare cu cavaleria vizigotă în armură era tot ce li se putea întâmpla mai rău oamenilor săi, cei mai mulți fiind echipați cu armament ușor ; totuși, Balamber nu-și îngădui să mai șovăie :

— După mine ! strigă trăgând sabia și dând pinteni calului.

Războinicii Hiung-nu porniră după el într-un galop furios mai întâi de-a lungul malului, apoi, improșcând cu putere apă împrejur, direct în albia râului. Nu avuseseră vreme să tragă cu arcul, iar ciocnirea cu goții se produse imediat și fu cât se poate de dură. Înaintând prin apa tulburată, care în unele locuri ajungea până la genunchii cailor, războinicii se înfruntară în zeci de dueluri corp la corp pline de furie. Cei care, odată răniți, cădeau din șa în apa râului, cu greu se mai puteau ridica, fiindcă erau prăvăliți la loc și, fiind călcați de copitele cailor în continuă mișcare, se înecau, deși apa nu era prea adâncă. Lumina zilei făcuse loc întunericului ; lupta continua confuză, într-un peisaj de coșmar, în care fulgerele pe care cerul le descărca asupra combatanților luminau din când în când cu o lumină albăstrie mulțimea care, biciuită de furtună, se agita în apa clocotitoare. Ploaia se transformă în grindină, fără ca din această pricină războinicii celor două tabere — care, în plus, aveau zdravăn de lucru ca să-și țină sub control caii îngroziți și împiedicați de fundul accidentat al râului — să înceteze să se arunce unii asupra celorlalți. În vuietul bătăliei și al furtunii, Balamber nu mai izbutea să dea ordine alor săi. Ocupat să se apere și să lovească, cu greu putea să-i vadă pe Toraman și pe alți câțiva războinici Hiung-nu ce luptau cu îndârjire alături de el, însă nu reușea să-și facă o idee despre cum reușea *mingan*-ul său să țină piept asaltului năvalnic al dușmanului. Recunoscă într-un târziu la lumina fulgerului stindardul lui Mandzuk, dar steagurile mai mici ale centuriilor nu le putea distinge prin desişul de sulite ce se înălțau și coborau împrejur ca niște valuri. Mulți cai fură doborâți de ambele părți și chiar dereșul său, pe care nu avusese nicidecum timp să-l apere, fu curând ucis de o lovitură de sulită. În cădere, Balamber se agăță de valtrapul

calului unui războinic got ocupat să se apere cu sulița de alți soldați Hiung-nu. Trăgându-și pumnalul din cizmă, îl înfipse în coasta bărbatului spărgând împletitura inelelor de fier, apoi, cu mare iuțeală, îl apucă de o margine a mantalei, îl răsturnă din șa și încălecă în locul său. Puse mâna imediat pe sabia pe care acela o avea agățată la oblânc și, din nou, strigând cu furie, dădu pinteni calului și se aruncă iarăși în luptă, sperând că ai săi îl vor urma. Dușmanul se lupta însă cu furie, iar celălalt mal al râului care mai întâi i se păruse doar un torent se arăta acum de neatins. După o vreme, nu știa cât anume, ploaia încetă, iar pe cer norii începură să se împrăstie cu repeziciune, lăsând să răzbată timid chiar și licărirea câte unei stele. În vad însă lupta continua cu o îndârjire de necrezut, fiindcă, între timp, ambele părți primiseră întăriri. Balamber își dăduse seama că alte *mingan*-uri veniseră să-i sprijine oamenii, dar nu putea să le recunoască stindardele. Pe de altă parte, vizigoții primiseră și ei ajutoare, astfel că rezultatul luptei rămânea incert. Deodată, se auzi strigat de Odolgan și, întorcând privirea, îl văzu salutându-l cu obișnuita sa veselie neghioabă în timp ce-și scotea sulița din pânțelele unui cavaler dușman. Întorcându-se, distinse un zid compact de războinici călare ce tocmai cobora în vad și înțelese că întregul *tuman* al lui Utrigúr se aruncase în luptă. Se avântă atunci înainte, îndemnându-și cu și mai multă vigoare oamenii pe care îi avea alături, iar la scurtă vreme, la sunetul unui corn, goții începură să iasă din luptă retrăgându-se spre mal și chiar dincolo de el, fără ca războinicii Hiung-nu, epuizați, se dea vreun semn că ar intenționa să-i urmărească. Balamber constată că, atât cât putea să vadă, pe întregul front al luptei, dușmanul se retrăgea, în vreme ce armata Hiung-nu prelua controlul malului. Când ajunse sus, la rândul său, putu să întrezărească, abia ghicită în semiîntuneric, masa goților ce se îndeărta peste câmpie. Odolgan și Mandzuk veniră lângă el.

— Se duc. Am învins! exclamă cel dintâi cu entuziasm.

În loc să-i răspundă, Balamber aruncă o privire în spate. Din cauza luminii firave a nopții, nu putea distinge în mulțimea amestecată ce umplea vadul și cele două maluri ale

râului Aubis oamenii *mingan*-ului său, dar era sigur că acesta suferise pierderi foarte mari. Mulți răniți rățăceau prin albia râului împleticindu-se fără ținută prin apă și cerând ajutor ; pe alții, incapabili să se miște, îi târau tovarășii lor și îi depuneau sus, pe mal, fără să poată face altceva pentru ei. În punctele în care apa era cea mai joasă se ghiceau îngrămadiri de trupuri de oameni și de cai. Chiar și câmpia în fața lor era presărată cu oameni căzuți. Balamber, sfârșit, se gândi că și de data aceasta fusese prins în luptă pe un râu ; însă, în comparație cu cea care tocmai se încheiase, lupta pe care o dusesse împotriva burgunzilor în Sapaudia îi părea acum doar ceva mai mult decât o încăierare între niște mucoși. Mandzuk îi atrăsese atenția înspre mal.

— Cel care vine încoace nu e Ardarich ?

— E Utrigúr cu el, îl anunță Odolgan.

Urmărindu-le privirea, Balamber văzu ieșind din întuneric cei doi principii, fiecare însoțit de suita sa. Hunul și gepidul erau de rase diferite ; totuși, din anumite puncte de vedere, se asemănau mult. Amândoi, deși erau trecuți de cincizeci de ani, erau de statură modestă, pe care însă o compensau printr-o înfățișare și o ținută autoritare. În privirile amândurora se citeau viclenie și o cumplită cruzime. Ardarich era uscățiv, cu un profil ascuțit, de vulpe, cu păr blondiu, mustăți lungi și ochi azurii, cu o expresie nemaivăzut de pătrunzătoare. Onegesius era îndesat, gros la trup și cu capul mare, lent în mișcări, dar avea impresie de moliciune pe care o lăsa oricui îl privea era imediat contrazisă de privirea pătrunzătoare și extrem de vie a ochilor săi neliniștiți de mongol. La fel de crud sau poate chiar mai crud decât căpetenia gepidă de același rang, era total lipsit de umorul acestuia : într-adevăr, nici unul dintre războinicii Hiung-nu nu putea spune că-l văzuse vreodată râzând. Cel mult, îl puteai vedea câteodată cum își întinde buzele într-un zâmbet de gheață, neliniștitor chiar și atunci când se dorea prietenos. Nu era prea iubit, mai mult temut, iar asta și din cauza relațiilor sale strânse cu Attila, căruia i-a fost dintotdeauna principalul sfătuitor. Cu toate acestea, dacă nu pentru altceva, atunci pentru a-și cultiva prestigiul personal, știa să fie generos cu cei care-l

slujeau, iar Balamber îi era dator mai mult decât mulți alții. De aceea, și pentru respectul cuvenit, îi veni în întâmpinare împreună cu Mandzuk și Odolgan. Oricum, nu trebui să facă prea mult drum, fiindcă cele două căpetenii se opriră curând în fața sa. Utrigúr, sprijinindu-și ambele mâini pe mânerul argintat al șeii și aplecându-se puțin înainte peste grumazul calului, își arată surâsul enigmatic în care doar cine îl cunoștea de multă vreme, cum era cazul lui Balamber, ar fi putut recunoaște o sclipire de simpatie sau mai degrabă de bunăvoință satisfăcută.

— Salutare, Balamber. Astăzi *mingan*-ul tău a luptat foarte bine. Viteazul Uldin ar fi mândru să vadă ce războinic magnific a devenit fiul său.

Balamber își simți inima umplându-se de mândrie. O laudă ca aceea înaintea căpeteniei unui popor aliat reprezenta pentru el o mare onoare. Ducându-și mâna la piept, își plecă în semn de închinăciune capul.

— Mă onorezi, Onegesius. Tu știi că nu vreau altceva decât să te servesc și să fiu la înălțimea memoriei tatălui meu.

Ardarich, care nu încetase nici o clipă să-l studieze cu ochii săi de acvilă, încuviință grav :

— Dușmanul era foarte numeros și hotărât. Dacă nu ai fi fost tu, acum am fi fost copleșiți. Nu voi uita ajutorul pe care ni l-ai dat.

Acea recunoaștere regească îl obligă pe Balamber să se retragă respectuos.

— Am făcut tot ce-am putut cu forțele de care dispuneam.

— Războinicii tăi s-au luptat ca niște tigri.

— Păcat că e prea târziu să-l urmărim pe dușman.

La cuvintele acelea, Ardarich și Onegesius schimbară o privire nedumerită, apoi, gepidul, înălțându-și sprâncenele sure, își întoarse privirea către el.

— Să-l urmărim pe dușman, zici ?

Surprins de nesiguranța ce se citea pe chipul lor, Balamber își privi căpetenia descumpănit, făcând semn cu mâna către apus, unde dușmanii dispăruseră de-acum în întuneric.

— Ei, da. Etius e înfrânt, iar dacă regele...

Utrigúr îl întrerupse :

— Astăzi am înfruntat doar avangarda armatei lui Etius. Tu ai învins aici, dar francii lui au luat podul. Trebuie să ne retragem, și încă repede. Attila ne așteaptă în tabăra fortificată la câteva mile mai în față, într-un loc numit Campus Mauriacus. O să-l găsiți negreșit : focurile se văd de pe drum.

Ochii lui Balamber îi căutară automat pe cei ai tovarășilor săi și citi în ei aceeași descumpănire.

— Vrei să spui că...

Ardarich zâmbi :

— Așa e. Adevărata bătălie încă nu a început.

Se lăsă un moment stânjenitor de tăcere, în care se auziră doar chemările răniților și strigătele războinicilor, care, în grupuri mici, rătăceau pe câmpul de luptă sub lumina palidă a lunii căutându-și detașamentele. Balamber nu putu găsi cuvinte care să exprime starea sufletească în care se afla. Nu reușea să creadă că o bătălie cum era aceea pe care tocmai o dusesese să nu fi fost hotărâtoare. Oricum, Utrigúr încheie acea discuție pe un ton poruncitor.

— Trebuie să ajungem imediat în tabăra lui Attila. Pune-ți în ordine *mingan*-ul și treci înapoi râul, apoi ține-te numai pe drum cu restul *tuman*-ului : trebuie să fim acolo cât mai curând.

— Dar... Avem foarte mulți răniți și...

Nerăbdător, Utrigúr trase de hățuri :

— Faceți ce puteți pentru ei. Trebuie să plecăm de-aici imediat.

Balamber, în culmea uimirii, ar fi vrut să obiecteze, să se opună și să pună întrebări, dar Onegesius și regele gepid își întorseseră deja caii și se îndepărtau împreună cu războinicii din suitele lor. Îi urmări cu privirea până când dispărură în întuneric, apoi Odolgan îl readuse la realitate.

— Ne mișcăm ? întrebă cu glas șovăitor.

Balamber abia dacă întoarse capul spre el. Apoi, trăgând de frâu, își urni calul.

— Da, spuse întunecat la față. Trecem înapoi râul.

— Și răniții ?

— N-ai auzit ce a zis Onegesius ? O să facem ce putem, nu ?

Cortul cel mare al lui Flavius Etius era atât de ticsit, încât numeroșii ofițeri romani prezenți și încă și mai numeroasele căpetenii ale contingentelor barbare stăteau practic umăr lângă umăr. O mulțime de bărbați cu arme diferite și îmbrăcăminte diferită aparținând diferitelor neamuri reprezentate în armată se adunau în jurul lui *Magister militum* și al mesei mari de campanie cu tăblia aproape în întregime acoperită de o hartă militară pe care un sfeșnic masiv pe trei picioare o scâlda într-o lumină gălbuie. Sebastianus, care avea privilegiul de a se găsi în apropierea lui Etius, se bucura de o poziție avantajoasă, pentru care era cu siguranță mult invidiat de ceilalți ofițeri mai puțin norocoși, prinși în ultimul rând.

Cea mai însemnată dintre căpeteniile aliate era Teodoric, atât pentru originea de rang evidentă, cât și pentru că vizi-goții săi reprezentau ei singuri aproape jumătate din întreaga armată. Se afla alături de Etius, pe care îl depășea în statură cu mai bine de o palmă, și îl avea cu sine pe fiul său, Thorismund, puțin peste douăzeci de ani, cu trăsături mai puțin aspre decât ale tatălui, dar cu aceeași atitudine hotărâtă. De cealaltă parte a mesei stătea Chilperic, pe care Sebastianus îl revăzuse cu bucurie la Aureliana : încă șchiopăta din pricina uneia dintre multele răni primite în Sapaudia, dar în rest părea în plină formă. Din Sapaudia adusesese la Lugdunense cinci mii de războinici înarmați și echipați cum se cuvine : într-adevăr, în fața pericolului comun, tatăl său alesese să-și lase la o parte resentimentele față de *Magister militum*, care în primăvară nu-și ținuse promisiunea de a le

veni în ajutor. Sebastianus nu aşteptase prea mult până să-i pună întrebări despre Frediana, aflând astfel că şi ea se afla în armată; în timpul marşurilor îndelungate din ultimile zile trebuise totuşi să rămână alături de *Magister* şi nu avu-se ocazia să o întâlnească. Din câte îi povestise Chilperic, devenise de-acum eroina neamului său, însufleţită de o ură de nestins faţă de huni şi de o sete de răzbunare plină de mândrie. Tocmai datorită carismei sale şi a hotărârii neclintite atâţia burgunzi consimţiseră să se alătore armatei lui Etius, trecând peste propriile resentimente faţă de el. Principele îl avea în dreapta pe Meroveus, tânăra căpetenie a francilor salii¹, care, în lupta dusă împotriva răurenilor, îl ucisese personal pe rivalul său Gundobaudus; la dreapta lui Chilperic în schimb trona corpulentul Sangiban. Erau prezenţi apoi capii miliţiilor barbare şi, fireşte, înalţii ofiţeri romani ce-l urmaseră pe Etius din Italia şi aceia care i se alăturaseră de curând lui *Magister* din Galii, cel dintâi fiind Egidius, care, deşi avea doar ceva mai mult de treizeci de ani, trecea deja drept un excelent general de infanterie. Se afla acolo şi Elvius Metronius, dar prea în umbră pentru ca Sebastianus să-l poată vedea; Etius îi încredinţase misiunea dificilă de a comanda legiunea abia instruită, dar incredibil de numeroasă a bagauzilor, armoricanilor şi miliţienilor voluntari pe care îi adusese cu sine din provinciile de apus: circa şase mii de oameni, cu armament divers şi deseori rudimentar, cei mai mulţi fiind lipsiţi de orice instruire militară, ce se adunaseră cu generozitate sub însemnele Romei pentru a duce ceea ce ar fi putut să fie ultima ei bătălie. Îngroşau rândurile armatei, dar erau o prezenţă stânjenitoare pentru Etius, chiar dacă, la drept vorbind, în timpul lungilor marşuri din ultimele zile, nu se făcuseră responsabili de acte deosebite de nesupunere sau de abuzuri împotriva populaţiei. Oricum, până în acel moment, *Magister militum* îi pusese să mărşăluiască la coadă, astfel încât capacitatea lor de a lupta nu fusese încă pusă la încercare.

1. Colegiu de 12 preoţi ai cultului zeului Marte, păstrători ai scuturilor sacre şi conducători ai dansurilor războinice la sărbătoarea acestuia.

Nimeni dintre cei prezenți nu stătea pe vreunul dintre puținele scaune disponibile, iar asta și fiindcă de acolo le-ar fi fost greu să observe cu atenție marea hartă din piele de căprioară pe care, în diferite culori, adjutanții lui *Magister militum* desenaseră sumar, după indicațiile cercetașilor, principalele repere topografice ale regiunii, delimitată la apus de cursul râului Aubis, iar la răsărit de acela mai șerpuit al Marnei.

În mijlocul generalilor, al regilor și al căpeteniilor barbare, figura lui Etius se distingea nu atât prin prestața fizică – cu siguranță prezentă, în ciuda staturii sale obișnuite – ori prin splendoarea armurii sau a veșmintelor – cunoștea bine cât era de important să impună respectul în raporturile cu barbarii –, cât mai ales prin magnetismul natural ce emana din întreaga sa persoană. Ca întotdeauna, părea hotărât și sigur pe sine.

— Aici, spuse arătând spre hartă cu un mic pumnal, e numai șes, exact așa cum vedeți aici în jur. Și cam în punctul acesta – arată cu degetul spre un punct negru, situat între cursurile celor două râuri, mai aproape de cel dintâi decât de al doilea –, în apropierea încrucișării dintre drumul ce duce de la miazăzi la Durofortorum și drumul de care parcurs până acum, se află tabăra lui Attila.

Mângâindu-și barba deasă, Teodoric observă :

— E limpede că se pregătește de luptă. A ales bine locul : pe câmpia asta poate să-și folosească la maximum cavaleria, iar în cazul în care nu reușește, o să poată s-o șteargă oricând pe un drum roman.

— Cum crezi că ar trebui dispusă armata ? întrebă Chilperic, care, în ciuda vârstei sale relativ tinere, nu părea să manifeste vreo teamă reverențioasă față de *Magister*.

Etius răspunse prompt :

— Probabil că Attila va prefera să se lupte în tabăra lui fortificată și cu siguranță nu-și va posta hunii prea departe de ea. Oricum, după câte spun iscoadele, gepizii, care au ajuns ultimii, au poposit în dreapta taberei. Dacă luăm în considerare că francii lui Meroveus sunt deja în dispozitiv înaintea lor la o distanță de câteva mile, aş zice că mâine cel mai bine ar fi să dispunem la dreapta lor detașamentele

galo-romane ce ni s-au alăturat lângă Aureliana și apoi, în centrul dispozitivului, infanteria pe care am adus-o din Italia și alanii lui Sangiban ; eu o să ocup cu cavaleria latura stângă, iar voi, vizigoții — se întoarse spre Teodoric —, ar trebui să vă așezați în schimb la dreapta, având sprijinul alanilor. Cavaleria voastră e cea mai puternică din toată armata și a știut deja să țină piept hunilor, de aceea ar trebui să reușească să-i împiedice să ne înconjoare. Dacă după aceea Attila va ataca în centru, așa cum cred, o să avem posibilitatea să-l încercuim și să ne închidem rândurile spre tabăra lui. În orice caz, acesta va fi obiectivul nostru în bătălie ; patrulele au raportat că suntem mai numeroși decât ei, chiar dacă nu cu mult, și, dacă e așa, trebuie să încercăm să tragem toate foloasele posibile din acest avantaj.

Încrucișând brațele, Teodoric zâmbi acid :

— Îmi face plăcere că ai atâta considerație față de vitejia vizigoților. Îmi închipui că de asta ai ales ca adversari ai romanilor tăi pe gepizi, care or fi deja epuizați după bătălia de azi.

Chipul lui Etius, care până în acel moment avusese o expresie cordială, se înăspri :

— Ei bine, replică scurt, cred că și tu vrei să câștigi această bătălie cel puțin atât cât vreau și eu, nu ?

— Bineînțeles !

— Și atunci cel mai bun mod de a o face e să folosim cât mai bine forțele pe care le avem la dispoziție. Ai din întâmplare un plan de rezervă ?

Legănându-se pe picioare, Teodoric scoase un oftat răgușit și resemnat :

— Nu, admise. Planul e bun. Rămâne de văzut dacă voi, în centru, o să rezistați.

Rostise ultima frază cu un ton insinuant, privind ironic pe sub sprâncene înspre Sangiban. Acesta, firește, mușcă momeala. Chipul de obicei palid i se înroși și răspunse cu un zâmbet de gheață :

— Centrul o să reziste. Însă pentru o încercuire trebuie ca flancurile să se miște înainte, nu înapoi. Astăzi la râu goții au fugit.

La cuvintele acelea, tânărul Thorismund înjură și duse iute mâna la sabie. Însă tatăl său îl opri înainte să o scoată din teacă. Ochii săi trimiteau totuși fulgere de mânie. Sprâjinindu-se cu pumnii de masă și întinzându-se puțin deasupra ei, replică dur rostind răspicat :

— L-am trimis în ajutorul lui Meroverus pe fiul meu, cu toți oamenii pe care îi aveam în acel moment. Mai mult decât atât nu puteam face. În schimb, cei care nu au ajuns la timp ați fost voi. Ca și la Aureliana, unde n-ați ieșit de după ziduri. Se vede că zgomotul luptei te sperie, Sangiban !

Furios, regele alanilor i se adresă lui Etius :

— N-am venit aici ca să fiu insultat. Oamenii mei erau la multe mile în spate și nu e vina noastră că goții...

Încruntându-se, Etius ridică mâna și îl întrerupse :

— Ajunge ! N-are nici un rost să ne păruim pentru ce s-a întâmplat la vad. Ceea ce contează e că am cucerit podul și că am trecut râul.

— Cu siguranță nu e meritul lor, preciză încăpățânat Teodoric.

Cu un gest hotărât, Etius agită din nou mâna :

— Nu contează. Suntem o singură armată. Să nu uităm că suntem aici pentru a ne apăra de un dușman comun, de un pericol de moarte. Ranchiuna și rivalitățile nu pot decât să ne facă tuturor rău. Trebuie să încercăm să le lăsăm la o parte.

— Sunt de acord ! aprobă Chilperic și, pentru a readuce discuția la lucrurile concrete, îl întrebă pe Etius unde intenționa să-i dispună pe burgunzii săi.

Etius răspunse că aceștia urmau să lupte între romani și alani, apoi le făcu cunoscute pe scurt pozițiile contingentelor mai mici, dând comandanților indicațiile necesare pentru a se orienta în teren. În sfârșit, dizolvă adunarea, invitându-i pe toți să-și recupereze forțele în vederea bătăliei ce avea să înceapă curând ; îi reținu totuși pe Sebastianus și pe Metronius. Ceilalți ofițeri romani și toate căpeteniile părăsiră cortul fără să stea pe gânduri ; Teodoric și fiul său ajunseră ultimii la ieșire, iar cel dintâi se întoarse spre *Magister militum*.

— Nu am încredere în Sangiban și în alanii lui, spuse cu fermitate. Dacă fug mâine, bătălia e pierdută.

Etius îl fixă o vreme bună strângând buzele, apoi îi adresă un zâmbet liniștitor.

— Sangiban e mai hotărât decât crezi. Oricum, nu te teme, o să fac astfel încât mâine să nu poată fugi.

Încuviințând cu gravitate, Teodoric își luă rămas-bun și plecă împreună cu fiul său. După ce plecară toți capii și generalii, nu mai rămaseră decât bătrânul secretar al lui *Magister*, un servitor tânăr și două gărzi de corp uriașe, impasibile. Etius zăbovi câteva clipe fixând gânditor ieșirea din cort, în vreme ce de afară se auzeau tropotul cailor căpeteniilor aliate și ai escortelor acestora. Apoi, bătând cu lama pumnalului în palma celeilalte mâini, se întoarse spre harta întinsă încă pe masă. În cort se lăsa din nou tăcerea, spartă doar din când în când de pasul cadențat al paznicilor de rond și de vocile scăzute ale soldaților adunați în jurul unui bivuac din apropiere. Sebastianus și Metronius schimbară o privire descumpănită, temându-se că *Magister*, absorbit de preocupările sale firești în acele momente, uitase de ei. În sfârșit, scoase un oftat adânc și lăsă jos pumnalul ; își desfăcu apoi panglica roșie ce îi încingea toracele ca semn distinctiv al comandantului suprem și, după ce o împături, o puse pe masă. Apoi chemă printr-un semn servitorul pentru a-l ajuta să se elibereze de platoșă. În timp ce acela era ocupat să-i desfacă legăturile platoșei, *Magister* întoarse în sfârșit privirea spre cei doi ofițeri, pentru a o opri în final asupra lui Sebastianus. Nu fără emoție, acesta înțelese că foarte curând avea să afle care urma să fie misiunea sa pentru a doua zi. După reîntâlnirea de la Aureliana, Etius scrisese la Ravena pentru a-i obține titlul de *Comes* al Împăratului și îl voia în cercul adjutanților săi în raporturile de fiecare zi cu generali de calibrul lui Egidius sau Ricimerus, însă până în acel moment ignorase aspirația sa de a obține comanda unei unități. Acum însă Sebastianus intuia că venise poate momentul său. Se auzi în schimb întrebare câtă încredere consideră că poate avea în burgunzi.

— Sunt luptători desăvârșiți, *Eminentissime*, iar sub comanda lui Chilperic vor face lucruri minunate.

Ușurat de armura somptuoasă, Etius încuviință.

— Și de Sangiban ce poți să-mi zici ? La Aureliana ar fi putut face un atac prin ieșire, dar în schimb a rămas la adăpost cu ai săi în cazărmi. Apoi, astăzi, la râu, nu a ajuns la timp. Poate temerile lui Teodoric nu sunt chiar neîntemeiate.

Sebastianus își drese glasul. Îl deranja să-l contrazică pe *Magister*, dar, pe de altă parte, având în mai multe rânduri posibilitatea să conducă soldați alani în bătălie, își formase despre ei o părere cât se poate de bună.

— Cu îngăduința ta, *Eminentissime*, poate Sangiban nu e un leu, dar, oricum, judecata lui Teodoric în legătură cu alanii mi se pare cu totul nedreaptă : au apărat Aureliana mai mult de o lună și mă îndoiesc că în momentul sosirii tale erau apți să te sprijine cum se cuvine ; și să nu uităm că Attila a reușit să fugă cât se poate de iute. Cât despre luptele de azi, se găseau efectiv la multe mile distanță când a început bătălia și asta poate să explice întârzierea lor. Poate dacă vizigoții ar fi rezistat încă puțin, astăzi am fi putut să-i spulberăm pe gepizi o dată pentru totdeauna. În plus, e adevărat și că dacă mâine alanii cedează...

Chipul lui Etius se întuneacă.

— Asta nu trebuie în nici un caz să se întâmple ! exclamă pe un ton tăios. O să pun în spatele lor câteva detașamente de catafracti ; ca să-i ajute, firește, dar și ca să le taie, dacă e cazul, pofta de a mai fugi.

Întorcându-se spre hartă, făcu cu mâna un gest către el și Metronius.

— Dar să revenim la voi doi. Mâine tu o să te întorci la ilirii tăi. Unitatea ta o să se dispună pe latura stângă și în avangarda întărită cu câteva centurii de arcași călare : mâine arcașii vor avea un rol decisiv.

— Dacă aş putea avea centuria pe care i-ai încredințat-o lui Maliban...

Etius nu-și mai amintea, astfel că îi aruncă o privire întrebătoare.

— Da, *Magister*, alanul acela care m-a urmat de la Aureliana și pe care l-ai promovat chiar acolo.

Etius încuviință :

— Bine, o să-l ai pe acest Maliban. Cât despre tine...

Se întoarse spre Metronius, care, imediat, din instinct, se îndreptă din tot trupul devenind extrem de atent. *Magister militum* însă se întrerupsese. Întunecat, părea să ezite. Întorcându-se spre hartă, scoase un oftat adânc, punându-și mâinile în solduri.

— Nu avem ce face, spuse scuturând din cap descumpănit. Bagauzii tăi sunt o problemă : nu știu unde să-i pun.

Metronius, care, desigur, nu era entuziasmat de comanda care i se încredințase, înțelegea motivele pentru care comandantul său avea o asemenea atitudine : cu o lună înainte, când Etius dispunea numai de câteva mii de soldați care îl urmăseră din Italia, până și bagauzii îi păreau indispensabili, însă acum, văzând că sub însemnele sale se adună forțe considerabile, șovăia să-i angajeze în luptă. El însă nu avea de gând să se lase dat la o parte din luptă și nu era nici măcar dintre acei ofițeri aristocrați gata în orice moment să-și renege oamenii. De aceea, după ce-și dresе vocea, răspunse cu glas ferm :

— La drept vorbind, *Eminentissime*, batalionul meu nu cere decât să lupte.

Încetând din nou să se joace cu pumnalul pe care îl folosisе pentru a concentra privirile generalilor către diversele puncte ale hărții, Etius îi adresează un zâmbet ironic și totodată compătimitor.

— Batalionul... Așa-i spui ? „Legiunea Mâța Moartă“ ! Cu însemnul acela ridicol !

Rănit de sarcasmul său, Metronius păru să se tulbure pentru o clipă, dar își reveni repede. Stând nemișcat în poziție de drepti, preciză :

— Însemnul lor e cu siguranță destul de neobișnuit, *Magister*, și trebuie să spun că am încercat în mai multe rânduri să-i conving să-l înlocuiască cu unul mai sobru, dar fără nici un succes : acum au făcut din el simbolul lor și cred că, oricât ar părea de ciudat, toți ar fi în stare să-l apere cu prețul vieții. În afară de asta, cu îngăduința ta, aș vrea să precizez că nu e vorba doar despre bagauzi și că, oricum, printre ei nu puțini sunt cei care au ceva experiență în luptă. Sigur, nu am avut decât câteva zile ca să-i reorganizez, iar

cohortele pe care le-am alcătuit sunt puțin eterogene, dar nu cred că le-ar fi teamă de huni.

Fără să ridice ochii de pe hartă, Etius făcu un gest de nerăbdare cu mâna.

— A, tăietori de gâturi și dezertori: uite cine sunt ei! Oameni care fug!

Metronius roși ușor, dar își înăbuși iritarea ce i-o stârneau cuvintele acelea disprețuitoare, care, de fapt — firește, fără intenția lui Etius —, îl jigneau mai întâi pe el.

— Cu îngăduința ta, *Eminentissime*, cred că nu curajul le lipsește acelor oameni, ci mai degrabă organizarea și armamentul. Și chiar n-am văzut soldați mai dornici de luptă ca ei. Sunt în rândurile lor predicatori creștini fervenți, care au o mare influență și care îi cheamă fără încetare să apere cu armele Biserica și pământul lor. Se vor lupta, *Magister*, sunt sigur de asta.

Impresionat de fervoarea sa, Etius îl măsură reflectând.

— O fi cum spui, Metronius, dar ce mă fac cu ei? Nu pot în nici un caz să-i trimit împotriva cavaleriei hune ori a celei ostrogote.

Surprins de acea obiecție, dar în nici un caz resemnat, ofițerul plecă privirea pentru un moment căutând parcă cele mai potrivite cuvinte pentru a exprima tot ce purta în sufletul său. Ridică apoi capul, își dresе glasul și, privind drept în față, sugeră simplu:

— Ar putea fi folosiți în sprijinul infanteriei.

Sebastianus îi veni în ajutor.

— Desigur. Ar putea să contribuie numeric. Sunt mai multe mii și, îngroșând rândurile infanteriei, ar putea constitui o forță decisivă de asalt, dacă soarta luptei rămâne indecisă.

Privindu-l gânditor, Etius încuviință:

— Da, cred că așa o să-i folosesc.

Întorcându-se spre Metronius, adăugă:

— O să primești ordine detaliate mâine-dimineață.

Apoi, aruncând din nou pumnalul pe masă, îi salută pe amândoi și îi lăasă liberi.

— Acum să mergem să dormim, încheie punând o mână pe umărul lui Sebastianus. Mâine va fi o zi grea.

Trecând printre fâșiile de pânză ce închideau intrarea în cort, Sebastianus regăsi cu plăcere aerul ușor al nopții. Furtuna potolise puțin căldura pe care soldații o simțiseră atât de apăsătoare, iar vântul limpezise văzduhul, aducând în schimb spectacolul primului pătrar de lună și al unui cer presărat cu o puzderie de stele. Peste tot în jurul celor doi ofițeri se întindea tabăra imensă – rezultat de fapt al unirii mai multor tabere, întrucât taberei unităților regulate romane, cu cor-turile dispuse în șiruri mai mult sau mai puțin paralele protejate de carele cu efecte și provizii, se alăturaseră, ca pe o tablă de șah, acelea mai puțin ordonate ale diferitelor contingente aliate. În întunericul nopții pâlpâiau așadar sute de flăcări ce căutau parcă să reflecte toate la un loc spectacolul oferit de bolta cerească. Metronius, care trebuia să ajungă până departe, la marginea taberei, fiindcă acolo se așezaseră oamenii lui, se îndreptă către o îngrăditură improvizată, unde un tânăr bagaud îi păzea calul. Acolo aștepta și Vitalius, care își trecuse timpul schimbând câteva vorbe cu el. Mergând alături de prietenul său, Sebastianus își dădu seama că Metronius nu era în apele lui.

— S-a întâmplat ceva?

Metronius ridică din umeri.

— Nu, absolut nimic, ce vorbești! răspunse sarcastic. Măine se dă cea mai teribilă bătălie din toată istoria Imperiului, iar eu o să fiu un simplu figurant.

— Nu-i nicidecum așa.

— L-ai auzit pe *Magister*, nu? „Tăietori de gâturi și dezertori“.

— Da, dar până la urmă mi s-a părut că pasiunea cu care i-ai apărat l-a impresionat adânc.

Întunecat, Metronius spuse către Sebastianus:

— Da. Am spus despre ei tot ce am știut mai bun, deși, cu toată sinceritatea, nu sunt convins până la capăt de capacitatea lor de a ține piept mâine dușmanilor.

— Ambarrus nu e omul care să dea bir cu fugiții.

— Sigur că nu, admise Metronius luând hățurile din mâinile tânărului. Trebuie să recunosc că am găsit printre ei mulți

oameni hotărâți și cu inimă mare. De-abia așteaptă să-i scarmene puțin pe huni. Dar, crede-mă, a fost nemaipomenit de greu să-i fac să înțeleagă că e nevoie de un minimum de disciplină. Ceva-ceva am reușit până la urmă și poate dacă aș fi avut mai mult timp ca să-i organizez și să mă ocup de instruirea lor aș fi putut scoate din ei niște soldați adevărați. Oricum, nu asta mă neliniștește.

Oftă aruncând în jur o privire plină de nerăbdare.

— Vezi tu, Sebastianus, eu sunt ultimul dintr-o familie ilustră și, dă-mi voie s-o spun, cu merite mari în istoria Imperiului. Locul meu ar trebui să fie mâine în primele rânduri; în schimb, nu numai că n-am recăpătat comanda unității mele, dar, pe cât se pare, misiunea mea va fi să stau și să privesc. Nu e chiar ceea ce așteptam de la campania asta.

Sebastianus, care, atunci când la Arelate primise misiunea să meargă la bagauzi, se temuse că se va găsi mai târziu în situația în care se zbătea acum prietenul său, putea să înțeleagă mai bine decât oricine descurajarea lui. Încercă să-l îmbărbăteze :

— Ești galo-roman, nu ? În fond, ei sunt din poporul tău, iar dacă e cineva care să-i poată înțelege și conduce în luptă, acela ești tu. Sunt convins că mâine va fi de lucru pentru toată lumea. Astăzi doar am gustat din ceea ce ne așteaptă ; o să fie o ciocnire cumplită, Metronius, și nu prea văd cum ar putea cineva să rămână în afara luptei.

Prietenul său încuviință și urcă în șa urmat imediat de bagaudul care-l însoțise. În privirea sa apărură din nou în sfârșit acea sclipire de ironie caldă și de optimism pe care Sebastianus o cunoștea încă de la prima lor întâlnire.

— Ei bine, încheie întinzându-i mâna. Dacă o să fie așa, fii fără grijă, eu și cu tăietorii mei de gâturi șleampeți o să ne facem datoria.

Sebastianus îi răspunse printr-o strângere de mână la fel de viguroasă.

— Mult noroc, atunci !

— Și ție.

O clipă mai târziu, în trap mărunț, Metronius se îndepărtă călare împreună cu tânăra sa ordonanță. Sebastianus rămase urmărind cele două siluete cât timp le mai putu zări în depărtare, până ce se pierdură la orizont, printre șirurile de corturi. Îi făcu apoi semn ordonanței sale și porni către cort.

— Să mergem la culcare, Vitalius. Așa cum a zis *Magister*, mâine o să fie o zi grea.

Campus Mauriacus. Acela era locul : nimic mai mult decât o răscruce în mijlocul pustiului, unde se ridica ruinele unei construcții foarte vechi, o stație de poștă probabil distrusă mai înainte de alte invazii, sau un punct militar acum părăsit. De jur-împrejur, o câmpie ce părea nesfârșită și care chiar se întindea pe zeci de mile, întreruptă doar de pâlcuri de arbuști și de câteva șiruri de plop. Nimeni nu-și mai amintea de ce se chema așa, însă un lucru era sigur : în acel loc urma să se hotărască totul, fiindcă Attila își oprise acolo retragerea armatei, pentru a da bătălia finală.

Armata romano-vizigotă lăsase în urmă tabăra încă de la primele licăriri ale dimineții, iar acum, după un marș de câteva mile, se desfășura în câmpie conform planului la care consimțiseră comandanții lor cu o seară înainte. Curierii galopau frenetic pe linia frontului și câteva trupe mici de cercetași în avangardă călăreau prin câmpie ținând sub ochi dușmanul, care, la rândul său, se așeza fără grabă în dispozitiv. Ziua se anunța caldă ; peste câmpie aerul era dens, apăsător, ca de vată, iar sunetele se auzeau deformat. Cele mai apropiate ajungeau la ureche aproape asurzitor : bâzâitul tăunilor, tropotul copitelor, zăngănitul metalic al armelor ; cele ce veneau de la o distanță ceva mai mare – chemarea bucei și a cornului ce transmiteau în permanență ordine – se auzeau în schimb mai greu și cu o stranie întârziere, ca venite dintr-o altă lume. Grămezi mari de nori albi umpleau cerul mișcate abia simțit de un vânt ușor, ce părea să mângâie întinderea câmpiei.

Ținându-și calul la pas, Sebastianus înainta către dușman. În aburii acelei dimineți însorite, armata hună se zărea ca o linie întunecată, ce părea că se târăște ca un șarpe de-a curmezișul șesului îngroșându-și din clipă în clipă rândurile. Între cele două armate nu mai era acum decât o fâșie de pământ largă de o milă acoperită cu mărăciniș și câteva pâlcuri de arbuști și avea o unică denivelare : o colină alungită, goală și arsă de soare, joasă și totuși suficient de înaltă pentru a-i ascunde lui Sebastianus – care, cu ilirii săi, deschidea practic drumul flancului stâng al romanilor – o parte din flancul drept și din partea centrală a armatei dușmane. În spatele unității sale înainta la pas cavaleria lui Etius având în dreapta francii lui Meroveus, toate unitățile romane conduse de Egidius și Ricimerus și apoi, pe rând, burgunzii lui Chilperic și trupele auxiliare ale reșilor și alanilor, care constituiau centrul aliniamntului ; în dreapta oamenilor lui Sangiban, după alte câteva unități de auxiliari, era dispozitivul vizigoților : o masă compactă, alcătuită din zeci de mii de infanteriști și cavaleri cu platoșe, ajutați de scutieri și de sute de servitori combatanți. Privind în spatele său, puțin mai la dreapta, Sebastianus putea să-l vadă pe *Magister militum* înconjurat de cei mai înalți ofițeri și de gărzile sale personale, înaintând pe calul său alb și studiind atent când terenul, când aliniamntul dușmanilor. Zărind un curier ce se apropia în galop chiar din direcția aceea, înțelese că era rândul său. Soldatul se opri în fața sa într-un nor de praf și, ținându-și calul, îi spuse pe un ton precipitat :

— Salutare, prefectule ! Îți aduc un ordin de la *Magister militum*.

— Anume ?

Soldatul, un paznic din garda de corp a lui Etius, întinse brațul către câmpie :

— Îți ordonă să urci colina aceea și să o ocupi cât mai rapid. Trebuie să pui stăpânire pe ea înainte să ajungă acolo dușmanul și să o păstrezi cu orice preț. O să primești curând întăriri.

Sebastianus nu fu surprins de acel ordin ; totuși, întrucât își făcuse deja o idee asupra terenului și a întinderii aliniamntului dușman, intui pe loc posibilele dificultăți.

— Spune-i că o să execut ordinul imediat. Dar, dacă trebuie să păstrez colina, o să am nevoie și de alți arcași, iar azi-dimineață am primit doar o centurie de alani.

Curierul încuviință din cap.

— O să-i duc cererea ta lui *Magister* ! strigă în timp ce se îndepărta dând piteni calului.

Sebastianus se întoarce spre Iustinus Datianus, cel mai vârstnic dintre comandanții de *turma*, care îi luase locul lui Mataurus în A Cincisprezecea Aripă Ilirică, și-i ordonă să trimită imediat cercetași pe colină pentru a controla mișcările hunilor. Dădu apoi indicațiile necesare pentru a putea îndeplini ordinul primit și, puțin după aceea, urmat de centuria lui Maliban, schimbă ușor direcția spre dreapta și se îndreptă cu cea mai mare rapiditate spre obiectiv, practic sub ochii întregii armate.

Sebastianus era conștient că acțiunea aceea avea să fie prima fază a unei mari bătălii, însă își domină emoția și își concentrează întreaga atenție asupra însărcinării ce o primise : pentru moment, cel mai important era să ajungă pe culmea acelei cocoase înaintea hunilor. Imediat, folosindu-se de cei care sunau din corn, ordonă unității sale să se desfășoare în linie de atac și să treacă de la trap la galop, căci îl neliniștea faptul că nu putea vedea ce se întâmpla pe celălalt versant al colinei. Cercetașii pe care-i trimisese în avangardă și care se distingeau limpede pe coasta acoperită de iarbă nu ajunseseră încă pe culme și, prin urmare, nu puteau să transmită nici o informație. Pe de altă parte, nu era timp de pierdut. Într-adevăr, era ciudat că Attila, ajuns primul în zona aceea cu o seară înainte, nu se gândise să pună stăpânire din timp pe poziția aceea și nu era sigur că acum nu căuta să-și îndrepte propria lipsă de prevedere. În orice caz, strigătele puternice de război ce veneau de pe celălalt versant îl anunțau că dușmanul era acum foarte, foarte aproape. Freamătul confruntării iminente îl stăpânea deja. Se răsuci de mai multe ori ca să controleze alinierea unității și pozițiile ofițerilor și ale stegarilor feluritelor *turmae*, care constituiau în luptă punctul principal de referință pentru soldați. În dreapta sa

galopau Datianus și doi trâmbițași, în vreme ce Vitalius, atent la cel mai mic semn al său, se așezase în stânga, alături de cel care purta însemnul cu *draco* al Legiunii a Cincisprezecea Ilirica.

Curând, după ce traversase un drumeag bătătorit, unitatea sa începu urcușul coastei, care, din fericire, se dovedea a fi lung și nu avea să supună caii la mari eforturi, singura neplăcere fiind terenul oarecum dificil, încă îmbibat cu apa de la ploaia din seara precedentă. Cercetașii dispăruseră după culme, însă unul dintre ei apăru curând pe fundalul maiestuos al norilor anunțând, prin gesturile grăitoare și frenetice ale brațelor, că din partea cealaltă dușmanul se apropia. Bătălia deci începuse.

— Pregătiți javelinele ! strigă Sebastianus.

Abia ajuns pe creastă, fu aproape orbit de spectacolul grandios pe care-l oferea armata dușmană în întregul ei. Diferența de nivel nu era spectaculoasă – nu mai mult de șaizeci de picioare –, însă cu siguranță acela era punctul cel mai bun pe care ar fi putut să-l găsească în toată zona. Sub el, armata lui Attila se desfășura în câmpie, în strigăte asurzitoare de luptă, ce păreau strigătele unor popoare întregi, întrerupte de ordine febrile și sunete sumbre de corn, ale căror ecouri ajungeau până la el purtate de vânt și deformate într-un mod curios : o mulțime de armate cum nu mai văzuse până în ziua aceea, incredibil de consistente în adâncime și care se întindeau pe un front de mai multe mile. În spatele ei, amenințătoare și impunătoare, se ridica tabăra fortificată : două cercuri concentrice imense, formate din care de diferite tipuri, cu un diametru exterior de cel puțin un sfert de milă, înconjurate de un val de pământ și de un șanț adânc. Dar nu avu timp să se concentreze asupra analizării dușmanului, căci atenția îi fu imediat atrasă de o hoardă de cavaleri huni – poate un întreg *mingan* – ce suia colina. Ajunseseră deja la circa două sute de pași și-și dăduseră seama acum că romanii ocupaseră creasta, dar nu păreau nicidecum să aibă intenția să se oprească. Dimpotrivă, își biciuiau caii cu furie și-i împungeau cu pintenii, iar acestora

se vedea că le era greu să înfrunte urcuşul, căci, constată imediat Sebastianus cu uşurare, panta era mai abruptă pe acel versant, iar micile îngrămădiri de arbuşti nu le permiteau cailor să înainteze prea repede. Oricum, se gândi că nu avea de făcut decât un singur lucru.

— Desfăşurarea ! strigă. Lărgiţi rândurile ! Faceţi loc arcaşilor !

Cu toată tensiunea momentului, ordinul fu executat cât se poate de bine şi aproape pe loc. Maliban apăru alături de Sebastianus, în timp ce alanii săi, ieşind printre rândurile ilirilor, veneau în faţă cu arcurile întinse şi cu săgeţile pregătite în coardă. Fără să mai aştepte ordinul şi strigând ceva către oamenii lui, Maliban îşi întinse arcul şi slobozi prima săgeată. Alte o sută o urmară în doar o clipă, prăvălindu-se peste hunii ajunşi în poziţiile mai înaintate şi doborând o bună parte dintre ei. Ceilalţi însă continuară să înainteze şi ajunseseră deja la circa treizeci de paşi, când o altă ploaie de săgeţi se abătu asupra lor doborând şi mai mulţi. Se opriră atunci şi rupseră rândurile izbindu-şi caii unii de alţii şi călcând peste răniţii căzuţi în mărăciniş. Ocupaţi să-şi țină sub control caii pe acel teren neprielnic, nu erau capabili să răspundă cu arcurile şi se găseau practic la cheremul romanelor. Sebastianus înţelese că acela era momentul.

— Javelinele ! strigă, iar salva ucigătoare abia fusese lansată, când, trăgând sabia, se avântă pe coastă în jos. A Cincisprezecea înainte ! Toţi după mine !

La sunetul trâmbiţelor, cavalerii romani se năpustiră asupra hunilor, îi ajunseră din urmă în câteva secunde şi îi spulberară, întâmpinând doar o rezistenţă slabă şi fără convingere. În timp ce duşmanul fugea mâncând pământul, Sebastianus trebui să strige din răsputeri pentru a domoli avântul alor săi şi a-i aduce înapoi în dispozitivul de pază al colinei. Zeci de oameni şi cai zăceau risipiţi prin mărăcini, iar ilirii săi, în timp ce urcau panta abruptă, îi terminau pe răniţi cu lovituri iuţi de sulită. Când ajunseră din nou în poziţie, Sebastianus se întoarse să privească duşmanul. *Mingan*-ul înfrânt se regrupa în dezordine la poalele pantei,

însă alte unități, ridicând nori de praf, se desprindeau din liniile hune pentru a le veni în ajutor. Încins și fremătând după cum îi era firea, Vitalius se apropie de el :

— Ai văzut, prefectule ? Au luat-o pe cocoasă ! Ce-au mai încasat-o !

Sebastianus dădu să-i răspundă, însă Iustinus Datianus veni către el și arată cu degetul către unitățile hune care se regroupau la poalele colinei.

— Se pregătesc pentru un alt atac, prefectule !

Sebastianus aprobă, apoi îi spuse lui Vitalius :

— Calmează-te și ascultă-mă : trebuie să alergi la *Magister*. Spune-i că am luat colina, dar avem nevoie urgentă de întăriri, în special arcași și infanterie care să-i protejeze, fiindcă dușmanul pregătește un atac în forță. Du-te ! Aleargă, băiete !

În timp ce ordonanța sa se îndepărta în galop, Sebastianus aruncă o privire către aliniamentul romano-vizigot și constată că întreaga armată înainta încă foarte lent pe câmpie. După câte se părea, unitatea sa era singura care fusese deja angajată în luptă. Datianus îi raportă pierderile :

— Doi morți și o duzină de răniți, prefectule. A mers de minune.

Și din nou îi atrase atenția la cavaleria dușmană de la poalele colinei, care, în mod evident, se pregătea de atac.

— Așa, dintr-o ochire, par să fie cel puțin două mii, observă îngrijorat.

Nu le mai rămăsese decât defensivă. Sebastianus își dădu oamenii jos de pe cai și îi dispuse ca pe o tablă de șah, pe două rânduri : primul în genunchi, cu scutul sprijinit pe pământ ca să-i protejeze pe alani, care se postaseră între cei dintâi, în rândul al doilea. Trecând în revistă aliniamentul împreună cu Aquilius, se întâlni cu Maliban, care, liniștit și eficient ca întotdeauna, făcea același lucru, dar din direcție opusă, dând oamenilor săi indicații asupra tirului.

— Sunt cel puțin două *mingan*-uri acolo jos. Crezi că arcașii tăi vor reuși să-i oprească ? îl întreabă cu jumătate de glas.

Aruncând o privire fugară către dușman, alanul îi răspunse cu surâsul său enigmatic :

— În curând, mulți dintre ei vor fi morți. N-au suficient spațiu de manevră și, chiar dacă se dau jos de pe cai ca să tragă, n-au cum să ne facă mult rău trăgând de-acolo, de jos.

— Trebuie să rezistăm până ce sosesc întăririle. Vitalius ar trebui să fie acum aproape de Etius.

Maliban făcu semn către armata aliniată, dar nu spre aripa stângă romană, ci în direcția vizigoților :

— Sosesc, spuse simplu.

Privind într-acolo, Sebastianus văzu cu surprindere o unitate masivă de cavalerie înaintând spre colină.

— După steaguri, par a fi vizigoți ! constată Datianus.

— Da. Probabil că Teodoric a acționat din proprie inițiativă.

Nu după mult timp, cavalerii aceia ajunseră pe creasta colinei. Sebastianus fu bucuros să vadă că îi conducea inimosul Thorismund, fiul cel mare al lui Teodoric. Tânărul părea întunecat la față, încordat și concentrat asupra apropiatei acțiuni și îl salută fără nici o ceremonie :

— Tatăl meu, anunță imediat uitându-se în jur ca să-și dea seama care era situația, m-a trimis aici ca să-ți dau o mână de ajutor. Am cu mine circa trei sute de oameni.

— Ai și arcași ?

— Cincizeci. Cei mai mulți servitori și scutieri.

Urmă o scurtă discuție. Lui Thorismund nu-i trebui prea mult să-și dea seama că terenul nu era prielnic manevrelor de cavalerie, astfel că până la urmă consimți să-și dea jos oamenii de pe cai și să ia latura din dreapta a dispozitivului, urmărind înainte de toate să creeze un aliniament cât mai larg și, astfel – foarte important –, să le îngreuneze hunilor încercuirea. Realinierea unităților încă nu se încheiase, când se auziră primele strigăte de alarmă, iar Datianus anunță că dușmanul pornise la asalt. Împreună cu el, Sebastianus se duse de îndată pe un mic pinten ce constituia punctul cel mai înalt al colinei. Hunii înaintau, dar de această dată cu mai mare precauție, precedați de zeci de arcași pedestri, care începură curând să trimită săgeți spre liniile adversarilor. Pentru moment, Maliban își ținea încă pe loc alanii, așteptând ca dușmanul să se apropie. În câmpie, cele două armate se înfruntau cu urlete de război și cu sunete de corn și trâmbiță,

dar se apropiau lent una de cealaltă, șovăind parcă înainte de a dezlănțui ceea ce se anunța deja a fi un imens masacru. Și totuși, trecuseră deja primele ore ale dimineții. Făcând această observație, comandantul *turma*-ei spuse :

— Se pare că bătălia aici se dă, prefectule.

Sebastianus încuviință :

— Așa e, Datianus. Pentru moment, întreaga onoare ne revine nouă.

Când, în primele ore ale după-amiezii, Attila dădu în sfârșit semnalul asaltului general, strigătele de luptă ale zecilor de mii de războinici se topiră într-un unic și imens vuiet, ce răsună asurzitor pe tot întinsul câmpiei. Huruitul sumbru pe care îl produceau în marșul lor către dușman toate acele neamuri războinice făcu pământul să tremure sub picioarele lui Balamber. Așadar, asalt general, dar nu pentru el: într-adevăr, puțin mai devreme, Utrigúr îl chemase și-i poruncise să rămână în rezervă. La protestele sale, răspunsese aproape enervat:

— Ar trebui să-mi mulțumești. Nu înțelegi că e o mare onoare pentru tine? Attila a apreciat mult purtarea ta de ieri de la râu și vrea ca *mingan*-ul tău să se alăture celorlalte care sunt direct sub comanda sa. Astăzi va trebui să urmezi nu stindardul meu, ci pe-al lui.

Soarele era deja sus pe cer, iar căldura deveni insuportabilă. Lui Balamber, închis în armura sa, i se părea că fierbe ca într-un cuptor. Însă nerăbdarea și nemulțumirea îl făceau să fiarbă chiar mai tare decât căldura sfârșitului de iunie. De ore întregi stătea în așteptare cu *mingan*-ul său – ce mai rămăsese din el, după Sapaudia și Aureliana –, iar acum, când în sfârșit bătălia se dezlănțuise, acum, când întreaga armată pornea la asalt, el trebuia să stea ca un spectator. Nu era vorba că nu ar fi apreciat onoarea pe care marele rege i-o făcea luându-l sub comanda sa directă, însă mulțimea impunătoare ce se lansase în atac asupra dușmanilor îl lăsa să creadă că ziua aceea nu prea avea cum să-i dea șansa să se distingă în luptă.

Cu puțin timp înaintea ordinului de atac, regele trecuse în revistă rândurile armatei sale însoțit de cei trei fii ai săi și de Onegesius. Îmbrăcat într-o splendidă armură, o înflăcărase ca întotdeauna cu elocvența sa simplă, dar eficientă, lămurind în câteva cuvinte pline de hotărâre obiectivul principal: neutralizarea vizigoților și spargerea centrului dispozitivului dușman format din alani și burgunzi, aliniați chiar acolo unde începea să coboare blestemata aia de colină pe care în zadar încercase să o cucerească în zorii zilei. Cât despre aripa stângă romană, ea era alcătuită aproape în întregime din trupe auxiliare și cu siguranță avea să cedeze de îndată ce soldații vedeau străfulgerând sulitele gepizilor și ale turingienilor care-i înfruntau. Și cu acea ocazie, Balamber putuse să-l vadă pe Attila doar de la distanță, dar îi sorbise avid cuvintele, unindu-și apoi vocea cu ale celorlalți atunci când el se îndepărtase în aclamațiile oamenilor. Doar după aceea aflate de la Onegesius care erau ordinele pentru el. Acum se afla acolo, la zece pași înaintea oamenilor săi, plimbându-se în sus și-n jos printre măcăcinii câmpului ca un animal în cușcă, cu privirea ațintită spre oștirea ce mărșăluia către întâlnirea cu dușmanul. Așa cum se întâmplase și cu alte ocazii, Attila însoțea armata la asalt împreună cu sfătuitorii săi cei mai de încredere și probabil urma să trimită el prima săgeată, pentru ca apoi, după începerea bătăliei, să se întoarcă, pentru a o urmări de la o distanță care să-i îngăduie să aibă o viziune de ansamblu. Privind către colină, putu să vadă unitățile hune angajate într-un nou atac (Al câtelea oare? Al patrulea sau poate al cincilea?) și linia neregulată, dar încă nestrăpunsă formată de apărători. Balamber nu ar fi știut să spună, dar era sigur de un lucru: chiar dacă Etius avea într-adevăr cu el trupe auxiliare, cei de acolo, de sus, erau oameni cu o instrucție temeinică.

Dar iată că răsună un nou strigăt de luptă. Înaintea sa, întreaga armată, ajunsă acum departe în câmpie, trecuse la deplasare rapidă și caii se lansau în galop: atacul. Inima lui alerga împreună cu tovarășii săi și întreg trupul părea să freamăte, răzvrătindu-se împotriva ordinului de a nu acționa.

Cu toate acestea, trebui să se resemneze și să aștepte. Attila se întoarse fără grabă, oprindu-se în repetate rânduri să salute și să-și încurajeze războinicii, care, într-un nor de praf, mergeau la luptă, până ce ajunse în sfârșit împreună cu suita sa pe un mic pinten ce constituia punctul cel mai înalt de pe toată întinderea aceea stearpă și dezolată. Rămase să privească de-acolo mersul bătăliei, schimbând când și când câte un cuvânt cu cei din jurul său.

În vreme ce în fața sa se dădea bătălia, Balamber revenea mereu cu câte o privire fugară și neliniștită la acel grup de cavaleri. De unde se găsea, nu-l putea zări însă decât uneori pe rege, înconjurat de toți acei demnitari. Între ei îl recunosc pe tânărul Ernak, fiul său cel mai iubit. Ceilalți doi erau deja angajați în bătălie: Ellak, cel mai mare, se lupta pe colină; Dengizich în schimb conducea atacul împotriva alanilor. Balamber aruncă o privire spre forțele ce rămăseseră în rezervă: trei *mingan*-uri – plus al său, acum aproape înjumătățit – stăteau pe loc în câmpie în bătaia soarelui protejându-l pe rege și tabăra, unde rămăseseră războinicii mai vârstnici sau cei prea tineri împreună cu sute de femei, printre care se găsea Go-Bindan. Cei mai mulți dintre noncombatanții care urmau armata se găseau însă afară din tabără. Pe toată lungimea frontului, de fapt, mii de scutieri și servitori așteptau neliniștiți, îngrijindu-se de arme și cai de schimb pentru stăpânii lor, de rezerve de apă pentru a le potoli setea atunci când lăsau pentru un moment lupta și bandaje pentru răniți.

Vacarmul imens al bătăliei umplea cerul de deasupra câmpiei, dar, de unde se afla, Balamber nu reușea să-și facă o idee despre cursul ei și se întreba dacă nu cumva și pentru Attila era la fel, chiar dacă vedea mereu curieri și ștafete galopând în ambele direcții. Singurul lucru cert era că nici de data aceasta nu cuceriseră colina. Într-adevăr, îi vedea pe huni coborând din nou coasta într-o masă dezordonată.

Nemaiputând să suporte căldura, îl chemă la sine pe Vlaszo, servitorul său panonic, ca să-l ușureze măcar în parte de armură. Nu se simți prea vinovat, de vreme ce Attila, după câte putea să vadă, făcuse la fel. Sosi lângă el Odolgan, care, nervos, se lovea peste jambiere cu o biciușcă.

— Ce ghinion ! Să pierzi așa o bătălie ! O să mai fie lumină doar câteva ore și totul o să se rezolve fără noi ! exclamă cu amărăciune. Asta o fi răsplata pentru tot ce am făcut ieri ?

Îi răspunse doar printr-un mormăit cu jumătate de gură, în timp ce, în sfârșit, Vlaszo îl elibera de platoșă.

— Îți dai seama că, dacă ai noștri de-acolo ajung la tabăra lui Etius, o să ia ei totul ? Iar noi, care de la Aureliana am pierdut prada, rămânem aici să gonim muștele !

Balamber nu avea nici un chef de conversație :

— Nu cred că o să fie chiar așa de ușor de ajuns la tabăra lui Etius. Oricum, știi bine că ordinele lui Attila nu se discută. Taci din gură și întoarce-te la locul tău.

Negru la față în vreme ce auzea iarba foșnind sub pașii prietenului său ce se îndepărta, întoarse încă o dată privirea către regele său : călare pe magnificul său roib, pe culmea lunguiață, ieșise din cercul preacredincioșilor săi și scruta cu o privire întunecată câmpul de luptă. Balamber își zise că el, părintele întregului neam Hiung-nu, știa desigur ce trebuia făcut și cu siguranță avea să-și conducă oamenii la victorie, o splendidă victorie. Dar avea oare să-și amintească de el și de *mingan*-ul său ?

Stând în picioare lângă calul său cu mâinile la spate, Elvius Metronius parcurgea pentru a nu ştiu câta oară, cu priviri nerăbdătoare, linia infanteriei galo-romane : circa cincisprezece mii de oameni dispuşi în formaţie de luptă pe un front larg la aproape două sute de paşi în faţa bagauzilor săi. Unităţi *limitanei* şi *castrensis*¹, dar şi auxiliare venite să se alăture armatei din diverse puncte cardinale după eliberarea cetăţii Cenabum Aureliana : trupe care practic îi vedeau pe huni pentru prima oară, de vreme ce, timp de două luni, nu făcuseră altceva decât să se retragă din faţa valului invadatorilor. Până în momentul de faţă, tot ceea ce avuseseră de făcut soldaţii aceia fusese să înfrunte atacul firav al câtorva mii de heruli şi sciri, astfel că Legiunea Mâţa Moartă pe care o conducea încă nu fusese angajată în luptă. Şi poate că nu avea să fie niciodată angajată, dacă lucrurile continuau în felul acesta.

„În sprijinul infanteriei.“ Aşa spusese Sebastianus cu o seară înainte, dar, de fapt, după câte se părea, tăietorii săi de gâturi nu primiseră nici măcar acea misiune, dat fiind că Etius îi pusese să stea în ariergarda cea mai îndepărtată, pe un teren vălurit şi presărat cu desişuri de arbuşti, unde probabil duşmanii cu greu i-ar fi văzut. Întorcându-şi privirea către aliniamentul micii sale armate – mică era un fel de a spune, de vreme ce era totuşi vorba despre şase mii de oameni –, îi privea dezamăgit rândurile dezlânate şi armamentul sumar.

1. De frontieră şi de câmp.

Încă de când începuseră grotescul și scurtul lor antrenament, renunțase să-i mai instruiască în lansarea javelinelor ori să-i pregătească pentru a spori numărul arcașilor, fiindcă în ambele situații era nevoie, pe lângă o atitudine mult mai disciplinată din partea „recruților“, de un timp prea îndelungat. De aceea, îl convinsese pe Ambarrus să-i așeze în primele rânduri pe cei care dispuneau de un scut, indiferent din ce material ar fi fost – iar aceștia nu erau mai mult de trei sau patru sute –, și să-i doteze pe toți cu sulite lungi și robuste, care, în multe situații, nu erau altceva decât prăjini ascuțite rudimentar, dar care se puteau dovedi foarte utile pentru a ține la distanță cavaleria, precum și pentru a frâna atacurile distrugătoare ale infanteriei barbare. Capacitatea de manevră a acelei trupe sumar înjghebate era aproape inexistentă, întrucât, în realitate, oamenii săi cunoșteau doar două modalități tactice : atacul în masă și fuga în dezordine. Îi împărțise în șase cohorte, două dintre ele fiind formate din armorici¹, oameni deosebit de duri și primitivi, cei mai mulți încă păgâni, veniți la chemarea unui anume Brettanione, un uriaș cu pielea roșie, crud și bărbos cu care se chinuise destul ca să se poată înțelege. Fiecare cohortă își alesese propriul duce. Milone era printre cei desemnați și era cel mai bun : după schimbul de pumni, deveniseră, dacă nu chiar prieteni, cel puțin buni camarazi și, în curând, Metronius trebui să-i recunoască anumite calități : de pildă, hotărârea și chiar o anumită îndârjire, care, îndreptată în direcția bună, se putea dovedi prețioasă. Acum stătea acolo, la câțiva pași în spatele lui, și urmărea cu atenție, ca și ceilalți comandanți, mersul bătăliei.

— Vrei un pic de hidromel ?

Irmina îi întindea un burduf din piele de capră. Nu reușise cu nici un chip să-i convingă pe bagauzi să renunțe la femeile lor, iar ea, care de-acum se considera femeia lui, nici nu voise să asculte. Întrucât praful înțepător ce stăruia deasupra

1. Locuitori ai regiunii Armorica, numele străvechi al acelei părți din Galia care includea peninsula Bretania și teritoriul cuprins între Loira și Sena.

întregului câmp de bătaie îi usca gâtul, acceptă cu plăcere oferta. Trase aşadar un gât lung, în vreme ce ea îl mângâia cu o privire îndrăgostită. Cu nevinovăţia celor şaptesprezece ani ai săi, îl întrebă când avea să se încheie bătălia. Nu se temea pentru sine, dar era foarte neliniştită pentru el. Când îl văzu că-şi ia burduful de la gură, se apropie de el până aproape să-l atingă, căutând parcă încă o dată îmbrăţişarea sa afectuoasă, ceea ce făcuse adesea din ziua când îl văzuse învingându-l pe Milone, fără să-i pese de ce spuneau tovarăşii săi – ba chiar râdea de ei, şi încă nu pe ascuns. Ştergându-şi buzele cu dosul palmei, îi înapoie burduful.

— Du-te în spate cu celelalte, îi spuse scurt. Locul tău nu e aici.

Irmina luă burduful, dar mai zăbovi puţin şi îl privi fix, pregătindu-se parcă să-i spună ceva. Pierzându-şi răbdarea, Metronius făcu cu mâna un semn spre cohortele aliniate :

— Irmina, trebuie să te duci de-aici. Du-te în ultimele rânduri şi rămâi acolo.

Ea se bosumflă. Părea să-şi urmărească atentă un gând. Apoi protestă :

— Femeile bagauzilor luptă împreună cu bărbaţii lor, nu ştii ?

Metronius ştia că n-o spunea doar aşa : l-ar fi urmat peste tot.

— Dar eu nu vreau ca tu să faci asta, îi răspunse cu un mic surâs seducător şi totodată puţin ironic, aplecându-şi puţin capul într-un gest afectat. Țin prea mult la tine ca să risc să-ți văd chipul frumos desfigurat de vreo lovitură de sabie. Hai, fă cum ți-am spus.

Irmina îl privi dintr-o parte, scoase limba într-o strâmbătură de nemulțumire și se îndepărtă prin iarbă. Curând, pletele sale lungi și negre ca pana corbului dispărură în mulțimea tovarășilor săi. Obişnuiți cu vuietul bătăliei, la care participaseră până acum doar ca spectatori, ei păreau să fi depăşit emoția cu care se pregătiseră în dimineața aceea pentru luptă. Acum, când în fața lor nimeni nu mai lupta, se adunau în grupuri mici schimbând între ei observații și păreri ; unii chiar puneau pariuri lipsite de orice logică în

legătură cu capacitatea soldaților de a rezista unui nou atac ; de altfel, nici nu era de mirare, fiindcă nu aveau cu siguranță prea multe motive să-i simpatizeze pe romani. Alții, cei mai mulți, stăteau tolăniți pe iarbă și printre arbuști mâncând azime cu brânză, pe care le înghițeau însoțindu-le cu câte un gât zdravăn de bere sau de hidromel. Însă nu toți erau la fel de liniștiți. Alții se îngrijeau mai degrabă de suflet decât de stomac, pe care adesea îl strângeau sever în centură. Divicone, care purta rasa călugărească, ședea la umbra unui carpen bătrân și strâmb și asculta spovedanii târzii, dădea dezlegări, mângâia și binecuvânta în permanență. Începuse încă de la primele luciri ale zorilor, dar, oricât de repede s-ar fi mișcat, șirul lung de bagauzi ce-și așteptau rândul, fiecare cu țepușa și cu armele sale mai mult sau mai puțin improvizate, se înnoia mereu : fețe sinistre pe care nu se citeau cine știe ce păreri de rău, ci mai degrabă o concentrare întunecată ori teamă, pe care câte unul căuta să și-o mascheze printr-un rânjet sarcastic sau un râs nervos. Călugărul reze-mase de copac o cruce mare, alcătuită din două scânduri de cer netezite în pripă și bătute în cuie una peste cealaltă. O adusese cu el din Aquitania și reprezenta, pentru toți cei care simțeau nevoia unei mângâieri religioase, un punct sigur de referință : unde vedeau crucea, știau că el e acolo.

Deseori, privirile multora dintre ei alergau spre colina aceea joasă, care, aflată la nu mai mult de un sfert de milă distanță, se ridica ceva mai încolo, spre dreapta și cu siguranță cei mai mulți erau foarte bucuroși că nu se aflau în poziția aceea înaintată, obiect al atacurilor continue ale dușmanilor. Acolo sus, își spuneau unul altuia, trebuie să fie foarte, foarte greu, cel puțin judecând după mișcarea permanentă a oamenilor care, părăsind pozițiile de rezervă, se îndreptau către coastă, o urcau și apoi dispăreau dincolo de creastă. Metronius își îndrepta și el în repetate rânduri privirea în direcția aceea ; nu putea să nu se întrebe dacă nu cumva Aulus Sebastianus nu era printre vitejii luptători care apărau acea poziție și dacă prietenul său mai era încă în viață. De acolo de unde se găsea nu putea să-și facă o idee despre cum mergea bătălia în ansamblu, dar își dăduse seama cât de

uriașă era confruntarea care tocmai se desfășura. Din pricina efectelor pe care le aveau atacurile violente ale dușmanilor, aliniamentul romano-vizigot, care către prânz venise în față pentru a intra în dispozitiv alături de unitățile de pe colină, nu se mai prezenta liniar ca la început, ci ca o succesiune de poziții mai înaintate sau mai retrase, după rezistența mai mare sau mai mică pe care diferitele unități o manifestau sub presiunea dușmanului. Cu siguranță, colina era poziția cea mai avansată, pivotul întregului front și era inevitabil ca hunii să caute cu îndârjire să pună mâna pe ea. Însă, după câte reușise să înțeleagă, se dădeau lupte peste tot ; sau mai exact peste tot, dar mai puțin în locul în care se găsea el. Privind blana de pisică ce unduia leneș în vârful prăjinii, mângâiată din când în când de o briză ușoară, însemn ridicol, după cum spusese *Magister*, al unei armate grotești, își spunea cuprins de deprimare că poate era mai bine așa. Lângă el sosi Ambarrus, călărind un cal bun și purtând o cămașă de zale vechi, mâncată de rugină în mai multe locuri :

— Ai văzut acolo, în față ? îl întreabă făcând semn cu capul.

Metronius privi, dar nu văzu altceva decât rândurile compacte ale galo-romanilor, între care percepu o anumită agitație. Pentru a putea avea o vedere mai bună, se azvârli în șaua pagului său. Distinse de-acolo o masă de războinici dușmani, cei mai mulți dintre ei pedestri, care înaintau cu rapiditate peste câmpie. După felul în care se aliniaseră și după însemnele primitive, trase concluzia că era vorba despre turingieni — luptători cumpliți, chiar dacă puțin deprinși cu manevrele. Judecând după desişul compact al sulitelor, erau mai multe mii. Însăpăimântat, Metronius își dădu seama că soldații, dispuși fiind pe șase linii, acopereau un front prea larg și prea puțin adânc pentru a rezista asaltului unei asemenea mase distrugătoare. Barbarii înaintau în rânduri compacte și cu pas sigur, în formație de pană, intonând un cântec sumbru, terifiant și lovind scuturile cu armele. Ca un răspuns, sunară trâmbițele galo-romanilor, iar ofițerii lor dădură ordine cu glas tunător ; supunându-se ordinelor, soldații se grăbiră să lanseze javeline. Infanteriștii erau cuprinși de o vie agitație — cu siguranță neliniștea ce le-o producea lupta pe

viață și pe moarte pe care aveau s-o ducă în curând. Însă ochiul expert al lui Metronius desluși în rândurile lor nu numai frica ce se strecoară întotdeauna apăsătoare în sufletul soldatului prins în bătălie : agitația nervoasă a capetelor, faptul că unii dintre ei se întorceau să privească în spate, schimburile de cuvinte precipitate și cu glas scăzut ale altora îi spuneau că acolo se instaura panica. Instinctul său de soldat format în ani și ani de lupte îi spuse că, de data aceasta, tinerii aceia nu mai puteau să reziste, că în curând aveau să dea bir cu fugiții. Milone avea și el aceeași impresie. Venind lângă el, observă :

— După mine,ăștia își iau imediat picioarele la spinare.

Cu siguranță asta ar fi urmat. Și pe urmă, gândi Metronius, admitând chiar că ar fi putut să-și încoloneze oamenii și să-i ducă în linie, nu era vreme să-și pună de acord schimbările de aliniament cu comandantii unităților romane, iar pe de altă parte, aceștia nu l-ar fi ascultat pe el. În realitate, ideea de a-i avea pe bagauzi în spate nu-i liniștea nicidecum pe soldați și încă și mai puțin pe ofițerii lor. Pe când se crăpa de ziuă, încercase să stea de vorbă cu ei, dar fusese tratat cu superioritate și i se ordonase să-și țină „zdrențăroșii“ cât se poate de departe de legionari. Nu-i mai rămânea de făcut decât un singur lucru. Cu privirea ațintită asupra dușmanului ce înainta, întinse mâna spre Ambarrus, care deja era vizibil alarmat.

— Spune oamenilor să strângă rândurile și să se pregătească, îi ordonă scurt. Mi-e teamă că soldații n-or să reziste.

Fără să mai aștepte ca Ambarrus să execute ordinul, își întoarse calul și, îndemnându-l la trap, începu să treacă el însuși printre rândurile bagauzilor chemându-i pe capii cohortelor :

— În rând, repede ! Strângeți rândurile ! Așa cum am repetat. Hai, iute !

Întrucât Metronius nu izbutise să facă din trupele bagaude adevărate centurii, care să nu fie doar simple cifre într-o numărătoare, ordinul acela simplu de executat pentru orice armată romană s-ar fi dovedit aproape imposibil pentru bagauzii săi, însă misiunea capilor era ușurată de faptul că,

încă din zorii zilei, îi dispusesese pe oameni în poziții precise, fiecare cohortă pe un loc anume ; cum mica sa armată urma să rămână în spatele frontului, spațiul era ultimul lucru de care duceau lipsă. Așadar, se produse puțină confuzie, însă ordinul fu executat cu o iuțeală de care și Metronius rămase plăcut surprins, iar bagauzii chiar căutară să-i respecte instrucțiunile, chiar și atunci când fu vorba să lase o distanță de câțiva pași între cohorte. Întors spre câmpul de luptă, constată că turingienii trecuseră la pas alergător. Pentru a le stăvili înaintarea, legionarii lansară prima salvă de javeline, apoi porniră în întâmpinarea dușmanului, însă nesiguri și fără avânt.

Îi chemă la sine pe Ambarrus, Almirus – cel care purta însemnul – și toți capii cohortelor.

— Ascultați, le spuse. Trebuie să-i împiedicăm pe barbari să spargă linia. Nu trebuie să treacă, ați înțeles ?

O clipă mai târziu, din primele linii răsună ca o explozie un zăngănit cumplit, produs de ciocnirea celor două trupe.

— Ce trebuie să facem ? întrebă Ambarrus strigând, fiindcă urletele luptătorilor deveniseră asurzitoare.

— Închideți golurile. Așa cum am stabilit : tu iei cele două cohorte din dreapta, eu le iau pe cele două din centru. Bretannione o să-și conducă armoricanii. Almirus rămâne lângă mine cu însemnul. Dacă vedeți că dușmanul sparge frontul în fața voastră, porniți în goană înainte în rânduri strânse, cu sulilele în jos, cum am repetat deja de atâtea ori. Asta e tot. Întoarceți-vă la locurile voastre.

Simțind că încercarea decisivă era aproape, Divicone venise lângă el cu crucea, ținând-o cât putea de sus, pentru ca toți să o poată vedea. Metronius îl auzi îndemnându-și cu glas puternic tovarășii, cu citate biblice, să lupte în apărarea libertății lor, a dreptății și mai ales a credinței, dar grija sa era alta acum, fiindcă toată atenția îi era concentrată asupra luptei ce se desfășura acum înaintea sa. Așa cum prevăzuse, legionarii rezistară doar un timp scurt. Curând, sub presiunea cumplită a dușmanului, aliniamentul lor începu să dea semne de slăbiciune, iar ici-colo putu vedea câte un soldat ieșind din rând ; apoi, în partea dreaptă, oamenii porniră să dea îndărăt și, în fine, o luară la fugă în cete, lăsând să

năvălească prin spărtură primele grupuri de barbari, care în câteva clipe deveniră o hoardă. Mulți soldați, mai ales din ultimele rânduri, își căutară scăparea prin coridoarele ce despărteau cohortele bagaude, însă Metronius înțelese că fuga lor dezordonată risca să dezmembreze rândurile alor săi, care, dintr-o clipă în alta, aveau să primească unda de șoc a barbarilor lansați în urmărire. Dacă nu voia ca oamenii săi să fie măturați ori chiar să dea bir cu fugiții contaminați de panica soldaților, trebuia deci să-i împingă imediat înainte la contraatac. Descălecă și, luându-și de la oblânc scutul rotund, lăsă liber calul, care, în acel tip de înfruntare, s-ar fi dovedit inutil, apoi, trăgând sabia din teacă, privi neliniștit spre Ambarrus ; nu fu însă nevoie să-l îndemne în vreun fel : învârtind daga în aer, bagaudul, care, ca și el, renunțase la cal, strigă ceva către ai săi și se aruncă înainte trăgând după sine mai mult de două mii de tovarăși ; aceștia, scoțând un unic și imens strigăt, se revărsară ca o undă de viitură asupra barbarilor și chiar a romanilor ce se retrăgeau în fugă. Între timp, aliniamentul romanilor se fărâmița și în dreptul poziției lui Metronius, în vreme ce bagauzii, încordați la maximum, aplecați înainte și cu armele strânse în mână, fremătau privind cu ochii strânși dușmanul ce le venea împotriva îmbătat de măcel. Unii dintre ei, nemaisuportând tensiunea, dădeau semne că ar fi vrut să se repeadă înainte și își aplecaseră lăncile în poziție orizontală. Era momentul de descărcare al oricărei bătălii, pe care Metronius îl trăise în multe rânduri : câteva secunde în plus și tensiunea oamenilor s-ar fi eliberat nu în luptă, ci în panică și fugă. Nu ezită.

— După mine ! strigă. Înainte ! După mine !

Se aruncă deci la atac urmat de Milone și de Almirus, care purta însemnul ce se zgâlțâia în vârful prăjinei, de Divicone, cu crucea sa, și de mii de nebuni ce alergau urlând și întinzându-și înainte țepușele. Strigătul pe care îl scoteau laolaltă umplu cerul ca un tunet, iar lui Metronius îi păru că un val puternic îl ridica precum o mână și îl arunca înainte însutindu-i forțele, hotărârea și voința de a învinge. Vacarmul pe care îl auzea era mai mult decât un strigăt de luptă, mai mult decât ceea ce auzise cu alte ocazii izbucnind din piepturile

soldaților îngroziți și totodată disperați: era, în plus – și înainte de toate –, glasul unei străvechi mâinii, al unei uri hrănite de mii de nedreptăți, al unui orgoliu totdeauna înfrânt, care căuta să se răzbune. În timp ce alerga către liniile dușmane agitând sabia și doboră deja primii adversari, simți lămurit, cu o siguranță fără greș, că nimic nu ar fi putut sta împotriva acelei forțe vulcanice dezlănțuite de armata aceea de proscriși: forța pe care deja o intuise în ei în timpul instrucției, dar asupra căreia își impusese să nu-și facă iluzii și care acum se elibera în toată puterea ei, cu neputință de controlat. Într-adevăr, putea stăpâni tot atât cât ar fi putut stăpâni o mare în furtună. Abia avu timp să se mire de tot ce se întâmpla, plin de spaimă, dar și de exaltare, căci el însuși se simțea cuprins în talaz.

Descurajați de năvala acelei hoarde de turbați care împingeau înainte și mulți soldați romani ce fugeau, barbarii se opriră mai întâi, apoi rupseră rândurile și dădură îndărăt, dar fură ajunși din urmă, izbiți, străpunși de țepușe și călcați în picioare. Împreună cu ei, în furia devastatoare a acelui asalt fură măturați și nu puțini nefericiți legionari. Valul bagauzilor, cu neputință de stăvilit, atinse și depăși poziția în care mai devreme se aflase linia romană, dar continuă să hărțuiască dușmanul năvălind în câmpie. În acel moment însă, forța sa de șoc slăbi, în vreme ce barbarii, primind întăriri de la ultimele lor dispozitive, începeau să strângă rândurile și să opună o rezistență mai mare, încercând în cele din urmă chiar un contraatac. Însă bagauzii nu se împrăștiară și ținură piept mai bine decât ar fi putut să o facă cel mai experimentat detașament de elită, astfel că Metronius se trezi prins în mijlocul unei lupte furibunde: combatanți de ambele părți își întindeau înainte și își încrucișau sulitele, astfel că cele două armate se găsiră încheștate una în cealaltă și erau aproape imobilizate într-o confruntare pură de forțe, ce amintea de aceea dintre doi elani în luptă. În prelungirea acelei crude confruntări, cei care se găseau în primele rânduri, împinși spre dușmani de cei ce veneau din urmă, nu aveau nici o posibilitate să se oprească din luptă ca să-și tragă sufletul și să-și recupereze forțele: erau obligați să ucidă ori să moară. Curând însă, câțiva turingieni, deschizându-și

drumul cu securile în mijlocul aceluia desiş de suliţe, reuşiră să deschidă breşe periculoase în rândurile bagauzilor. Cei mai inimoşi dintre aceştia veniră în faţă să-i înfrunte rotindu-şi securile şi săbiile. Sângele sărea din rănilor înfiorătoare, iar gemetele celor căzuţi erau acoperite de strigătele de furie ale combatanţilor, printre care, când şi când, se auzea vocea acum răguşită a lui Divicone, care, deşi îmbrâncit din toate părţile, ţinea sus, ca să se vadă bine, crucea deasupra acelei mării mişcătoare şi îşi îndemna fără încetare tovarăşii la luptă, intonând psalmi prin care cerea ajutorul divin.

— „Dumnezeul meu“, striga, „fă din ei pleavă risipită de vânt... Urmăreşte-i cu furtuna ta şi spulberă-i cu uraganul tău!“.

În acea amestecătură, măiestria superioară a turingienilor în folosirea armelor era copleşită de agresivitatea feroce a adversarilor. Metronius îi încuraja pe ai săi, le striga să strângă rândurile, dar el însuşi înainta mai ales fiind împins de masa ce îl urma. Almirus, ce se afla alături de el, primi o lovitură de măciucă în tâmplă : se răsucii şi căzu într-un tufiş des scăpând din mână însemnul. Turingianul care îl ucisese puse mâna pe el şi, triumfător, îl flutură ca pe un trofeu. Metronius veni asupra lui, îl doborî cu o lovitură scurtă de sabie şi, eliberându-se de scutul spart în mai multe locuri, îi smulse însemnul din mâini. Alţi barbari îl atacară, dar tovarăşii săi îi veniră în ajutor şi în jurul aceluia ciudat şi absurd stindard se încinse o luptă feroce. Aplicând teribile lovituri de sus, Metronius îl apăra cu îndârjire şi îl ţinea între timp în aer, unde puteau să-l vadă toţi, pentru ca astfel bagauzii să aibă un reper sigur în învălmăşeala aceea sălbatică. În sfârşit, reuşi să-şi deschidă o breşă în rândurile vrăjmaşe şi se aruncă dincolo, chemându-şi cu glas puternic oamenii. Îl urma şi alţii. Tocmai atunci o suliţă turingiană, trecând prin cămaşa de zale, îi străpunse pieptul. Durerea fu cumplită şi copleşitoare, însă totuşi de scurtă durată. Vederea i se înceţoşă, picioarele i se îndoiră şi nu mai auzi nimic. Se lăsă întunericul. În timp ce cădea, mâna unui bagaud apucă însemnul şi îl purtă înainte. Turingienii se risipeau. Legiunea bagauzilor învinsese.

Cu excepția câtorva pauze de scurtă durată, huruitul bătăliei continuă să răsună până în primele ore ale după-amiezii. Foarte curând, un nor de praf se ridicase și învăluia cele două mase de oameni ce luptau pe viață și pe moarte ; nu trecu mult până ce bucata de câmpie care îl despărțea pe Balamber de frontul unde se dădea lupta fu populată de cai fără călăreți și de răniți duși pe brațe de scutieri sau de tovarășii lor, care, după ce-și potoleau setea și luau alte legături de săgeți, se întorceau la locurile lor, printre combatanți ; în drumul lor se încrucișau cu războinicii rămași fără cai, care alergau să-și ia caii de rezervă de la servitorii lor. Un du-te-vino neîncetat și frenetic, în urma căruia cei rămași să privească primeau mereu vești răscolitoare, dar și contradictorii despre mersul bătăliei. Toți cei care veneau din linia de front vorbeau despre o luptă crâncenă, cu un final neclar : după câte se părea, alanii și burgunzii, în dispozitiv compact, rezistau oricărui atac, copleșindu-i cu o ploaie de săgeți pe războinicii Hiung-nu și provocându-le pierderi serioase, în vreme ce sus, pe colină, Ellak nu înainta cu nici un pas. Pe latura stângă, cele două popoare de goți erau angajate într-o uriașă luptă fratricidă, într-o continuă mișcare a frontului ; în schimb, despre ceea ce se întâmpla pe latura din dreapta nu se știa practic nimic, însă era limpede că infanteria romană și francii, dezmințind previziunile optimiste ale lui Attila, rezistau în continuare.

Balamber simțea că-și pierde mințile. Nu mai reușea să stea locului și arunca mereu câte o privire disperată către

piscul pe care se găsea Attila, în speranța că va fi chemat să-și facă datoria. Mandzuk, nemișcat lângă cai, îl privea în tăcere, impasibil ca întotdeauna. După o așteptare enervantă, veni însă și momentul său. O ștafetă a lui Valamir sosi în galop de la Attila aducând o veste care se răspândi fulgerător printre huni: Teodoric fusese ucis, iar în jurul cadavrului său se stârnise o învălmășeală furibundă, căci vizigoții, care până atunci păreau în superioritate, se adunaseră acum în dispozitiv de apărare și nu aveau de gând să lase rămășițele sale pământești în mâinile dușmanilor. Balamber tocmai discuta cu Odolgan despre asta, când sosi la el un trimis al lui Attila cu ordinul de a se înfățișa imediat înaintea regelui. În sfârșit! Inima porni să-i bată într-un ritm nebunesc. Cu o iuțeală incredibilă, îmbracă platoșa, sări în șaua pagului său, îl biciui cu furie și își făcu loc fără prea multe scuze printre demnitari, până ajunse în fața regelui său mai aproape decât reușise vreodată. Attila descălecaseră și, ajutat de un servitor, de Utrigúr și de Ernak, își îmbracă acele părți ale armurii de care se ușurase mai devreme, în timp ce alt servitor îmbracă în zale calul. Gărzile din suita sa își luau și ele armele. Regele însuși, prin urmare, se grăbea să coboare pe câmpul de luptă, gândind în mod cert că bătălia intrase într-o fază hotărâtoare. În timp ce-l îmbrăcau, continuau să scruteze cu privirea atentă câmpia. Balamber, cuprins de o vie emoție, fu parcă orbit de înfățișarea sa.

Attila era de statură modestă, dar foarte robust. Mai mult decât mădulele sale încă pline de forță, cei cincizeci de ani ai săi i se citeau pe chipul larg, cu pomeții pronunțați, încadrat de o barbă scurtă și albită pe alocuri și brăzdat de riduri adânci. Părul său era la fel de albit, dar încă des și lung până pe umeri, așa cum l-ar fi purtat un războinic tânăr. Avea pielea închisă la culoare, arsă de soarele câmpiei, întocmai ca aceea a războinicilor Hiung-nu ai săi. Și de această dată, ochii săi îi părură lui Balamber două sulițe în stare să străpungă orice lucru pe care și-ar fi oprit privirea. După cum avea obiceiul, nici măcar în ziua aceea regele nu îmbrăcase veșminte somptuoase: sub splendida armură din plăci fabricată cu siguranță în Orient, Balamber ghici o tunică dalmatică,

simplă, cu mâneci lungi, dar cu tiv și broderie cu specific hun. Înconjurat de mai multe persoane, își dădu seama de prezența lui abia într-un târziu.

— A ! exclamă măsurându-l cu o privire scurtă, dar pătrunzătoare, acea privire care, după cum bine știau toți cei din neamul Hiung-nu, era în stare să citească într-o singură clipă caracterul unui om. Shudian-gun ! Utrigúr mi-a spus despre tine numai lucruri bune, cele mai bune cu putință. Așa că am hotărât să te iau cu mine.

Vocea sa, pe care până în ziua aceea Balamber o putuse auzi numai în timpul discursurilor puternice și convingătoare pe care obișnuia să le țină neamului Hiung-nu înainte de fiecare bătălie, avea un ton tăios. El simți totuși o notă de apreciere și de ironie aspră, prietenoasă. Nu putu să răspundă decât atât :

— La ordinele tale, Mărite Rege !

Urcat acum în șa, Attila luă sabia lungă din mâna lui Ernak și-l privi cu și mai mare atenție. Era pe deplin liniștit, stăpân pe sine și pe situație. Pe chipul său plutea un surâs vag.

— Nu mă întrebi unde o să te duc ? îl întreabă surprins înălțând o sprânceană.

— Sper că în luptă, Mărite Rege. Dar oriunde mă vei duce, pentru mine o să fie cel mai bun lucru ce mi se poate întâmpla.

Cum de-i venise în minte să rostească acele cuvinte nici el n-ar fi putut să spună. Ele avură însă cel mai bun efect. Zâmbind mulțumit, Attila parcurse cu privirea chipurile celor din jurul său, oprindu-se în final pe acela al lui Onegesius, care, între timp, urcase și el în șa.

— Băiatul ăsta n-ar fi putut răspunde mai bine de-atât, recunosc făcând un semn către Balamber. L-ai crescut așa cum se cuvine.

Utrigúr, de obicei zgârcit în complimente, răspunse cu un zâmbet abia schițat :

— Nici nu e de mirare. Prin venele sale curge sângele marelui Uldin.

Încuviințând cu gravitate, Attila luă din mâinile fiului său un coif ornat cu o coamă lungă, roșie, apoi se întoarse spre Balamber :

— Acum ascultă, Shudian-gun : Teodoric e mort. Vizigoții lui cedează tot mai mult, dar câtă vreme vor avea sprijin de la centru, din partea lui Etius, noi nu o să putem înainta. Trebuie să spargem centrul, înțelegeți ?

Arată cu degetul spre câmpul de luptă și preciză :

— Acolo, vezi ? Unde se termină colina. Se pare că vizigoții au abandonat-o, iar romanii dispuși deasupra ei și alanii de la poale și-au îndepărtat rândurile, pentru a umple spațiul pe care-l ocupau ei. Acum sunt mai slabi, înțelegeți ? Spune-mi atunci, tu ce ai face în locul meu ?

Răspunsul lui Balamber veni prompt.

— M-aș azvârli cu capul înainte chiar acolo, ca să le sparg liniile.

Attila, care se pregătea să-și pună pe cap magnificul coif, încuviință din nou :

— Chiar asta o să și facem. Trei *mingan*-uri : Utrigúr o să-l comande pe cel din dreapta, al tău o să se așeze în stânga, iar al meu în mijloc.

Văzându-se exclus din acțiunea ce avea să înceapă curând, tânărul Ernak protestă, dar Attila îl fulgeră cu o privire severă și îl reduse la tăcere, poruncindu-i să rămână de gardă în tabără. Apoi se întoarse iarăși către Balamber :

— Ai grijă să-mi acoperi în permanentă flancul, ai înțeles ?

Era o onoare prea mare. Cu inima bătându-i nebunește, Balamber răspunse simplu :

— Desigur, Mărite Rege !

La scurtă vreme după aceea, cele trei *mingan*-uri porniră toate deodată la trap către câmpul de luptă. Stindardul purpuriu al lui Attila se unduia în bătaia vântului. La mică distanță flutura și stindardul lui Balamber.

Odată pornite în galop, celor trei *mingan*-uri sub comanda lui Attila nu le trebui mult până să ajungă la linia frontului. În clipa când soseau acolo, rândurile cavaleriei hune ce se retrăseseră pentru a se regrupa în vederea unui nou atac, cine știe al câtelea, se deschiseră pe loc. Războinicii aceia, deja greu încercați în bătălie, ridicând sulitele, izbucniră în strigăte entuziaste de salut la adresa regelui și se alăturară fără șovăială oamenilor săi, pentru a participa la ceea ce toți înțelegeau că era ultima încercare, efortul hotărâtor. Spectacolul pe care-l oferea câmpul de luptă i-ar fi putut înspăimânta chiar și pe cei mai viteji războinici. Oriunde ai fi întors privirea, terenul ce despărțea cele două armate se arăta presărat cu luptătorii căzuți, atât de numeroși, încât caii, deși biciuiți și împunși cu pintenii, erau nevoiți să-și încetinească alergarea și să înainteze cu multe opriri și cu mare greutate printre mormanele de oameni măcelăriți, de răniți ce ridicau brațele cerând ajutor, de cai în agonie și de tot felul de arme împrăștiate ori înfipite în pământ. După forma scuturilor și după armamentul adversarilor pe care-i avea în față, Balamber constată că se pregătea să-i înfrunte pe alanii lui Sangiban. Aceștia, văzând că se apropia un nou val de atacatori, strânseseră rândurile formând o falangă țepoasă, înțesată de sulite lungi, din mijlocul căreia se ridică un nor de săgeți, pentru a cădea apoi asupra războinicilor Hiung-nu ca o grindină aducătoare de moarte. Imediat după aceea, sutele de săgeți hune, cu suierul caracteristic și sinistru recunoscut de toți dușmanii, se abăteau asupra oamenilor lui Sangiban, dar prost coordonate

și fără prea mare precizie, întrucât înaintarea printre atâtea obstacole făcea practic imposibilă o reală eficiență a tirului. Unitatea lui Balamber avea cel puțin avantajul că lupta pe un teren plan, spre deosebire de celelalte două *mingan-uri*, constrânse să atace trecând peste mai multe denivelări de teren, acolo unde începea panta colinei pe care încă se mai ducea lupta. Balamber își controla cu greu calul înspăimântat de tot acel vălmășag, de strigăte și de mirosul de sânge ce-i venea din toate direcțiile. Săgețile alane veneau în permanență și se înfingeau în scutul său rotund sau ricoșau din plăcile metalice care-i protejau calul sau chiar din cele ale armurii sale; două reușiseră să treacă prin ea, iar vârfurile lor, care desfăcuseră inelele cămășii de zale, mușcau din carne, fără să poată totuși să pătrundă mai adânc. Nu erau mulți însă cei care se bucurau de o protecție atât de bună. Sub tirul neîncetat al arcașilor dușmani, oameni și cai se răsturnau în fiecare clipă, îngroșând mormanele ce populau deja întinderea de iarbă, iar apropierea războinicilor Hiung-nu de dușman se dovedea cu fiecare pas tot mai dificilă. Cei care supraviețuiseră pe jos ori călare sfârșeau prin a se izbi și a se împiedica unii pe alții într-un vălmășag confuz, în care, inevitabil, fiecare săgeată, fiecare javelină a dușmanului atingea o țintă. Atacul acela împotriva unei combinații perfecte de arcași și infanterie în armură nu se potrivea, desigur, cu tactica obișnuită pe care o adoptau războinicii Hiung-nu, însă condițiile luptei – romanii, bine instalați pe înălțimile colinei și cele două armate gotice care încă luptau cu furie pe latura din stânga – nu le dădeau posibilitatea să-i încercuiască.

Întrucât înaintarea în șaua calului se dovedea aproape imposibilă, mulți războinici inimoși își abandonară animalele și, provocând pierderi în rândurile dușmanilor, se aruncau înainte cu săbii, buzdugane și sulite, urmați de mulți alții, care, rămași mai dinainte fără cai, se întorseseră în prima linie pentru acel ultim asalt. Îmbătați de masacru, combatanții nu mai căutau deloc să se ferească de loviturile dușmanilor, ci se încleștau în aprige înfruntări corp la corp și nu șovăiau să lupte cu mâinile goale atunci când își pierdeau armele, cu

atât mai mult cu cât învălmășeala era atât de mare, încât nu se puteau desprinde din lupta aceea sălbatică.

Deși supuși unei presiuni cumplite, alanii rezistau în continuare. Balamber slobozea săgețile una după alta și înainta încet prin îmbulzeală. Cu toate acestea, temându-se că-și va pierde viziunea de ansamblu asupra bătăliei în sectorul său, evita să-și abandoneze calul. Privirea lui se întoarse spre dreapta căutându-l pe regele său: pe o ridicătură înaltă, unde lupta era deosebit de îndârjită, văzu unduindu-se steagul purpuriu cu sabia de aur pe el și zări coama roșie ce împodobește coiful lui Attila apărând și dispărând în mai multe rânduri prin mulțime. Sub atacul de nestăvilit al regelui și al preacredincioșilor săi, cu toții perfect protejați de armură, dușmanul ceda teren. Văzând ceea ce se întâmpla, Balamber se însufleți din nou: victoria! Victoria era aproape. Lăsă la o parte arcul și scoase sabia, apoi își împunse cu furie calul și îl împinse înainte pentru o ultimă efortare. Alți războinici Hiung-nu îl urmară. Securile pedestrașilor deschiseseră breșe în bariera sulitelor alane și într-una dintre aceste breșe Balamber se azvârli cu toată forța, doborând rapid, unul după altul, doi, trei, patru războinici. Alături de el, Odolgan își repezea sabia cu furie scoțând mugete cumplite, cum făcea întotdeauna în luptă, în vreme ce Mandzuk, la o oarecare distanță, ținea stindardul verde și glorios al lui Uldin, oferind oamenilor ce veneau din urmă un reper în mijlocul haosului acelei lupte sângeroase. Chinuiți de căldură și de oboseală, aproape toți războinicii, de ambele părți, își aruncaseră în iarbă armurile și luptau acum goi până la brâu, prin urmare, expuși la loviturile dușmanului. Alanii, extenuați de lupta ce dura de ore întregi și descumpăniți de sosirea forțelor proaspete în rândurile dușmanilor, cedau acum în mod vizibil, iar Balamber încerca deja senzația de exaltare pe care i-o producea victoria ce avea să vină curând, când se auzi chemat cu o voce puternică de Odolgan, care striga frenetic cuvinte pe care el, în vacarmul general, nu le putea auzi și îi arăta ceva înspre stânga.

Ce se întâmpla oare? Trăgând de hățuri, Balamber își opri calul și se întoarse în spate pentru a vedea mai bine,

lăsându-i pe cei care îl urmau să treacă înainte. Scrutând aripa stângă pe deasupra mulțimii în tumult a combatanților, reuși să distingă prin norii de praf hoarde de cavaleri goți ce galopau mâncând pământul în direcția câmpului de luptă. Nu mai încăpea nici o îndoială : armata lui Valamir se retrăgea în fugă, iar vizigoții năvăleau asupra lor. Așadar, contrar a ceea ce-și imaginase Attila, moartea lui Teodoric nu fusese suficientă ca să-i îngenuncheze pe teribilii săi războinici. Se simți străbătut de un fior de groază : războinicii Hiung-nu riscau să fie încercuiți, regele însuși ar fi putut să fie capturat sau ucis ! Instinctiv, Balamber se întoarse spre Odolgan, la timp pentru a-l vedea cum primește sub bărbie o lovitură de sulită care efectiv îl smulse din șa ; împrășcă un șuvoi de sânge și căzu de pe cal pe spate cu brațele deschise, pentru a dispărea imediat în mulțimea unduitoare a combatanților. Balamber îl căută atunci pe Mandzuk și îl găsi acolo unde era mulțimea cea mai deasă. Dădu pinteni calului și, în timp ce striga și cerea furios să i se facă loc, își deschise drum prin mijlocul războinicilor lovindu-i fără să mai stea pe gânduri atunci când nu se dădeau la o parte. Apropiindu-se de scutierul său sub un torent de săgeți și javeline, putu chiar să arunce o privire neliniștită către coastă, unde *mingan*-ul lui Attila continua să înainteze lent printr-o puzderie de dușmani. Era cumplit : păreau la un pas de a străpunge liniile dușmane, dar această străpungere, în loc să le aducă victoria, ar fi dus la înfrângerea cea mai dezastruoasă.

Ajunse în sfârșit lângă scutierul său și, scuturându-l de un braț, îl obligă să se oprească și să fie atent la el :

— Ostrogoții au cedat, îi strigă în vreme ce săgețile dușmanilor şuierau în jur. Trebuie să ne retragem, să acoperim flancul lui Attila. Trimite pe cineva să-l anunțe.

— Și-or fi dat seama deja de-acolo, de sus, replică Mandzuk. Balamber scutură din cap :

— E prea mare riscul. Trimite pe cineva.

Toraman, care nu-l putuse auzi, apăru lângă ei și, agitat, anunță la rândul său că ostrogoții fugeau.

— Du-te la rege, îi ordonă imediat Balamber, și anunță-l că riscă să fie încercuit. Spune-i că trupele noastre o să-l acopere.

Prompt, tânărul războinic dădu pintonii calului și porni în goană, pe când Balamber întindea mâna către lemnul stindardului.

— Dă-l încoace! îi ordonă lui Mandzuk și, văzându-l că sovăie, i-l smulse din mână.

— După mine! După mine! Regele e în pericol!

Împungându-și calul în coaste, părăsi linia de luptă și, împreună cu Mandzuk, porni în fruntea războinicilor Hiung-nu pe care îi avea împrejurul său, retrăgându-se puțin și îndreptându-se spre dreapta, acolo unde terenul devenea mai înclinat. Se opri după o sută de pași și îi înapoie stindardul lui Mandzuk. Încetul cu încetul, alți oameni de-ai săi se desprinseră din încheștare și alergară, unii pe jos, alții călare, pentru a se regropa în jurul stindardului său. Alanii, epuizați acum, renunțară să-i urmărească. Balamber își dădu seama că din tot *mingan*-ul său nu mai avea nici măcar două sute de războinici. Nu se întrebă dacă doar cu atât de puțini oameni avea să reușească să oprească manevra de învăluire a goșilor; știa că trebuia să încerce tot ce era posibil și asta era de-ajuns. Cu siguranță nu va fugi lăsându-și regele expus atacului și pângăririi dușmanilor. Chiar cu prețul vieții. Doar atunci, în acel moment de respiro, în vreme ce războinicii săi i se adunau în jur, văzu că soarele stătea să apună: un apus însângerat, de parcă cerul ar fi luat parte la acel imens măcel.

Și iată cavaleria vizigotă ieșind din norul de praf ce stăruia deasupra câmpului de luptă. O ciocnire frontală ar fi fost dezastruoasă, dar, gândi Balamber, acei cumpliți războinici, care luptaseră ore întregi, erau probabil foarte obosiți, cu siguranță mai mult decât ai săi. În orice caz, trebuia să încerce să-i oprească, trebuia să-și salveze regele.

— Pregătiți arcurile! ordonă.

Vizigoții erau numeroși și se apropiau cu iuțeală. Nu strigau probabil fiindcă erau obosiți, iar înaintarea aceea tăcută într-un nor de praf, călare pe cai epuizați părea o imagine de coșmar. În spatele său, Balamber auzi apropiindu-se și apoi crescând tot mai mult ecoul galopului unei mulțimi de cavaleri. Se întoarse și văzu trecând în viteză peste câmpie *mingan*-ul lui Attila, care cobora panta și gonea

către tabără. Recunoscu printre sutele de capete și coama roșie ce împodobește coiful regelui. Se răsuși imediat și aprecie distanța la care se aflau vizigoții ; aceștia, văzând că Attila era gata să scape din încercuire, se îndemneau unii pe alții cu strigăte puternice și își biciuiau și mai tare caii. O clipă mai târziu, prima ploaie de săgeți hune se abătu asupra lor. Balamber nu se opri să vadă cât de eficientă fusese. Strigă în schimb războinicilor săi să-l urmeze și se avântă spre tabăra fortificată. Putu astfel să vadă că, din toate laturile armatei, o masă enormă de oameni se îndrepta în aceeași direcție. Așadar, bătălia era pierdută de-acum. După un galop scurt, își opri calul și își regrupă din nou oamenii pentru a lansa o nouă salvă șuierătoare de săgeți împotriva urmăritorilor, după care porniră din nou în goană. Repetă manevra de mai multe ori, încetinind înaintarea vizigoților, până când Ernak i se alătură cu *mingan*-ul său pentru a-i da ajutor. Tânărul principe își conduse războinicii într-un viguros contraatac, însă Balamber, văzând cât erau de epuizați oamenii săi și caii lor, nu-l urmă și își conduse ceea ce mai rămăsese din unitatea sa dincolo de bariera carelor, unde oamenii lui se contopiră imediat cu masa fugarilor.

Intrând în tabăra imensă, își făcu cu greu loc prin tumultul mulțimii formate din mii de războinici ce ajunseseră deja acolo venind din diferite puncte ale câmpului de luptă. Ostrogoții țineau privirea plecată ca niște câini bătuți, iar când cineva le cerea explicații cu privire la fuga lor dezastruoasă, plecau de-acolo scuturând din cap cu o expresie rănită și umilită. Ici-colo însă se formau mici grupuri pestrițe, în care între huni și goți se încingeau certuri aprige. Cei mai mulți dintre războinicii care veneau în tabără erau totuși prea extenuați pentru a se implica în asemenea altercații inutile și se îngrijeau mai degrabă de ei înșiși și de vreun loc mai liniștit pentru răniții fără număr, care, duși pe brațe, erau încredințați spre îngrijire femeilor ce însoțiseră armata. Multe dintre ele se învârteau pe lângă supraviețuitorii bătailor cerând neliniștite vești despre bărbații lor și nu puține erau cele care, primind vestea de care se temeau cel mai mult, își strigau disperarea ori se îndepărtau mecanic, cu

ochii scăldați în lacrimi, fără să ia în seamă îmbrâncelea mulțimii în continuă mișcare. Altele se aflau la carele cu provizii și încercau să dea apă și hrană războinicilor ce se înghesuiau în jurul lor căutând să se mai întremeze. În lumina torțelor, Balamber constată că dublul cerc de care și palisada improvizată ce fusese ridicată pentru a-l proteja erau apărate de sute de arcași preocupați să scruteze agitați întinderea câmpiei, din care răzbătea încă un zgomot confuz. Veneau continuu alți și alți războinici spre acea baricadă mare, transportând febril legături de javeline și tolbe pline de săgeți. În vreme ce înainta prin mulțime urmat de ai săi, observă că o enormă și tăcută adunare de oameni își făcea loc spre centru și bănuie că Attila trebuia să fie acolo și că probabil urma să vorbească. De aceea, imediat ce-l întâlnește pe Vlaszo, descălecă și îi încredințează calul extenuat și înspumat, apoi încercă să înainteze cât se putea. Se văzu repede dând din coate prin mulțimea de războinici Hiung-nu și de aliați care se înălțau întruna în vârful picioarelor, căutând să vadă ce se întâmplă mai în față. Într-un sfârșit, reuși să ajungă împreună cu Mandzuk în primele rânduri. De acolo, putu să-i vadă pe servitorii lui Attila, care, într-un du-te-vino amețitor, strângeau într-o grămadă impresionantă toate bunurile sale : șei, cutii, covoare, haine prețioase, tot felul de arme și de unelte care până atunci îi împodobiseră cortul și îi umpluseră carele. Regele era acolo și discuta însuflețit cu Valamir, Ardarich și alte căpetenii, printre care Balamber îl recunoscuse și pe Utrigúr. Mai erau și doi dintre fiii regelui : Ellak și Dengizich, care avea un braț înfășurat într-o fâșie de pânză murdară și plină de sânge. Toți aveau încă pe ei armurile îmbibate de praf și sânge. Attila părea încruntat și furios, dar hotărât și stăpân pe sine. Balamber îl văzu cum scutura cu fermitate capul și îi răspundea ceva lui Edec, căpetenia scirilor. Puțin după aceea, se îndreaptă spre mulțimea ce-l înconjura și vorbește :

— Să fie limpede ! strigă cu voce fermă, încărcată de mânie, că de-aici nu fuge nimeni. Și dacă dușmanul va ajunge până aici, ei bine, eu nu voi face nici măcar un pas îndărăt !

Ochii îi scăpărau de mânie. Cu un gest energic și tremurat, îndreptă degetul spre stiva uriașă pe care servitorii săi o alcătuiseră din toate lucrurile sale și adăugă :

— Acesta, războinicilor, va fi rugul meu funerar, căci regele vostru nu se va da niciodată viu în mâinile romanilor !

Un murmur străbătu mulțimea, dar Attila nu terminase de vorbit. Continuă :

— Bătălia nu e încă pierdută. Tabăra e bine fortificată, practic de nepătruns, iar dușmanul a suferit pierderi cumplite. Armata a fost la un pas de victorie și e încă în picioare. Atacul vizigoților a fost respins, iar romanii se feresc să se mai arate. Acum e aproape întuneric. Spuneți că vor să atace tabăra ? Bine. Să încerce numai : vă garantez că or să plece cu oasele rupte și cu coada între picioare. De câte ori o bătălie care părea pierdută n-am preschimbat-o într-o mare victorie ? Spuneți-mi, nu-i așa ?

Mulți dintre cei adunați confirmară cuvintele sale. Se auziră primele aclamații.

— Aveți deci încredere. N-am făcut eu oare întotdeauna ce era mai bine pentru voi ? Spuneți-mi : nu m-am îngrijit eu ca popoarele mele să aibă tot ce e mai bun ?

Un cor de răspunsuri afirmative și de aprecieri se ridică din mulțime, ce părea acum îmbărbătată de atitudinea fermă a conducătorului său. Attila, care știa să citească bine starea sufletească a mulțimii, profită cât putu de mult de acel moment favorabil.

— Și atunci, ce mai faceți aici ? Nu vă îngrijorați pentru mine. Drept cine mă luați ? Regele vostru nu e un împărățel roman nevolnic ; e aici și nu va pleca. Îngrijiți-vă de răniți, puneți-vă iarăși în ordine unitățile, alcătuiți dispozitivul de apărare al taberei și aveți încredere în mine.

Tăcu în sfârșit și, cu un gest energic al brațului, invită căpeteniile să transpună discursul său în ordine precise. Încetul cu încetul, mulțimea se rări și îl lăsă pe Attila lângă rugul său împreună cu cei mai de încredere sfetnici. Oamenii continuau să vină dinspre câmpul de luptă, acum însă într-un mod mai ordonat. Dinspre câmpie se auzea încă din când în când ecoul ciocnirilor îndepărtate ale ariergărzii, iar în

perimetrul taberei se făceau cu eficiență și cu sângele rece pe care hunii și-l regăsiseră pregătiri pentru înfruntarea altor atacuri. Se înnopta, iar Balamber, care fusese profund mișcat de cuvintele înflăcărâte ale lui Attila, se îndepărtă împreună cu Mandzuk, pentru a se alătura restului *mingan*-ului său. O mică siluetă cu părul răvășit îi alergă în întâmpinare și, acolo, în mijlocul războinicilor, se ghemui lângă el într-o îmbrățișare strânsă și tăcută, împingându-se cu capul în pieptul său.

— Go-Bindan ! exclamă Balamber fericit să o revadă și surprins de izbucnirea aceea de afecțiune.

Încercă zadarnic să se elibereze din îmbrățișarea ei.

— Totul e în ordine, micuță războinică. Sunt întreg, vezi ?

Fără să-i răspundă, ea se strânse lângă el cu și mai multă putere, fără să ia în seamă mirosul de sudoare pe care îl emana și sângele ce-i murdărise armura. Balamber pricepu că ziua întreagă probabil copila fusese îngrozită că-l va pierde, că se va trezi încă o dată părăsită. Confuz, își roti privirea căutând parcă ajutor și o întâlni pe aceea a lui Mandzuk. Citi în ea o sclipire de durere, dar văzu și altceva — ceva ce pe chipul cioplit în piatră al acestuia nu mai văzuse de când era copil : un soi de aspră și nemărturisită tandrețe. Cu un gest nesigur și stânjenit, o mângâie pe creștet.

— Sunt aici, Go-Bindan, nu te teme. N-ai de ce să te temi.

Încet, copila își ridică fața bronzată, pe care aluneca încet o lacrimă. Îl privi cu ochii ei mari și umbroși, scăldați în lacrimi, cu buzele întredeschise într-un suspin mut. Fără să-și descleșteze brațele, cu o voce îndurerată, spuse numai atât :

— Tu nu trebuie să mori !

— Nu, Go-Bindan. Eu n-o să mor. Eu...

Apucându-l de brațe, îl scutură cu toată forța pe care o avea.

— Tu nu trebuie să mori ! strigă. Nu trebuie să mori, înțelegi ? Nu mă mai părăsi, cum ai făcut azi. Nu mă mai părăsi, ai înțeles ?

Balamber oftă. Doar în momentul acela înțeluse că devenise foarte important pentru Go-Bindan. Ea nu-l avea de fapt

decât pe el. Dar ce se va face el, Shudian-gun, cu o fetiță de nici măcar unsprezece ani? Nu se îngrijea nici măcar de copiii pe care-i avea de la țiitoarele sale. De ce trebuia să se tulbure astfel în fața ei? Da, să se tulbure. Ce i se întâmpla? Avea atâtea lucruri la care să se gândească. *Mingan*-ul său era distrus, avea răniți, trebuia să facă rost de cai pentru numeroșii războinici care rămăseseră pe jos. Și pe urmă trebuia să-și hrănească oamenii, să-i încurajeze și... Bătălia cumplită îl făcuse oare să-și piardă forța interioară, spiritul neîmblânzit? Ce era acea frământare pe care o simțea în piept, care-i încețoșa mintea și îi făcea vorba nesigură? Dar nodul acela care îi strângea gâtul? De ce ochii i se umeziseră? Era doar oboseală? Era amărăciunea înfrângerii? Sau ce altceva? Nu se mai simțise astfel din ziua în care-și pierduse părinții. Copleșit, o strânse în brațe pe copilă și o liniști :
— Nu, Go-Bindan. N-o să te mai părăsesc.

Se sfârşise. Încremenit, Sebastianus urmărea ultimele unităţi duşmane îndepărtându-se peste câmp, precum refluxul unei imense mării. Mâna i se duse de îndată la încheietoarea coifului, dar îi veni greu să desfacă nodul : un tremur nestăpânit i-o străbătea, astfel că fu obligat să lase să cadă sabia înroşită de sânge şi să-şi folosească şi mâna dreaptă. Uşurat, aruncă pe jos coiful deformat în mai multe locuri ; apoi, copleşit de o insuportabilă oboseală, se așeză pe iarbă, pe panta domoală a colinei. Ştia că ar fi trebuit să-şi regrupeze oamenii, să-şi recompună unităţile, să organizeze îngrijirea răniţilor şi să trimită o ştafetă la *Magister militum* pentru a-i raporta care era situaţia în sectorul său şi pentru a-i cere şi alte întăriri, fiindcă, teoretic, duşmanul ar fi putut să se întoarcă. Ar fi trebuit să facă toate lucrurile acelea, dar se simţea prea obosit, de-a dreptul extenuat. Sprijinindu-se cu coatele pe genunchi, îşi trecu mâinile prin păr şi respiră adânc. Vacarmul bătăliei, care îl asurzise aproape pe tot parcursul acelei zile infernale, îi răsună încă în urechi, iar în faţa ochilor săi continua să se rotească un vârtej de imagini în care vedea furie bestială, sânge şi moarte. Acum, când lupta încetase, se auzeau mai puternic şi mai sfâşietoare chemările răniţilor ; pentru majoritatea răniţilor romani erau puţine speranţe de salvare, căci, în armată, medicii erau foarte puţini şi, oricum, nici unul dintre ei nu era acolo. Cât despre răniţii duşmani, ei primeau unul după altul lovitură finală de la puţinii soldaţi ce supravieţuiseră : nimeni nu cerea să fie cruţat – şi nimeni nu ar fi fost. Nechezatul răguşit

al cailor în agonie răsună ca un protest zadarnic și disperat împotriva umanității crude care îi implicase în acel masacru. În schimb, de ei părea acum să-și bată joc croncănitul lugubru al corbilor. Prompti la întâlnire, se roteau deasupra câmpului de bătaie și începeau deja să se așeze pe cadavre.

Rămase astfel pentru o vreme – n-ar fi putut spune cât – așezat pe iarbă, cu capul în mâini, căutând să se sustragă ororilor care-l înconjurau pentru a se regăsi pe sine. Într-un final, își adună forțele și ridică privirea contemplând câmpul de luptă : un imens morman de cadavre presărat cu sulițe înfipite în pământ, steaguri abandonate și arme frânte, printre care rătăceau cai fără călăreți și oameni ce păreau mai degrabă spectre. Până unde îi putea ajunge privirea în josul coastei și apoi peste câmpie nu vedea altceva decât trupuri întinse în mărăciniș, în unele locuri căzute unul peste altul, încât formau adevărate stive, din care se ridicau spre cer brațe și picioare înțepenite de moarte, copite de cai, arme încă bine strânse în mâini, dar care nu aveau să mai ucidă. Din cauza înclinației terenului, sângele se scurgea de pe acele trupuri pe pantă în jos atât de abundent, încât tulburase apa unui mic pâraiaș ce curgea mai la vale : soldații cu gura uscată ce coborau să-și potolească setea urcau scuișându-și și curățându-și gura înăcrită de gustul ei. Ultimul asalt fusese cumplit, iar el se întreba prin ce plan binevoitor al Providenței divine i se îngăduise să rămână în viață, în timp ce alții căzuseră. Cum era de pildă Damatius, căruia o săgeată hună îi străpunsese gâtul. Sau cum era Dhuryodan, căzut doar cu puțin timp înainte, de fapt sub ochii săi. Ajunsese pe colină puțin după miezul zilei cu unitatea sa de galo-romani și rămăsese toată după-amiaza un stâlp de apărare în acel sector de front ; în ultima fază a luptei, rănit de mai multe săgeți, în loc să se retragă sub presiunea dușmanilor, rămăsese bine înfipt pe picioare în primul rând și, rotind prin aer o secure, se opusese hunilor ca un stăvilă în furtună, ca un turn de apărare și se prăbușise doar când asupra lui s-au aruncat câte patru, câte cinci, poate câte zece dușmani.

Totți cei de pe colina aceea dăduseră tot ce putuseră, cu o incredibilă abnegație. Chiar și recruții înrolați în Italia și la

Narbonensis, contrazicând previziunile pesimiste formulate de Etius la Arelate, se luptaseră cu mare vitejie. Acei tineri sosiseră ultimii, pentru a astupa cum puteau mai bine fisura deschisă în aliniament după ce Thorismund, aflând de moartea tatălui, abandonase în mare furie poziția împreună cu toți ai săi și aproape imediat fuseseră atacați de dușman. Căzuseră cel puțin jumătate dintre ei și aproape toți ofițerii.

Pretutindeni, soldații încă în viață abia reușeau să se mai țină pe picioare. Extenuați, se lăsau să cadă în iarbă și contemplau în tăcere, așa cum făcea și Sebastianus, în lumina portocalie a crepusculului, spectacolul de moarte ce li se întindea înaintea ochilor sau discutau cu voce scăzută, părând că se simțeau ca în mijlocul unui imens cimitir și se temeau să-i tulbure pe cei morți, cu siguranță mult mai numeroși decât cei vii. Privind în josul coastei, Sebastianus îl văzu urcând spre el pe Maliban, negru la față. Simțindu-se judecat de privirea lui severă, căută în zadar să-i spună ceva. Minteasa era goală, incapabilă să mai reacționeze, cufundată parcă într-o negură. Probabil că alanul își dăduse seama în ce stare se afla, căci se opri la un pas de el și îl fixă cu o expresie ciudată, ezitând parcă.

— Ce e? îl întreabă.

Întunecat, Maliban răspunse într-un singur cuvânt:

— Vitalius... O rană gravă.

De îndată, Sebastianus fu în picioare. Nu. Nu Vitalius! Nu el! Nu și el!

— Unde?

Fără să-i răspundă, Maliban se întoarse și, coborând cu pași mari, îl conduse pe coastă în jos, călcând mereu peste trupuri. Vitalius era sprijinit cu capul pe unul dintre ele. Își apăsa cu ambele mâini o fâșie de pânză însângerată pe pân-tece, dar nimeni nu-i dădea ajutor. Când comandantul său se lăsă pe vine și se aplecă deasupra sa, îl recunoscă imediat și dădu să vorbească, dar nu reuși. Lui Sebastianus îi fu de ajuns o privire scurtă ca să înțeleagă că rana nu-i mai dădea nici o speranță.

— Curaj, băiete! îi spuse luându-i o mână.

Vitalius făcu semn cu capul, apoi o mică grimasă, care spunea că înțelesese ; pe urmă spuse ceva, dar cu o voce atât de stinsă și sugrumată, încât Sebastianus nu-l înțelesese. Tulburat, îl întrebă din ochi pe Maliban. Acesta ridică sprânceană într-o expresie nedeslușită, perplexă.

— Vorbește despre niște însemnări, mi se pare.

Însemnări ? Ce însemnări ? Sebastianus nu reușea să înțeleagă. Ochii lui Vitalius se mutară rapid de la unul la celălalt și se opriră din nou asupra lui.

— Re... lătare, spuse.

Sebastianus își aminti. Zâmbi, însă colțurile gurii sale tremurau.

— A, da. Relatarea... O să mi-o citești chiar tu după ce o termini, de acord ? Dar acum...

Vitalius, cu o expresie nerăbdătoare, negă din cap.

— Nu... Eu nu... E în de... sagă, pe calul meu. E acolo și...

Gemu cu dinții strânși și cu chipul crispat de o durere ce trebuie să fi fost atroce.

— Da, Vitalius, dar acum trebuie să ne gândim la tine.

Sebastianus privea în jur căutând pe cineva care ar fi putut să-l ajute să facă ceva pentru băiat.

— Ajută-mă ! îi spuse lui Maliban. Trebuie să-l eliberăm de armură.

Cu mișcări precipitate, încercară să desfacă legăturile de la *lorica* lui Vitalius, însă acesta, scuturat astfel, gemu din nou. Un tremur îi străbătea acum membrele, iar strângerea mâinii sale devenea dintr-o clipă în alta tot mai stinsă, chipul tot mai palid, privirea tot mai împăienjenită. Sebastianus, care îi susținea capul cu brațul, nu încetase să-i vorbească, de parcă ar fi putut să înlăture astfel inevitabilul :

— Trebuie să te punem pe picioare, înțelegi ? Tu ești un băiat puternic. Ești un alaman, nu ? Alamanii sunt oameni puternici. Acum trebuie să ne ajuți. Ajută-ne, da... Trebuie să te scăpăm de fierăria asta blestemată și o să vezi pe urmă că...

Mai fu un ultim suspin, apoi mâna lui Vitalius căzu în iarbă și puterile îl părăsiră cu totul. Trupul său, până puțin mai înainte încordat în ultima luptă, se relaxă și rămase

nemișcat. În ochii lui Maliban Sebastianus citi inutilitatea oricărui alt efort. În timp ce cobora cu mâna pleoapele tânărului soldat peste ochii de-acum stinși, în el ceva se rupse : strânse la piept trupul neînsuflețit și izbucni în plâns, sughițând și scuturând din cap, de parcă ar fi vrut să refuze acel sfârșit tragic. În tăcere, Maliban se ridică în picioare și se îndepărtă.

Cu ultimele zvâcniri, rugul cel mare pe care fusese ars trupul regelui Teodoric stătea să se stingă. Corul funebru al vizigoților reuниți cu miile pentru a da ultimul salut suveranului lor se stinse și el încetul cu încetul, iar Sebastianus, care asistase alături de Flavius Etius la ritual, scoase în tăcere un oftat de ușurare, chiar dacă era perfect conștient că, după acea scurtă pauză pentru a-și plânge morții, cei vii aveau să se confrunte din nou cu problemele pe care le punea sfârșitul încă neclar al bătăliei și care îi obliga pe conducători să ia hotărâri definitive.

Cei care oficiaseră funeraliile terminară de strâns cenușa defunctului. Thorismund trase de hățurile calului său și porni pe drumul către tabără. Imediat i se alătură și Flavius Etius. Îi urmau într-un cortegiu tăcut cele mai însemnate căpetenii aliate și generalii. Armata aștepta în câmpie, dispusă practic în semicerc în jurul taberei fortificate a lui Attila : a doua zi după uriașul măcel, hunii și aliații lor erau încă acolo cu toții. Asaltul crâncen al goților asupra taberei lor fusese respins cu o furtună de săgeți ; Thorismund însuși căzuse de pe cal și, rănit la cap, riscase să-și găsească sfârșitul ori să fie capturat de dușmani. Încă din zorii zilei, războinicii lui Attila se adunaseră pe linia carelor, pregătindu-se să înfrunte un nou atac al dușmanilor. Suflând din corn și scoțând sunete de luptă, demonstraseră că regele lor era cât se poate de hotărât să-și vândă scump pielea. N-a urmat însă nici un atac, fie pentru că forțele de care dispunea Etius fuseseră greu încercate de luptele din ziua precedentă, fie

pentru că vizigoții urmau să celebreze funeraliile regelui lor. Într-adevăr, cu o seară înainte, din pricina întunericii și a prelungirii bătăliei, nu izbutiseră să-i dea de urmă în mulțimea de trupuri ce zăceau pe câmp, astfel că reușiseră să-l găsească numai la lumina zilei. Îl duseseră pe brațe pe un catafalc într-un lung și îndurerat cortegiu, care defilase și prin fața liniilor dușmane, intercalând strigătele de doliu cu frenetice amenințări de răzbunare, la care hunii răspunseseră cu strigăte în cor provocatoare. În sfârșit, în mijlocul câmpiei fusese aprins rugul funerar.

Sebastianus, care făcea parte din suita lui Etius, se afla împreună cu Chilperic imediat după personalități eminente, cum ar fi Egidius, Ricimerus și unii nobili goți care îl escortau pe Thorismund; așadar, suficient de aproape de acesta din urmă și de *Magister militum* încât să prindă câte un cuvânt din cele ce se spuneau. Principele got, care părăsise pe parcursul întregii ceremonii încordat și nervos, părea să freamăte de mânie.

— Așadar, îl auzi protestând pe un ton iritat, nu ai de gând să ataci tabăra!

Etius scutură din cap.

— De ce ar trebui să o fac? E suficient să așteptăm. Tu însuși ai putut să vezi că poziția aceea e practic de necucerit, iar Attila e prea viclean ca să iasă și să lupte în câmp deschis. De altfel, dacă și-ar permite să o facă, ar fi făcut-o în dimineața asta. Oricum, acum nu mai au scăpare. Va fi de-ajuns să-i asediem. Îi avem în mână, ai înțeles?

Thorismund, ce avea pe frunte rana căpătată cu o zi înainte, îl privi ironic:

— În mână, zici? Dacă ieri catafracții tăi i-ar fi urmărit pe huni cum am făcut noi, la ora asta hunii ar fi fost distruși. Dar, firește, sângele lor e prea prețios pentru tine.

Deși scandalizat de acele cuvinte dure, Sebastianus nu putu să nu aprecieze sinceritatea tânărului principe got, care, abia devenit rege al poporului său, se arăta deja întru totul demn de tatăl său. Etius ridică o palmă deschisă, ca și cum ar fi vrut să se explice.

— Uiți că jumătate din cavaleria mea se găsea în spatele alanilor, ca să-i împiedice să abandoneze câmpul de luptă. Chiar tatăl tău ceruse asta.

Deși, desigur, puțin convins de acele obiecții, Thorismund nu mai insistă, ci observă cu vădit sarcasm :

— Un asediu, spui. Țsta e războiul care vi se potrivește vouă, romanilor, nu și goților.

Etius, perfect conștient că succesul, chiar dacă nu deplin, din ziua precedentă era în mare parte datorat vizigoților, se făcu că nu înțelege.

— La urma urmelor, toate astea nu au cum să dureze mai mult de câteva zile și...

— A, da ? Atunci ascultă-mă bine : oamenii mei nu pot rămâne multă vreme în câmp. Mai întâi fiindcă avem puține provizii, iar în afară de asta, după cum bine știi, aproape toți au pământuri și au adus cu ei sute de țărani și de oameni încă neeliberați luați de la muncile câmpului. Tatăl meu căuta o soluție rapidă, fiindcă vremea recoltei se apropie. Dacă Attila nu a ieșit la luptă azi-dimineață înseamnă, așa cum ai spus și tu, că nu e capabil de o confruntare în câmp deschis și nu reprezintă deci un pericol pentru noi. Așa că e inutil să-mi mai țin armata aici. Noi plecăm acum.

La cuvintele acelea, Etius se îndreptă în șa, ca și cum l-ar fi biciuit peste față.

— Ce ? Dar... e absurd !

Întinse mâna către tabăra dușmană.

— Îl avem pe Attila în mână, ți-o spun ! Putem să-i zdrobim pe huni o dată pentru totdeauna, să-i spulberăm de pe față pământului și tu te gândești la recoltă !

— De-acum Attila e problema ta, nu a mea ! replică scurt noul rege al goților.

Apoi, pentru a fi limpede că discuția se încheiase și că hotărârea sa era irevocabilă, biciui calul și, lăsându-l pe Etius acolo unde se găsea, ridică un braț chemându-și demnitarii și pe toți cei care erau cu el. Împreună cu ei se îndreptă spre tabăra goților, iar acea împărțire a cortegiului arată cât se poate de limpede că alianța era de-acum ruptă. Etius își opri calul și rămase multă vreme să privească lunga

procesiune a cavalerilor vizigoți ce se îndepărtau în câmpie. Alături de el, Egidius înjură cu jumătate de glas și scutură din cap descumpănit ; cât despre Ricimerus, el se abținu de la orice comentariu, dar lui Sebastianus i se păru că vede alunecând pe chipul său de barbar un zâmbet fugar și enigmatic. Pe acela al lui *Magister* în schimb văzu semne de deziluzie și îngrijorare. Chilperic, care nu pierduse nici un cuvânt, riscă o presupunere originală :

— Eu cred că n-a spus adevărul. De-acum e rege, și încă unul victorios. De ce ar trebui să riște să se lase omorât ? Ieri, lângă carele lui Attila, a scăpat ca prin urechile acului. De fapt, el consideră că e preferabil să se grăbească să ajungă în Aquitania ca să se convingă că frații săi, aflând de moartea tatălui, nu-i vor juca vreo festă trecând peste dreptul lui de succesori sau cerând să împartă cu el puterea.

Etius se întoarse spre el, îl fixă câteva momente strângând pleoapele și încuviință cu gravitate, gânditor ; probabil împărtășea părerea lui Chilperic, dar totuși nu spuse nimic. Își mută în schimb privirea la Sebastianus, care în momentul acela îl văzu extenuat, îmbătrânit parcă dintr-odată cu cel puțin zece ani. Neliniștit, ofițerul se gândi că *Magister* era pe punctul de a comenta comportamentul lui Thorismund dezvăluindu-le lucruri importante. În schimb, Etius oftă și spuse obosit :

— Îmi ceruseși câteva ore de permisie, nu ?

— Așa e, *Magister*, aș vrea să iau parte la funeraliile lui Elvius Metronius.

Etius încreți sprâncenele :

— Metronius ? Nu-mi amintesc să fi avut numele lui printre comandanți.

Sebastianus încercă să nu-și arate amărăciunea mai mult decât se cuvenea.

— Nu era printre cei de rang superior, răspunse. Comanda Legiunea Bagaudică.

Magister militum încuviință :

— A ! Șleampeții ăia ! Acum îmi aduc aminte. Un băiat viteaz. Păcat că l-am pierdut.

Trăgând de hățuri ca să plece, îi dădu liber.

— Du-te atunci, dar să nu lipsești diseară după cină la raport. Avem de luat hotărâri importante.

Luându-și rămas-bun de la el și de la Chilperic, Sebastianus părăsi coloana și se îndreptă spre câmpie. Își simțea inima cuprinsă de o tristețe apăsătoare. Prea mulți prieteni morți, prea mulți combatanți viteji pierduți. În desaga atârnată la oblânc avea două suluri de papyrus pe care Vitalius transcriesese cu grijă în timpul popasurilor zilnice ale armatei însemnările scrijelite în grabă în ultimele săptămâni pe tăblițele sale de ceară. Relatarea campaniei, care avea să rămână incompletă, fără ultimul — și tragicul — său capitol. Nu avusese încă timpul să o citească, dar avea să o păstreze desigur în memoria acelui brav soldat.

Cu siguranță că, dacă Flavius Etius ieșise victorios, acea victorie nu putea fi plătită cu un preț mai scump, iar acest lucru se vedea și mai limpede acum, când, după abandonul vizigoților, devenise și mai greu să tragă foloase reale de pe urma ei. Marea bătălie, atât de așteptată, avusese o desfășurare confuză și un rezultat incert, care confirmase așteptările doar într-o singură direcție : marele număr al celor căzuți de ambele părți. Fără prea multă grabă, începuseră să se organizeze pentru a-i îngropa, mai ales fiindcă, după câte se părea, armata se pregătea să rămână în zonă pentru asediul taberei dușmane ; cel puțin aceasta fusese intenția până în acel moment. De-a lungul drumului până la tabăra lui Ambarrus, Sebastianus trecu printre multe grupuri de soldați ce porniseră să sape mari gropi comune în care urmau să fie azvârlite pur și simplu, toate la un loc, cadavrele de-acum înțepenite ale celor căzuți : romani, huni, alani, vizigoți, ostrogoți, turin-gieni, burgunzi. Întinderea aceea desțelenită era toată o înșiruire de cratere, umplute cu o rapiditate impresionantă și imediat acoperite sumar cu câteva lopeți de pământ. Grămezi de trupuri erau continuu stivuite în apropierea gropilor în așteptarea acelei sumare înhumări, spre marea fericire a corbilor și a miilor de muște. În căldura sufocantă a zilei, aerul era greu, saturat de mirosul de moarte. Pentru a scăpa de el, Sebastianus își biciui cu furie calul și se avântă în galop. Ajunse în tabăra Legiunii Bagaudice puțin înainte de

apusul soarelui. Îi spusese că, în timpul nopții, oamenii lui Ambarrus – unitate unică în întreaga armată – sărbătoriseră la lumina focurilor de tabără comemorându-i astfel, după propriile uzanțe, pe tovarășii căzuți și celebrând totodată victoria împotriva turingienilor, cu atât mai prețioasă cu cât era ceva de neînchipuit pentru ceilalți comandanți. Sebastianus fusese aproape la fel de surprins ca și *Magister* și nu putea să nu se gândească la ultima sa discuție cu Metronius, la conflictul interior pe care-l citise în sufletul lui între umilirea pe care o îndura în calitatea sa de comandant al unei legiuni de zdrențăroși și ambiția de a demonstra că puteau face lucruri incredibile, conducându-i la victorie. Și chiar fusese o victorie, dar care cu siguranță nu era menită să fie învăluită în aureola gloriei, căci despre acel triumf al dezmoșteniților Galiilor istoricii și cântăreții veacurilor viitoare nu aveau să spună în mod sigur nici un cuvânt.

Ajuns printre corturile sărăcăcioase ale bagauzilor, constată cu surprindere și cu dezamăgire că mulți dintre ei părăseau tabăra. Luându-și rămas-bun de la cei care rămăneau, se îndepărtau peste câmp în grupuri mici, ducându-și atârâte de sulite legăturile cu bruma de lucruri pe care le aveau, unii dintre ei câte un coif sau o platoșă luate de la dușmanii uciși, pe care voiau să le prezinte ca pe niște trofee când aveau să ajungă în ținuturile lor. Când vreunul dintre dezertorii aceia îl recunoștea, le dădea coate celorlalți, iar unii nu ezitau să-l salute fără să se rușineze în vreun fel. Chiar și la corturi – simple pânze întinse pe prăjini înfipite în pământ – simți că se instalase o atmosferă incredibil de relaxată. Aproape toți bărbații dormeau. Unii dintre ei, deși treji, păreau complet beți, iar alții zăceau de-a dreptul în aer liber alături de femeile lor sub ochii tuturor. Nu văzu nici o santinelă. Observă în schimb că mulți își strângeau lucrurile și se pregăteau să-i urmeze pe cei care plecaseră deja. Încetul cu încetul, o mânie clocotitoare crescuse în sufletul său. Mercenari! Țștia erau deci eroii? Pentru oamenii ăștia se lăsase Metronius ucis? La fiecare pas al calului simțea pornirea să descalece și să-i biciuiască pe poltronii aceia. Sigur, chiar în seara aceea avea să-l anunțe pe *Magister militum* despre renunțarea lor.

Un grup mai masiv decât celelalte, în care se vedeau și câteva femei, se adunase în jurul unui foc mare și al unei sulețe înfipite în pământ pe care era arborat ceea ce Sebastianus recunoscuse a fi însemnul de-acum faimos al Legiunii Bagaudice. Intuind că acolo ar fi putut să-l găsească pe Ambarrus și să-i spună tot ce avea să le reproșeze, își îndemnă calul și se îndreaptă repede în direcția aceea. Veselia pe care o simți în glasurile lor făcu să-i crească la maximum iritarea, iar când auzi printre râsete vocea tunătoare a lui Ambarrus, sări din șa încă înainte de a-și fi oprit calul și își făcu loc cu pas hotărât mergând către bivuac. Ambarrus îl recunoscuse și se ridică imediat să-i vină în întâmpinare ținând în mâna dreaptă un pocal de aramă și având pe chip zâmbetul cel mai cordial cu putință.

— Te salut, prefectule ! E o plăcere să te văd în viață. Ieri a fost o zi mare, iar acum încă sărbătorim. Vino să bei cu noi. Hidromelul ăsta...

Cu o mișcare bruscă, Sebastianus îndepărtă paharul cu dosul mâinii răsturnând în iarbă cea mai mare parte a conținutului.

— Ce înseamnă scârboșenia asta ? strigă cu o furie nestăvilită. De ce pleacă oamenii tăi ?

Ambarrus, întunecat, îl privi cu o expresie în care se citea mai mult surprindere decât resentimente. Tovarășii săi însă se ridicaseră și se apropiau, având — chiar și femeile — o atitudine în mod clar agresivă. Milone, pe care el nu-l cunoștea, se apropie și, cu mâinile în șolduri, îi vorbi pe un ton dur :

— Ei, romanule, stai blând, ai priceput ? Dacă nu vrei să sărbătorești cu noi, ia-ți tălpășița și du-te înapoi la generalul tău.

— Generalul meu ? replică Sebastianus susținându-i privirea. Flavius Etius e și generalul tău, al vostru. V-ați luat un angajament și...

Ambarrus, cât se poate de serios acum, îi răspunse întunecat :

— Te înșeli, soldatule. Bagauzii n-au generali. L-am acceptat pe Metronius, dar... e mort. Știi, nu ?

Văzându-l pe Sebastianus încuviințând sec, reluă :

— L-am acceptat, odihnească-se-n pace, fiindcă era un băiat curajos și de cuvânt. Pe tine în schimb nu te-am mai văzut.

Sebastianus întinse vehement brațul către câmpie — o întindere plană de pe care soarele, coborând către colinele îndepărtate, stingea orice culoare.

— Dar ce vă închipuiți, că războiul s-a sfârșit? Am văzut zeci și zeci de oameni care au lăsat baltă totul și au plecat. Ei dezertează, iar tu stai aici și bei bere. Asta e onoarea bagauzilor? Așa vă țineți voi de cuvânt?

— Cei pe care i-ai văzut sunt mai ales armoricani. Eu, oricum, nu opresc pe cine vrea să plece. De ce ar trebui s-o fac? Au venit aici fiindcă așa au vrut și deci au dreptul să plece când au chef. Nu pe toți îi interesează premiul promis de Etius și, la drept vorbind, dacă vrei să știi, nu mă interesează nici pe mine. De altfel, nu pentru Etius al tău și nici pentru Împărat au luptat ieri. S-au luptat pentru ei, pentru pământul lor și, dacă îi doare undeva de promisiunile lui *Magister militum*, eu chiar n-am ce să mai spun.

Ridicând din umeri, adăugă:

— Oricum, după cum vezi, cei mai mulți sunt încă aici. Dacă ți se pare că sunt puțini e fiindcă ieri au murit mulți. Și pe urmă umblă zvonul cum că și vizigoții pleacă, nu-i așa?

Sebastianus preferă să ignore întrebarea.

— Dar sunteți toți beți! Dacă acum v-ar ataca dușmanul, v-ar face bucăți fără să se ostenească prea tare.

Milone plesni aerul cu palma:

— Aaa! Fii pe pace, soldatele. După ciomăgeala pe care le-am tras-o ieri, ăia n-or să mai scoată nasul în veci din tabăra lor nenorocită.

Se ridicară și alte voci în jurul lor, susținând părerea lui imprudentă. Sebastianus înțelese că nici un argument logic nu le-ar fi putut zdruncina siguranța. Nu mai știa ce să spună. Una peste alta, trebuia să recunoască: Ambarrus avea ceva dreptate. Totuși, dezertările acelea în masă îl îngrijorau mult, mai ales în lumina ultimei hotărâri a lui Thorismund de a rupe alianța; în afară de asta, se simțea încurcat fiindcă, având încredere în autoritatea lui Metronius, garantase în mai multe rânduri pentru bagauzi înaintea lui *Magister*.

— Oricum ar fi, spuse ferm, dar pe un ton mai destins, trebuie să-ți convingi oamenii să nu plece de pe câmpul de

luptă. Altminteri o să se spună că aveau perfectă dreptate cei care nu se încredeau în voi, iar *Magister* ar putea...

Bagaudul ridică din sprânceană :

— Să-și ia înapoi promisiunile ? Asta vrei să zici ?

— Ei, n-am spus asta, dar... după mine, ar fi mai bine pentru voi să nu-l dezamăgiți. Și pe urmă, e prea multă dezordine aici. Trebuie să pui santinele, să-ți pui în ordine unitățile, să raționezi proviziile, să pui să sape latrine, să pui oamenii să lucreze ca să-i împiedici să se îmbete și să-și piardă capacitatea de luptă.

Coborându-și buza de jos, Ambarrus dădu din cap.

— Da, admise apoi. Aici ai dreptate. Măine o să caut să pun lucrurile în ordine.

Din nou zâmbitor, îl luă cordial de braț și îi deschise calea spre foc.

— Dar acum vino să bei ceva cu noi. Mai e de mâncare, știi ? Da, coastă de miel. Și povestește-ne : cum a fost cu voi, ceilalți ? Și ce are de gând să facă Etius acum ?

Așezați în jurul focului, mâncară, băură și vorbiră până ce lumina soarelui începu să se stingă. Sebastianus află amănunte despre moartea eroică a lui Metronius și fu surprins și emoționat să constate cu câtă admirație îl pomeneau toți. La rândul său, le povesti cele câteva lucruri pe care le cunoștea despre mersul confuz al bătăliei căutând să minimalizeze consecințele hotărârii lui Thorismund de a părăsi armata. Întrucât nu-l vedea pe Divicone prin mulțimea adunată să-l asculte, întrebă de el și află astfel de moartea sa. Ambarrus îi spuse că, la fel ca și Metronius, căzuse chiar în mijlocul luptei, agățat de crucea sa și îndemnându-și până la ultima suflare tovarășii să țină piept dușmanului.

— Crucea aceea, spuse într-un final făcând semn cu capul spre câmpul de luptă, am înfipt-o pe mormântul lui, acolo unde a căzut. Fiindcă a fost ca un martir și e drept ca aceia care vor trece pe acolo în viitor să poată recunoaște mormântul și să se oprească pentru o rugăciune ori, cine știe, să ceară haruri.

Cu glas nesigur, Sebastianus întrebă :

— Și... Metronius ?

Ambarrus încuviință cu gravitate.

— Are și el un mormânt al lui, nu departe de cel al lui Divicone. Ne-am gândit că el așa ar fi preferat. Așa o să poată fi găsit, dacă o să vină cineva din familie să-i ia rămășițele pământești. Am pus și un soi de îngrăditură de pietre, ca să poată fi găsit mai ușor. Nu l-am îngropat imediat, pentru că ne-am gândit că poate ai fi vrut să fii de față, dar pe urmă, spre seară, ne-am hotărât.

— N-am putut veni imediat: *Magister* m-a vrut lângă el până mai adineaori.

Ambarrus încuviință :

— Sigur, acum ai devenit important. Oricum, dacă vrei, mâine te însoțim până acolo.

Amintindu-și de ordinul lui *Magister*, Sebastianus se ridică de la bivuac grăbindu-se să-și ia rămas-bun.

— Vezi, spuse în încheiere Ambarrus ridicându-se la rândul său, Metronius nu era cu siguranță un bagaud, ba chiar a avut ceva de furcă până să reușească să se înțeleagă cu noi. Dar era un om dintr-o bucată și foarte viteaz. Și chiar un bun băutor. Deveniserăm prieteni. În sfârșit, un om așa cum trebuie. Într-adevăr un om așa cum trebuie.

În timp ce vorbea, o fată cu părul negru, pe care Sebastianus o observase deja atât datorită frumuseții sale, cât și din pricina tristeții adânci care i se citea pe chip, izbucni dintr-odată într-un plâns zguduitor și, ridicându-se brusc în picioare, se depărtă făcându-și loc cu coatele printre tovarășii săi. Sebastianus, el însuși cu ochii înlăcrimați, îl întrebă pe Ambarrus din priviri. Arătând în direcția fetei, bagaudul îi explică :

— Ea e Irmina. Era iubita lui. Azi mi-a spus că e însărcinată. Din câte am înțeles, el nu aflase încă.

Din nou, păduri. De această dată, este vorba despre pădurile din Belgica, pe care armata lui Attila le traversa mergând către sud-est, în drum spre Vesontio, o cetate păzită de gepizi, iar de acolo către Rin. Dușmanul se mulțumea să o urmărească de la distanță, hărțuind-o doar cu mici acțiuni împotriva ariergărzii sau cu vreo ambuscadă pentru vreo patrulă izolată. Cei mai vânați erau turingienii, care acopereau flancul stâng al armatei, căci francii salii le călcau pe urme și îi atacau fără încetare, pedepsindu-i pentru atrocitățile pe care le săvârșiseră pe teritoriul lor.

În cele două zile petrecute în poziția fortificată de la Campus Mauriacus, Balamber nu putuse să-și facă o părere precisă despre cât mai rămăsese din armată după cumplita bătălie. Când însă Attila – după ce constatase că vizigoții îl abandonaseră pe Etius – părăsise pe deplin liniștit tabăra fortificată și pornise cu oamenii săi pe drumul de întoarcere, devenise limpede pentru toți că, deși pierderile suferite erau foarte grave, armata Marelui Rege încă reprezenta o putere pe care dușmanul ar fi făcut bine să nu o subaprecieze. Părăsirea taberei avu loc în ordine și în plină zi sub privirile neputincioase ale romanilor, care văzuseră trecând șirurile de care cu o mare parte din pradă fără să îndrăznească să miște un deget. Balamber se simțea însă mult mai puțin îmbărbătat privind-și *mingan*-ul, redus acum, după ce mulți răniți muriseră, la mai puțin de cinci sute de războinici, slăbiți în fel și chip și întru câțva demoralizați, mai ales din cauza prăzii aproape inexistente pe care o duceau cu ei după luni întregi

de chinuri și lupte. Firește, el pierduse mai mult decât toți ceilalți, dar asta îl întrista mai puțin decât pierderea atâtor prieteni : puternicul și asprul Khaba, care lăsa în Panonia o soție și un copil, nebunul și cumplitul Odolgan, precum și vicleanul Kayuk. Gândindu-se la ei, nu putea să nu-și amintească sumbra profeție pe care o făcuse Malaberga și să nu se întrebe dacă destinul avea să-i îngăduie într-adevăr să se numere printre norocoșii supraviețuitori ai celor „șase luni de sânge și foc“ despre care îi vorbise ea. Cât despre pradă, avea speranțe mari să fie răsplătit de Attila, care, după ce-l văzuse pus la încercare în Campus Mauriacus, părea acum să-i acorde cea mai mare considerație. Cu toate acestea, visul pe care îl urmărise de ani de zile devenise realitate : prestigiul familiei sale fusese refăcut, iar taurul negru pe un câmp verde, care fusese simbolul lui Uldin, avea să fie privit pretutindeni în viitor cu o teamă și un respect chiar mai mari decât în trecut.

Într-un peisaj cu coline joase, împădurite, mergeau pe vechiul drum roman, acum abandonat de zeci de ani, iar pe unele porțiuni aproape impracticabil, întrucât acolo, ca de altfel peste tot pe teritoriul imperial, locuitorii din regiune obișnuiseră de multă vreme să se aprovizioneze deseori pentru construcțiile lor cu pietre din pavaj și cu pietrișul de susținere. Ținându-și calul la pas, urmărea unul dintre puținele care ce le mai avea *mingan*-ul. Îl conducea Vlaszo, iar Go-Bindan era acolo sus, cocoțată cum apucase pe cufere și saci cu provizii, printre candelabre de argint și vase de bronz. Pierdută în gânduri, mânca un măr și privea fix înaintea sa. Balamber îi contempla pe furiș chica rebelă, boticul obraznic și silueta subțire, în care deja se putea ghici grațioasa tânără ce stătea să îmbobocească.

În primele zile se gândise că Go-Bindan s-ar fi mulțumit să urmeze *mingan*-ul o vreme, pentru a-l abandona apoi imediat ce s-ar fi îndepărtat prea mult de ținutul ei. În cel mai rău caz, plănuise să o alunge de la el imediat ce s-ar fi plictisit de ea. Curând însă își dăduse seama că ea începuse să vadă integrarea ei în neamul Hiung-nu ca pe ceva definitiv, iar de-acum nu doar simțea că fusese ales de ea ca un

al doilea tată, ci chiar – lucru care îl îngrijora cel mai tare – simțea crescând în sufletul său un tot mai mare atașament față de ea. În timpul marșurilor nu-l irita deloc atunci când se auzea chemat deodată dintr-un car sau de pe spinarea unui catâr de acea voce de copil, iar dacă i se întâmpla să o vadă în dificultate în vadul unui torent sau pe vreo cărare greu de străbătut, trimitea pe cineva să o ajute. După apusul soarelui, se îngrijora dacă ea nu ajungea la timp la focul bivuacului, iar în timpul cinei îi dădea adesea bucățile cele mai bune. Încă un lucru de necrezut: în momentul când se învelea în mantaua sa pentru noapte, nu reușea să adoarmă dacă nu se convingea mai întâi că ea se culcase pe-aproape, iar dacă nu o vedea, îi punea pe ai săi să o caute. În unele momente, râdea de sine spunându-și că niciodată vreo fată nu-i mai trezise în asemenea măsură interesul. Era pentru prima dată când i se întâmpla așa ceva, de vreme ce până atunci nu se preocupase niciodată de altcineva decât de propria persoană. Dar ce putea face el cu micuța aceea, toată numai piele și os? În iurta sa din Panonia era un permanent du-te-vino de războinici cu pielea tăbăcită și cu inima de piatră, care, seara, în jurul tăciunilor din vatră, râdeau nerușinat, se hârjoneau unii cu alții, se îmbătau cu *cumis* și, atunci când nu se încăierau, se tăvăleau pe covoare cu sclave ori țiiitoare cu hainele răvășite și cu privirea tulbure. Așadar, acolo nu era loc – cel puțin așa i se părea lui – pentru Go-Bindan, micuța creatură găsită pe drumuri, fie ea și cu caracterul său excepțional. Fetița aceea constituia cu adevărat o mică problemă. Cu toate acestea, Balamber simțea în spatele întâlnirii lor un fel de joc al destinului, ca și cum i s-ar fi oferit ocazia unică să facă pentru altcineva ceea ce Utrigúr făcuse pentru el, să dea ceea ce el însuși primise în trecut, iar asta îl tulbura și mai mult, învălmășindu-i gândurile.

Ajungând la marginea unei pante, carul fu obligat să încetinească, iar Balamber trebui să meargă alături de el. Impresionat de expresia ei serioasă, o întrebă care era motivul. Sprijinindu-se cu mâna de marginea carului din cauza unei zguduituri mai puternice, îl privi cu ochii ei mari și negri și ridică din umeri.

— O să stau mereu în car ?

Balamber ridică din umeri.

— Hunii nu au case adevărate, trăiesc în câmpie și se mută mereu. Sunt... ca vântul.

— Eu știu că nu dormiți mereu sub cerul liber. Mandzuk mi-a spus că ai un cort mare, o iurtă plină de blănuri și covoare, vase de aur și argint și că în curând o să-l văd...

— Deh, iurta aceea e încă foarte, foarte departe.

Între ei se lăsă o scurtă tăcere, timp în care Vlaszo, căutând să nu se depărteze prea mult de războinicii care mărșăluiau înaintea lor, conduse carul cu precauție pe o pantă lungă și accidentată. Când terenul deveni plan, Go-Bindan se întoarse din nou spre el :

— Mandzuk a spus că o să mă învețe să călăresc, să mânuiesc sabia și să trag cu arcul. Așa o să ajung vitează ca tine. Pentru că tu ești cel mai bun. Spune că i-ai omorât pe toți cei care ți-au ucis părinții, iar eu o să fac la fel. O să-i ucid pe toți turingienii. Și mi-a mai spus că nu ai soție și că el în schimb a avut trei.

Balamber scutură din cap.

— Nu-mi place se mi să încurce femeile printre picioare.

— Dar el a spus că un hun de vârsta ta...

— Mandzuk vorbește prea mult, i-o tăie Balamber dând pintoni calului. Și tu la fel !

Parcursese repede coloana și se duse până în fruntea ei reproșându-și încă o dată prea marea atenție pe care i-o dădea fetei.

A doua zi, coloana traversă un pod peste un pârau nu prea adânc, dar cu un curent foarte puternic. Locul de trecere era destul de strâmt, astfel că la intrarea pe pod se formă o mică înghesuială. Balamber își îndemna oamenii nerăbdător, dar operațiunea luă mult timp. La un moment dat, un catâr, același care zece zile mai înainte o azvârlise jos pe Go-Bindan, deveni nervos și începu să dea din picioare, sperind calul pe spinarea căruia, ținută strâns de un tânăr războinic, se găsea fata. Azvârliți din spinare de animal, ajunseră amândoi în apă. Băiatul se agăță imediat de trestii și fu imediat cules de tovarășii săi, dar, în confuzia ce se crease, nimeni nu se mai

gândi la Go-Bindan. Văzând-o cu degetele întinse ca niște gheare, azvârlită și răsucită în toate părțile de curent, auzindu-i țipetele de ajutor, Balamber simți un gol în inimă, o spaimă pe care nu o mai simțise niciodată; dădu imediat pinteni calului în mijlocul vălmășagului de oameni nemaivăzând altceva decât mâna ei ce ieșea din apă căutând ajutor. Ajuns la mal, galopă o bucată pe lângă râu urmărind-o pe Go-Bindan, care se zbătea căutând ceva de care să se agațe. După ce trecu de ea, își împinse animalul în curentul apei și reuși să o apuce și să o tragă la mal în siguranță, însă deja pe jumătate înecată. O întinse pe iarbă, iar războinicii Hiung-nu o înconjurară. Când, după o vreme, reuși să dea afară apa, Go-Bindan tuși și deschise din nou ochii; îl fixă îndelung, iar pleoapele i se zbătură. Apoi, cu toată seriozitatea, îi spuse doar atât:

— Trebuie să-l omori pe catărul acela, Shudian-gun!

Un cor de râsete încheie episodul, dar Balamber rămase adânc impresionat. Imediat ce se reluă marșul, se închise în sine și începu din nou să-și pună și mai tulburat întrebările care îi veneau adesea în minte după ce, la Campus Mauriacus, Go-Bindan îi ieșise în întâmpinare la întoarcerea sa de la luptă, făcându-l să înțeleagă, prin puterea cu care îl îmbrățișase, cât de important devenise pentru ea. Ce s-ar fi ales de copila aceea dacă el ar fi murit? Ce soartă ar fi avut în mijlocul acelor războinici cruzi? Și chiar dacă ei ar fi adoptat-o, din respect pentru amintirea lui, ce s-ar fi ales de ea aruncată într-un car prin stepe și câmpii, expusă mereu la pericolul foamei și al războiului?

Drumul șerpuia acum printr-o pădure mare de mesteceni. Mulți războinici părăsiseră pavajul bătut de soare și preferau să meargă pe la umbra copacilor mângâiați permanent de razele ce se filtrau prin frunziș. Apăsați însă de peisajul acela cu care erau foarte puțin obișnuiți și hipnotizați de tăcerea ce domnea peste tot, mergeau înainte cu armele pregătite și aruncând în permanență în jur priviri temătoare. Singurele zgomote ce se auzeau erau pașii înăbușiți ai cailor pe covorul de frunze moarte, clinchetul pieselor de harnasament, scârțâitul roților de car pe drum. Pe neașteptate, cei

din față își opriră caii și, cu mâinile întinse, își îndemnară tovarășii să facă același lucru. Ciulind urechile, Balamber auzi ecoul unui zgomot îndepărtat. Imediat îl ajunse Mandzuk.

— Se pare că Reinwalt are ceva probleme, observă scutierul.

Toraman, care mergea în avangardă, se întoarse călărind în mare grabă.

— E o mică bătălie într-un luminiș mai în față. Oamenii lui Reinwalt. Din câte am înțeles, pare o răfuială între burgunzi.

Alarmându-și oamenii, Balamber îi desfășură în pădure și le ordonă să înainteze cu mare atenție, lăsându-i pe cei aflați în spate să vadă de provizii, apoi trecu în frunte împreună cu Mandzuk. Ecoul luptei se stinse totuși curând, iar când Hiung-nu ajunseră în luminișul despre care vorbise Toraman, totul se sfârșise deja. Dușmanul nu mai era acolo, dar pe jos, în iarba înaltă, se găseau zeci de trupuri printre care rătăceau câțiva cai, de-acum fără călăreți. După o cercetare rapidă a locului, Balamber își dădu seama că cei căzuți erau cu toții burgunzi de dincolo de Rin sau, oricum, oameni de-ai lui Reinwalt. Unii, încă în viață, gemeau răniți. Îl recunosc pe unul dintre ei : Erhardt, fiul Taciturnului. Zăcea ghemuit în iarbă în poziția fătului și-și apăsa pânțele cu mâinile. Coborând de pe cal, Balamber se apropie de el și doar atunci zări la o oarecare distanță trupul cel lung al lui Reinwalt întins cu fața în sus, cu brațele desfăcute și cu o dagă înfiptă în piept. Se aplecă deasupra tânărului și îi înălță capul.

— Cine v-a atacat ? îl întrebă.

— Burgunzi, șuieră el cu un horcăit. Ne-au... luat... prin surprindere.

Ceru apă, iar Balamber, cu un gest scurt, luă burduful de la Toraman și-i dădu să bea. Băiatul sorbi puțin și sughiță, apoi reluă :

— Îi conducea o femeie. Ea... l-a ucis... pe tatăl meu. Ea e...

Muri fără să-și încheie fraza. Oricum, Balamber ghicise deja numele pe care el nu ajunsese să-l pronunțe. Frediana ! Din nou ea ! Se ridică, se apropie de trupul Taciturnului și-l cercetă câteva clipe. În primul moment, i se păruse ciudat că cel care îl ucisese nu intenționase să-și recupereze arma, dar acum înțelegea de ce : Frediana, nobilă și neîndurătoare, i-o

lăsase înfaptă în piept ca un semn de dispreț, căci acum era pătată de sângele unui trădător. Așadar, așa își găsisese sfârșitul Taciturnul : în mica poiană, alături de fiul pentru care făcuse totul, sacrificând până și onoarea sa de războinic. Încrેtindu-și fruntea, privi întunecat împrejur scormonind cu ochi scrutători desișul. Atacatorii lui Reinwalt puteau fi încă în preajmă și, chiar dacă probabil nu erau foarte numeroși, o confruntare printre copaci i-ar fi dezavantajat foarte mult pe războinicii Hiung-nu. Se întoarse repede la calul său.

— Pe cai ! îi ordonă lui Mandzuk. Patrula înainte și pe flancuri. Și lăsați carele să meargă. Trebuie să plecăm de-aici.

În vreme ce oamenii se adunau, continua să scruteze pădurea. Frediana era acolo pe undeva, era sigur de asta. Urmărise cu oamenii ei armata mai mult de cincizeci de mile doar ca să-și împlinească răzbunarea și cu siguranță nu avea să se mulțumească doar cu moartea lui Reinwalt și a fiului său. Era sigur că avea să se întoarcă. Ca să-l ucidă pe el.

A doua zi, după ce traversase în mare grabă cetatea Andematunum – sau mai bine zis ruinele ei –, armata coborî în câmpie, intrînd în bazinul râului Saône. Peisajul se schimbase, iar pădurile erau înlocuite acum tot mai mult de pășuni întinse și terenuri cultivate. La apropierea hunilor, ca și cu o lună mai înainte la sosirea gepizilor, țărani își părăsiseră gospodăriile fără să termine recoltatul, astfel că o mare parte din grâne se aflau încă pe câmp uscându-se sub soarele arzător de iulie. Era foarte cald, iar oamenii mergeau goi până la brâu, potolindu-și setea și adăpîndu-și caii din nenumăratele pârâiașe ce tăiau câmpul. Ca întotdeauna, acolo unde terenul le-o îngăduia, grosul armatei rămânea pe drumul pavat, însă unitățile ce nu erau încetinite de care preferau să se deplaseze pe câmp. După câte se părea, trupele lui Etius se țineau prudent la distanță, astfel că armata înainta repede, dar fără precauții deosebite; multe cătune care scăpaseră cu o lună înainte de jafurile gepizilor erau acum prădate în pripă de Hiung-nu, dornici să-și sporească prada atît cît se mai putea înainte de a trece Rinul și de a se întoarce în Turingia, iar de acolo în Panonia.

Balamber cunoștea acele locuri – le mai văzuse atunci când, cu durere în suflet, părăsise Sapaudia –, dar n-avea ce să facă: *mingan*-ul său trebuia fără îndoială să urmeze traseul armatei, căreia trupele încercate ale gepizilor îi deschideau drumul. Practic, unitatea sa era ultima, chiar dacă, din când în când, ea lăsa în urmă mici grupuri ale altor contingente ce întârziaseră și rămăseseră în urmă. Odată

traversat Saône, el și oamenii săi aveau să se apropie de teritoriul burgunzilor ; nu părea însă că i-ar fi așteptat alte confruntări. Într-adevăr, după înfrângerea pe care o suferise în Sapaudia, era greu de crezut că Gundovek ar fi înaintat atât de mult spre miazănoapte ca să înfrunte o armată cu mult superioară numeric. Pericolul cel mai mare venea mai degrabă dinspre burgunzii ce se alăturaseră armatei lui Etius și care aveau motive în plus față de ceilalți aliați să nu-i slăbească. Ura semănată cu cincisprezece ani înainte pe malurile Rinului încă își arăta roadele otrăvitoare și unul dintre acestea îl privea doar pe Balamber : ostilitatea feroce, de neînvins a Frediane. Cu toate acestea, faptul că de multe zile coloana mărșăluia fără să fie deranjată de dușmani îl făcea să-și spună că foarte probabil ceata sa încetase și ea urmărirea. De altfel, eventualitatea unei noi întâlniri cu Frediana nu-i stârnea nici o emoție. Toate planurile, toate fanteziile pe care le construise cu trei luni înainte în jurul acelei tinere femei nu mai constituiau acum pentru el nimic altceva decât o amintire îndepărtată. Mai mult chiar, îi stârneau uimirea și le cântărea cu nemulțumirea cu care un bărbat își vede spulberat un vis întârziat, de adolescent. În același timp, începea să se întrebe dacă nu venise pentru el momentul să facă o schimbare în viața lui și să-și găsească o soție, eventual chiar din neamul său. După douăzeci de ani de bătălii și jafuri în care-și câștigase faima de războinic cumplit, simțea acum că era nevoie ca viața sa să ia un alt curs. Și, încă o dată, tatăl său era un exemplu de urmat : într-adevăr, ajuns aproape de vârsta pe care o avea el acum, tatăl său putuse să-și ia o soție și să aibă mulți copii, asigurând familiei o bunăstare sigură și un mare respect în sânul clanului și al tuturor neamurilor Hiung-nu. Acum venise și pentru el clipa să se arate nu doar viteaz, ci și chibzuit și prevăzător, închegându-și o familie și administrând cu înțelepciune roadele succeselor sale : o mare parte din prada luată în campania aceea dezastruoasă era pierdută, însă Attila, care nu uita niciodată să-și răsplătească războinicii care se distingeau în luptă, îi promisese o recompensă pe măsură. Până în momentul acela, la drept vorbind, Balamber

nu se preocupase niciodată de administrarea averilor sale și le risipise adesea fără nici o grijă. Monedele de aur și de argint, bijuteriile, covoarele, blănurile, armurile și vesela nu rămăneau în iurta sa din Panonia suficient de multă vreme încât să creeze probleme legate de spațiu ori să-l îndemne să le inventarieze ; totuși, avea mai multe cirezi de bovine, o sută de cai și multe zeci de sclavi, dar mai ales bogăția supremă cucerită de curând, răsplata cea mai de preț și mai dorită, adică favoarea regelui său. Așadar, acum că era un cinstit *kutuheu*, devenise potrivit pentru el și chiar era de datoria lui să încheie o căsătorie frumoasă. Și pe urmă, mai avea pentru asta și un alt motiv, căci... Da, îi venea greu să admită, dar așa era : o avea în grijă pe Go-Bindan ! El, care nu știa să fie nici măcar tată, nu putea, firește, să fie mamă ; iar ea – cu o seară înainte, Mandzuk îi spusese limpede, cu franchețea sa aspră dintotdeauna – avea nevoie în primul rând de mamă. Ceea ce se întâmplase la râu îi arătase clar un lucru : nu ar fi consimțit niciodată ca Go-Bindan să ducă viața pe care o trăise el sau, cine știe, să ajungă o altă Frediana care să nu trăiască decât prin praful marșurilor și prin bătăliile sângeroase. Locul unei copile de unsprezece ani nu era printre războinici, ci în iurte, alături de femei, pentru a învăța la rândul ei să fie femeie, soție și mamă, așa cum stă scris în legile naturii. Într-un fel, era ferm hotărât să rezolve problema : dacă soarta voise să-l facă să găsească o fiică, ei bine, mai devreme sau mai târziu, avea să știe să-i găsească și o mamă.

Către prânz, *mingan*-ul văzu Saône. Un mic pod de piatră în apropierea unui cătun mărunț permitea trecerea, iar cercețașii îi raportară lui Balamber că Utrigúr deja traversase. Din toate părțile, războinicii împrăștiați prin câmp se adunau acum către sat. Nu erau toți Hiung-nu : în dreapta, de pildă, Balamber observă la o distanță de circa două sute de pași un șir lung de călăreți, în mod evident ostrogoți, cel puțin judecând după scuturile rotunde și după săbiile mari. Erau cam treizeci și înaintau unul după altul paralel cu drumul, rămânând la distanță de micile grupuri Hiung-nu care, grăbindu-se către râu, treceau pe lângă ei fără să le dea atenție. Nu era nimic ciudat în asta, căci ostrogoții, cărora li se reproșa

vina înfrângerii de la Campus Mauriacus, erau priviți acum de către armată cu neîncredere și ostilitate.

Observând că *mingan*-ul rămăsese în urmă față de restul armatei, Balamber își îndemnă oamenii să grăbească pasul : inevitabil, călăreții se depărtară și mai mult de cei care aveau în grijă carele. Balamber văzu imediat cum stăteau lucrurile și se întoarse împreună cu Mandzuk să-i grăbească pe aceștia din urmă. Îi găsi opriți pe toți, căci carul din frunte, cel în care călătorea Go-Bindan, intrase într-o groapă și își pierduse o roată. În timp ce câțiva războinici lucrau de zor ca să-l repare după indicațiile energice ale lui Mandzuk, copila veni lângă el, cu pasul ei hotărât.

— Lasă-mă să călăresc pe calul tău, Shudian-gun ! se rugă ea.

— Și ce-o să mă fac cu tine ? glumi Balamber. Locul femeilor e în car. Dacă ai nevoie de dădacă, du-te s-o cauți acolo.

— Haide ! Numai până la pod ! insistă ea apucând de hățuri.

Balamber era pe punctul de a accepta, când auzi în spate huruitul înăbușit al unui galop prin câmpie. Întorcându-se, îi văzu înaintând rapid în direcția sa în linie pe toți călăreții care până în momentul acela merseseră pe lângă trupele Hiung-nu. Strângeau în brațe scuturile, aveau în mâini săbii și javeline și era limpede că veneau să ucidă. Siluete aproape nedefinite în pulberea ce-i împresura, implacabile ca un coșmar înaintau printr-un lan mare de orz dând pinteni cailor și întinzând înainte armele, dar într-o liniște absolută. Se auzea doar vuietul crescând, din ce în ce mai apropiat al galopului lor amenințător. Îi văzură și ceilalți Hiung-nu. Răsunară mai întâi exclamații de descumpănire, apoi un tumult și strigăte de alarmă :

— Adăpostește-te după car ! îi strigă Balamber lui Go-Bindan și imediat după aceea dădu același ordin războinicilor săi. Pregătiți arcurile ! Toți în spatele carelor ! Mandzuk ! Ține-i laolaltă !

Cât despre el, slobozi deja prima săgeată doborându-l din sa pe cel mai apropiat dintre atacatori. Și atunci, căutându-și următoarea țintă, o recunoscă pe ea. Înainte de a-i vedea trăsăturile feței, îi recunoscă atitudinea, unduirea părului

castaniu. Nu avea scut și nu purta armură, ci doar o bluză și pantaloni bărbătești și călărea un minunat cal alb. Avea în mână o sabie și o îndreptase chiar în direcția lui. Nu mai avea timp să dea drumul la încă o săgeată, iar burgunzii – acum era clar că despre ei era vorba – erau prea numeroși. Reacționând instinctiv, fu pe punctul de a face unicul lucru pe care l-ar fi făcut orice Hiung-nu aflat în situația lui : și-ar fi întors calul și ar fi fugit, căutând să câștige ceva teren și să-și deruteze urmăritorii alergând în zig-zag, după care s-ar fi întors căutând să-i lovească din orice unghi posibil. Cât despre oamenii din care, aflați în imposibilitatea de a fugi, s-ar fi apărat cum puteau. Trăsese deja de hățuri și se pregătea să-și biciuiască murgul, dar își aminti de Go-Bindan : dacă burgunzii ar fi ajuns la care, i-ar fi ucis pe toți fără excepție. Astfel că, dimpotrivă, strigă în urechile animalului și, împungându-l sălbatic cu pintenii, se aruncă înainte tocmai când o salvă de javeline pornea dinspre atacatori, încrucișându-se cu primele săgeți slobozite de Hiung-nu de după adăpostul carelor. Aplecându-se, se feri de unul dintre acele proiectile și porni direct către Frediana. Înainte de ciocnire, avu timp să-i vadă ochii plini de ură și de triumf, gura strânsă și sabia ridicată să lovească. Ea intui doar în ultimul moment manevra lui disperată, dar nu putu să-l împiedice să se năpustească asupra ei cu calul în plin galop. O izbitură teribilă, după care, în nechezatul celor două animale ce se prăvăleau pe jos, amândoi se rostogoliră în iarbă. Balamber o apucă de un braț trăgând-o după el, dar îi scăpă în cădere. Frediana se ridică o secundă mai iute decât el, dar se văzu în dezavantaj, fiindcă își pierduse sabia ; o caută înnebunită cu privirea și o zări în iarbă aproape de calul ei, care, spre deosebire de cel al lui Balamber, se ridică imediat în picioare. Din două salturi, ajunse până la sabie, iar el nu fu suficient de rapid ca s-o împiedice. O clipă mai târziu, pusă în gardă, îl înfruntă bine înfiptă pe picioare și aplecată puțin înainte, întocmai cum îl înfruntase pe Rutger în ziua primei lor întâlniri. Se studiară preț de câteva clipe întinzând unul spre celălalt arma, însă atenți să nu facă vreo mișcare necugetată, care să-i lase descoperiți. Balamber arunca din când în când câte

o privire către care – burgunzii ajunseseră acolo, le luaseră în stăpânire și deja urcau în ele căutând prada. Îl văzu pe Mandzuk cu o javelină înfaptă între omoplați agățându-se de marginea unui car, pentru a aluneca apoi în iarbă. Războinicii Hiung-nu rămași încă în viață fugeau peste câmp, dar din urmă veneau năvalnic dușmanii și-i doborau unul după altul; femeile nu avură nici ele o soartă mai bună. Nu reuși să o vadă pe Go-Bindan. Frediana, înțelegând că el privea în altă parte, încercă să-l ia prin surprindere: două lovituri năprasnice de sus pe care el le pară fără greutate, ba chiar aplicând imediat o lovitură prin fandare, de care ea se feri cu abilitate printr-un salt înapoi, după care se puse din nou în gardă. Balamber profită de acele momente pentru a arunca o privire în direcția râului, în speranța că-i va vedea sosind pe oamenii săi. Observă mișcare pe câmpie, dar i se păru că burgunzii, chemându-se unul pe altul cu strigăte puternice, se aliniau și ei ca să-și înfrunte noii adversari.

Așadar, Frediana îl înfrunta în tăcere, pornită doar să lupte, rotind în mână sabia cu mișcări sigure. Nu-și chema oamenii, nu căuta ajutor. Era ceva ce-i privea numai pe ei doi. Acum însă el nu se mai simțea îndemnat să-i facă favori. Nu și de data aceasta. Se gândea numai la Go-Bindan. Trebuia să ajungă la ea, trebuia să încerce să o ajute, poate ar fi ajuns la timp. Și iată că Frediana îl atacă din nou. Urmă un duel scurt și strâns, un schimb rapid de lovituri parate de amândoi, iar fata scăpă cu abilitate din încercarea lui de-a o prinde și nu lăsă ca duelul să se transforme într-o luptă corp la corp, în care ea nu ar fi avut nici o șansă. În timp ce Balamber, nerăbdător să încheie confruntarea, se punea din nou în gardă, o auzi pe Go-Bindan cum îl chema în ajutor.

— Shudian-gun! Shudian-gun!

O văzu lângă car: se lupta cu un burgund care încerca în zadar să o imobilizeze și, cu ochii țintă spre el, îl striga cu disperare. Trebuia să meargă la ea. Trebuia să o ajute. Orbit de impulsul de a o salva pe copilă, se aruncă înainte cu lovituri furioase, mai mult pentru a-și deschide drum spre ea decât pentru a o ucide pe Frediana. Aceasta, în schimb, atentă și promptă, pară, făcu o eschivă și îi aplică o lovitură

directă sub clavicula stângă : o durere ascuțită, înfiorătoare îl obligă să sară într-o parte rotindu-și fără ținută sabia pentru a putea înainta, în vreme ce privirea i se încețoșă. Dar Frediana nu-i dădu răgaz și, după un duel scurt, cu o altă lovitură directă, îi înfipse sabia în încheietura coapsei stângi.

Căzu în genunchi în fața ei. Sprijinindu-și vârful sabiei în pământ și agățându-se de ea cu amândouă mâinile, încercă să se ridice, însă fiica lui Waldomar îi îndepărtă cu un picior arma. Balamber se prăbuși la picioarele ei. Mâinile i se strânsă ca niște gheare zgâriind pământul, în timp ce puterile îl părăseau. Cu greu, învingând durerea, reuși să se ridice în genunchi. Frediana nu-l interesa câtuși de puțin și nici ura sa. Nici măcar nu privea spre sabia ridicată cu care ea se pregătea să-i dea lovitura mortală. Ochii săi o căutau pe Go-Bindan, îi pronunța numele cu o voce pierdută, într-o ultimă încercare de a-i da ajutor. Ca printr-un vâl, îl văzu pe burgund lăsându-se pe genunchi și ducându-și mâinile la burtă, iar pe Go-Bindan alergând spre el în lacrimi, cu fața răvășită și chemându-l. Vru să-i strige să fugă, dar vocea i se frânse în gât și o văzu venindu-i înaintea. Simți greutatea trupului său, îi simți părul, strânsoarea brațelor sale, mirosul său de copil. Luat de elanul fetei, căzu cu ea în iarbă. Așa cum zăcea în iarbă, cu fața în sus și apăsător de greutatea ei, încercă să o îndepărteze.

— Du-te, îi spuse cu o voce firavă. Du-te, Go-Bindan !

Însă ea continua să-l protejeze cu propriul trup și nu-l asculta. O auzi strigând ceva către Frediana :

— Lasă-l în viață ! Pleacă ! Lasă-l în viață !

Răspunsul fiicei lui Waldomar îi ajunse la urechi ca dintr-o altă lume :

— Dar... tu nu ești hună. Ce-ți pasă de el ?

— El e Shudian-gun. El e prietenul meu. M-a salvat. E prietenul meu, pricepi ?

— Acum e pe moarte, nu vezi ?

— Nu ! strigă copila. El n-o să moară. El e Shudian-gun ! N-o să moară, îți spun eu !

Balamber încercă să se ridice pe coate, dar greutatea copilei, care nu-l slăbea din îmbrățișare, îl împiedică să o

facă. Imobilizat în felul acela, nu putea vedea nimic altceva decât părul negru, răvășit al lui Go-Bindan și un nor mare și alb ce trecea leneș și indiferent pe bucata de cer de deasupra lui. Auzi un galop, apoi imediat vocea precipitată a unui burgund :

— Trebuie să mergem ! Le vin întăriri !

După o clipă de tăcere, Balamber auzi scrâșnetul metalic al unei săbii ce intra în teacă și, puțin după aceea, vocea Fredianeii :

— Te las cu destinul tău, hunule. După câte se pare, e cineva căruia i-ai făcut un bine. Pentru mine, e destul atât.

O pauză scurtă, apoi :

— Dacă vrei, poți să vii cu noi, micuț. Te ducem în satul tău și...

— Nu ! Eu rămân cu el. Eu rămân cu Shudian-gun !

Un nou moment de tăcere, apoi veni răspunsul Fredianeii :

— Bine. Faci cum vrei.

Urmă un foșnet de pași prin iarbă, apoi chemări cu glas puternic și, în sfârșit, galopul compact al unor cai ce se îndepărtau.

Lui Balamber i se făcuse frig, o slăbiciune tot mai mare îl cuprindea. Era istovit. Se simți scuturat de brațele copilei :

— Femeia aia rea s-a dus. Vorbește-mi, Shudian-gun ! Oh, te rog, nu muri ! Nu trebuie să mori ! Răspunde-mi !

Clipind din pleoape, îi zâmbi :

— Nu, Go-Bindan, n-o să mor. Dacă tu nu vrei, n-o să mor. Dar nu mă mai scutura așa. Îmi faci rău.

Din nou, în tropot de cai în galop, apoi vocile unor războinici Hiung-nu. Pași în iarbă, de această dată ai prietenilor. Se aplecară deasupra lui Balamber. Toraman, cu vocea sugrumată, cuprins de o vie îngrijorare, dădu ordine. Îl ridicară și-l puseră într-un car. Cineva îi dădu să bea, mâini de femeie îi bandajară rana cum se putu mai bine oprindu-i sângerea. Puțin după aceea, carul se puse în mișcare, ajunse cu bine în sat și intră în sfârșit pe podul de peste Saône. Balamber, sfârșit, căzuse într-un soi de leșin. În fața ochilor săi alergau imaginea unei iurte sub ninsoare și a unei femei delicate și frumoase, îmbrăcată într-o tunică din piele de

căprioară, care îi vorbea ușor pe când întetea focul. Se văzu apoi galopând prin câmpie : o mare de iarbă unduitoare sub mângâierea aspră a vântului. În tot acest timp, Go-Bindan îl ținu strâns de mână și, când el își veni în simțiri și deschise din nou ochii, primul lucru pe care îl văzu fu boticul ei obraznic.

— Ai văzut, Shudian-gun ? Ți-am spus că n-o să mori.

— E meritul tău, îi răspunse zâmbind.

— Așa e, vezi că nu te poți lipsi de mine ? Și-acu' să mai spui că nu vrei femeii să ți se încurce printre picioare !

Balamber nu găsi nimic să-i răspundă și se lăsă moale pe podeaua carului zicându-și că, în fond, ea avea dreptate. Își întoarse privirea spre reflexele indigo și aurii pe care apusul de soare le picta triumfător pe imenșii nori ce stăruiau peste întinderea câmpiei : tăcuți și maiestuoși, prietenoși, păreau că însoțesc coloana în marșul ei spre răsărit. Îi privi îndelung, legănat de mișcarea monotonă a carului pe pavajul spart, în vreme ce în mintea sa se amestecau amintiri vagi, îndepărtate și imagini neclare, fără legătură între ele și se perindau prin fața ochilor, venind dintr-un trecut îndepărtat, pentru a dispărea și a se pierde în neant. Pasul cailor și glasurile războinicilor ajungeau până la el de undeva de departe, iar un vânt ușor mângâia câmpia aducându-i miresme străvechi, pline de viață : mirosul de pământ și de iarbă. În sfârșit, cucerit de un somn odihnitor, închise ochii și adormi.

Nota autorului

Evenimentele dramatice care au răscolit Galiile în primăvara și vara anului 451 au fost studiate atent de istorici și de arheologi și s-au scris multe cărți despre Attila, despre rivalul său Flavius Etius și despre confruntarea uriașă în care cei doi au fost protagoniști, fiecare în fruntea armatei sale și care a avut loc în Câmpiile Catalaunice. Cu toate acestea, cine e dispus să aprofundeze noțiunile superficiale pe care le cunoaștem din manualele de istorie descoperă de îndată că împrejurările acelea prezintă încă multe aspecte obscure. De exemplu, nu numai că nu s-a ajuns încă la cunoașterea cu certitudine a datei exacte și a locului precis în care s-a dat marea bătălie, dar nici măcar nu se cunoaște componența reală a forțelor celor două armate și nici care au fost traseele pe care se desfășurase mai înainte invazia armatei (sau armatelor) lui Attila. În particular, s-a afirmat întotdeauna că el ar fi trecut Rinul pe la Köln, însă unii savanți (Louis Hambis și Hermann Schreiber, de pildă) consideră că o parte a armatei hune – probabil cea constituită din gepizi – a traversat Rinul mult mai la sud, adică pe la Kaiseraugst, invadând Sapiaudia și învingându-i pe burgunzi, cu scopul de a proteja flancul stâng al armatei principale, care, aflată mai spre miazănoapte, țintea inima Galiilor. Desigur, martirologiul creștin numără printre cetățile jefuite de războinicii lui Attila multe cetăți-reședință din Franța Centrală și de Răsărit, chiar dacă în multe cazuri nu e limpede dacă acestea au fost prădate în faza inițială a invaziei sau pe parcursul retragerii hunilor spre Rin. De fapt, chiar lăsând la o parte aceste păreri larg răspândite, deși neacceptate unanim, precum și opiniile autorizate ale unor experți, pare greu de crezut că Attila, în momentul

în care își purta armata eterogenă spre o confruntare decisivă cu vizigoții lui Teodoric, nu a fost interesat să țină sub control drumurile dinspre miazăzi ce duceau la trecătorile alpine. Așadar, în roman am pornit de la această ipoteză, asumându-mi întreaga responsabilitate ce-i revine naratorului, care nu se lasă descurajat de absența izvoarelor și încearcă totodată să nu contrazică în nici un punct datele sigure, validate de amplele cercetări ale istoricilor. Deoarece aceștia din urmă, pe de altă parte, nu au reușit să se pună de acord cu privire la locul marii bătălii, mi-am permis o anumită libertate, luând în considerare informațiile care ne-au parvenit: considerând că intervalul de timp dintre eliberarea din asediu a Aurelianei și confruntarea din Câmpiile Catalaunice nu e mai mare de zece zile, am calculat așadar ce distanță puteau parcurge în mod firesc cele două armate în acest interval de timp. În privința desfășurării bătăliei, am respectat în mare parte descrierea făcută de Jordanes, îndepărtându-mă totuși de autorul gotic acolo unde se punea problema explicării retragerii vizigoților, motivul principal pentru care hoardele hune nu au fost nimicite pe de-a-ntregul. În ceea ce privește motivațiile pe care el le aduce vorbind despre decizia lui Thorismund (care ar fi fost „manipulat” și convins să abandoneze tabăra chiar de către Etius, dornic să-i salveze pe huni, care ar fi urmat să contrabalanseze puterea vizigoților), ele nu m-au convins. Interpretarea pe care o ofer nu este, bineînțeles, mai autorizată decât altele, însă are, după părerea mea, sprijinul logicii. În mod particular, mi se pare totuși de neînchipuit ca, după un masacru de asemenea proporții din care oricum Attila a ieșit învins și cu mari pierderi, Etius să se gândească în mod real că ar putea „folosi” în vreun fel spre folosul propriu armatele hune. Nu mi se pare credibilă nici teza celor care au vrut să vadă în comportamentul său un soi de cavaleriească probă de prietenie față de Attila (cu atât mai mult cu cât o astfel de prietenie rămâne până la această oră nedemonstrată).

Îmi imaginez că cititorul își va fi pus întrebări cu privire la conformitatea numelor barbarilor ce apar în roman și sunt în măsură să-l lămuresc: în general, am căutat să folosesc nume care sigur sunt în uz la populația căreia îi aparține personajul, extrăgându-le din operele istoricilor. Aceasta în mod deosebit pentru numele hune, excepție făcând două cazuri. Trebuie, într-adevăr, să mărturisesc că Shudian-gun și Go-Bindan sunt exclusiv invenții

ale mele, nume pe care le-am obținut alăturând termeni (de altfel, destul de coerenți din punct de vedere al sensului) preluați din chineză și turcă. Sper că cititorul mă va înțelege și îmi va ierta această licență, la care a trebuit să recurg din pricina faptului că mi-a fost imposibil practic să recurg la cuvinte hune reale, la adevăratele cuvinte hune care să fi putut reda în mod desăvârșit aceste sensuri. Un caz particular este și cel al terminologiei militare a hunilor: luând în considerare capacitatea remarcabilă demonstrată de aceștia în mai multe ocazii, care contrastează cu obișnuita și simplista reprezentare a armatelor acestora ca hoarde dezlănate și greoaie, și ținând cont de faptul că istoricii atrag atenția că alcătuirea acestora se baza pe unități întocmite după sistemul zecimal, am considerat că pot să aplic acestor unități o terminologie împrumutată de la armatele mongole ale lui Gengis Khan, bazându-mă și pe o probabilă afinitate lingvistică între cele două populații. În ceea ce privește toponimia, am folosit-o în general pe cea latină, cu câteva excepții (de exemplu, Loira, Rinul) dictate mai degrabă de necesitatea de a ușura cititorului orientarea geografică.

O ultimă precizare: în vreme ce figura lui Anianus e luată direct din realitatea istorică, acest lucru nu mai e valabil pentru cele ale lui Canzianus, Inisius și Divicone, care sunt întru totul invențiile mele. Împreună cu sfântul din Orléans, aceste personaje reprezintă diversele manifestări ale creștinismului pe care le putem descoperi în acea epocă tragică și tumultuoasă din care Biserica a ieșit modelată într-un chip de neșters, așa cum s-a întâmplat de altfel cu întreaga societate europeană.

Cuprins

<i>Introducere</i>	5
<i>Notă asupra numelor</i>	7
<i>Partea întâi</i>	9
<i>Partea a doua</i>	301
<i>Nota autorului</i>	571

THRILLER

Semnul lui Attila este un roman istoric impresionant despre confruntarea dintre civilizație și barbarie și despre declinul unui imperiu.

„O pagină de istorie de neuitat, care va pecetlui soarta nefericită a conducătorului de oști Attila, regele hunilor, și va marca pentru totdeauna destinul Europei.“

Il Piave

„*Semnul lui Attila* este cel mai recent roman istoric al lui Guido Cervo, căruia trebuie să-i recunoaștem capacitatea de a captiva cititorul printr-un dozaj potrivit al ingredientelor necesare unui maestru al acestui gen: aventura, misterul, intriga, trădarea și răzbunarea, inevitabilul element pasional, visul ce revelează profunzimea și nevoile nepotolite ale sufletului...”

Enzo de Canio

EDITURA POLIROM

ISBN 978-973-46-0774-7

9 789734 607747

www.polirom.ro